

Persè flamuri kuq e zí,
Sod mâ s' pari, bukuri
Porsì fleta e Engllit t' Zotit,
Po valvitë mbí tokë t' Kastrjotit,
Si valviti dikúr motit;
E dér m'qiellë ushto brohrija,
Kah gerthet fusha e malcija:
Per jetë t' jetës rroftë Shqypnija!
Edhë kshtû, mbas sa mjerimit
Mbas sa gjakut e shemtimit,
E p'r inát t' Shkjevet t' Ballkanit
Per gazep t' atij Sulltanit:
Si premtue kisht' perendija:
Prap zojë m' vedi duel Shqypnija.

GJERGJ FISHTA

LAHUTA E MALCËS

www.mergimtari.biz

Përgaditja teknike për internet nga: J.B

LAHUTA E MALCÌS

Vepra që i emritoi Fishtës mâtë lartin epitët, që një Komb i ep letrarëve të vet, tue e quejtë «Homerin e Shqipnisë» dhe «Poetin kombëtar e që çë në kangë të parat ë botueme i suell emnit të tij namë e zâ, lavdime e çmim mbrenda e jashta kufijve, âsht, pa dyshim, LAhuta e Malsisë.

Në têt, endë i rí, Fishta nisi të këndojë si mâ i miri rapsod i maleve, edhe pse s'dinte t'i binte lahutës arkaike, trimënitë e Kombit, herojtë e tij dhe luftat që këta, banorë të Jutbinës shqiptare, zhvilluen, jo për të grabitë të bijnë e krajlit, as për të çetue në krajli, por për të libruë nga prangat e robnisë shumshekullore vendin e vet, trojet e të Parëve, farefisin me trung e rrajë ilire.

Nga ky trung, i cili s'e buer kurr linfën e jetës, ashtu si s'e ndërroi kurr identitetin e vet tejët të vjetër, as s'pranoi të shortohej me pipa e filiza të huej, Atë Gjergji xuer drunin e Lahutës dhe kësajë, mbasi e pregaditi me dorën e mjeshtrit, ia ngrehi ambël zhargun dhe ia ujdisi mirë qimet, sa mos me e njohtë kush se a ishte vegëla e rapsodëve të Mujës e të Halilit apo strument muzikuer i shkollarit.

E këtu – për mue – âsht zhenia e Fishtës dhe origjinaliteti i Lahutës, së cilës vështirë mund t'i gjindet shoqja njeti.

Sikursë ai që s'din shqip, s'ka si ta lexojë Lahutën, ashtu ai që s'e njeh shpirtin, psikologjinë, doket dhe

mentalitetin e Shqiptarit, s'mundet ta kuptojë e, aq më pak, ta shijojë Lahutën fishtjane.

Fishtë e Lahutë, Lahutë e Shqiptar janë posi lahutë e hark, posi zharg e qime, të lidhuna aq imtisht njani me tjetrin sa me përbâ një gjatë vetme.

Fishta, çmos kurrnji shkrimtar tjetër i Rilindjes sonë, aq i hini shpirtit shqiptar, që në fund të fundit ishte edhe shpirti i tij, aq gjallë e picak e paraqiti, aq mirë e përshkrou dhe aq me delikatesë ia zbuloi ndjenjat e zemrës, aq besnikisht ia huajiti gjuhën dhe aq me mjeshtëri hetoi afshet e shpirtit, sa fshatari vetë e malsori s'dijti të dallojë se a ishte ai vetë që folte, apo ndokush tjetër që ia zbukuronte fjalën, pa ia ndërrue kuptimin.

Lahuta në duer të Fishtës djersët në rreshinë shqiptare dhe Shqiptari në ke të rrëshinë fërkon, më mirë se çdo çamçakez të blëm, harkun e historisë së vet, për të këndue në ujdë me zemër e shpirt të vet shqiptar epopenë e fisit.

E pëvetën me sherr Marash Ucin, plakun e Traboinit, mbasi ia lexuen kangët e parat ë Lahutës, që flitshin për të e për shokë të tij luftëtarë të Ura e Rrzhanicës: « Si të duket, Marash, a janë të vërteta shka ka shkruar Fishta për ju? » E ai me urtinë e maleve, që kur duen të thonë sentenca lapidare shtojnë: « po, na jemi të pa shkollë, more zotni, e s'dijmë më gjatë! » përgjegji lakonisht : « të gjitha janë të vërteta, edhe pse pak të zbukurume ».

E njimend, dora e Fratit hartist e me shkollë kishte zbukurue me «lajle» e hijeshue me « shkronja » jo me maje të briskut, si çobâjë, por me mje të pendës Lahutën e Lekëve të Veriut, pa iu ndryshue drunin as pa ia ndërrue formën, pa ia luejtë « magjarin » as

pa ia shlirue qimet. Marash Uci kishte mbetë Marash Uc e Çun Mula Çun Mulë, Oso Kuka Oso Kukë e Dedë Gjo' Luli Dedë Gjo' Lul edhe pse njani e tjetri, kristijan e muhamedan, me anën e Fishtës, **k l e r i k**, hijshin të bâjnë pjesë në numrin e « tridhdhjetë agallarëve », në « çetat e Jutbinës » neoshqiptare.

E prejsë malsori në Lahutë njihte vendin, këndonte trimënitë e veta të Parëve, kallxonte luftat dhe njehte fitimet, madhnonte armët dhe naltonte burrninë, nderën, besën e fjalën, tërvesën e kanunin doketar, mbit ë cilat endë në fillimin e shekullit të njizetët, pështetej dhe cilsohej fizionomia e Kombit, ai – malsori e fshatari – edhe pse analfabet, kangët e Lahutës i bânte të vetat, i ndiente të tilla dhe i mësonte për mendësh me qinda vargjesh me një të ndieme të vetme. Mandej, pa u ndërrue varg as pa shkapërcye fjalë, i përcillte gojë më gojë, lahutë më lahutë, darkë më darkë, festë më festë, darsëm më darsëm porsi pasuní, të nxjerrun nga vizari i njaj kulture mijvjeçare së ruejtun mâ fort në zemra e shpirt, se sa në pergamenë e letër. E Fishtës në kuvend me shokë, në log të kishës e në mbledhje të bajrakut, i malsori i përshtatët shka mâ të bukur kishin rapsoditë tona homeride apo poetët e lêmë të letëratyrës gojore, edhe ata shka s'ishte e tija. E emni i Fishtës kthehej nga emni i përveçëm në emën të përgjithtë.

Epizodet e Lahutës i malsori, poetë i lindun, i rreshtonte në vargun e « Kangëve kreshnike » dhe s'mund e besonte kurrresi se ato mujshin me qenë fryt kalemi apo prodhim shkolle, vepër asteti të zbutun e të limuem nga qyteti e kultura modrne.

Kangët trimënie – thotë populli – dalin nga gryka e pushkës : kangët fishtjane dilshin nga xhebehanja e

Kallun e Atdheut e prandaj s'mujshin të jenë shkëndija hekuri të zbutun, as flakë kashte e krandesh.

Shka këndonte Fishta në gojën e fshatarit, ishte thalbi i psihs kombëtare. Këndeje me arsye të plotë pohon Prof. E. Koliqi, ndër mâtë mëdhajt tetrarë të kohës, në mos mâtë i madhi : « Tue lexue Lahutën e tij (të Fishtës) përplot me teprica kangësh rapsodike të pa – emën, të cduket se jë tue veshtrue popullin shqiptar kah i këndon vedvedit, me fjalët e Fishtës, mâtë kulluetën kangë, e cila shpërthen nga një gjak misterioz që rrjedhë në zemër të tij ilire »¹

Ishem krejt i vogël e në fshatin tem aso kohe – flas për vjetët e largëta 1923 – 23, ishin fort pak ata, që dijshin të lexojnë e të shkruajnë. Famullitari i vendit, françeskan i zellshëm e aktiv për 4do nisjativë feje e kulture, ishte atëherë, mësuesi i vendit, sekretari i komunes, nëpunësi fetar e civil për të gjitha nevojët e popullit, tue përshi edhe ato të shëndetsisë, prandej mjek e infermier. Gjithnji në mjes të kësaj njegulle së pafajshme panjohunie e analfabetizmi, mâtë se një, sidomos ndër kangtarë lahute – e këta s'munguen kurr në këtë fis poetik për natyrë – dijshin fillim e mbarim kangët e parat ë Lahutës. Më bjen në emnd se qyshë aso kohe shetitëte dorë në dorë ndër ata pak, që belbëzojshin në lexim, një librec me titull « Te Ura e Rrzhantsës » ase « Marash Utsi ». Libreci ishte aq i yndyruem nga perdorimi, sa që deri ata, që thojshin se e lexojshin, ma fort e dijshin për mendësh, se sa e këndoishin. Pak a shum të njajtën gjâ më tokoi ta

¹ E. KOLIQUI, Genesi del poema « Il Liuto delle Montagne » di Giorgio Fishta, dispensa dattiloscritta, Roma, fq.II.

përjetësoj tridhetë vjetë mâ vonë në viset e Veriut, të mbetuna jashta Atdheut. Edhe Këtu Lahuta fishtjane mshehtas kalonte nën dorë nga një familje në tjetrën, mbasi këto ana Lahuta ishte rrebitsisht e ndalueme prej Shtetit okupues. Të gjithë e dijnë në çdo kohë se ku gjendej libri, tue qenë se fshatarët, në sekret, shtegtisë së librit i kishin caktue pushime të preme : ka një javë në shpër. Në trojet më të skajshmet e etnisë shqiptare, ku ende atëherë, kur un qeshë ndër to, banorët në përgjithsi s'dijshin të dallojnë akoma turkun prej muslimanit apo katolikun prej latinut si orthodoxin prej serbit, më rreth të digjoj nga dy kangëtarë çiftelie kangët kreshnike të Oso Kukës. Këtyne kangëve rapsodët kosovarë as s'u kishin ndërrue fjalë as s'u kishin hjekë vargje. E pra ata, që këndoishin, s'dijshin të thonë tjetër jashta se këto kangë i kishin ndie, si të rijë, prej një lahutari të ardhun nga Shqipëria.

Fishta këndohej pa dijtë se si i thoishin emrit : këndohej përse në kangë të tija ishte Shqiptari : Shqiptari në doke, në kanu, në mitologji, në folklorë, në aspirata, në jetë, në luftë e në ngallnime.

Shi këtu – e s'është për tu bindë – duhet kërkue e gjetë arsyeja, për të cilën Lahuta ndalohej aty, ku aspiratat e shpirti i Shqiptarit janë të pagueme të zhvillohen simbas natyrës e prirëjes së vet, ashtu si s'është për t'u çuditë ende sot shi në votër e truell, ku spari pau dritën e ku dha dritë, në vendin ku thithi ajrin e dha oksigjen në tanë harkun e jetës së vet, të jetë i ndaluem Fishta e të ndalueme shkrimet e tija, mbasi po më këtë votër e më këtë truell s'përkunden më djepa djelmësh me porosi të

Alì Pashës së Gusisë, që tue nisë për luftë i la amanet nuses së vet :

« Nji amanet jam tue ta lanë :
rritma djalë bujar,
t'm' dalë burrë e burrë shqiptar... »²

as në Jutbinën e Lahutës s'rriten mâ burra me fizionomí thjeshtë shqiptare e aq mâ pak me ideale fishtjane. Këto ideale, që s'janë vetëm të Fishtës, port tëë çdo Shqiptari të vërtetë, fatkeqsisht janë të xevendsueme me forcë e dhunë nga marksizmi e nga diktatura e proletariatit, të cilat shkado e sido të jenë, çok s'janë shqiptare.

Për fat shqiptarizmi s'identifikohet me një regjim as s'zhduket me shpatë e gjak, ashtu si s'qitet në harresë as s'shlyhet me shpuzë nga analet e të Mëdhajve ai, që këtij shqiptarizmi i këndoi çmos kurrnji poetë tjetër, ai – due të thom – që em kangë të veta i ngrehi Kombit e gjuhës një permendore të padekshme.

Akropolis i Athinës e Koloseu i Romës i qindruen deri më sot dallkës e stuhive të shekujve: e pra me kohë edhe këta mund të zhduken. Edhe atëhere, por, Iliada e Homerit e Eneida e Virgjilit kanë për të mbetë në kambë, përsë në to s'është graniti, bronzi as mermeri që naltohen, por shpirti i dy popujve, që përfaqsojnë klasiçizmin e në klasiçizëm shpirtin njerzuer të botës së vjetër.

Pesë shekuj robnie otomane rrënuen gjithshka të madhnueshëm patëm ndertue në tokën tonë, por

² Lahuta, K.VII, 32-34, botim II, Romë 1958.

S'mrrijtën të shlyejnë shpirtin at ta asgjatojnë Kombin shqiptar. Përfaqësuesëve tipikë të këtij shpirti të huejët u ndërruen, po, emnat e u imponuen deri besimin, por s'ia duelën t' u ndërrojnë etnitë as tradicionet gjyshore. Muja e Halili, Zuku bajraktar e Gjergj Elez Alia, Mehmet Aga e Hysen Aga i rë, Halil Garia e Omeri i vogël mbetën shqiptarë në zemër e shpirt ashtu si shqiptarë të pashortuem i ruejti Fishta herojtë e vet me emna të Mrrun uhà : Oso Kukë e Çun Mulë, Ali Pashë e Haxhi Zekë, Abdyl Frashër e Abdullah Drê krahas e me të njejtën vëlerë si Dedë Gjo' Lul e Matash Uc, Prelë Tul e Mar' Lul, Patër Gjon e Llesh të Zì, Tringë e motër të Avdìs.

Iu kujtue Vates – profetë se me Lahutë të vet Shqiptarizmi i kishte ngrehë një pomendore dhe, besnik i mitologjisë ilire – jo pse i ebsonte, por pse ishte përfaqësues autentik i atij shpirti, mbit ë cilin edhe sot mitologjia ka gjurmët e veta të dallueme, që të çojnë në burimet e lashta të një populli – në mbarim të veprës i sillet Zanës dhe asajë i falet nderës për punë të kryeme sbashku me të :

« Hej, moj Zanë, ti kjosh e bardhë!
Tridhet herë, manâ, rreth diellit
Hausit t'qillës toka ka ardhë,
e aq herë lulet njethë janë Prillit,
çëse ti, purë m'Lahutë t'Malcìs,
n'hullì menden mbajtë ma kè.

.....

Veç se po, moj bjeshkatare,
Krah m'krah bashkë na tue këndue,
Ndertue kem' 'i pomendare,
Rr'fe as mot mos m'e dërmue »³

³ Idem, K.XXX, 1- 6, 21 – 24, botim i II, Romë 1958.

E pomendorja njimend u ngreh e madhnueshme posi Alpet tona gëlqerore. Njegulla e vjeshtës e plajmi i dimnit në kalim mund t'i mbulojë bjeshkët dinarike tona, por fill mbas cikolet e majeve, si të ishin lá në argjend, qesin kryet madhnisht mbi rê dhe prekin rishtas qiellin e kaltërt, ashtu mënia e inadi, fanatizmi e dispjeku helmues mundet, po, ta venë mënjanë apo t'i hjellë çagjë Lahutës, por kurr s'kanë për të mujtë ta qesin në harresë, ta thejnë apo ta coptojnë. Rrufë e mot, që gjuejnë majet, shkrehen e kalojnë: majet qëndrojnë dhe s'lëkunden: mënë e harresë e bâjnë Lahutën të heshtojë, atë e vjerrin në kuj, por kuji me Lahutë bâhet trà kulmi në kullën e Shqiptarizmit. Këndeje:

Pa u shembë kulm e themel Alpet, nga të cilat u xuer Lahuta, kjo s'ka për t'u dërmue. Edhe sot, e sidomos sot, kur Lahuta s'ka as s'guxon kush të ia luejë gishtat as të ia ujdisë qimet, ajo pret në mshetësi të zemrave për të këndue rishtas kangën e Kombit e kangën e vet. Pret me duresë të murgut Lahuta e Murgut, t'i diftojë Shqiptarit me jehonet e veta të përmallëshme se liria e bashkimi e bâjnë Kombin e se për këtë Komb, të pe'shtetun në besim në një Perendë, në nderë, në besë e burrnë, kanë derdhë djersë e gjak, kanë dhanë djelmte e vet e kann flijue plang e shpë, jetë e familje herojtë e kënduem në Lahutë. Pa këto cilsë morale s'ka Shqipnë e edhe po pat Shqipnë, s'është ajo që dallohet prej kombeve tjera.

QËLLIMI I LAHUTËS

Fishta nisi të shkruej kangët e parat ë Lahutës atëhere kur, të thuesh, në qiellin e Shqipnisë fillonte posà të lbardhë drita e lirisë. Më ketë agim të pasugurtë dhe të luhatshëm ndërmjet territ të robnisë e dritës së pavarësisë, natyrisht Poeti i ynë s'qe i vetmi hyll drite. Padyshim, por, qe një ndër hyjtë mâ të shndëritëshëmt në grupin e shejzave lajmtare të sajë. Qe, apo u bâ, me shkrime të veta gati – gati si të ishte hylli polâr i Popullit shqiptâr në Rilindje. E ketë mision kaq të naltë ai e filloi, ne e parë, në « Albania » të madhit Faik Konica e mbrapa, mbasì u ushtrua për pak kohë me kangë « malsorisht »⁴, ai vetë kapi Lahutën në dorë dhe ia tha kangës « shqiptarçe ».

Diplomati sviceran e historishkruesi i Richelieu (1585 – 1642), Burckhardt Carl Jacob († 1891), në veprën e njoftun të vetën mbi ketë kardinall të përmendun, ministër të Luigjit XIII r thmrues të Akademisë franceze, thotë më një vend të shkrimit të vet: « Nji personalitet historik, në përgjithsi, nuk mund të gjykohej, tue e përjashtue nga rrethanat e kohës, më të cilën ai jetoj, dhe në ketë veshtrim s'ka gjith aq randësi se veprimtaria e tij u zhvillue me punë të mëdhà apo me idé »⁵.

Tashti, tue e vu Fishtën mbrenda vjetëve të para të shekullit XX, me një atmosferë e rrymë, më të

⁴ *Albania* 1900, fq. 29, 74,93,122; 1902, fq. 36; 1904, fq.105; *Diturija* 1909, fq. 70.

⁵ *BURCKHARDT, Richelieu*, fq. 86, botim ital. Einaudi 1943.

Cilën në Shqipnë zien, shpërthen dëshiri i lirisë, lirë të cilën, në fund të fundit ai vetë e përjetoi të ndrydhun e në terr të robnisë e ai vetë e shijoi të fitueme, por endë të pastabilizueme mirë, kuptohet vetit se ai, i ndieshëm si ishte, s'mund jitetë i pandieshëm ndaj kësaj fryme. Ai u bâ e qe në realitet interperetuesi mâ besnik i njaj shpirti, që gjallonte një Komb, dhe këtë shpirt s'kishte si ta falsifikonte, pa i rà mohit misionit të vet.

Shqipnia e Lahutës ishte për t'u bâ e për t'u ndertue që në te jo për t'u stolisë as për t'u zbukurue. E për ta bâ Shqipninë, ai, e me të të gjith tatat e Kombit, kishin punë me bashkatdhetarët e 1900-shit e jo me ata të 1940-shit e këndej.

Këta Etën të nderueshëm, Baba të Kombit, e me ta Fishta, s'kishin si ta restaurojnë tempullin e kulturës ilire me copa moderne : misioni i tyne s'ishte vetëm të mbëledhin tepricat e nëntokës apo copat e vjetra ndër gërmmadha të mureve çikloprike ilire dhe këto, simbas shijes së kohës, t'i rreshtojshin në muzej modern apo në akademë të harteve e të letrave të hueja, por, përkundra, këta mjeshtra të Kombit muerën mbi vedi ta përtrijshin këtë ndërtesë, këtë akthedrale, që thirret Shqipnë, në stilin klasik të vetin dhe kësajë, tue e pasë naltue me copa origjinale, t'i epshin ajr e dritë sa me e shti në numër e me e bâ të njoftun porsi një ndër pallatet e kathedralet mâ të përmendunat krahas me shoqet tjera të botës së qytetnueme.

Fishta ishte i mbushun madje, dhe me këtë mbushmendje diq, se s'ishte xevendsimi i çakçirve as i fustanit, i qystekut as i qeleshes me pantallona a kravatë, me kapelë a fes, që e bânte Shqipnin moderne, por ishin virtyte shqiptare dhe shpirti kombëtâr, që

Tue iu përshtatë kulturës dhe tue u veshë met ê, tue përparue në dije e shkollë, do të pasunohej me këto, pa bjerrë vëlerat e larta morale, të cilat përbâjnë identitetin e racës e të fisit.

Shumica e Shqiptarëve, mbas gadi pesë shekujsh robnì,mbas sa e sa përpjekëjesh, të shueme në gjak për të fitue lirinë, kishin rà si më një farë letargjie. Nji numrit të madh të banorëve i kishte hupë shpënesa e lirisë së andërrueme nga poetët apo nga utopistat idealista. Lypej të zgjoheshin prej gjumit të parët, të ngjalleshin në shpënesë të dytët. Kishte, mandej, asish që mendojshin se ishte e pamundun, që ata aq të vegjël, pa qenë të ndihmuem prej fqijve as prej të huejve, me fuqì të veta t’i delshin doret njaj perandorie, e cila – sido të ishte – deri më atëhere kishte dridhë botën. Edhe për këta nevojitej të ngjalleshin e të zemroheshin me shembuj e heroizëm të atyne , që ishin flijue e flijoheshin gjithnji për Atdhë. Prap të tjerë - e as këta s’ishin krejt pak – ishin ndry mbrenda kufijve të fiseve e të bajraqeve dhe akoma s’e ndiejshin aq sa duhej dashtëninë e Atdheut. Ishte nevoja të skjaroheshin edhe të edukoheshin, tue formue në ta ndëgjegjen e bashkësisë kombëtare, S’mungojshin, mandej, asish që, për padije, muslimanin e njehshin Turk dhe katolikun Latin ndërsa orthodoxin, simbas krahinës, e mbajshin Serb në Verì, Grek në Jug. Edhe këtyne u duhej diftue se tjetër ishte besimi e feja e tjetër kombësia apo edhe nenshtetësia e se musliman, katolik a orthodox, me gjak e me gjuhë shqiptarë, ishin vëllazën e kishin të njajtin babë Atdhë e të njajtën nanë Shqipnì.

Jo vendit as i shtyem nga trilli poetik e aq mâ pak përsë s'kishte ku t'i gjëjë njeti ase, ndoshta, s'kishte aq fantazî sa me krijue protagonistat e Lahutës, Fishta me të emndueme e për një qellim të prëm bashkimi e vëllaznimi, zgjodh edhe naltoi në Panteonin e Atdheut Oso Kukën muhamedan e Marash Ucin kristian, Ali Pashën e Dedë Gjo' Lulin, Abdul Frashërin e Patër Gjonin, Hodo Begun e Kapidanin e Mirditës, Tringën sokoleshë e të motrën e Avdis Hisës vajtores, për mos të përmendë këtu të tjerë e të tjerë nga të trija besimet.

Nuk âsht, pra, enfasi i pakontrolluem i Poetit, por program jete dhe normë veprimi shka Fishta me vetëdije i ven në gojë bashkëvëllaut të vet, Patër Gjonit, i cili para anmikut të vet e të kombit dishmon trimënisht e pa i pasë ra syni qerpik:

« Un, zotnì, n'ushtri kam dalë,
jo me Turq, por em Shqiptarë,
turq a t'k'shtenë, si janë gjith mbarë,
pse t'k'shtenë, si muhamedan,
Shqipninë sbashkut t'gjith e kan ;
e prandej t'gjith do t'qindrojmë,
do t'qindrojmë e do t'luftojmë,
kemë m'u bâ kortarë – kortarë
Priftën, Fretën Hoxhallarë
Për Shqipnì.....» ⁶

Të njajtin ideal Frati i Madh idealist ia vuni në gojë Oso Kukës, atëhere kur ky, tue i hi ndërmjet Kerrni Gilës e Jovanit të Malazias, mbasi këtij të

⁶ *Lahuta*, K. XXI, 285-294. Botim i II, Romë 1958.

fundit i fali jetën dhe, si Shqiptar i vërtetë, i lidhi varrët e i dha rrugën për vend prej kah kishte ardhë, e porositi trimin e huej t'i thonte gospodarit të vet :

« Ndoshta t'damë ne jemë nder veti,
por ku në t'na lype Mbreti,
por ku Shkjau t'na ngasë n'vënd t'Parëve,
per këtë besë, fara e Shqiptarëve,
turk a i k'shtenë – merr vesht, or djalë –
kanë me u gjetun krejt me ,i fjalë! ... »⁷

Ishte ky ideali i Klerit Katolik dhe veçanarisht i Fran4eskajve, mbas të cilit rriteshin e edukoheshin breznitë e reja, të përfaqësueme simbolikisht nga Fishta në xhakonin e Fratit, në Lulash Ndrenë e Patër Gjoni. Lulashi, tue u nisë për luftë, brijë fratit e në krye të çetave, këndon me sa zâ ka:

« Çohi, o bij të Skanderbeut,
turq e t'k'shtenë, mos t'u dajë feja!
Çohi e bini n'fushë t'bejlegut,
tue gjimue ju porsi rr'feja »⁸

Po kështu pohon Shan Deda para burrave të lidhjes së Prizrenit, aty ku rrahen fatet e Shqipnis'w w ku të krishtenë e muhamedanë, pa dallim feje kishin të njajtin problem : lirinë e pamvarësinë e vendit, atëherë kur ky, mbasi veshtron nga goja e artë e Abdullah Frashërit epopenë e Kombit, thotë me idhnim atdhedashinie dhe përbetohet në

⁷ *Idem*, k. III, 336 – 341

⁸ *Idem*, k. XIX, 448- 451

Zotin se Shqiptari des për Atdhë, pa shikjue se çë besimit âsht :

«Kú t' a lypë e mira e Atdheut
E t' a hjekë liri e vendit,
Kush â nipash t' Skanderbeut,
I ç' do fës e i ç' do kuvendit,
Per t' a msý aj ká anmikun,
Si petriti zogjt trumcakë,
E kûdo t' vringllojn çelikun
Nuk lën token pa e pergjakë. » 9

Bashkimit, që lidhë Shqiptarët me ndryshim feje më një Atdhë të përbashkët, i përgjegjë, më tjetrën anë, bashkimi i fiseve e i krahinave. Para Shqipnisë e për Shqipnë s'ka krahinë as fis, bajrak as vëllazni, Gegë as Toskë, malsorë as qytetarë të izoluem : të gjithë janë bijtë e sajë në punë dhe ushtarë të saj në luftë.

Shqiptari më vetveti âsht i fortë e trim, guximtâr e luftëtâr i mirë, por egocentrik e individualist.. Dasitë dhe luftat ndërmjet princit me princ, në të kaluemen, ndërmjet fisit me fis, bajrakut me bajrak, deri në kohë të vona, qenë gjithmonë sëmundje e varrë që Kombit, si të tillë, i prunë dekën. Cilsitë dalluese të Shqiptarit, të spikatuna në tana drejtimet jashta se në kuptimin : bashkimi bân forcën, i viejtën të huejve e jo vetvetit. Shqiptari u bâ i mirë e i dobishëm për të tjerë e mbet përherë e zeza e vetit e e vëllazënve të gjakut. Në tanë historinë e gadi dy mijë vjetëve vetëm Skanderbegu me zotsi të vet iu imponue të tjerëve dhe, pa përdorue forcë brutale as pa cenue lirinë, mrrijti të bashkojë princa e komandarë, ushtar e popull rreth vetit e rreth njaj ideali, që pështetej në Fë e Kombësi.

⁹ *Idem* k. IX, 354 – 361.

Me këtë ideal ai mrrijti të mbajë në kambë, sa qe gjallë, me një grusht njerëz, Makabej arbënorë, flamurin e pamvarësisë dhe flakën e lirisë.

Para këtij realitetit të idhtë që Apostullin e bashkimit e bante të buejë shpirtnisht aq, sa me i lëshue namë vetit e bashatdhetarëve tjerë, ai shprehet ankueshëm:

« Perzet-a, t' dy krahët na thashin
Né Shqyphtarve: «turq» na thaçin,
«Ortodoks» ase të «kshtënë»:
Msue gjithmonë qi kemi këne
A me thye për t' huej'n rraket:
Edhë hor, pa farë nafaket:
Ase, neper sherr të tí,
Ndermjet vedit na me u grî!...» ¹⁰

Nuk ishte punë e lehtë as mision i udobët, në këto kushte, të formohej një mentalitet i rî, të krijohej një ndërgjegje e përbashkët, të amalgamoheshin elementa shpesh herë heterogjen. Për këtë mision të vështirë shtërngoheshin tatat e Rilindjes sonë kombëtare ; për këtë qellim punonte pa u kursye Fishta ; në këtë drejtim binte e këndonte Lahuta .

«Hej, moj Zânë! si t' duket tý?
A thue shof un kurr me sý,
Se Shqyphtarët do t'bijn m' një fjalë,
Zot Atdheut kta për t'i dalë?
Se mas Flamurit kuq e zí,
Gegë e Toskë, fushë e Malcí,
Kan me dalë ndo'i here n' ushtrí,
Me derdhë gjakun për Shqypní? » ¹¹

pëvetë dyshueshëm Poeti.

¹⁰ *Idem*, k. XXVIII, 261 – 268.

¹¹ *Idem*, k. VI, 220 – 227.

Gadi si të donte t'i përgjegjë këtij dyshimi figurativ dhe të donte të largojë çdo droje që, padashtas, e kapte para njaj mentaliteti të rrajosun në popullin tonë aq, sa me përbâ, po thue se, një natyrë të dytë, Fishta sheh e beson në ndërgjegjen kombëtare, e cila do të brumosej edhe pse me djersë e lot : prandej shton me enfasi poetik :

« Bini! Toskë, ju n' pikë të vrapit,
Mos t' u ndalin mal as zall:
Naim Frashëri i rá Qitapit
Mos m' e lshue Shqypnín per t' gjáll.
Ju prej Dibret, prej Bishkazit,
Çohi djelm si shqype t' leta! » ¹²

Në kuptim të bashkimit për të mbrojtë kufijtë e Shqipnisë, kudo janë në rrezik, në shkollën e Naimit të ambël virgilian e të Atë Gjergjit të fuqijshëm homerid, Shqiptarët harrojnë fiset e bajraqet, krahinat e djalektet, dasitë e gjaqet dhe :

«E m' atëherë, shka â Toskë e Gegë,
... mlidhen tok, si kokrrat n' shegë » ¹³

«E t' janë çue Toskë e Dibrânë
E janë ngrehë Lumë e Pejanë,
Gàsh, Krasniqe e Gucinjânë,
Me Gjakovë e me Tetovë,
Me rà n' Tuz. me rà n' ushtri.
Me dhânë jeten per Shqypni... » ¹⁴

¹² *Idem*, k. XIX, 468 – 473.

¹³ *Idem*, k. IX, 491 – 492.

¹⁴ *Idem*, k. XV, 123 – 128.

Shpirti e ndërgjegja kombëtare formohen me mësim e pendë, she shembull e punë dhe këto bâhen kushtim e armë në duerë të luftëtarëve heroj, kthehen në porosi e urdhën të Orëve e të Zanave gjysë – hyjnore, që mbas mentalitetit populluer drejtojnë shartet e Kombit. Qe se pse Fishta në epizodin e Alì Pashës së Gusisë ia vën në gojë Orës së Shqipnisë fjalët:

«M' kâmë prá Alì per n'kjosh kund gjallë,
Nuk âsht nga eja sod me u tallë:
Knjazi topin âsht ka e kallë.
Dil e piqu m' Haxhi Zeken;
Grish Kosoven, bashkò Reken:
Lsho kushtimin n' Toskë e n' Gegë;
Mblidhnu tok si kokrrat n' shegë » : ¹⁵

Mitologjia, e rrâjosun kthellë në shpirtin e Shqiptarit, b' ahet këtu vegël në dobijë të atij ideali, që ishte i përbashkët me luftëtarin e pendës e me atë të pushkës. Fishta mëson, Ora urdhëron, Alì Pasha lufton.

« Edhë n' Pejë trimi ¹⁶ ká dalë,
T' tanë Shqypnís ká çue një fjalë,
Fíll me dalun në Prizrend,
Per me ngrafë atý kuvend,
E, si motit, per, per Atdhé
Me lidhë besë, me lidhun fé:
Besë e fé me lidhë Shqyptare,
Se pá dale Shqypnija fare...
Vendin t' huejve mos m' u a lshue...
Edhë n' lajm qi çpon Alija,
Trup në kamë çohet Shqypnija,
Shk' â Gegní e shk' â Toskní... » ¹⁷

¹⁵ *Idem* , k. VIII,224 – 230.

¹⁶ *Ali Pasha.*

¹⁷ *Lahuta* , k. IX,32 – 33; 36- 41; 45 ; 49 - 51

E kemi thanë edhe përpara, se në këtë mision Fishta as s'qe i pari as i vetmi e aq më pak qe ai, që publikisht korri kunorën e fitimit, sa me u quejtë e me u njoftë si « Pater Patriae ». Qe pa dyshim e është, një ndër të Mëdhajt e Kombit e si të mëdhajt e vërtetë nën zhgunin e përvujtë françeskan, që është i çmueshëm kur të mbahet i mësheftë, në fillim e mëshehi emnin. Më vonë duel në shesh, se drita s'mbahet mshehtë. Dielli s'zëhet me shoshë. Përvujtnia është shëji i njerit të madh.

U kujtue Fishta se, pa dashtë, u gjet në lamë të luftës. Ngjeshi atëbotë pendën e pendën e përdori posi hark Lahute. Me këtë ai këndoi posi Ofreu, për të cilin thotë Horaci se qe interpretuesi i zotnave e qortues i dokeve të njerëzve ¹⁸. Edhe Fishta në gjasim të birit të Kaliopes u bâ interpretuesi i «humus» të Popullit shqiptar. Çoi zânin, tue u kthye në jehonë të hyjnive autoktone; u paraqit posi qortues e përmirësues i atyne dokeve, që shqiptarimit i siellshin më shumë dam se dobë, apo këtë shqiptarizëm e shortojshin sa mos me u njoftë më se çë fizionomë kishte.

Në Lahutë Frati lahutar i diftoi Kombit, se ky s'ishte bajrak as fis, s'ishte pasunë as tokë e muslimanve apo e krishtenëve veçmas, përkundra ishte e është tokë e lirë me njerëz të lirë, që zgjidhshin vetë fatin e vet. Ma Lahutë Fishta mësoi, se Shqipnia s'ishte çifllek i kurrkujtë as mall tregtije në duerë të njanit a të tjetrit; s'shte magazinë e pashës as e begut, e agës as e bajraktarit edhe pse pasha e bajraktari,

¹⁸ E.CUROTTO, *Dizionario della Mitologia Univesale*, SEI 1988, fa, 337.

begu e aga mujshin të rrijnë aty, ku kishin vendin, me qyshk të jenë në dobì të tjerëve e të vendit, pa shfrytzue kurrkund, mbasi vendi e të tjerët sbashkut me ta e dora – doras përbâjshin bashkësinë dhe banesën, truëllin dhe tokën e racës.

Kjo Shqipnì e ky Atdhë, prandej, simbas parimeve të Lahutës mkambej, rindertohej dhe forcohej me bashkim vëllaznuer, me vetmohim të madhit e të vogëlit, me punë e kontribut të gjithve.

Ka asish, ndoshta, që sot mbas 50 vjetësh të botimit të parë të Lahutës e fajisin Fishtën, apo pak me thanë, e kritikojnë për konceptin e tij tepër patriarkal. Këta duen të thonë se Poeti, të cilit – pohojnë – s’mund t’i mohohet shija e spikatun hartistike as trilli poetik, e nalton aq fort ketë humus primitiv të popullit shqiptar, sa me e bâ ideal e pikë-arritje, në vend që t’i edukojë shtresat e popullit t’i braktisin ke’to dukunì të mbrapambetuna e anakroniste me botën tjetër të qytetnueme ¹⁹.

Mbas mendimit tem, këta – pa dashtë të fyej ndokend – ase s’e kuptojnë Fishtën, apo duen e pretendojnë që Fishta Lahutën shqiptare te ketë shndërrue në kitarë. Lahuta është epopeja e një popullit, që em fuqì të veta, me armë e luftëtarë të vet, me mjete që pat e me një shpirt që e gjalloi atë e që gjalloi deri gurt e malit, tue i kthye në gur-gacë, që gjalloi tokën, tue e shndërrue në barut e Shqipninë, tue e bâ xhebehane, duel në veti. Me ketë xhebehane u dogjën beglerë e agallarë, bajraktarë e vojvodë, qytetarë e

¹⁹ Cfr. G. FERRARI, *Giorgio Fishta: Lahuta e Malcís*, canto III, introduz, Bari 1973.

fshatarë dhe me fije të tyne u fitue pamvarësia e dëshirueme. Lexuesi më lëjon ta përseris edhe një herë : është ky shpirt, të cilin këndon Homeri i ynë.

Kurrkush më mirë se Fishta s'iu kujtue njaj nevojë, që në rrethana të kohës ishte e doemosdoshme, ashtu si ai mendoi : ai desht t'i apë Popullit të vet jo gjithë aq libër për ta lexue si përrallë apo për të kalue kohën me të, por, përkundra, një lahutë për të këndue me të historinë e vet, jetën e vet, doket e veta dhe luftat, me të cilat ishte përgjakë ai e jo tjetërkush. Shi këtu – rrëhem ndoshta un – duhet kërkuë intuicioni zhenial i Fratit zheni.

Me Lahutë, të punueme me dru e elementa të popullit, me zâ e fjalë të rapsodëve malorë, Frati rapsod, gjet mëndyrën më të përshtatshme, më të natyrëshmen, më efikasen për të shpërndà idetë e veta të shëndoshta kombëtare e njëherit okcidentale. Qellimi i tij që, të formojë ndër bashkatdhetarë me shkollë e pa shkollë një botëkuptim real mbi atdhë e liri, mbi vëlerë shpirtnore e virtyte të racës, virtyte të cilat Shqiptarin e dallojnë nga të gjitha kombet tjera dhe i apin atij një fizionomi të veçantë.

Në rrâjën e vjetër, që kurr s'u thá, duhej ngjallë një jetë e ré, një shpirt që, pa ndërrue natyrë as rodë, ta bante Shqiptarin e panjohtun e të harruem, të hijë e të njëhej ndër popuj të qytetnuem dhe me ta të hecë kambë për kambë e hap për hap.

Psikolog i lém, më fort se për pregaditje teorike, me një intuicion, të cilin kanë vetëm pak njerëz, u kujtue se metodi më i afti, për të ia dalë qëllimit edukativ, ishte ai i maleve tona, ku shkollë e katedër ishte, asohere, votra mikpritëse, ku me`sues ishte tata, edukatore lokja fisnikeshë, liber kanuni e rapsoditë,

kalem lahuta e çiftelia, bibliotekë kallximet e pleqve, dishiplinë respekti ndaj të vjetërve e nderimi ndaj grues e motrës. E plotsojshin kvadrin edukativ përrallat, lojë, vajtimet, mitologjitë, bestytnitë.

A s'janë këta elementat e Lahutës ?

Më këtë shkollë, ku djalë mbas djali u rritën fatosa, më këtë votër patriarkale, ashtu si egzistonte në fillim të shekullit tonë, atëherë kur, akoma breznitë e reja, në mungesë të bankave shkollore, mësojshin prej babave burrninë, nderën, besën, trimëninë, urtinë, dashtëninë për vend e për vatan, bujarin e mikëpritjen, shpirtmadhsinë, faljen e pajtimin, Fishta me Lahutë në dorë xu postin në krye të oxhakut. Prej këndeje, në dritën e pishës lotuese në vend të elektrikut, ai tërhoq vemenden e të mëdhajve e të vegjëljve, të burrave e të granisë, të shkollarit e të analfabetit, të fshatarit të thjeshtë e të qytetarit dinak, të vetit e të huejit. Të gjithë, pa dallim hapën veshtë dhe e ndigjuen me gojë hapët. E prejse këndoi shqip e këndoi për Shqiptarë, nuk pat si t'i harrojë – as s'kishte se si t'i qesë në harresë – elementet përbërëse të shoqërisë së kohës, as botëkuptimin e njaj shoqërie së vjetër, sa të vjetra ishin trashigimet ilire. Kujdo që në rrethin fishtjan s'dijti shqip apo s'don të dijë endë sot, kanga iu dukt monotone dhe idetë e mbrapametuna.

Më këtë vështrim, prandej s'është për t'u çuditë ke në botën e Lahutës marrin pjesë dhe shpesh janë vetë protagonistat pashë e beglerë, oxhiqe e dyerë të mëdhë, bajraktarë e vojvodë, trima pushke e pleq kuvendi ashtu si Orë e Zana, drangoj e kulshedra, Shtojzovallë e lugetën, shtriga e mëgjistare, floçka e kshetza, të cilat mbas mentalitetit populluer kishin hise në shartet e njerzve, të vendeve e të Shqipërisë.

Ngjitë me mitologji, trashigim mijvjeçar, të cilin Shqiptari e ruejti me fanatizëm, Fishta s'harroi karakteristikat e psihs së tij në të mirë e në të keq ashtu si në gjaqe, hakmarrje, kori, tue nënvizue, veç se këto të fundit s'ishin personale, por përkundra ishin vetëmbrojtje për vend e Komb. S'mshehi besime e supersticione atavike, të cilave ai, si Meshtar katolik e njeri kulture, s'kishte si t'i besonte as s'i besoi kurr. Këndej edhe për të andërrat, shpendët ogur-zez, shpatullat, kostelacionet, mëgjitë, sy-këqijtë etj. Mbeten pasuní e teprica të fisit arian, të ruejtuna deri më sot çëmos në kurrnji popull në Europë në popullin tonë. Janë këto gjurmët e njaj kulture mbivjeçare, që na çojnë në origjinën e Kombit tonë të vogël me numër, por të madh me vjet.

Natyrisht kush nuk i njeh këto vizare, ska se si ta kuptojë as ta shijojë Lahutën. Ai, po qe i huej, hin me një muzé ku spjegimi bâhet më një gjuhë të panjohtun ; po qe i joni, pretendon që truporet e thyeme apo të zdashuna, të gjitha hyjnitë pagane të zhduken apo të shndërrohen në figure moderne futuriste e ekspresioniste. Më tjetrën anë, kush nuk e njeh Shqiptarin në të gjitha dukunitë e tija esistenciale, s'ka për të dijtë kurr ta edukojë pa ia zvetnue fitionominë²⁰.

Me plot arsye një bashkëpuntuer i «Cirka» nën pseudonimin Gjiri i valëve, pohon :

»... psikolog i shpirtit të Shqyptarit e shqyrtues i këthelltë i jetës së popullit Atë Fishta ka dijtë me penden e vet ari t'a ravizojë me aftësinë e një piktori hartist

²⁰ Shif. PALAJ në *Studime e tekste*, nr. 1, Romë 1943.

jetën e Shqyptarit, sidomos ate të Shqyptarit të maleve ndër të gjitha manifestacionet e saja individuale, familjare, kombtare e shoqnore me nyrë aq të gjalla e të freskta, sa me të thanë mendja se nesor, për një hipotezë, me pasë për t'u zhdukë prej faqes së botës fisi i Shqyptarit e me pasë për të humbë eksistencen e vet në çdo pikëpamje, do të kishte me jetue ndër fletët e Lahutës, ku paraqiten të përshkrueme me një realitet të çuditshëm: doket e tija, zakonet e tija, përpjekjet shoqnore të tija, psihja e idealet e shpirtit fisnik... »²¹

I përmenduni albanolog, Maximilian Lambertz, më një studim të vetin amgistrat mbi Lahutë të Malsisë, tue e paraqitë këtë posi epopenë e kreshnikëve shqiptarë ndër tjera thotë:

« ... Lahuta e Malsisë e Gjergj Fishtës, jo vetëm se ka randësi në pikëpamje hartistike, por edhe pse ajo porsi vëna e mirë sa më shumë vjet të kalojnë aq më vëlerë merr, tue qenë se ajo është pasqyra, magazina e kopja besnike e jetës, e shpirtit, e dëshirave e përpjekjeve, e luftës dhe e dekës së Shqiptarëve: me një fjalë, Lahuta është shprehja më e karta e dokeve të fshatarëve, banorë të Maleve të Veriut. E prejsë doket e lashta të fiseve malore janë gjikue të zhduken nga tallazet e forta të civilizimit, lexuesi, letrari, folkloristi, juristi e historiku i nesërm ka për të ia dijtë për ndërë në dhetë a qindvjetët e ardhshëm Poetit, i cili në Lahutë të Malsisë na la një ritrat të Shqiptarit, të përshkruem nga goja e dishmitarëve njikohësorë, ashtu si këta e gjetën në agimin e shekullit të XX me

²¹ Cirka 1938, nr. 37, 5.

atë ndryshim të vogël, që Shqiptari pësoi që prej kohëve të largëta të Ilito-Thrakëve»²².

Gjykimi i këtij dijetari, i cili në albanologji përbân triaden Hahn – Jokl – Lambertz ka një randësi të madhe, jo vetëm për kompetencë të padiskutueshme e për shkak me paansinë të një dijetari gjerman pohon, por edhe pse ai shkrou, kur në Shqipëri emni i Fishtës ishte qitë prej qeverisë në «i n d e x» dhe ishte shlye nga Partia Komuniste dhe veprat e fishtjane ishin djegë apo përjashtue kryekëput nga letërkultura, që s'ishin më shqiptare, por partijake. Për më tepër Lambertzi pohoi këta nga një katedër universitare, që ishte edhe ajo nën një regjim marksist. Por dijetari e kritikë objektiv është dijetarë e kritikë i paanshëm, kudo të jetë, dhe gjykimi i tij s'ndjek oportunizmin politik as levertinë, si ndodhë, mjerisht, sot në vendin tonë apo në krahinat nën të huejin.

Ka arsye Arshi Pipa aty, ku thotë se «kandari i letërsisë peshon vëlerat letërkare, që janë në themel vëlëra gjuhësore». E shton: «Një shkërimtarë ka të drejtë me figurue në letërsinë shqipe ... pse ka pasunue letërsinë shqipe me vepra të shkrueme shqip»²³.

Në këtë drejtim vëlëra letërkare e Fishtës është aq e madhe, sa edhe po të dojshim më eia hjekë emnit të tij të gjitha meritat tjera, nuk mund të ia mohojmë atë të shkërimtarit e të Poetit, që deri më sot kalon në gjuhë e hart të gjithë tjerët. Po thom në gjuhë, mbasi, tue bënë të miat fjalët e fletores «Cirka» Fishta

²² MAXIMILIAN LAMBERTZ, *Gegj Fishta und das heldenepos Lahuta e Malcís*, Leipzig 1949, fq. 75 – 6.

²³ Arshi Pipa në *Koha e jonë*, 1986 nr. 10 – 11 – 12, Fireze.

shkrou ... « në një gjuhë që s' kishte mujtë me kenë më shqiptarçe » ²⁴.

Edhe pse, simbas Henri bremond ²⁵ : « Poetët janë të dërguem për të thanë e jo për të qenë » këta nuk mund të pohohet për Fishtën e aq më pak për veprën e tij, Lahutën. Fishta n

Ë tanë jetën e jo veç se mësoi, por edhe që koherent deri në pikën e fundit me shka mësoi: Lahuta – po e përseris edhe një herë – thotë se është Shqiptari, përsë auktori i sajë që kambë e krye shqiptar dhe foli e shkrou thjeshtë shqiptarçe.

Kushdo ta studjojë pa apragjykime e pa mëni sektare Lahutën – besoj un – s'mund të largohet nga ky realitet:

Shqiptari pa Lahutë është pa epopë kombëtare: Lahuta pa Shqiptar është pa subjekt.

Lahuta është minjerë e pasun, ku etnologu, juristi, historiku, letrari, folkloristi mund të gjejë landë studimi dhe mund të zbulojë material të çmueshëm për ndertimin e asajë binaje, që quhet Komb arbënuer dhe Shqipni.

Me këtë binë gurët e themelit apo elementet, që em ta përbajnë qoshet e kësaj kulle, fortesë ilire, janë: burri shqiptar, grueja shqiptare sokoleshë, besa shqiptare, ndera, mikpritja, urtia kanunore, mitologjia etj.

S' duhet harrue edhe, se në këtë kvadër s' mund të lëhet jashtë frati shqiptar, ai që përfaqëson Klerin e Buzukut, të Budit, të Frang Bardhit, të Bogdanit e të Kazazit.

Elemente të ndryshëm këta, por që kanë një atribut të përbashkët me auktorin e Lahutës:

Ky e ata janë s h q i p t a r ë.

²⁴ Cirka 1939, nr. 58, fq. 41.

²⁵ Prière et Poésie.

LAFUTA E MALCËS

KANGË E PARË

C U B A T

ARGUMENTI

Shikim i gjithmarshëm i gjendjes historike të vjetit 1858 dhe plani i poemit. Turqija, qi per pesqind vjet mbajti Shqypnin në robni, nisë të ligshohet. Popujt e Ballkanit i dalin doret. Shqiptarët zgjohen dhe mendojnë per te fitue lirin e deshirueme. Ndeshen ne një anmik tjetër. Knjaz Nikolla i Malit t’Zi, tuj pà gjendjen e turbullt dhe ligshin e Perandorisë Otomane, don të bājë të veten pjesen veriore të Shqipnis. Per t’i a mrrijtë këtij qellimi e nxitë Cari i Ruis, i cili, nga ana e vet, synon të shtiej në dorë Stambollen. I shkruen, prandej, një leter tanë dredhi e pegdhelje Krajl Nikollës tuj i premtue ndihmën e vet me bukë e fishekë, mjaft qi ai mos t’a lājë të qetë Turkun. Letren ia dorzon lajmtari (Kasnecit) të vet. Mbas njaj udhtimit të gjatë shtegtari kapet në Cetinë dhe dorzon shkresen.

LAHUTA – Kangë e Parë

Knjazi e këndon me vemendje, e pleqnon mirë me vehte, mandej çon e thërret Vulo Radoviq-in, Serdarin e Vasoviq-it, bûrrky i fortë e trim, i urtë e guximtarë, dhelpnak e i tmershëm per Turqt e Malit të Zi. Mbasi e merr me të mirë, me përgëdhelje e premtime, e shtyen të formojë një çetë cuabash dhe me ta të bijë në Vraninë. Dahet vuloja prej Knjazit dhe tashti s'mendon tjetër veç të çojë në vend planet e Gospodarit (zotnisë — Mbretit)

CUBAT

Ndihmò, Zot, si m'kè ndihmue!

Pesëqind vjet kishin kalue

Çëse të buk'rën ketë Shqypni

Turku e mbate në robni,

Krejt tu' e là t' mjerën në gjak,

5

Frymën tue ia xanun njak,

E as tu' e lanë, jo, dritë me pà:

Kurr të keqen pa ia dà:

Rrihe e mos e lèn me kjà:

Me iu dhimbtë, po, minit n' murë,

10

Me iu dhimbtë gjarpnit nën gurë!

Veç si 'i dëm, vu n' lavër spari,

Qi, ka' e vret zgjedha e kulari

Kah nuk bàn m'e thekë strumb'llari,

5-10 Frymen tue i zanun njak :tuj(duke) e shtërngue në fyt sá t' bâjë të plasë as tue e lânë,jo,dritë me pá :tuj mos e la „në(dot)të shofë ditë të mirë.- **Rrihe** :godite,(me e rrafë).

10-15 Me i u dhimbtë,po,minit n'múr...gjarpnit nen gúr :aq e ma „dhe âsht dhimba dhëmbja),sá deri mini(miu)në múr dhe „gjarpni nën gúr ká mëshirë për të.- **m'e thekë strumllari** : „nuk bán qi bujku t'a gacmojë,ta thër,me strumllár(ustê) „per t'a nxitue të terheqë parmendën(m' pluer...).

LAHUTA – Kangë e Parë

S'ndigjon me tërhjekun m'pluer:	15
E tue dhanë kryq e terthuer,	
Tu' i dhanë bulkut shum mërzi,	
Me u vu s' ryset për hulli	
E as me shoq ai pendë me shkue:	
Kështu Shqiptarët, të cilt mësue	20
S'i'n me ndejë rob nën zgjedhë t'huej,	
Pagë e t'dheta me i là kujë:	
Por të lirë me shkue ata motin,	
Veç mbi vedi tue njohtë Zotin,	
E as kurrkujë n' këto troje t' veta	25
Mos me i bâ kurr tungjatjeta,	
N'braz me Turk kurr nuk kanë rà	
E as kurr pushkën s' ia kanë dà;	
Por t'janë grì me të e t'janë vrà,	
Si me kenë tu' u vrà me Shkjà	30
E prandej si pat fillue	
Turkut Ora m' iu ligështue,	
E nisë pat m' iu thy' atij hovi,	
M' qafë përditë tu' i mbetë Moskovi:	

15-20 Me u vû s'ryset për hullí :s'bindet të vëhet në hullí,as të shkojë pendë(çift,krahas) me shok.

25-30 Mos me i bâ kurr tungjatjeta :mos me i u shtrë,me e njof të për zotní dhe si të tillë me i bâ nderimet e nenshtrimet.- **N'braz me Turk kurr nuk kanë rà** :s' kanë rà në brazë,hullí në godi me Turk.

30-35 Me Shkjà :me sllanë.- **Ora** :fytyrë mitologjike shqiptare,e pa raqitun si një vashë e hieshme që rruen shëjet „ dalluese të vehtjes,vendit a familjes që mbron.Kur kjo des,lëngon a ligshetohet,dhe vehtja,vendi a familja vruen si ajo.- **Moskovi**:Moskva(Rusija)

CUBAT

E ato fiset e Ballkanit,	35
Zunë me i dalë dore Sulltanit,	
Nisë Shqiptarët kanë me u mendue,	
Si Shqipninë me e skapullue	
Zgjedhet t' Turkut : qi si motit	
N' ato kohët e Gjergj Kastriotit,	40
Krejtë e lirë kjo t' ishte, e askujë	
N'daç t'jetë Krajl a Mbret i huej,	
Me i bà kurr mà tungjatjeta,	
Kurr me i là mà pagë e t'dheta:	
Edhe Flamuri i Shqipnisë,	45
Si fletë Engj'lli t'Perendisë,	
Si ajo flaka e rr'fesë zhgjetare,	
Me u suvalë prap n'tokë shqiptare.	
Kur qe ai Knjazi i Malit t'Zi,	
Knjaz Nikolla, 'i gërxhelì:	50
Gërxhelì, por belaçi:	
Na dyndë top, na dyndë ushtrì	
Edhe del e bjen n'Shqipnì,	
Për me shtrure këto bjeshkë e vërrì,	
Shka merr Drinin për s'të gjatit	55

35-40 Si Shq. Me e skapullue :nisen të mendojnë për t'a libre Shqipninë nga zgjedha,nga robnija.

45-50 Si fletë Engjlli t'Perendis :porsi flatër(krah)Engjulli.- **Si ajo fl. E rr'fës zhgjetare :**sikur flaka e rrufës,qi bjen porsi shigjeta.- **Me u suvalë :**me u valvitë.- **Knjazi :**Krajli i M.të Zí,ose Krajl Nikolla.

50-55 'i gërxhelì :trim i çartun.- **belaçi :**qi kerkon belá tuj i mbetë në qafë tjervet,tuj u ngatrrue kot me tjerë. Shka m.Drinit per s'të giatit :shka përfshin rrjedha e Drinit,lum qi del në malet e Pejës,në Kosovë,e përshkon Shqipninë deri në Liqe t' Ohrit.

LAHUTA – Kangë e Parë

Der' n' Kalà të Rozafatit,
Ku ai me ngulë do' «trobojnicën»,
Do' m' ia vu Shkodrës «kapicën»:
Me bà Shkodrën Karadak,
Mbasi 'i herë ta kisht' là n'gjak! 60
    Kà ndejë Turku e këqyrë haru,
Pika-pika lotët tu'i shkue,
Kah s'ka Shkjaut si me i qindrue;
Se Moskovi e ka rrethue:
Ka Stambollën muhasere! 65
Bàjnë shtatë Krajlat muzhavere
Shoq me shoq, tue shartue zì
-Si ata e zeza m'i pastë mb'lue!-
Për të buk'rën këtë Shqipnì,
Si m'ia lëshue n'dorë Malit t'Zì. 70
M'kambë Shqiptarët atëherë t'janë çue.
Sa mirë n'armë na janë shtërngue!
T'fortë kanë lidhë një besë të Zotit,
Si të Parët ua lidhshin motit
N'ato kohë t'Gjergj Kastriotit: 75

55-60 Kalá të Rozafatit :deri në kalán e Shkodrës.- **trobojnicen** :flamurin tringjyrshe të M.t'Zì.- **kapicen** :ksulen rrafshataketë zezë me kapak të kuq dhe me germa fillestare , SSSS,qi në ,gjuhen slave duenë të thonë:«Vetëm Bashkimi Pështon Serbín».- **Karadak** :Mal të Zì.

60-65 kqyrë harû :shikon perseri si hû gardhi.- **Stambollen muha sere** :Konstantinopullin e rrethuem.- **B.shtatë Krajlat matha** :fuqítmhá(Austrí,Gjermani,Francë,Itali,Anglí,Rusí,Turqi)bâjnë kuvend,mblidhen të bisedojnë.- **tue shartue zì** :tue mendue, njellë zì.

CUBAT

Me 'i kambë mbathë e tjetrën zdathë,
Gjanë e gjallë pa grazhd mbyllë n'vathë,
Diku ngranë, diku pa ngranë,
Harrue grue, motër e nanë,
sy'n agzot, zemrën barot, 80
E si ai plajmi me furë,
T'kanë rrà ndesh Malit të Zì,
Për t'gjatë t'Cemit n'atë kufi,
Ku edhe trimat t'janë përlà:
T'janë përlà Shqiptarë e Shkjà, 85
Ballë për ballë ata tu'u vrà,
Fyt-a-fyt, ofshë! tu' u prë:
Tue mbetë shakull përmbi dhë,
Mish për shpez e kaçubeta,
Gjithku kje ajo pika e djalit, 90
Gjithku kjenë sokola malit,
Pa kjà m'ta as nanat e shkreta.
Veç se, po, me parzme t'veta
Aty Shkjaut sulmin kanë thye.

80-85 Sy'n agzot :synin si baruti në bubëz të pushkës.- plasmi :borë e imtë me frymë, me erë.-T'k.rrà n'ndesh :të janë ndeshë me hov njani kundraj tjetrit-kan rrà kundra.-
P.t'gjatë t'Cemit :gjatë Cemit,lum,qi buron në perendim të Trojanit(213 2 m),pershkoi Selcen,bashkohet me Cemin , e , Vuklit te , Ura e Tamarës dhe prej andej kalon në Traboinë për t'u , derdhë më vonë në Liqë të Shkodrës së bashku me Moraçë.

85-90 T.mbetë shakull : duke mbetë dekun,pa frymë,të ftohun për tokë.- **shpëz** :shpend grabitçar.- **kaçubeta** :qifta(Milvus).

90-95 so kola malit :petrita,metaforikisht për trima,burra të fortë.

LAHUTA – Kangë e Parë

Mbasi Shkjaut sulmin kanë thye, 95
Bajnë kuvend Shqiptarët n'mjet vetit
E 'i fjalë t'madhe çuekan Mbretit:
Se jo veç qi Knjaz Nikollës
Nuk i lajnë kurr pagë e t'dheta,
Porsë as Mbretit të Stambollës 100
S'duen me i bà mà tungjatjeta,
E se dore duen me i dalë:
Se Shqipninë nuk po e kisht' falë
Perendia për çerkez,
Turq, manovë, likurazez; 105
Por për do sokola mali,
Qi «Shqiptarë» bota po i quete,
Për ta gëzue këta djalë mbas djali,
Der' qi jeta mos t'u shuete.
Turku fjalën e ka ndi': 110
Se ç'asht mbushë ai me mënì!
Se edhe lëshue ç'ka mbi Shqipni,
Gjallë Shqiptarët ai me i përpi!
Por Shqiptari gjallë s'përpihej,
E as me u shkelë, besà, s'po lihej, 115
Kur po i mbushej mendja e vet,
Për Shqipni me bà gajret,
N' dashtë ta mësyjnë Krajl edhe Mbret.
Edhe kështu t'janë kapërthye
Grykë për grykë Turq e Shqiptarë, 120

100-105 çerkez :banorë të Kaukazit n'afersí të Detit të Zí.

105-110 manovë :ushtarë Turqijet me origjinë orjentale.- **jeta...shuete** :deri sá mos të mbarojë jeta.

115-125 t'janë kaperthye grykë per grykë :janë ngatrrue,mberthye zanë fyta-fyt,aq afër sá m' undeshë grykët e pushkvet.

CUBAT

**Pa dhimbë krenash tue u thye
Si me thye kunguj npër arë.**

**T'i dha zjarm atëherë Ballkanit,
Shkjau: kah drote se Shqipnia
Nji herë shkëputë dore s' Sulltanit, 125
Mà s'do t'bite n'kthetra t'tija,**

**Si atij hangër ia kisht' palla:
Merr e mësynë m'Turk fulikare,
E si derrat me çakalla
T'janë mbërthye, t'janë kapërthye: 130**

**Haju, ngaju, çaju, vraju,
M' pushkë e m'top gjueju batare,
Gjaku rrëmbë npër rrahe e qare,
E npër fusha e npër gajusha,**

**Der'qi s'mbramit, n'p'r' atë zhumhùr, 135
Zgjedhe s' Turkut pështoi Shqipnia
E duel m'veti si dikùr:
Si premtue kisht'Perendija;
Por si dashtë, besà, lum vëllau,**

LAHUTA – Kangë e Parë

S'do t'kisht' pasë as Turku, as Shkjau.	140
Se s'ka dashtë Turku lirë,	
Ma merr mendja; veç un s'dij	
Knjaz Nikollës kah gjith kjo zemër	
Ardhë i paska, qi nën themër	
Rob Shqiptarët po don me i shtrue,	145
Edhe atë tokë ai me pushtue,	
Për të cilën vetoi motit	
Shpata rr'fë e 'i Gjergj Kastriotit?	
E qi s'paska dert aspak,	
Se Shqipnë dhe Karadak	150
Krejt me atë punë po i lëtë n'gjak?	
Zemra i ardhka prej Moskovit!	
N'Petrograd Cari i Moskovit	
Nji bë t'madhe po e kisht' bà:	
M' e ndie plak e kalamà:	155
Se ai natë t'madhe s'do t'kremtote,	
Se ai kumbarë as krushk s'do t'shkote:	
Gostë as darsëm nuk do t'ngrifte,	
S'do t'u late as s'do t'u krifte,	
As s'do t'dilte n'log t'kuvendit,	160
Për pa i hi Stambollës përmbrendit,	
Për pa këcye mbi post të Mbretit,	

CUBAT

Me u bà zot i tokës e i detit;
Edhe Europës tregun m'ia prè,
Mos m'e lanë me shitë, me blë, 165
Mos m'e lanë me çilë kund punë;
Por me bà qi ajo përdhunë,
Për me çue 'i grimë bukë te shpija,
Rob të ngelte n'kthetrat t'tija,
N'ato kthetra me gjak zhye, 170
Mësue gjithmonë n'gjà t'huej me gërrye!
Por, pse ishte 'i skile e vjetër,
Si për fjalë ashtu për letër,
Mos m'iu gjetë kund një shoq tjetër,
Ai po e dite mirë e hollë, 175
Se ishtë do punë me hi n'Stambollë:
Se ishtë do punë Turkun me e thye,
pa sharrue vetë mbrendë me krye.
Prandej xën ai me trillue,
M'shpinë Shkjeninë Turkut m'ia lëshue: 180
M'ia lëshue m' shpinë Shkjetë e Ballkanit,
Qi me i qitë këta punë Sulltanit;
Me i qitë punë këta 'i herë mà para
Me trazime e punë t'pambara,
E mandej vetë prej Rusijet, 185

LAHUTA – Kangë e Parë

**Si harusha prej pusiet,
Me i rà Turkut fulikare,
M'zhbì n'vend, m' e qitun fare;
Për pa bà me mend pleqnì,
Se me atë punë botën unji 190
Mujte ndoshta, m' e pështjellë n'zì
Kur ketë punë e ka pleqnue,
Ka marrë trimi e n'odë ka shkue,
Ka ndejë n'tryezë e asht vu ma shkrue, 195
Me u shkrue miqve kah Serbia,
Kah Zagrebi e kah Sofia
Me lidhë besën shkaf asht Shkjà,
Mbi Budin, m'çanak-kalà,
Edhe tok këta ndërmjet vetit
Mos m'ia dà të keqen Mbretit; 200
Por m'e nxitë, por m'e mërzitë,
M'iu vardisë si 'i ditë për ditë,
Herë për shtek, herë për kufi,
Tash me péng tash me pleqnì,**

CUBAT

Por gjithmonë, po, pa kanu, Veç si t'mujnë n'teposhtë m'e vu. Mbasandej, ky zogu i Shkinës, Merr e i shkruen Knjazit t'Cetinës, Merr e 'i letër, ia angllatisë, Me dredhë tue ia qindisë:	205 210
Ti, qi jë qaj Knjaz Nikolla, Falmëshëndet Cari i Ruisë, Se zà t'madh për ty kam ndie Qi jë trim e gërxhelë, Qi jë burrë e kuvendtër, Me ta drashtë hijen anmiku, Por, me gjasë, kjo fjalë s'isht' gjà; Pse qe ti m'atë rrasë Cetine Më kè ndejë me 'i gjysmë opinge, E jë bà, po, gazi i dheut, Tue mërzitë miq e kumbarë, Veç e për bukë thatë në gojë. Mje sa Turku, përbri tejet, Dredhun çallmën m'vetull t'synit,	 215 220

LAHUTA – Kangë e Parë

Derdhë shallvarët ai pola-pola, Rrin e ban kokrrën e pallës, E as m'e pà ti s'mund ta shofish Përmbas kodrës së pilafit Po a thue, t'la ty kamba e dora, Ase ngjitë jë ndoshta n'rrogë, Jo se hi kè bulk n' e huejën, Qi s'po ndihesh kund për s'gjalli? Mo', bre burrë, se nuk ka hije Urtë me ndejë Cubi i Cetinës, Edhe n'shpi me e shkuem ai motin, Tue u ndeshë npër furka t'gravet!.. Po a s'ta mbushë synin Shqipnia, Me ato male të madhnueshme, Me ato fusha të blerueshme, Qi kurrkund s'jè kah orvate, Me ia shkye 'i skundillë për veti?.. M' të, krah-thatë, e mos rri fjetun! Pse pa luejtë ti kambë e dorë,	225 230 235 240
---	--

CUBAT

S't' ndihmon Zot as i Shën Nikollë:	
Por ti luej, nafaka luej,	245
Ka pasë thanë ai burri i huej;	
Sa për bukë e për fyshekë,	
Piqu n'mue, se t'i qes vetë;	
Edhe kësulën vënë n'sy,	
Se të nget Mbreti i Stambollës:	250
Nuk ta lã me t'prekë me pupël.-	
Letrën kështu Cari e ka shkrue,	
Edhe mirë e ka palue,	
Ee ka mbyllë me dyllë të zi;	
Ia ka dhanë kasnecit t'rì,	255
Me ia çue Knjazit n'Mal t'Zi.	
Letrën n'gjì ka qitë kasneci,	
Ka thekë kambët ai sa mund heci:	
Ka lanë mbrapa fushë e zalle	
Kapërcye ka bjeshkë e male,	260
Edhe dalë ka lum e shë:	
Ka shtegtue për ujë e dhë,	
Dër'qi'i ditë, tue marrun dilli,	

LAHUTA – Kangë e Parë

Në Cetinë ka behë ai filli:
Shtjerrë opangat, grisun setrën; 265
Knjazit n'dorë ku ka dhanë letrën,
Me dyllë Cari si e kisht' mbshilë.
Ka marrë Knjazi edh' e ka çilë,
E ka çilë edh' e ka këndue,
Tri herë rresht ai e ka këndue, 270
Tri dit rresht edh' e është mendue;
Mbasandej ai fjalë ka çue
Njatij Vulo Radoviqit,
Kerkserdarit t'Vasoviqit,
Qi me dalë me rà n'Cetinë, 275
Pa këqyrë shteg, pa këqyrun stinë:
Me flut'rue si gjeraqinë,
Për me u pjekë me «Gospodarin».
Njiky Vuloja Serdari
Kisht' pasë kenë nji trim i çartun: 280
M'e pasë randë toka m'e bartun.
Pa të prë kund s'ishte marrë,
Pa fjalë t'tij ngarkue s'isht' barrë,

CUBAT

Pague s'ishte varrë as gjak, S'kishte vu nuse duvak, As s'isht' dà gjyqë a pleqnì. Pse edhe Turku i Malit t'Zi Po e kisht' pasë shqipe mbi kry', Mos m'e lanë me pà me sy.	285
—Se edhe 'i punë, ky zogu i Shkinës, Po e kisht' bà m'atë udhë t'Cetinës. Paska marrë e shi në rrugë Për tërthuer shtrika një stugë, Edhe i çueka fjalë tërthores, Qi shka është Turk i Cernagores, Mos me mujtë m'e shkapërcye, Për pa là 'i dukat për krye.- Bre! kish' kenë edhe 'i farë burri, Larg e larg me i dajtun turri.	290
Fëtyra e tij porsi duhia, Syni i tij, tanë zjarm e shkëndija;	295
	300

LAHUTA – Kangë e Parë

Vet'llat trashë ngërthye kulàr,
Porsi lesh dërrit bugàr;
Vesh e m'vesh dega e mustakut,
Si dy korba lidhë për lakut; 305
Edhe i mbrrijte kryet në trà:
Burrë i atillë me sy me u pà.
Veshë e mbathë e m'armë shtërngue,
Kishe thanë se është lè drangue.
Se këtë Knjazi fort e dote, 310
Fort e dote edhe e ndigjote;
Pse edhe i urtë ai kishte ndodhë,
Me ia prè mendja fort hollë.
Prandej Knjazi i çueka fjalë
Në Cetinë për ngut me dalë. 315
Edhe Vulja bjen n'Cetinë,
Pa këqyrë shteg, pa këqyrun stinë,
Tue flut'rue si gjeraçinë.
N'atë Cetinë kur Vulja zbreti,
Atë Knjazi mirë e priti, 320
Mirë e priti e n'odë e qiti,

CUBAT

I qiti duhan e kafe,
Edhe nisi kështu t'bahjë llafe:-
Ku jë, Vulo, eh kopilane!
Se ti ujk, po, në na u banë, 325
Ke s'po duke kah Cetina,
Ku kè miq e probatina,
Qi s'të ndërrojnë me sy të ballit?
Po, a kè mujtë? a kè farë hallit?
Si po t'shkon n'Vasoviq moti?- 330
Për jetë tande ! si do' Zoti,
Merr e i thotë Vulo Serdari;
Pse sivjet, lum «Gospodari»,
Nuk ka pasë toka valigë,
E ka ardhë një kohë e ligë, 335
Sa nuk di si ka m'iu bà,
Për me pështue do rob e gjà,
Pse edhe buka asht tue na lànë.
Hajt, eh që'! Knjazi i ka thanë...
Se s'po gjenë cubi me ngranë... 340
Se s'po gjenë skyfteri mish...

LAHUTA- Kangë e Parë

Se ti e nxjerrë korën dy fish!...
Mjaft t'i biesh ndo'i vendit prè,
Se po e ban me lopë e qè,
Sa me mbajtë njerztë e kujrisë, **345**
Jo se mà gjindën e shpisë...
A din shka, Vulo Serdari,
Ndiej shka t'thotë ty «Gospodari»:
Pështilli bashkë nja disa cuba:
T' idhtë si gjarpni ndër kaçuba, **350**
T'lehtë e t'sheptë si gjeraçina:
Edhe lëshoj ti kah Vranina,
Për me vrà ata e për me prè,
Për me djegun gur e dhè,
Mbrendë tue vjedhë e tue plaçkitë, **355**
Tue grabitë e tue robitë,
N'daç me natë e n'daç me ditë;
Se un prandej të kam çue fjalë,
Der' n'Cetinë nji herë me dalë,
Pse dishka mue tash m'ka këcye, **360**
Prap me Turk me u kapërthye:
Prap me Turk, po, na me u vrà.
Pse edhe as hije, thom, nuk kà,
Urtë ma ndejun Turk e Shkjà.

CUBAT

E kështu, tue ligjërue,	365
Krye më krye tue bisedue,	
Hollë e gjatë e ka qortue,	
Si me u sjellë e si me u mprue,	
Për m'e là Vraninën n'gjak.	
E si vesht janë marrë me fjalë,	370
Knjazi n'bukë atë e ka ndalë,	
Edhe falë i ka do pare;	
E i ka falë një «xheverdare»,	
Krejt n'argjand kondakun ngri,	
Mos m'e gjetë shoqja n'Mal t'Zi:	375
M'e drashtë vjerrun në sërgji,	
Jo mà n'krah të një luftarit,	
Jo mà n'krah t'Vulo Serdarit,	
Qi isht' me brë hekur me dhambë!	
Atëherë Vulja është çue në kambë:	380
Ka bà Knjazit «tungjatjeta»,	
Edh' është nisë malit për pjeta,	
Udhës me mend ai tue përblue,	
Si Vraninën me shkretue,	
Knjazi ashtu si e kisht' qortue.	385

LAHUTA E MALCËS

KANGË E DYTË

OSO KUKA

ARGUMENTI

Më një mbledhje Avdi Pasha, me dredhi, ankohet për mizori e rrenime që Vulo Radoviq-i kishte nisë të kryente në Vraninë. Sunduesi „turqeli“ i Shkodrës, vetë i pa djalë, nuk gjen një burr shqiptar të zonë me i dalë përball të Malaziasit. Oso Kuka, djalë Shkodranë, veshtron fjalën e Pashës, por kur ky pohon se Shqipëria kishte mbetë në vasha (çupa), i vlon gjaku, nxehet dhe mendon të qesë në Pashën. I urti s’ngutet. Ndal doren, por s’mund pritët pa folë. Provon se Shqipëria ka djem si zana, të gatshëm kurdoherë me dekë ku t’i lypë Mbreti, Atdheu, Kanuni, Besa e Feja. Ai vetë zotohet me u provue me Cubat e Knjazit dhe me u dalë hovin ase me u shkri në flakë të barotit.

LAHUTA — Kangë e Dytë

Në krye të javës Oso Kuka me 40 djelm të zgjedhun, « veshë e mathë e m'armë shterngue – thue se krushq po duen me shkue » rreshton me një lundër në grykë të Bunës dhe nisen për V r a n i n ë.

OSO KUKA

Zot, ç' ká thánë njaj Avdi Pasha:	
Paska mbetë Shqypnija m' vasha,	
Qysh se s' léka mbrendë një djalë,	
N' at Vranine mue sod me m' dalë,	
N' at Vraninë, m' at t'zezë terthore,	5
Kû mbe'n shkret sá armë mizore,	
Kû mbe'n djerr sá tokë gratçore,	
Kû mbe' n vithnat pa bagtí,	
Veç prej cubash t' Malit t' Zí,	
Qi po vrasin djelmt e rí,	10
Qi po mârri lopët me viça,	
Qi po presin dhënt me ogiça,	

LAHUTA — Kangë e Dytë

E po djegin kulla e stane, E po tháj n kaq zêmra nane! Eh! po, knjazi ke Cetina Ka lshue cubat kah Vranina, Per me vrá atà e per me pré, Per me djegun gur e dhé, Veç si t, nisë degamë me né; Pse dushmani âsht tue ndersy, Tokët e Mbretít per me i msý, Per me i msý e me i rrembý. Nji djalë m' voter t' m' ishte llâ, Paçë m' i a lânë t' âmen me fshâ, Paçë m' i a lânë motren me kjá: T' mjeran moter, ehu! pá vllá, E n' Vraninë un kjeçë tue e qitun, Cubat knjazit per m' i a pritun. Por mue djalë nuk m' ká qillue; E n' Shqypní nji djalë drangue, T' cillit mos t' i dhimet jeta Per Daulet e troje t' veta, Fort kerkova e s' mund e gjeta.—	15 20 25 30
--	--

OSO KUKA

Kshtë ankoj Pasha turçelí.	
Oso kuka paska ndí:	35
Paska ndí,po,e kênka idhnue:	
M' sylah doren paska çue:	
Me qitë m' Pashen ká mendue.	
Por i urti kurr nuk ngutet,	
Prej burrnís e jo prej tutet,	40
Prandaj Osja ndali doren,	
E as m' e xjerrë s' e xuer mizoren,	
N' fletë t' sylahit çatallue;	
Veç pá folë s' mujt me u durue:	
Avdi Pashë, tha, mâ kadalë!	45
Mos e thuaj dý herë at fjalë,	
Se, per Dî'n e per Imâ'n,	
T'bâj qi t' kjajë e zeza nânë!	
T' bâj qi t'kjajë pa «exhel»tý nâna;	
Pse n' Shqypní ká djelm si Zâna,	50
Qi per Mbret e troje t' veta	
Nuk u dhimet gjâja as jeta:	

LAHUTA — Kangë e Dytë

E kû i lypë besa e burrnija, Kû i lypë Mbreti e i lypë Shqypnija, Kta mâ t' parët janë n' fushë t' mejdanit, Kta mâ të rrebët janë n'ballë t'dushmanit : Janë çelik per tef t' taganit. Marre vedit kurr s' i lâinë ! Pá ksulë m' krye pa opingë në kâmbë, Na per Mbret e per Atdhé Per kanû, per besë e Fé, S' druem me rá nder pré të thyeshme, S' druem me msý kalát e rrmyeshme : E kahdo qi t' bjerë Shqyptari, Shkon rrufeja tue e ndezë zhari, Pushkë e besë pse na la i Pari. E ti tash vjen ktû e na thue : Se n' Shqypni një djalë drangue, Qi per mbret e troje t' veta Nuk i dhimbet gjâja as jeta, Fort kerkova e s' mund e gjeta... Por s'ké faj ; pse zâni i zí Aj ká dalë, po, per Shqypní,	55 60 65 70
--	--

OSO KUKA

qysh se erdh Pasha turçeli,
Qse edhë t' hujve sod Shqyptari 75
Qiri m' kambë do t' rrijë qyqari,
Si punue né s, na ká i Pari...
Por po i lâm tash na kto fjalë.
Në Vraninë, qe , un jam tue t' dalë,
Cubat Knjazit me t'i a ndalë. 80
Veç t'i lypi un dyzet vetë,
Dyzet vetë, po, djelm të letë,
Qi të desin kû t' zatesin:
Si mund t' léjn veç e n' Shqypn';
E po t' ap besen e Zotit, 85
Se, pa u djegë un n' flakë t' barotit,
S' ká me u lshue per t' gjallë Vranina.
Avdi Pasha kênka çue,
Osos doren ká shterngue:
Aferim, bre,ti Oso Kuka! 90
Se tý t' thotë fjala edhë duka

LAHUTA – Kangë e Dytë

Qi ké lé nji sokol malit.
Zgidh kû t' jetë, po, pika e djalit,
Edhë del ti n' at rranxë boke:
N' at Vraninë, kû t' zezat loke, 95
Qi kan mlue, ehu! djelmt e rí,
Qi kan kthy rejat n' gjiní,
Janë tuj t' pritë si drita diellin.
Foli Pasha. Buzës s' Cukalit,
N' krye t' javës, dielli kur u çue, 100
Per me shndritë mbí kobe të shekullit,
Kû e perbuzne shuen e drejta,
Qafës s' Kalás, qe, çeta e Osos
Po mêrr rrugen kah Vranina.
Çetë e vogel, por kreshnike: 105
Dyzet vetë mâ s' janë me t' njehun:
Djelm te zgiedhun n' mal e n' vrrî,
Jo per dukë e per pashí,
Por per zêmer e trimní:
Oso kuka na u ká prî. 110
Oso Kuka, 'i rrfë prej qiellit,
Shoq nuk ká kah vrân e kthiellet.

OSO KUKA

A she' i herë, ka' i bje sokakut,
Se ç' m'i bâjn t' gjith tungjatjeta!
Se ç' permnershem xheverdarja 115
M' i flakon mbí sup të krahit,
Si ajo rrfeja n' natë thellimit!
N' fletë t' sylahit— folé bollash
Çatallue i ká dý kuburet:
T' mnershemet motra t' t'idhtë taganit, 120
Qi ndermjet u rri kercnue.
Veshë e mbathë e n'armë shtrengue,
Shtatin div, e sý' n si zhgjeta,
Oso Kuka n' jelek arit,
Pash e m' pash po i bjen pazarit. 125
Njitë mbas tij vjen shpata e dekës,
Soko Tona i Gurit t' Lekës;
Soko Tona, si Valbona,
Larg permendë m' kto male t' ona,
Si per bukë n' shpí t' tij të ngranme, 130
Si per pushkë e besë të dhanme.
Thonë se i ká nja trí nishane,
Trí nishane, me fermane
Per sherbim qi i baka Mbretit

LAHUTA — Kangë e Dytë

Ktej e andej valen e detit.	135
Mbrapa i shkonin qa' i biri i t' mirit,	
Taro Pllumi i Jegumirit.	
Mandej vînë dý rê mizore,	
Dy djelmoça prej Zagore:	
Kaçel Doda e Kerrni Gila:	140
Rritun mocë si karajfila.	
Ehu! bre Oso, Oso-rrfeja,	
Ç' kan me t'namë dý vasha t' reja:	
Ç' kan me t' nam dý bija nane	
N' ato mrize e n' ato stane,	145
Kúr, kercunat, kan me ndí,	
Se ke zgiedhe dy dhandrra t' ri,	
Me i perpjekë me Mal të Zí.	
Po a thue e njef njat kime-zí,	
Qi e ká ballin si siní,	150
Qi e ká sýnin si duhí,	
Qi i ká shpatllat si nji arí ?	
Aj âsht Çoku i Mar Kolë Dinit	
Prej Kabashit t' Dukagjinit :	

OSO KUKA

Trim i çartun, trim si Zânë,	155
I pá tatë edhë i pá nânë,	
Dy gur njitë, thonë, s' i ká lânë.	
Per mbas ktij vjen çeta tjeter,	
Do mâ t' rí, do prap mâ t' vjeter,	
Por t' gjith mocë me trimëní :	160
Me trimní e me bujarí :	
Veç, per dukë e per pashí	
Dán mâ n' shâj njaj Jup Qehaja,	
Galo Keqi e Sinanaja,	
Vuksan Gjeli e Met Zeneli ;	165
E nder t' gjith—porsì hýll drite,	
Preng Markola prej Mirdite :	
Lypë per pushkë ky e per pleqní	
Q' mërr prej Shkodre e n' Peshkopí.	
Veshë e mbathë e m' armë shtrengue :	170

OSO KUKA

**Thue se krushq po duen me shkue:
Nja mbas nja'i po i bien Pazarit,
Si ajo rê qi prej Tivarit
Njitet zí terthoreve t'ona,
Per me shkrepe ndokahe t' e vona: 175
Edhè kapen m'at breg Buene,
Kû n' nji lunder u rreshtuene.
Vend n' at lunder t' gjith kur zune,
Rrqase âsht lundra e veli u nde,
Edhe nise âsht porsi rê, 180
Tuj çá valen nper Liqê:
Tuj çá valen kah Vranina,
Kû po bâte nâm Cetina.**

LAHUTA E MALCËS

KANGË E TRETË

P R E J A

ARGUMENTI

Epizod i thekshëm vrasjes së Vraninasit Avdi Hisës,të cilit Vuloja merr petka e armë bashkë me tufen e gjâs. E motra Avdís, zemër-plasun, kah shef vllán në vig, e vajton përmallshëm. Vaji i saj bâhet edhe ma i pikllueshëm kúr ajo ankohet i vrámi s'la mashkull mbrap per t'i a mârrë gjakun.Porositë,zogun e zí qi Avdís ká per t'i kendue mbi vorr,qi ai të bâhet lajmtár në Shqipní per kobin easajë dite.Oso Kuka,ndigjon brimën e motrës vajtores dhe mbushet me mní kundra gjaksorëve malazez.Vendos me i u bâ vllá Avdís dhe me i a marrë gjakun.

Thrret shokët e me ndihmën e tyne dán me i a këthye nderën Shqipnís. U vëhet per gjurmë cubavet me djelmt e vet sokola.Në breg t'Moraçës kërset mâ e para pushkë, pushka e Preng Markoles nga Merdita kundra Malazezve.

LAHUTA – Kangë e Tretë

Vlon lufta. Dy prej çetës së Vulo Serdarit vriten, tjerët lanë gjan e plaçkat e vehen në të hikun. Vetëm Vuloja s'e shpejton hapin: s'ishte burrë që trmbej; por mjerisht s'ka kush e ndjekë...

Osja është habitë, përse në çetën e tij mungon Kerrni Gila nga Zagorja. Gjaku ishte pague dy për një, prandaj Shqyphtarët duen me këthye. Rrugës, Oso Kuka heton Kerrni Gilen, që tash sa koh ishte zanë në bejleg me të Malazijasin Jovanin.

Prejse të dy trima, ende s' kishin mujt me e da luftimin e ashpër. Kerni, tuj pa prijsin , turpnohet. Sjellë me tanë fuqi me taganin e përgjakun në anmik, por ky kishte ndodhë jetë-gjatë. Osja u hin ndërmjet e e ndan dyluftimin. I lidhë varrët anmikut e e lëshon të kthej shëndosh te shpija. E porositë, veç, që t'i bajë me dije Gospodarit të vet që aty e mbrapa mos t'a rrejë mâ at as të tjerët me msy tokat shqiptare.

VRANINA

Vall,kush din mue me m' kallzue,
Pse kjo qyqja, zog i true,
Si mos kurr âsht tue vajtue
N' at Vraninë, n'at t' zezë krahinë,
M' breg t' Liqênit n' at kodrinë? 5
A mos kján hallet e veta,
Persé zì i shkon moti e jeta,
Bír as bí pá rritë e shkreta?
Qyqja vehten s' âsht tue kjá,
Bír as bí pse e mjera s' ká; 10
Por po kján ajo një moter,
Qi ka mbetë sod qyqe n' voter,
Sod qi kputë i âsht kulmi i shpís:
Kján qat motren e atí Avdís!

1-5 qyqja, zog true: qyqja(cuculus) âsht zog i truem,persé , gjithmonë vajton.

5-10 Bír as bí pá rritë e shkreta : qyqja nuk i çilë as nuk i rrit zogjtë e vetë: ajo i lëshon voët nder çerdhe të zogjve tjerë,dhe ata i çilin e i ushqejnë.

10-15 ka mbetë sod qyqe n' voter : ka mbetë pa vllá,pa mashkull në shpí,kërcunë.- kputë i âsht kulmi i shpís : burrinë familjen shqiptare âsht si kulmi,trau kryesuer i mblojës së shpís.

LAHUTA - Kangë e Tretë

Jo, po, është vrá, thonë, Avdì Hisa,	15
Mriz kah bâte nën dy lisa,	
Nën dy lisa n'mal t' Vraninës:	
E vrau Vulja, i biri Shkinës!	
Njiky Vulja, 'i trim drangue,	
N' at Vraninë fort është randue:	20
Nuk lën kál, jo, me shtektue,	
Nuk lën çikë, jo, me u fejue,	
Ke po i vret aj djemt e rí,	
Ke po i kthen nuset n' gjiní,	
Ke po i veshë nanat në zí.	25
Edhë u çueka, zogu i shkinës,	
Me tremdhetë cuba t' Cetinës,	
Me msy mrizet e Vraninës:	
Po isht' kënë kandun mishi i dhís:	
Edhë u ndeshka m' mriz t' Avdís.	30
Qaj Avdija vrik piskati:	
Ndalo, Vula, mustak-giati:	
Ndalo, Vulo, me caruqe,	
Pse s' t' i lshoj, jo, dhít e kuqe,	
Per pá e lá mrizin me gjak:	35

15-25 Mriz ka bâte : ndersá pushonte nën hije.- trimdrangue :K.I,309.- është rande :është bâ i pa durueshëm,i randë.- mrizet :landë degagjana me hije të dêt(rrastë),të vendume ndër logje, livadhe e brîja,zakonisht brî krojesh,ku pushojnë barít me gjâ në zhegun e ditës.

25-35 Po i isht' kënë kandun :i kishte pasë pelqye,i a kish pasë anda.- vrik piskati :briti shpejt të madhe.- caruqe :të mathunat dalluesa të Malazezvet.

PREJA

S'ruej un dhí per Karadak!	
Edh' e drodh t' zezen bershânë	
Qi e kisht' pasë moter e nânë,	
Kinsë, i mjeri, zjarm me i dhânë;	
Por prej Zotit s' kisht' kênë thanë;	40
Persë i shkrepí n' dorë bershâna ,	
Shì kur dashtë s' do t' i a kisht' nana.	
Po, por Vùloja i terbue,	
Qi per pushkë ishte gatue,	
M'karajfile i u shterngue:	45
Dekun m' tokë e la pushue.	
Edhë u turr m' tê i patenzoni,	
(Shka as atij s' i a epte zakoni),	
E i a zdeshi xhamada'n	
E i a xuer edhë taga'n,	50
E i a muer pushken e giatë,	
Si nder burra s' âsht zanát;	
Mandej dhít i vên perpara,	
Edhë u grafë nper rrege e ara.	
Fort po nget capi i Vraninës,	55

35-40 Karadak :K.I,59.- drodh t.z.breshânë :suellë,kthei kah ai të z.breshanë:nji pushkë me gurë-gacë në çark:muer emnin prej qytetit t' Italisë Brescia ,ku punoheshin aso heret. Kinse :gjojà per t'a shprazë,per të qitë.-(zjarm me i dhanë).

40-50 i shkrepí :nuk i ndezi,nuk i u shpraz,satini po si ndezi.-

Shì :pikrisht,mu n'atë çast.- M'karajfile i u shterngue :qiti me karajfile,nji farë pushke e giatë me gùr.

50-60 rrege :tokë të punueme(të punuara) njiherë,por mandej të mbetuna djer dhe të prishune prej rrëmoje.- capi : sjapi(sqapi)

LAHUTA – Kangë e Tretë

Fort po e ndjekë cubi i Cetinës, Fort po kján nji e bija e Turkinës: Fort po kján e fort po fshán, Dekun m' vig kah shef të vllán:	
Kur ká dalë qaj hylli i dritës,	60
O vllau i ém, o vllá!	
Mbí ato suka t' Podgoricës,	
O vllau i ém, o vllá!	
Ti m' i a vûne pushken krahit,	
O vllau i ém, o vllá!	65
Edhë m' dole m' derë të vathit,	
O vllau i ém, o vllá!	
E m'i a lshove zânin skjapit,	
O vllau i ém, o vllá!	
Me i lshue podit e livadhít,	70
O vllau i ém, o vllá!	
Me ilshue m' ujë - m' at ujë t' Moraçës	
O vllau i ém, o vllá!	
Me i mrizue ke aj lisi i rrashit.	
O vllau i ém, o vllá!	75
Qyqja motra tue t' kundrue,	

---

sqapi.- vig :nji lloj shkalcit i thjeshtë,perbâ prej dydrujvet të gjatë,mbi të cilt lidhen shkopîj si shtrat për të mbajtë „mâ udobisht të dekunt,të smutët e të varruemit.

60-65 Pdgoricës :qytet i vogël i venduem në fushën omonime (me at emen)dhe qi përshkohet nga lumi Moraçë.Bánem nin sllay,qi do të thotë nen mal).Nji kohë âsht quejt Titograd;âsht i rrethuem prej sukave të zdeshtuna.

PREJA

O vllau i ém, o vllá!	
Porsì lis me degë prarue,	
O vllau i ém, o vllá!	
Lis me mâje të lulzue,	80
O vllau i ém, o vllá!	
Rrite e mjera tue u mendue,	
O vllau i ém, o vllá!	
Se me ç' vashë tý me t' fejuje;	
O vllau i ém, o vllá!	85
Por qe Vùloja, 'i drangue,	
O vllau i ém, o vllá!	
Me tokë t' zezë tý t' ká martue,	
O vllau i ém, o vllá!	
Armë e petka tue t' shkretue,	90
O vllau i ém, o vllá!	
Nanë e moter tue t' zezue,	
O vllau i ém, o vllá!	
T' zezat qyqe tash këndojn,	
O vllau i ém, o vllá!	95
Nanë e moter t' u ndihmojn,	
O vllau i ém, o vllá!	
Pse mâ udhë per tý s' kundrojn.	
O vllau i ém, o vllá!	
Tash këndon një zog i zí,	100
O vllau i ém, o vllá!	
Kah t' flutrojë neper Shqypní:	
O vllau i ém, o vllá!	
Kurr ket pûnë un s' e kam ndî,	
O vllau i ém, o vllá!	105

LAHUTA – Kangë e Tretë

Se ká mbetë kund gjak pá u kthye,

○ vllau i ém, o vllá!

A me pare a se me krye,

○ vllau i ém, o vllá!

Veç ká mbetë njaj gjaku i Avdis,

110

○ vllau i ém, o vllá!

Qyqja motra, vaj, e Avdís!-

Kshtû vajton të vllán Turkina:

E ndien Lqêni edhë Vranina,

Edhë e ndieka aj Oso Kuka;

115

Vaj'n e ndieka e m' kambë u çueka:

- Hani djelm! e ju vraftë buka!

Eh ju vraftë buka e Dauletit;

Eh ju dhaça ujüet e detit,

Po s'u muer¹⁰⁵ sod gjaku i Avdís,

120

Po s'i u kthye ndera Shqypnís.

Çou bre, Soko, e mund t' i xâmë!

T' mos t'i májm cubat me vjâmë,

T' mos t'i lame çikat me nâmë.

Proh! Ti o Zot, kur na janë çue,

125

Mbathë e zbathë – si kan qillue

105-110 gjak pá u kthye :pa u marrë gjaku.- A me pare a se me krye:gjaku ase paguhet me pare ase merret tuj e vrá dorë-rasin.

110-125 E ndien Lqêni(liqeni i Shkodrës)dhe Vranina.-Hanidjelm e ju vraftë buka:Buka âsht gjâ e shejtë:ajo mund tbahet bekim a por vret atê qi e shpërdoron.- buka e Dauletit :K.II,32.- ju dhaqa ujët e detit :i u dhaqa rrugën e rgimit,

PREJA

E i kan rrokun armët shqyptare,Njato ltina e xheverdare
Njato t' bardhat n' zâ breshâna
E i kan njitë njatà tagâna, 130
E i kan vû njato calina,
Se ç' ushtimë ká marrë Vranina!
Porsì,kur ndokush t'i nguçe,
Dalin grêthat jashtë biruce,
Njashtë turr per derë t' kaushës 135
Djelmt e OSOS rrâjn drejt fushës
Kû kisht' krisë e zezë potera,
Motra e Avdís kû kjate e mjera.
Shoqi shoqin nuk po e pritka,
Por seicili vrap po ngitka, 140
Thue se t' parit qi do t' veka,
Petku çohet do t' i u préka,
E jo mâ se po i pret deka!
S' âsht tue dreshtë, jo, kush rrezikun,
Kah per gjurmë po ndjekë anmíkun; 145
Veç se i lngon setcillit zêmra,
Ke mâ e letë s' i ndolli thêmra.

125-130 ltina :armë t'ardhuna prej Italiqe.- xheverdare :K.II,115.

130-135 E i kan njitë nj.tagana :K.II,57.- calina :armë brezi si kuburja.- t'i nguçe : t'i trazonjë,t'i nxisë,t'i ngasë.

135-145 kaushës:banesa e rojës ushtarake në kufi. Rrâjn: ngasin, vrapojnë, turren, derdhen. - do veka :do të shkueka,paska per te shkue,do të vetka.

145-150 i lngon zêmra :i vjen keq.- si dolli themra:

LAHUTA – Kangë e Tretë

Syt u qesin flakë e shkndija
Kah t' frigueshem, si duhija,
Qi kalon me t' rrebtë zhumhuer, 150
Fushës i bjen kryq e terthuer,
N' dorë tuj mbajtun pushkët arbnore,
Qi u flakojn neper terthore
Porsì rrfeja n' atë mizore.
Si 'i langue, qi, dalë me gjue, 155
Endet malit pà pushue,
Dér sa t' jetë «per erë» pá u vû:
Djelmt e Osos njashtu ngasin,
Veç me cuba si mund t'hasin,
S' kerset, jo, një pyllë mâ teper, 160
Kur mërr zjarrë ndoj majes s' eper,
Si kerset Vranina e shkretë,
Sod qi i bien Shqyptarët e letë,
Vrap tuj ngá poshtë e perpjetë:
Thue se kamnve u kan vû fletë. 165
Kur, qe, krisi 'i « xheverdare »
M' breg të Moraçës nder do zhavare:

---

kamba(këmba),hapi.- Syt u q. flakë e shkndija :aq janë të „zemruem sa syt e tyne duken si të qitshin prej idhnimit „e trimnije flakë e shkëndija.
150-160 zhumhuer :zhurmë,krizëm, poterë.- minore :të trishtueshme qi s' ka dhimbë per kurrkend per te zbutë furinë estuhis Si 'i langue :porsi një langue-(qen gjuetar,i shpejt e i hajshëm).- «per erë»pa u vû :qeni gjuetar,porsa të dalë,nget andej e këndej per të hetue erën e gjaes(egërsirës). Si mund t'hasin :si mund të takohen,ndeshen.

PREJA

M' breg t' Moraçës drejt Bjellopoles,
Krisi pushka e Preng Markoles.
Preng Mariola prej Mirditet, 170
Nder shokë t' vet porsì hyll dritet,
I pau cubat aj mâ i pari,
Ke po majshin kah Ponari.
Ah! kadalë, bre zogu i shkinës,
– Se s' i a mêrr ti gjân Vraninës, 175
– Me kënë vetë Knjazi i Cetinës!
Prenga Mirkos i vikati,
M'« xheverdare », edhë i ndêi gati.
Krisi pushka, atëherë, batare.
Krisi « ltinë e xheverdare », 180
Edhë ushtoi duhma e breshânës
Me u dridhë fmija n' zêmer t' nânës.
E pse trimi m' trim si t' hase
E n' log Zânash si t'kersase,
Si t' kersase pushka, or vllá, 185
Rrallë pá gjak se mujm me u dá,
Pavloviqi ktû edhë u vrá:
Pavlloviqi u vrá n' pushkë t' para,
Ka' u grahë dhive neper ara.
Kúr pau Vùloja se shoku 190

165-170 nder do zhavare :vend me bimë knetash.- drejt Bjelopoles : fshat I venduem në brigjet e Moraçës afer Liqênit të Shkodrës,këndej Vraninës.

170-180 kah Ponari :vend në rrethet e Zhablakut.- Knjazi i Cetinës :K.I,208.

180-185 E n' log Zânash :K.I,160; K.II,50.

LAHUTA – Kangë e Tretë

I kje vrá, e se pataloku Per têt s' isht' nji ved bejlegut. I lshoi dhít edhè u nis bregut. Me dorë, burra! – sa i mujt zâni, Briti Osja atbotë si ulâni, Edhè m' shpinë aj zhgjetë i u lshue Me djelm t' vet, porsi 'i terbue.	195
Ké pá ndo' 'i herë per seri Se si, kur t' u bjerë skyfteri, Hikin pulat nper kaçuba? Njashtë atbotë, hikne ata cuba. Hikne cubat porsi zhgjeta, Kush n' teposhtë, kush kah perpjeta, Veç se Vulja, çue dollâmen, Aj aq shpejt s' e ndrronte kâmben: Kisht' kënë trim, eh i bâsha gjâmen! Por shka? Sod s' i heci e mara, Pse edhè 'i shoq i a fiku Tara. Tara Pllumbi i Jegumirit I rá krës shi njâjë mâ t' mirit,	200 205 210

190-195 e se patalogu : shesh i vogël, rrafsh.- **nji vend bejlegut** : nji vend i aftë per dyluftim.- **Me dorë, burra!-sa i mujt zâni** :- me sá zâ pat bertiti: m,d.burra!
gjojà:mëtàni e kapni me dorë!

195-211 si ulâni :porsi luani.- **skyfteri** :K.I,341.- **çue dollâmen** : shpervjelë dollamen:lloj capote e çilun perpara dhe e gjatë deri në gjû. - **s'e ndrronte kâmben** : s'hecte, s'ndërronte hapin eh i bâsha gjâmen :e pafsha dekun.- **i a fiku** : i a vrau.- **i Jegumirit** : K.II,137.

PREJA

Njajë djaloçit prej Zaçirit, Tue e lshue dekun m' do gjeth firit. Deh! Moj Zânë, m' a thuej një fjalë: Kû e ka Osja edhe një djalë? Kû e ka Osja et Kerrni Gilen, Qi s'i a daj kund « karaifilen»?	215
A thue ti, pse ndolli i rí, E pse e dí qi per të n' shpí Rreh një zëmer plot dashtní, Ndoshta sod po i dhimbet jeta E rrin mshefët nder shkorre e mbreta?	220
Nuk është mshefët, jo, Kerrn Zagorja, Kerrn Zagorja - rê mizorja; Por është ndeshë aj me Jovanin, M' breg t' Moraçës tue da mejdanin.	225
Desht ky Jovja 'i herë me hikun, Por per vrap s' kisht' kerrçikun; Prandej shokët e lane mbrapa, T' cillt po hikshin me t' mdhaj hapa. « Urra! » m' shpinë, atbotë, si bisha I u lshue Kerrni neper plisha, Neper plisha e bregut t' uj't, M' « karaifile » m' nja tue e gjujtë, M' nja tue e gjujtë, por veç per anë:	230

210-215 prej Zaçirit :krahinë e M.të Zi.- Zânë :K.II,50.

220-230 shkorre e mbreta :shkurre, kaçuba të shpeshta me degë të kapërthyeme e mbreta:kriqsha,kripça.

230-235 Neper plisha :bîmë kënatash e lartë mr gjrth të gjatë(*Phragmites communis*).

LAHUTA – Kangë e Tretë

Gjallë me dorë dote m' e xânë, **235**

Por me dorë nuk xêhej djali,

Pse kisht' kënë një sokol mali:

Kisht' kênë Shkjau, po, me trí zêmra!

Tek e ndieu Kerrnin te thêmbra,

E hodh pushken m' nji ferrmanë, **240**

Edhè xuer aj t' idhtë tagâ'n,

Qi kisht' fîkë mâ se nji nânë;

E t' u dredhë ka' i Zagorjani,

Kshtû po mêm e i thotë Jovani:

Mos t' rrêjë mendja, or trim i rí, **245**

Se e koris Malin e Zí,

Tuj t' rá n' dorë si nji baxhí;

Por, n' jé i armve e n' jé Shqyptár,

E per n' jé ndopak bujár,

Xir tagâ'n, e n'kjoftë gjykue, **250**

N' bejleg kryet shkurtoma mue.

Vrik qaj Kerrni na i ndêi gati,

Na i ndêi gati edhè i piskati:

Si tagan, si pushkë të giatë,

Jam Shqyptár, e i kam zanát; 255

Edhè cubi i Malit t'Zí

S'ká per t' m' msue besë e burrní...

Por, merzitë mbasi t' âsht jeta

Me cubní e me pûnë të shkreta,

235-245 sokol mali :K.I,91.- ferrmanë :ferra qi dalin gardhijeve,ner stomije e mure dhe i bājnë kokrrat posi manat(**Rubus fruticosus**).- **t'idhtë t'agân :**taganin e idhtë:K.II,57.

250-255 shkurtoma : m'a shkurtò.

PREJA

A ti ktû ké me marue;	260
Kerrni Gila pse m' thonë mue,	
Edhë nxuer tagâ'n prej millit:	
Ç'ka flakrue m' at rreze diellit!	
E si pushken m' tokë e uli,	
Báll per báll Jovos i duli.	265
Or Shqyptár, qi tash n'e vona,	
Tuj perbuzun Fé e zakona,	
Veç mbas shpinet msyn anmikun,	
Hec e shif si dredhë çelikun	
Kerrni Gila e njaj Jovani:	270
Shif si dahet, bre, mejdani!	
N' báll t' shoshojt ata si u gjeten,	
Kryq taganat i zateten:	
E si t' ishin flakë e agzot,	
Lum e lum per t' Madhin Zot!	275
Se ç' filluene me vringllue,	
Si dý rrfé. Ehu! Tue flakrue.	
Shkrepshin shkndija ndaj perpjetë	
Porsi m' kullmë prej hekurit t' nxetë,	
N' ajr tagânat ka' perpiqshin,	280
Kryet shoshojt atá ka' i ndiqshin.	

269-270 Edhë x.ta.millit :prej këllefit lüekure,me të cilin mbahet. Duli :i duel.- si dredhë çelikun :si perdoron shpatën.

270-275 Kryq t.i zateten :i ndeshen me hov njani kundra tjetrit. Flakë e agzot :K.I,80.

275-280 Shkrep.sh.ndaj perpjetë :tuj(duke)u ndeshë shperthejshin xixa drejt perpjetë(Zadr.).- P.m'kullimë :posinë kudhër cung i çeliktë mbi të cilin farkatari(kovaçi)rreh me çekan hekurin e skuqun.

LAHUTA – Kangë e Tretë

Djersë e gjak xû me — u kullue; Por s' xû asnjâni me u ligshtue, Muł mâ fort erdh t'u terbue. Kur varrohet n' mal nji arí	285
A me pushkë a— m' hekur t'zî, Jo veç se prej dhimës s' topitet, Por mâ teper vjen e nzitet, Edhë, msyn,n' furi t' terbueme, Me gjak t' vet armen t' tritueme:	290
Njashtu atbotë atà dy trima T' shpejtë nga dora si vetima, T' rrebtë ka' e sjellma porsì rrfeja, Mêrrshin turr me fuqí t' reja, Tue terfluem e tue kercnuem,	295
Shkumë e gjak prej gojës tu' u shkuem. Kur i a behë, qe, n' at fushore Oso Kuka, rrfé mizore, Kah po kthete asajta n' shpí Me dy rob edhë me dhí,	300
Qi kisht' marrë prej Malit t' Zí. Oson Kerrni tuj e pá Disi marra atbotë i rá Ke nene s' kisht' pré anmikun; Prandej çon të prehtë çelikun	305

285-290 nji arí :nji harushë.- m'hekur t'zi :në kurthë,grackë.- s'topitet:s'frigsohet.

290-300 Me gj. t'vet arm.t'ritueme :rreshtó; msyen armën e ritueme,të lagun me gjak të vet.- Tue terfluem :tuj tërflue tuj(duke)fry bulshît.- I a behë :arrin papritmas.

300-305 Ke nene :ke akoma,ende,halá(Zadrinë).

PREJA

Edhè e siell me kaq furí,
 Qi t'kisht' ndeshë n' cub t' Malit t' Zí
 Fíll per gjysë, tham, kje tu' e pré.
 Por jetë-giatë cubi kisht' lé;
 Pse ndermjet tagâ'n i a qiti 310
 Me tê deken edhè e priti.
 Kur tagânat janë zatetë,
 Fort shunglloi Vranina e shkretë.
 Edhè u kpu'n t' dy per mjedisit,
 Si t' ki'n kênë dý krande lisit. 315
 «Jam ndermjet!» atbotë vikati
 Oso Kuka edhè u ndêi gati.
 U ndêi gati me i shkatrrue,
 Pse me dorë kjenë t'u pushtue.
 «Trima, mjaft pask'ni luftue: 320
 Dikû veç nuk ká kênë shkrue.»
 Zûni Osja atëherë me u thânë,
 «Dikû shkrue veç nuk ká kânë
 Njâni tjetrin dekë me e lânë... »
 Prá ti cubi i Malit t' Zí, 325
 Prehi kâmbët e dredhò n' shpí,
 E thuej nânës e nuses s'rë
 (Per n'i paç ti kund n'at dhé),
 Se per s' dytit sod ké lé.
 Jem'tue t' falë, po, n'ket ditë t'sodit 330
 Pse, me giasë, qi kênke rodit.

310-320 shunglloi :ushtoi,u tund me zhurmë.- **u kpu'n** :u këputën.- **t'u pushtue** :tuj ,u rrokë(në,veshtrimin e të folmes kosovare),tue u kapë,kacafytë.

325-330 Prehi kâmbët:baras: K. I, 258.

LAHUTA – Kangë e Tretë

Por ket fjalë shokve m' u a thuej:
T' mos u rrêjë njaj Cari i juej
Se sundon mbi né kurr Nika,
Per pá mbetë Shqypnija m' çika. 335
Ndoshta t' dâm na jem' nder veti;
Por kû né t'na lype Mbreti,
Por kû Shkjau t'na ngasë n'vend t' t' Parve,
Per ket besë, fara e Shqyptarve
Turk e i kshtënë – mêrr vesht,or, djalë 340
Kan me u gjetun krejt me 'i fjalë...
Kshtû tha Osja. Atbotë Jovani
Njâ as dý mâ nuk i a bani,
Por,si i a lidhen varrët e shtatit,
Rroku pushken e u nisë dhpatit: 345
Lum! E lum! po, kopilani
Pse i u kput n'at ditë tagani...
U nis shpatit per Cetinë
E Oso Kuka per Vraninë,
Per Vraninë, kû kndonte Zâna: 350
Ke bje dielli e ke mêrr hâna
Oso Kukë nuk bân mâ nâna
As n' Begllerë as n' Kapidana!

335-350 çika :çupa,goca,vajza.- kopilani :K.I,324.

350-353 Zâna :K.II,50.- Ke bje dielli e ke mêrr hâna:kah bjen dielli e perëndon hana.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E KATËRT

V R A N I N A

ARGUMENTI

Shëndrrimi i gjendjes në Vraninë ban qi kryeqyteti i Malit të Zi, Cetina, të shqetsohet. Shkjaku i këtij ndryshimi është Oso Kuka. Përshkrimi i hollsishtëm i kreshnikut Shqiptarë. Knjaz Nikolla thërret krenët e Malit të Zi dhe çilë mbledhjen tuj u paraqitë gjendjen e Vraninës dhe planet e veta. U paraqet të pranishëmve premtimet e Carit të Rusisë, premtime, premtime, të cilat nuk mund të çohen në vend për pa hjekë qafet trimin Shkodranë. I pari, qi merr fjalën mbas Knjazit, është i Cetinjani, Mirkja. Ai vetë, si Knjazi, pohon trimnin e Shqiptarëve, por çashtjen s’e bjen të disprueme shumë. Me Shqiptarë – thotë – kur s’punon trimnija, ka me

LAHUTA – K angë e Katërt

punue dredhija e parja, të fitmet e dasija. Per mos me bjerë kohë ai lyp prej Cetines 700 vetë e 400 prej Biocet nën Ghukoviq Peren. Met a vendosë të dalë në V r a n i n ë.

Autori thrret Zanën per t'i lajmue Osos vendimet e mshehta të Cetinës. Pergjegja e Zanës është një ankesë e pervajshme jo aq per dekë t'Osos,(Kukës), sa per pleqni të bame me coptue tokët e Burrit, të Lekës e të Kastriotit. Mbyllë kangën një kushtrim i thekshëm, që poeti u sjellë Shqiptarëvet, e sidomos drejtusavet, te ndjekin shembullin e k r e s h n i k u t Shkodranë dhe të desin, si ai, perpara se të lanë me coptue vendin e të Parëve tuj bjerrë Fë e zakone.

V R A N I N A

Vojti fjala ka cetina:

Vall ç' po bân mbi Shkijé, Vranina!

Vall ç' po bân Vranina m' Shkijé,

Rob tue zâne e gjind tue pré:

Tue pré gjind, tue zânë hajduka, 5

Qysh se duel njaj Oso Kuka!

Oso Kuka, i' burre Shkodranë,

Shoq ne Shkoder, thonë, s' ká lanë

Per kah besa e kah trimnija,

Qi zanát i ká Shqypnija. 10

Kalashan e sý - pergjakun,

Mje m' sylah e ka mustakun;

Ushton mali, thonë, kur t' flase,

Dridhet fusha kah t' vikase;

E kah t'dredhë të rrebtë tagâ'n, 15

thue se rrfeja shkrepë per ânë:

Kaq vringllim aj shkon tu' i dhânë!

Edhë e ká një xheverdare,

Xheverdare pushkë vrastare,

LAHUTA – K angë e Katërt

Qi, ke t'laje sýni i njerit,	20
Me tē sý'n i a zier skyferit.	
Burrë kaparroç e trim si Zâna,	
Thonë me kmishe e bâni nâna;	
Edhë, thonë, ká lé drangue,	
Pse trí zëmra i kan qillue,	25
E pse i ka trí pupla t' arta	
Per nen krah të armve t' larta.	
Prandaj plumja m' tē nuk ngulet,	
M' tē tagâni edhë perkulet:	
Top me i rá shpierti s' i shkulet.	30
Ky n'Vranine edhe ká zânë	
Me njiqind e nji breshânë	
Kú nji fjale e paska thânë:	
Se per t' gjallë rodi i Shqyptarit	
S'i bjen n' dorë kurr Gospodarit.	35
Fjala knjazit n' vesh i ká shkue:	
Edhë Knjazi na âsht idhnue,	
Na âsht idhnue kur e ká ndí.	
Thirrka Krenët e Malit t' Zí:	
Njani arí, tjetri duhí,	40

V R A N I N A

Të gjithë lë sokola malit: E m'ledinë n''kuvend rreshtue, Ngerthye vetllat m' shtek të ballit, Folë u paska si tue ulurue: Ká dalë fjala nper Cetinë, Se 'i Shkodranë ká rá n'Vraninë, N'at Vraninë, po n'at rranzë suket Thonë ká rá 'i farë Oso Kuket. Kaleshan e Kime-zí, Gjak e zjarm â aj sýni i tí; Edhë i ká një pare mustaqe Kaçarrel e leqe - leqe, Qi me i mríjtë mje m'fletë t' sylahit, T' zez e t' trashë sá llana e krahit. Ky edhë, thonë, ká lë drangue, Pushkë as top mos m'e shinue, As tagân mos m'e varrue; E po thonë se ká zatetë N'at Vranine me dyqind vetë, Me dyqind fatosa t' rí Djelm të zgjedhun n'mal e n' vrrí Jo per dok ëe hijeshí, Por per zêmer e trimní,	45
	50
	55
	60

LAHUTA – Kangë e Katërt

Qi e kan pushken tatë e nânë. Ky edhë 'i fjaleë paska thânë: Se per t'gjallë rodi i Shqyptarit S'i bjen n'dorë kurr Gospodarit... Prap po thonë se ky Oso Kuka Paska zânun do hajduka: Do i ká zânë e do i ká pré: S' lën me rá mâ Shkjá n'at dhé. Cubat vetë i paçë ndersý, T' zezë Vraninen per me msý, Vrasë e pré mos me i a ndalë, Veç me Turk si t'nisi fjalë; Pse Moskovi e ká pleqnue Shqyptarín né me na lshue M' Rozafat e m' Kishë Deçane, Kû do t'mrrîjë megja serbijane, Per me u gjetun Cernagora Me Serbí bashkë dora - dora. Kujtoj keq s'na kishte rá. Shqypnín tjeter kan me e dá Bulgarija e ajo Greqija. Pse, mbasi Shkijét e Ballkanit T' kanë pushtue tokët e Sulltanit, E mârre t'kenë do skele detit Te kane lidhë besë ndermjet vetit, Ká m' i dhânë Shkjenís e mbara, Ká m'u shtrue ura perpara	65 70 75 80 85 90
--	---

V R A N I N A

Dét e m'dét m'u kapë Moskovi; Ká m'i thye Krajlnive hovi. Por, qe tash, mbasi ká zânë N'at Vranine ky burrë Shkodranë, Nuk po dij se kah t'i a majë:	95
Drue s'ka metë per sod uzdajë Se i pushtoj tokët e Shqyptarit, Si e kam pasë fjalën e Carit! Kshtû tha Knjazi i Malit t' Zí. Krenët po rrijshin tue e ndí,	100
Tue e ndi e tue mendue Se shka Knjazi ish' tue ligjrue Per Shqypní e per Shqyptarë. Kur qe Mirkja, Krenësh se parë, Po i thotë Knjazit: Gospodár,	105
Fjala e Carit n'udhë s'do lânë, Pse ka dalë një burrë Shkodranë N'at Vraninë, n'at t'zezë krahinë, N'breg t'Liqênit n'at kodrinë. Pse, po kje se ky Oso Kuka,	110
Po âsht një nieri qi e man buka N'mos e mârret pushka e kurrkuej, (Mjaft qi, i mjeri, mund t'a gjuej!) Ká m'e marrë një pushkë vrastore:	

LAHUTA – Kangë e Katërt

Pushka e babës llinë mizore,	115
Qi der m'sod mue s'm'ká koritun,	
Pse edhë m'turk ajo âsht vaditun...	
Veç po e zâm se ket Shkodranë	
Gjallë as dekë s'po mûjm m'e zânë,	
Me gjithkta nuk do me thânë,	120
Se na s'e pushtojm Shqypnín.	
Malazezt te gjith e dín	
Se n'Shqypní ká djelm si Zâna,	
Qi mâ t, fortë s,po t'i bân nâna.	
Me armë n'dorë, si thomë na, lé,	125
Anë e kand permendë mbi dhé	
Per trimní, per besë e Fé:	
E prandaj p'r i' dite Shqypnija	
S't'bjen n'dorë, besa, lum Zotnija.	
Por me kohë e me dredhí,	130
Me u kapë mundet Mali i Zí	
M' Teqe t' Krús e m'Kishë Deçane,	
Kû do t'mrrîjë megja serbijane.	
Pse tue kênë se kan fillue	
N' Shqyptarí sod m' kâmbë me u vû	135
Muhaxhír e Anadollí,	
Gjind t'pá plang edhë t'pá shpí,	

V R A N I N A

Qi nuk dín se shka u kje i pari,
 Zot e Mbret per t'cillt âsht ari,
 E u lanë m'anesh dyert bujare, 140
 Dyert bujare t 'tokës Shqyptare:
 Njata krenë e kapitana,
 Bajraktare, trima si Zâna;
 T'msuem per Mbret me dhânun jeten,
 T'msuem per vend me shkrî atà veten, 145
 Per ket besë, kallxou kuletën,
 Se Shqypnín ké m'e pushtue
 Para se t'a keshë mendue.
 Prandej zên tash, Gospodár,
 Me qitë fitme nder Shqyptarë; 150
 Pse me kohë e dhelpëni.
 Ké m' u bâ Krajl mbi Shqypní.
 Edhe ndoshta mbi Serbí...
 Por na as tash harû spo t'rrím:
 Sá ma shpejt n'Vraninë po t' bím, 155
 Me u perpjekë ma at Turk Shkodranë.
 Un po t'bie me Cetinjanë,
 Cetinjanë nja shtatqind vetë,
 Qi per gjâ s' e bâjn ket jetë:
 Si me dekë ashtû me metë. 160
 Mandej t'bjerë Gjukovic Pera

LAHUTA - Kangë e Katër

Me nja katerqind pushkë tjera,
Katerqind Bijoca t'rí,
Qi janë Ora e Malit t'Zí.
Kam uzdajë se me kto çeta 165
N'sukë t'Vraninës un porsá t' veta,
Kam me ngulë m'tê Trobojnicen,
Kam m'i a vû Osos kapicen,
N'kjoftë se kryet s'i a pret tagâni,
Si n'Cetinë ka dalun zâni... 170
Pse perndryshej, kam m'i a prû
Kret n'Cetinë, t'ngulun m'nji hû...
Kshtû tha Mirkja, Kapitani.
Ver me gojë kush mâ nuk bani.
Atëherë Knjazi i Malit t'Zí 175
Mêrr e u thotë: Sokola t'mí,
Bini pra, n'Vraninë me ushtrí,
Me sa t'dueni ushtarë te rí;
Por Vraninen m'a pushtoni,
Osos kryet por m'i a shkurtoni. 180
Sá per fitme e per ngatrresa
M' lêni mue, perse, qe besa,
Me pak pare e tuj gergá,
At e bîr un kam me dá:
Jo se mâ bajraqe e fise, 185
Qi, q'se mora mend e shise,

V R A N I N A

Un t'bashkuem mend nuk i majë...	
Oh! po tash mund t'kem' uzdajë,	
Se serbija e Crnagora	
Kan me u gjetun dora-dora	190
Me Greqí e me Bullgarí,	
Si n'Moskov â bâ pleqní.	
Por Vraninen m'a pushtoni!	
Osos kryet por m'i a shkurtoni!	
Foli Knjazi, e Krenët u ndane,	195
E n' Vraninë, mbi xhebehâne	
Zû me krrokë një sorrë kob - zâne.	
Deh! moj Zânë, pásh njato kroje,	
Pásh currilat neper prroje,	
Pásh bylbylat e Prandverës	200
E pásh t'amlin fllad te erës	
E p'r at voes, qi bje prej qielli	
E pásh lulet drandofille,	
Deh! m'kallxo a po t'vjen keq,	
Se e dau Knjazi sod nder Pleq	205
Trup një ushtrí n' Vraninë me çue,	
Osos kryet per m'i a shkurtue?	
Mue m'u kputshin fletët e krah'e	
Mue m'u bâshin prozhmet rrahe,	
Mue m'u shuejshin kângë e valle,	210

LAHUTA – Kangë e Katërt

Kângë e valle edhë zavalle
Mbi njato rudina t' buta:
Per mjedis mue m'plasët lahuta,
N'paça dhimë a kurnji grimë,
Pse po i pritët Osos kryet, 215
Pse po i erren të dy sýt:
Krye n'Shqypní mos metët pá u pré,
N'kjoftë se n'shekull aj ká lé,
Per me u vû mbí të kapica
Me njat shkrolë qi e shkroi Nikica! 220
Por m'lingon mue shpirti e zêmra,
Shtati m'dridhet mje ke thêmra,
Ke po ndiej un kob të rí:
Qi i ká metë sod Malit t'zí,
Per me dá t'mjeren Shqypní, 225
Kû kan lé e kû jânë perkundun,
Prej kah shk'' llin e kan tundun
Burri, Leka e Kastrijota,
Para t'cillve shueta bota:
E Shqyptarët porsi t'hutue, 230
Me duer m'i rrín tue shikjue,

V R A N I N A

Thue se 'i mend qiella e ká dá, Rob me ndêjun kta nen Shkjá: M'i u shtrue knjazit dheu i Shqyptarve, Shtrêjt fitue me gjak te t'Parve!...	235
Ehú! mallkue kjoftë njaj n'Shqypní, Kjoftë mallkue, po, a plak a i rí, Qi per Mbret e per lirí, S'çohet sod me armë mizore, S'lidhet sod me besë arbnore,	240
Per ma dhânë mâ para jeten, Per me shkrí mâ para veten, Se me rá fisi i Shqyptarit N'thoj t'pangîshem t'Gospodarit. Shka? a thue n'kângë se ká me u vû, Se pá pushkë e ndêjë harû I rá Knjazit n'dorë Shqypnija, N'zâ kah besa e trimënija?	245
Jo, per Zotin! Para toka E perpîftë me male e boka E me lume e fusha t'gjâna: Per tê dielli u errtë e hâna!...	250
O zotnít e Shqyptarís, O ju krenët edhë t'Malcís, Pashi at Zot e at êmnin t'uej, Mos lakmoni pares s'huej:	255

LAHUTA – Kangë e Katërt

Sado vonë me pasë per t'shkue Mbi djelm t'uej ká me gjikue! E ju t'cillve i Bukuri i qillve U ká zgiedhun me i prî nirit Ravës s'amshueme t' t' naltë Empirit, Qi â e liris e e s'Drejtës pasqyra, Kinie n'mend: per jú detyra S'âsht me mjelë veç delet t'ueja, S'âsht me mkâmbë veç gjûhët e hueja, Por me at Fé, qi kem' prej qillit, Por me t' bardhen dritë t'Unjillit, Mrendë dashtnín mú a ndezë Shqyptarve Per kah giûha e vendi i t' Parve: Qi Shqypnija t' jetë e vetit, Qi Shqyptarët t'sherbejn nja'i Mbretit: Qi per Mbret e troje t'veta Mos tu dhimbet gjâja as jeta, Por te desin, si Oso Kuka Qi âsht tue deké, ehu! n'ato suka!	260 265 270 275
--	--

LAJTA E MALCËS

KANGË E PESTË

DEKA

ARGUMENTI

Në darkë, marrin pjesë herojt e Vraninës, Oso Kukës i lidhet buka. Han sà me thanë, lan duert, del m'anash e pështetet bri votrës. Duhani i a lehtëson mendimet.

Hija e dekës, qi n'anderr i u gjâ se i dha zjarr barotit të xhebehanes, s'i hiqet mendsh. Djelmnija, dikur, çojnë tryezën e vehen, simbas dokeve, dikush të luej, dikush të lyj armët. Soko Tona këqyrë shpatullen, e cila kallxonte vorre e gjak. Skena familjare merr ngjyrë të zymtë. Vetëm kamga e Kaçel Dodës mbi dyluftimin e Gjergj Elez Alis me Harapin dishka zhdavaritë merzinë e asaj mbasdarke, por jo kujdesin e Osos. Mbas kangës ky i urdhnon Met Zenelit të marr Vuksanin, Sinanin e Kerrnin nga Zagorja dhe të dalin për roje në vâ. Tjerët bijnë me fjetë.

LAHUTA — Kangë e Pestë

Oson, veç, s’e merr gjumi, ashtu si s’flejnë anmiqt e tij shkjë: Zeliq Uka, Mirko Serdari e Gjukoviq Pera, të cillt përdorjnë natën për te rreshtue ushtritë e veta rreth Vraninës, ku ne nadje do te zhvilloheshin luftimet. Njimij e njiqind pushkë janë ata me të njehun. Poeti thërret Zanën për t’i lajmue Oso Kukës planin e Shkjaut e rrezikun që e prët; kujtohet menjëherë se në vë janë rojet Shqiptare. Në të zbardhun të drtës kërset pushka e Kerni Giles. Në të shtime të para vritet Gjukoviq Pera. Lufta ndezet, shtohet mrrin në kulmin evet kur çetat malazeze prej se tana anësh msyjnë e kalojnë nënë. Oso Kuka rrân menjëhere në ndihmë djelmve të vet roje. Shef se anmiku është tepër i madh, por s’frigohet. Këthen dalë prej ballit të luftës vetëm atëhere, kur të vett i lajmrojnë se ushtritë anmike kanë m’sy në drejtime të ndryshme xhebehanen dhe ngujohet në të me ata pak luftarë, që i kishin teprue. Kur Shkjët, në saje të numrit, i veshen kullës së ngujimit dhe kërkojnë me nxënë gjall Shqiptarët, Oso Kuka vetë i ep zjarm barotit dhe hjedhë për hava vehten e anmiqt tradhtarë. Mbyllë kangën një grishje e qortim nanave shkina, që mos të mësojnë ma fëmijët me msy tokën shqiptare. Në V r a n i n ë ngulet flamuri tringjyrësh i Malit të Zi.

D E K A

Kish t'a díej, ç'ká aj Oso Kuka, Qi tue shkue s' ást sande buka. S'po i shkon buka as mishi i dashit: Kot nget tryezës â ndêjë per rrashit, Tue perdredhë njato mustaqe!	5
Thonë, ká pá nji anderr t, keqe. Anderr t'keqe, thonë, ká pá Mbramë, qi shkoi, porsa ká rá. Ká pá n' anderr se prej Rjeket Kênka nisë nji hije deket	10
Ndezun flakë, si flakë lugatit, Qi, tue hecun fushës e shpatit E nper kneta e neper zallina, Fíll po vîte kah Vranina. Kúr n' Vraninë ajo ká mrrî, N' Xhebehâne, paska hî,	15

LAHUTA – Kangë e Pestë

Edhë i dhânka zjarrë barotit. Kur ká dhânun zjarrë barotit, Ká plasë kulla e ká marrë gjâmë, Asht dridhë toka per nen kâmë, Ká ushtue Lqêni, mali e lumi, Edhe Osos po i del gjumi. Pá ket anderr Oso Kuka, E prandej nuk po i shkon buka, S' po i shkon buka as mishi i dashit, Kot nget tryezës 6a ndêjë per rrashit. Po, s'han bukë, veç sá me thânë; I lán duert e del m'njânë ânë, Per urë voters pshtetë m'nja'n brî, Tue mendue, duhan tue pî.	20
Sa rrin osja tue mendue, Bukë djelmnija kan marue; Çuene tryezat e i pshteten, Rrokull odës mandej zateten, Kush tue dhênë, kush tue kuvendë, Kush tue luejtë cic - mic hâne, Kush tue lye ndo'i çark breshâne: Nji tagâ'n m' unuer e mrefe,	25
	30
	35

D E K A

Fushekët tjetri m' vezme i njefë.	
Kur zên Osja atje mâ vona:	40
Kqyre at shpatull, Soko Tona,	
E na thuej a difton gjâ,	
Pse dishka nakel m' âsht bâ...	
Jo, po, shpatlla keq diftote:	
Luftë kah maja ajo kallxote,	45
E ka prenda disá vorre,	
Tym e gjak neper oborre.	
Prandaj Soko erdh e u vrâ	
Kah po e kqyrte m' dritë pá zâ.	
Ndoshta shpatlla,tha, s'â gjâ	50
Pse per ndryshej fort ká giasë	
Se na luftë kemi me pasë;	
Se shum nieri ká me u vrá;	
Shum do vorre jam tue i pá...	
Por prej luftës Shqyptarët nuk tuten.	55
Merr, Kaçel, njihër lahuten	
E na thuej një kângë Shqyptare;	
S'májm na zí pá na qitë fare!	
Muer lahuten n'dorë Kaçeli,	
M' tê magjarin n' vend e ngeli	60

LAHUTA – Kangë e Pestë

**E, mbasi per zâ atê ujdisi,
Kesht6u kângës atebotë i a nisi:
Kish' dalë një Harap prej deti,
Trim i zí e belagjí
Edhë qitka 'i porez t'randë: 65
Ka trí bukë pagaçë per shpí,
Shtatë masë vënë per ditë me i pí,
Ka 'i taroç per mish te zí,
Ka një dash n' mjesditë m'i a pjekun,
Ka një skjap per darkë m'i a repun. 70
Njiqind vetë n' mejdan ká pré,
Njiqind vithna qiti faret,
Njiqind shpija edhë ká djegun.
Kur vojt rendi n' Shqyptarí,
Njati Gjergj Elez Alís, 75
Leter t' vrashtë i paska çue:
Ndiej, ti or Gjergj Elez Alí,
Mbas dý javësh si t' bjerë kjo leter,
Ti n' mejdan mue ké me m' dalun;
Pse tý kullat do t' i djegi, 80
Mal e vrrî pse do t' i shkeli,
Dhên e dhí pse do t' i mjeli,
Pse edhe gruen rob do t' a mârr!**

D E K A

Letra Gjergjit n' dorë ká rá; Edhë Gjergji fort â vrâ, Fort a vrâ kur e ká kndue. Dý javë vehten e ká majtun, Bukë prej djerrit aj tue hanger, Mish taroçit aj tue ngrânun, Vênë trí vjeçe edhé tue pí: Edhë atin e ká majtun Tagji urizit n' strajcë tue i qitun, Vênë me pí per ujë tue i dhânun. Krye dý javësh, mushun dý javë, Vehten Gjergji e ká provue: Nji lis t' madh kish'pasë n' oborr; Me dý duert Gjergji e ká kapun, Me gjith tokë edhë e ká shkulun, Opèt n' vend edhe e ká ngulun. Kênka mbathë e kênka veshun: Paska veshun petkat arit, Paska njeshë shpaten florinit; Zgithka gjokun pullalí, I a vên frenin treqind pullash, I a merthen me shtatë kollana, Edhë nânës aj po i bân zâ: Halláll, nânë, ti me m' a bâ Miré e keq, shka kemi folun!	85 90 95 100 105
--	---

LAHUTA – Kangë e Pestë

E i ka puthun nânes doren.	
Amanet, mori ti loke,	110
N' kjoftë gjikue me m' pré Harapi	
Lot per mue ti mos me derdhun!	
— «Hajt, mor bir, Zoti te ruejtët,	
Se s' t' koritë, jo, lokja e jote.	
E ká mârre topuzin n' dorë,	115
E ká hapun mbi shpinë t' atit,	
Edhë â nisun per t' giatë shpatit,	
Tue zbardhë drita prej sabahit	
I ká vojtun n' dere Harapit.	
«Nadja e mirë, Harap i zí! »	120
Nuk ké ngae me ndêjë sod n' hî,	
Por çou e del n' at fushë t' mejdanit,	
Sod dý javë si m' ké çue fjalen;	
Sod tý kryet due me t' a pré!	
Kur ká pá Harapi i detit	125
N' derë njat Gjergj Elez Alín,	
Shif shka bâni atëherë Harapi:	
Lkura buejsh per at ká lidhun.	
Asht tutë ati i Gjergj Elezit,	
E kah Gjergji paska shkue.	130
Mos u tut, bre zogu i atit:	
Gjâja e cofhtë kurr gjâ s'mund t'bâjë.	
I âsht turrë Harapi i zí	

D E K A

E m'topuz m' tâ edhè ká shtí. Gjergji kryet por e ká ulun: Permbí krye topuzi i rrshiti. T'i u drodh Gjergj Elez Alija: Dalë — kadalë, Harapi i zí! Se m' thonë Gjergj Elez Ali. E m'topuz m' tâ edhè ká shtí. M' lug t' dy krahve i a ká njitun, Tre pash para m' dhé e ká ngulun. Dekun m' tokë rá atbotë Harapi. Ká marrë djali edhè ká zdrypun, I a ka pré ata krye te zí. Hukubet Zoti e kisht' falun: Trí pllâmë buzen kishte pasun; Kisht' pasë veshin sá 'i zhgun burrit: Sá dy vetë me tê me u mlue. Kur ká ndie Mbret Sylejmani, Paska shkrue m'at derë Stambolle: Trima ká e trima s' ká, Por si ká trima n' Shqypní S'i ká Krajli as s' i ká Mbreti, S' i ká toka as s' i ká deti. Kshtû Kaçeli po këndonte; Rrokull oda po e vezhgote, Po e vezhgote tue kendue, Veç se Osja, trim drangue,	135 140 145 150 155
---	--

LAHUTA – Kangë e Pestë

Veshin kângës s' i a kishte vû:	160
Kânga at natë s' isht'tue i pelqye;	
Prandaj kânga kur u krye,	
Zêmra t' kendoftë! s'i tha Kaçelit,	
Veç se thotë, po, Met Zenelit:	
Mêrr Vuksanin e Sinanin ,	165
Edhë mêrr Kerrn Zagorjanin	
Edhë dilni sogje n' vá;	
Pse mjesnatë tash â tuj rá,	
E thonë Shkjau se besë nuk ká...	
Kshtû tha Osja, e sogjet duelen,	170
Osja e djelmt me fjetë u ulen.	
Rá me fjetë, njaj Oso Kuka,	
Por s' po flên jo, Zeliq Gjuka,	
Nuk po flên as nuk po kotet:	
Nja'i pûnës s' fortë, me giasë, po i zotet;	175
Pse ka herë dikah a nisë,	
Me një strugë per krye mertisë,	
Vall, moj Zânë, a din me m' thânë	
Se kû Gjuka don me zânë,	
Qi nper terr ká dalë ne vá	180
Thektueshem udhës tue i ra?	
Zeliq Gjuka, një zog shkinet,	
Një zog shkinet prej Vraninet,	
Kah Prevlaka kâmbët po i thekë,	

D E K A

Me qat Mirkon per m'u pjekë;	185
Pse qaj Mirkja i Malit t' Zi	
Paska dyndë nji t' madhe ushtrí	
Edhë dashtka, n'nâtë t, pá hânë,	
Mrendë n' Vraninë sande me zânë:	
Prandej Gjukos fjalë i çueka	190
Me i prí ushtrís nder ato suka.	
Edhë fjalës i ndejka Gjuka',	
Pse, pá kndue gjelat e parë,	
Aj ne â pjekë m' Mirkon Serdár,	
Na âsht pjekë, po, m' tê trathtari,	195
Shtrejt pague pse e ka Serdari.	
Por nuk dí a â mendue mirë,	
Se n' ushtrí jânë krenat lirë...	
Mbasi shêjzet pa'n prendue,	
M' kâmbë ushtriya atbotë u çue,	200
Per me u nisun kah Vranina.	
Shtatqind pushkë qi çoi Cetina	
E qi Mirkja u kishte prî,	
Tokës u nisen ví e ví	
Bregut t' Rjekës s' Cernojeviqit,	205

LAHUTA – Kangë e Pestë

Tuj shkue vister mbas Zeliqit;
E ato katerqind pushkët tjera,
    Qi u kish'prî Gjukoviq Pera
Rjekës u nisen mbi lundrica
Tuj vozitë kahë Çakavica, 210
Per m' e msý t' zezezn Vraninë
N' báll t' Lesenders — n'at krahinë.
— Ehù! moj Zânë, pásh të dy sýt,
Shkomi Osos tash te krýet,
Edhë m'vesh atij m' i thuej, 215
Si nper tokë e si nper ujé
Ká çue Knjazi m' e rrethue,
Kryet atij per m'i a shkurtue!
Por, n' daç ndal; pse Osja fjetë
Nuk â, jo, me kater vetë 220
Qi i ká qite aj sogje n' vá.
Vetë Moskovi atý me zânë,
Pá i a zjerrë gjumin s' e lânë;
Pse kû ndolli Met Zeneli
Met Zeneli — e Vuksan Gjeli, 225
E aj Sinani — e aj Zagorjani,
Atý fusha ká marrë gjâmë
Atý toka â dridhë nën kâmë! —
    Hylli i Dritës atbotë tue lé
Per me i prú dheut shpnesë të ré, 230
Per me i prú s' mjeret Shqypní,
Ofshë, váj, një kob të rí,
Kur qe Mirkja ndolli n' vá,

D E K A

Po, a thue, sogja s' e ká pá?...	
E ká pá, s' ká ndêjë tue fjetun;	235
Por nder prita ká zatetun,	
Pushken Shkjaut per m'i a fillue,	
Per shêj t' pushkës si t' jetë afrue.	
N'ujë t'Moraçës tek behë ushtrijs,	
U zdath Gjuka,— atê e vraftë buka!	240
E vraftë buka si â tue e vrá!	
Edhè vaut desht aj me i rá,	
Kesh me u kapun m'breg t' Vraninës,	
Me u çilë shtek djelmve t' Cetinës.	
Por kje rrêjtë i biri i shkinës!	245
Perse atý 'i Kerrni Gile	
I ndej gati m' karajfile,	
Tue i a njitë shi m'lule t'ballit,	
Tuj e ftofë shi m' rânë te zallit.	
Po, tek qiti i Zagorjani	250
Kuku, majko! Gjuka bâni	
E rá dekun pik mâ i pari:	
Ashtû raftë gjithmoné tradhtari!	
Porsi kur nji burrë gjuetár	
T'qese m' korba, grumbullue n' arë,	255
E t' a vrasé ndoj korb te zí,	

LAHUTA – Kangë e Pestë

Çohen korbati për ajrë,
T' u pshtjellue e t' u perzi:
Njashtë ushtria e Malit t'Zi
At herë xhuni m'u pshtjellue, 260
Kur pau Gjuken deken shtrë.
Por, qe, rân prap tri breshana
Tri breshana — si tri Zana,
N' zi tue veshun prap tri nana.
Kur një burrë t' a zblojë anmikun, 265
E t' a ketë në dorë çelikut,
E çelikt t' a ket zëmren,
Edhë plum t' a ketë thëmren,
Që të desë kështu t' zatese;
Shum gersët aty potera, 270
Shum do nana aty i thanë vera!
Qe edhe Mirkja kur ka pa
Se për ballë kishte priten në vë,
«Bini djelm — ushtrisë vikati,
Pse i ka ardhë Vraninës sahati,!» 275
Edhë ushtria at herë ndej gati:
Krisi pushkë aty batara:
Krisi llinë xhaverdare,
Krisi dilke edhe breshanë,
Ushtoi L'qenë anë e m' anë. 280

DEKA

Ah! gajret bre, Met Zeneli,
Ah! qindro, bre, Vuksan Gjeli,
Mos e lsho mori Zagore!
Ngul, Sinan, bre, rê mizore!
Pse me gjasë, ke dridhet suka, 285
Asht tuj ardhë tash Oso Kuka.
Aman ,Zot ! kur Osja mrrîni
Si rê breshni krës s' njaj vrrini,
Me tridhetë e disá burra,
E zateti neper curra, 290
Se ç' kje ndezun flakë Vranina!
Atý qiellë mâ nuk u pá,
Atý pushkë mâ nuk u dá;
Njekaq tymi erdh tue e mlue,
Njekaq gjâma erdh tue ushtue! 295
Rrihte ltina edhè dudumja;
Porsi breshni vîte plumja:
Jitshin gjindja neper kneta,
Neper kneta — e neper mreta
Tue rektue per nâna t' veta! 300
— Eni e shifni oj nâna t' shkreta,
Eni e shifni 'i herë n' at vá
Djelmt e rí, qi atý u kan rá!...
Po, a dro, 'imend, mori ju shkina,
I rritët djelmt ju kah Cetina 305

LAHUTA – Kangë e Pestë

Per me u mbetun ke Vranina? Per me u mbetë nen armë t'Shqyptarit, Vec prej llokmes s' Gospodarit?... Kjani, at herë! s' kam dertin t' uej, Por, ke ata kan n' mjet nji ujë, E ke n' báll kan disá curra E nper curra — disá burra, Qi per Mbret e troje t' veta Nuk u dhimbet gjâja as jeta, Fort po drue se sod n' at vá Shum mâ zí kini per t' pá...	310
Tue krisë pushka pá i a dá, Tue korrë deka krena m' Shkjá, Thue se shendritshin n' qiellë dy diella N' ânë prej t' Limit u kuq qiella. E kuqë ishte edhe moraça! E agoi drita. Neper kllaça Kur pau Mirkja djelmt sharrue, Me marrë fryme t' cillt ki'n harrue, Aman, Zot, se ç' u terbue! Oren xuer aj t' Karadakut, Xuer taga'n t' dryshkun prej gjakut, E tue brite porsi arí: «Mrendë, sokola t' Malit t' Zí!» I rá vaut porsi duhija	315 320 325 330

D E K A

E mbas si të gjith ushtrijs.	
Ah, kadalë, bre, zogu i shkinës,	
Krisi Osja n' curr t' Vranines,	
Se ké dalun n' vá t' pa vá,	
Se n' log Zânash jé tue rá!	335
Edhè m' kambë atbotë u çue,	
Me tagan në dorë shterngue,	
Fill e m' ta urysh tue shkue:	
Porsi ulâ, qi t' shofë anmikun	
Se kah strofli i ndên kerçikun.	340
   Ehù! moj Zânë, po t'ishin ndeshun	
Ata burra te kerleshun,	
Qi mâ t' fortë nuk i bân shkina,	
Qi mâ t' rrebtë s' i bân turkina,	
Ndoshta zot ndrrue s' kish' Vranina:	345
Por n' qiellë ndryshej kndote shkrola!	
Pse, pá u ndeshun kta sokola,	
Briti t' madhe Prengë Mar' Kola:	
«Dredho, Oso, n' Xhebehane,	
Se na rá Shkjau pre' asajë âne!»	350
Me i rá tinzi 'i uk nder berre,	

LAHUTA – Kangë e Pestë

**Kah t' u prîjë nper male e djerre,
S'dredhë mâ shpejt, jo, një barí
Kah anmiku t' ket ndí,
Si m' atbotë drodh Oso Kuka, 355
Tuj u njitë perpjetë kah suka.
Kjani, kjani oj Zâna, kjani
N' ato maje, kû ju hani,
N' ato kroje, kû ju pini,
N' ato hije, kû ju rrini, 360
N' ato valle, kû vallzoni,
Kjani e lott mos i pushoni,
Perse tash, ehù! n'ata curra
Kan me mbetë ehù! njata burra,
Me aq kujdes qi i kini rritun, 365
N' armë e n' luftë qi i patit vaditun:
Qi edhë vete i kini msue
Me msý anmikun pa u frigue,
Pá u frigue, po, me msý anmikun,
Nja m' dhetë vet me i bâ me hikun, 370
Mos me e lujtë p'r 'izet kerçikun!
Por shka t' bâjn sod s' jane tuj pasun:
Per gjith ânësh shkja u â rrasun.
S'kan shka bâjn? po, a thue, mund t'desin?
T' desin, prá, nuk kan shka presin; 375
T' desin, po, si u kan dekë t' Parët
E t' a marrin vesht Shqyptarët,
Se â mâ mirë nen dhé me u kjá,**

D E K A

Se per t' gjallë me ndêjë nen Shkjá...	
Po, le t' desin — s'kan shka presin,	380
Pse, qe, Mirkja tash duel n' vá,	
Kah Lesendra edh' â tuj rá	
Tinzë, neper mal, Gjukoviq Pera	
Me Bioca t' letë si era;	
E janë çue Shkijët e Vraninës	385
E janë bâ me ushtrí t'Cetinës,	
Per me marrë sod Oso Kuken,	
Qi me ta ka pase da buken,	
Qi u ká rujtun mal e vrrí	
Qi u ká mprujtun erz e shpí:	390
Por, s'din Shkjau me mbajtë miqsi!	
Aman,Zot, kur duel Serdari,	
Se ç' kje ndezë Vranina zhari!	
Aman Zot, kur mrrîni Pera,	
Se shum krisi atbotë potera!	395
Por kur rán Shkijët e Vraninës	
Shum u krisi plumja shpinës!	
Porsi shé, qi m' nji natë gjâmet	
Rritet turr e del prej âmet	
Tuj ushtue — e tue shkumue,	400
Shkaperderdhet nper zallina,	
Ashtû u derdh Shkjau te Vranina,	
N ' valë Shqyptarët krejt tue i pershî.	

LAHUTA – Kangë e Pestë

S'lufton ndryshe e rrebtë kulshetra E me dhâmbë edhë me kthetra, Zjarm e surfull tue flakrue, Kur drangojt t' a kenë rrethue; Si i qendron sod Shkjaut Shqyptari Per dhë t' amel, qi i la i Pari: Kâmbë per kâmbë, tuj qitë pá dá, Tue korrë krena neper Shkjá. U janë ndezun flakë breshânat, U kullojn gjak n' dorë tagânat, E u kullojn gjak edhë zêmra, Veç se vendit s' u lot thêmra. Por ç' dobí: dielli tue lé — Isht' tue lé m' at ditë per Shkjé! I rán ndore Shkjaut t' terbuem Tridhetë t' vrám e dhetë t' shituem!...	405
O ata t' lumt, qi dhane jeten, O ata t' lumt, qi shkrîne veten, Qi per Mberet e vend të t' Parve, Qi per erz e nderë t' Shqyptarve Derdhen gjakun tuj luftue, Porsi t' Parët u pa' n punue!	410 415 420 425

D E K A

Letë u kjoftë mbí vorr ledina, Butë u kjoshin moti e stina, Aklli, bora e serotina: E dér t' kndoje n' mal ndo i Zânë, E dér t' ketë n' dét ujë e rânë, Dér sá t' shndrisin diell e hânë, Ata kurr mos u harrojshin, N' kângë e n' valle por u kendojshin. E njaj gjak, qi kan dikue, Bân, o Zot, qi t' jesë tue vlue Per m' i a xé zêmren Shqyptarit, Per kah vendi e gjûha e t' Parit! —Po váll! Osja kû do t' jetë? Oso Kuka a mos ká mbetë? N' Xhebehane ká zatetë! Ká zatetë n' at kullë t' barotit, Kû ká bâ êmnin e Zotit, Se per t' gjallë nuk ká m' e lshue, Shokët e vet per pa i pague Tridhetë t' vrám e dhetë t' shitue. Kur pau Shkjau se pushka mênì Si kah vau, si kah Liqêni, E se mbetë s' kisht' Oso Kuka Me tjerë t' vrám, perjashtë ke suka, M' Xhebehane u turr m' at hera,	430 435 440 445 450
--	--

LAHUTA – Kangë e Pestë

**Si, kur t' lshoje kah Prandvera,
Vrullet blea çark njaj zgjonit,
Tue zukatë si rryma e prronit.
N'brohorí tue i lutë jete Knjazit
Njiqind vetë keyen m' kulm t'pullazit, 455
Mâ t' permendun kah trimnija,
Njaq u njiten mbi frangia,
Tue thye muret n'gjak t' perlyeme:
— Por ká gioben shpija e thyeme!--
Krisi Osja atbotë si ulâni, 460
Mje m'Cetinë i vojti zâni:
«Ah kadalë, Nikollë, t' vraftë Zoti!
Pse ktû i thone Oso barotí:
Se s' ké pa Shqyptár me sý,
Se djegë vehten edhè tý!» 465
Edhè zjarrë i dha barotit.
Aman, falë i kjoshim Zotit,
Kur ká dhanun zjarrë barotit,
Se ç' â dridhë Vranina e shkretë!**

D E K A

Se ç' â hjedhë kulla perpjetë!	470
Se edhe L'qêni ç' ká gjimue	
M' kalá t' Shkoders tuj ushtue!	
Qepra, tjeglla, gur e trena:	
Kembë e trupen, krahë e krena,	
Hî e tym e flakë e shkndija,	475
Shi mje m' Viri i hodh duhija;	
I hodh duhmja shi m'breg t' Virit	
Qepra, gur e gjymtyrë nirit.	
Eni, eni, mori Shkina,	
Eni, eni te Vranina,	480
Mblidhni vetë nper shpat e prrue	
Ehú! Kortarët e djelmve t'ue;	
Edhë msoni fmín mbas sotit	
Mos t' lakmojn tokës s' Kastriotit,	
Pse u bjen shtrëjt, qe besa e Zotit!	485
Njasi gjakut qi Oso Kuka	
Sod ká derdhun ke ato suka,	
Si per Mbret, si per dhé t' t' Parve	
Vlon se nder dej t' Shqyptarve.	
Prá, pa u djegun n' flakë t' agzoit	490
Si Oso Kuka n' kullë t' barotit,	
S' ká me rá fisi i Shqyptarit	
N'thoj t'pangîshem t' Gospodarit! —	
— Dielli n' cila kur u çue,	
N' Vraninë s' parit u zhvillue	495
Trobojnica — kjoftë mallkue!	

LAHUTA E MALCËS

KANGË E GJASHTË

Dervish Pasha

ARGUMENTI

Ndersa n'Yildiz-Kios, në t'errun të natës, thërret jacija, arrin një lajmtar prej Shqipnise dhe i kerkon dërtarit të hyjë te Sulltani. Para kundërshtimeve të rojes rrugtari i largët kallxon se është hije e jo njeri, se s'është e keqja e kuj e se është i ngarkuem me qà hallet e Shqipnise. Hyn te Mbreti dhe në gjuhë i endë fill e për për ngjarjet e fundit. Ankohet për rëmjen e Vraninës, të Zetës e të Podgoricës ndër durr të Malit të Zi. I parashtron rrezikun, që i kercnohej Shkodrës e Shqipnise mbarë, dhe i lypë Sulltanit të dërgonte një ushtri kundër Malazezve. Mbreti thërret Dervish Pashën; i urdhënon të gatojë(baj gati) pesëdhjetë bataljona e me ta të nisët për ballin e luftës.

Poeti e shef punën ndryshej dhe mjerohet për luftimit, që do të zhvillohet dhe që atdheu s'do t'i sillej tjetër përveq zë e kob, vaj e gjak. U drejtohet bashkëatdhetarëve të hutuem mbas të

LAHUTA — Kangë e Gjashtë

Hujve, të dàm e t'anmiqsuem ndër veti dhe i ke'shillon të lidhen me besë të Zotit per t'i dalë zot vendit të vet, perndryshej Perendija vet ka per t'i vrà me shuplaken e robnisë nen Shjà, dhe djelmt dhe nipat dikur kanë për t'i namë, po qese per faj të tyne ka per të hupë Shqipnija. Dasit, mënija e inati ndër bashkëvendas e ligshon autorin, i cili i sjellet Zanës e, gadi në dyshim, e pëvet atë t'i kallxojë se kur s'yt e tij kanë për t'i pà Gegët e Toskët një fjale e një qëllimi kah luftojnë per një flamur e për një Shqipni.

Prap ngushllohet e shpresa të reja i ngjallen poetit, ke si ne vegim profetik shef ditën e dëshirueme. – Dervish Pasha kapet në Shkodër me ushtri dhe prej këndeje dyndet në tri drejtime kundra Cetinës tuj ndjekë vùn Podgoricë – Kernicë e Liqë të Shkodrës. Knjaz Nikolla, nderkaq, qet kushtrimin nder Malazez. Në zâ të tij rrijnë(vajtën) burra e gra në luftë. Në rrethet e Rjekës ushtria e Knjazit betohet mos me e lëshue Cetinë. Lufta ndezet trishtueshëm. Pasha shtyhet por Malazezët trima s'ligshtohen. Bjen Zeta, Podgorica, Viri e Kernica. Ushtarët anadollak drejtohen kah Cetina. Luftimi ashpërsohet dhe arrinë kulmin. Malazezët s'lëshojnë armët e krahit dhe e dëbojnë anmikun deri në Vraninë. Pasha tashti, tuj pasë bjerrë çdo shpënese (shprese) fitimin ballë për ballë i qet Knjazit një ushtri të zgjedhun permbrapa per t'i këputë rrugën e Kryeqytetit. Krajl Nikollà i kujtohet dredhisë dhe terhiqet nder male, tuj i lëshue rrugë ushtrive anmike. Në Berlin diçka vlon dhe poeti mbyllë kangën me një povetje(pyetje) i r o n i k e.

D E R V I S H   P A S H A

**N' at Yldiz tue thirre Jacia,
Zbret te dera Kapixhija,
Kapixhija i Abdul Hamidit,
Per m' i a vû shulin derës s' zidit;
Pse, posë n'han, po isht'punë e praptë, 5
Me ndêjë dera neten haptë.
Kur, pa pritë, qe, shi m' atëhera,
Nji shtektár ja behë te dera:
Nji shtektár me rryp shterngue,
Shpervjelë tirqit dér ne giû, 10
Lagë e ndragë e djerzët tue i shkue:
Rrugë te largtë kisht' mârre i shkreti!
Edhe lypë me hî te Mbreti.
Po kush jé, more ti djalë?
Kush jé ti? kahdo me dalë? 15
Kapixhija po i nep fjalë;
Se ktû po isht' puna me ndër...**

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

E s' muej mrendë këdo me shpjerë; Jo qi mrendë edhe me t' shtî, Se del prap, dorzanë s' mund t' hî. Se kush jam, pse m'pvetë nuk ké; Se un veç hije bâj mbi dhé, Zên shtektari i ngratë tue fshâ: Se un kam kënë e nuk jam mâ: Kam kënëmoti n' nám e n' zâ, Kam pase tokë e kam pasë gjí, Kam pasë dhên e kam pasë dhí, Kam pasë plemet me tagjí, Si mâ i miri n'rrokullí. Ofshe! sod, por, posë gjithkuej, Un kam ngelë nën zgjedhë të huej E mâ i keqi, ndêjë m'krye t' vendit, M' a bân gjygjin jashtë kuvendit; M'i m6err tokët aj, qi m' la baba, Edhe mue m' man mish per krraba, N' daç per t'zí a n' daç per t'pjekë, Gjithsi atij t' vîjë tue ju tekë.... Prandej ktû pash t' madhin Zot! Mos më rrek me fjalë ti kot; Pse edhe ngae me u tallë nuk kam,	20 25 30 35 40
--	---

D E R V I S H   P A S H A

E pse e zezà e kuej nuk jam,
Veç se n' kjosha e zeza e vetit,
M'prîjë e m'qit, po , para Mbretit:
Se mue Shkodra me ka çue,
Per nji dert un m'i a dertue: 45
Per nji dert e i' kob te zí,
Qi i ká rá s' mjeret Shqypní,
Qýsh se i ká dreqnit kojshí,
Edhè ngrofë gjarpnin né gjí...
Kapexhija edhè i ká prî, 50
Fill te Mbreti atë e ka shtî.
Kur ká dalë trimi te Mbreti
Lagë e ndragë, si isht' kânë i shkreti,
M' të dy giûjt atý aj ká rá
Edhè kshtû ká nisë tue kjá: 55
Per jetë t' ande, lala Mbret,
A ti mahe Mbret m' Shqypní,
A po Mbret ásht Knjaz nikolla,
Qi i ká mbledhe cubat n'Cetinë
E u ká pri krejt kah Shqypnija, 60
Edhè mârre e ká Vraninen;
Ká mârre Zetë e Podgoricë;
Na ká thye atjè ne Kernicë,
Kû, mos t'kenke ajo Mirdita,

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Qi m' i a ndalun aty hovin:	65
Si zanát pushken qi e ká,	
Edhè n'Shkoder pat me t' hî,	
Me u bâ krajl aj mbi Shqypní:	
Perse Shkodra, t'u ngjatët jeta!	
Po isht kryet e Shqyptarís.	70
Per jetë t' ande, lala Mbret,	
A hiq dorë ti prej Shqypnijet,	
A se ndryshe çoe një ushtrí,	
Qi t' i bjerë Malit te Zí;	
Pse kshtû gjallë ma nuk u rrnueka!	75
Ka ndêjë Mbreti edhè e ká ndie,	
E ká ndie edhè âsht idhnue:	
Çon e thrret qat Dervish Pashen:	
Pa ndigjo, ti Dervish Pashë:	
Ká ardhë puna tuj u trashë,	80
Tuj u trshë e t' u perzí:	
Pse qaj Knjazi i Malit t' Zí	
Ka çue m' kâmë, po thonë, një ushtrí,	
Edhè dalë ká në Shqypní,	
Ká mârrë Zetë e Podgoricë,	85
Me Vraninë e me Kernicë,	
Edhè n' Shkoder do me rá,	
Per me e bâ t' tane vendin Shkjá,	
M'e bâ Shkjá Shkodren mizore!	
Pshtielli bashke pësdhetë taborre,	90
Edhè del n' at Cernagore	

DERVISH PASHA

E m'a bân Knjazin terbjet,
 Qi Shqyptarët ká zânë e i nget,
 E s' po i lën, jo me gjellisun,
 N'bjeshkë e n'vrrí aj tue u vardisun. 95

Mori e mjera Shqyptarí,
 Si t'shkoí moti gjithmone n' zí,
 Si të shkoí moti tue kjá!

Vjetë per vjetë ti n'gjak tue u lá,
 Vjetë per vjetë e muej per muej, 100
 Herë n'gjak t'and, herë n'gjak te huej,
 pa t,u ndrrue kurrkund neshtrasha!

Qy ky Pasha, Dervish Pasha,
 T' rrebtë nji ushtrí në kamë ká çue
 E n'per tý do me u pershkue, 105
 Per me u ndeshë me Karadak...

Per me t' lá edhe i' herë me gjak.
 Po a njimend thue, se Dervishi
 Ket ushtrí nen armë e ngrishi
 Per me ardhë me t' dalë zot tý, 110
 Edhë hekrat me t' shperthye,
 Qi dermishe t' kan kâmbë e duer,
 E t' majn rob tash s' dí se kúr?

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Jo, mo'e shkretë! Dervishi s' lot	
Per me ardhë me t' dalë tý zot	115
E per tý me Shkjá me u vrá:	
Se aj zanat lirín s' e ká,	
Se prej si, kahdo ká rá,	
Kush s' ká kndue, veç se ká kjá.	
Por aj vjen perse Stambolla	120
S'do qi t'hîjë n'Shkoder Nikolla,	
Pse do vetë, po, edhè mbas sotit	
Me t, majtë rob ajo si motit,	
E, tue t'ndrydhun per nen thêmer,	
Me t'ngulë shishin mâ kthellët n' zêmer,	125
Edhè gjakun me t' a pí,	
Me t' a shkimë jeten unjí,	
E me t' lânë m' u kalbë mbí dhé...	
Po ti djelmt, Shqypní, kû i ké?	
Kû i ké djelmt, qi sot per tý	130
M' armë me u çue edhe me msý,	
Me msý m' armë, po, t'prûjtë anmikun	
E, pa dhimë, m' parzme çelikun	
Me ja rrasë, e Knjaz Nikollës	
Me i diftue edhe Stambollës,	135
Se Shqyptari â i zoti i vetit,	
Se s' i shtrohet Shkjaut as Mbretit?...	
Ah, po! djelmt, qi ti ké rritun,	
Ata moti tý t'kan rá,	

D E R V I S H   P A S H A

Edhë vedit i a kan njetun:	140
Njâni Turk e tjetri Shkjá;	
Dikush Grek, e dikush Zejbek;	
E kurdo qi u ká qillue	
Kta per tý, jo, s'kan qindrue,	
Por per mbret e per Turkí,	145
Por per Serb e per Greqí;	
Aj, t' a máj Turkun n' Shqypní,	
Ky, t' a bâj vendin Serbí,	
Tjetri, Grekun t' a bí n' shpí;	
Edhë shitë tý kan per pare,	150
T' kan rá mohit per timare,	
Per qyflaqe e per begllaqe,	
Si t'kish' kênë ti nji grue hore	
E jo nânë e zojë kunore,	
Zoja e Gjergjit Kastriota,	155
Qi sá t'enden stine e mota	
Me e nderue ká rrokull bota.	
E prandej tash giatë e okolla	
T' bijen Dervisha e t' bijn Nikolla,	
E t' a lájn trupin ne gjak,	160

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

E t' a zânë shpírtin tý njak,
Si mo' Zot mâ keq per tý,
Se ç' ké pritë me pá me sý,
Se ç' ké pritë me sý me pá,
Me t' poshtnue tý Turk e Shkjá, 165
Porsi t' ish' nânë e pa djalë!
Ktû, Shqyptarë ndigjonie 'i fjalë:
A me hjekë sod mní e resë,
Z6emer t' keqe e ç' do ngatrrësë,
Edhë t' fortë m' e lidhë nji besë, 170
T' fortë m' e lidhë nji besë te Zotit,
Si Shqyptarët qi e lidhshin motit
Se nuk shiten nder t' huej,
Se qindroni p'r Atdhé t' uej:
A se, ndryshe Shqyptarija 175
Ká me hupë, e perendija,
Po, t' a dini, ká me u vrá,
Tuj u lshue t'gjithve nën Shkjá:
Persè dita ká me ardhë
Dikû e zezë e dikû e bardhë 180
N' t' cillen Shkjau Turkut i bjen:
Edhë Shkjau Turkun e than
E e ngarmon aj jashta Europet,
Me gjak t' onë, qi rrin e ngopet,
Tash pësquind e disa vjet: 185
Prá, at ditë Shkjau, po bâní e u gjet
T' dâm n' mjet vedit, jue Shqyptarve,

D E R V I S H   P A S H A

E pá zéll per gióuhë të t' Parvet Pá dashtní per Atdhé t' uej, Per ket besë, aj do t' u shuej, Porsi shuhet krypa n' ujë; Persë â trim e dhime nuk ká, Per kóedo qi nuk âsht Shkjá, Jo qi i ká per t' mârrë do uhá...	190
E mos pritni se vjen Mbreti, Se vjen Krajli a vjen Dauleti, Me ju pshtue prej thojve t' tí; Pse, si thomë na ktû n' Shqypní: Shka t' a hajë ujku nji herë, S' a zên gjarpni Kurrnjiherë...	195
S''jânë jo t'huejt qi e pshtojn Shqypnín, Qi ja bijn vendit lirín: Jâne Shqyptarët, e kurrkush tjeter; Manie n'mend, pse âsht fjalë e vjeter; E un prandej po e vê ktû m' leter,	200
Qi,po kje se hupë Shqypnija Per faj t' uej, kur t' rriten fmija E t' ujet nipa: n' kje se gjallë: U a lën Shkjau ndonjâ per mál: E ket fjalë m' "Lahutë t' Malcís"	205
T' a këndojn, ne fryme t'idhnís T'u a mallkojn shpirtin per s'dekuni E t' u namin rroc e koc;	210

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Persë âsht dam, po, pasha Zotin!	
N'zí Shqypnija m'e shkue motin	215
E me fshâ ajo n'robní,	
Tue pasë djelmt qi per trimní	
I permenden n' fiset t' tâna,	
Ke bje dielli e ke merr hâna.	
Hej, moj Zânë! si t' duket tý?	220
A thue shof un kurr me sý,	
Se Shqyptarët do t'bijn m' nji fjalë,	
Zot Atdheut kta per t'i dalë?	
Se mas Flamurit kuq e zí,	
Gegë e Toskë, fushë e Malcí,	225
Kan me dalë ndo'i here n' ushtrí,	
Me derdhë gjakun per Shqypní?	
Po, pse jo? Me kohë e pûnë,	
Kû me endire e kû me dhûnë,	
Gjâ pa u bâ nuk jet n'ket shekull:	230
Kshtû qi 'i herë çka dukej mreku,	
Dán mandej si t' ishte lojë.	
Jo, po, dita do t' agojë,	
N' t' cillen tok fisi i Shqyptarit	
Ká me u mledhe edhe barbarit.	235
Qi dér m' shpírt e ka poshtnue,	
Me armë n' dorë ká me i dishmue,	
Se aj per t' gjallë s' i shtrohej kuej,	
Se rob s' rri nën thêmer t' huej,	

D E R V I S H   P A S H A

Por don kohë, moj zëmer valë, Qi Shqypnija m' vedi t' dalë; Pse vjen moti per kadalë. Per një ditë bëjn kpurdhat n'shí; Por nuk mkâmet, jo i'Shqypní...	240
Pra, kto fjalë, tash ktû t'i lâjm, E prap kângës fillen t' i a zâjm: Pse po ndiej ke atje kah Shkodra Fort po rreh trompeta e lodra, Fort po ushton qaj Rozafati, Dervish Pasha ke s' i a ngiati, Edhë n' Shkoder i a ka befun Me pësdhetë taborre t' njefun: T' tanë Harapë e Anadollakë: Per me e ndezë Cetinen flakë: M'e ndezë flakë, edhë m'e kallë, Knjaz Nikollen me e zânë gjallë; Edhe lidhë n'Stambollë m'e çue, M'e lânë mshilun ne katue, Këu rrin kali tue hingllue.	245
Heshtu, Zânë, mos qesh me mue; Se merzitshim kam qillue! Paj per t'gjallë s'lidhet Nikolla; Se aj po i kisht' do djelm sokola,	250
	255
	260

DERVISH PASHA

Fjalë ka çue Malit të Zí,
N' luftë me dalun plak e i rí,
N'luftë me dalun burrë e grue:
Burrat mirë nën armë shtrëngue,
Grát me kmesà e me supata, 295
Me kosh m'shpinë çikat e ngrata,
Per me i bartun bukë ushtrís,
Per me i dalun zot lirís
Kunder anmikut të lirís.
E pse rreth t' tănë Karadaku 300
Asht një giûhe, 'i feje e 'i gjaku,
E nuk do veç Qeverín
Sa per t' ngopë me ár Parín;
Por do Atdhén e do lirín,
Do me shkue per ditë mâ para, 305
Per kah dieja e pûnët e mara,
Burrë e grue në kâmë jânë çue,
Edhe pritát i kan zânë,
Ashtû Knjazi si u ka thânë:
Kan zânëpritát ânë e m' ânë 310
Burra, djelm,e grá, e vasha.
Qe, edhe dyndë ásht Dervish Pasha
Me pêsdhëtë taborre t' veta
Edhë mërr rrugen perpjeta,
Tue rrahë lodra dhe trompeta. 315
Dá ushtrín e ká n' trí çeta:
Njânen lshon kah Podgorica,
Tjetren derdhë aj kah Kernica,

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Mërr të treten per mas vetit	
Giatë liqênit m'lundra t'Mbretit:	320
E si atà shkumat e detit,	
Qi,tue vlue e tue shkumue,	
Tue gjimue e tue ushtue,	
Vîn , plandosen per aní,	
Herë per báll e herë per brî,	325
Tash tue hjedhun,thue,nder rê,	
Tash pingul neper kurnê	
Shul n'teposhtë tue e karraní,	
Thue n' avis duen m' e perpî:	
Shkrefë aj turrin per Mal t' Zí,	330
M' Veleçik e del m' Rumí.	
Asht ndezë zhari mal e vrrî.	
Kerset topi, rreh havani:	
Ká mârrë gjâmë te tânë Ballkani.	
Ah! kadalë, bre Knjaz Nikolla:	335
Se ky â Mbreti e kjo â Stambolla,	
Se me top e me nizâmë	
T'djegin dhén, po, per nên kâmë.	
A me Turk deshte me u pré?	
Qe, tash Turkun tek e ké:	340

D E R V I S H   P A S H A

**Del, deh! rrugen me ja pré...
Por nuk die si ké m' u dá,
N' paç vû sý me tê me u vrá;
Perse âsht trim, po, askjeri i tí,
Si mâ i miri nder Krajlní, 345
Kur t' ketë krena qi me prî,
Të ketë bukë, barot të zí.
A nuk shef? a ké verbue?
Dervish Pasha ç' t' ká rrethue?
Si n' menjane t' ká shterngue: 350
Gjallë prej dore s' ké me i pshtue,
Pse edhe m' tý fort âsht idhnue.
Se âsht idhnue Pasha i Stambollës,
Kish' me thânë se Knjaz Nikollës
S'po ja haka kurrkund palla; 355
Pse, qe, atje,n' do karpa t' gjalla,
Rreth e çark aj permbí Rjekë,
T' tânë ushtrín e ká perpjekë,
Kû dhanë besen per me dekë,
Per me dekë e per me u shue 360
E Cetinen mos me e lshue,
Per pá u bâ gjaku dér n' gjûe.
Kan lidhë besen, po. n' mjet vetit,
Me bâ pushkë me askjer te Mbretit,**

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Edhe t' Parët mos me i koritun,	365
Qi, pa u lodhë e pa u topitun,	
Kurdoherë me Turk janë pré,	
Per lirí, po, edhe per fé.	
Mandej dá i ká çeta - çeta,	
Rjekës tue i lshue malit perpjeta,	370
Kû s' ké veç curra e kaçuba:	
Per kaçuba ka dy cuba,	
Per gjith curra ka dy burra,	
Ka dy burra malazez,	
Njashun vezmet mirë per brez,	375
Njitë taganat në sylah,	
Idhtë novicat pshtetë per krah,	
Sýnin xhixhë e vetllat shllûngë,	
Neje - neje kryet si bûngë,	
Qi, 'iqind herë me i rá supatë,	380
Nuk i a hjekë. jo i ashkel t' thatë:	
Por t' tânë mend e të tânë dije,	
Per me u pré me Turk Azije...	
Dervish Pashës, mandej, çon fjalë:	
Byrm! kuer t'duejsh, mundesh me dalë,	385
N' daç per mik, n' daç per anmik,	
Se mâ gati, se kam lè,	

D E R V I S H   P A S H A

S'e njof vedin ne kët dhé: Bukë e mish, barot të zí, Si zanát qi áisht n'Mal të zí. Shkon Dervishi tuj u shtý Tuj u shtý e tue rremye. Ka mârre Zetë e Podgoricë, Ka mârre Viri edhe Kernicë, Edhe mârre e ka Vraninen, Oso Kuka kû ka metë: Mandej kâmen aj ka thekë, Per me dalun neper Rjekë E me u kapun te Cetina, Kû kisht' çerdhen gjeracina: Kû kisht trollin Knjaz Nikolla: Edhe trollin rreth e okolla Me ja shêmë, me ja dermue: Ndandë pash n' dhé me ja gropue. Por se shka kúr erdh me dalë Neper Rjekë me kapun mal', Madhi Zot, tý t' kjoshim falë! Se ç' ká shkrefë atý potera, Se ç' áisht ndezun lufta at hera, Se shum gjaku edhe ká shkue, Shum nizami ká sharrue! Kan metë gjindja pa u rmue,	390 395 400 405 410
--	---

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Me i ngrânë shpêzt e Karadakut, Qi edhe lshojshin fort m'erë t' gjakut...	
Msýni Turku me fuqí;	415
Priti Shkjau me trimëní, E ka' u ndeshen me furí:	
Si t' u ndeshshin flakë e agzot: Lum e lum per t' Madhin Zot!	
T' i a dha vigma e t'i a dha ushtima,	420
T' i a dha krizma e bumullima; T'nisi topi me gjimue,	
T' filloj pushka atý me vlue, T' u perlá Turku me Shkjá	
Njâni m' tjetrin t' u ndersý,	425
Shoq me shoq t' u kaperthye, Njâni msýj e tjetri shtýj:	
Si dy dema báll per báll Qi atje n' djerr a n'ndonji záll,	
Kúr bâjn gjedhet mriz prej s' t' zetit	430
Kaperthye brynash n' mjet vetit, Kukzue shpînet, bâ kulár,	
Shtrangue bishtin strumullár, Dyndun pluhni rê n' ajrí	
Rrîn t' u vrá me t' madhe mní,	435
Dér t' i dajë ndonji barí. Dý herë Turku u kap në maje, Dý here Shkjau e lshoi nder zaje,	

D E R V I S H   P A S H A

Tue shtrue shpatin me Harapë.
Por, kúr s' tretit muer me u kapë 440
E me dalë prap m' maje t' malit,
Kû n' Mal t' Zí kje pika e djalit,
I lshoi m' tokë at herë shejshânat,
Edhe u çue e zuer tagânat,
E si bisha tue lurue, 445
Fulikare m' Turk u lshue.
E t' i a nisen me i krekcue
Kê me krye, po, e kê me kokë,
Tue i lshue shyt dekun per tokë.
Atý Turkun e lshoi zêmra, 450
Edhe vends' i zû mâ thêmra;
Por u drodh e solli shpinen,
E n' teposhte e muerr rrpinen.
T'i u lshue Shkjau mrapa per gjurmë,
E me vigme e t madhe zhurmë, 455
Vrap per vrap e turr tue e ndjekë,
Kê tue therë, kê tue lânë dekë,
E dermoi dér poshtë në Rjekë,
Kû prap zhgjatë i vëhet m' Shpinë.
Edhe e dbon e e qet n' Vraninë. 460
Kur me sý ká pá Dervishi,
Se Nikolla ushtrín i a prishi,
Fort nji herë aj na âsht idhnue,

LAHUTA – Kangë e Gjashtë

Ka shkrepë kâmet porsi i terbue; Idhtë javerin ká qortue:	465
Por, mandej, zgidh një allaj t' rí, Nder mâ t' mirët qi i kisht' n' ushtrí, E ja qet Shkjaut mrapa shpinës, M' i a pré rrugen e cetinës.	
Veç Nikolla, i biri i Shkinës, Po kisht' kânë një biramel, Qi mâ n' Shkjá shoqi s' i del: Prande'e pá me kohë rrezikun, Edhe u drodh e u vû ne t' hikun;	470
Mori malin Thik perpjeta, Tuj u zhdukë me çeta t' veta. U zhduk Knjazi, e Dervish Pasha, Idhtë ngerthye ato vetlla t' trasha, Mori rrugen per Cetinë.	475
Vall, a hîn Pasha n' Cetinë?...	480
Nuk e diej a hîn n' Cetinë; Por n'Cetinë e diej se s' rrin: Diç po vlon atje n'Berlin...	

LAHUTA E MALCËS

KANGË E SHTATËT

KUVENDI I BERLINIT

ARGUMENTI

Para ushtimes e gjamës, qi vjen nga Rumelija, Poeti pëvetë Zanën e vet për t'i dëftue se shka Jânë. Përgjegja është e qartë. Lufta ndërmjet Turqisë e Rusvet kishte shpëthye dhe do të kishte shkue gjatë, po mos të kishin hë ndërmjet fuqit e mëdha Europiane. Kështu nxen fill Kuvendi i Berlinit. Mjerisht për Shqipni s'mendon kurkush n'atë mbledhje. Perkundra Knjaz Nikolla, sado i veshun si lypës, paraqitet dhe pranohet në kuvend. Ankesat e tija të përvajshme prekin dhe thejnë zemrat e të mëdhajve. Këta, me godi me Sulltanin, i apin dorë të lirë mbi viset shqiptare të veriut dhe dajnë që Plava, Gusija, Shkodra e Malsija t'i kalojnë Malit të Zi, kufini i të cilit do të kapej deri në rrjedhen e Drinit. Ky vendim i pa drejtë ban Poetin të namë nenshkruesit e aktit mizorë dhe berbetohet se Shqipnija s'ka për t'i u lëshue kuj, se gjaku të derdhet deri në gju dhe bota marë të kallet Flakë.

LAHUTA – Kangë e Shtatët

Gëzimi i Knjaz Nikollës âsht i pamasë. Ai tashti s’mendon veç kohën e ardhshme plot pasuni e tëmirë, plot madhni e nderime. Kthehet në Cetinë dhe thërret Pål Milanin, të cilit i urdhnon të gatoi sa mâ parë pesë taborre dhe me to te niset per tokat shqiptare. E porosit dhe i ep planin e luftës. Pali, ma i urtë se trim, pleqnon me veti dhe bindet per fjalet e Knjazit, per te cilin ishit gadi me e hjedh ne flakë të zjarmit e në valë t’ujit., por jo me ran ë Shqipni . Qeshë Nikolla para ligshitisë së prisit dhe nisë t’a tallë tuj e këshillue, si në gaz, të bahej pop a por të njeshte furken e grues per të tjerrë,në vend të saj, te dera e shtepisë. Atë çka s’ndëgjon Pàli, ka për të m’a çue në vend Mark Milani — thotë krajli — dhe me një herë ep urdhën të thërret tanë burrnimin n’ ushtri.

Tuj bat ë vetat fjalët e Zanës i sillet Poeti Knjaz Nikollës dhe e qorton per gabim qi, ishte tue ba, mbasi rrêhet keqas kushdo, që i nget në të padrejtë s h q i p t a r ë t.

KUVENDI I BERLINIT

Deh! oj Zânë, tý t' kjosha true!
A thue din ti me m'kallxue,
Se ç'ká ndêjë tue bumbullue
Andej larg kah Rumelija, 5
Ka' ajo Plevna e Bulgarija?
A kjenë topa a veç kjenë gjâmë,
Qi u dridh toka ashtû nên kâmë?
    Besa,jo, pra nuk kjenë gjâmë
Qi u dridh toka ashtu nên kâmë;
Por kjenë topat e Rusís, 10
Kjenë havanet e Turkís
Qi bumbulluen fushës s' Rumelís,
Nâtë e ditë tue rrahë pá dá,
Rumelín t' tânë n' gjak tue e lá
Kah na u pré Turku me Shkjá, 15
Me Miskov Turku ka' u pré.
Rrëmej gjaku shkulm mbí dhé:
Si mjerë Zêmra e atyne nânave,
Qi i pa'n djelmt atyne âneve,

1-10 Rumelija : krahinat bregore mbi Detin Egjè. Plevana: qytet në kufi me Bosnje.

10-15 havanat : K.VI.333

15-25 Rrëmej : rrodhi, gufoi gjaku gulfa gulfa.

LAHUTA – Kangë e Shtatët

Perse kryet nën grykë t' havanave,	20
Kur të rrahin kta batare,	
S' i bân njerit, jo një pare.	
Bre mâ zí 'dhe pat per t' ndollë,	
Pse tue u rrasë kje Shkjau n'Stambollë,	
Me zhbî Mbretin m' post te vet;	25
Veç se u rân Krajlat ndermjet,	
Edhe pushka tashti prâni.	
Sod t'shtatët Krajlit e Sulltani	
N' at Berlin na jânë bashkue,	
Na kan nise me e bisedue	30
Se si pûnen me e vendue,	
Per ma vû paq edhe besë,	
Per me shue luftë e ngatrrësë,	
Zêmer t' keqe, mnî e resë,	
Tue ngulë gûr, tue ngulë kufî,	35
Per gjith vend, per gjith mbretní,	
Giatë Balkanit m' Dët te Zí.	
Por tue kënë se besë e fé	
Nuk po kisht', jo, sod mbi dhé,	
E se forti, n' armë merthye,	40
Aj po kisht' gjithmonë arsyë,	
Un tue e pasë jam ktû do frigë	
Ser na bîn ndo' i pûnë e ligë	
Per Shqypní e per Shqyptarë:	
Ke kta s' kan miq as kumarë,	45
Qi me e folë per ta një fjalë,	
Qi me hî atyýzot me u dalë,	

25-30 Me zhbî Mbr.m'post të vet : me rrëzue mbr nga fronti.

30-35 mnî e resë : K.VI, 168

KUVENDI I BERLINIT

Pse, edhe qe, qaj Knjaz Nikolla,
Lshue dollamen pola-pola,
E me 'i strugë të gjânë dý pllâmë, 50
Me ' kosh rrethe neper kâmë,
Shkye shallvarësh mbî kupë te giûnit
Me ju dhimët gurit e drunit:
Aj po u del Krajlave para,
E me fjalë e dokrra t' mara 55
Po ja nisë atý me kjá,
Se aj tokë buke nuk po ká,
Bjeshkë e vrrî se atî i jânë thá:
I jânë tha e i jânë shkrumue,
Te tânë shkam e rrasë e lmue, 60
Pa një kallzë, pa një shkop drûje,
Sa qi poplli, rreshkun ûje,
Asht ka' i del prej Cernagore,
Po s' i u lshue një tokë gratçore,
Si, bjen fjala, toka arbnore. 65
Toka arbnore, tokë me nâm
(Blé me pash e shitë me pllâmë,
Pashi argjand, pllâma florî,)
N' daç per bjeshkë e n' daç per vrrî,
N' daç per dhên e n' daç per dhí, 70
Si per bukë, si per tagjí

45-55 **Ishue dollamen pola-pola** : K.III,204.- E me 'i strugë... Me 'i kosh rrethe : K. I, 293
me dollakë të gjatë sa me mbush një kosh me to. – **Shkye shallvarësh** : me brandavekë
malazez, ngjyrë qielli, të shkyem.

LAHUTA – Kangë e Shtatët

Si per pûnë, si per tregtí.
Edhe Krajlat po e ndigionin,
Po e ndigiojn- as s'po e qortojn;
Veç se bashkë me Mbret t' Stambollës, 75
Po na i napin dorë Nikollës,
Me mârrë Plavë, me mârrë Guci,
Me mârrë Shkodren me Malci,
Dér kû dán vendi me Drî:
Si atë Zoti m' a marroftë, 80
Mbret,a Krajl, a kushdo kjoftë,
Qi vû dorë m'leter mâ i pari
Vendit t' vet me dalë Shqyptari,
Ase rob me ndêjë nen Shkjá,
Pagë e t' dheta atij tue i lá! 85
Se, per Zotin- kjoftë levdue!-
Per pa u bâ gjaku der m' giû,
Kurr Shqypnín a'kem' per t'a lshue.
Se kur t' mërret, vall, Shqypnija,
Flakë do t' ndezet rrokullija, 90
E do t' binden fiset t' tâna
Kah bjen dielli e kah mêrr hâna.
Gjaku i jonë, po, ká me vlue,
Nama e jonë, po, ká me ushtue,
Ka me i shkue m' vesh Perendís, 95
Edhe i lumi, n'frymë t' idhnís,

70-80 Me marr Plavë... Gusë : dy krahina shqiptare

90-95 Rrokullije : tanë bota rreth e rrotull.

95-100 N'frymë t'idhnis : K. VI, 211

KUVENDI I BERLINIT

M' vend European ká me e vrá:
Te tânë n' gjak ká per t' a lá.
Kúr ka ndie qaj Knjaz Nikolla,
Se atí Europa edhe Stambolla 100
Dorë i dhâncan mbî Shqypnî,
Me dale cubi nji zotni:
Vû kapicen m'njanin sý,
Se ç' â hjedhë e ç' ká lodrue,
Se ' dhe kangës ç' i a ká fillue, 105
Porsi krushku tue Vallzue!
Lum e lum, po, i biri i Shkinës,
Se nder ksolla te Cetinës,
N' ato kohë qi kan me ardhë,
Ká me ngrânë aj bukë të bardhë, 110
Ká me zí aj mish taroçit,
Ká me pí, po vênë prej poçit,
N' të dý faqet me i plasë gjaku,
Kacadrê me i ndêjë mustaku.
Në Cetinë mandej ká dalë, 115
Pál Milanit ká çue fjalë:
More Pál, more yi djalë,
Nji sahat mos t' bâjsh me u ndalë,
Por fluturo si gjeraçina,
Edhe peja ke Cetina; 120
Pse due t' ap un t'ý nji ushtrí:
Pêsë taborre djelm të rí,

110-120 mish taroçit : K. V, 277

LAHUTA – Kangë e Shtatët

**T' t'ânë Sokola lê n' Mal t' Zí,
Per me i qitë un n' at Shqypní:
N' Hot e n' Grudë, n' Plavë e n' Gucí** 125
**E ato vende me m' i shtrue,
Se ato Krajlat m' i dhanë mue,
Me shkelë m' to gjith si të due.
E mandej, si per një javë
T' m' i keshë shtrue Gucí e Plavë,** 130
**M' beh t' m' i bijsh Lekve t' Malcís,
Si njaj ujku prej pusís,
E me shpatë e me konop.
Të m' i bâjsh mue Lekët per Shkop,
Edhë vendin, gjânë e giatë,** 135
**T' m' a pushtojsh der m' Prrue te Thát.
Pse, si shtrue t' a kem' Malcín,
T' kem' mârrë Plaven e Gucín,
At herë na po t' rrasna n' Shkoder,
Tue lujtë valle e tue kcyë loder,** 140
**Si ata mâzat neper lâinë,
Pa na hî kund ferrë në kâmë.
Pál Milani thotë një fjalë:
Njeksaj pûnë â vshtirë me i dalë;
Se p' r' i javë s' shtrohet Malcîja,** 145

125-135 N'Hot e n'Grudë... : fiset e para të Malcìs, të zaptueme prej Malit të Zi.- ...**Lekve t'Malcìs** : t'i sulmoish papritmas Malsorët e M. së Madhe.

135-140 Dër m'pruue të Thatë : prruue qi xën fill në Pyellin e Bogës e derdhet në Liqe të Shkodrës.

KUVENDI I BERLINIT

Se as me pushkë s' mërret Shqypnija.
Vënu shêj. po, fjalve t' mija,
E mos nguc grênzat me krande,
Perse ngucë te zezen t' ande,
Pse edhe jashtë n' ket pûnë ké marrë: 150
Per pá t' pasë kush gjak as varrë,
Nuk thotë Zoti, as s'e ep kanûni
Në vend t' huej me hî perdhûni.
Jo, po, m' thuej në zjarm me rrânë,
Me i rá - detit ânë e m' ânë, 155
Se n' fjalë t' ande atje do t' veta;
Por n'Shqypní, besa, s'mund t' veta.
Qeshi Knjazi vesh e m' vesh,
Se ti kênke-o burrë prej nesh:
Kênke burrë veç me ngrânë pshesh, 160
Q' se i a nisë me m' predikue,
Thue se 'i grue vetë kam qillue
Qi me u trêmë prej fjalve t' ueja,
Per çka m' flet, per vende t' hueja
Jo, po, mirë do t' isht' per tý 165
Kamelef me vû ti n' krye,
Me lshue mjekren dér nen gjí,
E me dalë Pop ti n' Mal t' Zí
Per n' mos daç ti n' shpí me shkue
Me njitë furken porsi grue, 170

---

145 – 155 Me rrânë : me rà.

160 – 170 Me m'predikue : me më qortue, këshillue. –**Kamelaf** : kësulë popash, kamillaf.

LAHUTA – Kangë e Shtatët

E aty n' derë, ndêjë mbî ndo'i krroqe, Me tjerrë m'bosht me t'ande shoqe, Tuj u zé me tê n' shallâ: Se per luftë s'u dashtke gjâ. Sa per luftë âsht Mark Milani	175
Burrë si motit, trim si luani, Qi edhë ushtrís ka per t' m' i prî, Per me shtrue Plavë e Gucí, Per me shkelë Lekë e Malcí. Edhe Shkoders mrendë me i hî; Me i hî mrenda me bajrak: Me bâ Shkodren Karadak. Kshtû tha Knjazi e lshoi kushtrimin, Per me mledhë n'ushtrí burrnimin.	180
Pingroi Zâna neper molla: Hajde! hajde! or, Knjaz Nikolla, Se pak giatë jé shtý me fjalë: Se vjen moti per kadalë: Se s' din nieri kû mund t' dalë, Po kje 'imend se lshon aj vrapin Mâ të madh se t' a két hapin: Si, me giasë, ti don m' e lshue, Q' se nder mend ty t' âsht ngujue Ne Gucí nji ushtrí me e çue, Shqyptarín nji herë pa e pvetë:	185
	190
	195

KUVENDI I BERLINIT

A thue e lshon Gucín e shkretë,
A thue e lshon Malcín e ngratë,
Per pa i shprazë dý pushkë m' te thatë.
Me Shqyptarë, more Nikollë,
Mundet nieri ngusht me ndollë, 200
Po s'u shkoi aj mrendë per mik;
Se ata lé kishin çelik,
E vû sý kishin me dekë,
M'ertz a m' tokë me pasë me i prekë,
S' ka shka bân nder ta i huej'! 205
Se ata gjallë s' i shtrohen kuej,
N' dashtë t'jët Knjaz, a n'dashtë t'jët Mbret;
Se atà Mbret po ishin n' dhé t' vet:
Fort gabon kush i gerget!

200-209 E vû sy kishin : kishin caktue, vendosë.- M'ertz: në nderë.- i gerget: i ngacmon.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E TETËT

ALI PASHA I GUCIS

ARGUMENTI

Në të zbardhun të dritës Ali Pasha qohet prej gjumit, veshet e mbathet dhe gaton kalin e shalës për rrugë. Para se të nisej pershendete nanen e vet plakë dhe kësaj i len porosi burrnore të racës fisnike shqiptare. Pasha kerkon qi e ama të vazhdoi me qenë mik-pritëse, e ndershme, dordhanëse me të vorfun e bujare me t'aferm. I difton – e vetem kësaj – se ai do të binte deri në Pejë për t'u takue me Haxhi Zekën dhe e këshillon mos të merzitej për të, në vones, mbasi shtekut nuk i dihej kurr caku. Mandej i sjellet gruas, të cilës i len amanet djalin, ende në djep. I qet në emnd se detyra e sajë është mirërritja i fëmisë i cili tue qenë djali i një Ali Pashës, duhej të rrite bujar, trim, besnik, kuvendar i aftë me prirë i mirë me ndëgjue. Në qe, mandej, se Shkjau, nësa ai ndodhej largë, kishte për të ra në Gusë, ajo vet, sada nanë, do t'ia pritte kryet në djep, por kurr s'do të lejonte me ua dorzue gjallë në duer.

LAHUTA – Kangë e Tetët

Niset Pasha shqiptarë mbytë në mendime, të cilat vetem Perendia i din. Dikur, mbas shumë rruget kapet tek një stom dhe aty pranë një gurre e nën një hije ulet të pushoi. Kujtimet e rrezikut, që i kercnoheshin vendit të mbar Shqipnis s'lanë të qetët, si i qetë së është luani, të cilit anmiku i rrëmbeu klysht e hiku pa e pa kush. Tretë në këto mendime sjellë sytë habitshëm dhe prej shpatit të malitshef ka i afrohet një si Hije, veshë në të bardhë, stili si rreze, ngjeshë me një shokë arit dhe me flokë të lëshueme, që i derdheshin shtatit hyjnuer. Para kësaj fytyre mbinjerzore trembet kali dhe Alija ia ngulë sytë asaj, qo tash kishte nxan vend mbi ylberat e kronit. Dikur në zemër e e pëvetë se kush ishte ajo e se që besim ishte. Rreziku i Shqipnis, vendimet e leqnisë së Berlinit, qellimet e Knjaz Nikollës, pakujdesi dhe shpërdorimet e Shqiptarvet ndër rasë të tilla e bajnë Hijen të çfaqen dhe t'i dëftijë Pashës se ajo ishte Ora e Shqipnis, por jo moa mbrojtse e ambël, por shituese e idhtë kundër bivet të vet shqiptarë, mohuesat të vendit a por të pakujdesshëm për rrezikut të përbashkët. Bët e Alis e dëshojra vendimtare për t'u flijue ai e i biri për Shqipni zbusin idhnimin e Orës, e cila, si në shpërblim, i ep kreshnikut një fuqi mbinjerzore sa me zhgule lisat vendit, me qenë i pavarrueshëm nga tagani a pushka, nga plumbi e gjylja e topit. Pasha provon fuqinë e red he, në sajë të sajë, zhgule lisen, por i mungon fuqia për t'a ngulë rishtas në dhë. Qeshë Ora e prap i afron rozmarin për të thithun prej saj fuqi të reja. Tashmë lisat në doren e tij janë hujë gardhit dhe luen me ta tuj prit se shka po i pergjigjte Ora. Por ajo ishte zhdukë e ba voesë ndër lule. Kali e nxitë Pashën të marr rishtas rrugë. Gjoku fluturon si rrufeja dhe kreshniku i Gusis e din se Shqipnija ishte në rrezik.

ALI PASHA I GUSIS

Drita duel, dielli s' ká lé,
Alí Pasha, ' i trim rrfé,
Heret sod na kênka çue,
Kênka veshë, kênka shterngue, 5
Paska mathë çizmet dér m' giû,
Edhè u ulka ne katue,
Kû nisë gjokun me shílue,
I vên frênin prej florinit,
I vên shalen talatinit, 10
I a shterngon me tre kollana:
Hidhet gjoku porsi Zâna,
Porsi Zâna n' mal t' Tomorrit:
Edhe' e zier te dera e oborrit,
Nânes s' vet aj kû po i thrret, 15
Kû po i thrret e kshtû po i flet:
«Po ndigjo, morí ti loke,
Bânmu nderë miqve edhe shok'e,
Bânmu nderë, kush te jetë per nderë,

5-15 Katue : K .VI ,258. – Shalen talatinit : shalë lëkure viçit ase lëkure së nditshme qi regjej në Janinë. – Kollona : K.V, 105. – Tomorrit : mal i permendun në lindje të Beratit(m.2480).

LAHUTA – Kangë e Tetët

Mos lën t' vobeg me t' kjá n' derë,	
Mos lën t' vobeg n' derë me t' kjá,	20
Por t' m'i dalsh moter e vllá,	
Por t' m' i dalsh ti nânë e tatë,	
Si të parët na lanë zanát;	
Se kan bîjtë do pûnë të reja	
E do t' dal un dér kah Peja,	25
Dér kah Peja, dér kah Reka,	
Per me u pjekë te Haxhi Zeka;	
E nuk diej kur ká me m' rá,	
Me u kthye dalë, me tý me u pá,	
Persè shtegu orok nuk ká».	30
Nuses s' vet, mandè' i ká thânë:	
«Nji amanet jam tue t' a lânë:	
Rritma djalín djale bujár.	
T' me dalë burrë e burre Shqyptár,	
T' m' bahât trim e kuvendtár,	35
Me qindrue per kanû t' vet,	
Me luftue per Atme e Mbret:	
T' diej me prî e me ndigiue,	
Armët e besen mos me i lshue,	
Kudo pûna me i qillue.	40
Por në kje se Mali i Zí	
Erdh e rá kurr ne Gucí,	

30-35 Persè shteku orok nuk ká : udhtimi s'ka ditë të caktueme per kthim.

ALI PASHA I GUCËS

Dër sá t' jét djali kerth6i, Pâsh njat Zot, qi te ká falé, M' a ndigio ti, grue, nji fjalë: Bâne zêmren gúr e krep, Premia djalit kryet ne djep: Mos m' i a lsho Knjazit n' dorë gjallë; S' due t' a lâ n' Shqypní un prrallê, Se nji biri i Alì Begut, Se nji i nipi i Skenderbegut Knjaz Nikollës i ká sherbye Se ká vû kapticë mbí krye, Se ká ndêjë per t' gjallë nen shkjá, Pagë e t' dheta atij tue i lá. Mâ mirë n' vorr m' u kjá per mâll, Se nêen Shkjá me ndêjë per t' gjallë!» Kshtû tha Alija e i hypi kalit, Edhë u nis terthores s' malit, Porsì breshni me duhí, Tue mendue, duhan tue pí. Ç' do t' mendojë, vall, Alì Pasha, Qi i ká vrâ ato vetlla t' trasha, Qi i ká vrâ ata sý si zhgjeta, Thue se n' mní i ká ardhun jeta? Se shka endë kjo mendja e nirit, S' din kush gjâ, posë njatij t' Mirit Qi nuk flên as kurr nuk kotet,	45 50 55 60 65
---	--

40-45 Krthi : kërthinjë, fëmij djepi.

65-70 ... njati t'Mirit : Perendís, i cili áshet vet e mira

LAHUTA – Kangë e Tetët

Qi ká n' dorë stinët edhè motet, E qi rrezja e sýut ka' i priret T' zêmers s' nierit kthellon gjiret, E i a shef te tâna endiret, I a skjyrton t' gjitha dishiret, Qi atý mrendë rrin t' u perzí Dikû bardh e dikû zí:	70
Aj, po, din shk' âsht tue mendue Alì Pasha rruges tue shkue. Un vecçdiej t' u tham një fjalë, Se, tue shkue ashtû m' kál e m'shalë, Tue rá dromit me t' mdhej hapa, Shum do rrugë ká lânë permbrapa: Shkote gjoku porsi rê: Edh' âsht kapun te një rrê, Kû një lis i bukur ishte, Lisi ishte e hije kishte, Edhè kishte 'gurrë per brî, Gurrë të gjallë, të kjartë florí, Kû edhe gjokun ka ndalue E i ká zbritë per me pushue Nen at hije e te njaj krye.	75
Tue pushue per nen at hije, Si luâ, qi prej shkretije	80
70-75 rrezja e syut ka' i pritët : kah sjellë sytë, shikimin, vetëm me një të kqyrun, të sjellmen syt. – T'zemres s'nierit kthellon gjiret : deperton në thellësit e zemres së njeriut, vren mshefsinat, dëshirat (endiret) e shpirtit. 80-85 te një rrê : te një rrugë e ngushtë, shteg i dhive.	85
90	

ALI PASHA I GUCÌS

Zên m' ndo'i mojë, kputë e Imekun,
Pá dobí mbasi t' ketë ndjekun
T' letë anmikun, qi i grabiti 95
Klysht e njomë e mnís i rrshiti,
Me sý t' vrântë kundron Alija
Se sá bukur Shqyptarija
Rreth e çark i shtrohet para
Me liqêj, me lume e ara, 100
E me male te madhnueshme,
E me pyje te blerueshme;
Edhë sýt i mushen n' váj,
Kah mendon se fati i sajë
Nder duer t'huaja gjithmonë ngeli, 105
Se mâ i keqi p' rherë e shkeli
E s' e la me çue kurr krye,
S' e la dritë me pá me sý.
E ashtû ndêjë trimi nen hije,
N' mend tuj endun puûnë Shqypnije, 110
Kur qe shef logut tue ardhë
Nji si hije veshë në t' bardhë,
Si nji vashë qi fat vè s' parit,
Shterngue ijet me 'i shogë arit,
Edhë zhdredhun flokët giate shtatit 115
Si ato rrezet krës s' njaj shpatit
kur bân dielli per me lé

90-100 ... moje: naltësi. - ... **lmekun:** gadi pa frym prej së lodhunit. – mnis i rshiti: i pështoi mënis, iu largue rrezikut.

105-115 si një vashë që fat vë s'parit : si vashë që shkon nuse, të fati i vet. – **Shterng. ijet me 'i shogë arit** : me një brez, shërit arit, në mes.

LAHUTA – Kangë e Tetët

Neper brymë të nadjes s' ré.
Ardhun shtatit si breshâna,
Si ajo vera e si ajo Zâna, 120
Bite shpatit tue flakue,
Dér qi vjen e zên mbî krue,
Vjen e zên fill nder ylbera
Qi ndermjet t'stomeve t' blera
E per rreth t' argjente t' currilit 125
I trajtote rrezja e diellit.
U trand gjoku kur e pá,
(Thonë se kali praskë nuk ká).
Curroi veshët e ngrefi kryet
E harû, pá ia dá sýt: 130
Turfulloi nja dý a trí herë,
Tuj u zmbrapë rudines s' blerë,
Kah kisht' ndêjë Alija pshtetë.
Ali Pasha e pá edhè vetë,
E m' njâ 'n krah si kisht' zatetë, 135
I dha shtatit e u drejtue
Edhè ndêj aj tue kundrue
Palè a isht' nieri asè hyjní.
E tue kqyrë ashtû n' habí,
Qatje vonë po nisë me i thânë: 140
« Pásh Njatë qi te ká dhânë,
A jé nieri a se jé Zânë?
A lutë Pashkë a lutë Bajram?»

115-125 Ardhun shtatit: zhvillue mirë, me trup të terhequn si breshana, si selviia.

125-130 t'currillit : fiskaja e ujit. – **praskë** : perde, mbulesë, pengesë në të pamë. – **curroi veshët** : ngrehi veshët

ALI PASHA I GUCËS

« Se shka jam e shka nuk jam, Se a lus Pashkë a lus Bajram, Se a bâj hije a jo n' ket jetë, Ktû s' âsht ngaeja me pëvetë:» Po i thotë Hija atëherë Alís.	145
« Se ngusht janë pûnët e Shqypnís, Se mbrendë besa âsht krejt harrue, Se lugat m' te Knjazi âsht çue, Asht çue Knjazi m' tê lugat: Ká qitë sogjet shpat e m' shpat: Don me dalë dér n' Rozafat.	150
N' at Berlin u dá pleqnija, Në dorë t' Shkjaut me rá Shqypnija».	155
« Mo, pásh Zotin! Shka po flet? Z6en Alija e po gerthet. Po a s' ká Zot a s' ká kund Mbret, Qi nji Knjaz i Malit t' Zí Mund po e bâka aj sod pleqní Me i pushtue kto Malet t' ona, Kû, se rrmen Drini e Valbona, S' ká rá mrendë parmendë e huej, Pagë e' dheta s' jânë lá kuej?» «Jo, po, prá, i pergjegji Hija; Nên kâmë t'Shkjaut do t' vuej Shqypnija, Edhë Knjazit pagë e t'dheta Do t' i lajë per sá t' rrjedhë jeta;	160 165

145-155 sogjet shpat e m'shpat: rojet, pritrat.

160-164 se rrmen Drini e Valbona : qëse rrjedhë Drini e lumi i Valbonës.

LAHUTA – Kangë e Tetët

Persè sod gjindja shqyptare,	170
Rrêjtë me pare e me timare,	
Besë e fis kta kan mohuemun,	
Krejt Atdhén kta e kan harruemun,	
Edhè armët i perdorojn:	
Kur mos t' vrasin shoqisho' in:	175
Jo per t' sjellë lirín Shqypnís,	
Jo per t' mare e t'mare e t'mire t' njerzís,	
Por per t'zgiedhë se kê nder t' huej	
Zot Shqypnija do t' a quej.	
Marre e trup per fis t'Shqyptarve	180
Me shnderuem namin e t'Parve	
Edhè rob deshtas me ngelun	
Nên kâmë t'hueja ndrydhë e shkelun,	
Si moskush m' ftyrë t' rrokullís!	
Se un jam Ora e Shqypntaris,	185
Se un Shqyptarët-o do t' i nâmi,	
T' mos u zhbîhet arve grâmi,	
T' mos u dahet dhênve dâmi,	
T' mos u lindet djalë ne voter,	
T' mos u rritet vllá as moter,	190
Por le t'shuehen nën zgiedhë t' huej,	
Porsi shuhet krypa n' ujë».	
« T' lshosha bjeshkët o mori Zânë,	
Merr Alija, atëherë, me i thânë,	
T' lshosha bjeshkët e t'lshosha malet,	195
Mos na nam, he shto' Zo' vallet!	

185-200 T' mos u zhbite arve grami: qi mos t'u dalë fare grami (nji bar i damshëm që rritet nder ara e i merr ushqimin bimve. – **Mos na nam, shto Zo' vallet!** :

ALI PASHA I GUCËS

Se né nâma na ká rá, Se né besa na ká vrá, Q'se ká mrrîjtë fisi i shqyptarit, Me u dridhë para Gospodarit, Shqyptari me u dridhë n' sý t' Knjazit, Qi as sá luga m' fyt t'nji mazit S' çon kandár aj nder mbretní...	200
Jo, por, n'kje se n'Shqyptarí Ké gjetë hije me pushue, Ké gjetë gurra me u freskue, E rudina me lodrue, Me lodrue e me vallzue Krah e m'krah me t' Bukurat tjera Kur lulzon e butë Prandvera, Pásh njat sý, qi e paske hýll, Qi m'a çilë e qi m' a myllë Si ajo hâna neper pyllë, Deh! m' kallxo n' ket hije shpati Si t'' a pshtoj Shqypnín, i ngrati; Se t't bâj bén mbî gúr të vorrit, M' Bigë te Shalës e m'shkam t'Tomorrit, Qi per të nuk m' dhimet djali, Qi per të jeten e fali» Kur ká ndie Ora e Shqypnís	205 210 215 220

---

emën përgëdhelës per fytyrat mitologjike, të cilat n'idhnim mund të bajnë keq ose të shitojnë njerzìn a vendin, qi kan nen mbrojtje.

LAHUTA – Kangë e Tetët

Se shka i tha Pasha i Gucís, Fort me vedi ajo â gëzue, Edhë Pashës kshtû i ká ligjrue: «M' kâinë prâ Ali per n'kjosh kund gjallë, Nuk âsht ngaieja sod me u tallë: Knjazi topin âsht ka e kallë.	225
Dil e piqu m' Haxhi Zeken; Grish Kosoven, bashkò Reken: Lsho kushtrimin n' Toskë e n' Gegë; Mblidhnu tok si kokrrat n' shegë:	230
Forca tok-- s' bâhet rrcok Edhë, lidhë me besë shqyptare, Bini Shkjaut ju fulikare: Un me jue kam me qillue: Shkjân nêin kâinë kam me u a shtrue.	235
Por, pse ti m, a bâne at bé, Se nep jeten per Atdhé, Qe un t' ap nji forcë te ré Vendit lisat ti me i shkulun, M' tý tagani mos me u ngulun,	240
Plumja e pushkës tý mos me t' vrá, Gjylja e topit mos me t' rá». Edhe kshtû tue ligjirue, Ali Pashës ajo âsht afrue: Ká qitë doren mrendë në gjí, Ká xjerrë jashtë do rozmarí:	245

239-235 Forca tok-s' bâhet rrcok : forcat e bashkueme nuk qiten poshtë údobishtë.

245-250 rozmarí : bimë me erë të kandshme (rosmarinus)

ALI PASHA I GUCËS

I a ká dhânë t'i mârre erë;
Mandej thânë i ká Alís;
«Hajt, Ali, ti me u sprovue
Palè a e shkulë lisin me rrêma, 250
Palè a e shkulë e prap e ngulë.»
Edhè trimi i âsht shterngue,
Me dý duert lisin ká kapë,
Dý - trí herë aj e ka trandun,
Me gjith rrâjë edh'e ká shkulun; 255
Por, kur prap ká bâ m'e ngulun,
As nji giû n' dhé s' mund e shtini.
Fort ká qeshë e bukura e dheut.
Kur ká pá se aj Ali Pasha,
S' muejtka n'vend lisin m'e ngulun, 260
Edhè s' dytit rozmarín
I a ká dhânë t' i marre erë.
Kur âsht çue s' dytit Alija,
Me dý duert lisin ká kapë,
E si t' ishte i' hû prej gardhit, 265
Shul perpjetë aj e ká ngrîjtun
E dèr m' degë në dhé e ká ngulun.
Mandej sjellë âsht me seditun,
Se ç' po i thotë Orae Shqypnís;
Por me sý t' Miren s' e pá: 270
Isht' bâ voes e rá nder lule.
M' kâmë Alija habitë ngeli,
Tue kundrue rreth kah zabeli,
Deri nalt kû niste bora,

255-275 e bukura e dheut : Zana. – kah zabeli: pyell i vogël.

LAHUTA – Kangë e Tetët

Per me pá se ç' u bâ Ora,	275
Kur nisë gjoku me hingllue,	
Nisë me thunder me trkllue,	
Thue se n'mend po do m 'i a qitun,	
Se s'isht'ngaeja atý me pritun.	
Asht kujtue, medjë, Alija,	280
Per shka thânë i kishte Hija,	
Se n' rrezik gjindej Shqypnija,	
Edhë gjokut m' shpinë ká keye.	
Gjoku turrin ká shperthye:	
Kush dý herë s' i pá me sý.	285

275-285 me thunder me trokllue : me rrahë token me kambë. – **Hija :** Zana, që ásht hije e jo trup. – **Gjoku turrin ká shperthye :** ka nis të lëshohet vrap, me të katërtat.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NANDËT

LIDHJA E PRIZRENDIT

ARGUMENTI

Poeti grishë Zanën që, me te krah, të këndoje në «LAHUTË» ndodhjen historike të vitit 1878-1879 kur mbas vendimeve të padrejta të Kongresit të Berlinit, Ali Pasha i Gusis qet kushtrimin anë e kand Shqipnis për të mbledhë burrat më në shëj nga Gegnija e Tosknija dhe për t'u bashkue në Prizren. Në zanin e Alis arrijnë kreshnikët e kombit në qytetin zâmadh. Ora e Bardhë e Shqypnis, i shef nga bjeshkët e Ljubotenit, ku e Mira ka ndejen, dhe gëzohet. Thërret Zanën e Sharit dhe, mbasi s'bashku dalin me një koder, prej nga kundrohej qyteti, e pëvet simotren e vet se a thue i njifte ata burra rreshtue në kuvend. Zana, e habitun para pamjes madhështore të Homeridave të rij, kujton se Shqiptarët e mbledhun janë Akejt e vjeter ose Dardajt. Nisë, prandej, të cilsoj nder ta Agamemnona e Diomeda. Ban buzen në gaz Ora dhe tashti i spjeron motres një për një herojt Shqiptarë: Ali Pashën, Marash Vatën, Abdyl Frashërin, Prenk Bib Dodën, Toptanin, Zogollin, Gjetë Gegë Shllakun, Çun Mulën, Mar' Lulën, Dod

LAHUTA – Kangë e Nandët

Preçin, Vrijonin, Derallën, Shan Dedën, Abdullah Drenin. Ndersa Ora e Zana bisedojnë këso dore mbi maje të Prizrenit, çilë kuvendin Abdyl Frashëri. Ai endë me një gojtari të zgjuet, si i përket derës së tij letrare, vjetërsin e fisit Shqiptarë, kulturen e lashtë të tij, trimnën e qëndresen gjatë shekujve, ashunin për atme dhe luftat e racës për të ruejt pavarësinë. Nga fjalët epeshueme të tija del në shesh se Shqipnija s'shkelet me dhunë dhe se Shqiptari din të vdesë për Atdhe. Kështu Shan Deda i Dedë Jakupit nxehet dhe, duke i pre fjalën gojtarit shperthen në shprehje të zjarra e bë, që perforcojnë pohimin e mbamë të Frashërit. Ky merr rishtas fjalën dhe përfundon me një grishje, që ua sjellë tanë të pranishëmve për t'i dalë zot tokave shqiptare dhe për të pështue Hot e Grudë, pPlavë e Gusi nga çapojt e Malit të Zi. Në këto fjalë preket Bajraktari i Shalës Mar' Lula, dhe, tuj u përбетue në Shën Marrabe, nisë kuvendin, në të cilin pohon, me logjiken e Kanunit, se për të e Shqiptarët e tanë është anmik i njajtë si Shkjaui si Turku e se prandej këtij i do vë pushkën para. Mbas fjalëve të tija flet Ali Pasha. Ky tuj i dhën arsye Mar' Lulës, paraqet nevojën politike që Shqiptarët të rrijnë për një moment lidhë me Mbret të Stambollit, i cili heret a vonë do të bijë(rrëxohet). Për të mos e zgjat shumë kuvendin, propozon për të shkruar një letër — drejtue fuqive të Mëdha e Mbretit. Letra peshohet fjalë për fjalë dhe qartas ven në dukje se toka Shqiptare s'është as e Italianëve, as e Hinglizvet, Françezvet, Gjermanëve as e Sllavëve e se ajo tokë s'i lëshohet kujë as s'i falej.

LIDHJA E PRIZRENDIT

S hkrepi dielli buzës s'Cukalit,	
Eja e t'kndojm, oj Zâna e malit,	
Eja e 'kndojm më Lahutë t'Malcís,	
Si atà Krenët e Shqyptarís	
Në prizrend na janë bashkue	5
Per me folë, me bisedue,	
Shqyptarín se si m' e pshtue	
Prej çapojve t' Malit t' Zí,	
Qi ka dýndun top e ushtrí,	
Me hî n' Plavë, me hî n' Gucí,	10
Me marrë Shkodren me Malcí,	
Dér kû dán vendi me Drí;	
Pse, po thonë, Mbreti i Stambollës	
Dorë i dhânka Knjaz Nikollës	
Me ndezë zjarm aj m' votra t' ona,	15
Me ngá qét aj n' ara t' ona	
Me bâ drû n' zabele t' ona,	
E me grá e me vasha t' ona	
Me luejtë Shkjau harushë nder né,	
Thue se s' ká Shqyptarë mbí dhé.	20
Por po kisht', besa, Shqyptarë,	

1-10 Shkrepi dielli b. s'Cukallit: rà dielli buzë Cûkallit.

LAHUTA – Kangë e Nandët

Kisht' Shqyptarë zëmer bujarë...	
Burra t' urtë, trima luftarë,	
Qi s' po u tutshin kta me deké	
M' erz a m' tokë me pasë me i prekeë.	25
Persë, qe, qaj Alí Pasha	
Fort ká vrâ ato vetlla t' trasha,	
Ká vrâ vetllat edh' â idhnue,	
Burri i botës kur ká ndigue,	
Se n' Berlin âsht bâ pleqnija	30
Nen kâmë t' Shkjaut me vue Shqypnija;	
Edhë n' Pejë trimi ká dalë,	
T' tanë Shqypnís ká çue një fjalë,	
Qi shk' â Krye, shk' â Bajraktár,	
Shk' â Vojvodë e shpí e parë	35
Fíll me dalun në Prizrend,	
Per me ngrafë atý kuvend,	
E, si motit, per, per Atdhé	
Me lidhë besë, me lidhun fé:	
Besë e fé me lidhë Shqyptare,	40
Se pá dale Shqypnija fare,	
Sa qi n' fushë as në zabel	
Mos të lehë mâ qên në stel,	
Mos t' këndojë as pulë as gjel,	
Vendin t' huejve mos m' u a lshue,	45
Shkjaut per t' gjallë mos me ju shtrue,	
Mos me vû kapticë mbí krye:	
Mbretit fjalën me ja thye.	
Edhë n' lajm qi çpon Alija,	

40-45 në stel : kaçorre, në strehë

L I D H J A E P R I Z R E N D I T

Trup në kamë çohet Shqypnija, Shk' â Gegní e shk' â Toskní: Çohen Krenë e Bajraktarë, Agallarë e Pashallarë, Me Vojvodë e me Begllereë	50
Trima n' zâ, burra me nderë, Larg t' permendun per urtí, Larg te lypun per pleqní: E kush tok e kush pá shok: Si atà hyjt qi shkrepin n' qiell: Në Prizrend na shkuekan fill, Prizrenjanët kû mirë po i presin, Buke e zêmer kû po u qesin, Si zanát qi e ká Shqypnija, Kur t' u shkojë miku te shpija.	55
E si tok na janë bashkue, Trimat m' kame atëherë janë çue E kan dalë në log t' kuvendit, M' ato mojet e Prizrendit, Kû kan ndêjun rend mbas rendit, Me Ali Pashen n' krye te vendit.	60
Vall, ç' piskati n' hije t' blinit, N' ato mrize t' Ljubotinit, Qi ushtoi vigma ashtû zallís? Ora e bardhë e Shqyptarís	65
	70

55-60 E kush tok e kush pa shok : dikush me tjerë e dikush vetëm.

65-75 N'ato mrize t'Lubotenit: maja ma e naltë e grupit të Sharrit (m.2510)

LAHUTA – Kangë e Nandët

Paska kënë n' një gurrë t' u lá,	75
Edhë e Mira paska pá,	
Se atjè poshtë - o në Prizrend	
Kenkan mbledhë Shqypetarët n' kuvend;	
Paska pá ajo e kënka gzue,	
M' maje t' bjeshkës paska flutruë,	80
Edhë n' giuhë t' âmbel t' Shqypitarit	
Thirrë i paska Zânes s' Sharit,	
Sa qi ushtue ká hapesira:	
A po ndien, moj t' raftë e mira!	
Moj shtat - rrituna në mjaltë?	85
Peja i' herë m' ket bjeshkë të naltë,	
Peja 'i herë, per n' daç me pá,	
Shka s' ké pá as n' Turk as n' Shkjá.	
Zâna mirë atë e ká ndie;	
Fluturim âsht lshue n' ajrí,	90
I a ká behë m'bjeshkë t' Ljubotinit,	
Sa rre' 'i herë qepalli i synit,	
Kû atý para i ka dalë Ora,	
Edhë kapun dora -- dora,	
Tue kuvendë motra me moter,	95
Na kan zânun vend m' një koder.	
Vend m' at koder, si kan zânë,	
Ká qitë Ora edhë i ká thânë:	
Se un, qi dijtë e kam mâ s' miri,	
Se tý p' reherë t' a ka dashtë hiri	100
Me t' kuvendun fjalë burrnije,	
Me t'permendun punë trimnije	

85-95 Peja : pa-eja, eja këtu ; shif K.VII, 120. – **qepali :** qerpiku

LIDHJA E PRIZRENDIT

E me njoftë burrat e dheut,
 Qi per Fé e lírí t' Atdheut,
 Vringllojn shpatat si vetima, 105
 Trandin boten si bumllima,
 Bâjn anmikun copa e grima:
 Deshta t' thras, moj vetull - njalë,
 Mbí ket bjeshkë nji herë me m'dalë,
 Per me t' thânë se edhë n'ditë t' sotit 110
 Po kisht' burra porsi motit,
 Mos me u trêmë në flakë t' barotit,
 Mos me u tutë n' vringllim t' çelikut,
 Ballë per ballë m' i u turrë anmikut.
 A i shef, poshtë, atje n' Prizrend, 115
 Njatà burra mbledhë n' kuvend?
 A thue i shef e a thue po i njef ?»
 Un po i shof por nuk po i njof
 Nuk po i njof, jo, se kush janë,
 Po i pergjegjë e bardha Zânë, 120
 Veç, mbas giaset, kish' me thânë,
 Se ata Akejt na kênkan njallun
 Qi t' largë Trojen paten kallun:
 Pse edh' aj trimi n' krye te vendit,
 Qi po dán në log t' kuvendit 125
 Porsi t' isht' nji rod dragonit,

105-110 Vetull njalë : me vetulla të holla e të gjata, në trajtë e ngjalës.

120-130 Se ata akejt : herojtë e Iliades së Homerit. – **Trojen :** Qytetin e Trojes (n’Azi t’vogel), ku u zhvillue lufta qi kendon Homeri

LIDHJA E PRIZRENDIT

Aj nuk âsht mori lum vasha,
Tjeterkush veç se Ali Pasha,
Qi per t' drejta t' Shqyptarís
Vetë i a nep zjarmin shtëpís,
E s'i dhimen nanë djalë: 155
Per to jeten vetë e falë.
E një tjetri, mâ pertej,
Me ata dy mustakë te mdhej
Me i prekë m' shoq qi ka brî vedi,
Aj nuk âsht, jo, Dijomedi, 160
Por âsht Bajraktari i Shkrelit:
Si njaj pyrgu m' ballë t' kështjELIT,
Qi s'e trandë as topi as shpata,
E i thonë êmnit Marash Vata.
Jo qi ka atý burra tjerë, 165
Bajraktarë, Krenë e Beglerë,
Qi per fjalë e per urtí,
Per trimní, e bujarí
Nuk i a lshojn vendin kurrkuej
As n' Shqypní, as nder të huej. 170
A e she'' 'i herë njat burrë zeshkan,
Me kollçikë e me fistan,
Qi m' a ka sýnin si zhgjeta,
Qi m' i bâjn t' gjith t'u ngiatjeta,
E qi folka ashtû pa u zé, 175

170-175 me kollçik e me fistan : tozllukë, kallçi : një lloj pantollonash që mbathen nën fistan ose fustan ; si një lloj rashe pelhurë të bardhë, e gjatë e palë-palë, që prej jet mbulon trupin deri pak nën gjunjë.

LAHUTA – Kangë e Nandët

Herë tue mâtë, mandej tue pré:
 Qi prandej njat fjalë qi e flet,
 Mbreti as Krajli nuk i a shklet:
 Pse edhë e tij bujare
 Larg permendë âsht n' tokë Shqyptare 180
 Per kah pupla e per kah dija,
 Pá te cillat s' rron Shqypnija?
 Aj âsht trimi Frasher Begu,
 Qi gjithkund, k e qiti shtegu,
 I la naâm aj Toskënis 185
 Faqe t' bardhë i la Shqypnis.
 Mandej vjen nji Qafeli,
 Prenk Bibë Doda, djale zotní:
 Per kah mosha, mjaft i rí,
 Por i vjeter per pleqni, 190
 Kur të dojë me folë urti:
 Aj âsht, Zânë njaj Kapitani,
 Kapitani prej Mirditet,
 Per të cillin larg perflitet,
 Larg perflitet, larg kallzohet, 195
 Zí edhë bardh per të shartohet.
 Atëherë vjen në rend toptani,
 Qi edhe ktiji vojt zâni,
 Per shka mirë e zí qi bâni:
 Persë i forti, si e din vetë, 200
 Mirë e zí punon n' ket jetë,

180-185 per kah pupla : per kah penda, shkrimi.

185-190 Qefalì: kryetar, udhëheqës.

LIDHJA E PRIZRENDIT

Kur t'i mârre mandja perpjetë.
Per brî tij vjen prap Zogolli,
Gjetë Gegë Shllaku edhe Begolli;
Vjen Çun Mula e vjen Mar Lula, 205
Njani Hot e tjetri Shalë,
T' fortë per pushkë e t' urtë per fjalë;
Si aj Dodë Prëçi prej Kastratit,
Me at Vrijonin e Beratit,
Edhë trimi n' zâ Deralla, 210
Qi po i kishin fjalët e rralla,
Por s' po çajshin shum kopalla
Kû po, isht' pûna me qindrue,
Me qindrue p'r Atdhé t' bekue.
Por pertej, m' at tjetren ânë, 215
Aj âsht, Zânë, nji burrë shkodrânë:
Asht Shan Deda i Dedë Jakupit,
Qi, si Ltinit, si Halldupit
Rrumullak fjalën u a flet;
Pse âsht derë pushka gjet me gjet 220
E s' merr vesht per Krajl as Mbret.
Se ti, besa, mirë po thue,
Mori Zâna me ligjrue,
Se edhë n' sý jam tue e dallitun,
Qi kûdo pûna me e qitun, 225

210-220 si Ltinit si Halldupit : si latinët, banorët të perëndimit, si turqve (orientalëve).

220-225 derë pushke gjet me gjet : nga familja trime brez mbas brezit.

LAHUTA – Kangë e Nandët

Per pá e shkrepë ky s'kisht me u pritun.

Veç un deshta ktû t' a die,

Se kush âsht njaj kime - zi

N' dý kubure e n' nji harbí,

Qi e ká vû ksulen m' njâ'n sý

E i ká lshue tirqit nê n í.

Sikur lshue s' i ká kurnjêni?

Aj âsht, Zânë, Abdullah Drêni:

Njaj, pa t' cillin s' hecë kuvendi

E i a dro t' kegen Prizrendi.

Dro Prizrendi e dro Gjakova

Rreth e çark i a dro Kosova;

Pse fjalë peng aj kurr s' ká lânun;

pse per mik e bese te dhânun

Vetë i a nep zjarmin shtëpis:

Sh1i me Mbret pushken e nisë,

E as s' lén marre Shqypnís.

Dersá m' bjeshkë te Ljubotinit

Per nen hije t' mrazitë të blinit

Po ligjrojshin Zâna e Ora,

Krye më krye e dora -- dora,

Atje poshtë në Prizrënd

Abdull Frasheri, i Toskë me mend,

Kshtu ká nisë të çilë kuvend:

Enè breshtet t' Kapitolit

225-230 N'd'y kubure e n'nji harbì : thuper çelik qe nevoitet në mbushjen e pushkve të vjetra.

250-255 enè breshket t’Kapitolit : halà nga pylli i Kapitolit, vendi ma i naltë i Romës.

L I D H J A   E   P R I Z R E N D I T

Dalë nuk kisht'e murrhtë ulkoja,
Per me i dhanun sisë Romòlit,
Mbasi shâmë kje per dhé Troja:
E atjè larg, po, kah Urali, 255
Nper atò breshta te larta,
Sillej Shkjau, si shkerbé mali,
Tue kerkue per molla t' tharta,
Kur m' kto vise te Ballkanit
Të Parët t' onë, Pelazgt e motit
Gjân e gjallë kullotshin planit, 260
Qét i ngitshin m' fushë të Zotit.
Kishin frone e ligjë të mara,
E giatë shtegut t'gjytetnimit
Ishin shtý atà larg perpara
Q' me prendverë te rruzullimit. 265
Prej kah fill zên rriba e Verit
E m' Vezuv t' veshun n'gjineshtra:
Prej kaukazit m' Shkam t' Doverit,

- e murrhtë ulkoja : ulkoja e perthimët.- me i dhan.sisë Roamòlit : me i dhanun gjì
Ròmùlit, themeluesit të Romës. – kah Urali : kah vargu i maleve që ndan europen në
verilindje prej Azis.

LAHUTA – Kangë e Nandët

Kû rri Albjona e pjekë gjenjeshtra, Fis mâ t' vjeter kund nuk ká Se âsht ky fisi n' zâ i Shqyptarit, Ne mes t'cillit punët e mdhá Per Europë xûnë t'enden s'parit. Po, m' kto male e karpa t' ona S' parit Zeusi njerzit i rysi, E me augure te Dodona Egersín aj u a permysi; Ktú edhë s' parit Orë e Zâna Nisen valle me vallzue, E nper vrrîje e fusha t' gjâna Zû Pegazi me lodrue. Këtu, Leka mati hapin Me i dalë botes n' fund e n' krye, Edhe n' Hind e çpori vrapin Rrufén n' dorë, vetimen n' sý: Si edhë Pirri, qi, mbrefë pallen E dalë detin si duhí, Shi nen Rromë e shtroi hamballen Të tanë n' krena Rromakësh t' rí.	270 275 280 285
--	---

270-285 karpa : shkrepa, shkambij.

285-290 si edhe Pirri, qi mbrefë pallen : po ashtu burri, mbreti i Epirit, qi mbrefë shpaten.

LIDHJA E PRIZRENDIT

Kûdo rrâni turr Shqyptari,	290
Mirë aj lidhë me besë e fé,	
Atje lufta mori zhari,	
Atje gjaku rrmej nper dhé;	
E as s'u gjet kund mal a rrmore	
Qi atij hovin me i a ndalun;	295
I rá zhyt aj valës mizore,	
Me armë n' dorë nper flkë ká dalun.	
Gal, Rromakë, po dikur motit	
Kjenë pershkue nper tokë Shqyptare,	
Si edhë fiset e Ostrogotit	300
Me ata slavt, kta dalshin fare!	
Por Shqyptari s' e perkuli	
I gjallë qafen nen zgiedhë t' huej:	
E lshoi token, ne mal dueli,	
Por të dheta s' i lau kuej.	305
Porsi njaj tallazi i detit,	
Qi dyndë mal e bardh prej shkûme,	
Dekë e mnderë tue lânë mbas vetit,	
Vjen e thehet m'kep t'ndo i gûme:	
Njekshtû forca e cilldo anmiku,	310
'Qi desht dam t' na i sjellë lirís,	
Erdh e u thye m' parsme çeliku	
T' bijve t' maleve t' Shqypnís.	
Pat kujtue Sulltan Murati	
Se Shqyptarët i ká lshue zêmra,	315
Se prandej po u rrin aj gati	

295-305 Gal : banorët e vjetër të Francës së sotme. –**Ostrogotit :** fis barbar që në kohën e dyndjeve të popujve nga Ver. (perkthim shqip)

LAHUTA – Kangë e Nandët

E rob t' zânë po i shtron nën thëmra;
Edhë dyndë një ushtri kreshnike,
Të tanë djelm t' regjun nder gjaqe:
Bota marrë është prej frike; 320
Kjân Europa, lott përfaqe.
Por n' ket punë u gjet gabue;
Skanderbegu 'i rrfë prej qiellit
Pallen zier atjër në Krue:
Se ç' vetun ká n' rreze t' diellit! 325
E si ulâ tue buluritun,
Shqyptarís i a lshon kushtrimin,
Qi, shk' â burrë, në luftë me zbritun,
Turkut m' armë m'i a shtypë guzimin.
Trup në kamë i a bân shqypnija, 330
Mirë nder armë edhe shterngohet,
E si breshni e si duhija
Fulikare mbi Turk lshohet.
N' at turr t' tyne trendet toka,
Tymi çohet dér mbí rê, 335
Bumbullojn male edhe boka,
Rrëmen gjaku shtoj kurrnê.
Shtrî m' fushë t' Dibers Janiçeri
E, si kau nën thikë të kandarit,
T' u perpjekë për tokë i mjeri, 340
Ka' e ndrydhë m'fyt kâma e Shqyptarit,
Aj e shef, sado qi vonë,

320-340 është prej frige : heshtin, nuk bzan nga friga. – **Jeniçeri**: ushtarët ma të zgjedhun të Turqis. – **nën thikë të kandarit** : nën thikë të kasapit, mishtarit.

LIDHJA E PRIZRENDIT

Se me dhûnë Shqypnija s' shkilet, E se rrêjn atà qi thonë, Se p'r Atdhé Shqyptari s' vritet.	345
Jo prá, vritet, pasha Zotin! Nisë Shan Deda, n' fjalë t' u zé, Porsi vrám âsht aj gjithmotin, Kur kje puna per Atdhé. Edhë Mbreti të Stambollit	350
Shqyptarët pushken i a kan vû, Sa herë Turqit e Anadollit Paten dashë me u shkelë, m' kanû. Kú t' a lypë e mira e Atdheut E t' a hjekë liriya e vendit,	355
Kush â nipash t' Skanderbeut, I ç' do fës e i ç' do kuvendit, Per t' a msý aj ká anmikun, Si petrity zogjt trumcakë, E kûdo t' vringllojn çelikun	360
Nuk lën token pa e pergjakë. Mocë Shqyptarët me stalagtita, Lirë gjithmonë kta e kan shkue jeten; E se enden nata e dita.	365
Se zên vjeta ne rend vjeten, Kta, posë Zotit t' naltë t' Empirit, Qi ushqen krijen e veshë lulen,	

355-365 Mocë shqyptarët me stalagtita: Shqiptarët kanë të njajtën moshë të stalagtitave(hej-huj të gurzuem në shpella).

365-370 krijen: tëjen, krimbin e drunit.

LAHUTA – Kangë e Nandët

Kryet dér sod perpara nirit
Enè kurr nuk e perkulen.
M' kamë, atëherë, burra të dheut, 370
Mbasi t' zott jemi me dekë
Per liri e nderë t' Atdheut,
Prap zën Duli fjalët me i thekë:
Perse sod a kurr Shqyptari
Gjân e vehten do t' bâjë flí 375
Per Atdhé, qi atí i la i Pari,
E per nderë e per liri.
Sod t'shtatët Krajlat edhè mbreti,
N' at Berlin n' kuvend bashkue,
E kan bâ pleqnín n' mjet veti 380
Malcín Knjâzit me i a lshue;
Me i a lshue Knjazit Malcín,
Me na dá né vllá me vllá,
Me na hupun Shqyptarín,
Me na lânun rob nên Shkjá. 385
Kush â nipash t' Kastriotit,
Qi ká nderë e nuk bán kore:
Burrë, si burrat qi kjenë motit:
Aj sod armët të rrokë mizore
E të dalë në breg të Cemit, 390
Prej kah Shkjau rri e na kercnohet,
M' i a diftue botës e polemit,
Se pá gjak Shqypnija s' shtrohet.
Ktû s' do t' shklasë, jo kâma e huej;

375-380 t'shtat Krajlat: fuqit e mëdha.

385-395 nuk ban kore: nuk e duron marren, korin. – **polemit:** nierzve, popullit.

LIDHJA E PRIZRENDIT

Kush, posë nesh, s' zên qé m'ket tokë;	395
Se na rob s' i shtrohna kuej,	
Dér sa t' jemi gjallë me kokë,	
Me eshtna t' onë, po, na Shqypnís	
Nji murojë kem'per t' i a vû,	
Qî edhe topat e Rusís	400
S'kan per t'mujtë, jo m'e dermue.	
Abdyl Frasheri kshtû foli;	
Kur Mar Lula, i pari i Shalës	
Nji sý zjarm, nji zog sokoli,	
Burrë i zoti i pushkës e i fjalës:	405
I a pret fjalën n' log t' kuvendit:	
Se ti, pasha at Sh' Marrabé!	
Sá per t' dalun zot un vendit,	
Me m' qortue nevojë nuk ké.	
Pse, se â zânun kjo Shqypní,	410
Un kam ndêjë me pushkë per faqe,	
E per vend e per lirí	
Kam rá pré, kam bâmun gjaqe.	
Kam shkue jeten si bishë malit,	
Zdathë e zdeshtë edhe pá ngrânë;	415
Por as Mbretit, por as Krajlit	
Tungiatjeta s' i kam thânë.	
Un kam ruejtë gjûhen shqyptare;	
Un kam mbajtë doke e kanû,	
E as per pare e as per timare,	420
Gjak e t' Parë s' i kam mohue.	
Prandej, Shkjau me pasë per t'msý	

405-415 pasha at Sh'Marrabë: ndoshta âsht Shejti Bartolomé.

LAHUTA – Kangë e Nandët

E me dalë kndej kah Shqypnija,
(Si po thonë se ká vû sý)
Ká me u ndeshë, po m' armë të mija, 425
M' armë të Lekve e t'Dukagjinit,
Qi, me ndihmë të Perendís,
Kan m'i a thye pleqnín Berlinit,
Kan m'i a pshtue lirín Shqypnís.
Por pse m'thue me u vrá me Shkjá; 430
Tue pasë mrendë na Anadollakun,
Qi kurr t'keqen s'm' a ká dá,
Qi kurr qafet s' m' a hoq lakun:
Qi edhë zëmren m'' a ká thá
E m' ká mytë aj tatë e nânë, 435
E shnjertzue m' ká grue e moter,
E s' m' ká lânë me u rritë djalë n' voter?
M' ká korrë aren e punueme
M' ká mârrë token e trashgueme,
E tue m' bâ kanûn paçaver, 440
M' ká mârrë qét po per nên laver,
M' ká mârrë lopet me gjith viça,
M' ká mârrë delet me gji' ogiça,
M' ká mârrë dhên e m' ká mârrë dhiz,
M' ká thá vathë e m' ká thá mriz: 445
Edhë sod m' kâ vû leçí,
Mos me folë n'giûhe t' t' Parve t' mí;
E m' a man giûnin mbí bark,
E m' a repë shpirtin me çark,

445-450 e me repë shpirtin me çark: m'a merr shpirtin per kadalë, si çarku që per kadale,
fije fije e grin duhanin.

L I D H J A E P R I Z R E N D I T

Si mo' Zot, mâ keq per mue, Nder thoj t'tij qi kam qillue?...	450
Po a pse Turqit e Anadollit Duan të tallen këtij trollit, Na m'i a vû pushken Nikollit?	
Jo, per Zotin! - kjoftë levdue!	455
Se un Manov nuk kam qillue, Qi me dalë e me luftue, Perse Krajli a perse Mbreti Duen të m'majn mue rob nën veti;	
Un luftoj veç per lirí,	460
Per erz t' êm e per Shqypní: Se un t'huej'n zot s'e due në shpí, S' due te njof as Krajl as Mbret: Mbret Shqyptari âsht n' vend te vet.—	
Të lumtë goja, bajraktár,	465
Ali Pasha, 'i trim bujár, Mêrr e i thotë t' parit te Shalës, Se ti lak s' i bâke fjalës. Se ti folke n' log t' kuvendit, Si po e lypte e mira e vendit.	470
Per Shqyptarë, si jemi na, Turk a Shkjá te dy jane nja; Pse të dy, si Turk si Shkjá, Né me sý s' duem me na pá, Edhë janë per né të huejë:	475
Gjind, qi as vedit as tjerkujë Nuk janë të zott një t'mirë m'a s sjellë, As per dije e mende të kthellë,	

455-460 Manov : K.I,105

LAHUTA – Kangë e Nandët

As per punë, as per tregti,
As per t' marë në gjytetní. 480
Por, pse na të vogjel jemi,
Pse kend fis as vllá nuk kemi,
Na sod Shkjaut s'mund t' i bâjm ballë,
Qi po do t'na perpîjë gjallë;
Prandej, thom, se e lypë e mara, 485
Qi edhë sod na si perpara,
Të rrijm njitë me Mbret t'Stambollit,
Per me i bâmun ballë Nikollit.
Dikur dita ká me ague,
Qi edhë Turku do t' marre m' thue: 490
E m' atëherë, shka â Toskë e Gegë,
T' mlidhen tok, si kokrrat n' shegë,
E t' i a napin Turkut t' shtýmen:
Qi s'ndrron vesin, veç se qýmen:
E t' a lshojn krye - picingul, 495
T' i a thejn zverkun në Mosul.
Prá, ju burra, un kish' me thânë;
Ktû fjalë tjeter mos me zânë;
Veç me hî me shkrue nji leter,
Me shkrue 'i leter m' kanû t' vjeter 500
Per t' shtatët Krajlat mledhë n'Berlin:
Qi, pa u shterrun Drî e Shkumin,
Edhë Buena per pa u thá,
Na per t' gjallë nuk rrím nën Shkjá.—
Kshtû ká folë pasha i Gucís. 505

495-500 zverkun në Mosul : t'ia thejnë qafen në qytetin e Irakut mbi lumin Tiger.

LIDHJA E PRIZRENDIT

Edhë Krenët e Shqyptarís
 Kan mârrë letren per m' e shkrue,
 Fjalë per fjalë kshtû tue e peshue:
 Ju qi jeni të shtatët Krajlat,
 Edhë Mbreti i Stambollës, 510
 Falmeshndet Krenët e Shqypnís.
 Per njat gjýgj, qi e kini bâmun,
 Qi nen Shkjá me vue Shqypnija,
 Pa shikjoni, se, per Zotin,
 Mund t'na bîjë ndo'i pûnë e keqe; 515
 Pse na rob s'i bâhna kuej,
 Pagë e t' dheta s' lájm kuej.
 Njiket tokë të shqyptarís
 Zoti vetë Aj na e ká falun
 E as Taljanit mârrë s' i a kemi, 520
 As rrëmye s' i a kem' Francezit.
 As Inglizit, as Teutonit,
 Se mâ slavit jo se jo,
 Qi veç dje ká rá n' Balkan
 E kush di se kû e kputë zverkun: 525
 Si ajo vrula e kacalecit:
 Sod këtû, neser s' diej kû.
 Sá per Mbretin e Stambollit,
 Qi po thotë, se Knjaz Nikollit
 Do t' i falë Shkodrë e Malcí, 530
 Mund t' i thoni se Shqypnija
 Nji shportë fiqsh nuk ká qillue,
 Per m' u a ná miqve peshqesh;

520-530 as teutonit : as Gjermanëve. – **vrula e kacalecit :** rêja ose grumbulli në levizje i karkalecave

LAHUTA – Kangë e Nandët

Por âsht toka e t' Parvet t' onë, Asht Atdheu, po, i Skanderbeut, Asht Atdheu, po i Mojs Golemit E i atij Lekë Dukagjinit, Edhë i Kukës edhë i Muzakut Edhë i Strezës e i Aranitit Qi e kan lá t' tanë me gjak t' Turkut. Prandaj s' ká as krajl as Mberet, Qi ket tokë e falë a e shet, Dér sá t' két një zog Shqyptari, Qi t' bâjë hije permby dhé. Kështû letren e kan shkrue, Edhe mirë e kan palue, Mandej shtek ata i kan dhânë Per Berlin, kû kishin zânë Mbereti e krajlat, gjýgj me i dá Shekllit t'ngratë, në gjak krejt lá.	535 540 545 550
---	---

535-540 Mojs Golemit, Lekë Dukagjinit, i Kukës, i Strezës e i Aranitit : princa e komandanta n'ushtrin e Skanderbegut.

LAFHUTA E MALCËS

KANGË E DHETËT

MEHMET ALI PASHA

ARGUMENTI

Në krahinen e Kosovës hapet lajmi se Sulltni kishte çue një Pashë të rë. Thirret, prandej, në kuvend tanë yndyra e vendit. Burrat ma në shëj Kosovarë bashkohen të shpija e Abdullah Drinit, në Gjakovë. Vetëm Ali Pasha e Haxhi Zeka, nga shqiptarët, hyjnë të perfaqësuesi i Stambollës për të folë me të nënmen të Kombit. Pasha turk i prët me fjalë t'ambula dhe u lajmon se Sulltani e kishte pa me udhë t'ia lëshoi Knjaz Nikollës viset e Hotit e të Grudës bashkë me Plavë e Gusi. Në këto fjalë Ali Pash Gusija nxehet dhe, mbasi i paraqet sundimtarit të rë shërbimin e shqiptarëve për të maren e Turqisë e Mbretit, kategorikisht ia mohon të drejtën këtij të mbramit të bajë nderë me tokat Shqiptare, si t'ishin këto mallë i gjetun. Këshillon edhe Mehmet Alin vetë që, në rasë se edhe ai kishte po të njëjten mendë, do të bante shumë me mirë të ngarkonte çaklat e të vende majat kah kishte vë thembrat; përndryshej mund do t'i bijte ndonji paknaqësi e randë. Këcen Pasha Anadollak nga idhnimi dhe urdhnon të burgoseshin lajmtarët shqiptarë.

LAHUTA — Kangë e Dhetët

Ishte ky një hap tepër i ngutshën dhe do të kishte pasoja të damshme për të dyja palët.

Ky gabim trashanik nuk e ngushton gjithë aq poetin, kujdesi i të cilit është tek Abdullah Dreni, që perbufte Pashën turk. Dihej se një Beg si Dreni, s'kishte për t'a lëshue aq lehtas mikun, M'anë tjetër as Shqiptarët e Veriut — beson poeti — s'kishin për ta lanë udobishtë Krenët e vet në burg.

Epet kushtimi në mbarë Kosovën. I madh e i vogël, që mban armë, ranë në Gjakovë. Sundimtari turk pendohet përpara armve shqiptare, por teper vonë. Ushtria kryengritëse kërkon Pashën për t'ia ba gjygin. I dergohet një lajmtarë Abdullah Drenit për ta pëvetë se a donte t'a dorëzoj Pashën, i cili m'at rasë nuk ishte mik por anmik e se prandaj nuk hynte në nejet e Kanunit. Pergjigje është negative. Abdullah Dreni ishte gadi me falë gja e mallë, rop e robi, por jo erzin e shpirtin, nderen e mikun. Ndekaq ai ndryhet në kullë për qëndresë bashkë me 50 Fandas kryesuem nga Oshi i Nuros, i cili edhe nisë pushkën ma i pari. Ndezë luftimi. Shqiptari vritet me Shqiptarë, për shkak të një anadollaku. Tri ditë e tri netë s'pushoj pushka, deri që së mramit u muer kulla. Ranë dekun Pasha turk, Abdullah Dreni, Oshi i Nuros e sa të tjerë.

Parija e Kosovës, i shkruen një letër Sulltanit dhe i difton se këta janë gadi me njëjtë gjithnjë atë e Perfaqësuesit e tij po që se ata vijnë për të mirën e vendit e jo për ta nda dhantë e për ta falë token shqiptare nder të huej. Në të kundërtën — le të di Dera e Naltë se kujdo që vjen me këto qellime ka për t'i ndodhun çka i ndodhi Mehmet Alis.

Para ngjarjes së Gjakovës binden fuqit e Mdhë dhe pyesin se kush, vallë do të jenë këta Shqiptarë që guxojnë të thejnë fjalen e Mbretit të Stambollës dhe mos të mbajnë vendimin e tyre.

MEHMET ALI PASHA

Po rreh teli i vilajetit:

Kush âsht Krye e Bajraktâr, Kush âsht beg e shpí e parë, M' Kaçanik e del m' Qafe t' Diellit, Hiq e eja ne Gjakovë; Pse ká ardhë një Pashë i rí E ká 'í fjalë të madhe fort Me u a thânë Krenve t'Shqypnís Te konaku i Abdullah Drênit.	5
Shkuen trí dit e shkuen trí net Edhë Krenët behen n' Gjakovë, Njani beg e tjetri agë, Kush Vojvodë, kush Bajraktâr. U kan prî nja dy zotní: Ali Pasha e Haxhi Zeka, Burra lidhë me besë Shqyptare, Si dý plume n' «xheverdare», Fíll te Pasha edhë kan hî. Atà mirë i ká pritë Pasha, Pasha Mehmet Alí Pasha.	10 15 20

1-5 teli i vilajetit: telefoni i njaj krahine turke, që kish per sundimtar një valí.- **MiKaçanik e del m'Qafë t'diellit:** Kaçanik një grykë malore ndermjet Ferizajit e Shkupit, (deri në Qafë të Diellit); ndërmjet Pejës e Plavës.

LAHUTA – Kangë e Dhetët

U ká qitë duhan e kafe,
I ká pvetë per rob e shpí,
E per treg e per bulqí
Per mehmurë e viqilade:
Se si shkohej n' ket dhé jeta, 25
Se a po kisht' me se m' u rrnue.
Qatje vonë po zên e u thotë:
Baba Mbret u bân «selâm»
Se aj jue u ká, lule m' saksí,
Se aj jue u ká, po, hajmelí, 30
Hajmelí bajtun nen sjetull:
U rue porsi sý'n nên vetull.
Veç se erdhen mote t' veshtira
Si per mbret ashtû per Krajla...
Elè mâ qaj Knjaz Nikolla 35
Nuk po i shef kund mâje vedit,
Ke ká ngelë m'krepa t' Cetinës
Pip i lumt, pa gjâ mbas shpirtit,
Me i u dhimtë gurit e drunit.
Prandaj Krajlat jânë mendue, 40
Jânë mendue e e kan pleqnue,
Me i u lutë Mbretit t'Stambollës,
Qi t' i a lshojë kund kah Shqypnija
Ndo'i grimë djerr, ndo'i pllamë tokë buke,
Sá me pasë kû me gjellisun; 45

20-25 per mehm.e vegila : nëpuns e mëkambs të qeveris turke

25-40 hajmali : një trekandësh bezje a lekure në të cilën ndryhet një gjatësi dhe një kënd.

45-50 gjellisun : gjallue, jetue.

MEHMET ALI PASHA

Pse,vallahi! ngusht ká rá.
Edhë Mbretit, i u rritët jeta!
E ká bâ me mend Pleqní,
Me i a lshue Malit të Zí
Hot e Grudë, Plavë e Gucí... 50
Pasha Zotin! ká gabue,
Zû Ali Pasha tue u idhnue,
Se kjo pûnë qi s' bâhet kurr:
Se gjâ e shkretë s' ká metë Shqypnija,
Qi me u dhânë bakshish nder Krajla. 55
Shqypnín Mbreti s'e ká shtrue
Me armë n' dorë, si viset tjera,
Tjerat vise të Balkanit:
Por ortak u bâ aj me né,
Tuj u lidhë me besë e fé, 60
Se aj Shqypnín e njef Shqypnî;
Se s' na lot kanû'n e t' Parve:
Se s' na prekë nder doke t' ona,
E se na atí i shkojm n' ushtrí,
Kurdo luftë t' i qesë anmiku. 65
na edhë besen i a kem' majtun,
Kû ká thânë, na i kemi shkue:
Se n' Jemen na kem luftue:
Me Junan na jemi pré;
Jemi grî me Armen e Shkjé, 70
Pa një t' mirë, o Zot! per vedi;
Se ktû s' ké kurr gjâ per s' mari:
Vendi e gjindja lshue pa zot:
Hajni e cubi ndêjë mbí post:

65-75 n'Jemen : jug të Arabis.- Me Junan : me Grekë. – me Armen :banorët e Armenisë
n' Azi të Vogël.

LAHUTA — Kangë e Dhetët

I pafaji vjerrë m' konop:	75
Gjâja hupë nder thoj t' murtatit:	
Erzi i burrit per dý pare:	
Kryet e burrit p'r'i cingare.	
E sot dashtka baba Mbret	
Me Shqypní me bâm aj nderë,	80
Thue i shportë fiqsh kjo ká qillue,	
Anì kujë? Malit te Zí!...	
A din shka, ti Pasha i Mbretit?	
Ngarko rraqet per Stambollë	
Se ky, po, âsht një vend i eger	85
E po t'njitet kund ndo i ferrë...	
Sa per caqe të Shqypnís,	
Kto kaherë kânë vendue:	
I ká ngulë shpata e Shqyptarit,	
E njaj Knjazi i Malit t' Zí	90
S' ká me i shkulë, mor' pasha Zotin!	
Me i u bâ dhami sa derrit.	
Ç' ká qitë Pasha edhë i ká thânë:	
Se ti kênke i' Arnaut i çmendun,	
Dalun Dinit edhë Imanit:	95
Pse kshtû Turku, bre! nuk flet.	
Anì kush «ortak » me Mbretin...	
Do koçakë, do cuba malit,	
Per t' u vjerrë të gjith m' konop.	
Haps, bre! derrat ktû ma i bâ;	100

75-80 nder thoj t'muratit : ne duer të pafeut.

90-100 Arnaut : Shqiptar.- Dalun Dinit e Imanit : K.II, 47.- koçakë: t'ikun në male.

MEHMET ALI PASHA

Pse, mos t'isht' Mbreti i Stambollës,
Dielli drite s' kishte me lshue,
E as s' mërr frýme krajl permbí dhé:
Jo mâ «ortak » Mbreti me u bâ
Me malokë cuba Shqiptarë... 105
S' ká Shqyptarë as s' ká Shqypní:
Veç ká Alláh, Mbret e Turkí!
Vrik ká hî Çaushi i zaptive,
E i ká reshë burrat perpara,
Si bariu qi reshë bagtín, 110
Kur prej mbramjet dredhë kah shpija,
Edhë n' burg, kû lidhet kali,
I ká ndrý Krenët e Shqypnís.
Pûnë e keqe, pasha buken:
S' âsht per burra hapsi as shkopí: 115
Per ta â shpata ase konopí.
Por se shka, se puna e keqe
Ajo vjen, po, tuj u shtue:
Nisë çurrel e bâhet prrue.
Prandaj Pasha ká gabue 120
Haps me i bâ Krenët e Shqypnís;
Persè toka nuk pat plasun
Qi me i qitë vedit mbi dhé
E kurrkush mos me u rá mbrapa,
Por kan gjind e kan robní, 125
Por kan fis e kan vllazní,
E atà gjindt e aj fisi i tyne,

105-110 vrik ka hi çaushi i zaptive : nenoficer i rojes.- i ka reshë : i ka vu (perpara).

115-120 Nisë çurrel e bahet prrue : fillon me pak (curril) e rritet shumë (prrue).

LAHUTA — Kangë e Dhetët

Thonë ,s'i a barin t' keqen kuej.
Kshtû qi Mehmet Ali Pasha
Ká me rá, thom, një dite ngusht, 130
Ká me kapë aj kryet ne grusht,
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.
Pse t' bjerë ngusht një Pashë i mbretit,
Ká ndo 'isend e s' ká ndo 'i send;
Veç un drue p'r Abdullah Drênin, 135
Qi tue mbajtë âшту gjarpnin n'gjí,
Q' se i ká vojtë Pasha per mik,
Mbrendë t'u errë e mbrendë tue zbardhë,
Tuj u kndellë në bukë të tij,
Drekë e darkë ka një ferlik, 140
Cille e zemer ka 'i «misnik»,
«Gjak e vjamë» dér m' kupë të giûnit
Bukë Shqyptarit mbas kanûnit:
Un po drue, se Abdullah Drênit,
Nper at mik qi man te shpija, 145
Mund t'na i bîjë ndo'i punë e keqe;
Persë besë un s'mund t' a zâ,
Se nuk lot Shqypnija e Eper,
Se s' po lot Shqypnija e Eper,
Per me i pshtue atà Krenët e veta; 150
Per me bâ qi aj Pasha i Mbretit
Fort të bindet prej vedvetit
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.

140-145 Drekë e darkë ka një ferlik : per mjesdit e per darkë ka një berr të pjekun.- Cille e zamer ka ,i „meshnik“: në mëngjes e mbas darke nga një lloj byreku (me grima mishi e me petë poshtë e naltë, i pjekun n'furr).

MEHMET ALI PASHA

Po, por shka, se Abdullah Drêni
Vshtirë se lën m'i a shkrrye kush mikun: 155
A i Gjakovas, nuk bán marre,
Pse edhë e ká pushken zanát.
Prandej, thom, se nuk do t' ngiasë
E n'Gjakovë rrebtë do t' kersasë,
Pse halís i u dha kushtrimi 160
M' kaçanin e del m' Qafë t' Diellit,
Ç' merr prej Sharit m' Buletin,
Me rrâ turr m' pazár t' Gjakovës
Tym per shpí ka i' burrë me armë.
E t' ká rrâ Pejë e Kosovë, 165
E t' ká lshue Rekë e Rogovë,
Ká lshue Gásh, ká lshue Krasniqe,
Asht dyndë Plava me Gucí
E t' kan dalë m' at fushë t' Gjakovës
Porsi miza per kercunë. 170
Anì shán s' largut anmiku,
Se kurr bashkë s' bâhen Shqyptarët!
Preki 'í herë ti m' tokë të t' Parve,
Preki 'i herë ti m' erz të fisit,

155-165 m'i a shkrrye... mikun : me ia marrë mikun neper kambë, me ia dhunue.-Pse
halís : kryesisë, parisë.- m'bulletin : per te perfshi mbarë fiset e Kosovës nga Sharri
deri në Bulletin.

165-175 Pejë e Kosovës : krahina rreth Pejës e Kosova tjetër.- Rekë e Rogovës: krahina e
Gjakovës s malsit në veri të Pejës.-Gash... Krasniqe: dy fise të permenduna të
Malcis së Gjakovës.-...per kercunë: me shumicë te madhe, si thnegllat (mizat e
tokës) në këcunin e lisit.

LAHUTA — Kangë e Dhetët

Edhë tý kan me t' diftue,	175
Se si dijn kta me u bashkue,	
Se si bijn kta m' shpinë t' anmikut,	
Thue, â ajo lava e Kaçanikut,	
Kur në Shndrë t' a forojë zija.	
Qe, edhë Pasha, Mehmet Pasha,	180
Pat mendue n' Stambollë me vedi,	
Se Shqyphtarët m' godi s' mund t' bijn:	
Por se tash, qi â aj vetë tue pá,	
Se sa behi pika e djalit	
M'ato rranxat e Gjakovës,	185
I a ká vû, po, gishtin krës,	
E ká nisë aj me u pendue	
Per shka bâni m' Krenë t' Shqypnís.	
Vall, po i thotë Abdullah Drênit,	
Shka ká rrâ sod gjithky nieri?	190
A janë krushq ardhun per nus?	
A janë axhamít e Mbretit,	
Qi po shkojn me u veshë nizamë?	
T' u ngiatët jeta, po i thotë Duli,	
As s' janë krushq ardhun per nuse,	195
As s' janë axhamít e Mbretit	
Qi po shkojn me u veshë nizamë;	
Por janë djelmt e Shqypnís s' Eper,	
Qi kan ardhë me folë me tý,	
Per do Krenë qi t' kan pasë nisun	200
E qi kthye s' u kan te shpija.	

175-195 kur në Shndrë t' a forojë zija : kur t' a ngushtojë ûja (urija) në muejin e dhëtorit
(Shën Ndrë).- axhamit e Mbretit : regrut e thirrur për të parën herë në shërbim.-
nizamë : ushtarë

MEHMET ALI PASHA

Asht vrâ Pasha kur ká ndie,
Se atij mendja s' i a pat pré
Qi n'Shqypní aq nieri pshtiellet,
Per t' râm mbrapa pûnvë t' veta. 205
Shka i tha, at herë, çaushit t'zaptive?
Shpejt mai lshue Krenët e Shqypnís,
Persè... falë i paska Mbreti
Edhë Krenët kan dalë prej burgut
E pa lypë m' Pashen me u pjekë, 210
Fill kan vojtë m'a fushë t' Gjakovës,
Kû kan mledhë halín n' kuvend
E kan nisë të bisedojn:
Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm,
Se né Mbreti na ká shitun 215
Na ká shitun Malit t' Zí
Per një rrotull gurabí.
E ky Pasha, Mehmet Pasha,
Ky edhë ardhka prej Stambollet,
Per me i dhânun Knjazit dorë 220
M' Hot e m' Grudë, m' Plavë e m' Gucí.
T' tânë halija thotë një fjalë:
Se Shqypnín s' e lshojm per t' gjallë:
Se na desim t' gjith si jemi,
E n' dorë Knjazit nuk i vemi: 225
Se edhë Pashen e Stambollës
Këtû e duem, m' i a bâ na gjygjin:
T' a mârrë vesht Krajl edhë Mbret,
Se Shqypnín kush s' na e perket!

215-220 Per një rrotull gurabí : ambëlsin e bame me tambël, sheqer, etj., dhe në trajtë të rrumbullakët.

LAHUTA — Kangë e Dhetët

Haxhì Zeka at herë âsht çue,	230
Ká marrë fjalën t' kuvendojë:	
Derë në zâ asht shpija e Drênit,	
Kû han bukë i verbtë e i shkeptë,	
Edhë trim âsht Abdullah begu:	
Mirë âsht lajmin, m' i a çue,	235
A na lshon pashen n' dorë gjallë,	
A i a lypë Shqypnís per mik	
Burrë i urtë ky Haxhí Zeka,	
Burrë i urtë e flet arsyë,	
Pse miku s' i pritët kuej,	240
N'dashtë Shqyptár, n'dshtë nieri i huej,	
Pa e bâ dert ke i zoti i shpís.	
Ká shkue lajmi m' dere te begut	
E i ká thânë Abdullah begut:	
Ti qi jé Abdullah begu,	245
Falmeshndet po t' çon halija:	
Njat murat, qi ké te shpija,	
A thue bân n' dorë me na lshue,	
Persë e kem' nji gjýgj me tê.	
Ká qitë begu edhë i ká thânë:	250
Se âsht murtat, se s' âsht murtat	
Kû t' a diej ket pûnë i mjeri,	
Pse, vallahi! pvetë s' e kam.	
Ket zanát s' m' a ká lânë baba,	
Me i pvetë miqt un se shka janë.	255
Se shka janë e shka nuk janë:	

230-235 ku han bukë i verbtë e i shkept: qorri e sakati (i shkeptë).

240-245 pa e ba dert: pa e pleqnue punën me... pa folë me...

MEHMET ALI PASHA

Se kah vîn e se kah shkojn:
Shka punojn e sa rrogojn.
Veç, po, 'i punë baba m' ká msue;
Miqt per t' gjallë un mos me i lshue. 260
Po t' më lypë halija mue
Gjithkû e kam un gjân e babës,
Po i a lshoj me mal e vrrí,
Po i a lshoj t'eger e t' butë:
Po i lshoj token me gjith shpí, 265
Po i lshoj plemet me tagjí,
Po i lshoj vathen me bagtí,
Dhên e dhí un po i a fali:
Erz e shpírt e mik s' i fali!
Asht çue lajmi edhe ká shkue. 270
Begu n' kullë mirë âsht ngujue.
Me miq t' vet e pësdhetë Fandë,
T' zott me brejtë hekur me dhâmë:
Mjaft me thânëqaj Oshi i Nuros,
Qi po i kisht', po, nja trí zêmra, 275
E po e kisht' sýnin rrfé:
Qi s' la Pashë me thye kanunin,
Qi s' la beg me fikë katundin,
nuk la agë me bâ plaçkë grunin.
Vall, ç' ká thânë hoxhë Korenica: 280
Pa ndigiò, ti Oshi i Nuros,
Qi jé Fandë e ha kuvend,

255-275 sa rrogojn : sa paguhen, sa e kan rrogen.- t'eger e t'butë : mbarë, krejt pyje e tokë
të punueme.-plamet me tagji : K.VI, 28

280-285 e ha kuvend : han arsye.

LAHUTA — Kangë e Dhetët

Edhe din si hecë kanuni:

A m' i thue ati' Abdullah Drênit,
Le t' na lshojë Pashen e Mbretit, 285
Le t' na lshojë Mehmet muratin;

pse per mik hasmin e vendit

Nuk e zên kanuja e Maleve!

Oshi i Nuros m' at frangí:

Se, manàt, hoxhë efendí, 290

Mue ktû begu s' më ká prû,

Me pritë peng, me dá kanû,

Mbasi as doke s' po isht' n' Shqypní,

Me lypë mikun me pleqní,

Por me pushkë, barot të zí. 295

Veç se shka, si m' duket mue,

Per Shqyptarë kund giasë nuk ká,

Mikun shoqit me i a ngá;

Pse falë nieri tatë e vllá,

Falë të sháme e falë te ráme, 300

Por jo mikun n' bukë e n' krypë:

S' e bân mikun mish per krraba,

Si s' e bân as Dulo Drêni,

Qi bjen n' zjarm e qi bjen n' ujë,

Edhë mikun s' i a falë kuej, 305

Si tash «huta» të difton.

Edhë « huta »bâni «bam».

285-295 n'at frengi: K.V,457.-**me pritë peng, me da kanû :** me marrë pengun e me vû ligj.-
me lypë mikun me pleqni : miku është ne doren e atij të cilit i është pështetë e jo në dorën e pleqve.

305-310 huta : pushkë krahi, si martina, me tytë të gjatë e të gjanë e plumb me maje shyt.

MEHMET ALI PASHA

Lum e lum per t' madhin Zot!
Kur ká krisë kjo«huta» e Oshit,
Se ç' ká ushtue Suka e Çabratit, 310
Se ç' ást dridhë qaj Gramoleci,
Se edhë lufta ç' ást ndezë zhari,
Me Shqyptár t'u vrá Shqyptari:
Shqypetarët, po, t' u vrá n'mjet veti,
Per një Pashë qi çueka Mbreti. 315
Eh atë Zoti m' a marroftë!
Persë i huaj, kushdo qi kjoftë.
Aj gjithmonë â augur i zí
Per të mjerën moj Shqypní,
Si njaj korbi qi ndiell zí. 320
A she' 'i herë, sa e zezë një provë
Asht t' u reshë sod mbi Gjakovë
Neper shkak t' një nierit t' huej,
Qi veç dam se 'i t' mirë s' suell kuej?
Këq nper të Shqyptarët ngatrrue, 325
M' shoqishojn kta m' armë kan lshue:
Aj, t' a vras Pashen e Mbret;
Ky, t' a pshtoj Pashen e Mbretit.
Njani thotë: më ká rá mik;
Tjetri thotë: e kam anmik, 330
Edhë thejn nper të rradaket,
Si t' i'n poça a kunguj Vrakët:
Si mo' Zot mâ kaq per né,
Qi n' vend t' lidhim besë e fé,

310-315 suka e çabratit: një koder e vogël në qytetin e Gjakovës.- Gramoleci: fshat në veri-perëndim të Gjakovës (Gramoçeli).

330-340 E.thejn...rradaket: thejn krenat, kokat.-poça a kunguj Vrakët: Vraka, një katund i pleshëm ndërmjet Shkodrës e Koplikut, ást e permendun per kunguj e per poça.

LAHUTA — Kangë e Dhetët

Me u vrá na me Turk e shkjá,	335
Jetë e Atdhé qi na kan thá,	
Çohna e vritna vllá me vllá!	
Keq ásht mikun m' i a pré kuej,	
Keq ásht lajmin m' i a ngá kuej;	
S'bje n' faj lajmi, as giobë nuk lán;	340
Por mâ keq ásht me vrá vllán.	
Prandaj keq â e si â mâ zí,	
Kshtû Shqyphtarët sod me u perzí	
E me u gr kta ndermjet veti,	
Per një Pashë qi çueka Mbreti:	345
Per një pashë, p'r 'i nieri t' huej,	
Qi veç dam se i t' mirë s' suell kuej.	
Pse edhë, besa! ásht bâ shum gjak:	
Kan metë gjindja nper sokak,	
Nper sokak e mbí çardak,	350
Mjaft me thânë, se aj Oshi i Nuros	
Nper ato frangija t' kullës	
Njiqind vetë, po, me të njehun,	
Me dorë t' vet i ban t'dekun,	
Per t'pshtuem jeten një «halldupit»	355
Ndoshta ndoshta, rod magjupit!...	
Plot trí dit e rrafsh trí net	
Krisi pushka nper gjytet,	
Dér qi s'mbramit kulla u muer,	

350-355 e mbi çardak: mbi pod, dysHEME.

355-365 halldupi: njaj aziatikut (në përbuzje).

MEHMET ALI PASHA

E u vrá pasha, mshilë në kjuer.	360
Sá per Pashen , drejt po u tham,	
Kurrnji grimë un dert s'po kam;	
S'' po kam dert, as s'm' vjen e vshtirë:	
T' i'n kênë dy, edhë fort mâ mirë;	
Veç un kjáj Abdulla Drênin,	365
Shaqir Currin, Ram Rrustemin,	
Edhë kjáj Oshin e Nuros,	
Qi per mik e shkrîne vedin	
Si zanát qi ká Shqypnija.	
At herë tok âsht mledhë halija,	370
Edhë fjalë Mbretit ká çue:	
Pa ndigiò, ti lala Mbret,	
Shka po t' thotë halija e Kosovës:	
Se t' a çojsh ndo'i Pashë n'Shqypní,	
Per t' i a dredhë lakun bâkeqit,	375
Per t'i a shtruem udhen shtektarit,	
E per t' çilë kishë e xhami	
Per «dintár» e «kryqalí»,	
Anì shka mundesh m' e çue;	
Pse enè doret s' t' kemi dalun.	380
Por, sa per me dá Shqypnín	
E Nikollës m' i a çue «peshqesh»,	
Pasha Zotin ! lala Mbret,	
nuk ké pse çon Pashë n'ket dhé,	
Pse t'a vrasim, pa dý fjalë,	385

-rod magjupit: fara ma e ultë per Shqyptarë.-mshilë në kjuer: mbyllun, nguju në burg, ku ruhet bylmeti.

375-380 Per t'ia dredhë lakun bakeqit: per te ndeshkue bâkeqin.- per „dintar“ e „kryqeli“: per ndjeksa të fesë muslimane e kristjane.

LAHUTA – Kangë e Dhetët

Si t' kem' vrá Mehmet Alín.
Lajmi s' vritet, thotë kanuja;
Por na tý nuk kem' kû t' mârrim:
Do t' vrasim veqilat t' ue,
Po vûn dorë kta me na shitë, 390
A «bakshish» me na dhânë t' huejve.
Kûr ká vojhtë fjala nder Krajla,
Se shka bânë Shqyptarët n' Gjakovë,
Po ky kóm, kan thânë, vall ç' kênka?
Ç' kênka, vall, ky kóm Shqyptár, 395
Qi 'i grusht njerz, t' vobegë tue kênë,
(Farë as fis t' cillve s' u dihet
E as êmnin na ndie s' u a kemi,)
Guzojn t' thejn fjalen e Krajlave
Edhë atë t' Mbretit t' Stambollës? 400

385-390 veqilat: zavendësit, perfaqsesit.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIMBËDHETËT

Lugati

ARGUMENTI

Mbramje indilike, plotë humor, në pallatin e Krajl Nikollës. Mbreti kryen darkën, lirohet familjarisht nga petkat e ditës dhe në të holla, pështetet bri votres, ndezë kamishin, e tue pasë perpare geshtenja të qirueme e venë, nisë të bisedojë me gruen e vet Milenën, mbasi kjo ka rahatue fëmijët në të shtruem. Biseda endet rreth punëve e trimnive të kryeme prej Krajlit, rreth madhnisë, që në të ardhmen – pret atë dhe gruen e tij, të cilen knjazi e shef, si në vegim, të kunorueme e të stolisun me petka mbretnore. Të gjitha këto plane Milenës i duken dokrra dhe andrra, të cilat i qet pija: prandej nuk ju jep randsi. Shka m’atë mbramje e trazonte Milenën ishte se: - fëmija i kishin pasë tregue se ne terrin e natës ata paskan pë një si hije (lugatin), pështjellë kreje me një shallë, me tesbih ne dorë, çubuk në gojë, dhe rrethue me flakë. Ky shauret i kishte pas frigue fëmijtë aq sa atë natë s’kishin pasë ndëgjue me shkue në të shtruem pa annen. Qeshë

LAHUTA — Kangë e Njimbëdhetët

Knjazi dhe s'don të nzajë besë mbi sa trillojnë grat per luget dhe shtriga prrallore. Dikur grueja mbulon zjarmin dhe shkon të biet e femijte, ndersa mbreti shpikë edhe atë pikë venë, qi i kishte mbet në fund të poçit, shkund çubukun e drejtohet edhe ai nga shtrati. E kap gjumi menji here.. Kah mjesnata qe se i duket në mes të odes, çka ai sigurisht se ka pritun: shaureti i parashkruem prej se shoqes, tanë danga gjaku. Trembet Nikolla dhe don me gjuejt armë në te. Po Hija e qetëson tue i tregue se kishte ardhë per te miren e tij, dhe se nuk ka dishka per të keq, se ai Mehmet Ali Pasha, i vram pak ma perpara në Gjakovë nga Shqiptarët. Mbasi Pasha i Sulltanit s'kishte mujtë me i realizue planet e perbashkta, ne kurrizin e Shqipnës e nxitë Knjazin t'u bijë Shqiptarëve në beh e papritmas simbas planit të luftës që po i paraqitte n'atë rastë. Vetë Mehmeti, mandej parashef se në të ardhmen një fuqi e madhe e huej do t'u ndihmonte Shqiptarve. Për këtë ishte nevoja, që Krajli të niste veprimin sas ma parë. Mbas ketyne porosive shaureti (lugati) zhduket tuj lânë pas një erë të randë që shumë kohë u ndie edhe neper të gjithë Cetinë.

Qohet Knjazi vrap prej se shtruemes, shterngohet mirë, dhe në pikën e natës niset per t'u takue me gjeneralin e vet Mark Milanin.

LUGATI

Knjaz Nikolla, i' burrë me kokë,	
Ká ndollë sandë disì n' qokë	
E po i kandet me ligjirue,	
Ndêjë te votra bashkë me grue,	
Mbasi darka ká marue	5
E shkuen fmija n' shtrat me rá,	
Kush tue cîjzë e kush tue kjá.	
Si, pra, bukë një here ká ngrânë,	
Per urë voters pshtetë m' nja'n ânë,	
Zhgjeshun brez' e ashtû në t' holla,	10
Kallë kamishin Knjaz Nikolla,	
Edhë rrin aj m' njânen brî,	
Tash duhan, tash vênë tue pí:	
Poçin ngete ká n' frangí:	
Tash tue ngrânë do kshtêja t' zeta	15
Qi milena me duer t' veta	
I a qiron e i a vên para,	
Si per grue qi e lypë e mara.	

10-15 poçin nget e ka n'frangí: ka enen prej dheut, me venë afër, në dritaren e murit

LAHUTA – Kangë e Njimbëdhetët

Atý, at herë, tuebisedue,
Po zên grues aj m'i u levdue: 20
Se kshtû Turkun un e theva:
Ktû i bâna, atjè i a ktheva:
Se edhè Krajlat mue më duen:
Serbi e greku mue më druen;
S' e mârr n'dorë un per Bullgarin: 25
Do t' a mârr edhè Mostarin:
Do t' mârr Shkodren e Prizerend
Krajl do t' bâhem pernjimend,
Edhè n' Shkoder do t' zâ vend.
Tý do t' bâj un nji Mbretneshë: 30
Mâ dollamë nuk ké me veshë,
As s' do t' vêjsh mâ kacilite,
Por krejt n' ari ké me shndritë,
E do t' vêjsh kunorë mbí krye,
Nji ditë udhë larg me t' shkelzye; 35
Pse mâ trim se mue nuk ké,
Kahdo shkrepë dielli mbí dhé.
Qeshë Milena me 'i gjysë gazit
Per këto makllada t' Knjazit,
E as s' i bâhet, jo, me i ndie, 40
Persè i dájñ t' tâna kllapí,
Qi i flet Knjazi, vênë tue pí;
Prandaj rrin ajo pa zâ.

30-40 kacalitë : një kësulë e qendisun, që grat i mbajnë nën shami. – **makllada**: pallavra, fjalë të kota, dokrra.

LUGATI

Me gjylper çarap tue bâ. Veç mâ vonë nisë me kuvendë: Qyqja nieri,shka me kënë! Me tzi fmín kam vû me rá, Pse, me giasë dishka kan pá E kaq fort t' mjerët janë trishtue, Sá s' ndigiojn me fjete pa mue.	45
Shka kan pá, Knjazi po e pvetë, Qi s' ndigiojn vetun me fjetë, Mbasì na, edhè, ktû po jena? Nuk e diej, pergjegjë Milena; Veç, si fmija duen me thânë, Sa kem' kënëna bukë tue ngrânë E neper kthina atà tue luejtë Paskan pá nder shtâma t' uj't Strukë te stjolli, ndêjë kacuk, Nji me çallmë, si me kënë turk, Me tesbih e me çibuk, Edhè krahve lshue nji qurk, Qi, zbé n' ftyrë e buzkershë,	50
	55
	60

60-65 me çallmë ... tesbih: me nji shall të gjatë bezje(bezi), që perdorin Hoxhët dhe nji vargë rruzash në dorë per besimtarët muhamedan.- çurk: xhamadan gëzofi a lëkure.

LAHUTA — Kangë e Njimbëdhetët

Tue qitë flakë nper sý e veshë, Rrite fmijve t' u ngerdheshë. A mos t' jetë, qyqja! lugat? Pse po flitet neper fshat, Se një turk kamatxhí, I pabesë e faqezí, Dikû atjê Samoborrit, Kênka çue lugat prej vorrit, Hokubèt me u pá me sý. Hik! mo', i thotë: a i ké mendt n'krye?...	65
Se lugat n' shekull nuk ká. Kush e di se shka kan pá. E u âsht bâ ferra « Brahim »: A se, ndoshta, ndo' i kulim Do t' jetë bâ nder ta surrat E u âsht shtî tjerme lugat. Kush ká dekë e hî në dhé, Aj nuk kthen, jo, mâ nder né. Veç se jeni, po, ju grát, Qi kto dokrra i qitni m' t' thát, Kur te mlidhni ju te hîni, Edhë fjalë e halë mos t' gjîni.	70 75 80 85

65-70 lugat : K.V,11.- kamataxhî : ai që jep pare me perqindje teper te nalta.

70-75 prej Samoborrit : nga Sam.kalà në Hot dhe fshat në bregun e Liqenit. K.XXVIII,350.

75-80 e u âsht ba ferra « Brahim » : u ka hy friga aq, sa me u ba merak per çdo gjâ, sado të vogël.-kulim : haram i keq, i poshtër.

85-90 fjalë e halë : fjalë e pershpertije, bisedë e shprallime.

LUGATI

Per me folë per shoqe t' ueja.

S' ká lugat as shtrigë, lum grueja,

E un jam n' hall, po, me të gjallë,

Se per t' dekun po t' bâj pallë.

Si ?...s' ká shtriga e s' ká lugeten?...

90

I a nisë grueja prap ne e veten.

Per lugeten nuk e dij,

Pse gjâ kurr s' kam pá me sý.

Veç nper gjind un shka kam ndie:

Por per shtriga s' ké shka m' thue,

95

Pse un t' anjof mâ se nji grue,

Qi ktû mbrendë, po, në cetinë,

(Ndoshta, ndoshta ndo i kushrinë..)

Dalin naten porsi shkndija,

Edhë futen mbrendë nder shpija,

100

Prej pullazit nper oxhak,

E u a zânë gjindës frymen njak;

Qi, mandej, kta duen me thânë,

Se n' gjumë«ankthi» atà i kê zânë,

E s' âsht tjetër veç se shtrigat,

105

Qi u a lshojn të mjerëve t' ligat,

Ke shkojn naten rreth e okolla.

- **shtrigë:** hije gjysëm mitologjike. Zakonisht plaka, të cilat tuj lan trupin aty ku jetojnë, shetisin me shpirtë, bajnë magji, hajnë zemra fëmijësh, shtijnë mnë e resë nder familje e kunorë.- **po t'bjaj pallë:** po e vë kësulen ne sy, s'po ta çaj koken.

100-1005 **zanë frymën njak:** K.I,6.- **ankthi:** vështërsija që ndien njeriu, kur para andrres i zihet fryma dhe s'mund luej as kamb e as dorë.

LAHUTA — Kangë e Njimbëdhetët

Prralla! prralla! thotë Nikolla	
T' tana prralla edhe kopalla;	
Persè shtriga a'ká kurrkund,	110
As n'gjytet as në katund...	
A din shka, ti moj burrneshë?	
Zên mâ vonë knjazi tue qeshë:	
Mbasi shtriga ká po thue,	
A m'i lshon kto shtriga mue	115
E, perzèt! le t' m' perpîjn gjallë...	
Por m'i zgidh me dhâmë e tmallë,	
E jo rrole per brî hînit,	
Qi s'mund t' bréjn as gjeth purrînit...	
Hajt, he i ngratë! Si të shkoj jeta	120
Me pallavra e fjalë të shkreta,	
I pergjegjë Milena at herë.	
Un jam n'hall per fmîj te mjerë,	
Qi i ká kapun sande friga,	
E ti m' qet dokrra per shtrige;	125
Jo kshtû i drue, jo kshtû s' i drue...	
Çou me rá, pse vonë ká shkue:	
Se edhë fmija janë tue m' pritë,	
E un do t' gdhîj neser me dritë,	
Per me i bâmun rangët e shpís:	130
Pse, po kje qi e zoja e shpís	
Vetë s' u del punve perpara,	
Atý s' resht kurr e mara.	

LUGATI

Kshtû i thotë gruja si n'merzî, Mandej zjar' e mlon me hî; Shputë e lamsh i qet ne shportë. E pa tjerrë fjale tjera tortë, Me një zâ si n' gjysë t' marazit. « Të mirë natë» ajo i thotë Knjazit (Do giuhë t' cillit zjerrë kisht' pija,) 135 Edhë shkon me rá te fmija: Me 'i tubuë djelm e me 'i varg vasha, Shtrî nen petka rresht si brâsha.
Qeshë Nikolla nën mustak; E per t' vûm punve kapak, 145 Mêrr e mûshë edhë një gotë, Edh' e shpikë e e bân zollotë. Mandej poçin ndrýn n' frangî; ndên kamishin nen sergjî, Mbasi llullen shkundë i a ká. 150 Edhë shkon n' odë t' vet me rá. E, si lodhë qi kishte kênë, Kû me punë, kû me at pikë vênë, Qi pat pí sande mâ teper, Me 'i herë mendt ju bâne leper 155

135-140 E pa tjerrë...tortë : pa e çue gjatë biseden, kuvendin.

140-145 ...si brasha : si pjepna, si baston kokerrvogel.

145-160 Zallotë : ia qet fundin (pare turke me një vlerë shumë të vogël – 30 pare).- **sergjî :**

K.I,376.- ...ju ban leperi : i kaluen kujtimet me shpejtsin e lepurit, s'dijti ma se ku ishte.

LAHUTA – Kangë e Njimbëdhetët

**Edhë fjet, e pa i a ngiatë,
Nisi t' madhe me gerhatë.**

**Kur, qe, atý t' u bâ mjesnatë,
Po i del gjumi Knjaz Nikollës,
Edhë shef aj n'mjedis t' odës** **160**

**Nji si nieri ndêjë në kamë,
Me nji mjekerr giatë nji pllamë,
Edhë barkun sa 'i fund sheke,
Pshtjellun shtatin n' pelhurë deke:**

Qi, si surfilli ftyret zbé **165**
E tue ardhun era dhé,
Rrite Knjazin tue e shikjue,
Me dy sý qi me t'trishtue,
Si gastarja cangullue.

Neper ftyrë, mande', e mbí duer, 170
Atý ktû edhè mbí pelhurë
Kisht' do njolle gjaku t' zí,
Qi per mnerë m' tê kishte ngrî
E me qelb bashkë ishte thá.

U trêm Knjazi kur e pá **175**
E t' perqethetë shtatit i rá.

**Flokët i u çuene shllungë perpjetë;
Nisi frýma m' i u zatetë
E e mloi djerza. Kishte metë
Tue kqyrë m' têt, e as nuk isht' tue mujtë** **180**

190

LUGATI

Prej trishtimit m' vend me lujtë, Pse edhë m'«kryq»disi ishte kputë Kaq per mnderë qi 'i herë kje tutë. Por kamë - kamë, qe,nisë lugati	
Me i u avitë Nikollës kah shtrati.	185
Knjaz Nikolla atý i rrin gati E fill doren çon m' kubure, Qi e kisht' vjerrë nen një figure, Edhë don aj zjarm me i dhânë. Kur lugati nisë me i thânë:	190
Mos e vên doren m' ngaskeqe! Nuk t' kam ardhë me mende t' keqe As me t' çartë as me t' trazue: Un kam ardhë ktû me t' kallxue Disá punë, qi tash kan bîjtë	195
E qi mirë per tý âsht me i diejtë, Ashtû mue si m' dán nenshtrasha. Un ajm Mèhmet Alì Pasha, Qi m' pat nisë Mbreti n'Shqypní, Per me i lshue Malit të Zí	200
Hot e Grudë, Plavë e Gucí Si n' Berlin kje bâ pleqní. Por, kur mrrîna në Gjakovë, Atý e zezë mue m' gjet një provë; Persë Krenët e Shqyptarís,	205
Me Alì Pashen e Gucís Nji bé t' madhe po e ki'n bâ Plak e i rí në luftë me rrâ;	

190-200 ...nen shtrasha: m'a pret mendja, më gitet.- ngaskeqe: kambëza e kobures.

LAHUTA — Kangë e Njimbëdhetët

Burrë e grue, po, n' luft ëme u shue E ato Male mos me i lshue.	210
Prandaj vetë atý kur shkova, T' u çue m' kâmë të tanë Kosova, Peja e vogel 'dhe Rrogova, Edhë mue m' rrethuen një rendit Shi në shpí t' Abdullah Drenit:	215
Kû mue t' mjerin më kan vrá, Të tanë n' gjak mue më kan lá, Si me sý qi jé tue pá. Prá, tash tjetër tý s' t' ká metë, Veç kto Male me i marrë vetë, E me i mârre me pushkë për faqe; Pse, pa i bâ nja disá gjaqe, Për pa i djegë disá bajraqe, Tokë Shqypniet n' dorë nuk qet: Sod Shqypnija âsht bâ «Milet».	220
Besa, at herë, po i thotë Nikolla, Mbasi vetë s' mujtka Stambolla Këto Male me m' i lshue, Puna giatë, thom, ká me shkue: Pse, si vetë ké mûjtë me pá, Qysh se n' gjak krejt kênka lá, Me pushkë n' dorë s' mërret Shqypnija. Vrâ në ftyrë mehmët Alija E prej pezmit tue qitë shkndija,	225
	230

220-240 me pushkë për faqe: me luftë.-âsht ba millet : âsht ba shtet, kombi.- e prej
pezmit: nga idhnimi, prej zemrimit.

LUGATI

Tue kercnue dhâmët prej marazit,	235
E vertetë, po i thotë aj Knjazit,	
Se, medjë ká me t' u dashtë	
N' luftë me thye mâ se një rrashtë	
E me hjekë shum e shum zí,	
Para se të hîjsh n' Shqypní:	240
Pse, Shqyptarët, e diej edhe vetë,	
Se janë trima e për ket jetë	
Atà rob s'i shtrohen kuej;	
Por me pasë me i msý pa bujë	
Edhë n'moh naten me u rá,	245
Tash qí atà 'i herë janë shperdá,	
Un kujtoj se me pak gjqe	
Puna tý të del për faqe,	
Edhë hîn ngadhnyes n' 'Shqypní.	
Prandaj mlidhe shpejt një ushtrí,	250
Edhë lshoe n' Plavë e n' Gucí,	
Naten n'terr befas t' u rá,	
E si n' gjak Plaven t' keshë lá	
Edhë zhbî t'a keshë Gucín,	
At herë merr e msýj Malcín.	255
Me tagan, me ûnë në dorë,	
Edhë shkîmi atà Malcorë;	
Pse, pa i shkîmë atà Malcorë,	
Shkodra tý s' të bje në dorë.	
E as s' ké ngae, jo, me u hutue,	260

LAHUTA — Kangë e Njimbëdhetët

**Pse Shqypetarët kan nisë me u zgjue,
Kan nisë shqyp këtë me shkrue:
Kan nisë t' flasin per komsí,
Per komsí e per liri,
Per liri e autonomi; 265
Edhë gjatë, thom, nuk do t' shkojë,
E Shqypnija do t' kerkojë
Me dalë m' vedi, si Serbija,
Si Greqija e Bulgarija:
Mbasi ká edhë ndonji Mbret 270
Qi Shqypetarët aj po i gerget,
Kû me para e kû me fjalë
Turkut dore atà me i dalë.
Prande' at herë ti s' ké me mujtë
Gurt mbas d' shirit t' and me i luejtë; 275
Pse do t' dalë kushdi se kush,
Qi e ká vû ka dit m' rabush
Shqyptarís me i dalun zot,
Edhë gurt aj tý t' i lot.
Por, po mujte nji herë sot 280
Këto Male me i pushtue,
(Qi tý dheskë të janë perore,)
Jo veç kto mâ s' t' dalin dore,
Por, me kohë e me dredhí,**

275-285 ...rabush: ceken, e ka nda, e ka marrë në shënim.- qi tý dheskë të janë perore: të janë pelqye përherë, gjithmonë t'i ka pasë anda.

LUGATI

Edhë n' Shkoder ké me hî.	285
Pse do t' diejsh ti, lum Nikolla,	
Se e ká bâ pleqní Stambolla,	
Tý mâ para, edhë Serbís,	
Si edhë Krajlat te Greqís:	
Grekut,shkjaut, po, edhë Bullgarve,	290
Me u a lshue n' dorë tokët e Shqypnís,	
Se me u dhânë lirín Shqyptarve.	
Kshtû Nikollës i tha lugati!	
Edhë tjeter nuk i a ngiati	
Por u zhduk aj neper kthinë,	295
Tue lânë mbrapa një qelbsinë,	
Qi dér vonë u ndie n' Cetinë.	
Knjaz Nikolla at herë u çue,	
Shpejt u vesh edhë u shterngue,	
Edhë duel naten per hânë,	300
Por me u pjekë m' at Mark Mila'n:	
M' Mark Mila'n aj per me u pjekë,	
Me tê fjalët per me i perpjekë,	
Se kur n' Plavë me qitë ushtrín,	
Se kur n' gjak me lá Gucín,	305
Se kur flakë me ndezë Malcín,	
E se si m' e hupë Shqypnín:	
I huptë Zoti pernjimend	
Knjaz Nikollë edhë gjithkend	
Qi mendon e sharton zí	310
Per të bukuren ket Shqypní.	

300-310 Sharton zì: K.IX,196.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E DYMBËDHETË

MARASH UCI

ARGUMENTI

Poeti hin me një herë në temë tuj u ba të njoftun lexuesvet fytyren tipike të Shqiptarit ushtar në shërbim të Mbretit, trim, luftar, i urtë, i gatshëm kurdoherë me ran ë luftë apo me marrë pjesë nder kuvende urtije e kanuni. Në pleqsi malsori bahet bari gjâsh dhe e kalon kohen me të ri tuj u kallxue ketyne legjenda popullore e mitologji kombtare, trimni e ndodhje historike të bashkëjetueme. Autori e gjen Marashin në mendime si atë të cilit në malsi i bjen ujku nder berre i mbetet toka djerë, e kapin borxhlit a por s'ka bukë për t'i qitun mikut. Kurrnji prej ektyne në plakun tonë, Marash Ucit i duhet shih sod me mar rrugë tue u nda, kështu, prej dy të bijvet të Calit, dy djelmoça bashk-bjeshkatarë me të. Perpara se të nisej, veç u len ketyne të bramve porositë e fundit, si ai që në moshë te shtyeme merr rrug pa dijt mirë se a kthehet ma a jo. Testamenti i MARashit është vula dalluese e kombit shqiptarë e percaktueme me viza të preme të

LAHUTA — Kangë e Dymbëdhetë

Edukates kanunore. Ai i porositë djelmt, ende të rij, të ruej familjen e gjanë, t'u dalin Zot të drejtavet të veta me pushkë e gjak, të shkojnë mirë me shokë e t'afërm, të cilët, sido qenë, janë gjithmonë vllazën, mos të pushojnë kerkund, të jenë pik-pritësa me të njoftun e të panjoftun e sidomos me të huej, por pa u a leshue ketyne të fundit kurrë zemrën në dorë, mos të jenë të gutshëm , por të matun e t'urt, mos të rrezikohen tuj u a hi punëve të pa sigurta, të ruhen prej pandershmenisë e sidomos prej grues së lëshueme, mos të çarsin ndoren e besen e dhanun,, të duejn vendin e Atdhen. Mbas ketyne fjalve Marash Uci dahet prej dy barive të rij, dhe s'si t'isht ne moshë të tyne, në krye t'ores kapet ne Stare të Hotit, prej kah drejtohet per kullë të bajraktarit. S'vonon e mrrin në Gjenoviq dhe takohet me Qun Mulen, i cili në shpejtin e Mashit e kohen e pa pershtatun te rrugës heton se diçka ka ndodhun me randesi. E njimend Marash Uci ditën perpara kishte pas qenë në Shkodër, dhe atje nga një mik i njoftun kishte pas marr vesht diçka të rreziksme per vend e bajrak, per Shkoder e Shqipnë mbar. Ky lajm i kishte pru sod te Bajraktari, të cilin e porosit qi sa ma parë të bashkoj parin në mbledhje tek kisha e fshatit. Ai do t'ulej rishtas në qytet, per te marrun njoftësi të reja e ma te perpikta. Mbas ketyne fjalve dahet plaku prej Qunit dhe ky tashti jet me dy mendime enigmatike: «ase i shkojn Mbretit n'ushtri a se luftë kem' me Mal t'Zi.» Cila doqoftë, Shqiptari s'ligshtohet. Zoti e bjen pune mbarë dhe Hoti është gjithnji em fat. Mbyll kangën vendimi i Bajraktarit per të thirrë Krenët e Fisit në kuvend.

MARASH UCI

T e një mriz, te një lajthí	
Kishin ndollun tre barí	
Dy me dhën e një me dhí,	
Njëni plak e dy te rí:	
Marash Uci e t' bijt e Calit:	5
Dy djelm t' letë si shpezt e malit.	
Marash Uci i Uc Mehmetit,	
Anë e m' anë i kisht' rá detit	
Kishte pá pronet e Mbretit	
Çak prej Hotit tue zâne filli	10
Dér kû piqet buka m' dielli;	
Pse, sa kje Marashi i rí,	
I pat dalë Mbretit n' ushtrí	
Me armë n' dorë, me zjarm në gjí,	
Si qi doke asht në Shqypní.	15
Burrë i fortë e trim si Zâna,	
Armët i kjenë atij baba e nâna:	
Babë tagani e nânë breshâna,	
Vllá e moter dý pistolet	

LAHUTA — Kangë e Dymbëdhetë

Dý gjarpnusha prej Stambollet.	20
Ky kje lypun edhè gjetun,	
Pat kênë thirrun edhè pvetun	
E n' kushtrim e n' gjýgj t' bajrakut,	
E nder pré mârrë Karadakut;	
E kûdo qi i doli prîja	25
Atý i dajti edhè trimnija.	
Por, si kripit i rá bora,	
E la kama e e la atë dora,	
Edhè i shkrefi armët besnike:	
Njato armë qi n'kohë jetike	30
Pa'n kênë ndera e Arbnís kreshnike:	
E na doli barí malit,	
I shmrijak me t' bijt e calit.	
Prore Mashi djelmve t' Hotit	
U kallzote punët e motit,	35
Punët e motit, punë trmnije:	
Si Shqyptari mbas liriye	
E mbas besës e s' bardhes Fé	
Bâte deken si me lé;	
E u permendte Orë e Zâna,	40
Edhe u thote shum punë t' mdhana,	

MARASH UCI

Per lûgat kur zêhet hâna,
E per luftë, qi me drangona,
Bân kulshedra n' vise t' ona;
Edhe i njifte aj mâ s' mirit 45
Sa drangoj jânë rodit t' nierit
Mbi Rânë t' hjedhne e m' Urë t' Vezirit.
Prande' e dojshin gjith barija
E ndigiojshin fjalët e tija
Si kah pushka ashtu ka' urtija. 50
Por shka, Zot, ka Mashi sot
Qi na â vrâ e nuk bân zâ?
A thue i rá bisha nder berre,
Ja se tokët i mbeten djerre,
Ja i punoi t' ngratit rreziku 55
Pa bukë n' shpí m' e gjetun miku?
Uku n' berre s' i ka rá,
Pse kurr Marashi s' u â dâ:
Nuk kisht' mbetun ky pa e pâ:
M' e pasë pá edhë e kisht' vrâ. 60
As s'i mbet ktij n' derë borxhlija:
Me 'iqind dhên qi ka te shpija
S' l6en borxhlí me i vojtun t' birit,
Edhe miqt i a pret mâ s' mirit;
Si edhe qét qi i ká si bujë 65

LAHUTA — Kangë e Dymbëdhetë

S' i a lânë djerr token kurrkuej.
Por as vetë shka ká s'e dí,
Veç se u thotë shmrijakve t' rí:
«Pa ndigjoni, o djelmt e mí:
Dikû 'i punë sod m' ka qillue, 70
As nuk kam si rrí pa shkue;
Nji herë pse me pasë per t' pshtue
Zogu dore, pasha mue!
Vonë e vonë ké per t'a zânë,
Fjalë i moçmi si e ká lânë. 75
Se sa rrîj as vete s' e díj
Se nji javë ase nji muej,
Zoti e di, nuk mund t' a quej.
Por n'kje thânë prej Perendije,
Mos me shkelë un mâ m' kto hije, 80
Mos me u zânë mâ punë trimnije
S'bardhes kohë qi ka prendue,
Ah ju, u kjosha true
Per Njatê qi vrân e kthíll
Me m' a mbajtë ju sod nji kshíll. 85
Amanet un jam t' u lânë
Me ruejtë gjân me kqyrun stâ'n,
Armët e mbushne mos me i dhânë,
Me shokë t' uej kurr mos m' u zânë,
Mos m'u zânë as mos m' u ngá, 90
Pse n' ditë t' ngushtë kta u gjinden vllá
Si me pushkë, ashtu me uhá.
T' huj' n me fjalë mos t'a poshtnoni;
Buken para, por t' i a shtroni

MARASH UCI

N' Shqyptarí si â kênë Zakoni:	95
Me i besue mos i besoni!	
Edhè n' mend kinje nji fjalë:	
Zêmers s' frýt me i lânun dalë;	
Fjalët per pajë kurr mos me i ndalë	
Ujit turbull mos me i rá,	100
Mos me dalun n' vá t'pa vá;	
Me i u ruejtun rrasës së lmueme,	
Me i u rujtun shakës s' terbueme,	
Me i u ruejtë, po, grues së lshueme;	
Vendin t' uej m'e dashtë perore,	105
Me ruejtë besë, mos me çartë ndore.»	
Kshtu tha Mashi, e n' kamë u çue,	
Vû xhurdín edhe u shterngue,	
Edhè i njiti armët mizore	
Njato armë qi s'dijshin ndore,	110

LAHUTA — Kangë e Dymbëdhetë

Pse n'dorë t' Mashit guri Vlore Ndezte flakë, po, flakë vetime, Epte gjâmë, një gjame bumbllime, Porsi rrfeja kur shkrepë malit. Lamtumirë! thotë djelmve t' Calit Vën breshânën mbi cep t' krahit, E t' u djergun hijes s' ahit, Hijes s' ahit, brî njaj shpati, I a behë n' Stare n' krye t' sahatit.	115
Po, Zot. Mashi ka ' â tue shkue.	120
Qi nper shpat e neper prrue Po vjen hapin tue shpejtue Thue 'izet vjet s'i ka kalue? N' Gjenoviq Marashi â nisë Ke Çun Mula me konisë, Ke Çun Mula shpí e rreptë Kû han bukë i verbët e i shkretë; N'at fis t'Hotit, shpí e parë, Djalë mbas djalit Bajraktár. Prej mjesditet tue rá dielli, N' Gjenoviq kapet aj filli, N' Gjenoviq te kulla Çunit, N' at kullë t' bardhë mbi krye t'katundit. «Mire se t'gjâjë, or Çuni i Mulës!» Po i thotë Mashi n'derë të kullës; «Mire se vjen, ti Marash Uci!»	125 130 135

115-120 Stare : lagje e Rapshës së Hotit

130-135 n'Gjenoviq : lagje e Hotit, nga është shpija e Bajraktarit

MARASH UCI

I a kthen Çuni: Po tý ç' t' nguci
Me lshue gjân, me lânun stâ'n
Kshtû m' u djergë zhegut m'ket ânë?
A âsht gjâ t' keq? a veç po drue, 140
Pse n'armë sod po t' shof shterngue?
«S' â gjâ t'keq jo, nder barí;
Por nuk dij si â per Malcí...
Zoti mirë ka m' e punue,
N' kjoftë se besen s'kemi lshue. 145
Kam kënë n'Shkoder mbramë kam ardhë,
Ke qaj miku faqebardhë,
T' cill'n e njef ti prej q' kah motit,
E m' ká mârrë besen e Zotit,
Me kuvendë me Krenë te Hotit, 150
Per një fjalë, e jo mâ vonë
Se n' ket natë, te Kisha e jonë.
Çoju fjalë, pra, Krenve t' vendit
T' dalin n' Brigje n'log t' kuvendit,
Se do t' dal një herë te shpija 155
me i shestue do pûnë të mija.
Neser n' Shkoder prap do t' veta
Ke qaj miku' i u ngjatët jeta!
T' a ketë ndihmë Malcia e shkreta.»
Kshtû tha Mashí, e duel me shkue: 160
Nper pishë t' zhegut pa pushue:
S' ishte ngaeja me u hutue.

LAHUTA — Kangë e Dymbëdhetë

**Njaj Çun Mula thotë një fjalë.
Madhi Zot, ty t' kjo shna falë!
Nder dy punë njëna do t' dalë: 165
A se i shkojm Mbretit n' ushtri,
A se luftë kem' me Mal t' Zi:
Si kjoftë mare ashtu e bafte Zoti:
Oren çuet por e ka Hoti.
Po u çoj fjalë tash Krenve t' vendit, 170
T' dalin sande n' log t' kuvendit.
Aty punët kem' me i peshue,
Mandej dalët si kjoftë gjikue.**

LAHUTA E MALCËS

KANGË E TREMBËDHETËT

TE KISHA E SHNJONIT

ARGUMENTI

Qilë kangën Zana e Veleçikut e cila përshkon me mend kohën e kalueme dhe lexon mbi shpate, prroje, landë e gurë historin e lumnueshme të Shqiptarëve. Mjerisht në ditë të sodit kanë tërnue kohët. Në vend të shpatës ka hî pushka, në vend të Zotit – ari , në vend të së drejtës – levertija. Europa vetë ep shembullin e parë. Zana i sjellet Perendisë dhe e lutë, që nga eshtnat e Shqiptarëve fatosa, të ngjallë kreshnikë të rinj për mos të lanë që asnjë pëllambë toke arbnore të bijë në duert e Malazezëve. Këtu poeti gëzohet me Zanën për namë që ajo e Mira i lëshon anmiqve të Shqiptarëve dhe kërkon gadi t'a ngushllojë, tuj sigurue se në tokën e Skanderbeut ende s'është shkimbë flaka e burrnisë as dashnija ndaj Atdheut. Për provë të këtyne fjalëve autori i tregon Zanës burrat e Malcës të cilët tani janë mbledhë te Kisha e Shën Gjorit në Rashpë, simbas lajmit që, me kohë patën

LAHUTA— Kangë e Trembëdhetët

pasë prej Qun Mulës. Hapë mbledhjen Bajraktari, i cili i lëshon fjalën Marash Ucit. Ky end me urtën e malit shërbimin, që Shqiptarët i mban tash sa shekuj Sulltani, shërbim të cilin, deri diku, ua njofti Porta e Lartë. Lajmi, që ai binte prej Shkodrës, ishte i trishtueshëm. Gazetat e qytetit kishin lajmëruar se në Kuvendin e Berlinit ishte nda Hoti e Gruda, Plava e Gusija t'i epen Malit të Zi. Per Krenë ishte ishte një rrufe prej qiellit. Kurrnji s'ban za, deri sa Mashi vetë u lypë mendimin e mbarmë se a – pernjimend do të pranojshin me iu nenshtruar Knjazit(Nikollës) pa pushkë të shtime apo e kishin nda me qindrue. Këtu Gjeto Marku këcen ma i pari, dhe, tuj u betue ne emnin e Zotit, e siguron Marashin e Krenët tjerë të mbkledhjes se per pa mbet Shqipnija në xhubleta grësh nuk ka per t'i u leshue toka shqiptare Malazezve. Fjala e mbarmë – shton oratori – i perket Bajraktarit. Qun Mula merr rishtas fjalën dhe i grishë të pranishmit të rrokin, tanë sa janë, armët. Lypë, veç, prej tyne, që përpara të lidhëshin me be dhe ai vet ban ben i pari. Mbas tij tanë mbledhja. Tani, mbas vendimit të marrun, lypej të merreshin masat. Urdhnon, prandej, qe te qitet roja në Rrzhanicë, ndersa një tjetër prej mbledhjes dërgohet për t'i lajmru Dedë Gjo' Lulit në Traboinë, që ke'shtu të jetë në dijeni i tanë fisi se lufta ishte te dera. Marash Ucin e nisin per Shkodër për t'i lypë ndihmë Hodo Pashës me ushtarë dhe për të porositë Mikun e njoftun, që t'i përkrahte shqiptarët me anën e shtypit. Kështu foli Quni dhe u nda Kuvendi.

TE KISHA E SHNJONIT

Prendoi dielli, n' qiell duel hâna,
N'' Veleçik po pingron Zâna:
Ehu! ju malet e Shqypnís,
N' t' cillat strukë shqypja e liris
N' t' bardhat kohe qi kan prendue 5
S' lête anmik, jo, me i u afrue!
E di shpat e di edhe prrue,
E di landë e di edhe gúr,
Shqyptaris kryq e terthuer,
Se sa gjak atbotë i anmikut 10
Vojti rrkajë prej t' bardhë çelikut,
Qi flakote n' dorë t' Shqyptarit
Porsi rrfeja majes s' Sharit.
A kisht' mujtë kurr n' at kohë t' lume,
(Me lot gjakut sod t' lotueme!) 15
Veç një troe t' tokës Shqyptare
M' e rmue dora grabitçare?
Ah! jo kurr: t' ish' çue mbarë bota...

1-15 N'Veleçik po pingron Zana : mali ma i permendun në Malcìn e Madhe, i venduem mbi katundin e Kastratit (1724m), ku banon dhe lëshon zanin(pingron) Zana e Malcís.

15-25 Veç një troe: një truall të vetëm. – me rmue: me u rrëmbye. – me cunue: me e pre.

LAHUTA — Kangë e Trembëdhetët

Pse ndo 'i Lekë, a 'i Gjergj Kastriotë	
Do t' kisht' dalë, at dorë rrembyese	20
M' e cungue me armë ngadhnyese,	
T' cillat n' shekull do t' permenden	
Hânë e hyj sa qiellve t' enden.	
Por kan ndrrue sot moti e stina	
Per dhë t' ngrît, kû rreh Martina!	25
Gjinde e mbajtun me lot t' shumit	
Qi n' djersë njomë bûcat e umit,	
Ja qi n' kullmë rreshket kumuese,	
Ja nper dét bjen valës shkumuese,	
Per me mbajtë një grue te shpija	30
S' cilles bukë i lypin fmija,	
Edhe i lën ndoshta me kjá,	
Perse e mjera bukë nuk ká:	
Gjinde, s' cilles Zot i âsht ari,	
T' zezën tokë qi i ngratë Shqyptari	35
Shtrêjt me gjak e pat fitue,	
Pa ndo 'i dhimë, kjoshin mallkue!	
Sod m'e dá duen copa copa:	
E perse? Pse don Europa...	

25-30 me lot t'shumit : me vaj të të gjerëve. – **njomë bûcat e unit :** bûcat që çon plori i permendes. – **n'kullmë rreshket kumuese :** piqet për kadalë para kurdhës, para cungut të çeliktë, mbi të cilin farkatari rrahë hekurin e skuqun e ep tingllim metali, kumbuese.

TE KISHA E SHNJONIT

Uh! Europe, ti kurva e motit, Qi i rae mohit besës e Zotit, Po a ky â shêji i gjytetnís: Me dá token e Shqypnís Per me mbajtë klysht e Rusís?	40
Po ti a kshtû sod na i perligje Njata burra qi m' kto brigje Per tý vehten bâne flije Kur ti heshtshe prej ligshtije? Ti qi i a kalle flaken diellit E i shestove rrathët e qiellit,	45
Ti, prej eshtnash t' t' ngratë Shqyptarve, Qi bânë deken per dhé t' t' parve, Bân sod t' bîjn fatosa t' rí, T' cillt një troe t' ksajë Shqypní Mos t' a lâjn Shkjaut n' dorë me i rá Krejt ne gjak një herë pa e lá!	50
Lum, oj Zâna e Veleçikut, Qi m' i a lshon ti namët anmikut, Qi m' i uron djelmt e Malcís, Qi m' i a kján hallin Shqypnís; Ksaj Shqypní, e cilla motit, N' zâ kah pushka e besa e zotit, Pat kênë çmue prej fisesht t' tâna Kah bjen dielli e kah mêrr hâna!	55
Por, sado qi poshtë ká rá	60
	65

45-50 i perligje : i shperbleve.

50-55 e i shestove rrathët e qiellit : i percaktove, i kufizove shpretnat e hapsinës qiellore.

LAHUTA — Kangë e Trembëdhetët

Sod me sod, e rrin tue kjá
N' pluhën t' tokës, prej njerzve shá,
Prap, oj Zâne, shkndija e burrnís
Nuk â shkime n' male t' Shqypnís,
Qi, manà, edhë n' kto kohë t' reja 70
Ka 'i herë ndezet flakë si rrfeja.
S' kan mbetë shkret, jo, armët besnike,
Perse Arbnorja grue fisnike,
Bân se bân fatosa t' rí,
T' cillt trimnisht për ket Shqypní 75
E për besë e t' bardhen Fé
E bâjn deken si me lé.
A poi shef ti njata burra
Qi kah Brigja neper curra.
Tue hecë naten porsi bisha, 80
Janë t' u njitun drejt kah kisha?
Ata janë, po, Krenët e Hotit
Qi m'u lidhë duen me besë t' Zotit
Për me i dalun zot Shqypnís,
Për me i lânun nderë Malcís. 85
Po, Çun Mula mbí shpinë t' kalit,
U a çoi lajmin Krenve t' malit;
U a çoi lajmin n' derë t' konakut,
Për me u mbeledhë n' kuvend t' bajrakut;
E si rrokull kjenë rreshtue, 90
Kshtu zên Çuni me ligjrue;
« Fol tash, Masho, ç' po na thue?
Un qe, Krenët t' i kam bashkue,
T' cillve mundesh me u besue,

90-95 e si rrokull: në trajtë rrethi a patkoni.

TE KISHA E SHNJONIT

Pse armët kryq i kemi vû, Si na e lanë të parët kanû».	95
At herë Mashi zên kadalë: « Pa ndigioni, o trima 'i fjalë, Qi po u thom me besë te Zotit, Porsi nipave t' Kastriotit:	100
Katerqind e s' dij sa vjet Jânë qi i bâjm Mbretit hysmet Kush ushtrí, kush angrí, Me armë n' dorë, me zjarm në gjí, Me 'i kamë mbathë me tjetren zdathë, Bukën n' strajcë e shpí senjurin, Dushek token, jestek gurin, T' mbrame te hika e t' pare te mbeta: Trima n' zâ se â zânun jeta:	105
Mos me drashtun krajl as Mbret! Edhë Mbreti ket hysmet Dér dikû na e ká pelqye, S' na ká lânë aj krejt m' u thye: Na ka lânë lirín jetike, Na i ka lânun armët besnike, Per me ruejtun Fé e zakona, Per me mbrojtë kto male t' tona Per me mbajtë kanú' n e t' parve Me ruejtë erzin e Shqyptarve:	110
Na ka çilë kishë e gjamí	115
	120

95-105 Pse armët kryq i kemi vû: në shej bese, vllaznimi. – angari: punë të detyrueshme.
105-115 shpi senjurin: per shpí, per banesë, token e thatë. – lirín jetike: K.XII,30.

LAHUTA — Kangë e Trembëdhetët

Per dintarë e kryqelí:

**Na ka falun pagë e t' dheta,
Kanú m' vedi sa t' jetë jeta,
E na. veç n' e paçim çartë
Ket kanú qi na lanë t' Parët, 125
Se e kem' shkue jeten n' lirí
Si në bjeshkë. ashtû në vrrî,
Si me gjâ. ashtû me bulqí:
Tue punue e tue gjallue,
Tue lutë festat trashigue, 130
Mort e darsem me kanú,
Sikur t' parët na pa' n punue,
Por medèt e treqind halle!
Per kto male e per kto zalle,
Per kto male e zalle t' ona, 135
Kû si heret, si n'e vona,
Pat kênë mbajtë kanuja e malit,
Pat kênë rritun pika e djalit,
Pika e djalit, Lekët e Hotit,
N' zâ kahë pushka e besa e Zotit: 140
N' zâ ka' urtija e bujarija
Qi zanát i ká Shqypnija;
Perse â kndue n' Shkoder gazeta
Qi njaj Shkjaut sod t' u ngjatët jeta!
Do t' i bâjn kto male t' shkreta. 145
Po, Moskovi, i u thaftë hovi!
E ka dá n' Kuvend t' Berlinës**

120-125 per dintarë e kryqelí: K.X, 378.

130-140 por medet e treqind halle: të mjerët na të mbuluem me të zeza të panumërta.

TE KISHA E SHNJONIT

Me i u lshue Knjazit t' Cetinës
Hot e Grudë, Plavë e Gucí.
E tash Knjazi i Malit t' Zí 150
Ká ngrehë top, ká dyndë ushtrí
N' kto trí dit me rá n' Malcí:
Thue gjâ e shkretë ka mbetë Malcija,
Thue pa zot se â Shqyptarija...»
Kshtû tha Mashi e Krenët e Hotit 155
Si t'u ráke 'i rrfé prej Zotit,
N' ato fjalë mbetem pa zâ:
Me i pasë pré... gjak s' kishin bâ.
Kishin ndêjë me sý per dhé,
Pa thânë kush nji fjalë per bé. 160
Por prap Mashi zên t' e vona:
«Ç' t' thomi, burra? Fé e zakona,
Bjeshkë e vrrî e kullat t' ona
A 'imend Knjazit pa luftue,
Pa pushkë t' shtëme kem' m' i a lshue?» 165
« Pasha, Zotin, kjoftë levdue!
Gjeto Marku zû m' u idhnue
Hot e Grudë s' po t'i shklet Nika
Bash me e dijtë se jesim n' çika:
Se na bân Knjazi faní, 170
Se na djeg me bjeshkë e vrrî.
S' i lâm marre Shqyptarís
Kû t' jetë puna e trimënis;

155-165 me i pasë pre...gjak s'kishin bâ : njeriu para s'papritmes zbehet dhe duket si të kishte bjerrë tanë gjakun.

170-180 se na ban Knjazi fanì: na qet fare, zhdukë.

LAHUTA — Kangë e Trembëdhetët

Perse mbarë Lekët e Malcís	
Shk' â m' shtatë vjet e shtatdhete vjet,	175
Dijn me dekë, po, per dhé t' vet.	
Pa m'u njeshë per shtat xhubleta,	
S' i bâj Knjazit t' u ngjatët jeta!	
Por t' flasë Çuni bajraktari,	
Fjalve t' tija u rrí mâ i pari.»	180
Njaj Çun Mula, si u mendue,	
Kshtû po zên me ligjirue:	
«S' kemi, burra, mâ shka t' presim,	
Armët besnike, por t' i njesim:	
Hovin Knjazit do t' i a presim,	185
Me e dijtë se të tanë do t' jesim.	
Ndoshta pak edhë na jena,	
Ndoshta edhë fyshekë nuk kena:	
Por anì pse t' parët e motit,	
T" parët e motit, flakë barotit,	190
Njata ushtarët e Gjergj Kastriotit.	
Kurr s' i njehshin n' luftë ushtrít:	
Njehen dhënt e njehen dhít,	
Por jo trimat me armë lé,	
Trimat lidhë me besë a fé:	195
Trimi i mirë edhe sa herë	
Me 'i fyshek dahet me nderë.	
Pra, le t' çohet m' kamë djelmnija:	
Oren çuet pse e ka Shqypnija:	

Shk'â m'shtatë vjet etj.: mosha e armëve në rrezik. — **pa m'u njeshë per shtat xhubleta:** petku kryesorë i malsorëve, që vu në shtatin e burrit, përmbanë marren ma të madhe; pa u bas i grue.
195-200 Oren çuet: K.XII, 169.

TE KISHA E SHNJONIT

Me të vetë është Perendija.	200
S' e ngulë Knjazi n' Hot bajrakun, S' e rritë m' né, jo, Karadakun, Pasha armët qi m'i la baba! Pa na vjerrë kortarë mbí krraba...	
T' rrahim bén si t' na apë feja, (Kush e thaftë atë e vraftë beja), Se qindrojm, eh gjofti rrfeja! Porsi t' parët na pa' n qindrue T' cillt per t' gjallë s' kan me u harrue.»	205
Kshtû tha Çuni Bajraktari, Edhë m'giûj u ngreh mâ i pari: Bâni bé, me lot per faqe, Per «qitape» e shtatë «melaqe», M' Orë te bjeshkve e m' krye te fmís, E per Emen t' Perendís,	210
Se pa dekë e pa hî n' dhé Me gjith djalë e me gjith ré, Pa u robitë me lopë e qé E pa u djegë me stan e shpí S' i bjen n' dorë kurr Malit t' Zí.	215
Njitë mbas tij atbotë u çuene Krenët e Hotit, e u betuene, Mbas kanûs s" Lekë Dukagjinit, M' qiri t' festës e m' Kishë të Shnjinit,	220

210-225 per «qitape» e shtatë« melaqe» : per libra t'shejta e shtatë engjujt lajmtarë. –
m'qiri t'festës e m'Kishë të Shnjonit : per kristjan qiri i dyllit të pastër, që ndizet
per festa të mëdha, poashtu kisha e Shën Gjonit, per ta shejt i pajtuem. – mbi Shen
Nikollë e m'Shejt Shna Ndue : dy të shejt ma popullor në viset e Veriut.

LAHUTA — Kangë e Trembëdhetët

Mbí Shen Nikollë e m' Shêjt Shna Ndue, M' Kryqe t' Krishtit, kjoftë levdue! Se, pa u shkimë me troje t' veta, S' i bâjn Knjazit t' u ngiatët jeta! At herë Çuni rishtas zuni: « Por tash, burra, ndienie 'i fjalë: N' Urë t' Rrzhanicës do qitë ndo 'i djalë, Me i zânë shtekun Karadakut, Dér sa t' epet zâ bajrakut. Un po i zgiedhi 'izet martina, Me u a ndie krismen larg Cetina, E n' Rrzhanicë kam me i ngujue, Pushken Knjazit m' i a fillue, Per n' kje 'imend se i ká rá n' krye Kufijt t' onë me i shkapercye. N' Traboinë Gjetja le t' dalë Ded Gjo' Lulit me i çue fjalë, Qi t' a çojë aj m' kamë t' tanë fisin Porsa pushkët n' Rrzhanicë t' i a nisin. Ju tjerët krenë, edhë seicilli, Deri nesar pa rá dielli, T' i a napë zânin fisit t' vet, Qi shk' â i Hot e shkon me Mbret, Prej shtatë vjetsh e m' shtatdhetë vjet,	225 230 235 240 245
--	---

230-240 n'urë Rrzhanisës : urë e permendun ndrmjet Tuzit e Podgoricës(Titogradit).

240-245 n'Traboinë : fisë i bajrakut të Hotit.

TE KISHA E SHNJONIT

T' gatojë armët e t' prehë tagâ' n	
N' Veleçik t' a qese gjân;	250
Pse me pasë n' Rrzhanice me krisë,	
Ka m' u dashtë n' Rrzhanicë me u nisë,	
E aty u bâftë si e ká thânë Zoti:	
Oren çuet por e ká Hoti.	
E ti, Masho, pa shkrepë dielli	255
N' at mollë Shkodere t' nisesh filli:	
Hodo Pashës m' i u bân selám,	
Thuej t' a çojë Miletin n' kamë,	
Thuej t' a çojë në kamë Miletin	
Me qindrue sod per Dauletin,	260
Me qindrue sod per Shqypní	
Tue luftue me Mal të Zí.	
E atij mikut, i u ngjatët jeta!	
Thuej T' a qesë një shkrolë n' gazeta,	
Se per t' gjallë rodi i Shqyptarit	265
Per pa gjak kurr dhén e t' parit	
Nuk e lshon, jo, pasha Zotni!	
S' e koritë, jo. Gjergj Kastriotin.	
Gjergj Kastriotin, trim rrfé.	
T' shkruej se trima ká nder né,	270
T' cillet per Atme edhe per Fé	
E bâjn deken si me lé,	
Kur t' janë lidhë me besë e Fé	
Kur t' janë lidhë me besë te Zotit	

250-255 n'Veleçik : K.XIII, 2.

255-260 pa shkrep dielli : pa lindë dielli. – n'at mollë Shkodre : në qytetin e Shkodrës. –
m'i u ban selam : nderime, pershendetje.- Miletin : K.XI, 225. – per Dauletin :
K.II, 32.

LAHUTA — Kangë e Trembëdhetët

Si janë lidhë sod Krenët e Hotit. 275
Tash po dahna; një udhë e mbarë!
Se kan kndue gjelat e parë,
E na kohë s' kem' me u vonue
S' është për burrë, jo, me u hutue,
Ku për të të jetë gjikue 280
Ja me deke, ja me fitue.»
Foli Çuni e u dë kuvendi.
Po, Zot, kuj do t' i jeshë vendi?

275-280 se kann kndue gjelat e parë: K.V, 193.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E KATËRMBËDHETËT

TE URA E RRZHANICES

ARGUMENTI

Nga kalaja e Shkodrës, Riza Pasha, komandant i ushtrisë turke, kundron Podgoricën dhe bindet për mjegullën e papritun, që është çue m'at anë: shej ky se së shpejti kishte për të ra shi. Myftija i difton Pashës shkakun e mjegullës: lufta e Hotit e e Grudës kundër Malazezve kishte filluar. Tymi i barutit ishte çue rreth.

Porsa zbardhi drita, Mark Milani, kryekomandant i çetave malazeze, përgadit ushtrinë, dhe, tuj e pas radhitun para, ep urdhënat e ditës: me mës Malsinë e shi më at mbramje me hy në Hot. Mbas fjalës së komandantit bëjnë rishtas burija dhe luftarët malazez vejnë në lëvizje në drejtimin e Urës së Rrzhanicës.

Poeti i sjellet Zanës së vet e e pëvetë për numrin e çetave anemike. Prej saj merr vesh se 800 janë Ljubotinjanë me të parë Ceroviqin; 1000 Cetinjanë me Njegushas e krahinas me komandant Vukotiqin; 900 Nikshiqas me kryetar Matiniqin, i cili

LAHUTA – Kangë e Katërmbëdhjetë

Simbas mejtimit të poetit, rrehet se vetëm me ta do të mrrijte me e shtrue Malsin. Hecë para ushtija karadake, thue është rë ngarkue me shi vjeshte.

Para këtij kërcnimi autori i drejtohet Zotit e tuj pa padrejtsinë e njerzve dhe lakmin e pangishme të tyne, e lutë at të Lumin t'u vijë në ndihmë Shqiptarëve.

Tek Ura e Rrzhanicës ndalohet ushtria në pushim. Mark Milani merr turbën dhe sodit vendin përpara.

Palokë Gjoka ban kryq para moris s'ushtris anmike dhe u flet shokëve tuj i zemrue për luftim. Pa mbarue fjalën ky, kërset e para pushkë e Marka Kolës. Plumbi, në vend të Mark Milanit, kah i cili ishte drejtue, merr burizanin e ushtrisë malazeze dhe e lëshon dekun. Flakza ushtojnë njizet shejshanat Shqiptare. Kryekomandanti malazias, epë urdhen për sulmë. Zana vajton për djemt që do t'injesin në ke të përleshje jo të barabartë fuqishë, por poeti i bertet dhe e ban të ehshtojë. Ndërkaq në Hot e Grudë qitet kushtrimi. Malsija bjen në Rrzhanicë porsi stuhija, si prroni, që çue breg nga shiu i vjeshtës merr me veti çka të gjejë përpara. Lufta ndezet e ashpër. S'dahet ma topi as pushka, martinat as novicat, shoqi as anmiku.

Ushtrit perzihen, kacafyten, dermishen, coptohen, kur Gruda vrapon në flakë të pushkëve dhe Hoti derdhet në Cem, me djelm të vet, si rreshmja bris së pjerrt të malit. Ushtria shqiptare kalon lumin dhe kapet fyta fyt me anmik, si prrojet, qi tuj u djergë shkumbueshëm nga dy maje të kundërta, perzihen tmershëm në luginën e perbashkët. S'ndihen ma pushkët, vringllojnë vetem taganat e shpatat. Gjaku mbulon fushën.

Poeti, këtu thërret Stoken, nanën malazeze, e gadi si ne tallje, e grishë të ke'rkojë ajo vet birin e vet të ram dekun. Cemi, që gjimon, mali që ushton, dhe fusha që kërcen, i lajron autorit se Mark Milani është kthye. Ushtria karadake zbrapthet dhe Lekët e Malcës u vehen në shpinë. Mjerisht tepër shpejt ra nata e lufta pushoi.

TE URA E RRZHANICES

Rizá Pasha del n' kalá:

« 'Madhi Zot, se shka me pá!

'Fort ndjegull paska rá

N' at Rrzhanicë, nen Podgoricë.

S' ká me ngiatë e do t' bjerë shí:

5

Hazna e madhe per bulqí!»

T' u ngjatët jeta! i thotë Myftija

S' ká rá ndjeglla kah Malcija,

Kah Rrzhanica e Podgorica;

Por ásht çue tymi i barotit,

10

Djelmt e Grudës e Lekët e Hotit

Kah luftojn me Mal të Zí,

Qi ká dyndun top e ushtrí,

Me hî mbrenda ne Malcí:

Mark Milani na u ká prî.

15

Po; sod n' nadje kur ká ague

Mark Milani, 'i trim drangue,

Tue i hypë gjogut n' pulla shkrue,

Burizânan aj ká urdhnue:

Bje bujris e t' dalë ushtriaja

20

1-10 nen Podgoricë: këndeje Titogradit të sotshëm. – **Hazne e madhe:** bekim i madh, thezàr i madh. – **Myftija:** kryetar i besimit mysliman të një rrethi.

LAHUTA – Kangë e Katërmbedhetët

Edhë t' niset kah Malcija. Krisi lodra edhë bujrija, Edhë m' kamë i a bâni ushtriya, E u rreshtue per fushë t' mejdanit Para kalit t' Mark Milanit.	25
At herë Marku zû mbi kál: « Pa ndigionie, o djelm, një fjalë: Sod n' Malcí na kem' me dalë; Pse e dau Rusja n' pleq t' Berlinës Me ju lshue Knjazit t' Cetinës Hot e Grudë Plavë e Gucí. E na sod. qe. jem shtrengue Këto male me i pushtue. Por se shka? një pûnë po e drue, Se pa gjak nuk kan me u lshue. Pra, t' gatoi me qindrue, Pse kem luftë me trima rrfë, T' cillt Atme edhe per Fé E bâjn deken si me lé. Por, ne kjoshi, o djelmt e mí, T' bijt e atyne qi n' Mal t' Zí Kan ruejtë Fé, kan ruejte liri, Tue luftue si shqype t' leta M' krepa t' onë per sa qindvjeta; A ju mbrapa n' Hot do t' mrrîni. Malcí mbrenda do t' i hîni. Do t' a ngulni n' Hot bajrakun, Do t' a zbardhni Karadakun. Urre djelm, eh, u dhashtë e mara!	30 35 40 45

20-25 Krisi lodra : tamburi, daulla, në shenjë të marshimit.

TE URA E RRZHANICES

Perse fati na hecë para!	50
Kshtû tha Marku e rá bujrija	
Edhë u nis per Hot ushtrijs.	
Ehi, moj Zânë, tý t' kjosha true!	
A thue din ti me m' kallzue,	
Se sa ushtarë ká Mark Milani,	55
Se si i a quen Vojvodat zâni?	
Pse s' t' a njof asnji per bé:	
Un Shqyptár, ata janë Shkijé:	
Né na dán një gjak e 'i fé:	
N' mní t' sho' shoqit kemi lé:	60
Kem' ndrmjet një qiell e 'i dhé!....	
Njajo çeta, qi ka prî,	
Tetqind pushkë, t' gjith djelm te rí,	
Ata janë Ljubotinjánë,	
T' dobë per t' páme sa t' duesh me thânë,	65
Porse trim t' fortë si Zâna,	
Qi kan lânë pa djelm sa nâna,	
Qi kan bâ me kjá sa bulla,	
Qi kan djegë saraje e kulla,	
Qi e kan zbardhun Karadakun:	70
(Kiju inád, por foljau hakun):	
U ka prî 'i farë Ceroviqit	
Derës bujare prej Nikshiqit.	
Kaleshan musteqe—zí,	

50-60 Se si i a quen Vojvodat zânin: se si quhen Vojvodët. – asnji per bè : kurrfare.

60-65 Ljubotinjánë : fis malazias në jug perendim të Rjekës.

70-75 prej Nikshiqit : nga Nikshiqi, qytet i venduem në fushën me të njajtin emen.

LAHUTA – Kangë e Katërmbedhetët

Thonë âsht Ora e Malit t' Zi.	75
Njimí pushkë i çoi Cetina	
Me njegush e me krahina,	
Djelm te lehtë, si gjeraçina:	
Vukotiqin kta kan t' parë,	
Burrë i fórt e kuvendtár,	80
T' cillin thonë, se Knjazi i Malit	
T' Zí s' e ndrron per sý të ballit.	
Ndandqind pushkë ka qitë Nikshiqi;	
Njaq sa thonë qi Matiniqi,	
Vojvoda qi u ka prî,	85
I pat lypë me rá n' Malcí.	
Matiniqi, bre, djalë i djalit,	
Tuj kênë vete ti sokol malit,	
po a njemend paske kujtue	90
Se Malcín ke per t' a shtrue	
Me ndandqind e jo mâ vetë?	
Po a kujtove, more i shkretë,	
Se Malcija ká dalë faret,	
Se nuk bâjn mâ djelm Shqyptaret,	
Veç se bâjn do cuca t' kqija,	95
Sa per furka e enemija?	
Ah, kadalë! sod ká me u pá	
N' urë t' Rrzhanicës kur ké per t' rá,	
Se n' Malcí nuk léjn veç grá;	
Kur t' i ndiejsh shkinat tue kjá:	100
N' kjoftë, mandje, per tý gjikue,	

75-80 Ora e M.t'Zi : K. I, 32. – Me Njegush: krahinë mbi Cetinë. – si gjeraçinë : K. I, 277.
95-105 do cuca : ca goca, çupa. – enemija : vegël me mekanizëm të thjeshtë, ku vehen
shkulmat e penit, per t'u pshtjellë prej saj në maqinnë.

TE URA E RRZHANICES

Veshë e krye prap n' shpí me i çue:
Kur t' i ndiejsh tue kjá ti shkinat,
Kur t' i ndiejsh tue nâmë martinat
Qi u a lanë sa nuse t' veja, 105
Qi u lanë pa mârrë sa reja,
Kah gjimojshin porsi rrfeja!
Vjen ushtria e Malit t' Zí
Porsi rêja e zezë me shí
Per me shkrepun n' at Malcí. 110
Kah Rrzhanica na i ká prî
Mark Milani Kapidani,
T' cillit n' krajla i vojti zâni,
Si kah pupla e kah tagâni.
Por nuk dij, se ç' ká me bâ 115
N' Urë t' Rrzhanicës kur ká me rá?
Ura ngusht e Marku m' Kál,
Fort po drue se s' mund do t' dalë.
Deh, o Zot, qi nalt prej qiellit
Punët e njerzve i njef mirfillit; 120
Qi e ndertove, kur krijove,
Qiellen t' naltë e token t' gjânë
T' bijt e robit sa me i zânë,
Pa nevojë me ndeshë m' shoshojn,
Kur per s' tepirt t' mos lakmojn; 125
S' dij Shqypnija se shka bâni,
Qi e ka msý sod Mark Milani,

110-125 Si kah pupla : kah shkrimet per të cilen âsht i permendun. – **martinat :** K. XIII, 25.-
mirfillit : fort mirë. – **T’bijtë e robit :** njerzit.

LAHUTA – Kangë e Katërmbedhetët

E me topa e me novica Po rreh dromin kah Rrzhanica?...	
Ti, qi t' Ligshtit i a njet doren, Per mjedis qi kputë mizoren Shpatë ngadhnyese n' grusht t' tradhtarit, Njita doren sod Shqyptarit; Edhë anmikun shtroja para, Qi perbluen kshtû punë t' pamara.	130
Kur n' Rrzhanicë na vojt ushtrijsa, Atý krisi prap burijsa, Edhë u ndalen me pushue. Mark Milani, trim drangue, Merr turbín, del me shikjue:	135
"Madhi Zot! se shka do t' jetë, N' at báll ure, n' at perpjetë? A janë orrla, ja sokola?...	
Nuk janë orrla, as s' janë sokola, Shka n' per sý po shef t' turbís; Porse janë Lekët e malcís: Halil Haka e Palokë Gjoka Me 'izet djelm qi s' t i ká toka; Ktû Çun Mula edhë 'i ká çue Pushken sod me t' a fillue.	140
Palokë Gjoka, i forti djalë, Po çon doren. bân kryq n' ballë:	145
	150

125-135 novicat : K. VI, 377. – Po rreh dromin : po niset per rrugë të madhe. – n'grusht : n'dorë.

135.145 Perbluen... : sendërgjon, trillon, mendon. – orrla : shpend grabitçarë me krah të zezë e të mëdhenj(Buteo lagopus).

TE URA E RRZHANICES

‘ Madhi Zot! tý t'kjoſsha falë,
Se shum shkjaſu na paſka dalë:
Krushqit e knjaſit t' Malit t' Zí 155
Per me mârrë « vashen »Malcí.
Por s' diſ ſhêj' n kuej i a ká çue...
Paſha armët, s' kem' me ja lſhue!
S' mund e vëm na ſod kanú
Me i dhânë vaſhat pa i feſue... 160
Pra, t' ſhterngoh' i n' armë, o burra!
T' a bâjm vorrin nder kta curra,
E t' i a niſin Knjaſit pushken...
T' i a kthejm krushqit me gjith krushken.
P' r 'i grusht eſhtna, paſhi Zotin! 165
Mos t' koriſim Gjergj Kaſtrjotin,
Mos t' koriſim na ſod Hotin,
Marre vedit moſ t' i lâm.
Marë Europa âſht çue në kâmë,
Krajl e Mbret kan dalë me pá, 170
Si luſtojn Shqyptár e ſhkjá.
Mâ mirë dekë nën dhé m'u kjá
Se per t' liſhtë né me na ſhá!
Se per t' gjallë me ndêjë nën Shkjá!
Nenë fjalë s' pat krye Paloka, 175
Kriſi pushka gjimoi toka.
Aferim! tha Palokë Gjoka!
Po kuſh qiti n' trí taborre?
Marka Kola rrfé mizore.

160-170 curra : shkambijë, shkrepë. – **P'r'i grusht eshtna** : për pak është, kockë.
175.180 taborre : bataljona.

LAHUTA – Kangë e Katërbëdhetët

Marka Kola i pari qiti, 180
E kû qiti atý i a njiti:
Vrau n' martine të Sulltanit
Burizânen Mark Milanit!
M' Markun fill aj kje shterngue,
Por me e marrë s' isht' kênë gjikue. 185
Dekun n' tokë rá burizâna,
Kur qe krisne 'izet shejshâna,
Njizet huta rán batare:
Njaq rrëfeja n' dorë shqyptare.
« M' kamni djelm!» sa i punoi zâni, 190
Atbotë krisi Mark Milani,
Pse na rá per Zo' n Malcija!»
Trup në kamë i a bâni ushtriya;
Krisi topi edhë novica,
Gjimoi Cemi, u dridh Rrzhanica. 195
Kuku! bâni Zâna e Malit,
Ke do t' m' jesë mue pika e djalit,
Pika e djalit, djelmt e Hotit:
Njata nipat e Kastriotit...
Ah! Çun Mula, kjosh i zí, 200
Ke na i bore djelmt e rí,
Tuj zânë pritat Malit t' Zí.
Heshtu. Zânë, m' at vetull malit!
Nuk po t' jet, jo, pika e djalit,
Pika e djalit, Lekët e Hotit: 205

185.190 shejshana: K. VI, 443. – **huta:** K. X, 306.

200-205 heshtu, Zanë, m'at vetull malit : pusho, hesht, Zanë n'at kreshtë mali.

TE URA E RRZHANICES

Perse nipave t' Kastrjotit,
Kur t' jén lidhë me besë të Zotit,
S' ka shka u bân flake e barotit.
Por t' gajrisin me qindrue,
Pse, edhë n' kjoftë per ta gjikue
Me dhânë jeten tue luftue,
Ká me dalë kush me i pague:
Çuni ngiat u ka qillue.

Po, sa krisi te Rrzhanica
Kndej martina, andej novica,
N' Hot e n' Grudë u dha kushtrimi.
E, si dirgjet bjeshkës thellimi,
Tue vetue e tue gjimue,
Shí e breshen tue dikue:

Njashtu rá n' Rrzhanicë Malcija **220**
N' at log Zânash, kû tradhtija
Do t' poshtnohej Malit t' Zí.

E si prrue, kur t' bjere shí,
Turbull bjeshkve tue shungllue
Landë e gur tue rrokullue, 225
Urat mêrr qi t' gjêjë perpara
E then ledhet per nên ara

**Bulkut t' ngratë zëmren tue i thá;
Njashtu n' luftë Malcija rá.
Aman, Zot, se shka me pá!
Kerset topi pa i a dá;
Rreh martina si bumbullima,**

215-230 u dha kushtrimi : u qit zani per luftë. – **e si dirgjet ... thellimi** : porsi prej maleve ulet stuhija. – **ledhet** : muret.

LAHUTA – Kangë e Katërmbedhetët

Rreh novica, ushton Rrzhanica; Çohet tymi. gjâ nuk shifet, Per brî shoqi nuk mund t' njifet.	235
Ah! ju orla e korba t' zí, Se shum puna ká m' u bâ: Qýsh se trimi m' trim ká rá, Pa pasterm nuk kan m' u dá...	
Mâ se 'i nânë, po, ká me kjá, Mâ se 'i nuse e vejë do t' mbese, Mâ se 'i çikë pa dhânë do t' jese: Mâ se 'i çikë do t' jesë pa dhânë; Perse djelmt, qi i paten zânë, N' at Rrzhanicë se i cilli muer	240
Ka nji vashë e u bâ dhanuer... Muer ka 'i plume në krahnuer! Por lum kush des per dhe t' t' parve, Si âsht tue deké rodi i Shqyptarve.	
Pra mos kjáj, moj nâna e Colit, Pse t' mbet djali, aj farë sokolit, Pse t' mbet djali tue luftue! Aj n' pûnë t' ligë nuk t' pat qillue, Por qilloi me trima rrfé Tue luftue per Atme e Fé:	250
Nuk ká dekun por ká lé! Jo se, pak pa dhânun jeten, Coli mirë na pagoi veten: Vrau dy shkjë, dy djelm si Zâna, T' veshë e t' mbathë si kapidâna:	255
Njâni Krista e tjetri Rista.	260

235-240 pa pasterm : pa mish, që lehet për t'u ngân më vonë.

TE URA E RRZHANICES

Por t' kjajë shkina ke Cetina
Matiniqin t' cill' n e kputi
Gjeto Marku, zêmer—nguti.
Veç se shka, mâ fort se Gjetja, 265
Ket qyqâr, thom, e vrau vehtja;
Pse, ç' e prûni ke Rrzhanica
E me topa e me novica?
A dro token pat per t' dá,
Qi ja la ktij baba Shkjá? 270
Ç' po bân Zâna n' mal tue kjá!
Mjera Tringa per njaq vllá,
Mjera Tringa per vllá t' vet,
Qi n' Rrzhanicë aj sod i mbet,
Pa pasë moter me i ndêjë ngiet, 275
Pa pasë moter, qi m'e ankue,
Varrët e shtatit m' i a pajtue!
Po, Nikë Daka i Vat Cubakut,
Lule djalit prej zamakut,
Dý — trí herë i rá mustakut; 280
E si arí qi vathës tue rá,
Kje varrue, por jo krejt vrá,
Vjen mâ fort aj t' u terbue
E mberendë vathit s' jet pa u lshue;
Njashtë Nika, jurra djalë! 285
Msýni uren per me dalé,
Per me dalë, me rá n' ushtrí,
Thue se gjallë don me i perpî.
Por e pri'n me dý novica,

260-275 zemer-nguti: i padurueshëm, i shpejtë. — ngiet : afër.

275-285 m'i a pajtue : me ia sherue, zbutë. — Lule djalit prej zambakut : djalë i pashëm dhe i ri.

LAHUTA – Kangë e Katërbëdhetët

Me dý plume per nen cica **290**
E e bâñe dekun ke Rrzhanica.

Shka ká thânë njaj Halil Haka:

« Bini, djelm, se mbet Nikë Daka!..

Bini Lekë, bini Malcorë!

Trima mbrendë! Me dorë! Me dorë!» **295**

Edhë âsht çue në kamë Halili,

Zier tagâ' n. 'i rrfé prej qielli,

E jurish ká mârrë i urë

Porsi bisha ne Kalinduer.

U dynd Gruda, s' cilles zâni **300**

Larg i vojt per kah tagâni:

U dynd Hoti t' cillit Zoti

I ndihmon per kah agzoti:

E. si rreshmja s' naltit lshue

Bjen teposhtë tue shungullue, **305**

Krepa e gur tue rrokullue,

Tue rrxue landë e tue rrxue shpija

Kahdo t' i kalojē duhija:

Njashtû n' Cem djelmnija rá,

Rá djelmnija n' luftë tuj ngá. 310

Djelmt e Grudës, ahi porsi Zâ

Djelmt e Hotit, si lum nâna,

Si lum nâna, qi po i ká!

Kush i urë e kush nper vá,

Njani zhyt e tjetri m' not, **315**

T' gjith m' at anë. o i Mac

Po, dý prroje prej dý kulmesh

9 1 9 1 9 9

295-305 e jurish ka marrë i urë : ka sulmue kah ura. – **agzot:** K.I,80. **_ e, si rreshmja :** por si ortegu i gurve (borës).

315-320 prej dy kulmesh : nga dy kreshta, maje malesh. – **nuk perpiqen shkulmesh :** valësh, talazesh.

TE URA E RRZHANICES

Ndryshej nuk perpiqen shkulmesh,
Kúr t' kén hasun n' grykë t' ndo'i malit,
Per me u lshue mandej giatë zallit. 320
Neper ara e fusha t' gjâna,
Turr dý ushtrít, ahi! me tagâna
Si u perpoqen kah Rrzhanica.
Heshti huta edhè novica,
U perzien ksula e kapica, 325
Flakuruen kaptina e koka,
Shkumoi gjaku, bumbulloi toka.
Ah! moj Stoke, e zeza loke!
Del një herë n' at vetull malit,
Per ne paç n' ushtri djalit: 330
Del, o e shkretë, një herë me pá,
Pse po drue qi ngusht t' ka rá,
Ke, trullue prej Gospodarit,
U ndesh sod me ród Shqyptarit.
Kqyri Shkijét qi kan mbetë shyt: 335
A mos t' jét njaj djali i yt?
Njaj Jovani? ja Stojani?
Njaj Nikiqi? ja Radiqi?...
Njehi vetë, mori kercunë.
Veç se e ké. besa, do punë, 340
Pse pesdhetë kan mbetë pa hundë,
Njaq kan mbetun pa rradake...
Mjera nana karadake!
Por, ç' âsht Cemi tue gjimue?
Por, ç'âsht mali tuj ushtue? 345
Por, ç' â fusha tue këcye?

330-340 trullue prej Gospodrit : marrë mendsh, habitë.

LAHUTA – Kangë e Katërbëdhetët

Mark Milani thonë u thye!
 Mark Milani, bre djali i djalit,
 S' i ké njoftë ti Lekët e malit.
 Pse kur rubla n' fushë t' mejdanit 350
 S' u a topitë tefin taganit,
 Atje kurr një aster s' bâni
 As Nikolla, as Mark Milani...
 Por, n' daç gjallë n' Cetinë me shkue,
 Duen prehë kamët e me shpejtue, 355
 Pse pat thanë një mjekerr -- bardhë:
 «Kamët e leta e faqja e bardhë.»
 Hiku Marku, hiku ushtrijs:
 Urra! m' shpinë i u lshue Malcija,
 Mjerë i mbrami, lum i pari, 360
 Pse kê zû per vrap Shqyptari.
 Kurr n' Mal t' Zí mâ s' kthei qyqari.
 Bre, nuk dij se ç' kje tu' bâ,
 T' kênke ditë, ofshe! edhe! mâ;
 Por rà nata e lufta u dà. 365
 Hiku Shkjau sa mujt me ngà
 E n' Rrzhanicë Malcija rà
 Zûni pritrat per gjith vâ;
 Pse thonë Shkjau se besë nuk kà.
 Ehi! moi Zânë. ty t' kjosha true, 370
 A thue â 'imend, a m' duket mue,
 Se ata ushtarët e Gjergj Kastriotit
 Ndryshej n' luftë nuk bijshin motit,
 Veç si bien Shqyptarët e sotit,
 Kur t' jèn lidhë me besë të Zotit? 375

350-355 rubla : pare arit me vlerë të nalta. – **s’u a topitë tefin t...** : s’u a then, ligshton. – **aster** : pare me vlerë të vogël.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E PESEMBËDHETËT

KASNECI

ARGUMENTI

Mbi sarajin e Knjaz Nikollës, në Cetinë, krrokë një sorrë, e cila, si për ne si për Malazet, njëll zi. Ndërsa Mbreti del për t'a trembë, që sa vren një djalë kah me hapa të shpejtë i afrohet pallatit. S'vonoi e i derguemi nga Mark Milani i a mbërrijti. Hin te Knjazi dhe i ep kumtën e zi se ushtria i ishte thye e se Shqiptarët, burr për tim, kishin ran ë Tuz nën Hodo Begun e Kapidanin e Gjomarkajvet. Djaloçi i kallxon Mbretit ushtrinë Shqiptare: 2000 djelm nga Dukagjini nën Mar? Lulen e Shalës; 3000 Mirditas nën Prekë Bibë Dodën; një numer i panjohun Shkodranësh nën Hodo Begun; Shkrel, Vukël, Nikç e Kelmend, ka një për shpë, nën Bajraktarin e Hotit, Qun Mulen. Si mos të mjaftojshin këta — shton kasneci — Mati e Kruja, thonë, u paska çue fjalë të parëvet se për se shpejti do t'u a merrjnë me djelmët e vet, nën Toptanin.

LAHUTA – Kangë e Pesëmbëdhjetë

Ku je, mandej, Toskë e Dibranë, Lumë e Pejë, Gash e Krasniqe, Gusinjanë me Gjakovas e Tetovë.

Para kësaj morije pushkatarësh – vazhdon lajmtari – Mark Milani lypë leje te zhgrefë luftën n’uzdajë të një plani tjetër.

Knjazi vjen e vrahet, pihet dhe për një çast i tresin fjalët. Mendon pak, mandej vëhet e i shkruen gjeneralit të vet tuj i dhanë zemër, mbasi lisi s’pritej kurr me një të rame. I ep urdhen të shpërndaj ushtrinë dhe të mendoj për një plan të ri. Letrën e mshilë me dyll të zë dhe i a ep lajmtarit, i cili mbas shumë rruge kapet, si vetima, në Fushë të Qemoskut dhe, pak mërrapa, dorzon urdhurin.

Në të zbardhun të dritës Mark Milani lën logun e betësë dhe këthen me ushtri të vet në Mal të Zi.

KASNECI

N'at Cetinë, mbi 'i kulm pullazit,
M' kulm t' pullazit t' saraj' t t' Knjazit
Po bân sorra „kâ '“ e „ka '“.
Veç kto sorrat, more vllà,
Thonë po njellshin ogur t' zî: 5
Kshtu, nemose, thonë n' Shqypni,
Veç me giasë se edhë n' Mal t' Zi;
Pse, sa nisi me vikatë
Po del Knjazi me hukatë,
Me hukatë neper balkue, 10
Tue britë t' madhe „hue“ „hue“ „hue“.
Kur, qe, i epet me shikjue
Kah Dobërsku, mal i bardhë,
Edhe shef një djalë tuj ardhë
Kah Cetina vrap si era, 15
Thue po e ndjekë mbrapa potera.
A thue është hajn, a por ushtuer,
Qi i bjen rrugës kryq e terthuer,
Po bân Knjazi at herë me veti,

5-10 Thonë po njellshin ogur t'zi: paralajmërojnë fatkeqësi.

10-20 kah Dobërsku: Bobrsko; mal e fushat n'afersitë e Cetinës, kah lindja. – potera: lufta.

– ushtuer: rojtar vëneshtash.

LAHUTA – Kangë e Pesëmbëdhjetë

Por me pvetë kurrkend nuk pveti...	20
At zâ sorre e drote i shkreti.	
Nuk i a ngiati por sa grima	
E aj kamsori, si vetima,	
Fillikat n' Cetinë i a mrrini.	
N' saraj t' Knjazit edhë hîni;	25
E la sogja me kalue:	
Mark Milani e kishte çue.	
« Mirë se vjen, or gerxheli »,	
I thotë Knjazi i Malit t' Zi	
« A kem' fjalë prej Mark Milanit?	30
Si i kem' pûnët n' at fushë mejdanit?»	
Tuj ofshâ i a kthen lajmtari:	
Njashtû punët, lum Gospodari,	
Njashtû punët t' i pastë anmiku	
Perse ushtriya njiherë t' hiku;	35
T' hiku ushtriya, e Mark Milani:	
Shqyptarve u kà mbetë mejdani.	
Disa krena na i kan prè,	
Disa t' vràm na i bânë per dhë,	
Per t' shituem pse pvetë nuk kè;	40
Fushës s'Qemoskut na vûnë para	
Tue na ndjekë nper djerre e ara,	

20-30 Fillakat: vetëm, qyqe vetëm. – **sogja:** roja. – **gerxheli:** trim i çartun.

30-40 Tuj ofsha: tuj fsha. – **Lum Gospodari:** mbreti .

40-45 Fushës s'Qemoskut : fushës ndërmjet Podgoricës e Liqenit të Shkodrës. – **djerre :** tokë e papunueme.

KASNECI

Gjurmë per gjurmë per vrap tue ngà, Dër sa u err e mâ s' u pà: At herë lufta por u dà.	45
Por per kaq na s' kjem tue e lshue, Pse jem' t' armve e n' lufta msue: Veç â 'i kob edhè mà i zi: Duel kushtrimi n' Shqyptari Me rà n' luftë ka një per shpi;	50
Shka âsht i malit me armë mizore, Shka âsht i fushës me kâl per dore, Të gjith lidhë me besë arbnore. Edhe dyndë janë malet t' tâna, Kan rrokë huta e prehë tagâna,	55
E u kà pri, si kà dalë zâni, Hodo Begu e Kapidani, Qi per mbret e vende t' veta Nuk u dhimbet gjâja as jeta. T' dy bujarë e të dy trima:	60
Kapidana, si vetima, Hodo Begu, si Bumblima: Nder shtatë krajla u vojt ushtima. Kan rà n'Tuz, si shqype t''leta, Veç me pà, mor' t' u ngjatët jeta,	65
Se nuk din kush me kallxue, Kaq ushtri âsht grumbullue! Dy mi djelm çoi Dukagjini, N' luftë të rrmyeshem, porsi Drini,	

45-50 kushtrimi: u dha alarmi ...

60-70 Ner shtat krajla u vojt ushtima: u del zani, nami, në shtetet e mëdha Europiane të Perendimit.

LAHUTA – Kangë e Pesëmbëdhjetë

Kah dikohet turbull zallit,	70
Kur tu' u dê t' jèt bora malit:	
Mjaft me thënë Shala mizore,	
N' zâ per pushkë, kjo'e bukë e ndore:	
Qaj Mar Lula na u ka pri,	
Kaleshan musteqe — zi,	75
Larg permendë aj per urti,	
Per urti, per trimëni	
N' «kacaturrë» edhë n' allti.	
Pësë bajrakët, qi ka Mirdita,	
M' krep t' Rragamit neper prita	80
Kan zânë vend, nja trimi rrfeja:	
N'zâ n' Shqypnikta per kah feja:	
T' lèt kah kama e t'shpejtë kah dora,	
Thonë, se kurr s' u â sht ligun Ora.	
N' at log Zânash u ka prî	85
Nji i Gjo'Markajsh, djalë zotni,	
Kaluer atit pullali,	
Si hyll drite n' at Shqypni:	
Prek bibë Doda aj êmni i ti.	
Por, zotni, se shka me kënë!	90
Ka rrâ Shkodra turk e i kshtênë:	
Turq beglerë e T' kshtêrë reshperë,	
Veshë e mbathë si Kapitana	
Me çakçirë e me fistâna:	

80-85 M'krep t'Rragamit: mal n' veri t'Shqipnisë, kah maja e Jezerës.

90-100 reshperë: tregtarë të mdhaj. – Me çakçirë e me fistâna: dy kostume kombtare. – Me dumbare: Nji lloj levorje me dy fishekë.

KASNECI

Me tagâna e me shejshâna,	95
Me martina, me calina,	
Me dumbare e alltipatllare,	
E me pare e besë shqyptare.	
Un këta, drejt me t' kallxue,	
Gospodare, un këta i drue...	100
Perse, kur një djalë zotni	
T' lãje tokë e grue e fmi,	
Aj dikû veç ka qitë ceken	
mos me kthye, por me bâ deken.	
Jo se edhë me dashtë me kthye,	105
Një luâ kta kan për krye,	
Qi u bje pushkë, po, n' lule t' ballit:	
Hodo Begu, sokol malit,	
Oxhakzade djalë mbas djalit.	
Porse prap kà edhë mâ teper:	110
Ka rà n' Tuz Malcija e Eper;	
Ka rà n' Tuz ka një për shpi,	
Shkreli n'zâ për bujari,	
Vukli e Nikçi për urti,	
N' zâ Kelmendi për begati:	115
U kà pri, krejt n' ari ngri,	
Vetë Çun Mula, bajraktari,	
Qi mâ i mirë s' bâhet Shqyptari.	

100-110 Oxhakzade : shpì bujare.

110-115 Shkreli, Vukli, Nikçi, Kelmendt : fiset kryesore të Malcìs së Madhe. – për begatì : për pasuni.

LAHUTA – Kangë e Pesëmbëdhjetë

Ktyne fjalë edhë u kà çue Qaj Toptani. trim drangue. Se do t' vîjë me Mat e Krù Per Shqypni ktû me luftue. E t' janë çue Toskë e Dibrânë E janë ngrehë Lumë e Pejanë, Gàsh, Krasniqe e Gucinjânë, Me Gjakovë e me Tetovë, Me rà n' Tuz. me rà n' ushtri. Me dhânë jeten per Shqypni, Per Shqypni edhë per Mbret. Kan rrahë bèn t' gjith n' fè të vet: T' Kshtënët Unjillin, Turqit Qitapin Se per t' gjallë Malcin s' t' a apin.	120
Mark Milani prandaj tutet Me rà n' luftë, edhë po t' lutet, Per ne daç me u dà me nderë, Me shkrefë luften tash nji herë: Per Malci nuk âsht mâ shpnesa. Do t' pertrijm tjera ngatrresa per me rà n' ndo'i tjeter ânë: Pa e shkye 'i send na s' kem' me e lânë, Perse e kem' Moskovin nânë...	125
Kshtë kasneci tha tue fshâ. Knjaz Nikolla erdh e u vrâ. Kishte mbetun m' kamë pa zâ: Me e pasë prè, gjak s' do t' kisht' bâ: Kaq u pi, kur ndjeu se marë	130
	135
	140
	145

130-140 kan rrahë bèn : kan ba bè. – Me shkrefë luften : me pushue, me lanë luftën.

KASNECI

Punët s' i kishte me Shqyptarë.
Nji copë herë ndëi tue mendue,
Qatje vonë ulet me shkrue,
Me shkrue leter Mark Milanit, 150
Me u largue prej fushës s' mejdanit:
Mark Milan, bre faqja e bardhë,
Teper keq tash â tue m' ardhë
Ke thënë s' paska kënë prej zotit
Me shtrue tokët e Gjergj kastroitit 155
Cernagora, e Grdës e Hotit
Me ju vû « kapcen » m' krye.
Shum uzdajë kam pasë un m' ty...
Por, qe, tash...ngusht paske rà...
Ç' t' i bajsh punës...Gjithmonë belà 160
Kta Shqyptarë, besa, kan kënë,
E n' dashtë turq, n' dashtë t' jenë të kshtënë,
Hajrin s'u a kà pà kurrkush!
Veç se fjalë e la dikush,
Qi me 'i t' sjellme s' pritët lisi 165
E se lopët lpihen me rend...
Prandej çetat fill tash nisi
N' shpija t' veta: me sa mend
Na po i bijm murit me krye...
Me shka vetë po shof me sy, 170
Vonë Shqypnin kem' per t' a shtrue,
Pse po e ká ajo Oren çue.
Edhë e mshili me dyll t' zi

155-165 Cernagora: çka âsht muhamedan i Malit t' Zi. – **kapicen** : ksulën rrafshatake të zezë
me kapak të kuq dhe em gërmat fillestare SSSS, qi në gjuhen sllave do të thotë :

« vetëm Bashkimi Pështon Serbin ».

170-180 Oren : ka fatin e madh, âsht me fat.

LAHUTA – Kangë e Pesëmbëdhjetët

E ja dha kasnecit t' ri,
 Qi edhé e puthi e e vûni m' ballë; 175
 E t' u çue si shpatë e gjallë.
 Bâni Knjazit t' u ngjatët jeta,
 Edhé u nis aj kah perpjeta,
 Tue i rà rrugës kryq e terthuer,
 Thêmbra e gishta tuj i lnuer, 180
 Neper landë e neper gùr:
 Tue hecë ditë e tue hecë natë.
 Por, shka t' bâjë? â rruga e giatë,
 E m' u ndalë s' po dote as vetë:
 Asht dishka qi e shtyn perpjetë... 185
 Kur kan kndue gjelat e parë
 Fushës s' Qemoskut bjen per arë;
 Kur kan kndue gjelat e dytë,
 Mark Milanit i a shef sýt.
 Edhè letren kà dorzue. 190
 Marku letren kà reduë,
 E at herë drita tuj ague,
 Ulun krye, lavjerrë mustak,
 Kthei me ushtri në Karadak.

180-185 tuj i lnur: tuj i shprish, tuj i rrà.

185-190 kur kann kndue gjelat e parë: nata dahet me kangën e gjelave, të cilët për të parën herë këndojnë kah mesnata. – **Kur kann kndue gjelat e dytë:** tri orë mbas mesnate.

190-194 ka reduë: e ka lexue rresht për rresht. – **lavjerrë mustak:** me mustak të ram në shej se e kishte lëshue zemra.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E GJESHTËMBËDHETËT

KULSHEDRA

ARGUMENTI

Në Dukagjin shperthen një duhi e tmershme. Kulshedra kërkon hakmarrje për varrë që i suell Drangoni i Shalës, Vocërr Bala. Drangojt e Shqipnisë ndigjojnë gjamën e bubullimen e motit dhe kujtohen se perbindshi ka dalë për fushë. Armatosen mirë dhe lëshohen fluturim.

Poeti i njëj Drangojt dhe i cilson emnat e tyre, emna të cilët përbajn protagonistat e ngjarjeve, që ndjekin. Mirdita, Shkodra, Rogova, Gjakova, me Kosovë, Shllaku, Palçi e Këthella, Kastrati, Hoti, Shkreli, e Kurbinë dërgojnë perfaqsesit e vet. Këta në Qafën e Boshit, takohen si vllazën nga Shala e Shoshi. Aty bajnë planin e luftës dhe menjëherë lëshohen në kulshedër. Fuzhnje, sopata, dana, hekura anijesh, topuza, patershana, shkrepë e curra, zhavella e shpata janë armët e tyre: Shtatë krena e aq bishta, kthetra, dhambë, zjarm e flakë, jarg helmues e vnerë përbajn mbrojtjen e kulshedrës. Mbas njëj luftimi të gjatë kjo, tuj e pa vedin ngusht, terhiqet në shpellë. Len jashtë vetëm krenat. Llesh Gjoni, i shpisë së Gjomarkajve, dikur i afrohet dhe ia ngjet në dana në njanën felqë. Terbohet shtaza e përdridhet. Idhnohet Dragoni: ngreh e ndjersitet për t'a nxjerrë jashtë nga shpella. Kulshedra del përgjys nga humnerja tuj sterpikë

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

shkambijt me pëshurrë e gjak. Lëshohen at botë luftarët më të dhe provojn fuqin e trimnin mbinjerzore, që kanë e armët që ngjeshin. I shkurtojnë krena, i thejnë brë e kurriz, i shpërthejnë sy, i cungojnë kambë e kthetra, por mjerisht perbindshi kishte mjaft sosh. Zienë edhe ma ma tmershëm(trishtueshëm) përleshja. Ushton mali, shperthen edhe ma tmershem era e moti, shtohen vetimët, çohet tym e megjull, lëkunden bjeshkët, Gukagjini luen shregull. Kulshedra ngrehet rrshanas këthellë në humnerë.

Drangojt, atëhere, shkrepin një buzë mali dhe me të mbyllin grykën e shpellës. Luftimi me: moti davaritet hana lëshon rishtas rrezet e veta t'ambla.

Ora e Dukagjinit gëzohet para trimnis së Dragojve tanë ; thrret shoqet tjera ; u kumton fitoren e asaj nate ; urdhnon të bajnë gati darken për (Dragojt) herojtë e lodhun. Dëshira e saj plotsohet me shpejtsin e rrufeshme.

Burrat rreshtohen në rresht doketar me deren e Gjomarkajve në krye të vendit. Mbas darke dalin anash dhe, bashkë em ngjarjet e asaj nate, kuvendojnë mbi besë e burri të fiseve, mbi kanë e urtë të maleve.

Mbyllë kangën vallja e Orëve, ku Hijet rrjeshtmira këndojnë, në derë të Dragojve, kangën e vashës shqiptare, Eufrozinë, e cila për mos të ranë duhet të Ali Pashës, të i cili bierte erzin e nderën, mbytë veten në Liqe, tuj i pshtue, kështu, duerve të Harapit, që kishte shkue me e marrë.

Në fjalët e fundit agon drita. Orë e Drangoj marrin fluturimin dhe secili sish pushon, në një të rrahun qerpiku, ku i dëshiron zemra.

KULSHEDRA

Lum e lum per t' Madhin Zot!
Ç' kà shkrfë sande gjith ky mot,
Gjith ky mot e kjo vetimë,
Gjith kjo gjëmë e bumbullimë,
Thue po shâmen qiell e dhë. 5
Kà lshue prrue, po, e kà lshue shë;
Rreh shtergata, shungullon era;
Ushtojn malet, me t' hi mundera;
Kaq nji mot kà shkrefë n' malci:
Shka do t' jèt, vall, nuk e di. 10
M' at Bigë t' Shalës kà dalë Kulshedra,
Me shtatë krena e gjashtë parë kthetra,
E per krye kà 'i sy në ballë,
Bishtin giatë, me i mrrihtë në zall:
Qi, t' u hjedhë e t' u perdredhë, 15
Tue hingllue e tue turfullue,
Zjarm e surfull tue flakrue,
Krepa e gur tue rrokullue,

1-10 çka shkrefë...gjith ky mot: që ka shperthye gjith kjo stuhi. –kà lshue shë: janë rritë
prroje e shi(bie rrëkajë).

10-15 M'at Bigë t'Shalës: mal i naltë mbi Shalë (m.2232). – Kulshedra: K. V, 404. – me i
mrrihtë në zall: nga Biga i arrin në zallin e lumit të Shalës, kund katër orë largë.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Dukagjinin don me shue, Per një dhunë qi i bâka Shala:	20
Kur Dragoni Vocerr Bala, Fmi tue kënë, n' një shpellë të malit N' gjumë e ndeshka, e 'i sy prej ballit Zjerrë i a paska me një hû, Kah i a ngulka dër në trû.	25
Asht ndezë flakë T' tanë Biga e Shalës M' zhuri t' Lumit m' maje t' halës. Mnderue gjindja prejksi nâmi, Kah si kshtëja pelset shkâmi, Jânë ngujue nder shpija e stane; Hikë shkerbèt kanneper plane, E nper pisha luron bisha M' at Gûr t' Lekës e m' kep t' Parûnit, Me ju dhimtë gurit e drûnit.	30
Kur Drangojt e Shqyptarîs, Si të fushës si të malcis, Atà pàm e kan vetimen, Edhë ndie kan bumbullimen. Qi po ushtote Dukagjinit Mbi Qafë t' Diellit m' valë të Drinit, Mirë me vedi janë kujtue,	35
	40

20-30 Drangojt: K.I,309. – m'zhuri t'lumit n'maje t'halës: nga zalli i lumit deri në maje ku rriten halat, pishat.

30-35 shkrebèt...neper plane: kanë ikë bishat e egra neper lugina. –Luron: uluron. – m'at Gûr t'Lekës e m'kep t'Parûnit: nga shkambi i Pepsumajvet të Shoshit deri në Parun – mes fshatit Rrjollë e Planit.

KULSHEDRA

Se Kulshedra atjè âsht diktue. Ndonji mal per me rrenue; Edh' at herë, kûdo kan kênë, N' mal a n' fushë, a turk a i kshtênë.	45
Atà çue jânë per ajri, Me flamure kuq e zi, E me lata e me supata E me fuzhnji e dâna t' giata: Me veriga e rrfanë çelikut, Hekra barkësh të Venedikut: E nper rê e nper thellim Mbi Bigë t' Shalës kan rrâ fluturim, Kû Kulshedra kishte dalë, Nâm të zi tue bâ mbi Shalë.	50 55
Me u bindë dheu m' tê dèr mâ s' voni. Prej Mirdite shkrefë Llesh Gjoni, i Derës s' Gjomarkaj, trim si Zâna, Nji hyll n' shêj nder Kapitana, Qi as per pushkë as per pashi Mâ nuk lèn, jo, shoqi i ti, Kah shkrepë dielli m'Shqyptari. Shoq me tê âsht Bibë Llesh Markola Orrl i zi ky nder sokola: Qi edhë kryet, po, me i a hjekë, Drue p' r 'i javë s' kishte me dekë.	60 65

40-50 e me lata : supata të gjana, që perdoren per të latue landë. – fuzhnje : lloj tfurku që perdoret per të zanë peshq. – me veriga : vargojë zingjirë.

60-65 Orrli i zì : K. IV, 143. – sokola: K.I,91.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Shkon prej Shkodret Ndrejë Heqimi,
 Qi mâ i fortë nuk bâhet trimi:
 Then «mixhidin » per mjedisi;
 Edhë urtija i shkon per fis: 70
 Qi prandej e zgiedhka Mbreti
 Sylahçi m' e pasë mbas veti.
 Me tē shkojn do koleshâj,
 Trima t' çartun, katallâj:
 Qaj Gjokë Kukli e Çapaliku, 75
 Beqo Qoshja e Hamz Sadiku:
 Burra t' fort porsi çeliku,
 Mos me i trêmë shpata as rreziku.
 Mandej shkrefin nalt kah Pëja,
 Dy djelmoça, si dy rrfeja: 80
 Rrustem Uka, pika e djalit:
 Xhem Sadrija, harushë malit,
 Lè e rritun n' at Rrogovë,
 Djelm mâ t' fortë s' i kè n' Kosovë,
 As n' Kosovë, as në Gjakovë: 85
 Veç n' Gjakovë n' kjoftë Ton Golija,
 Qi mârrë turrin si duhija,
 Kaluer atit pullali,
 Fill m' Kulsheder aj kà msy,
 Thue me dhâmë po do m' e shkye. 90
 Prap prej Shllakut lshon Gjetë Gega:
 Faqja e tij kuq porsi shega:

65-70 « migjidin » : pare argjendi e kohës së turqisë.

70-75 sylahçi: roje personale. – **koleshaj:** K.IV,11. – **katallaj:** njerëz të mëdhej përrallorë me një sy në ballë.

80-85 Rugovë: K.X, 166.

KULSHEDRA

Shllungë mustakun derdhë n'dy dega:	
Kur një fjalë po e folka burri,	
Mâ s' i luejtka me sa curri.	95
At herë Palç del qaj Prël Tuli:	
Msyn prej Kthellet Marka Kuli;	
N' Traboinë rrân Llesh Nkollë Luli;	
Rrân Dodë Prêçi prej Kastratit:	
Gjeto Marku flakon shpatit,	100
Porsi ajò flaka e barotit,	
Kur t' i nepet zjarm agzotit:	
Zbardhë kà faqet gjithkund Hotit.	
Del prej Shkrelit Marash Vata,	
E si rêja me shtergata,	105
Msyn perpjetë drejt Dukagjinit,	
Me at gjin Pjetrin e Kurbinis,	
Qi per pushkë e per urti	
E lanë nâm të dy n' Shqypni.	
Kta edhë u ndeshkan m' Qafë të Boshit	110
Me Drangoj të Shalës e t' Shoshit:	
M' at Mar lulen, trim bujâr:	
M' Gjeloj Kolen, kuvendtar,	
M' Mehmet Shpendin. pushkatâr:	
M' Let Putanin e m' Tol Canin,	115
Qi ka herë ja ki' n fillue	
Me Kulsheder me luftue:	

95-105 me sa curri : me sa luen shkambi. – **n'Palç :** Palçi i fisit të Merturit. – **prej kthellet :** nga Mirdita e poshtme. – **flakon shpatit :** shkëlqen nga armët, neper shpat. – **agzot :** K. I, 80.

110-120 m'Qafë të Boshit : qafë ndërmjet Gimajve të Shalës e fshatit të Planit.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

**Por per s' largët veç tue e shinue,
Pse fort pak kishin qillue.**

Si janë mbledhë Drangojt m' at qafë, 120
**Kuvend bashkë një herë kan rrafë,
Si me msy e tek me msy
Mandej çue janë per ajri,
E ashtu çetë edhë flauri,
Tue shkrepë moti edhë vetima,** 125
**Tue krisë gjâma e bumbullima,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Mbi kulsheder turr janë lshue,
Kush me fuzhnje tue e shinue,
Kush me lata tue e shkallmue,** 130
**Kush me dâna tue e dermue;
Njani, rrah me hekra shpinës,
Tjetri, m' spatë bjeri kaptinës,
Tash mbi të lshou turra--turra;
Tash me shkrepë gjueje e curra:** 135
**I shkrefë gjaku porsi gurra.
Trandet Biga m' at poterë:
Bân medet t' tanë Shala e mjerë.
Fort âsht hjedhë Kulshedra at herë,
Fort âsht hjedhë, edhë perhjedhë;** 140
Tash kuk trupin kà perdredhë,

120-125 Flauri : per hava, fluturim.

125-135 tue hallakatë : si bajnë fshatarët e maleve, kur mbasi të kenë thirrë per largë njani tjetrin, zgjasin zanin shkallë shkallë në shej gëzimi e miqasije.

KULSHEDRA

Tash â lshue ‘iqind pash n’ ajri,
Herë, msyj vetë ajo n’ furi,
Herë, rri strukun neper shpella,
Edhë gjuej Drangojt m’ zhavella: 145
Lshoju flakë e zjarm prej goje,
Hidhu jargun hoje—hoje,
Nji ditë udhë me hikë larg soje,
Prej qelbsinet qi i del goje.
Kah me kthetra nep per ânë, 150
Hidhen krepat porsi rânë,
Flakrojn currat m’ Qafë t’ Bishkazit;
Ekah idhtë, në frymë t’ marazit,
T’ u perpushë, t’ u karrani,
Lshon e ngurrë bishtin n’ ajri, 155
Fishkllon ajri rreth mbi Bigë,
Vetë Drangojt me pasun frigë,
Po kje frigë se kà Drangoni.
Kuer, qe, turret qaj Llesh Gjoni,
Me ‘i parë dàna pash t’ giata, 160
E tue rrahë e shtergata,
Tue krisë gjâma e bumbullima,

145-155 m’zhavella : një lloj shtize, shigjete me harkë. – m’Qafë t’Bishkazit : qafë, që i rrin vizavì asaj të Boshit, në drejtim të Shkodrës, që është largë afer 5 orë udhë. – t’u karrani : tuj u shtri vizak, tuj u hap.

160-165 ‘izet pash : pashì është masë fshatare, gjatë sa përfshijnë dy krahët e shtrimë horizontalisht.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Neper dritë qi lshon vetima, Msyn Kulsheders aj m' i a kapë Nja' n fulqi. qi i pash kà hapë. Mehmet Shpendin per t' perpi, Qi, m' tê 'i shkrep tue karrani, Thue i paska njânen bri. Kah e shef tue msy Kulshedra. Ajo âsht tutë. e rrshânë mbi kthetra Tuj u rrqasë, futet në shpellë, Kû mrendë shtatin strukë kà kthellë, Veç se krenat lânë kà jashtë, Si ajo breshka per nën rrashtë, Zjarm e surfull tue flakrue, Ke bân lleshi me ju afrue. Por nja as dy Lleshi s' i a bâni, Fulikare fill m' tê rrâni: Me t' dy duert dánat kà hapë E me to fulqi' n i a kapë, Sa kû mundet i a shterngon, Si n' menjêne i a ngurron: Edhë e trandë aj turra—turra, Tash tue i dhânë t' shtymen nën curra Tash prej vedit tue e terhjekë, Herë n' terthuer rrebtë tue perpjekë, Veç si t' mujë aj m' e mahitun,	165 170 175 180 185
--	---

170-180 tuj u rrqasë : tuj u ngrehë barkas. – Fulikarë fill m'te rrâni : u lshue plumb mbi te.
180-190 Si n'menjane i a ngurron : ia shterngon sikur me çekerk. – me mahitun : me e
pezmatue, me e rrejtë, me e gënje.

KULSHEDRA

Jashta shpellet per m' e qitun.	
Se ç' është hjedhë aty Kulshedra,	
Se ç' perpëshë kà ajo me kthetra,	190
Ç' kà hingllue me shtatë germaza,	
M' i u ndi vigma te Shperdhaza.	
Ngurrue shtatit, bâ germuq,	
Randë per tokë tue rà palmuq,	
T' u perplasë, t' u kalamânë,	195
T' u plandosë per gur e stënë,	
Bân me i hapë dânat me kâmë,	
Bân me brë dânat me dhâmë:	
Por nuk brehen as s' shperthehen,	
Pse mirë mjeshtri i kà punue,	200
Pse mirë Lleshi i kà shterngue:	
Mjerë kush mrendë u kà qillue!	
Ngerthye Lleshi, bâ si grep,	
Njânen kâmbë zatetë p' r' 'i shkrep,	
Djersa rrkajë tue i shkue per ballë,	205
Tue kercnue me dhâmë e tmallë,	
Rrin e t' hjekë aj m' nja prej vedit,	
T' hjekë Kulshedra edhë prej vedit.	
Njani t' hiq—tjetri terhiq:	
Lleshi ngrif—Kulshedra ngrif.	210
Aj: t' a zjerri jashta shkrepit;	
Kjo: të strukem mrenda shkrepit,	
Të pështoj prej ktij gazepit.	

190-195 me shtatë germaza : me shtatë fyta, perse shtatë krena. – **Shperdhaza :** Lumi i Fandit të Madh, që buron në fshatin e Dukagjinit (Mirditë), kund 1200m. naltësi.—
palmuq : palmuç : si lëmsh per dhë.
195-205 stëne : perde, faqe mali. – **zatetë :** forcon, ngulë.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Kur, qe, Lleshi po permlidhet, Po permlidhet, po perdridhet, Po perdridhet tue ngrefë m' dana, Me ato duer e me ato llana, Si të shkrime prej çelikut, Kû per t' giatë të trashë kerrçikut I janë ngrefë dejt toje—toje, Edhë shkûmë tue qitë per gojë: Shkûmë e gjak, ofshë! perzi I nep shtatit me furi, Edhë ngrefë kaq me fuqi, Qi i âsht shkulë shkrepë per nen kâmë E i janë thye në gojë dy dhâme, Edhë 'i pash, rrs`ânë tuj e ngrefun, Zier Kulshedren nën gûr mshefun. At herë mbrapa kthen një hap, Edhë shtatit i nep prap, E dy pash, po , dy pash t' mirë Prap mâ jashtë Kulshedren zier. Kshtû tue i dhânë pêsë herë a gjashtë, Zier per gjymsë Kulshedren jashtë. At herë t' madhe, sa i mûjt zâni, Briti shokve Kapitani: Ushtoi ashta lak e m' lak, Trëmë Kulshedra, pshurri gjak, Me blue 'i ditë një gûr mullini:	215 220 225 230 235
---	---

215-220 llana : llana e krahit.

220-225 toje – toje : dejt posi konop të trashë.

235-240 ushtoi ashka lak e m' lak : shungulloi pyelli i aheve skaj më skaj. – me blue një ditë një gurë mullini : aq qe rrjedha sa me të të mujte me blue një mulli.

KULSHEDRA

Bini, mêca, bre! Ku jini?	240
Se Kulshedren jashtë e kini.	
Ah! kû jè, bre Rrustem Uka?	
Të vraftë Zoti e të vraftë buka,	
Ke s' po ndihe gjallë kund sande...	
Dili, para, eh kopilane!	245
Edhë shtypja, n' mujsh, ndo 'i krye;	
Se, per Zotin ! âsht tue m' shkye,	
Bâni ajo dâdash me m' pshtue.	
Shpejt Drangojt per ajr janë çue,	
Zhgjetë m' Kulsheder, dhe, janë lshue:	250
Njani para rri e ndersyj,	
Tjetri sypri mêm e msyj:	
Para e sypri, e ânë m' ânë,	
Gjithsi kuej âsht tuj i u dhânë.	
Rrustem Uka, trimi i trimit,	255
Nper krisme e flakë t' thellimit	
Shi nën frymë asa' i âsht fuer,	
E rrokë shpaten me dy duer,	
Njanit krye me têt i kà rà.	
Shperthiqë synin 'dhe i a kà,	260
Rrashten krejt por s' mujt m' i a çà.	
Vjen m' shpinë t' atit Ton Golija,	
E tue krisun si duhija,	
Trandë topuzin, njiqind okë,	
I a flakron po shi m' at kokë,	265
Edhë pshesh i a derdhë per tokë.	
Po i shtrengohet Let Putani,	

Mêca : në (të folun mirditorçe) – djelm.
260-270 njiqind okë : oka âsht masë peshe fshatare me vleftë kg.1,25 ose 1.50.-

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

**Edhë dyndë një bet carani,
Njëzet vetë, po, mos m' e luejtun,
E me të, sa kû kà mujtun,
siell m' Kulsheder me furi
Shi m' kurriz m' i a karrani.**

**Ungron shtâsa me mëni,
Edhë krejt aty terbohet;
Hidhet, trandë, lamsh kukzohet, 275
Qafen krrabë e kà ngerthye,
Kah bân Lleshin për me msy,
E s' kà para si me u shty,
Pse mirë Lleshi e kà merthye.**

Xhem Sadrija, ‘i trim rrfë, **280**
Ktij Gjet Geges po i lshon bè:
Pàsh njat Zot, qi të kà dhânë,
Deli, Gjeto, n’ mûjsh, m’ at ânë,
Edhè nzite m’ patershânë,
Tuj i a ngulë m’ ndonjâ' n germaz; **285**
Pse un ktej gati m' shaterkaz
Po t’ i rri ktej mbrapa shpinës,
N’ mûjsha í herë me i rà kaptinës.
Edhè trût m’ i a derdhë per tokë.

Gjeto Gega shpejt kà rrokë **290**
Heshten, trashë sa ‘i « mashkull » qerrit,
Edhë shi rrânzë njëj kapzherrit

Nji bet carani : nji alamet shkambi.
270-275 Ungron : angullin, bertet, hunguron.
280-290 m'patershane : shtizë. – **shaterkaz**: kazëm.
290-295 mashkull qerrit: boshti i qerrit(kerrit).

KULSHEDRA

I a kà ngulë, po, nja tri pllamë.
 Bân kulshedra me u çue m' kâmë,
 Bân me u rrqasun vithambrapa, 295
 Per me u strukë mâ kthellhtë nder karpa;
 Por, pse Lleshi e kà shterngue
 Me ato dâna, si i terbue,
 Palmuç m'parsme ajo âsht rrxue,
 Edhë qafa i âsht ngerthye, 300
 (kah fulqijsh ishte merthye,)
 Arrçi i qafës, i edhë, i âsht thye,
 Krejt fulqini asa' i âsht shkye
 E i âsht shkepë deri m'gerglâc.
 Vjerrë nder dâna,si letrâc. 305
 Veç shka? çena ka' i kà plasë,
 Hov si lleshi qi kisht' pasë
 vithambrapa aj âsht rrqasë
 Nja 'iqind pash, po, mos mâ teper,
 Dër qi ndashë kà m' nji stom t' eper. 310
 shkapullue dâdash kulshedra,
 Tue perpushë nper gur me kthetra,
 Kà nisë t' hajë shtatin në shpellë,
 T' u perdi gryket ma kthellë.
 Bini, burra! mos e lshoni! 315
 Po piskatë prap qaj Llesh Gjoni,
 Edhë turr e lshon m' tê vrapin,
 Ka dy pash tue mârrun hapin,

295-300 rrqasun vithambrapa : tuj u terhjekë pas. – **karpa** : shkrepë, shkambij.
300-310 Arrçi i qafës : cëverku. – **gerglac** : gabzer. – **si latrac** : si plonc. – **çena** : fulçi,
vendi ku ngjitet nofulla me rrashtë.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

E si t' kisht' dânat nder duer,
Me to siell aj si n' t' terthuer, 320
Edhë i mërr njânen kaptinë,
Tue i a kputé rrumull me shpinë.
Se ç' jânë lshue Drangojt at hera,
Se ç' kà krisë zhurma e potera,
Fort njerzis i kà hypë mndera, 325
Kah me lata e me supata,
Kah me shkrepâ edhë me grepa,
E me dâna patershâna,
E me fuzhnje e me terfurq
Rrâjn n' kulsheder t' kshtênë e turq: 330
Tuj e msy e tue ndersy,
Tue shinue e tue e shkallmue,
Njâni sy pri tue i flutue,
Tjetri m' ânesh tue e pershkue,
T' gjith njiheri tue e dermue 335
Me ato lata e fuzhnje t' giata.
T' i dha era edhë shtergata;
Flakë per flakë t' i a dha vetima,
Krisi gjâma e bumbullima,
Shungulloi malit ushtima: 340
Hypi tym e hypi njegull,
Biga e Shalës likundet shrregull.
Trêmë kulshedra, âsht futë në shpellë
Kû là n' gjak e randë t' u sjellë,
Tuj u zmbapë barkas mâ kthellë. 345
Herë t' u rrqasun kamandoras,
Lshohet shul teposhtë rrmores:

345-355 Lshohet shul teposhtë rrmores : lshohet si plumbi, si landa e preme në greminë.

KULSHEDRA

E si rreshmja me zhumbùr,
Tue rrmje gùr e tue rrmje zhùr,
Kulihum shêmet n' liqê, 350
Mbrenda Bigës dyndun kurnê,
Kthelltë kah zhytet trupi i sajë:
Trandë âsht toka dèr në Rajë.
Xhem Sadrija, mushë n' maraz,
Ke me i rà s' mùjt m' shaterkaz, 355
Kah i u shkye m' dàna fulqîni,
Fill mbas sajë në shpellë aj hini
Edhë u shty mbrendë bukur kthellë,
Por me sjellë m' tê, s' mùjt me sjellë;
Pse kisht'kênë vendi humnere, 360
E kulshedra u zhduk me 'i here.
Shpejt Drangojt aty janë çue,
Edhë çetë atà kan shkue,
Si ki'n kênë t' gjith pika e djalit:
E kan çkputë një buzë prej malit, 365
Edhë shpellës i a kan vû n'grykë,
Tuj i a rrasë mbrendë porsi pykë,
Qi per jetë mos t' mùjë Kulshedra
M' e dermue me kâmbë e kthetra.
Dukagjinin per t' damtue; 370
Mandej ulë janë me pushue.

Kulihum : pingultas. – dyndun kurnê : si rryma, rrjedha e shpejtë e ujit. – dèr në
Rajë : fshati i mbramë i Dukagjinit.
365.370 E ka çkputë një buzë prej malit : kanë shkëputë një stom nga mali.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

E at herë rêt janë davaritë,
Kà nisë hâna n' qiell me shndritë.
Ora e Shalës, eh shtoi, Zo', vallet!

Dalë e ndêjë m' nji vetull mali, 375
Atjë nalt dikû mbi Nicaj,
Ajo luften pà e paska,
Qi Drangojt bânë me Kulshedren,
M' at kapë t' Bigës mbi atà thepa:
Edh' e mira fort âsht gzue, 380
Kur kà pà e kà kundrue,
Se Drangojt e Shqyptaris
Keq shemtuem e kan Kulshedren:
Se tri krena i kan gjymtue:
Se 'i germaz i a kan shporue; 385
Shtatit krejt se e kan shkallmue
E se n' shpellë e kan ngujue,
Tue i zânë gryken me 'i buzë malit,
mos me mûjtë mâ per s' t' gjallit
Me damtuemun Dukagjinin. 390
E kur pà kà ajo me sy,
Se jânë ulë burrat e dheut,
Per t' pushuem e biseduem,
Tuj u prrallë njani me tjetrin,
Per shka psue kishin m' at natë, 395
Tri herë rresht zên e piskatë:
Ndihet vigma m' Qafë t' Morinës:

370-380 ...mbi Nicaj : fshat i Shalës, nën Qafën e Boshit e majen e Rrshellit.

395-400 Ndihet vigma m'Qafë t'Morinës: ndëgjohe zani i sajë deri në Qafë të Morinës, që ndodhet në Malsin e Gjakovës.

KULSHEDRA

Kan ndie Orët e Dukagjinit, Neper shpella, kû ishin strukun Prej gazepi t' asajë natë; Edhë çohen per ajri, Xhixha—xhixha tue xhixhllue E i a befin te Ora e Shalës, Motra e mashe e Dukagjinit.	400
Kà marrë Ora edhë u kà thënë: A thue e dini a por s' e dini, Se Drangojt e Shqyptaris: Atà i paçim, Zot! me jetë: E kan thye sande Kulshedren Tue luftue m' at Bigë të Gimaj, Edhë n' shpellë e kan mutue Me një shpat shkepun prej malit, Mos me mûjtë me pshtue per s' gjallit. Veç se shka? ofshe un e mjera! Atà darkë sande s' kan ngrânë; Para darkësh pse aty kan rrânë, E as s' i kan nuset e veta, Qi aty buken m'u a gatue, Edhe tryezen me u a shtrue, M' kambë me u ndëjë gati me ujë. Ani prà, mori ju motra, Shpejt m' u a ndreqë darken Drangojve: Shpejt me korrë grunin nder ara,	405
	410
	415
	420

410-415 Bigë të Gimaj : Bigë të Shalës. – e kan mutue : e kan ndrye, mshilë.

420-430 M'kambë me u ndejë gati me ujë : nuset si edhe grat pergjithsisht, s'hanë me burra. Ato rrinë gadi per sherbim tuj mbajt safën ase tasin e ujit në dorë.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Mirë m' e shi e mirë m' e blue, Mirë m' e njeshë, mirë m' e gatue: Me dalë n' bjeshkë me mjelun sutat, Me gjetë mjalten neper zgavrra, E me zënë dy drëj të mâjmë, Me u a pjekë ferlikë në hëll.	425
Kshtû kà folë kjo Ora e Shalës; Edhë Orët e Dukagjinit Jânë bâ Xhixha e zhdukë n' vetimë. Veç sa 'i herë vjen vallja rrotull. Aty prap ato kan kthye: Njana, buken permbi krye; Tjetra, mjelcen per nën dorë, Mjelca bâ me lvore blinit; Dikush bjen fashoje mjeltet; Tjerat, m' hej vendue terthuer, Bajn mbi krah dy drëj të mâjm, Ora e Shalës si u kishte thânun, Qi me pjekë ferlikë në hëll. E si t' tana janë bashkue. Fluturim ato jânë çue, Veshun bardh e flokët zhvillue, Edhë befë kan m' mâje t' Bigës, Kû Drangojt po kuvendojshin. Ora e Shalës, at herë, u â avitun,	430
	435
	440
	445

Me mjelun sutat : me mjelun drenushat.

435-440 mjecen per nen dorë : enë (e drujt) ku mjelen gjaja.

KULSHEDRA

Qi edhë u thotë me t' amel zâ:
 Mirë se u gjëjë, burra të dheut! 450
 Mirë se vjen e bukura e dheut!
 Mirë se vjen, e kah të kemi?
 Ka' u kè pri ktyne fisnikve?
 Po i pergjegjë Kapitan Lleshi.
 Se, mana', ty t' u ngjatët jeta! 455
 Un jam vetë ajo Ora e Shalës:
 Moter un me at Orë t' Merditës,
 Qi veron mbi bjeshkë t' Mundelles,
 Si ajo drita tuj ague:
 Kto janë Orët e Dukagjinit, 460
 E kem' dalë m' ket maje bjeshke,
 Per me u pà, me u njoftë me jue;
 Se zâ t' madh per jue kem' ndie,
 Se edhë e lât sande ju nàm,
 Tuj e thye në luftë Kulshedren, 465
 Qi me shue desht Dukagjinin.
 Jo qi lodhë, un thom, do t' jini,
 Se edhë darkë ju ngrânë s' do t' kini:
 E ktû, po, âsht një bjeshkë e naltë,
 Të tanë gûr e shkam i gjallë, 470
 Kû s' gjên nieri shka me ngrânë:
 Pse as s' i kini nust t'ueja,
 Qi jue darken me u a ndrequn.
 E prandej na Orët e Maleve
 Darken jue u a kem' gatue: 475

455-460 mbi bjeshkë të Mundelles: mbi malin e Mnelës, maja ma e naltë e një vargu me kë emen (1915 m) ndërmjet Dukagjinit e Spaçit në drejtim të dy Fandave.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Kû me vedi u a kem' prû:
Kur t' urdhnoni me u rreshtue.
Edhè trimat rreth janë vû.
Nja mbas njâ' i e rend mbas rendit,
Me Llesh Gjonin m' krye të vendit: 480
Asht Gjemarkajsh e i bje prija
Derë mâ t' vjeter s' kà Shqypnija.
At herë Orët u kan sjellë buken;
U kan vû ferlikët perpara,
E u kan prû mjelcat me kjumshtë: 485
Kjumshtë me borë, dhâmin me t' pi:
Edhè mjaltë, sà kush kà dashtë:
Mâ e mirë darka s' ndreqet n' ashtë.
Gurren nget kishin per bri,
Gurrë si aklli e e kjartë florî, 490
Sa kush dote aty me pi.
Mbasi bukë trimat kan ngrânë,
Jânë çue prap e dalë m' njâ' n ânë
E po rrin tue bisedue
Me njat t' bukuren Oré të Shalës, 495
Per kanû e pûnë urtije,
E per besë e per pûnë t' mikut,
E per lufta qi u bânë motit:
Per trimni të Gjergj Kastriotit:
Per Drangoj e per Kulshedra: 500
Per «breshana» e per gopedra

485-495 mjelcat me kjumsht: me qumsht, me tambel. – e **kjart florî**: e kthjellët si ari.
500-505 per breshana e per gopedra : K.III,37 ; **gopedër-a**: top artilerie.

KULSHEDRA

Edhë folen mbi liri,
Mbi liri e mbi Shqypni:
Si Shqypnija do t' dalë m' vedi,
Mos m'e urdhnue mâ as Krajli as Mbreti, 505
Me kânë zojë ajo m' vedvedi,
Ashtû Zoti si e kà shkrue,
Qatjè vonë zên Ora e Shalës
E po u thotë shoqeve t' veta:
Hajdni, varza, me u njitë valle, 510
Edhë 'i kangë ju me e këndue,
Sa po âsht Drita ende pà dalë:
Pse Dragojve u pelqen kanga.
Jânë çue Orët e Dukagjinit,
Me ato petka bardh si bora. 515
E jânë kapun dora—dora,
Shpervjelë mangët mbi cep të krahit.
Flokët dër m' kâmë zhvillue giatë shtatit,
Me kunora lulesh m' krye
me ato kâmbë kaleçë tue keye, 520
Dà dy lagjesh ballë per ballë,
E tue kndue ato palé e palé,
Kan pri vallen kshtû per mallë:
Varza kà e varza s' kà;
Por, si kà një vajzë n' Janinë, 525
Kurkund shopen s' i a kè pà,
Kah bje diell e serotinë:
synin diell, ballin si hâna,
Ardhun shtatit si silvija.

520-530 kaleçë : lehtas, ambël. – **Janinë** : qyteti i Ali Pashës-Tepelena.-**seritinë** : K. V, 428.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

Eufrozinë e quejti nâna, Augur t' mirë m' e pasë Shqypnija. Atë e pâtka aj Ali Pasha, Dalë si vida në balkue, Edhë fort pelqye i âsht vasha: Çon Harapin m' e kerkue. Vjen Harapi e i thotë te dera: Shpejt tash, vashë, ti ktû me zdrypun E me mue me ardhë një hera; Persë Pasha të kà lypun. T' u thafët goja! shka po thue? I a kthen vasha fjalen maré; Se un një vajz—o kam qillue: S' diej me folë me Pashallarë, Jo, po, Ali pashë Tepelena Mundet kryet aj me m' a prë, si i kà prë kushdi sà krena; Gjallë por s' lshoj un erz as fë. Asht mushë Pasha me mëni, Prap harapin çon e e thrret: Pa ndigio harap i zi, Se dy herë Pasha nuk flet: A se vjen ktû sande goca, A se ndryshe n' fund t' liqênit T' a bâj gjumin me bretkoca. More vesht, bre qên i qênit? I shkon naten vashës harapi,	530 535 540 545 550 555
--	--

530-535 Dalë si vida: si pëllumbi.

550-555 T'a bajë gjumin me bretkoca : të mbyti në fund, ku rrijnë bretkocat.

KULSHEDRA

Edhë e merr e e çon m' liqê,
Kû tue pritun ishte trapi,
Per me i bartë neper kurrnê.
N' mes të liqênit si kan dalë, 560
Aty trapi vend kà zânun,
Edhë nisë harapi fjalë,
Nisë aj vashës kështû me i thânun:
Nuk kà tjeter, tash, lum vasha:
E s' jam nieri fjalës qi i luej: 565
A me shkue sande te Pasha:
A shi ktû me t' mytë ty n' ujë.
Jo, po, i thotë vasha tue qeshë,
Se un te Pasha due me shkue;
Por due t' shkoj një herë me u veshë, 570
Pse sido ktû kam qillue.
E kështû tue i thânë harapit,
Atij qênit, t' birit t' qênit,
Mêrr e hidhet n' ujë prej trapit,
Edhë zhduket n' fund t' liqênit. 575
Doli fjala neper dhë:
Njekso varzash kà n' Shqypni,
Qi per erz edhë per fë
T' rijt e jeten i bâjn fli.
Kshtû këndojn Orët palë e palë 580
Por, tue mârre té mbramen fjalë,
Hylli i dritës nisi me dalë

575-580 Edhë zhduket n'fund t'liqenit : mbytë vedin tuj u kapardi në valët e liqenit.

LAHUTA — Kangë e Gjeshtëmbëdhetët

**E buzës s' malit drita agoi,
At herë Orë edhë Drangoj
U çuen m'ajr t' gjith plima—plima,
Edhë u zhduken si vetima,
Tuj u gjetë aty një filli,
Kû me u gjetë deshti se i cilli.**

585

585-588 plima –plima : **tuba – tuba.**

LAHUTA E MALCËS

KANGË E SHTATËMBËDHETËT

NË QAFË – HARDHI

ARGUMENTI

Poeti e përcjellë lexuesin në Qafë Hardhi, ku në agimin e ditës vlon rishtas lufta me Malazez. Krajl Nikolla kishte bashkue, natën tetë taborre she, në dritën e hanës, i kishte bajtë në qafë, prej kah do të dirgjeshin në Plavë e Gusi. Por Krajli i matë mirë hapat, prandaj, dergon, si para – roje, treqind djelm të zgjedhun. Këta, papritmas, ndeshenen n’armët shqiptare të Xhem Sadrisë e Rrustem Ukës. Djelmt Rogovas perleshjes në Bigë të Shalës, paskan qenë drejtue kah Budashi per te da orok e caktue varde, per te pre pajë e petka per vashen e nxanun per te vllanë e Rrustos. Drangojt ndalen në Qafë – Hardhi, ndezin duhan dhe çilin kuvend, simbas dokeve, tuj lye pushkët dhe tuj u mahitë per punë trimnije. Dishka papritmas rrapllon neper pyll. Lëshon za Xhemi dhe shprazë të parën pushkë. « Kuku meni » e anmikut lajmon se Shkjët ishin afrue. Ndezet lufta : dy me treqind. S’ligshtohen herojt shqiptarë as s’u bjen syni qerpik para shumicës dërmuese si s’u dridhet themra para rezikut. Qesin e njesin, fishkillojnë plumbat, ndezen flakë martinat e hutat, ushtojnë novicat,

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

rrotullohen neper rrahe kapica e koka. Shendritë Qafa, kuqen kullat e Gusisë, shajnë luftarët e ndjellin, i lavdohen shoqishoqit, msyjnë e terhiqen. Turren Malazezët per të nxanë gjallë pritrat shqiptare ; shtatë dhjetat e Rugovës i presin me trimni dhe u a ndalin hovin mizorë. Merrë ushtimë bjeshka. Barijt vështrojnë dhe lëshohen kah zani, që vinte prej Qafës. Çetat tona shtohen, lufta merr të hapet dhe egersohet. Jo me prita, por ushtri, Shqiptar dhe Shkjë. Rrëxohen bina sllave e Shqiptare, kullojnë gjak armë e zemra, luftojnë si luaj Man Sela, Nel Bisha, Rrahman Dula e Isuf Pula. Ushtritë Malazeze thehen dhe marrin shpatin teposhtë.

Zana e Haramisë lumnohet per fitimin e pa pritun të Shqiptarëve dhe, nga gëzimi, këndon trimnitë, para të cilave forcat e Krajl Nikollës kanë per t'u thye perherë si sot.

Poeti, gjithmonë i urtë, e grishë Zanën mos të kënaqet për së tepërmi, perse hallet tek na s'kanë kurr mbarim, si s'ka fund me aq lufta me Mal të Zi.

Ushtriya e Mark Milanit terhiqet rrshanas në Sutjeskë dhe nxen vend te Ura. Më tjetrën anë Ali Pasha mbledhë çetat e veta, të cilat Zana i njej mirë dhe u dallon fiset.

Rresht – mira, tashti, nxen vend mbi një shkamb, prej kah kundrohet mirë Ura dhe ku Shqiptarë e Shkjë, per se shpejti, aknë për të provue trimninë e vet e armët.

NË QAFË — HARDHI

Buloi molla, lulzoi thâna:

Rrustem Uken kû e kà nâna?

N' Qafë—Hardhi kû pingron Zâna.

Pingron Zâna e rreh shejshâna

Neper rreze qi lshon hâna.

5

Se aty, drita mirë pa ague,

Luftë e rrebtë po kish' fillue:

Kish' nisë pushka ushtimë me vlue,

Kish' nisë topi me gjimue,

Sa qi trandë jânë vrri e knetë,

10

Kà marrë gjâmë ashta perpjetë,

Fort ushtue kà Haramija:

Rrustem Uka e Xhem Sadrija,

Dy t' rrogovas djelm të ri

Ke janë ngutë kta pushkë me shtí

15

M' njado çeta t' Malit t' Zi,

Qi me rà i' n nisë n' Guci.

Naten n' terr kurrkush pa i ndie,

Si vû u kisht' Knjazi leçi.

1-5 Buloi molla, lulzoi thâna: për të kallzue kohen e pranverës së parë. – **shejshana:** K.VI,443.

10-15 ashta perpjetë: pylli i aheve i venduem sipri. – **Haramija :** një mal qi gjindet në Greben (M. e Madhe). – **Dy t'Rrogovas: nga Rrogova:** K.X,166.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Knjaz Nikolla, 'i trim belà,	20
Mos m' i u gjtë kund shoqi n' Shkjà,	
T' fortë një ushtri aj n' kâmbë kà çue	
Tetë taborre rrafsh numrue:	
Të tanë burra Malazez,	
Njani i rêmtë, tjetri kermez,	25
Kush mustakun lshue dër m' brez,	
Dër më brez e vesh më vesh,	
'Dhe se i cilli një hundë — lesh,	
Qi kur n' luftë bje, kopilani.	
Nuk t' a trêmë pushka as tagani,	30
As t' trêmë topi a havani,	
E as kurrnêni e as flakadani:	
Komandâr âsht Mark Milani;	
Markut Knjazi edhë i kà thânë,	
Me i pri ushtris naten t' pa hânë	35
E m' e qitë n' Plavë e n' Guci	
Kush pa pà, kurrkush pa e ndie.	
E pse Marku isht' një telbiz,	
Me çà qymen per mjedis,	
Kà marrë trimi e para ushtris	40
Kà lshue 'i çetë giatë rrugës s' Gucis.	
Një çetë djelm, kund treqind vetë,	
Qi bâ mâll s' e ki' n ket jetë:	

25-30 kermez: ngjyrë të kuqlemtë. – **Lesh:** i rrebtë, trim i çartun, mbasi leshi i gjatë në hundë
âsht shej trimnije. – **kopilani:** K. I,324.

30-40 havani: martaja. – **krrneni:** K.XVI,559. – **Knjazi:** K.I,49. – **telbiz:** i shkathtë.

40-50 Qi bâ mall s'e ki'n ket jetë: si u dhimet jeta.

NË QAFË — HARDHI

Si me lè njashtû me deکہ.	
Per me pàm a kisht' anmik,	45
A kisht' pritë e a kisht' rrezik	
Per ushtri, qi shurdhë p' r at ravë	
Me e qitë dote n' Guci e n' Plavë.	
Por, kû ndollë kà Xhem Sadrija,	
Xhem Sadrija, syduhija,	50
Edhë aj trimi Rrustem Uka,	
Burrë kah fjala edhe kah duka	
Njani e tjetri lè drangue:	
Aty shurdhë kush s' kà kalue:	
Mbreti vetë po t' kisht' tokue,	55
M' shpinë poteren i a ki' n vû:	
Zêmra n' fyt u kisht' qillue.	
Veç rrogovasis, kesh t' a di,	
Shka i ka qitë m' at Qafë — Hardhi:	
Me bâ pushkë me Mal të Zí	60
Mu nder vise të Gucis?	
Ora e bardhë e Shqyptaris!	
Ajo vetë, po, premtue ki' te,	
M' Qafë — Hardhi qi m' at ag drite	
T' ndollte Xhem edhë Rrustemi	65
Me «martina» n' dorë merthye,	
Qarqet Knjazit m' i a shperthye,	
Qi ka dit po kisht' vû sy	

- shurdhë p' r at ravë: në heshtim, pa za neper atë rrugë, shteg.

55-60 Zemra n' fyt: ishin të ngutshëm, të padurueshëm. — Qafë — Hardhi: qafë e cila gjindet në vargun e maleve Mokra Planina dhe qet në luginën e Velikës.

60-75 m' at ag drite: në të zbardhun të dritës. —

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Ndo' i skundill Shqypnis m' i a shkye.

Jo, po; drita masi agoi, 70

M' Bigë të Shalës Orë e Drangoj

Ata çue na janë p' r ajri.

Janë shperdà edhë derdhë flauri,

Kush si xhixha tue xhixhllue,

Kush si shkndija tue vezllue, 75

E aty behë i a kan nji filli,

Kû me ndjehë dote seicilli:

Orët nder hije e nder vërrije,

E nder gurra e neper curra,

E Drangojt nder shpija t' veta, 80

kush n' teposhtë, kush kah perpjeta.

Veç Rrustemi e Xhem Sadrija

Atà ndjehë nuk kan ke shpija:

I a kan behë ke Qafë—Hardhija.

Rrustem Uka i Ukë Kabashit, 85

Dikû atje m' at ânë t' Budashit

Per të vllàn aj kisht' pasë zânë

Nji bi mali, ardhë si Zânë:

Si ajo Zâna e Haramis

Qi ndjellë mirë mbi fat t' Shqypnis: 90

E me Xhemin bâ kisht' fjalë

Shi m' at ditë n' Budash me dalë.

T' a' n e çikës aj per me e pà,

Ditë e orok me tê me dà,

Martina : K.XIII,25. – skundill : K.XVI,124.

85-95 Diku atje m'at anë t'Budashit: lagje e Vermoshit, në rranzë të Tbunit të Grebenit (m. 1812). – Ditë e orok me te me dà: ditën, datën e kohen për të marrë çikën tuje ba nuse.

NË QAFË — HARDHI

Se kùr çika me u martue,	95
Sa copë petka çikës ma i çue,	
Krushq e darsem me ç' kanue,	
Prandej, kur Oret e Drangojt	
Atà dà jànë prej shoshojt,	
Rrustja e Xhemi, si dy shkndi,	100
Fill kan sosn m' Qafë Hardhi,	
Kah bje rruga e Malit t' Zi,	
Per me dalë n' Plavë e n' Guci,	
Qi po kisht' Knjazi lakmi...	
Aty trimat vend kan zânë	105
Sypri rrugës n' një breshtë të gjânë,	
Nder do curra, si petrira,	
Per me pritë qi t' zbardhte drita;	
Persë as mikut jashta kohet	
Nuk është mirë qi n' shpi t' i shkohet	110
Po s' t' ngushtoi prita a se moti,	
A se thënë mos t' a ketë Zoti,	
N' shpi pa bukë miku me t' gjetë,	
Qi mâ hall s' kisht' gjâ n' ket jetë.	
E si aty 'i herë kan zatetë,	115
Kan pështjellë ka një duhan:	
Gur u unuer me vedi kan:	

95-100 **sa copë petka çikës me i çue:** në vendimin e martesës, në fejesë (kur nxihet çika), një nder qyshket kryesore është edhe caktimi i petkave të nuses.

100-110 **fill kan sosun: kanë arritë drejtë e në... - breshtë:** pyll me bredha, brej, çama (abjes). – **si petrira:** si sokola.

110-120 **prita:** pusija, qi te ven dikush për të vra. – **Gur e unur:** vegla për të ndezë duhanin; guragacë e çelik.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

E t' kan nisë të bisedojn,
Se si mikut n' shpi t' i shkojn
Se si mikun t' a ngushtojn, 120
Per me dhânë çiken n'at vjeshtë,
Si t' jenë mājë skjepit edhë dashtë,
E t' jetë pjekë rrushi në vneshtë.
Ashtû ndêjë tue bisedue,
Xhemi «huten » pshtetë mbi giû, 125
Me «karkulluk »nen « çark»shperthye
E me 'i pacë aj n' voj tue e lye,
Kà marrë Rrustos e i ka thânë:
Perzèt, Rrusto, shka me kânë,
Se një pushkë, si «huta»e Mbretit, 130
Thom, s' del mâ kndej ujt e detit
E as s' i del shoqja mbi dhë:
Pushkë e shpejtë e e rrebtë rrfë,
Nji ditë udhë me vrà per s' largut...
Kur t' ketë zêmer mbas «kandakut»... 135
I a pret Rrustja si në shpotë;
Se manà, permbi ket botë
Si «martina» 'i pushkë nuk kà.
E mandej, si tue e gergà,
Prap po i thotë: Po a thue me t' rà 140
Ndo 'i herë pûna, qi me u vrà
Me askjer t' Knjazit a se t' Mbretit,
Ti ja kè besen vetvetit,
Se s'bje ndore per pa e kallë?

125-130 **huten:** K.X,306. – Me karkulluk nen çark shperthye: me sigurecë e çark(shul) të shperthyem.

135-140 **kur t'ket zemer mbas kandakut:** kur ai që vën pushkën për faqe të jetë trim zemrak.

NË QAFË – HARDHI

Se nuk lidhe per s'të gjallë?	145
Manà t' Zotit, nuk e di,	
Po i a kthen djaloshi i ri:	
Persè pushka e ka si t' epet,	
E madjë, ka 'i herë s' mund t' shkrepet	
As mbi korba grumllue m' lâinë,	150
Jo mâ m' nji taborr nizâmë...	
Veç se, t' mjerit, zêmra m' hjekë,	
Njiqind herë para me dekë,	
Se 'i kuri m' i a lshue Shqypnis.	
Nder kto fjalë t' birit t' Sadris,	155
Qe se poshtë dromit t' Gucis	
Dishka ndihet tue rrapllue:	
Si nji çetë, qi âsht tue kalue,	
Kush pa u kuell, kush pa ligjrue,	
Thue, se hajna kan qillue,	160
N' ndo 'i pûnë t' ligë atà tue shkue,	
A me vjedhë a se me vrà,	
Naten n' terr kurrkush pa i pà,	
Si zanàt qi e ka cubnija.	
Morè! bâni Xhem Sadrija;	165
E, si n' dorë «huten» kisht' pasë,	
Pa mendue se a do t' kisht' giasë,	
E merthen e zjarm i nep.	

145-155 persè pushka si t'epet : trimi âsht me dëll ; edhe i forti në flakë të pushkës herë herë tregohet i ligshhtë perse n' atë ças e ka si t' i epet. – **taborr nizâmë** : bataljon ushtrie. – **kuri** : kori, marre.

155-160 dromit : drumit. – tue rrapllue : tuj kris.

160-165 Morè : kush je ti, ndal, ku ve, hëj !

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Ushtoi bjeshka kep më kep,
Si t' kisht' krisë topi a havani. 170
« Kuku meni! » dikush bâni
Atjè poshtë kah bite rruga.
Shkjau, per Zotin ! Rrustem Uka
Tha nper dhâmë e m' vend aj ngurrë
I rri gati m' «kacuturrë,» 175
Dy herë rresht tue qitë vetimë
Neper brej, aha e çetinë.
Edhe trimat t' jânë flakrue
Per mas krepash, kû shterngue
Jânë me dekë a se me pshtue; 180
Por pa qanderr mos m' e lshue.
A t' kà rá, probe, me pà
N' ato gomna e n' ato glina
Si shperdahet nji tubë njila,
Tuj u strukë nper rrasë e zhùr, 185
Me pasë kush per t' hjedhë nji gùr
Mrendë n' at pellg? Njashtu jânë dà
Malazezt edhè shperdà,
Kur nper ah e neper brè
Rrebtë ushtue kan si dy rrfë 190
Njato «huta » shqypëtare:

170-180 havani : K.VI,333. – « **kuku meni** » : kuku per mue. – **kacaturrë** :K.XV,78.

180-190 probe : probatin (thirrto) vllàth. - ... **gomna e n'ato glina :** ndër vende të kthella(pusa – hurdha) t'ujit e shtrëten me lmashk (imyshq) ku jetojnë, nijalet pesht mâ i madh se gjulcat(tinca vulgaris). – **pelg :** hurdhë, vend i këthellët uji, gomën.

NË QAFË – HARDHI

**Jânë shperdà, po, fulikare,
E kush lshue âsht perposhtë dromit,
Kush âsht strukë e futë mas stomit,
Kush mbas landësh shtatin kà zânë: 195
Strukun kryet e kan të tânë.
Per «kapica» dert s' po kan
Pse u rrotllohen poshtë nper plan:
Kà «kapica» per gjith treg
Veç se krës s' i gjindet shteg 200
Bâni kush e mrt pà te.
Shkjave mendja aty po u ve,
Se aty m' pritë po kan tokue;
Prande' aty të jânë shterngue
E t' kan nisë luftë e poterë 205
Me treqind «novicë» p' r 'i herë:
Me t' perzi, po, gjak e vnër.
Mirë, po, Xhemi edhe Rustemi
Mirë poteren po u a presin
Ke vetimë atà po qesin, 210
E kah qesin ke po njesin.
«Huta» e Rustos n' terr po vritte,
«Huta» e Xhemit n' mish po njitte,
Sa herë djali qi po qitte;
Pse drangoj t' dy tue qillue. 215
Me Kulshedra i' n msue me u gjue.**

190-200 fulikare : K.I,187. – **kapicat** : K.I 58. – nper plan: neper shesh, neper rrmore, luginë.

200-210 ...kres s'i gjindet shteg : s'i bahet hall. – novica: K.VI,377.

215-220 drangoj, Kulshedra: K.I,309:V,404.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Atà qit e këta qit,
Atà brit e këta brit,
Brit e lavd shoshoqit qit,
Tue vikatë, tu' u hallakatë, 220
Tue shà nanë e tue shà tatë;
Lufta ashtû si e kà zanàt.
Ka ndêjë flakë Qafa e Hardhis.
Lkuqë jânë kullat e Gucis.
Hikin derrat, mârrin gurrat; 225
Hikin sutat, mârrin currat;
Çohen orrlat permbyrë;
Lshohen korbat për nën dë;
Po bâjn nanat shumë medet,
Ka' aty lufta po kersët, 230
Ka' aty «hutat»po shungllojn,
Rrebët «novicat»kah po ushtojn,
Idhshem t' vràmt kah po gjimojn.
Tue rrahë plumet pa i a dà,
Gjeth e gëma tokës kanë rà, 235
Ka nisë bari për me u thà:
Kaq shumë vapë që aty po kà
Flaket t' verdhë t' barotit t' zi.
Kû do të dalë pûna s' e di!
Dy s' e qesin me një ushtri, 240
Sad që drangoj të ri.
Se kû puna mund të dalë
Me giasë Rustja s' po e bân mâl;

220-225 Tue vikatë, tu'u hallakatë : bërtit, tue zgafullue.

225-230 suta : K.XVI,426. - për nën dë: ndër vëde të leshueme prej bore.

NË QAFË – HARDHI

**Persè qe, atjè burri i burrit,
Ngrehun kryet aj per mbas currit.** **245**

E tue u ulrue si nji luâ,

Malazezve po u bân zâ:

Ah! kadalë, moj Cernagore!

Se ktû i thonë Shqypni mizore!

Se mue Zoti m' kà ndihmue, 250

Mbasi ktû s' jam tue luftue

As pse m' qafë due me i metë kuej,

As me grrye pse due m' gjâ t' huej;

Por per erz e per liri,

Por per t' bukren ket Shqypní, 255

Qi mè u bâ kê,po'fani

Edhë Knjazit n' dorë s' i bje.

Kerkserdari i Cernagores

Kur ka ndie perposhtë rmore,

Se t' fortë lavd po i qet Shqyptari, **260**

Mnijet ftyra ç'âsht ndezë zhari:

Ç' kà kercnue aj dhâmë e tmallë,

E me 'i zâ porsì t' u pallë,

Me dorë, djelm, bre! ka vikatë.

Se e kem'pasë gjithmonë zanat, **265**

Bàll per bàll me anmik m' u prè.

E jo strukë si uri nper dhë.

Edhè âsht çue trimi n'e kâmë:

Pushken n' dorë, tagâ' n nder dhamë:

250-255 as me grrye pse... : as pse due me grabit, me vjedhë.

255-260 me u ba...fani : me u ba shkrumb, me u farosë. – **kerkserdari** :K.I,279.

265-270 si uri : si urithi(talpa).

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

E t' ka mârre breshten perpjetë, 270
Me nja 'iqind djelmosha t' letë,
Me nja 'iqind djelm Cernagoras:
E kû vrap, kû kamandoras,
Tash mbas breut, tash mbas çetinës,
Bukur nget i biri i shkines: 275
Aty —ktû 'i pushkë tue shti:
Bukur nget aj n' at furi,
U âsht avitë Rrogovs' e t' ri,
Kinsë gjallë aj n' dorë me i shti.
Pse si drita pat ague, 280
Ka nisë cubi edhë âsht kujtue,
Se aty ushtri s' po kishte as çetë,
Veç se dalë nja disa vetë,
Qi n' krye t' vet e kand pa pvetë,
Ki' n nisë pushken si t' u tallë, 285
Thue po gjuejn kund ndo 'i cung n' zall.
Por Drangojt po ishin me Orë
E s' po u zejshin gjallë me dorë.
Gjallë me dorë ata s' po u zêjshin
As m' u a qitë rrethin s' po lêtshin; 290
Persë, qe, qaj Rrustem Uka
Çeta e Shkjeve kur i u hulltka,
«Braf»në kambë trimi kà bâ,
E si kênë kisht' ulâ,
Mbas nji shkami turr ka rrâ 295
Terthuer pritët pêsqind hapa,
Kû ngujue nder ato krepa,

270-275 breshten : pyllin. – çetinës : pishë, halë.
290-295 kur i u hulltka : kur i u afrueka, kur i hullet.

NË QAFË — HARDHI

Ka nisë pushken m' e shpejtue: Thue, 'izet vetë po kan qillue: Padhimë shkijet perbri tue i gjue Turrin Shkjët e kan ndalue, E t' pushka prap me vlue, T' nisen plumet me fishkllue Neper breshtë kryq e terthuer, Si qi thonë n'Shumle dikur.	300
Ashtû pushka flakë tue zi, Vigma e' krisma t' u perzi, Dalë barit kan staje —staje E po vrrasn m' ato maje: M' ato maje mbi pyllë t' ahit: A shk' âsht pushka njatij rrahit? T' hiq kushtrim, se na rà Shkjau! Asht perlykë Rrustja si kau, Qi perlyket, vrap tue ngà, Me tarok kur t' hjekë me u vrà. Mos e lsho, djalé se t' a rrina! Pingroi vigma neper çetina. E sikur atjè prej vjeshtet, Mbas njaj shiut të randë, prej kreshtet T' that e t' gristë t' ndo 'i majes s'thyeshme.	305 310 315 320

305-315 si qi thonë n'Shumle dikur: rreshto; si thonë dikur u luftue në shumle. — **staje** — staje : çeta — çeta. — **njati rrahit** : tokë e çelun në një pyell. — **Âsht perly** : âsht hallakatë me zâ.

315-325 **Me tarok** : me taroç, muzat. — **t'arrina** : t'a mrrina. — **prej kreshtet** : nga korrizi. — **t'gristë** : qi derdhet. — **rmores** : brisë.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Shkepen gurt e rmores s'rryeshme
Bin n' teposhtë t' u rrokullue,
T' u plandosë, dhën tue e dermue.
Dër qi t' hasin m' pod a m' prrue:
Njashtu rrâjn barit at —hera 325
M' Qafë — Hardhi, kû isht' nisë potera,
E kû shum do nâna t' mjera
Tue i thà at ditë, besa, ishte vera.
pushken n' dorë, kësulen n' gji
Shterngue rrypat mirë per i, 330
sa kush vite priten xite:
«Huta»flakë në dorë i rrite:
Mush e qit aty pa dà.
Ç' t' janë merthye Shqyptar e Shkjà!
Ç' t' janë merthye, ç' t' janë kaperthye, 335
Shoqishojn se si m' e thye!
Njegull tymi u rri mbi krye.
Mos me u pà dielli me sy.
Tash Shqyptari Shkjan po e shtyn,
Tash mêrr shkjaue edhë po msýn. 340
Atà shtyj e këta msyej:
Msyju e shtyju ndermjet vedit
Si ajo vala m' buzë të detit.
Edhë kshtù. M' shoshojn terbue.
T' kan nisë trimat me sharrue, 345
Njâni vrà, tjetri shitue,

330-335 per ì : per kryq, per bel te shtatit.

345-350 me sharrue : me mbarue. – **shitue** : plagosë, varrue.

NË QAFË — HARDHI

Kush tue hjekë, kush tue rektue,
Dhimet zêmra me t' u shue,
Ke të ri ki' n pasë qillue.

Por kur pushka po kersitte, 350

Dhimë shqyptari nuk po ki' te,
Elë mâ njaj sokol malit
Zhukë Isufi, pika e djalit,

Qi kah mirrte m' Shkjà jyrish;
Si aj taroçi neper plish, 355

Kur t' a ngasë zekthi nper kneta:

Mêrrte gjâmë ashta perpjeta:

Kaq me krisme e me poterë

Qi po i msyte atà Shkijë t' mjerë.

Veç, po, kur lshohet Man Sela: 360

N' dy kubure e n' dy kortela,

Shkrue «martinen»të tanë n' «gjela»

«Gjela»sermit tela — tela:

Struken Shkjët, besà, nper shpella,

Si njaj lepri neper shkorre, 365

Kur t' lshojë m' tê shqypja mizore,

Kuk ngerthye kthetrat gjaksore.

E s' bâjn keq trimat ke struken,

Persë Mani, pasha buken!

- kush tue hjekë, kush tue rektue:... perhjekë... tuj dhan shpirt.

355-365 neper plish: vend me bimë knetash. —zekthi: një insekt, që u ngitet gjethev dhe u
pin gjakun. —kortela: në pulla argjendi.

365-370 shkorre: kaçuba.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Mjaft qi syn aj mund t' u a shofë, Se n' «martinë»n' vend po t' i ftofë: Si kà ftofë Risto Stojanin, Nesho Ilin e Gjokë Stjepanin. Edhë at t' mjerin Savo Stanin.	370
Jo qi po ishte 'i farë Nel Bishe, Idhtë si helmi ruejtë në shishe, Ngujue i cilli m' «hutë dervishe», Fort po i kputte njatà Shkijë, Tue t' i lshue shakull per dhë, Mish per shpend e per shkerbë.	375
Ju të zezat mori shkina Sa terthuer po u njethet stina! Se ç' po t' pshtuell' i edhë në zi, Qysh se dalë kà n' Qafë—Hardhi Rrahman Duli, 'i kime zí, Lè si i thonë, nper çark t' «martinës», Qi kà e lot at«gisht të shllinës» Juve jeten po u a shkurton. Zêmren dysh jue po u copton, Tuj u lânë cungat m' zàll, Kê pa burrë e kê pa djalë:	380
	385
	390

375-380 idht si helmi ruejt nder shishe : fshatarët shpesh ruejn në shishe të vogla një lloj helmi, që përdoret si mjet shërimi. —**m'hutë dervishe** : pushkë gjyetarësh. — **shakull** : dekun, ftofun.

380-390 Shkerbë : K.IX,256. — **sa terthuer po u njihet stina** : sa prapsht po u vjen stina. — **gisht të shllinës** : gishti diftues perse me te negjyhet kashta në shllinë dhe ngrehet çarku.

NË QAFË — HARDHI

Si mo', Zot, mâ keq per jue, Qi a pak gjallë kini qillue, Gjith ket kob me pà m' gjind t' ue!	
Por, të drejten me e kallxue:	395
Shkinat m' dhimen e nuk m' dhimen, Kah po shof si gjindja u shkimen, Kush n' një shpat e kush n' një lak; Veç po, zëmra m' pikon gjak,	
Ke un i mjeri jam tue pà,	400
Se në Shkjau na paska vrà; Na kà vrà njat Tahir Gjelin, Isuf Pulen, Kot Kaçelin, Qi mâ t' mirë djelmt s' kè pse i lypë Qe m' Qafë të Diellit del n' Postripë:	405
Me rà prè e gjân me rrmye, Turr me u lshue, kalàt me i thye, Hasimit n' luftë me i lânë pa krye; Edhë metë paska Is Abazi, Lik Sokoli e Rem Kazazi,	410
Me dy djelm prej Gegëhysenit E me at t' bir' n e Ragip Cenit, Nji t' Isniqas djalë të ri, Ardhë si »ltina« vjerrë m' sergji: Veç sa lshue 'i fije mustak:	415

395-400 lak : grykë, qafë mali.

405-415 Qe m'Qafë t'Diellit del n'Postripë : çë merr nga qafa e D..., deri në malsinë qi nisë me Drishtë e mbaron në Temal – Dushman. – me dy djelm prej Gegëhyseni : një fshat i Krasniqes. - ... Isniqas : nga Isniqi, që ndodhet ndermjet Pejës dhe Gjakovës(Komuna e Dçanit). – sergji : K.II,128 ; I,376.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Me t' u dhimtë m' e vrà per gjak!
Veç si ndollë do t' ketë, vall, puna,
Qi ka metë qaj Isuf Pula?...
Se ky Isufi, manà t' Zotit,
M' ka pasë kënë nji falme agzotit 420
Mos me e trëmë flaka e barotit:
Edhë i shkathët e djalë telbiz,
Kam pasë thënë se per midis
T' ndo 'i taborrit me u pershkue,
S' do t' kisht' metë trimi pa pshtue: 425
Kaq qi pushkës i është kënë kujtue!
Por kur do me t' gjetë rreziku,
Aj po t' gjetka, mor lum miku,
A prej hasmit a prej vllaut,
T' jësh ti strukë mu n' bryne t' kaut. 430
Turr lshue Isufi m' Malazez
Nper do shpartha e curra t' zez,
Nâm po bâte aj permby Shkjà,
Kë tue vrà, kê n' gjak tue là;
Thue, kulshedra m' ta kà rà. 435
Kur, qe, 'i farë Drekalov Mije
Po i del n' ndesh nper ato hije,
Qi, m' shtek t' ballit ulë «kapicen»
Edhë vû per sy «novicen»,
Po shterngohet m' têt me shtî 440
T' i u drodh Cufi si arî,

420-425 nji falme agzotit : vendi i pushkës, ku ndezet baruti në të shprazun ; goja.

430-440 shpartha : lloj ahash, shparra, ballguna (qercus conferta). – Po i del n'ndesh : i del kundruell, kundra.

NË QAFË — HARDHI

Edhë m' «hutë»i met vetimë.
Ushton «huta»bumbullimë!
Por, medet! se copë e grimë
I u bâ «huta»t' mjerit në dorë: 445
Kisht' pasë kënë, po, Shkjau me Orë,
Shkjau kisht' kënë një bir lugatit,
Gjyle as top mos m' i u ngulë shtatit,
Veç tagani atë m' e prë,
Stramastik tue kënë se isht' lë. 450
T' i a dha Shkjau at herë m' «novicë»,
E t' a muer mu nën gerthicë:
Shi njaty, kû pshtim nuk kà
Nieri i shkretë, me pasë me i rà
Plumja e pushkës. Porsi një bûll 455
Rà për dhë i ngrati Isuf Pulë,
Purun bris së njaj carani,
E «oh»e as «ah»! trimi nuk bâni;
Veç, kur shpirti i erdh me dalë,
Tha n' për dhâmë mâ t' mramen fjalë: 460
«Shndosh vatani!» e m'vënd u pak
Tue e bâ djerrin hurdhë me gjak.
Ah! Mo' lê, brë, Rustem Uka,
Për n' kjosh trim si t' a thotë duka,
Mo' lê shokët, brë, pa i pague; 465

445-455 me Orë : me fat. – strumastik : kopil, i lindun nga kryqzimi i dy rracave të ndryshme(librid). – gerthicë : kërthizë.

455-470 shndosh vatani e m'vënd u pak : Rrnoft atdheu e u lmek, e lëshuen fuqit. – Ah !
mo' lê : mos lëshò ! më tâ !.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Se manà, mirë kan qindrue,
Marre fisit s' i kan lshue,
Per Shqypni trimat janë shue!
Edhë m'kambë t' flakroi Rrustemi.
Kur flakrue kà m' kambë Rrustemi, 470
E t' kà ulurue si bishë nper borë:
M' tani, djelm! Me dorë! Me dorë!
Aty Shkijët pritrat po i lshojn,
Edhe nisen të dredhojn
Kâmbë mbas kâmbet, hap mbas hapit, 475
Dër qi vû janë m' pikë të vrapit,
E t' kan mârre shpatin terthuer;
Pa kqyrë driz pa kqyrun gûr,
Tue hikë vrap para Shqyptarve,
Si atà drêjt para zagarve. 480
M' shpinë Shqyptarët u u shtrin m' at herë
Me shum vigme e me poterë,
E t' i ndoqen rrugës per s' giatit,
Dër qi zhduken per mbas shpatit
E me sy mâ kush s' u pà, 485
Posë asish qi meten vrà.
Ká pá Zâna e Haramis
Ke u thye Shkjau m' at Qafë t' Hardhis,
Edhé e Mira po lumnon,
Shkam më shkam po fluturon, 490
Ká mârre kângen e po kndon:
Ty t' a lumsha, moj Shqypni,
Qi per besë e per trimni,
Maná shoqe kund s' po ké,

475-480 Pa kqyrë driz... : pa kqyrë ferrë ...

NË QAFË — HARDHI

Kahdo bje dielli mbi dhé.	495
Zdathë e zdashë Shqyptari i ngratë,	
Brin per tokë e buken thatë,	
Nuk m' ká zêje as s' m' ká zanát:	
M' a shkon jeten në siklet,	
Si ajo bisha në shkorret;	500
Po, por preke m' erz të shpis,	
Po, por preke m' tokë t' Shqypnis,	
Preke n' Fé, qi ati i la i Pari,	
E per t' pá ké se si zhari	
N' zêmer mnija ká m' i u kallë,	505
E si hasmit, shpaté e gjallë	
'Per t' i u lshue ka « jurra » m' shpinë,	
Si m' zogj t' pulës një gjeraçinë.	
Burrë i fortë, po, Knjaz Nikolla,	
Burrë i fortë e me mend t' holla:	510
Por me armë e me furi,	
Si n' Cetinë bâ e ká pleqni,	
Per ket besë, nuk hin n' Shqypni	
Me i u bâ dhâmi sa derrit.	
Mos u ngut, moj Shto — Zo'—Vallet	515
Me mârrë kângët e me pri vallet,	
Se n' Shqypni s' marojn kurr hallet!	
Se edhë lufta s' ká marue:	
Me tzi ajò tash ká fillue.	

495-505 zêje : zejтари, mjeshtri. – në shkorret : në pyell të shpesht m eland e shkorre, kaçuba.

505-510 gjeraçina : K. I, 277.

515-520 moj Shto – Zo' – Vallet : emën përgdhelës i Zanës, e cila shiton : batas si Shto _ zo – rreshtin.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhjetë

Sa qi i mjeri fort po drue, Se shum gjak sod ká me u bâ: S' thehet shkja me kaq e gjâ: Duhet punë, po, Shkja me u thye! Po a tue pá, moj s' jé me sy, Vizitori si t' âsht xî Prej ushtarësh të Malit t' Zi Ke po ngasin me furi, Çeté mas çete e vi e vi M' urë t' Sutjesk's, m' at log mejdani, Kû dha urdhen Mark Milani Tok me u mledhë të tanë ushtrijs, Mbasi 'i herë ke Qafë —Hardhija, Hovi i parë i mori m' thue: Njizet vrá tridhetë shitue. Jo, po, tash lufta ka nisë. I a dha flaka m' at buzë mali! Si thue, Zânë, t' i bâhet halli? Me qindrue tjeter nuk ká. Pse edhë, e lumja, jam tue pá, Ke jânë dyndë Plavë e Gucí, Ke kan rrâ Strelc e Plevi, Me Sutjeskë e me Nokshiq, Vûthaj e Martinoviq, Hoti i Kûj' t, Morinë, Isnîq:	520 525 530 535 540
--	---

525-530 Vizitori : mal i vendosun kah perendimi i Plavës.

540-550 Strelc : fshat ndermjet Pejës dhe Deçanit. — e plevi : viset e Plavës. . - me Sutjeskë e me Nokshiq : krahinat rreth ure me të njajtin emën. — e Nokshiqit : fshat në veri të Plavës. — Vuthaj e Martinoviq : dy fshatra në jug e në veri të Gusis.- Hoti i Kuj't, Morinë, Isnîq : i pari fshat mbi Plavë ; i dyti në rrugë të Plavës per Andrijevicë ; i treti në Dukagjin.

NË QAFË — HARDHI

Gàsh, Krasniqe, Reç e Dardhë,	545
Qafë e Diellit, Lum i Bardhë,	
Nikaj, Palç edhe Mertúr,	
Qi kund pushkës s' i lânë kusúr;	
Edhë ktyne u paska pri	
Ali Pasha, 'i kime —zi,	550
Kaluer atit pullali,	
Si ajo rêja me duhi,	
Kur të zbresé mbi Harami.	
Me tê vin tjerë gerzheli,	
Disa Krén e Bajraktarë,	555
Do begllerë e do agallarë,	
Si me thànë Çerim Binaku,	
Qi kû ndolli aty rrodh gjaku,	
E si njaj Sadri Mehmeti,	
Zâ' n e t' cillit ndie ká Mbreti:	560
Njani Gàsh, tjetri Krasniqe:	
Bâjn «novicat» pushkalique...	
Vjen mandej, qaj Jakup Feri	
Nji i Plavjanë nji zog skyferi,	
Mirë ushtrue n' at log mejdanit;	565
Si njaj Hoti, njaj drang luânit,	
Alush Smajli i Smajl Hasanit,	

- Gàsh, Krasniqe : dy fise të Malsis së Gjakovës ; Reç e Dardhë : dy fise në Dibër të poshtme.- Nikaj : Palç dhe Mertúr : fise kufitare me Dukagjinin të këndejshtë.
560-570 pushkalique : nji grup druni, qi mbushet me letër etj.(me të cilen luejn femijt). –
drang luanit : klysh, zog luanit.

LAHUTA — Kangë e Shtatëmbëdhetët

Qi kur sjellka m' tef taganit
S' t' bâhet kryet se n' trup po e ké:
Kaq vezllon aj porsi rrfé! 570
Por kam pá trima e s' kam pá,
Si at Prêlë Tulin, por, s' kam pá,
Qi Merturit paska pri
N' dy celina e n' një harbi,
«Huten» m' krah, zjarmin në gjí. 575
Gjurmë per gjurmë e një të mas ti,
Vjen një Omer e 'i Hasan Haxhi:
Njani Isniq, tjetri Nokshiq:
Zot, n' dorë t' tyne kend mos piq,
Pse t' a bâjn, besà per vigj. 580
Mbas ksish rrâ ka pika e djalit,
Kû kjenë gjetë sokola malit,
Kah Sutjeska edhë t' kan msy:
Nuk jet hasem per pa u thye,
S' jet ushtri, jo, pa u shperthye, 585
Mjaft qi t' duen me bâ gajrèt.
Zâna e Madhe kshtû po flet
Edhë e Mira kep më kep,
Po fluturon e fort ep,
Dër qi zên mbi krye t' Sutjeskës, 590
Mbi një curr ke aj shkami i bjeshkës,
Kû kà ndêjë e âsht ulë me pà
Se si puna ka me u dà,
Tash qi aty na janë perlà,
Fyt - a - fyt Shqyptàr e Shkjà. 595

570-575 N'dy celina e n' një harbi : K.III, 131 ; IX, 229.

580-585 pse t' a bajnë... per vigje : bajn të bahet në vigj i vdekun.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E TETËMBËDHETËT

TE URA E SUTJESKËS

ARGUMENTI

Mbasi u prish plani i kalimit neper Qafë Hardhi, Mark Milani grumbullon forcat te Ura e Sutjeskës. Kështu ndeshet në dymijë ushtarë t'Ali Pashës, me të cilët fillon lufta. Kanga është plotë me perleshje çetash, me dyluftime herojsh, me lavdime burrnije e naltsim trimnije, me shëndritësi armësh e guxim burrash, me ushtimë topash e fishkëllim plumbash, me erë baruti e taftë flake, me vigëm e hallakatje luftëtarësh. Ushtritë perzihen, mësyjn, kacafyten, dërmohen, vriten. Gjaku rrjedhë si gurra, zemrat egërsohen, trimat terbohen si bisha. Lëshojnë armët e krahut, kapin armët e dorës. Jesin djelmt ma të zgjedhun nga të dyja anët. Vriten Selim Selmana e Kurt Zenela, Zyber Smajla nga Reçi e Mican Leka bga Dardha. I largët me fis, ky i mbrami, porositë shokët t'ia bajnë armët e krahit dhe tue ia shkarkue n'oborr të kullës, t'i diftojnë babës e nanës të moçnuem se djali i tyne u ishte martue: plume në krahnorë per nuse, orrla, korba e sorra per krushq. Jap shpirtë, mbasi pat parapague veten sa herë me ShkjÀ, që vrau. Poeti i sjellet të vramit me porositë, që nana i drejtoi ditën që e nisi në luftë. Pendohet se në çastin e mbramë ia lëndoi zemrën dhe e ngushëllon, duke i premtue se emni i tij ka për t'u këndue, derisa në Shqipnì të biejë « LAHUTA E MALCËS ».

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

Lufta shtohet gjithnji: të vramit shumohen dhe mbulojnë rrahin. Nji zog i zi, që përvajshëm cingron nde lugje mbi Gusi, lajmron deken e të Krasniqasit, Smajl Arifit. Autori i bertet kangtarit të pyellit, që pa dije, ndoshta, përmallon nanën e Arifit, për të cilin s'duhet vajtue, mbasi ai trimnisht pagoi veten e shoqin e armëve, që i mbet dekub perbrë. Prej anes sonë jet, nder të tjerë, Sadri Quni. Shkjët i presin kryet dhe ia ngulin në nji hû tue u tall, kështu, me Ali Pashën. Ky terbohët dhe, në mëni të gjakut e inat të anmikut, i prin të vetve per dekë ose hakmarrje. Në za të Pashës lëshohen shqiptarët, si shtjerrat pas bariut; egërsohen luftëtarët, si bletët e idhnueme nga harusha, q'u prish zgjojet. Në sulm s'ndihet ma pushka, pushojnë topat, vringllojnë, vetëm, taganat, luhaten shpatat, levizin kortelat, kizat e kmesat, pergjaken heshtat. Të dekunit mbulojnë tokën dhe gjaku gufon. Poetit i kandet pershkrimet e luftarëve dhe vren, me vemendje, Omer Haxhija e Jakup Fera, Alush Smajla e Gjeto Preka e Basho Jona. Ndalet ma gjatë në pershkrimin e dyluftimit ndermjet Pretë Tullit e Vasilit.

Mbasi forca e trimnija âsht e njajtë nder dy fatosat, ngadhnjen dredhija, me të cilen Prela ven nën vedi anmikun dhe ia pret kryet. Koken e Malaziasit e qet ne llogor të Mark Milanit. Si shqiptarët përpara, ashtu malazezët, tash, shpërthejnë sulmin në rradhat e ushtrisë sonë.

Ushtritë e Ali Pashës mbulohen prej shumicës: terhiqen nga Sutjeska, ku hyjnë Malazezët. Shqiptarët zajnë pozicionet e bjeshkëvet.

TE URA E SUTJESKËS

Mark Milani kur ká pá
M' Qafë—Hardhí se aj shtek s' po ká,
Per me dalë me rá n' Gusí
Me ato tetë taborre ushtrí,
Naten n' terr kurrkush pá e ndie, 5
Si vû i kisht' Knjazi leçí,
Kah Sutjeska fill ká msy,
Kin' po e gjên shtekun shperthye
E n' Gusí po mund i a behë,
Qên as klysh m' tê per pá lehë. 10
Por gabue âsht kopilâni,
Pse Ali Pasha aty i a rrâni
Me dý mî ushtarë të vet:
Orrl, sokol e kaçabèt!
Kû edhë mirë na jânë ngujue 15
Pushken Markut m' i a fillue:
Pá gjak vendin mos m' e lshue.
Edhë pushka ká fillue,
Dielli m' cila at herë tue çue.

5-15 Si vû I kisht' Knjazit leçí: si i kishte urdhnue Mbreti ase

Krajl Nikolla.- **Kah Sutjeska:** fshat nën Nokshiqin në luginën e lumit Lim.- **kopilani:**

K.I,324.- **Orrl,sokol e açabet:** shpend grabitçarë.K. XIV, 143; I,91,89.

15-20 Dielli m' cila ... tue u çue: kah ora 9 – 10 e mëngjezit.

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

Lum per Tý,o i lumi Zot!	20
Se gazep do t'shofim sot,	
Ke n'Sutjeskë,nder ata curra,	
Na janë ndeshë burrat me burra:	
Na janë ndeshë Shqyptár e Shkjé:	
N'mní t'shoshokit të cilltlé,	25
Kan me u grî,besa,e me u pré,	
Si njatà derrat me derra:	
Kan me metë trimat nper ferra,	
Kush pá i kjá,kush pá i vajtue,	
Pá pasë nget moter as grue,	30
E as të mjeren mori nânë,	
Nji fjalë t'amel per m'u a thânë!	
Kaq, po, aty potera âsht nisë,	
Kaq, po, aty pushka âsht tue krisë,	
Edhe topi tue gjimue,	35
Gjylja e plumja breshenlshue,	
Krisma veshët me t'i shurdhue,	
Tymi syt me t'i verbue:	
Qi, po t'keshë ti nja'i qind krena,	
E per krye ka dý parë brena	40
Me t'vojtë mendja, lum daija,	
Se asnji shndosh s'e çon te shpija.	
Porsi n'flakë kerset duhija,	
Njashtû rreh«huta» e «novica»	
Nper shkamîj, aha e plakrica;	45

40-45 lum daija:lum burri,fisniku,trimi.-**Porsi n'flakë kerset duhija:**posi gërset era në një pyll të kallun.-**huta,novica:**K.X,306;VI,382.

45-55 plakrica:cûj të vjetër landësh,vend i mbuluem me to.

TE URA E SUTJESKËS

Edhe ushton vigma e piskama:
Si ata mazat neper lama,
Si ata ujqt, lodhun prej zije,
Kur mërr plajmi bjeshkë e vrrije:
Por, si ràn cilat e mdhà 50
Krisma e pushkës mâ atý s'u ndà,
Veç se ndêj ushtimë tue vlue,
Kurr pà prâ, kurr pâ pushue:
Porsi ushton breshni tuj ardhë
Bulkut t' ngratë zêmren t'I a mardhë 55
Ashtu pushka tue kersitë,
Mndershem topi tue bulritë
Vigma e brima tue gerthitë
Po vjen gjaku edhë t' u zë
E aty — ktû Shqyptarë e Shkjë 60
Nisin pritrat e po I lshojnë,
Jetë as dekë mâ s'po shikojn,
Veç po msyjn trimat shoshojn,
Hap mbas hapit t' u hjedhë para,
Si kaçikrrat neper ara. 65
Se ç' u ndez lufta m' at hera,
Se ç' shungulloi zhurma e potera,
Se edhe pushka ç ndêi tue zí:

-ushton vigma e piskama: brima e gerthitja. – neper lama: neper lamije. – prej zije: nga urijs. –plajmi: K. IX, 82. – por si ràn cilat e mdhà: kah ora 12 e mëngjezit, në mjesditë.

55-60 zemren t'i a mardhë: tuj i a ngrî zemrën, tuj i a hupë, ftofë. – tue bulritë: tuj bubullue.

65-75 Si kaçikrrat: kacalecat, karkalecat. – tue zì: tuj vlue.

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

Mendt e krës me t'u perzî!	
Meshoshajn idhtë kaperthy	70
Grykë per grykë me armë t'u msy,	
Tuj u msy, e tuj u shty,	
I a kan nisë trimat me metë,	
Ofshe!nper at rrah të shkretë:	
Si, mo',Zot, mâ keq per né,	75
Qi kem' ndollë n'kufi me Shkjé,	
T'cillt, t'pabesë e t'dobë tue kânë,	
Trima po i'n sá t'duesh me thânë!	
Met mâ i pari aj zog skyferit	
Selimi i Selman Ymerit,	80
Derë e vjeter n'at Pleví,	
Kû kisht'pasë pleme edhe gjí,	
Kisht' pasë dhên edhe kisht'pasë dhî,	
Tokë në mal e tokë në vrrî	
Si mâ i miri në Malcí,	85
E qi fjalë pêng kurr s'patlânë,	
Ashtû bâ pat si e pat thânë:	
Gjak as varrë s'la kund pa mârrë.	
Ktê të mjerin pushka e muer,	
Kah, tue msy aj si n'terthuer	90
Rrâjës s'njâj bunge desht m'i u fuer.	
Mandej Met Beqir Haxhija	
Larg permendë per kah trimnija,	

-rrah:vend i pyllzuem një herë dhe mbrapa i djegun.

80-85 Pleví:K.XVII,541.-pleme edhe gjí:K.VI,28,26.

85-95 fjalë pêng... s'pat lânë: pa que në vend fjalën e dhanun.-Rrâjës s' njâj bunge desht m'i u fuer:desht t'i afrohej rrâjës së njaj qarri,bungu.

TE URA E SUTJESKËS

Larg kerkue per kah urtija:	
Bé m'krye t'tij bâte Gusija;	95
Pse as n' Shqypní, jo,as n' Cernagore	
S'pat pré mik, s'pat çartun dore:	
Me gjith mend aj t'u mendue	
Hakun m'hak gjithkund m'e çue:	
Veç jetë—shkurtë kisht pasë qillue!	100
At herë vrá âsht njii Plavnjânë,	
Nji i pa tatë edhe i pá nânë:	
Kurt Zeneli i ki' n pasë thânë:	
I rá pushka rranzë gabzherrit	
E e lshoi dekun terthuer djerrit,	105
Vendin n'gjak të tanë tue e lá,	
Si t'kisht' kênë tarok a ká:	
E vrau Steva i Plavanacit,	
Nji haram, ky, nji farë bracit,	
M' e pasë randë toka me e bartun,	110
Veç se Kishë qi s'kishte çartun,	
Se per tjetër mbí ket tokë	
Gjâ pá bâ s'la m' t'huejë as m'shokë:	
Naten vidh,diten plaçkit,	
Dikê pre,dikê kurit,	115
Tokët e hueja del e shit.	
Ky pá e paska Kurt Zenel'	
Kah,mbí cup krahcat shpervjelë,	

95-100 Cernagore:K.I,295.-hakun m'hak m'e çue: me punue:me drejtësi pa shique interesën as ansít.

100-110 rranzë gabzherrit: rranzë gërgilâcit.-tarok:taroç.-nji farë bracit:nji farë hajnit i keq,qi âsht msue të vjedhë çdo gjâ.

115-125 kurit: korit (Zadr.).-Kah,mbí cup krahcat shpervjelë: mbi supa krahët përvjelë

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

T'u matë ishte aj pushkë me shtî M'nji t'Nikshiqas, djalë të rí, Edhe i metka Shkjau m'«novicë» Tuj i a njitë pak mbí kerthicë, Tue e hjedhë dekun m'kokerr t'shpinës, Por âsht ngutë i biri i shkinës Me qitë pushkë, pse Adush Haliti Ne nji plume krës i a njeti, E t'i a derdhi trût per tokë Me «kapticë»,kapole e flokë: I met rrashta shyt si boskë, Edhë dekun rá n'n'nji prroskë Por me det bân landë e gúr Ke ká metë nji Dardhaçuer: Trim si kjenë trimat dikúr: Mos m'ia trêmë synin as deka: Ke ká metë qaj Mican Leka! Burrë çufrrok,por burrë çengel, Me do flokë ngrehë kaçarrel, Porsi kreshtë dërrit bugár, Synin gjarpen, mledhë kulár, Kurdoherë m'poterë qi rrâni Belì vedin,besa,e bâni, Kah m'i lshohej hasmit m'shpinë	120 125 130 135 140
---	---

---

shpërvjelë mangët e xhamadanit deri në cep të krahvet. -**kerthicë**:K.XVII,452.
125-135 shyt si boskë: si krypsa.-**prroskë**: prrue i vogël.
135-140 Burrë çufrrok,por burrë çengel: burrë i shkurtë,por i lidhun.-**Porsi kreshtë dërrit bugár**: K.I,303.

TE URA E SUTJESKËS

Si skyfër,si gjeracinë:	
Thue per s'gjalli po e perpîn.	
Ky pá e paska at Nikë Mihajlin	145
Ke m'a gjuejtka Zyber Smajlin:	
Nji të Reças,djalë të rí	
Dekun m'tokë tue e karraní;	
Edhe m'«hutë» i u dredhka Nikës	
Fíll i a njitka m'zhabë t'bytykës:	150
Derdhë i a ká pësheshët m'livadh.	
Bertet Shkjau sá ká n'germaz.	
E, tue shkue çapraz m'çapraz,	
Ngerthye kuk, dý duert mbí varrë:	
Kah qyqari mêt isht'mârrë:	155
Ashtû 'i copet, porsi shul,	
Vjen e bjen m'nji hurdhë pingul,	
Kambët perpjetë e kryet në baltë:	
Dý—trí herë trandë i ká shalët,	
Edhë kshtû, kâmbët laradash,	160
Dha aty shpírt, e kthellhtë nji pash	
Rá, rreziku, n' ujë palmuq:	
Krejt prej gjakut hurdhha u kuq!	
Kur ká pá njaj Juriq Mata,	
Nji zgobell me gaqe t' giata	165

140-150 skyfër,gjeracinë:K.I,341,277.-karraní:K.XVI,159

150-155 m'zhabë t'bytykës:në zhabë të barkut,kû ky âsht mâ i fryt.çapraz-m'çapraz:si i dejun,tuj u lkundë.

155-165 hurdhë:gropë me ujë,pellg i vogël.-shalët:kofshët,kambët.-laradash:tuj u rrokullue.- palmuq:palmuç si lamsh.

165-170 Nji zgobell me gaqe t'giata:nji alamet burrit,i madh,makesha të gjata.

LAHUTA- Kangë e Tetëmbëdhetët

Se ç' gazep bâni Micani
M't'ngratin Nikë,njâ as dý s'i a bâni,
Edhè trimi âsht çue në kâmë,
Me tagan shterngue nder dhâmë,
E m'«novicë» tue qitë pá dá, 170
Fíll m' Micandin turr ká ngá
Kin' po e vret Micandin n'pritë,
Kin' aty aj po i a merr kryet.
Si aj ariu, qi ká soditë
Se shpellës s'tij âsht tuj i u avitë 175
Derr' i eger,me t'shkye m'dhâmë
Kerleshë kreshten gjatë nji pllamë
Me nji hov jashta flakrohet,
Edhe m'shpinë derrit i lshohet,
Idhtë me tê tuj u perlá 180
T'u dermishë,krejt m'gjak t'u lá:
Kshtû Micani,kur ká pá
Se Juriqi m'tê ká msy,
Merthye«huten»,vû per sy,
Âsht çue m'kâmbë e n'shesh ká dalë, 185
Edhe t'dy ashtû ballë per ballë,
Flakë per flakë armët i kann kallë.
Rá Juriqi m' tokë pikë gjallë.
Met Micani porsá gjallë.
I rá pushka mù m'krahner 190
Tue e lshue djerrit per terthuer,

170-180 ká soditë:ka pá,ka kundrue.-**Kerleshë kreshten:**çon,ngreh leshin e korrizit të shpinës.

185-190 Rá Juriqi m'tokë pikë gjallë:rá,u rrëzue,per tokë i dekun.

TE URA E SUTJESKËS

Në gjak t'vet t'mjerin tu' e lá
Zêmren s'âmëa dýsh tuj i a dá!
Edhë i ngrati Mican Lekë,
Vû duert n'zêmer,shtrî me dekë, 195
Kryet mbí stom e kâmbët në ví,
Zânë «martinen» per nen í,
Tue i shkue gjaku ví e ví,
Zên e u thotë shokve per brî:
«Amanet,o shokë të mí, 200
Neper Dardhë kur të kaloni,
Armët e mija barrë t' i çoni,
N' oborr t'kullës edhe t' m'i lshoni,
Nânës as tatës mos m' u kallxoni
Pse janë t' vjetër e i verboni. 205
Ne pëvetët nana per mue,
Thoni: djali t'âsht martue!
Ne pëvetët se ç'nuse muer:
Muer një plume në krahner!
Ne u pëvetët se ç'dasmorë pat: 210
Pat tre korba ndêjë per ngiat!
Ne u pëvetët se ç' zoja kndojshin!...
Orrla e sorra m' tê po rrnojshin!...
Qindro, thoni, oj nanë e shkretë,
Se Micani të ká metë, 215
Tue luftue me Mal të Zí,
Qi të mjerin moj Shqypní
Po e vorfnon me djelm të rí,

195-200 Zânë martinen per nen í:tuj pasë nxanë martinen kryq.K.XIII,25

210-220 Orrla e sorra m'tê po rrojshin: orrla e sorre po rrojshin.

LAHUTA – Kangë e Tetëmbëdhetët

Ke po i vret hiri e pa hiri,
Gjithkû t'jetë djali mâ i miri!» 220
Edhë â shkimë si shkimet qiri.
Ah!Mican,bre,Mican Leka,
Se tý mirë manà,nânë shkreta
Të pat msue, të pat qortue,
Kur u nise n'luftë me shkue 225
N' at Sutjeskë, kû rreh shejshana:
«Pa ndigjo,t' tha, të pastë nana:
Kur të bâjsh me u gjuejtë me Shkjá,
Amanet,nder mend me t'rá
Se si î plakë dikur pat kjá, 230
Luftë as darsem pá mish s'ká:
Se prandej ky nieri i shkretë
Mundet n'luftë,besa,me metë;
Pse edhe krenat,morë bîr,
N'fushë t'mejdanit po ishin lirë. 235
Por ti lokes s' m'i ndigiove,
Veç jurish mbí Shkjá m'u lshove,
Si ajo bisha në Kallnduer,
E, tue qitë kryq e terthuer,
Vrave 'i herë Pavlo Serdarin, 240
Krejt në gjak tue e zhytë qyqarin;
Mandej Stankun, mandej Jankun,
Mandej prap Veshoviq Brankun:
Veshoviqin, gerxhelí,

shin mish në të.-**Ke po i vret hiri e pá hiri:**si t'i teket:dashtë e padashtë.
225-235 kû rreh shejshana:K.VI,443.-**Se si 'i plakë dikur pat kjá:**se si pat vajtue motit një vajtare.
240-250 gerxhelí:K.I,214 .

TE URA E SUTJESKËS

Qi Nel Gilen t' vrau perbrî:	245
Njat t' Vûthnjanin djalë barí,	
Qi kisht' lânun dhên e dhî	
Edhe dalë kishte n' ushtrí	
Per me u vrá me Mal të Zí,	
Prandej tý, mor Mican Leka,	250
S' ká pse t' dhimet t' rít as jeta;	
Se, maná, mirë e ké qindrue	
Vedin mirë e ké pague	
Marre vendit s'i ké lshue,	
Emni i yt ká per t' u kndue	255
Vonë e vonë m' LAHUTÉ t' MALCÍS,	
Si t' i vîjë dita Shqypnís.	
Mbasi ,i herë Mata e Micani	
U bân flî m' at fushë mejdani,	
Prap gjimoi topi e havani,	260
Prap shunglloi «huta» e «novica»,	
Prap ushtue ká Brezovica;	
Edhe rán shakull per dhé	
Shum do tjerë Shqyptarë e Shkjé,	
Kû dy—tre, kû pêsë, kû gjashtë,	265
Kush në pod e kush mrendë n' ashtë,	
Njâni i rí e tjetri i lashtë,	
Të gjithë burra e pika e djalit	
Kû ki'n kênë sokola malit:	
Me i u dhimët gurit e drunit:	270

245-25 t'Vûthnjanin:nga Vuthajt

260-265 Brezovica:lugina,qi nga Plava kalon kah Andrijevice.-

rán shakull:rán dekun,të ftofun.

265-270 lashtë:plak, i moçëm.

TE URA E SUTJESKËS

N'at Sutjeskë t' u gjuejtë me Shkjá! Shum do t' bâjë e âma medét, Kur të ndiej se Smajli met, Se met Smajli, aj farë viganit; Balli i tij një fushë mejdanit, Syni i tij agzot havanit, Shtati ardhë si shtî bajrakut, Vesh e m'vesh dega e mustakut, S' bâjn mâ nanat një asi djalit!»	300
Shuke zá'n, bre zogu i malit, Se ti s' din shka jé kah thue!	305
Ti veç din me çurlikue, Gêm më gêm tue fluturue. Pse t' a kjajë Smajlin e ama, Kur, qe, aj trimi Sadik Rama Smajlin mirë e ká pague: Dy të vram e tre t' shitue? Por t' kjajë nana Cen Brahimin, Qi, kur pá ká probatimin: Njat Sadrín e Çun Selimit:	310
Se mu m' parzme e mori pushka, Aty çue âsht, po, kaptinë—mushka Edhë vrap âsht vû me hikun, Dekun m' tokë tue lânun mikun E 'i korí tue i lshue Shqypnís;	315
	320

300-305 Balli i tij një fushë mejdani... i gjanë sa një fushë beteje. - agzot havanit:si baruti në bubzë të topit.- shtî bajrakut:si shtizë bajrakut,flamurit.

305-310 Shuke zá'n:heshtë! Mos fol!.- me çurlikue:me cicrue.

315-320 kaptinë-mushka:me kokë qi i ngján mushkut.

LAHUTA –Kangë e Tetëmbëdhetët

Kryet pse Shkjët i a prén Sadrís E i a ngulne, ofshé m’ nji hû, Me ngaranë m’ të sorrë e falkue, Edhe nisë kann me u levdue: Mirë nenshtrash, or ti ALI PASHA Pa vre ‘i herë m’ ket mâje huni Pse me giesë, njaj Sadri Çuni Dishka ‘i fjalë do me t’ a thashë: Do me t’ thashë, me giasë, or Pashë. Se t’ bân êmer Mark Milani, Mark Milani Kapidani, Me i a ndreqë cilen n’ Xhamí, Dreken n’ Plavë, darken n’ Gusí, Kû do ‘i herë aj me pushue; E mandej, per n’ kjoftë gjikue, Dér në Shkoder me kalue, Per me i vû Shkodres «kapicen» Per me ngulun«trobojnicen » Mu m’ kalá të «Rozafatit.» Kur ká pá Pasha i Gusís Ngulun m’ hû kryet e Sadrís, E ndie ká si prrallej Shkjau, Ç’ âsht perlykë aty si kau,	325 330 335 340
---	--

320-33 Me ngranë m'te sorrë e fajkue:sorrë e fajkue,skyfter,K.I,341.- **Mirë nenshtrasha:** mirë e ké,mirë se të gjejm.- **do me t'a thashë:** thanë (Malsi e Madhe).

330-340 Se t'ban êmer: t'ep urdhën.- **cilen n'Xhami:** vend në bjeshkë të Vizitorit,prej kah ulej në Plavë per të ngran dreken e per darkë kapej në Gusí.

340-350 si prrallej: si mahnitej: si tallej - **prelykë:** byrylykë.

TE URA E SUTJESKËS

Me u ndî vigma shkam e m' shkam:	
Bini, burra, bre! Kû u kam?	345
Se né Shkjau na ká marrue,	
Armë e ftyrë na i ká zezue,	
Sadrí Çu'n per pá e pague	
Dy per njâ, si e kem' kanue.	
Porsi kur atje prej veret	350
M' ujë a m' mriz bariu ndiell shqerret,	
Edhe lshohen dhên e dhî	
Turr e vrap mbas zânit t' tí;	
Njashtë burrat e Malcís,	
Gjithkû kje lulja e djelmnís,	355
N' bulurimë të Pashës s'Gusís	
Ata hovin mârrë e kan,	
E tue krisë top e havan,	
Tue zí pushka pá i a dá,	
N' dorë taganat tu' u shkelqá,	340
Me një brimë, qi kryet me t' çá,	
Fulikare turrë janë m' Shkjá,	
Atje, kû m' një mâje hûnit	
Ngulë isht' kryet e Sadrí Çunit.	
A din ti si bleta idhnohet,	365
Si pështillet, si egercohet	
E rreth zgavrrit n' shkam si vrullet,	
Kur të shofë se meçka i hullet	
E se do turî'n e dytë	
Nder fashoj mrenda me zhytë?	370

350-355 ndiell shqerret: ndiellë shtjerrat,gjân,bagtinë e imtë.

360-370 fulikare: K.I,187.—Erreth zgavrrit n'shkam si vrullet: si lëshohet me vrull rreth zgavrës,golles, shpellës.

LAHUTA – Kangë e Tetëmbëdhetët

Malazezt njashtë egercue Janë atbotë e krejt terbue, Kur kann pá Shqyptarët tue rrâ: Kê drangue, kê katallâ, Nja'n arí, tjetrin luâ,	375
Të gjith trima m' nân e m' zâ: Edhë lshue pritat me 'i herë N' dorë taganat zjerrë per mnderë, Synin gjak e ftyren vnër, Dredhë kapicat m' njanin sy,	380
Ata vetë kann mârrë e msy, Me vikame e me piskame, E t' janë lshue burrat e dheut Si ajo lava n muej të Shndreut.	385
Ty, o Zot, të kjofshim falë! N' at fushë t' lame kur kann dalë, Kur kann dalë Shqyptár e Shkjé, Se ç' kann nisë atà me u pré Se ç' kann nisë—o me u shemtue Krahësh e krenash tu' u kreckue, Hundësh e buzësh t' u rrumullue, Fyt-a-fyt m' dhâmë t' u kafshue, Si ata derrat me harusha! Rî në gjak âsht të tanë fusha.	390
Mbí trim trimi hapet, turret,	395

375-380 Synin gjak e ftyren vnër: synin kuq,gacë,fytyrën verdh-prej mnije.

380-385 si ajo lava n'muej të Shndreut:porsi tuba e ujqve në mjesin e dimnit,në muejin e dhetorit.

390-400 tu'u kreckue:tuj i pré,tuj u gjymtue.- Rî në gjak:zbutë, lagë në gjak.- **Mbí trim trimi hapet,turret,struket,hidhet ngurret,ha shtatin etj.**Vro: gjallsín dhe pershtashmenin e levizjeve të luftimit.

TE URA E SUTJESKËS

Lshohet, struket, lidhet, ngurret,
Tash ha shtatin me dredhí,
Tash m' tagan sjellë me furí,
Herë t' u mprojtë, herë vetë tue msye
Jo per t' pshtuem vetë gjallë me krye, 400
Por per t' lânë hasmin pá krye:
Se máll jeten kush s' po e bân,
Veç seicilli ndjekë m' tagan
Kryet e shoqit: thue, âsht bastan
Per t' u kputë me u shitë në treg, 405
Ase mollë per t' qitë n' bejleg.
Ka mê topi edhe havani
Ká prâ pushka, âsht shukun zâni,
E veç ndihen ke rrapllojn
Idhtë taganat ndeshë m' shoshojn 410
Ndeshë per krena e ndeshë per llana,
Ndeshë per togza e koparana:
Thue janë korrcat tue korrë n' arë.
Shkrabiq Pera 'i trim budallë
T' fortë jurish aj kisht' pa' marrë 415
Edhe lshue ç' isht' kênë m' Shqyptarë,
Me i perpî, thue, po do gjallë.
Pret Sulë Memen m' hov të parë;
Nji djalosh prej Lumit t' Bardhë,

405-410 Ase mollë per t'qitë bejleg: shêji (mollë),qi i dergohej a anmikut per të dalë në dyluftim (bejleg).

410-415 Ndeshë per togza e koparana: per sumbulla lëkuret e qyrka si gjysë kapota.

LAHUTA-Kangë e Tetëmbëdhjetë

Si ajo ltina e shtatit ardhë, Sá nisë djali me u burrnue: Edh' ásht turrë kryet m' i a shkurtue, Dhantí Knjazit me ja çue; Por n' ket pûnë u gjet gabue!	420
Qerim Çela, 'i zog petríti, Me tagan mù krés i a njiti, Tuj i a ça dér m' shtek të ballit. I u hap kryet si shegë Tivarit, Shperthiqë trût i janë livadhit.	425
Msyn Bozhiqi mizë me mizë, Do me pré Qerimin n' kizë, Si t' kisht kênë gjarpen a bollë: Tagan Shkjaut s' i kisht' pasë ndollë. Edhe, besa, trimi i trimit, Ngusht me at kizë i a prû Qerimit,	430
Ke ktij n' luftë me kizë me u pré S' i kisht' rá kurr, q' se kisht' lé. Shka ka thânë qaj Llazo Bjela: Ah, kadalë, bre Qerim Qela! Se ktû hasë ké m' bubazhela,	435
	440

420-430 Si ajo ltina e shtatit ardhë: me shtat të terhjektë dhe të hieshëm si ltina. K.III, 128.—
mù krés i a njiti: i a goditishì kokën.—si shegë Tivarit: të permenduna per
madhsi, lëkurë holle dhe të kollajta me u çilë.

430-440 Msyn Bozh. mizë me mizë: hap per hap, me turr, pá i u dá, më të lehta, si miza mizën.—
kizë: kmesë, në trajtë të drapnit, por me të këthyeme mâ të vogël.—Se ktû hasë ké
m'bubazhela: je takue në trima (qi shtienë frigën, si perbindshat- bubazhelat-
prallorë a në fantazinë e të vogjelve, fëmijvet).

TE URA E SUTJESKËS

Qi t' bâjn luften me kortela:

Me kortela, kiza e kmesa:

Gjall nuk t' lânë me pshtue, qe besa!

Edhe m' kmesë i âsht hapun Shkjau,

Njânin vesh me têt i perlau,

445

E t' i a ngûli 'i pllamë m' cup t' krahit,

Tue plandosë permys giatë rrahit.

Lshue m' têt, at herë, Bozhiqi rrfë,

Ká nisë kryet aj m' kizë m' i a pré;

Por s' i doli m' i a rrumllue:

450

Orrl mbí têt ka' tue flut'rue;

Tue i qitë syni zjarm e shkndija;

Burri i dheut Omer Haxhija,

Vojëvoda prej Nokshiqit,

Qi me 'i t' sjellme kryet Bozhiqit

455

I a ká pré e hjedhë per tokë.

Ká hikë Llazja e â mshefë nder shokë;

Perse pá qi n' luftë s' kisht' giasë,

Me mârrë burri teper llasë.

Veç Bozhiqi po kisht' pasë

460

Nji të nipin me trí zêmra,

T' cillit mrapa s' i muer thêmra,

As nen gjyle të havanit,

As nen tef të prehtë t' taganit,

Kurdoherë duel n' fushë t' mejdanit:

465

Stojan Rade i ki'n pa' thânë.

Kaprruç burrë e i shkathtë zarânë,

440-445 kortela: shish me mâje pak si të kukzueme.

460-465 T'cillit mrapa s'i muer thêmra: s'dijti se shka âsht hika.

465-475 Kaprruç burrë e i shkathtë zarâne: burrë i lidhun e i zhdërvjelltë, i forte si djalë i rí në lule të djelmnis. (rigon-i=-zaranë).

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

Me do sy t' tanë gjak e vnerë;
Ky, kur pá ungjin e mjerë
Shyt per tokë e zhytë në gjak, 470
Grizë ká buzen nen mustak
E t' â lshue m' Omer Haxhín,
Thue ,imend m' kâmbë aj po e perpîn.
Por s' perpîhej, besa, Omeri,
Qi po isht' kênë nji arí Peshteri 475
Hijen por m' i a drashtun njeri.
Kryet e tij t' tanë gunga-gunga,
Vetllat strehë porsi dy shllunga,
Me nji parë mustakë të zez,
Qi me i mrrîjt, po dér më brez: 480
Edhë shtatit ardhë vigâ
Pergjakë sysh si katallâ,
Kishte pasë llanen e krahit,
Thue, po isht' kênë nji degë prej ahit,
Të tanë lesh e toje—toje: 485
Vetë kulshedra me u trêmë soje,
Se ky, besa, kur ka pá,
Se po e msyte i mnîjti Shkjá,
Vrik prej si aty trimi âsht dredhë,
Vrik n' ndesh t' tí aty trimi âsht hjedhë, 490

-ungjin: axhën,xhaxhajn.- **Shyt:** pá krye,pá kokë.- **Gri zë kê buzen...:** ka hangër buzën në dhambë (Zadr).- **arí Peshteri:** harushë nga bjeshkët e përmenduna të Peshterit,qi gjinden në rrafshnaltën ndërmjet Lumit Lim e Moravicës,në perëndim të Novipazarit.

485-490 toje-toje: me dej e muskuj si konopët e ngrehun.- **i mnîjti:** per t'u mní.- **n'ndesh:** kundra,perbáll.

TE URA E SUTJESKËS

Si me dashtë me i hî n' gojë ghallë,
E dhâmë tue kercnue e tmallë,
Kaq taganin ká vringllue
Sá qi Shkjau zên me u pendue,
Pse aq pá beh turrin kisht' lshue; 495
Edhë nisë turrin me e ndalë
Nisë me dredhë shtatin si njalë:
Si po t' dote i biri i Shkjaut
Me u futë kund n' do 'i bryne kaut:
Kaq, qi mrrudhej lâmshe i mjeri 500
Kur m' tagan hapej Omeri.
E as nuk ndiej sá kje t' u shty
Per pá hupë aty me krye;
Veç se e pân dy Malazez:
Njâni i rêmtë, tjetri kermez: 505
Nehmanj Savo, e Zvekan Pavo:
Se aj n' log Zânash po kisht' rá,
Se me krye shndosh s' isht' t' u dá,
Edhe lshue kann t' dy vetimë
Aty shoqit me i vojtë ndihmë. 510
Ah, kadalë! Piskati at hera
Jakup Feri, porsi fjera;
Se kshtû trimat nuk e kan:
Tre me nji me u pré n' mejdan!
E t' âsht lshue burri m' tagan, 515
Copë e grimë, thue, tash po i ban,
Tash po i ban, thue, copë e grimë.
Vjen Todori sá 'i perbimë,

500-505 Kermez: K.XVII,25.

510-520 porsi fjera: porsi bisha.- sá 'i perbimë: sá nji vigâ.-

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

Me nja dy t' Njegushas t' rí:	
Njâni Musë, tjetri Milí	520
Msyn Jakupi porsi rrfé:	
Nji me tre po do me u pré,	
Si t' u rrahë t' ishin me shtaga...	
Mos e lsho, bre Jakup aga!	
Perlykë âsht sá kurr ká mujtë	525
Alush Smajli i Hotit t' Kuj't,	
E me 'i djalë prej Buzes s' Ujit,	
Qi per mik dalun n' Gusí,	
Kishte rrâ n' kushtrim me ushtrí:	
Gjeto Preka êmni i tí:	530
Djalë me bré hekur me dhâmë:	
Synin gacë, qafën dý plamë:	
N' ndihmë Jakupit vrap kan rrâ,	
Porsi breshni me murrâ	
E t' kan nisë burrat me u pré	535
Fyt-a-fyt perlá me Shkjé:	
Si zanát, besa gjithmonë	
Qi e ka pasë Malcija e jonë	
Ballë per ballë me u pré me Shkjá	
Idhtë me i bá Shkinat me kjá.	540
Ata siell e këta siell,	
Njâni turru, tetri ngurru,	
Hapu, zmbrapu, msyju, shtyju;	
Me gjak lá krejt u janë llanat,	

---

t'Njegushas: nga Njegushi,fshat në rrugën,qi nga Ceti
na shkon në Kotorr,në rranza të Lovçenit.

525-530 Perlykë: hallakatë me zâ,byrlykë.- **prej Buzes s' Ujit:**
nga bregu i Liqenit të Shkodrës, nën Bajzë.

TE URA E SUTJESKËS

U kullojn gjak n' dorë taganat	545
Rrebtë kah trimat i vringllojn	
Idhtë me mârre kah duen shoshojën-	
E kaq nisë â aty potera,	
Kaq âsht dhânë vigma m' at hera,	
Besa, or probe, me t' hî mnera.	550
Pse edhë tjerë Shqyptarë e Shkjé	
Aty msy kann si shkrebé,	
E po rrín ata t' u pré	
Si per s' tepermi t' ki'n lé.	
Lamsh bâ gjindja n' at log Zânash,	555
Si gjarpîj n' zgavra murânash,	
E thue lé s' kishin prej nânash,	
Veç se toket t' zezë shperthye,	
Dekë as jetë pa kqyrë me sy	
Aty trimat t' janë merthye,	560
T' janë merthye, t' janë kaperthye,	
Njâni m' tjetrin rrebtë kann msy:	
Shkjau m' Shqyptár, Shqyptari m' Shkjá:	
Kush tue sjellë m' tagan pa dá,	
Kush t' u rrokë kush t' u perlá,	565
Me t' u trndë toka nen kâmë!	
Fyt-a-fyt janë njitë me dhâmë,	
Ndryshe jo, besa, lum djali,	
Veç si qêjt me bisha mali:	
Edhe s' ngiati e mâ se 'i kokë	570
Rrotullue ka, ofshé! Per tokë,	

550-555 si shkrebé: K.IX, 256.

555-560 n'zgavra murânash: në bira muresh së rrxueme,në germadha.

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

**M' to me ngranë e m' to me krrokë
Korba, sorra e cilikokë.
Met i nipi i atij Bozhiqit
Edhe 'i farë Savo Jukiqit, 575
Me at Serdarin e Nikshiqit:
Të tre i preu Omer Haxhija.
Mandej met Llano Kadrija,
Nji prej krenësh së Dragovís
Edhe aj Myrtja i Can Faslís, 580
Qi 'i herë vetë nji Shkjá pat pré;
Por kur m' t' dytin lshue ka rrfé,
Nji farë Lluko prej Cetinet
M' tagan i rri mbas shpinet,
Edhe e lën t' gratin pa krye: 585
Ktê pa krye, t' âmen pa sy,
Tjeter djalë pse ajo s' kisht' pasë.
Krenue Llukja edhe trumhasë
Mbasi preu Myrton e ngratë,
Ç' âsht zgjanue, ç' âsht hallakatë, 590
Se edhe hovin ç' e ka lshue
M' Jakup Ferin trim drangue,
Kinse kryet ktij m' i a shkurtue,
Por me t' vetin ka sharrue;
Pse m' tagan kur m' tê ka lshue, 595
Shpejt Jakupi 'i herë âsht zmbrapë,
Por mâ shpejt mandej âsht hapë,
Edhe Shkjaut doren ka kapë**

570-580 cilikokë: cirikokë, stërqokë.- **serdarin:** K. I, 279.- **Nji**

prej Krenësh së Dragovís: nji nga Krenët e Dragobís, fshat i Krasniqes.

TE URA E SUTJESKËS

I a ka kapë, po, me do kthetra
 Qi i kisht' pasë si ajo kulshedra, 600
 Edhe, rrasë taganin n' plane,
 I a ka shkye porsi latrâc
 M' rreth t' shallvarve e dér n' gerglâc.
 Por ka metë.heu! Basho Jana,
 Nji i Merturas, trim si Zâna 605
 Vetë, po, nipi i atij Prêlë Tullit,
 Cilli at vjetë kthye prej Mosulit,
 Kû 'i herë Mbreti atë e pat tretë
 Per nji gjak, qi ktí i kisht' metë,
 Bashkë me Prêlen rá në Gusí, 610
 Per me u vrá me Mal të Zí,
 Per me dekun per Shqypní.
 Kaperthye ky me nji Shkjá,
 T' dy varrue edhe krejt n' gjak lá,
 Kah âsht hapë m' tagan me i rá, 615
 Kryet dý felesh me ja dá,
 Shkjau mâ i shpejtë po kisht' qillue,
 M' tagan parsmen i a ka shpue.
 Dekun m' tokë edhe e ka lshue.
 Kur ka pá kumara i tí 620
 Njaj Balë Gjoni kime — zí,
 Se met Basha zhytë në gjak,
 Kurrkund kâmbës s' t'i bâni lak

595-600 me do kthetra: me duerë,në gjasim të çapojve.

**600-605 porsî latrâc: K.XVI,305.- M'rreth t'shallvarve e dér
n'gerglâc:K.I,225;XVI,304.**

605-610 prej Mosulit: qytet i Irakut mbi lumin Tiger.

620-625 Kurrkund kâmbës s' t' i bani lak:s'u smbrap,s'dredhoi
kambë.

LAHUTA – Kangë e Tetëmbëdhetët

Por vetimë si kokrra e rrfës,
M' kandak t' pushkës i met Shkjaut krés 625
E t' i a bâni pshesh me pshesh,
Kalamúq e lshoi mbí shesh;
Edhe at herë si katallâ,
Zâ Prêlë Tulit aj ka bâ;
Kû jé, Prêlë, eh, ti mos kjofsh! 630
Se ti nipin s' e ké shndosh:
Se tý nipin t' a kan pré!
Mo' le, bre, kûdo qi jé!
Njat herë Prêla shtrî per dhé
Kishte pasë një farë Nikicet, 635
Kaprruç burrë pre' Andrijevicet;
E t' u mâtë isht' shi m' at herë
Orrl me u lshue mbí dy Shkjé tjerë,
Kur, qe, ndien Balen tue ulurue,
Aty trimi s' âsht hutue, 640
Kah Bal Gjoni por ká msy,
Ftyren vrântë, vetimen n' sy;
Si taruç, qi te ketë ndie
Tue u perlykë kund mzat a ká,
Lshohet djerreve tue ngá, 645
Ka' atij zêmra i hjekë me u vrá.
Veç, një rrahit t' reptë tue rá,
Qe po i del para një Shkjá,
Hokubèt me sy me u pá,

635-640 Kaprruç burrë pre' Andrijevicet: nga Andr.qytet i vogël,
ndermjete Beranit e Gusís.

640-650 Si taruç: si ká i patredhun.- një rrahit t'reptë: një brije së zdeshtun.

TE URA E SUTJESKËS

Kryet e tij, po, me mrrîjtë m' trá, 650
Të tanë kodra e të tanë naja:
Derdhë mustaqet teje—teje,
Si dy bishta deshsh galana:
Cupi i krahit sa murana:
Mashkull qerrit ishte llana: 655
Çelik ndoset giûni e kama,
Me t' thanë menda se 'i pendë buej
Atê vendit s' mund t' a luej.
Betër shtatit sa 'i mullár,,
Kerleshë ftyrës, ngerthye kulár; 660
Thue, per t' gjallë do me t' bâ gjâmen:
Per rrâzë vithes pré dollâmen,
Zên e i thotë Prêlës matruhuli:
Po a ti jé, mor' ,njaj Prêlë Tuli,
Qi kasap jé bâ mbi né, 665
Edhe gjinden po na i pret
Si me pré krena bagtísh?
Se un, manà, t' kam lypë nper qiellë
Jo mâ tash qi t' hasa m' tokë
Po t' lâ gjallë me shkue me kokë?... 670
Edhë âsht lshue m' tê si kulshedra,
Thue, po e shtje nandë pash nen dhé.
Sá shpejt Prêla i ka ndêjë gati,

650-660 teje-teje...si dy bishta deshsh galana: dredha dredha si ...deshësh të zí.- **Mashkull qerrit:** K.XVI,291.-**çelik ndoset:** çelik i kulluet,krejt çelik,sterçelik(Shkodër).-
Betër shtatit:i madh gazep.

660-665 Per rrâzë vithes pré dollâmen: per rrazë krrokullavet... K.III, 204.-
matrahuli:marroqi:i lét kah mendja.

LAHUTA – Kangë e Tetëmbëdhetët

Sa mirë pritë e ka m' tagan.
Se ç' kan shkrepë shkndija taganat, 675
Se ç' janë kputë, shitofti Zâna!
Si t' ki'n kênë dý cokla Drini:
Mollzat veç u kan metë n' dorë.
At herë msy t' a kann shoshojën,
E t' janë hjedhë edhe perdredhë; 680
Shoqishojën s' po mûjn me e rrzue.
Lavd shoshoqit qi i qesin,
Kah po lidhen kah po hidhen,
Atij rrahi kah po i sillen:
Bumllon toka rreth per rreth, 685
Thue po bín topa per s' largu.
Qet Vasili edhe po i thotë:
Se Vasil Shkjaut i ki'n thanë:
Se un, manà, qi atje n' Beranë
Fyt-a-fyt me Turk jam pré: 690
Qi kam mârrë krena n' Babune
Në Babune edhe në Shpûzë,
Në Kernicë e n' Podgoricë,
Kah kujton, or ti Prêlë—shkreta,
Se tý kryet s' po t' a há sod? 695
Vall, ç' ka mârrë Prêla e i ka thanë:

675-680 shitofti Zâna: i shitoftë, i guroftë Zana. K. II, 50.- cokla Drini: cokla qi bán Drini.-
Mollzat: dorëza e taganit.

685-695 n' Beranë: qytet i Malit të Zí: mbi Andrijevicë.- n' Babune, në
Shpuzë, Kernicë, Podgoricë: qytete e vende me randsí të M.Z., ku u zhvilluen luftime
të pergjakshme me Turq, Shqiptarë e Malazet.

TE URA E SUTJESKËS

Se ti, beli,or Vasil—zeza,
Dér më sod me Turk m' je pré;
Por m' ké mârrë krena Harapësh,
Por m' ké mârrë krena Zejbekësh; 700
Veç se sod m' ké hasë m' Shqyptár,
Qi po e kisht' luften zanát,
Qi po kisht' erz e burrní
Besen besë, fjalën « senèt », 705
E qi kryet ka me t' a pré
Si me pré manà, 'i krye berri;
Edhe at t' mjerën grue te shpija:
Njat kercunen moti shkinë,
Do t' a pshtjellë, besa, në zí.
E ka lodhë kjo fjala e Prêlës; 710
Sa me idhnim qi po i a kthen:
Qi un Shqyptarin, morè Prêlë,
Pasha at Sh' Pjetrin e Cetinës,
S' t' a bâj as p'r 'i hundë burrnot,
Edhë e há, po, dý herë gjallë, 715
Se na, shndosh kjoftë Gospodari!
Kem' me hî besa, n' Shqypní,
Edhe n' Shkoder kem' me shkue,
E Shqyptarit, qi po m' thue
Se po isht' trim e s' diej shka tjeeter, 720

695-700 Se ti, beli: se ti njimend.-krena Harapësh,Zejbekësh:nga Harabija; nga Smirna, qytete n'Azín e Vogël.

700-705 fjalën senèt: fj. notë zotimtare si akt bankár a notë shitblemje,këndeje: fjalën fjalë, qi s' hahet.

710-720 Pasha at Sh'Pjetrin e Cetinës: bé e madhe për Malazet.- s' t' a bâj as p'r 'i hundë burrnot: e bâj n'asgjâ, s' ebâj mall dot (aspak).-Gospodari: K. I, 278.

LAHUTA – Kangë e Tetëmbëdhetët

Do t' i vëjm «kapticë» mbí krye.	
Pot jo tý, Prêlà, mos druej;	
Perse kryet tý, manà t' Zotit,	
M' arrç tash po t' a pret Vasili,	
E t' a ngûlë baca m' nji hû	725
Me ngranë m' tê sorrë e falkue:	
S' ké me pasë, tham, mâ nevojë	
As per ksulë as per « kapticë ».	
Ç' ka qeshë t' madhe Prêla at herë:	
Se me giasë, or ti Vasil,	730
Mordja mendt t' i ka trullue	
Edhë ktû jé kah flet jerm.	
Se un njetash t' kam lshue per dhé	
Se un njetash kryet t' a kam pré:	
Mau, Vasil, se ngusht e ké!	735
Mirë janë lidhë me llana t' krahve	
Ç' po plandosen trimat krepave,	
Ç' po dermishen burra cungjeve,	
Janë trêmë bollat e strukë gropave,	
Fort bumllue ka aj rrahi i reptë,	740
Edhe dushku ç' fershllon malit.	
Shkumë e verdhë u shkon prej goje,	
U shkon djersa rrkajë e rrkajë,	
Kah orvaten, kah rropaten,	
Kah per mnderë trimat dihasin	745

720-730 M'arrç: në cverk.- **baca:** baba (në perkëdhelje –këtu n'ironí ase tallje).

730-735 Mordja mendt t'i ka trullue: deka t'i ka hutue,marrë,lakaosë, mendt.-**jé kah flet jerm:** në kllapi deket.

735-740 Ç' po dermishen... cungjeve: ç'po coptohen tuj u shkapetë nder cûj.- **rrahi i reptë:** brîja e çveshun nga landët.

TE URA E SUTJESKËS

Shoqishojë veç si m' e mârre.
Por m' e mârre shoshojën s' po munden:
Kishte hasë, po, sharra n' gozhdë.
Nji telbiz Prêla qi isht' kânë
Ka mârre Shkjaut edhe i ka thânë: 750
Manà t' Zotit, mor Vasil,
Mbas do shêjesh qi po shoh,
Drue fort mirë pûnen s' m' a ké:
Se jem' kapë edhe perlá,
Tue na u sjellë â 'i korb i zí 755
Edhe krrokë ajrit pa dá:
Me tý e ka, thom,shpendi i keq.
I âsht dhânë Shkjaut qiellës me shikjue.
Shpejt i rrin qaj Prêla gati,
Shpejt nderkâmcen i a ka qitë. 760
Âsht purë Shkjau sa i mullâr dushku,
Âsht plandosë rrahit terthuer.
Fort âsht trandë rrahi nen kâmë.
Ç' ka kercnue Prêla me dhâmë.
Sa shpejt zjerrë e ka kortelen. 765
Se mirë Shkjaut i a ka rrasë n' brî:
Gurgullon gjaku ví e ví,
Ç' âsht perpjekë at herë Shkjau,
Fort perplasë ka kâmbë e duer,
Tuj u shkarrafendë per tokë: 770
Si njaj buelli, kur kanari
T' i a ketë çue thiken der m' asht:

745-750 K.h...sharra n'gozhdë: i forti në të fortin.- telbiz: K.XVII ,38.

760-765 nderkâmcen:kamben per t'a rrxue.-purë: rrxue.

770-775 Tuj u shkarrafendë: tuj u rrokullisë,tuj u shkrye.- kanari: K. IX, 339.

LAHUTA - Kangë e Tetëmbëdhetët

Me i u dhemtë, besa, mor' burra,
Minit n' mûr, e gjarpnit n' gûr.
Por dhimë Prêla s' po kisht' pasë 775
P'r atà anmiqt e Shqyptarís;
Prandej kryet i a pret m' kortelë,
Si me pré, po një krye berrit,
E e lën shyt Shkján terthuer djerri
At herë kapë ka aj ata krye 780
Per njat kaçirubë të flokvet,
Edhë krah aty i ka dhânë
Tuj u a hjedhë Shkjevet m' llogor:
Si njaj bulku kujdestár,
Qi bastan tue ngarkue n' arë 785
Po i erdh n' dorë lladik i kalbun,
U a flakron dirqve edhë derrave,
Qi tue rmue t' jenë n' djerr per brî;
Edhe nisë ka t' u levdohet:
A po ndien, or Mark Milani? 790
Falmeshnet Pasha i Gusís,
Edhe thotë: «byrmë » gjithkur t' duesh,
N' daç, per cila, n' daç per drekë,
Si në Plavë, si në Gusí;
Pse e gjën tryezen gjithmonë shtrue: 795
Plum të randë, barot të zí.
Sa per tash, qe ket sherqî ...
Po i a çoj Knjazit dhantí,
Pëmë e mirë bî në Mal të Zí,
Por këputë ktû në Shqypní, 800

786-790 lladik: bastan, piepen me lang e berthamë të shumta.

795-800 sherqí: shëlqí, lloj bastanit.

TE URA E SUTJESKËS

Le t' a dajë me miqasí ...

**Porsi kur rrugës një shtektár,
Qi t'a msyjn qêj a zagarë,
M' gur a m' bûcë qêjt t'i ketë gjue,
Kta një herë porsi t' terbue,** **805**

**Turr mbas peshet kan per t' lshue,
E mandej mâ me furí
M' shpînë shtektarit me i u shtrî:
Malazezt kshtû rrân një fillit
Per mas krës s' atij Vasilit** **810**

**Kur flakrue Prêla u a ká;
E, si 'i herë ata kan pá
Se Vasil mâ nuk po ká,
Lum per tý, o Zot i lum!
Ç'u ka vû aty buza shkrum,** **815**

**Se ç'janë hjedhë, se ç' janë perhjedhë,
Ç' janë terbue, ç' janë krepatue,
Idhtë m' Shqyptarë edhe ç'kan lshue,
Shtek as shkrep per pa shikjue:
Kush pa opangë, kush pa «kapticë»,** **820**

**T' gjith m' tagan por e m' «novicë»,
T' gjith prej sysh shkndîja tue qitë,
Tue gerthitë, tue buluritë,
Tuj u derdhë podit e shpatit,
Si atà ujqt e bjeshkës s' Sopatit,** **825**
Kur t' i lodhë ûja e zalldani.

815-820 krepatue: pezmatue.

825-830 si atà ujqt e bjeshkës s' Sopatit: bjeshkë të permenduna (m.2192) në vargun e Zumerka (malet e Pindit) dhe njiitet me Peristerin (m.2295).-zalldani: ngushtica.

LAHUTA - Kangëe Tetëmbëdhetët

**T' i a dha topi edhe havani,
T' krisi gjylja edhe potera,
T' hypi tymi e t' hypi mndera,
U shuen gjindja neper prroska, 830
U thyen krenat si t' i'n boska:
Si t' i'n kënë karkuq a goska.
Lshuen Shqyptarët at herë llogoret
Majten rreget edhe rmoret,
Edhe zûn n' at rrânzë të bjeshkës, 835
Ndersa Shkjau i u rras Sutjeskës,
E t' i futi zjarmin vendit
Ç' merr prej Uret m' rrugë t' Kelmendit.**

830-835 Boska: krypca.- kakruq: arra(Mird.).- **goska:** goca deti

LAFJUTA E MALCIS

KANGË E NANDËMBËDHETËT

PATER GJONI

ARGUMENTI

Zana mallkon Shkjët, të cilët, prej se ranë në Ballkan, s’iu ndanë kurrë Shqiptarëve. Poeti e qorton resht – amblen të lajë të nemunat e vajin, sepse nder lufta këto janë arma e të ligshit. Perkundra, zemra, trimnija, dashuniya për Atdhe, dëshira për liri e Feja, besa e ndashmënia i banë Shqiptarët, në të kaluemen, të dalin ngadhnyes mbi anmiqt. E prejse këto ende s’kanë humbë nder ne, e grishë Shto –Zo’ vallen të fluturoi në majen e Hamarisë dh eprej andej të kundroi çetën e re Homeride, që tue përshkue Vermoshin, dirgjej kah Sutjeska, ku lufta ishte rrallue, por jo perfundue. Më Lekët e Malcis, të thirrun nga Ali Pasha, autori dallon dhe shef një njeri në shejë, të veshun, çmos kurrnji tjeter,, me zhgun të zi, të njeshun me litar dhe t’armatosun me kryq. I tregon Zanës së vet se ai është Frati i Kelmendit, Pater Gjoni.

Ky ndodhi në Vishnjevë, në festën e Bajrakut, kur në fundin e meshës, derisa miqasija e fisi po shpërndareshin, u dha kushtrimi : « Hiq kush të jetë për armë, se Shkjau ra në Gusi !» Në zanin e papritun festa pështjellohet, zemrat shqetsohen, mendja turbullohet dhe ndahen : dikush luftë, tjerët festë e gëzime, tue lanë të thejnë rrashtat turq e sllav. Qenë tue i mujtë të

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Mbramët, po mos të ndodhte Frati pranë, i cili perherë me popullin shqiptar ndau te keqen dhe të miren. Pater Gjoni merr fjalën dhe me shprehje të gjalla të Filipikeve arbnore, thenë zemrat e t'gjithve. Mbërrinë kulmin e gojtarisë përbise, kur shërbëtori i Perendisë, i pa armë tuj kjenë, dëshmon se ishte gati me ba deken për mbrojtjen e tokës Shqiptare. Kujtohet se misjoni i tij s'ishte ai e e shëndrron armën me atë të Mesharit të Zotit, prej të cilit ka fuqin me lshue namët në qiellshit mbi padrejtësit e njerzet gjakpimës. Në këto fjalë këputë papritmas bisedën dhe me sherbtorin e vet merr e niset për ku e thirrte kushtimi. Para këtij akti heroik Lekët e Malcës turpnohen për plogshatin e diftueme deri me atëhere. Këcejnë, si një trup i vetëm, në kambë dhe i velen mbrapa bariut të shqiptarëve, të gatshëm me vdekë me te, kahdo t'u printe. Pra luftës, që i pritëte, Françeskani u paraqet bijve të vet nevojën e pajtimit me Perendin. Ai vetë i drejtohet Zotit me uratën e përbashkët të pendimit dhe tanve mendja u jap të zgjedhin, sipas ritit fetar ndër rasa të tilla. Nisen për front.

Rrugës Lulash Ndreu, shërbëtori i Fratit, ia thotë kangës, si aty për aty i vjen. Fjalët e rapsodit të lemë, përcjellë përkueshëm me zanin pushkë, nxisin luftarët. Grishin Mbishkodër e qytet, Toskët e Naimit, Dibren e Bishkasin. Burri, Leka e Kastrioti na e lanë Shqipninë amanet dhe për te do të desim – përfundonte kanga e Lulashit – dhe me te mbyllet kanga e poetit.

PATER GJONI

Ç' po vrret Zâna e Miliskaut:

Ah! Shue kjoftë kjo fara e Shkjaut,
Qi, qse ra m' Ballkan mâ s' parit,
Vardisë âsht fisit t' Shqyptarit,
E pa gjýgj, pa ndo ,i arrsye 5
M' tokë e m'gjâ per ditë me i grrye,
M' pushkë e m' top edhë tue e msy,
Nuk e la me çue kurr krye.
S' e la dritë me pa me sy.
E as të keqen s' i a ká dá: 10
Marë Shqypnín në gjak ká lá!
Jo, po, Shkjau âsht njaj lugat,
Qi herë s' largut, herë per ngiat;
Rrin e gjuen pesha m' Shqyptarë,
Mos me i lânë me u sjellë kurr marë: 15
Gjallë me i bâ me hî nen dhé,
Me pêng shtruet me dorë më bé,
Vên Shqyptarët gúr e kufi
Per me dijtë se kû âsht Shqypní,

1-5 Ç'po vrret Zâna e Miliskaut: qëpo bertet Zana e M. - Vardisë: i âsht vû, i âsht ngjitë si rriqna.

15-20 Me pêng shtruet, me dorë më bé: pengu qitet, shtrohet, ndersá beja bâhet tuj vû dorën mbi libër e shêje tjera shêjte.

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Kû Serbí, kû Mal i Zí.	20
Çohet Shkjau e gurt u a lot,	
Thue ‘imend aj m’ Shqypní âsht zot.	
Duen Shqyptarët pûnen me kapë?	
Ngifet Shkjau pûnen u a prapë,	
E u a zjerrë tregun prej dore,	25
E u a mêrr gjaksit me dore;	
E i pabesë edhë mizuer,	
Ftyren zymtë, synin terthuer,	
Tjeter n’ mend s’ shkon tue perblue,	
Veç Shqyptarët aj si me i shue:	30
Si atê Zoti e pasët marrue.	
N’ tokë, e n’ gjâ, e n’ djalë, e n’ grue:	
Hângert vedin, Zot, me dhamë!	
Hik, moj Zânë, mos t’ rrijm tue namë,	
Pse kjo nama isht’ arma e t’ ligut,	35
E s’ i a trêmtë sy’n anmikut,	
Veç se e bâte ajo me qeshë	
N’ mos me qeshë, po, me u ngerdheshë.	
S’ e mûn luften, besa, nama,	
As s’e mûn, jo, vaji e gjama,	40
Dokrrat thá tue perpushë n’ hî;	
Por një zêmer plot trimní,	
Por një pushkë me barot t’ zí,	
Por dishiri per liri,	
E një besë e fortë çelikut,	45
Mos me u thye kjo m’ ballë t’ rrezikut,	

35-45 me u ngerdheshë: kërveshë, me u shtremnue në qestí.- **Dokrrat thá tue perpushë n’ hî:** tuj qitë dokrra të thata, tuj çá kopalla dhe tuj ndejë rreth votrës në papuní.

PATER GJONI

Mos me u ligë n' sy t' metelikut:	
Si e kann pasë besen Shqyptarët;	
Qi s' lanë hasem per pa çartë,	
Kur kta, lidhë me besë të Zotit,	50
N' ato kohët e Gjergj Kastriotit	
Bijshin n' luftë per Atme e Fé,	
Kû me Turk e kû me Shkjé.	
Pêsqind vjet, po, kann kalue,	
Se pa Zot na kem' kënë lshue	55
E qi ndihmë pa pasë prej kuej	
Gjithmonë grî jem' me gjind t' huej.	
Me gjith kta,prap, gjallë, se gjallë:	
Zhyt e myt e del në záll;	
Shumkush gojen, po, e pat hapë	60
Kin' Shqyptarët aj me i perçapë	
Me i perçapë e me i perpî,	
Krejt me i hupë me gjith Shqypní;	
Por kurrkush s' mujt me i perdî.	
Nuk perdîhet, jo, Shqyptari,	65
Me sa gaca ndezun zhari!	
S' do 'mujë me i perdî pra, as Shkjau,	
T' ketë ky bryna, si ká kau.	
Po ti as ndîen moj Shto-Zot-Vallet!	
Si gjimojn prrojet e zallet,	70
Kah Shqyptarët jânë t' u perlá	

45-50 n' sy t' metelikut: para pares.

55-60 Zhyt e myt e del në záll: ço-rrxo,mirë e keq e del në breg,vuej si gjarpni nën gúr,por s'mbramit pështo.

65-70 T' ketë ky bryna si ká kau: të jetë sado i fortë e i fuqishëm âsht kau.- Shto-Zot-Vallet.: K.XVII, 515.

LAHUTA - Kangë e Nandëmbëdhetët

Fyt-a-fyt n' Sutjeskë me Shkjá? Flutro i herë, moj sy-qershí, Edhe del m' at Haramí, Per me pá ti e per me ndí Si luftohet në Shqypní Per Atdhé, po, e per lírí.	75
Jo, po sod, besa, moj Zânë, N' at Sutjeskë kishte me thânë, Se shumë gjak prap ká me u bâ: Pushka e topi enë s' ka prâ. Shmangë jânë,po,Shqyptarët rrâzë bjeshkës Malazezt janë rrasë Sutjeskës, Kû po djejin stane e shpija: Por, me kaq s' merret Shqypnija. S' merr Shqypnín kush cak më cak, Pllamë per pllamë per pá e lá n' gjak! Ke ç'do mal aty â 'i kalá, Ke ç'do burrë aty â 'i luâ, Qi msyn vetun njiqind vetë, N' mos me i mârre, po, per me metë; Persè jeta pá lírí Per Shqyptarë po isht' mort i zí: Mâ mirë dekë se në robní, Edhe kqyr, moj hajmalí Moj bel-holla rritë nder gurra, Kqyr një herë ti njata burra,	80 85 90 95

80-90 stane: kasolla bjeshket,kasollat gjâjet.- **cak më cak:** ku fî më kufî; anë m' anë, krejt.

90-100 po isht' mort i zí: dekë e mjerë, jazë e zezë.- **moj hajmalí:** në perkëdhelje: moj e dashtun,qi të ruejë si hajmalin në parzëm a nën sjetull.- **Qi Vermoshit tue kalue:** bjeshkëvet të Vermoshit, skaji mâ veruer i Shqipnís.

PATER GJONI

Qi Vermoshit tue kalue Ashtû hapin kann shpejtue, A dro janë krushq e dasmorë, Nisë per nuse me kunorë? Jo,prá,s' janë kruahq as dasmorë, Nisë per nuse me kunorë: Ata janë do Lekë t' Malcís, Qi n' kushtrim të Pashës s'Gusís Prej Vishnjevët na janë çue N'at Sutjeskë n'luftë me u flakrue, Per me dekë, a per me pshtue, Si prej Zotit t'jetë gjikue, Gjallë Shqypnín por mos m'e lshue.	100
Veç ti a e njef njat guna-zí, Qi me at çetë burrash perzí, Pllojcë litarin lidhë per í, Kamben zdathë,kryqen në gjí, E herë mbrapa me vogjlí, Herë perpara me Krén t'vendit, Hapin thekë ká atij dervendit?	105
	110
	115

105-110 Prej Vishnjevët:nga Vishnjeva :fshat ndermjet Gusís e Plavës.

110-120 **guna-zí** : me petk të zí ase mâ teper me ngjyrë të shajakut të dhît me të cil in bâhen gunat,qi kann edhe kapolet.-**Pllojcë litarin lidhë per í** :lidhë konopin dy fishper shtat,per kryq.- **Hapin thekë ká atij dervendit** :ka shpejtue,ka prehë kambët atij drumit.

PATER GJONI

N' at Sutjeskë me dalë n' ushtri,
Se është kah rrasët Shkjaun n' Gusí!
Edhë shprazë një pushkë p'r ajri. 145
Aty trimat m' kambë janë çue,
Kann rrokë armët e janë bashkue,
Shoq me shoq kann kuvendue:
Si t' i a bájme e tek t' i a bájme?
A të shkojmë a mos të shkojmë? 150
Se, për Zotin, lavdi i Zotit!
Zën e thotë Uç Gjoka i Hotit,
Me një zâ porsit tue pallë,
Edhe kshutë s' po jet kush gjallë
Në ket t' mjerënj moj Malci, 155
Tuj u vrá me Mal të Zi,
Herë për dam, herë për hajni,
Kû për shtek, kû për kufi:
Me të vritur në Kerrnicë,
Me të gríjur në Podgoricë, 160
Prejur në Shpuzë, prejur në Pllanicë,
Sod në Gusí nesër në Pervi:
Na shkoi moti si a m' zí.
Fyt-a-fyt me Shkjaun t' u pré,
Si për s' tepërm t' k' m' lé. 165
Prandëj, burra, unë kish' me thanë,
Se kjo pûnë për sod do lënë.
Sod po e ká Turku me Shkjaun:

zâ perçjellë me një shtëmë pushke. (kush është trim).
155-165 Kernicë, Podgoricë : K.VI,318;III,63.- **Shpuzë, Pllanicë**: i pari ndërmjet Titogradit e Danilovgradit, i dyti në breg të Liqenit të Shkodrës.

LAHUTA – Kangë e Nandëmbëdhetët

**Lpîjshin kryet e xjershin syt!
A dro shtrêjt i kemi blé?
T' i hajë dreqi Turq e Shkjé!**

Jo, po, ti Uco, mirë po flet,
Vocerr Prêçi po i a pret.
Se të vritna ne me Shkjá,
A dro hajr kemi per t' pá? 175
Na n' robní se në robní,
N' robní t' Turkut s' ká mâ zí,
Qi né giûnin na ma m' bark,
E na repë lkuren pe çark:
T' repë e t' zdeshtë e s' t' lën me kjá: 180
Gjithmonë sherr, gjithmonë belá.

Mirë, mor burra thotë Curr Ula,
 Por, si m' dán neshtrasha mue,
 Thom se Turku ká marue,
 Edhë giatë, thom, s' ká me shkue 185
 E tash del kund ndo 'i sy-çark
 Qi atij shtjelmat i a vên m' bark
 E t' a hjedhë kryepicingul
 Jo mâ kndej se në Mosul.
 Mjesa Shkjau, po bâni e hîni 190
 Në Shqypní, burra, t' a dini,

165 -170 Lpîjshin kryet e xjershin syt : kesh tuj u dashtë i xjerrsh in shoqishoqit syt,
u verbojshin.

175 -185 E na repë lkuren pá çark: na rjepë lëkurën (na mbytë) pa brisk.- **Por,si m'dán neshtrasha mue:** si m'a prët me ndja,si më giet.

185 -190 sy-çark: sy-prehët, sy-gacë.- **krypcingul ... në Moul :** me kokë thik teposhtë jo mâ afer se n' Irak.

PATER GJONI

Se aj ktij vendi mâ nuk del:
Se né 'i herë na vên m' çengel:
Se kush pshtue t' i ketë çengelit,
Po t' a çon mù m' shkallë t' gabelit 195
Ke s' do t' ketë fis as Atdhé
E as s' do t' ketë aj një pllammë dhé,
Per me pasë kû me u vorrue,
Eshtnat s' deknî me i pushue...
Vocerr Deda si t' u tallë: 200
Prit, gomâr,sa t' dale bâr...
Pêsqind vjet kan shkue me rend
Se na t' kshtênët bâjm pallë me mend:
Sod shkon Turku, mot shkon Turku:
I âsht grisë xhoka, i âsht shtjerrë qurku. 205
Po, por Turku,Turk se Turk,
E me xhokë, besa, e me qurk,
Aj po t' rri ktû mrendë terfurk:
Bâr e ço me kosha e trina,
Bjeri t' kshtênit sa i ha shpina. 210
Prandaj mirë, thom un, na del
Në ket punë mos me u kapë tel;

190-200 na vên m'çengel: na vjerrë,na varë,na mbytë.- m'shkall gabelit: në shkallën më të mjerën,sá mos me i u dasht kuj gjâ.

200-210 bâjm pallë me mend: shofim andrra çuet,bâjm punen n'asgjâ,shpresojm kot.- I âsht grisë xhoka i âsht shtjerrë qurku: âsht grisë manteli i lehtë,i âsht shkye setra lëkuret.- Aj po t' rri... terfurk:po të rri zotnues mbi né,po të rri hagrep mbi né.

210-220 sa i ha shpina: sa i bán shpina.- me u kapë tel: me ngulë me kryeneçsi.

LAHUTA – Kangë e Nandëmbëdhetët

Por miqsi edhë famulli
Tash nji herë me shkue në shpi
E me shtruve petlla e raki 215
Ndo 'i ferlik prap me shkatrrue,
Mbasi festë po ká qillue:
E- mandej- tash bisedojm
Se a të shkojm a mos të shkojm,
M' e lânë kryet per Turk e Shkjá: 220
Kohë per t' dekë, gjithmonë, tham, ká.
Pater Gjoni, at herë t' këcej,
Dejt e ballit ngrefë si hej:
Po a 'i mend burrat e Malcís;
Nami e ndera e t' gjithë Shqypnís, 225
Qi, kur rá u ká me qindrue,
Boten marë kann mrekullue,
Si ata luâjt, bre! Tue luftue:
Vendin Shkjkaut kann per t' i a lshue,
Pa pushkë t' shtëme e ndêjë harû?... 230
Babat t' uej, po, m' at kufí,
Kû sod Knjazi i Malit t' Zí
Shperthye paska, thonë, me ushtrí,
Babat t' uej, burra të dheut,
Njimend nipa t' Skanderbeut, 235
Aty vendin n' gjak kann lá,
Bâ aty i kann shkinat me kjá;

–**Ndo 'i ferlik prap me shkatrrue:** ferliku qepet, prandej si të jetë pjekë zhgatrrohet.

220-225 si hej: si lavjersa akulli.

230-235 ndejë harû: K.I, 61.- Knjazi i malit t' Zí : Krajli i Malit t' Zí.

PATER GJONI

Edhë vetë trimat kanë metë:
Kann metë trimat rrahit t' shkretë,
Pa kënë kjá pa kënë vajtue, 240
Me ngranë m' ta sorrë e falkue,
Gjallë por vendin s' e kann lshue;
Ndersa sod, oh vajmedët!
M' eshtna t' tyne Shkjau po shklet,
E t' u hjedhë e t' u perhjedhë 245
Porsi atà mazat nper lamë,
Per pa u hî kund ferrë në kâmë,
Kush pa i ndjekë, kurrkush pa i namë,
Po t' i rrasen mrendë Gusís,
Po t' i furen mrendë Malcís 250
E askund hovin per pa e ndalë,
M' kalá t' Shkodres kann me t' dalë,
Shqypnís êmnin me ja shue,
Shkjá Shqyptarin m' e shartue,
Kanû e besë këtij me i ndrrue, 255
M' krye « kapicen » me i a vû
Ke sod Lekët na kan ngurrue;
Edhë n' vend qi n' luftë me rrâ
Plak, i rí e kalamâ,
Hovin Knjazit per m' i a ndalë 260
Vendit t' vet kta zot me i dalë,
Neper shpija duen me u tallë,
Shtrî m' njân brî, duhan tue pí

245-250 Per pa u hî... ferrë në kâmë: pa i gjetë gjâ e keqe, pa farë vështersije, pa drashtë gjâ.

255-260 Ke sod Lekët na kann ngurrue: ke sod Malsorët s' po duen.

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Mendt te miku e te ferliku,
Mendt te lodra e m' shêj nder kodra, 265
Si me u tallë, si me u gervallë,
Si me i prî vallet te logu,
Si me dajtë mâ n' shêj se shoku:
Thua gjâ e tyne s' âsht Malcija,
Vend i huej, thue, âsht Shqyptarija, 270
E se vllâ s' janë turku e i kshtëni
Kahdo shqyp flitet ktij vendi!
Ah! mos t' kish' kryq e konop
Por të kish' pushkë edhë top
Se un, po,vetë,po 'i Frat, pá fjalë, 275
Sod n' ushtrí do t' kishe dalë,
E të mjerem moj Shqypní,
E kercunen moj Malcí
Lshue nuk do t' i kish' pa qander.
E pra krushk nuk jam as dhander, 280
S' kam per t' majtë as bír as bí,
Menden t' kthielltë, fjalën duhí
Kahdo t' shkoj e bâj Shqypní;
Por pse s' due qi Shkjau mizuer
T' na vêjë shpoten aj dikur 285
E të thotë kryq e terthuer,
Se kur rob u bâ Malcija,
Se kur shtrue kje, ofshë! Shqypnija,

265-270 Mendt... m' shëj nder kodra: nder festa të mëdhá,mbas meshës, fshatarët e malit bájshin logun e këcimeve mandej gjueshin shëjin e venduem ndër kodra.

275-280 E kercunen: të mjerën, të shkretën, të gjorën.

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Thue se kâmbve u ka vû fletë.

Kur kann pá Lekët e Malcís,
Se sherbtori i Perendís
Fíll ká mârrë rrugen kah bjeshka, 315

Per me dalun kah Sutjeska
E m' i a lshue aj Shkjaut at nâmë,
Se ç' janë dyndë trimat në kâmë,
Se edhë toka ç' ká mârrë gjâmë,
Kah janë lshue mbas gjurmve t' Fratit, 320

Si atà luâjt - o t' u njitë shpatit.
Kû vè, Patr-o! thotë Turk Shabi;
Se pá né s' t' punon tý hapi:
Ty pá né, po, e né pá tý;
Na jem' krye, e ti jé sy: 325

Kah t' na thuejsh, na kem' me msy:
Kah t' na prîjsh na ké mbas vetit,
N' flakë të zjarmit, n' ujë të detit,
M' askjer t' Knjazit, m' askjer t' Mbretit;
Mjaft qi e lirë t' na jesë Malcija 330
Mjaft qi n' dritë t' na dalë Shqypnija,
Edhë feja të forcohet,
Besa doret mos të lshohet.

Faqebardhë, morí Malcí,
I a derdhë Frati me njerzí, 335
Se manà, në ket Shqypní
S' t' a del kush, jo me trimní,
Me trimní edhe bujarí.

320-325 Kû vè,Petr-o!: kah po i a mban,Pater,At,i Bekuem. - na je m' krye,ti...sy:
malsori pa Meshatarin âsht qorr.

PATER GJONI

Veç shka, burra, vetë e dini:
Pse zanát luften e kini: 340
Se, madjë, ky nieri i shkretë
Mundet n' luftë edhë me metë;
Luftë as darsem pa mish s' ká:
Elé mâ lufta me Shkjá.
Ke per sherr trim ka qillue 345
E rrâjn n' luftë, po, burrë e grue:
Prandej para se t' fillohi.
Bini m' giûjë tash e pendohi
Per shka Zotit keni fye,
Q' se mârrë kini mend e arrsyë, 350
Edhë un mkatet kam m' u a shlye,
Per pa pasë nevojë me i rrfye
Sod per sod; pse lufta s' pret:
M' armë kushtrimi po na thrret:
Vllazent t' onë i kem' n' siklet! 355
Aty trimat m' giûj janë ulë,
Kann zhdredhë shall, kann hjekun ksulë
Edhë rá Zotit n' pendim,
Pre' atij t' Lumit n' at blerim
Urë — pervûjtë kann lypë perdlim. 360
Frati, at herë, çue syt prej qiullet,

345-355 Bini m'giûj tash e pendohi etj.: në rreligjionin kristjan rrfi mi i fajeve (mkateve),prî prej pendimit të vertetë,dhe të shlyemt e tyne nga ana e Meshtarit është një nder sjelljet mâ me randsí të jetës së njeriut. Në Rasëbtëbngutshmebky rrfim bâhet edhe pa i diftue mkatet.

355-365 n'siklet: ngusht,në vuejtje .- **Urë-pervûjtë kann lypë perdlim:** pervujtënisht kanë lypë të falun.

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Shpnesa nierit prej ka' i kthillet,
Nisë uraten me prunjí:
O ti i Lumi Perendí,
Kí mishrir, deh! Per kta t' mjerë, 365
Qi tý fye t' kann mâ se 'i herë:
Pse n' ket jetë, hiri e pa hiri,
Shtatë herë n' ditë fyen edhë i miri;
Por qi kurr shpinen s' t' a suellen,
As jashtë – vathit t' anf nuk duelen. 370
Kann dalë vendit e kuvendit
Kann dalë gjâjet e sermâjet,
Jânë da gjindet e bashtinet,
Edhë mârrë kann mal e krep,
Kann shkue motin per gazep, 375
Dikû ngrânë, dikû pa ngrânë:
Mbretin m'shpinë e Knjazin m' shpinë,
Rrëjtë prej Krajlash 'dhë trathtue:
He, atà e zeza m'i pastë mlue!
Pa i diejtë jetës as shtek as vá, 380
Gjitjkuej sherrin tuj i a pá:
Me gjithkta mohit s' t' kann rá
E as kurr lavdin s' t' kann dá.
Kí mishrirë per ta, pra, o Zot!
E mos lën qi hasmi sot 385
T' i bâjë dâm; por pshtoj rrezikut
E forcë epu kundra anmikut,
Qi po u rrin shqype mbí krye

365-375 Shtatë herën'ditë: shpesh herë. Kann dalë... sermâjet: janë vorfnue nga pasunija,nga parja.

PATER GJONI

E m' çapoj,gjithmonë n' gjak zhye, S' po i lën dritë me pa me sy. Edhë aty, mbas ksajë urate, U ká zgidhun faje e mkate. Thânë, mande' u ka nieri i Zotit: M' kâmbë tash, nipa të Kastriotit, Edhe bini m' flakë t' barotit, Si Shqyptarët qi bijshin motit; Pse e kem' thye Shkján me ndihmë t' Zotit! Edhë trimat m' kâmbë jânë çue, Prej Sutjesket jânë fillue, Jo tue hecë, por tue fluttrue: Pater Gjoni tue i trimnue, Kâmbë per kâmbë me ta tue shkue. Se ç' po u shndrisin m' krah « martinat », Ç' po u flakojn në brez « calinat », Xhixhë taganat ç' po u xhixhlojn,, Udhës kah hapin po e shpejtojn, Mos m' e zânë trimat shosho'jn: Kaq qi atyne mrendë nen gjí Gjak e vnër bashkë u âsht perzí, Kah dihasin me mëní, Per me u ndeshë me Mal të Zí. E kur rá kann terthuer shpatit, Lulash Ndreu, xhakoni i Fratit, Se edhë kangës aj ç' i a ka thanë,	390 395 400 405 410
--	--

400-410 martinat...calinat: K.XIII,25;III,131 - mrendë nen gjí: mrendë në krahnuer,në gjoks,në zemër.

410-420 xhakoni i Fratit: ai qi i sherben Meshtarit nder sjellje fetare.

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Tue këndue malit si Zânë:	415
Po na thonë se Malit t' Zí	
Petrogradi ja dha fjalën	
Me hî mrendë në Shqyptarí	
Turbull Drîni kû rrmen valen;	
Edhë m' kâmbë ushtrín ka çue	420
Ke Cetina Knjaz Nikolla	
Maalet t' ona me i pushtue,	
Kû i bân nâna djelmt sokola.	
Por kush tha Harushes s' Verit:	
Në dorë t' ande â marë Europa	425
Dert mos kí per t' drejta t' njerit:	
Si t' duejsh daje copa-copa?	
Cilli Zot tha Shkjaut: mêrr drap'in;	
Korr kû s' molle, e miell n'arë t' hueja?	
Dér kû t' duejsh ti mate hapin;	430
Shqyptarija â nder duer t' ueja?	
Ah! kadalë, cubi i Cetinës!	
Pse ti tash ke hasë me burra,	
Burra lé per çark t' martinës:	
Do t'rrjedhë gjaku sod si gurra;	435
Pse Shqyptarët jânë bâ me 'i zêmer:	
A me derdhun t' tânë n' luftë gjakun,	
A m' e qitë të shkyem nen thêmer	
Sod trí bojnash n' llom bajrakun.	
A kujton se per dhé t' t' Parit	440
S' diejn me dekë t' bijt e Kastrotit?	
A kujton se n' dej t' Shqyptarit	

Petrogradi: K. I, 153.

PATER GJONI

S' vlon njaj gjak qi pat vlue motit?
A' i falisun! Sod tagâni
Me gjak t' and ká per t' a shkrue, 445
Sod n' Europë ka m' u ndie zâni
Se i kuej gjak na â n' dej tue vlue.
Çohi, o bij të Skanderbegut
Turq e t' Kshtënë, mos t' u ndajë feja!
Çohi e bini n' fushë t' bejlegut, 450
Tue gjimue ju porsi rrfeja.
T' i a diftojm, po, Gospodarit,
Qi e lodhë ûja ke Cetina,
Se Shqypnija 'asht e Shqyptarit
Se m' i a prekë nuk lën martina. 455
M' kambë! Mirditë, ti ndera ARBNORE,
Per Shqypni sod me luftue!
Tý Bibë Doda shpatë mizore
Sod prej vorrit t' âsht betue:
Me armë n' dorë, me zjarm në gjí, 460
Si e ké pasë gjithmonë– zanât,
Báll per báll me Mal të Zí
Porsi burrat n' luftë m' u mâtë,
Lshue, Mbishkoder! Djelmt t' ue ziri
Me luftue sod me Nikollen: 465
Mbí breg t' Cemit t' prët Viziri,
Qi pat dyndë dikur Stambollen.
Bini! Toskë, ju n' pikë të vrapit,

440-445 A' i falisun: i çmendun, i cokatun!

465-475 Mbí breg t' Cemit t' pret Viziri : Ahmet Pashë Bushatlija, qi shek.XVIII ndertoi urën e gurit në Podgoricë.

LAHUTA — Kangë e Nandëmbëdhetët

Mos t' u ndalin mal as záll:	
Naim Frashëri i rá Qitapit	470
Mos m' e lshue Shqypnín per t' gjáll.	
Ju prej Dibret, prej Bishkazit,	
Çohi djelm si shqype t' leta!	
Kah gjimon âsht topi i Knjazit:	
Per Shqypní t' mos t' dhimet jeta.	475
Mâ mirë dekë nen dhé m' u kjá,	
Se me marre gjáll mbí dhé;	
Per dhé t' vet kush dekë ka rá,	
Aj s' ká dekun, por ká lé.	
Burri, Leka e Kastriota	480
Amanet Shqypnín na e lane,	
Amanetin e mban bota:	
Shqyptari edhë do t' a mane.	
Prá vetë ferri m' kâmbë m' u çue	
Me sa çeta ká n' at jetë,	485
Shqyptarín na s' kem' m' e lshue,	
M' e diejt t' gjith se kem' me metë.	
Para, po, se vendit shkulet	
Mali i Shêjtít e Rumija,	
Se njâj Shkjaut sod t' i perkulet	490
Rob i shitun Shqyptarija.	
Kû jânë t' bijt e Skanderbegut,	
Kû jânë bijt e Dukagjinit	
Shkjau s' do t' shklasë, jo, njatij bregut	
Dér sa t' rrjedhe vala e Drinit.	495

485-490 Mali i Shêjtít e Rumija: Mali i Shêjt i Oroshit të Mirditës e Rumija e Ljarjes e e Shestanit mbi Liqë të Shkodrës.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIZETËT

LEKËT

ARGUMENTI

Të habitun nga kanga e Lulash Ndreut luftarër kapen në krye të Sutjeskës, prej kah kundrojnë fshatin e kallun flakë, takojnë grá e fëmi, kah hikun, bagtí e tufë gjâsh, kah marrin malin të turituna. Mbushen me mëní dhe, tuj u hallakatë të madhe, lëshohen në teposhtë bjeshkës porsi ujqt në cegëm të dimnit.

Në sumin e papritun të Malsorvët vetë Zana e Haramís dridhet dhe kujton se tërmeku lëkundi tokën. Ushton Zeletini e Vizitori merr gjamë, tafti i barutit merr dhén. Luftojnë si bishët Shqiptarët, qindrojnë si derrat Malvezet. Dahlen në shêj nder tanët: Mal Kaculi, Lul Rrapuka, Caruk Curi, Gjon Mirashi, Cuba Deli, Llesh Nikë Daka, Dodë Prêci, Bec Patani me të vllán e sá tjerë. U rrijnë kundra fëtyrat e anmiqvet, jo mâ pak trima: Vasil Marku, Gjoko Sava, Toma Risto, Lez Sotiri, Ili Boshkoviq, Mhill Radiqi, Bogiq Steva, Millosh Radovani, Serdar Gavro e Llazo Gavrani, Herojt e të dyja palvët kapen, kacafiten me shoqishoin, rroken, rrëxohen, varrohen, shprishen, vriten.

LAHUTA — Kangë e Njizetët

Dalin nga pritrat e hudhen në llogore, msýjnë si harushat e luâjt e plagosun, por zemra s'i lëshon; tërbohen mâ tepër dhe kullojnë gjak, por themra s' u dridhet. Poeti shenjon me ande kvadra luftimi, thekson trímín e guximin e Llesh Nikë Dakës, të Nikë Gjeloshit e të Dodë Prêçit. Qán nana e Llazo Gavranit, tuj pá djalin në hall'dhe mallëkon atë, qi sparit trilloi luftën. Auktori i a lën fajin vetë sokoleshës malazeze, persè ajo e jo kush tjetrë, e rriti djalin trim e e zemroi per lufta. Bân kerdín Llazo - ja, por smbramit edhe per të ndeshë sharra në gozhdë. Vllaznit Patani plandosen në parzmet enmike porsi tallasi i detit per brigjet e rrpîta. Mbas tyne msýn Rrushman Hasani. Në turr të tij luhatet logu, gjimojnë prrojet, dridhet Mark Milani, frigsohen shkjet e marrin shpatin per t' a shtí në çark. I siellen si dejkat orrlit, per kurrkush s' ka guxim t' i afrohet. Komandanti malazias kërkon një djalë nga të vetët per t' i dalë perbáll luânit shqiptár. Flakon në kambë Mil Spasi, rritë ky me tamblin e kulshedrës; âsht kah i a mrrîn Rrushmanit, kur papritmas gjindet në mjes Bec Patanit, trupin e të cilit knaqet t' a përshkrujë poeti. Kujtohet se n' anmikun ka probatin dhe zhgrehë armët. Ndermjet Becit e Milit zhvillohet një episod i gjashëm me takimin e Glaukut e Djomedit n' Iliadën e Homerit. Njimend, Beci ishte qenë vllaznue me të Malziasin do vjet përpara, kur, mbas vrasjes në Lesh të Bymbashit të Sulltanit, i pat rá mik në shpí. Né kuvend, qi zgjatet, merr pjesë edhe Rrushmani, i cili, në shêj miqasijet i kërkon kumarí Spasit. Dahren, dhe bec Pataní i prîn mikut deri jashtë llogorevet shqiptare. Nësa shena merr fund i a mrrín nga Qafë Hardhija Rrustem Uka me treqínd pushkatarë. Shtimi i ushtrís sonë ndezë edhe mâ tmershtëm poterën. S' vonon e dielli prendon e hana lajmon pushimin e luftës.

LEKËT

Kështu Lulashi tue kndue
Shpat më shpat e prrue më prrue
Shkapercye kann kodra e male,
Kann lânë mbrapa prroje e zalle
Edhë dalë kann m' krye t' Sutjeskës. 5
Kur kann dalë m' at krye t' Sutjeskës
E t' kann ndie si n' at rrânzë t' bjeshkës
Pushka e topi ishte tue vlue,
E kann pá atà edhë kundrue,
Njegull tymin ajrit çue 10
Mbí të mjerem moj Sutjeskë,
Stane e shpija bamun eshkë:
Edhë ndeshë kann cull e grá,
Kah tue hikë ishin me gjâ,
T' a kann bâ një vrrîmë të madhe, 15
Si lavë ujqsh terbue prej mardhe.
Aty shprazë « hutat » batave,
T' janë lshue trimat fulikare
Poshtë rrmores: thue, 'i buzë malit,

10-20 bamun eshkë: djegë e bâ qymyr, fëngíll.- cull: fëmij.- vrrimë: brimë.- Si lavë ujqsh terbue prej mardhe : si lavë, tubë,ujqsh të terbuem prej ngrîje,prej së ftoftit.- fulikare: K. I, 187.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Kputë ndokah, po shâmej zallit:	20
Kaq kje krisma e bulurima,	
Kah, lshue vrap porsi vetima,	
Flakruen n' luftë Lekët e Malcís.	
Asht trandë Zâna e Haramís,	
Si nper t' kthiellt t' shkrepthe duhija.	25
Jo, po: a n' luftë rrâni Malcija,	
A po moti ndokah shkrepí,	
A se trandë token termeti?	
Pvetë e mira vetë me veti:	
Kah prej krismet e poteret	30
Gjimuen lugjet e humneret	
Edhë ushtue ká Vizitori	
Zeletini gjâmë kah mori.	
Ah! kadalë, cubi i Cetinës,	
Se, me giasë, gjygjin kaptinës	35
Mirë sa duhej bâ s' m' i a ké,	
Kur jé nisë e dalë m' ket dhé...	
Paj ktû po isht' nji vend i eger	
E po t' bâshin gjindja flegër,	
T' a kesh dhamin ti 'i perçik	40
Po nuk shkove mbrendë per mik.	
Po a s' po shef, mor' kopilane,	

20-30 po shâmej : po shkëputej, po derdhej.- **Lekët e Malcís**: malsorët e Malcís së Madhe.-

Zâna: K.II,50.- termeti: tërmeku, shkundëllima.

30-40 Vizitori: mal në perëndim të lumit Lim (m.2174).- **Zeletini**: vazhdimi i malit të Viz.

Kah verí-prendimi (m.2140).- **flegër** : copa-copa.

40-50 T' a kesh dh...'i perçik: të jeshë i fortë si derri i egër

LEKËT

Se ç' po bâhet m' ushtrí t' ande,
Tash q' msyn Lekët e Malcís:
Si njaj plajmi i njij stuhís, 45
Qi kah dirgjet Haramís,
Shkon tue shkulë brej e çetina,
Dermon tbana, shuen bashtina,
Currat rrokullon m' rudina?
Falë i kjoshim t' Madhit Zot, 50
Ç' ká mârrë vendi era barot,
Kah, perlá jânë Lekë e Shkjá!
Mush e qit ata pá dá,
Mush e qit e plumja njit:
Derdhu rrês, e derdhu shpatit, 55
Struku podit e livadhit,
Rreku, theku, lshou m' pikë t' vrapit,
Tue rrahë top, tue rrahë havan,
Tue vezllue shkallmë e tagan,
Edhë gjindja tue sharrue 60
Kush nper prroskë, e kush nper prrue,
Mendt e krës me t' u dermue!
Mal Kaculi, 'i djalë prej fisit,
Mirë ngujue per mbas nji lisit
Fort po i vret Shkjét m'«hutë»t'Inglizit: 65
Fíll po i kputka per mjedisit.

plajmi: K.I,81.- **brej e çetina :** mbreta e pisha.- **rudina:** kodrina të blerta në mjedis të pyllit,livadhe të gjelbueme.

55-65 **Derdhu rrê:** derdhu në rrugë, ravë, shteg. - **shkallmë:** shpatë - **prroskë:** prrue i vogël.

65-70 m'hutë t'Inglizit: hutë e përmendun e ardhun prej Inglizit.-

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Lul Rrapuka , qafa-trupi, Vasil Markun m' vend e hupi, Tue e marrë is e del te cupi; I u ndez flakë t' mjerit gozhupi.	70
Bân Gjokë Sava kin' jam trim: Po i bje rrahit fluturim, N' dorë «novica» tue i qitë tym: M' at Car Xhaxhen fill ká lshue, Per m' e pré, per m'e shkurtue,	75
Si prej Zotit s' kisht' kënë shkruë; Pse t' i a priti Caruk Curi, Mirë zatetë aj mbas njij guri, E t' i a njitka mù n' gerglâc, Tue e hjedhë podit si latrâc:	80
I âsht mushë goja të tânë gjak: Erri syt, e m' vend u pak. Por gjak-hupës nuk ka shkue Shkjau! Toma i Ristos, sy'n sa kau, Mirë Gjo' Mirashit i a njiti	85
Mu m' shtek t' ballit, edhë e qiti Palmuq m' tokë mbí kokerr t' shpinës. Hollë kisht' gjuejt i biri i Shkinës! U kuell Gjoni dý trí-herë, E tue hjekun brîjsh per mnderë,	90
Zbardhi syt e dekun rá,	

---

qafa-trupi: me qafë trashë sá një trup.- **gozhupi:** një lloj qurku lëkure me lesh perjashta dhe pa krahë.

75-80 **gerglâc, latrâc:** K.XVI,304, 305.

90-100 **tue hjekun brîjsh:** tuj marrë frymë, këthellë,tuj fry beît si

LEKËT

Terthuer djerrit shtrî sa 'i trá.
Trim por kênë kisht' Lez Sotiri,
Idhtë si gjarpni neper firi:
Nji hundë-lesh, mustaqe-rudë, 95
Kryet babune, syt per çudë,
Qi veç n' anderr me e pas pá,
Drue se t' pakët të kishte rá.
Ky zânë priten nalt n' nji orgajë.
Strukë mbas currit mbrendë n' dushknajë, 100
Bâ dam ka mâ se 'i Malcuer.
E tue qitë kryq e terthuer
Vret nji herë pre' atij zabelit
Nisho Loshin e Losh Gjelit
Edhë at mjerin Murro Patin, 105
Kah me mârrë po dojshin shpatin,
S' dí a me hikë a me qindrue:
Fort të besës s' ki'n pasë qillue...
Mandej cubi i Cernagores,
Gorromisë ká n' fund të rrmores 110
Keqo Mashin e Zagores,
Qi tue hecun kambadores,
N' moh po dote aj pushkë me shtí
M' nji shoq t' vetin djalë të rí
Per nji gjak pajtue kahmot. 115

ai qi mbushet me frymë.- **Nji hundë-lesh,musteqe-rudë:** i rrebtë e me mustaqe të shkurta e qime pak.- **babune:** enë,qi perdoret si masë drithnash; nxen afer 10 kg.(kryet e madh).-

t'pakët: të fikët,zalija,të hollët.- **mbas currit:** mbas shkambit.
110-120 Gorromisë ká: ka gremisë,rrëzue.- **N'moh:** nga pusija,

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Por se e vraka i Madhi Zot:

I bje plumja mu m' korriqe

E e lën shakull m' do kalbsiqe.

Cuba Deli, Zot, ç' ka thënë:

Se un qi tatë nuk kamm as nânë, 120

Pse s' i a lâ Malcís nji nâm?

Edhë âsht çue trimi në kâmë

M' Lez Sotirin fíll ká rrâ,

Tue vikatë si katallâ; 125

Ngurru e turru edhë atij vendit,

Si ato zhytrat n' ujë t' liqênit,

I ka vojtë Lezos në pritë,

M' «hutë» n' lug t' krahve i a ká njitë,

Dekun m' tokë edhë e ká qitë, 130

Aty kryet aj i a ká pré,

I a ká hjedhë rrokull nper dhé.

Edhë âsht lshue porsi shkrebé

M' at Ilín e Boshkoviqit,

Qi isht' kënë mbajtë nji farë oqiçit 135

M' nji çetë cubash t' Karadakut:

I bjen plumja rrânxë mustakut

Edhë i del mbí but të krés

---

befas,tinëz,mshehtas.- **m'korriqe:** në korriz.- **kalbsiqe:** kalbsina,kalbuçina,landë të kalbta.

125-135 zhytrrat: shpend ujit qi per t'u ushqye me peshk zhytet n'ujë (colymbus rufikollis).-

hutë: K.X,306.- **shkerbé:** .K.IX,256

135-140 nji farë oqiçit: si prís (dashi i kumonës).- **Karadakut:** K.I,59 - **mbí but të**

krés: në trût e vogla .-

LEKËT

Tue e sodomë si kokrra e rrfës.	
Mandëj Mhillit i â shtrî m' shpinë	140
Mhill Rodiqit, gjeraçinë,	
Qi at Ujk Gjerin mbasi vrau,	
Vrap me hikë u vête Shkjau;	
Mirë por m'«hutë» Cubi e perlau.	
I rá pushka mu nën sjetull,	145
Edhë i duel terthuer mbí vetull	
Per t' giatë t' djerrit tue e lshue petull	
Me nrânë m' tē shqarth edhë vjetull,	
Nâna e shkretë per t' gjallë m' e kjá,	
Tjeter djalë ke ajo s' po ká.	150
Bogiq Steva një farë djalit,	
Ulë «kapicen» m' shtek te ballit	
E tue ngâ aj terthuer malit,	
Cuba Delit m' shpinë i âsht vû,	
Me tagan në dorë shterngue:	155
Kinsë kryet aj m' i a shkurtue,	
Ndersa Cubi me një Shkjá	
Fyt-a-fyt ishte perlá:	
Me 'i t'Ostrogas trim belá	
Quejtë Milloshi i Radovanit,	160

Tue e sodomë si kokrra e rrfës: tuj u zhbî,tuj u djegë si djeg kokrra e rrufës,tuj e qitë fare.

140-150 gjeraçinë: K.I,277.- **shqaeth edhë vjetull:** kunadha,shqarr (Mustella martes) e baldosa,dosëbala(vjedhulla-Males texus të dyja shtasë mishngranse.

155-160 Ostrogas: nga Ostrogu,fshat mbi Bareshumanoviq,ndermjet Danilovgradit e Nikshiqit,ku gjindet shëjtorjam e permendun me këtë emën.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Idhtë si tef i preftë taganit.	
Por e pá njaj Mashi i Cokut	
Ke lshon vrap Shkjau patalokut,	
Edhë m' «hutë» e tereziti,	
Mù rrânxë veshit krës i a njiti,	165
Tej-pertej plumen i a qiti.	
   Mashi i Cokut fort po vrret:	
Se un qi qitë e kam me Mbret	
E m'a dron sherrin Stambolla,	
Kah kujton, 'or Knjaz Nikolla,	170
Se po shtron Plavë e Gusí	
Me Bigiqa e rropullí	
Dér sá m' kambë t' jetë kjo Malcí?	
Kqyr Bogiqin se kû e ké:	
Ngerdhûcë syt, si qiri zbé,	175
Ç' po i olandosë aj kâmbët per dhé...	
Se per Zotin kjoftë levdue!	
Kur t' më mushet mendja mue,	
Per vend t' t' Parve me qindrue,	
Knjazë as Mbret un nuk t'i drue. ,	180
Edhe trimi n' kâmbë âsht çue,	
Si aj bajraku m' báll t' ushtrís	
Vikatë t' madhe ká Malcí:	
   Lamtumirë, Malcí, se shkova,	
Se nuk jemi Lacë Manova,	185

165-170 qitë e kam me Mbret: i a kam dalë kundra Mbretit të Stambollës.

175-180 Ngerdhûcë syt: qitë syt kokërr, duq.

180-185 Si bajraku m'báll...: ndrejtë.- Manova: K. I, 105.

LEKËT

M' e bâ luften nder llogore; Por jem' një Malcí mizore, Msue me u pré me Cernagore Fyt-a-fyt e báll per báll: Nandë me mbetë, një me pshtue gjáll;	190
Por jo 'i Shkjá me e lanun gjáll Mbrenda megjeve shqyptare. E t' áshl lshue m' Shkjá fulikare: Porsi ujk qi bje nder dele, Njânen shkyje, bâne fele,	195
Tjetren preje, gjakun pija: Bân veç dam lukur e kija. T' u çue m' mâmbë at herë Malcija, T' u shpervol m' tagan djelmnija E t' u qitë syt zjarm e shkndija,	200
T' jânë flakrue perposhtë cabokut, Turr e vrap mbas t' birit t' Cokut, Si ajo lava n' Vizitor, Edhë kye i kann Shkjaut m' llogor. Kur këcye i kann Shkjaut m' llogor:	205
Ç' ka ardhë Shkjau e t' áshl pshtjellue, Ç' t' áshl perpushë, ç' t' áshl krepature, Si njaj gjarpni n' zjarm vallue: E t' áshl ndezë zhari Sutjeska,	

190-195 Mrenda megjeve shqyp.: mrenda kufijve shqiptarë.

195-205 lukur e kija: dhen,dele e kingja.- perposhtë cabokut: gjatë kërcûjvet në teposhtë.- Si ajo lava n'Vizitor: si lava (tufa) e ujqvet në Mal të Vizitorit.

205-210 perpushë,krepature,vallue: ngërfosë,idhnue rrethue.

LAHUTA - Kangë e Njizetët

E t' ká mârrë gjâmë vrrini e bjeshka,	210
M' kupë të qiellës ushtue ká vrrima,	
Kah janë ndeshë trimat me trima,	
Kah kann nisë ata me u pré,	
E t' flakruen krenat nper dhé,	
E t' rrodh gjaku porsi shé.	215
Namin shkinat gúr më gúr,	
Shkaf âsht Lekë, shkaf âsht malcuer,	
Tue kundrue, qyqet, n' terthuer,	
Ngarkue buken per ushtrí,	
Se sá djali i Malit t' Zí	220
Shyt po bite aty per tokë,	
Ka' i ká msy Mashi me shokë.	
   Mashi i Cokut, trim mbí trima,	
Syni i tij porsi vetima,	
Zâni i tij porsi bubllima,	225
Kah po lshon e kah po ep	
Curr më curr e kep më kep,	
T' madh po bân aj m' Shkjá gazep:	
Po i prët gjinden si t' i'n skjep.	
   Llesh Nikë Daka, pelivani,	230
Bé më Zotin trimi bâni,	
Se pa i marrë nandë krena n' Shkjá,	
«Huten» hjedhë do t' a kisht' m' trá	
E taga'n n' farkë do t' kisht' çue,	
Thikë parmende m' e punue:	235

210-220 vrrima: brima.- Nam. shki. Gúr me gúr: në mal të thát.

230-235 pelivani: i pashëm e trim.- hutën hjedhë do t'a k.m'trá:në trinë, në hatlla si gjâ qi s' duhet.

LEKËT

Kurr m' log burrash s' do t' kisht' shkue. E pse Lleshi âsht bji farë burri, Mos me i luejtë fjalës me sá curri, Jyrish djalë mbí Shkjá t' a lshue, Malazezt aj tue shkallmue: Si njaj bulku qi m' sopatë Shkallmon rrahit cûjt e thatë, Beja e bâme duhet mbajtë!	240
Burrë i mirë Nikë Gjelosh Luli; Synin gacë, krahin sá shuli Kah po sillte m' at tagan, Herë m' serdár, herë m' kapitan, Fort po i prette ato rradake, Si t' ki'n kênë do poça Vrake.	245
Vjen Dodë Prêçi si stuhija, Ç' â ata krye, Zot, nder duer t' tija? Kryet e t' mjerit mor' serdár, Serdár Gavros gazepqár, Qi, sa falli i pat hecë marë, Pat vjerrë hoxhë, pat vjerrë haxhí, Pat djegë teqe edhë xhamí, Bullat shitë i pat n' kaurrí: Largë permendë, po zâni i tij;	250 255

240-250 rrahit: pyllit të prém a të djegun.- **do poça Vrake:** K.X,332.

250-260 serdár: K.I,279.- **falli i pat hecë marë:** fati,paralajmimet qi bajnë dijeset (gabelicat).- **haxhí:** besimtari musliman,qi në jetën e vet âsht qenë në Mekë.- **teqe:** mugade bektashijsh me baballár të vetin.- **Bullat... në kaurrí:** turkinat, muslimanet... nder kristjanë.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Por qi, i mjeri, zâ mbas sodit, Shtangue shyt aj terthuer podit, S' mund do t' bâjë, besa, mor' shokë, As me trêmë do cicirokë, Kur m' skep zêmren t' hîjn m' i a çokë...	260
Qaj Dodë Prêçi bajraktari: Po i pret Shkjét si pritët bari: Burrë mâ i fortë s' bâhet Shqyptari!	265
Nana e Llazos n' at sy malit: Qyqja, bír, si i bâhet hallit Qi ti mue m' ké ndollë n' ushtrí E tash fíll, qe, dy djelm r' rí, Në çakçirë e në xhurdí Kann msy m' çeta t' Malit t' Zí. Se kush janë, tobe, n' e die; Veç ka' i shof si kann marrë turr, Si po hidhen curr më curr, Kish me thânë se jânë kulshedra, Mos me i rrxue pushka as gopedra...	270
Prite Zot! me u dalë per ballë, Pse, kercuna, t' perpîjn gjallë! Jo qi mâ m' pushkë e m' tagan Nuk të lânë me lypë aman: Ki'n me m' prû mue ditt e kobit. Ah! mallkue, po, njaj bír robít	275
	280

260-265 m'i a çokë: me i a sqepue, me i a hangër me sqep.

270-280 Në çakçirë e në xhurdí: në tirqë e kapotë-gjyse,leshit,

me thakë,jakë e mangë të shkurta. K.VI,10.- kulshedra,gopedra: K.V,404; XVI,501

LEKËT

Qi mâ i pari mbí ket dhé Qiti gjinden n' luftë me u pré: Shka nuk bâjn ujq as shkerbé. Atê, po, at zêmer-carâ Vetë kulshedrat e kann llâ, Q' se, prej epshit me shkelë m' tjerë, Me rrmeye gjân e huej pa nderë, Nuk pat dert per nana t' mjera, Qi nper luftë t' i thate vera, Dhîma e fmîs zêmrat t' u a kpuse.	285
Mirë pûo thue, besa, moj nuse, Por shka t' bajsh nuk ké n' ket pûnë: Me qindrue t' duhet perdhûnë: Me bâ zêmren mije lisit; Pse edhè jé ti 'i grue fisit: Malazeze sokoleshë: Vashë, si motit, trimëneshë: Qi per Fé ti e per lirí Msue ké kênë me dalë n' ushtrí, Me lidhë varrët e djelmve t' ue, Me u dhânë zêmer, me i trimnue Krena Turqish per t' shkurtue, Mos t' lshojë zêmra, pra, as n' ditë t' sotit Ke thânë paska kênë prej Zotit, Me mbetë ti nanë e pa djalë, Zêmra me t' u thá per t' gjallë.	290 295 300
	305

285-290 zêmer-carâ: zemer-shkrep,zemer gúr.- e kann llâ: K.II,23.- prej epshit: nga prirjet e shregullueme.

295-300 mije lisit: palci (pjesa mâ e forta) i lisit.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Se mana, moj nanë e mjerë,	310
Keq po m' vjen zëmren me t' therë,	
Por tý djali të ká mbetë,	
E faj'n, thom, se e ké ti vetë:	
Ke sokol djalin kish' rritë,	
Mos me zânë trimi kund n' pritë,	315
Mos m' i u shmangë trimi rrezikut,	
Por per ballë me i dalë anmikut	
E me tē në log me u pré,	
Si me kênë s' dyti tue lé;	
Thue se trimit shkallma rrfé	320
Kryet s' i a rrokullon nper dhé.	
Prandej, kur m' tagan Malcija	
Ajo rrâni, si duhija,	
Njaj yt-bír, Llazo Gavrani,	
Njâ as dý djali s' i a bâni,	325
Veç, si gjarpni nalt prej bunget,	
T' flakuroi jashta një cunget,	
Per mbas s' cilles vend kisht' zânë,	
Pa i a dá m' «zdragushë» tue dhânë	
E t' u duel Lekve në ndesh,	330
Hapu, zmbrapu nper bushnjesh,	
Kê pa krye, kê lê pa vesh,	
Me at tagan, me at armë besnike,	
Qi me gjak kurr nuk po u ngike!	

320-330 shkallma rrfé: shpata rrufé.- prej bunget: nga landa e bungut, qarrit.- zdragushë: pushkë, armë serbjane.- duel Lekve në ndesh: u duel malsorvet per báll.K.I,82.

330-335 nper bushnjesh: shkurre, shkorre, vend bushash.

LEKËT

Me pasë pá, veç, moj fisnike, 335
Se s' di kush, jo, me t' kallxue,
Se me ç' turr djali t' kje lshue:
Pelivan e trim drangue!
Preu nder tjerë, po, i biri i botës
Dedel Bubin t' Bub Keçotës, 340
N' atà Pelajt nji mâ t' mirin,
Mandej prete njat Ujk Mirin:
Nji të Vukel, burrë belá,
Qi t' kisht' shitë moter e vllá,
Kund n' ndo'i pare po 'i kisht' rá: 345
M' but e m' vesh kryet i a ká çá,
Derdhë i a ká krejt trût perjashta:
Si grreç kjumshtit i mbet rrashta!
E, si ujku, qi msyn ftujen
T' âsht lshue djali prap m' Kolë Cujen 350
M' njat Kolë Cujen n' «kacaturrë»:
Sá per sy, pesë pare burrë,
Por, per zêmer e gajret,
Mos me e trêmë as Knjazë as Mbret
Kin' aj kryet ktij m' i a shkurtue, 355
Dhantí Knjazit me ja çue.
Kur, pa pritë e pa kujtue,
Qe po msyjn dy djelm të rí:

340-245 Pelajt: lagje e Grudës.- **Nji të Vukel:** nga Vukli, fshat nga fiset e Kelmendit, me të cilin kufizon.

345-355 Si greç kjumshtit: si matarë, kungull qumshtit.- **ftujen:** edhin femën një vjetet.- **kacaturrë:** K.XV,78.- **pesë pare burrë:** kurgjâsënd, mos me ta mbushë synin.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Në çakçirë e në xhurdî:	
Njatà vetë qi, m' at sy malit,	360
Tuj ankue hallin e djalit,	
Tý t' u bânë se jânë kulshedra	
Mos me i mârre pushka as gopedra;	
Por qi s' janë, jo, dý kulshedra,	
Veç se po, besa, moj Jane,	365
Dy drangoj të lemë njaj nane,	
Mos me i pré shkallma as tagani:	
Bec Patani e Çul Patani,	
Qi kah rrânë atji mejdani,	
Kah lshuen turrin m' çeta t' Knjazit,	370
Thue, dyndë deti prej tallazit,	
Po plandosej kund ndo 'i shkrepi:	
Kaq pre' atij të madh gazepit	
Aty u dha krisma e rropama,	
Aty u ndezë lufta e degama,	375
E t' ushtoi zhurma e potera,	
T' u çue plûhni e t' u çue era:	
E t' u kthyen krenat si poça,	
E t' me'n shyt burrat kaproça,	
T' u dermuen, heu! do djelmoça	380
Do djelmoça si taroça,	
Me i a dhîmët gurit e drunit,	
Jo se mâ nanavet t' veta,	
Qi i ki'n rritë me gjak të zëmres.	
Ah medet per Nesh Jovanin!	385
Ah kukú per Nikë Stjepanin!	

375-380 degama: K.II,19.- kaproça: të lidhun e të fortë.

LEKËT

Mjera nânë per Gjokë Serdarin!	
Qyqja moter per Llazarin!	
Nuse zeza per Todorin,	
T' cillit hapë, besa, krahnorin	390
Me tagan Beci i a ká:	
Si edhe kryet ky i a ká çá	
Njatij Gjuros, qi per Shkjá	
Sho'in mâ trîm kund s' i a kam pá.	
Aty, po,n' at paçariz,	395
Mbet yt-bír, ofshe! m' nji driz:	
E preu Çuli per mjedis!	
Eh! mo', Zot, mê keq per né,	
Qi na rá kjo namë-rrfé:	
Mos me mûjtë Shqyptarë e Shkjé	400
Me bâ hije bashkë mbí dhé;	
Por me u vrá e por me u pré,	
Kudo atà me i qitë neshtrasha.	
Por ç' kann malet qi po ushtojnë?	
Por ç' kann prrojet qi gjimojnë?	405
Shka vrân vetllat Mark Milani?	
Thonë ká msy Rrushman Hasani!	
Njeki Rrush, 'i shpatë e gjallë,	
Dredhun shallin rreth per ballë	
Vjerrë «martinen» per nen krah,	410
Kthelltë kuburet rrasë n' sylah,	
Edhe priçet mbathë per kâmë	

395-405 paçariz: të perzieme.- m'nji driz: me nji çufërr,ferrë.- nesh trasha: K.VI,102.

410-415 martinen:sylah: K.XIII,25;II,43.- priçet: opangët e grisuna a të harrnueme.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Per mnderë tue kercnue me dhëmë,
Tue lurue, tue turfullue
Si kulshedra neper kneta, 415
Kä lshue turrin mbí do çeta
Mbí do çeta t' Malit t'Zí.
Thue se gjallë do me i perpî.
Lum per tý, o ti Zot i lum!
Ç' i ka vû ktij buza shkrum, 420
Ç' i ka hypë vneri nder sy
Kur mbí Shkjé trimi ka msy.
S' po e ndal gúr, nuk po e ndal shkrep,
Po i kcen prroskat kep më kep,
Po i prët gjinden per gazep; 425
Edhe trimi n' gjak âsht lá,
Idhtë me Shkjé tuj u perlá,
Kê tue pré, kê krés tue çá:
Qi me sy ti t'a kish' pá,
Besa, 'or probe, t' kisht' hî mndera. 430
Ç' t' u perpushen Shkjét m' at hera,
Edhe m' shpinë atij ç' janë lshue,
Me tagana n' dorë shterngue;
Por jo kush atij m' i u afrue
E m' tagan me sjellë per s' giatit; 435
Pse, ka' i epte Rrushi shtatit,
Me nji hije malukatit,
Friket Shkjét u derdhshin shpatit:
Si ato dejkat, qi lshue m' shpinë

420-425 prroskat: prrojet e vogla.

435-445 malukatit: deikat: zogjt shtegtarë si dallëndyshat (Apus -

LEKËT

Ndonjâj orrli-gjeraçinë,	440
Para e mbrapa n' ajr tu lvitë,	
Plym shkojn shpendin tuj e nxitë,	
Por kurr teper, jo m'i u avitë;	
E kur ky t' a msyj ndonjânen,	
Ato t' gjitha mârrin ânen	445
Edhe derdhen nper ajrí,	
Si ajo hjedha lshue flaurí.	
Proh, ti o Zot! Rrushí ç' po hidhet,	
Se ç' po hidhet, ç' po permlidhet,	
Se edhe toka fortë po dridhet,	450
Kah po lshon ¶ €turrin mbí Shkjé,	
Kah po i hjedhë krenat nper dhé,	
Si t' ki'n kênë kokrra bastanit,	
Tue i plasë zêmren Mark Milanit.	
Mark Milani, pika e djalit,	455
Ndêjë kundruell m' at vetull malit,	
Kur ká pá aj sa djelm anash	
Shyt po i jitshin m' at log Zanash	
Ká qitë t' madhe e ká bertitë:	
Athue nana 'i djalë ka rritë	460
Ká rritë nana 'i djalë si motit,	
Xheverxhil e flakë agzotit,	
Qi me u lshue nji herë m' tagan	
M' at kulsheder, qi aq zalldan	

---

apulus).- Plym: grumbull.

445-450 Si ajo hjedhe lshue flaurí: si të hjedhunat e drithnajavet qi dliren n' érë.

460-470 Xheverxhil e flakë agzotit: pjesë perbâse (nitrát) e barutit,-

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Po m' u nep ushtarve t' mjerë, 465
 Kê tue pré, kê prap tue therë:
 Tue m'i bâ kortarë per krraba!
 Pasha armët, qi m' i la baba,
 Paçë me i vû nishan në ballë
 Paçë me e bâ krushk e kumarë 470
 Dý kubure paçë me i a falë:
 Dý kubure shkrî në Shkoder,
 Larg me i vrá ato koder m' koder
 Mos m' i a pasë kurrkund «zdragushës»
 Armë të ngrîta dore s' « Tushës », 475
 Dymdhetë qese me u bâ pari:
 Krejt kandakut t' lame n' ari.
 Mark Milani kshtû ka thânë.
 E ka ndie një Rahovnjânë:
 Qaj Mil Spasi, trim si Zânë, 480
 E ká ndie, edhë fulikare
 N' p' r ato rrege e n' p' r ato qare
 T' ka marrë hov, si aj derri i eger,
 Qi m' kê t' hasë veç t' a bân fleger
 E t' a shkyen, po, me do dhâmë, 485
 Kuk turînit ngerthye 'i pllâmë.
 Fort âsht dridhë toka nen kâmë,

K.I,80.- **kortarë per krraba:** copa, copa per çengela-si mishin... -
475-480 dore s' Tushës: farketâr i permendun nder rapsodî tona.- **dymdhetë qese:** çmim i
naltë,mbasi qesjq kishte 500 grosh.- **kandakut:** K.I,374.
480-485 rrege...qare: nper tokë të papunueme e bungaje.K.III,54.- **t'a bân flegër:** t'a ban
copë copë, paçavër.

LEKËT

Fort flakue i ká n' dorë tagani
Kah ka msy drejt kah Rrushmani.
Se ç' âsht gzue qaj Mark Milani, 490
Se ç' âsht hjedhë qaj Dash Galani:
Dash Galani se ç'âsht hjedhë
Se edhe shkallmen ç' e ka dredhë,
Fíll tue msy kah Mili i Spasit
Si ajo ulkoja krés s' Bishkasit; 495
Si kurr turrin t' mos kisht' lshue!
Shkjau pse atê t' a ká shkurtue,
Kryet per tokë t' i a ká rrokullue,
Edhe nusen t' i a la shkret,
Me bâ vaj, me bâ medet, 500
Si ato qyqet në shkorret:
Kisht' kê në Shkjaue 'i drangue i rí,
M' sisë t' kulshedres llâ kerthî!
Jo, po, Shkjau drangue kisht' kê në
Ke pa krye âsht gjindt tue i lânë 505
E tue i lshue dekun m' bushnjesh
Sa kush para po i del n' desh.
Edhe trimi dert s' po ká
Pse n' gjak gjinden âsht tue i lá,
Zêmra nanash pse âsht tue thá: 510
Atij giatë veç se âsht tue i shkue
M' at Rrushmanin pa tokue:
Pa tokue m' Rrushman Hasanin
Per t' a dá me tê mejdanin,

495-505 krës së Bishkasit: K.XVI,152.- **në shkorret:** vend shkurresh.
- **llâ kerthí:** rritë si i vogël si cilimí.

LEKËT

S' e kisht njoftë se kishte lé: Kurr s' kisht' rá n' nji así zalldani. E ka ndie Rrushman Hasani, E ká ndie edhè njoftë në zâ. Aty n' dihmë trimi i ká rrâ, Vrap e vrap si katallâ: Hidhen guet, po, tue vringllue, Mbí Shkjá turrin kah ká lshue.	540
Si 'i larosh, qi, hekrash pshtue, Kerleshë qymen shpinës per mnderë, Zhgjetë t' u lshohet qêjve tjerë, Me ta haju edhe perlaju, Dboju shtekut e hendekut, Tuj ungruëm e tue cingruëm, Hikin qêjt nper prroska e lamë, Shtangue bishtin héll nder kamë: Njekshtû Shkjét n'p'r at log mejdanit Hikin podit, derdhen planit Para ushtimës s' Rrushman Hasanit, Qi po lshote m' Mil'n e Spasit, Si kulshedra Lqênit t' Shasit, Si ajo rrfeja e krés s' Bishkasit. Fort âsht trandë qaj Mili i Spasit, Kah Rrushmanin shef tuj ardhë, Se edhe buza atij ç' i â zbardhë:	550 555 560

545-555 larosh: qen hekurash i larmë.- Shtangue bishtin héll nd.k:
baras me K.VI,433.

555-560 Lqênit të Shasit: liqê afër qytetit të vjetër të Shasit,në Shtojin
e Ulqinit,jo larg fshatit Killezën.

LAHUTA - Kangë e Njizetët

Por se shmangë nuk e ká kámen.	
M' njanen í shpervjelë dollamen,	565
Aty trimi ká ngujue,	
Me tagan në dorë shterngue:	
Si njaj derr, qi poshtë — perpjetë	
T' a kenë ndjekë langojt e letë	
Shpat më shpat, zabel m' zabel,	570
Edhe t' shofë se shtek s' i del,	
Me pshtue sish, me u strukë në breshtë,	
Kund m' do' i lak, kund m' ndonji kreshtë	
Synin gjak, turî'n n' ajrí,	
Tue turfillue me shum mëní,	575
Zên aj vend e rrin e pret,	
Qi t' i hudhen hasemt nget,	
Per me ta, mandej me u rrue	
Fyt-a-fyt, me u laskarue,	
E me mbetë a se me pshtue.	580
Kur ja behë, qe, Bec Patani,	
Ballin gjanë si — fushë mejdani,	
Vetllat zí si penda e korbit,	
Synin zjarm si flakë agzotit,	
Si ajo rrfeja neper rê:	585
Dredhë mustakun kacadrê,	
Shtatit ardhë porsi harbija,	

565-570 M'njanen í shpervjelë dollamen: çue dollamen në njanen anë të trupit (në kryq).

570-580 breshtë: pýll me bredha.- lak,kreshtë: luginë,kuriz mali.- me u rrue: me u perlá,me u kacafytë.- me u laskarue: me u shkye.

585-590 mustakun kacadrê: K.VII,114.- harbija: K.IX,299.

LEKËT

Gishtat drejt porsi namlija, Veshë e mathë, edhe shterngue, Trim i çartun lé drangue, Me kulshedra aj me luftue: Mik me t' huej e vllá me shokë, Nuk i bite, fjalë më tokë Si hynér qi e kisht' falë Zoti: Burrë si burrat qi ishin motit: Njimend nip i Gjergj Kastriotit. Ky pá paska Mil'n e Spasit, Ke flakue ka njetij rrashit Edhe rrâ ká nder malcorë, Me tagan shterngue në dorë, Sikur merr plajmi me borë; E ká pá por njoftë s' e ká, Veç se Shkjá si ç' do një Shkjá, M' tê edhe trimi ká marrë turr Shtek më shtek e curr më curr, Dér qi ardhë ká e dalë n' at záll, Kû njaj Mili shpatë e gjallë, Idhtë në dorë shterngue taganin, Per me u ndesh m' Rrushman Hasanin: Por si pîtas, ftyret zbé... Ballë per ballë me tê me u pré. Tek e shef Beci atë e njef, Edhe turrin vjen tue e ndalë.	590 595 600 605 610
--	--

.- Gishtat drejt...si namlija: si tyta, gypi i pushkës.
590-595 Si hynér: porsi pajë nuseshe,të hieshëm,të bukur.
595-600 Edhe rrâ ká...: âsht lëshue.âsht hudhë ndër ...

LAHUTA - Kangë e Njizetët

Ki'n pasë kënë miq e kumarë, Gjakun bashkë edhe ki'n pí Do vjet para në Mal t' Zí, Kur njaj Beci n' shpí i pat shkue Bashkë me Çulin, per me i pshtue Duhís s' Mbretit, qi u kisht' lshue Pare t' madhe m' shpinë, me i zânë Gjalë a deké, laik me u dhânë, Per njat t' ngratin mor' Bymbash, Qi kta e lshuekan laradash Atjè n' Lesh, e e bâkan dekun.	615
Çuli e Beci, shkrel prej Bzhetet, Ki'n pasë kënë dy hasem t' Mbretit, Qi kurr dá s' i a ki'n gazepin: Herë the xhâden, herë pre telin, Gjuej zaptít, nizamin vraja, Nis degame kot se i'n gjallë Me spahí e me myltazima: Hashtarí, djelm kapisuza, Kahdo shkojshin, kahdo vîjshin Dy gur njitë kund nuk i lîjshin.	625
	630

615-625 Duhís s' Mbretit: ménís, furís së Mbretit.- **laik me u dhanë:** me u dhanë ndëshkimin.- **Bymbash:** ofícjér i naltë,major.- **laradash:** kulihun, e rrotulluekanë.- **n'Lesh:** në qyt. E Lezhës.

625-635 zaptít,nizamin: policin,ushtarin.- **degame :** K.II,19.- **spahí myltazima:** kalorës i ushtrís turke e tagër mbledhsa.- **hasharí djelm kapisyza:** të praptë,djelm kryekcyem.- **dy gur njitë nuk i lîjshin:** s'lêjshin gjâ pa bâ kahdo u shkelte kamba (kund).

LEKËT

Prandej Mbreti dhânë kisht' êmer,	635
Gjallë a dekë, të dy me i zânun.	
Edhe n' Shkoder Vali Pasha	
Çon e thrret njat Ali Qorrin,	
Njat Bymbashin e Dauletit;	
E ngethye vetllat m' shtek t' ballit,	640
Kshtû nisë idhtë aj me i ligjrue:	
Pa ndigjo, Bymbash i Mbretit:	
Nji turk dini ti mos kjosh,	
Ramazanin e njinosh,	
Kurr bajramin mos e gzosh	645
E haram t' kjoftë buka e Mbretit,	
N' kje se ti dér nesor mbrama,	
Si t' fillojë dielli me marrë,	
Gjallë a dekë ktû n' hyqamet	
Nuk m' i bjen t' bijt e Patanit,	650
Qi aq zalldan halís po i apin	
M' «tyebe» t' Lezhës e m' Kalá t' Shkodres.	
Ali Qorri m' kambë âsht çue,	
Mirë âsht veshë, mirë âsht shterngue,	
Mirë dorín e ká shilue,	655
Edhe m' shpinë a' i ká këcye:	
Fill per Lesh rrugen ká msy:	
Ká msy rrugen me t' mdhej hapa,	

635-640 dhânë k. êmer: kishte urdhnuar.- Bymb.e Dauletit: K.II,32.

645-655 n'hyqamet: në zyren e shtetit,në duer të shtetit.- M'tyrbe t' Lezhës: që mer nga vorri i mrekullueshëm(per musliman)iL

655-665 mirë dorín e ká shilue: e ka gatue kalin e kuq të shalës..

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Me trqind sejmen permbrapa.	
Kur kann rá atjé kah xhamija	660
T' fortë idhnim ká kapë Alija,	
Se fortë hjedhë áshth «shah» dorija:	
Shkrepë kalldrami zjarm e shkndija:	
Çudë po bân qaj Kajmekami.	
Para e mbrapa i shkon nizami:	665
Çudë po bân, me pvetë ká çue:	
Ti, Bymbash, kah don me shkue?	
M' at ânë t' Drinit, n' kjoft gjikue	
M' at ânë t' Drinit m' trp të Lezhës.	
Fort po i bín ushtarët trompetës:	670
Ká mârrë gjamë Kodra e Marlekës:	
Se ç' ká ushtue ajo rrânxë e malit,	
Thue, áshth dyndë deti prej tallazit.	
Nisë janë topüat prej Tivarit,	
Per me u rá t' bijve t' Patanit.	675
Nana e Becit del në derë,	
T' dyja shplakët tue rrahë p'r 'i herë,	
Ká lutë Zot e Shëjt Shna Ndue:	
Dilni, bre, se jem t' rrethue!	
Kur kan dalë t' bijtë e Patanit,	680
Si dy arí prej bigës s' njaj planit,	
Se ç' i a njiten Ali Qorrit	
Me dý plume m' drrasë t' krahnorit,	
Tue e hjedhë shakull n' mes t' oborrit:	

- Me treqind sejmen: me treqind djelm mbas vedit,roje.- **shah:** thik perpjetë.-
Kajmekami: nenprefekti.

680-690 si dy arí prej bigës s' njaj planit: dy harusha prej shpellës.

LEKËT

E nper flakë t' pushkve t' taborrit:	685
Kann marrë shpatin tue fluturue,	
Dér n' vá Bèlaj qi kann shkue,	
Kû atà Buenen kann kalue,	
Edhe dalë kann n' Mal të Zí.	
Fill Mil Spasit vojhtë kann n' shpí.	690
Edhè Mili pritë i ká,	
Bukë e krypë me ta tue dá,	
Porsi pasë t' i kishte vllá.	
Burrit t' mirë kurr nuk i âsht ndalë	
Pushka, sofra, e fjala fjalë.	695
A m' rrêjnë syt a jé ti probe,	
Milo Spasi?...se un qi, tobe,	
Nuk kam mûjtë kurr m' e mendue	
Se ktû m' tý kam me u tokue:	
Nsá po grîhemi n' mjet vetit,	700
Si ato bishat e shkorretit:	
Bec Patani po pëvetë.	
Jo, po, Milo Spasi vetë	
Jam, lum Beci, probatimi	
Po ja kthen; n' mîll edhè trimi	705
Qet taganin m' gjak perlye.	
I â avitë Beci e t' dy krye m' krye	
Janë falë trimat. Po si jé?	
Si t' ká shkue moti n' at dhé?	
Si i — ké robt e gjân e gjallë?	710

-t' taborrit: K.VI,90.- **Dér n'vá Bèlaj:** vá mbi lumin Buenë,ndermjet Rrushkullit e Pentarit.

700-705 bishat e shkorretit: bishët e pyllit.- **n'mîll:** në kllef.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Po e pëvetë Beci me mâll.
Gjallë me frymë e sa me thënë,
Fjalën Milit at herë ká zënë,
Ngerthye shllungë do vetlla t' trasha.
Veç sa mirë m' qiti neshtrasha 715
Me t' hasë sot, qi tash kahmot
Kam dishrue, manà, me t' pá,
Si me t' pasë treqind herë vllá!
Thue, me pá tý a t' ka tokue
Si 'i balosh, hekrash shlrue, 720
M' nieri t' huej lshon si i terbue,
Thue po e bân kortarë-kortarë,
Kur t' a shofë vetun tue ardhë:
Ndersa, kur ktij t' i dalë para
Zoti i shpís — miku a kumara — 725
Per me i prî m' e çue te shpija,
Baloshit i shuhet mnija:
Edhe turrin aj tue ndalë,
Lehtas bishtin tue e luhatë
T' huej't i avitet dalkadalë, 730
E, si 'i herë t' a ketë njuhatë,
Trok m' trok para vetë î prîn,
Si t' isht' klysh — ase kalinë;
Njekshtû, po, Rrushman Hasani
Kur ká pá se Bec Patani 735
Me at Mil Spasin fage m' fage

715-720 neshtrasha: K.VI,103.

725-730 tue e luhatë: tuj e luejtë në shêj dashunije.

730-735 E,si 'i herë t'a ketë njuhatë: si të ketë marrë erë.

LEKËT

N' mndyrë t' kanûs s' Maleve âsht falë,
Turrin trimi aty e ká ndalë:
E lavjerrë ato mustaqe
Toje toje e leqe leqe 740
Toje toje dér m' sylah,
«Huten» vjerrun per nen krah,
Llanës per s' t' gjatit tue i shkue gjaku
Synin zjarm,po, sa taraku,
Taganin ká qitë në míll, 745
Edhe trimi ká shkue fíll
Kah Mil Spasi e doren shtrî,
A jé burrë? si në habí
I thotë Milit —T' paçim burrë!
A po mahe? Si t' u ngurrë 750
I a pret Shkjau e pîjtas ngeci
Se ti, Rrusho, po zên Beci,
Njeky â 'i probatim i êmi,
Milo Spasi, qi n' Rahovë
Marë i hecë pushka e kuvendi, 755
Edhe vrá ká turq manova,
Si me gjuejtë poça a katrova:
Jo qi atje në Mal të Zí,
Shká â Shqyptár e kryqalí,
T' a ká ndihmë e krah të djathtë, 760
N' bukë e n' krypë, e n' besë të burravet.

740-745 **sá taraku:** sá kau,taroçi (Zadr.).

750-760 pÿjtas ngeci: ngeli i pÿm.- **n'Rahovë:** fshat afer Titogradit(Podgoricës).- **turq**
manova: K.I.105.

760-765 n'bukë e n' krypë e n'b.të burrave: në mikpritje (sofër e besë

LAHUTA – Kangë e Njizetët

- Se un e Çuli, kur në Lesh
Patem vrá njat Ali Qorrin
E i pá'm rá Mbretit hasí,
Fill kem' dalë e vojtë n' Mal t' Zí, 765
E per mik ktí i kem shkue
Trí vjet rresht n' shpí i kemi ndêjë:
Bukë e mish, rakij e vênë.
Shka ká thanë Rrushman Hasani?
Manà, prá, ti 'or Bec Patani, 770
Mik të mirë na paske zânë:
Se edhë ashtû âsht si jé tue thânë,
Q' se trimi aq kthelltë kênka shty
Idhtë taganat tue shkelzye:
Gjylja e plumja rrih pa prâ. 775
Sa per kaq s' do me thânë gjâ,
Milo Spasi po ja kthen
Per t' giatë t' lumit poshtë rrmen
Edhe kungulli: pse kurrneni
I a nep t' shtymen: veç se rendi 780
Atí i vjen, besa, dikúr,
Per ndo 'i rrâjçë me u thye,a m' ndo 'i gúr.
Aty at herë shqekut t' xhurdinit
Merr e zier Rrushhi kutín,
Ka 'i duhan edhe e kann pshtjellë; 785
E, ndersa Beci po shkreppte,
M' gúr m' unuer, Rrushhi po i thotë

---

të mikut.- Mbret.hasí: n'anmiqsi të Mbretit.
775-785 rrmen: rrjedhë.- kurrneni: rrjedha,kulmi i ujit.Vro frazen:ku
ngulli shkon gjithmonë mbi ujë.- shqekut t'xhurdinit: xhepit të brucit (Kurvelesh).

LEKËT

Mil Spasit: Ka Zoti 'i djalë
Nja tri vjetsh, qi atje te shpija
Asht kah m' rritet.N' kje se i Lumi 790
Ká premtue, qi shndosh me krye
T' skapullohna kso potere,
M' a don hatri, qi ti m' Shkrel
T' vîjsh e djalit t' m' i a mârrsh flokët:
Po kam qéf me t' bâ kumarë. 795
Per ket besë edh' un t' kam ardhë,
Po i pergjegjë i rahovnjani;
Edhe zier revolen brezit:
Nji revole Karadakut,
Me «pêsë numra », qi mâ e fortë 800
S' bâhet pushka: e falë Rrushmanit
I a ep, me namlí prej vedit,
Rrushí at herë nji pip argjanit
Atí i fali: pip telishit,
Me 'i çilibar m' tê sa i voe, 805
Hollë punue në trajtë t' nji gjarpni
Leqe-leqe, prej t' permendunit
Kujunxhí, Tuke Jakova:
Pêsqind grosh tanë pare n' dorë.
Mandej Becit merr e i thotë: 810
Ndigiò, Beco: prîj tash mikut

785-790 Ka Zoti 'i djalë: në vend qi kam një djalë.- t'm'i a mârsh flokët: për t'a bâm kumarë.

795-805 Nji revole Karadakut: nji revolver malazeze.- **me pêsë numra:** me pesë fyshekë.- **me namlí prej vedit:** me tytë,grykë,prej vedit.- **pip telishit:** pip të veshun në argjant.- **Me 'i çilibar:** me mollë qelibarit.

LAHUTA – Kangë e Njizetët

Edhe tej llogoresh s' ona	
Qite shndosh.Hajdni: udha e marë!	
Edhe u dán prej shoqisho'it:	
Beci e Mili drejt Sutjeskës	815
Merr Rrushmani lakut t' bjeshkës	
Synin zjarm si zharri i eshkës.	
   Zot, ç' piskati njatij malit?	
Rrustem Uka, djalë i djalit.	
Rrustem Uka n' Qafë-Hardhí,	820
Me nja treqind djelm barí,	
Ká zânë pritrat Malit t'Zí,	
Mos m' e lânë me dalë n' Gucí.	
Kur, qe, aty po i shkueka zâni	
Se n' Sutjeskë po bahej nâmi,	825
Tue rrahë topi edhe havani,	
Ka' e rrethueka Mark Milani,	
Me taborre t' Karadakut:	
Rrjedhë der m' giû aj shkulmi i gjakut!	
   Rrustem Uka m' kâmbë âsht çue,	830
Der m' Sutjeskë ká fluturue,	
Me treqind sokola malit,	
Pak gjâ dielli pa prendue.	
Kur ka dalë n' at vetull malit,	
Ká britë t' madhe Rrustem Uka,	835
Sa qi ushtuen male edhe suka:	
Ngul, Malcí, bre, se t' a rrina,	

805-810 Edhe tej: pertej.- **lakut t'bjeshkës:** kurrizit të bjeshkës.- **si zharri i eshkës:** si zjarmi i qymyrit,i cili perdorohet në farkë.

835-840 Ngul...se t'a rrina: ndalu, pritëm se t'a arrijta...

LEKËT

Me treqind e sa «martina»!
Edhe trimat n' luftë janë hjedhë,
Porsi breshni mbí vështnajë, 840
N' dorë taganat idhtë tue dredhë
«Hutat» n' dorë t' u ndëjë tymtajë.
Se fort lamsh trimat janë pshtjellë!
Se shum krenat dheut janë mjellë!
Shum perplasë janë gjindja rrahit, 845
Kush cur veshit, kush cung krahit!
Gjaku rrkajë ç' po rrmen giatë podit!
Ç' t' i zën syt tymi i barotit,
Si veç fjalë i kjoshna Zotit!
E t' u dha gjâma e ulurima, 850
Vrrima, brima e bulurima,
Kah janë ndeshë trimat me trima;
T' bubulluen top e havana,
T' shungulluen «huta» e shejshana:
Thue po shâmej Haramija, 855
Vizitori e Metohija.
Veç desht Zoti e prendoi dielli,
E u shkref lufta aty një filli,
U dán çetat palë e palë,
Edhe hâna nisë me dalë. 860

840-85 mbí vështnaja: mbi vneshta.- hutat...tymtajë: nga flaka e tymit qi u del prej gryke.- krenat dheut janë mjellë: janë lshue aty-këtu si lëshohet fara.- cur veshit: me vesh të premë.

855-860 Metohija: mal e rrafshnaltë e Vermoshit.- E u shkreflufta..nji filli :fill mbas prendimit të diellit mëni ,pushoi lufta.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIZETEPARË

NDERMJETSIJA

ARGUMENTI

Pershkrim i hollsisëm dhe i gjall i lûmit të luftës; gjak, e krena të këputunë, gjymtyrë, trupën të dekun, të varruem, kësula e kapica të tretuna, huta e novica të lanuna shkret, shkrumb e flakë. Poeti lypë me sý P. Gjonin dhe e gjên te Pasha në mledhje me Krenë e Bajraktarë të Malevet, kah parashton gjendjen e mjerueshme të luftës e nevojën e ngutshme të një armëpushimit për të vorrue të dekunit, për të sherue të varruemët dhe për t' i bájte nder mbrapavija. Fjalët, me urtí, të Sherbëtorit të Zotit nxanë vend nder të pranishëm të Pasha vetë e ngarkon Misonarin e Paqës, të paraqitet tek Mark Milani për t' i lypë edhe atij pëlqimin. Frati ven një rubë të bardhë në shkop, dhe shoqnue prej rrogtarit, qi s' i dahet, niset për logun e Malazezvet. Në vín anmike u njofton rojvet qellimin e takimit me komandantin e tyne. E lanë të kalojë. Kapet te shatorrja e Markut, i cili e pret bujarisht dhe i a ndigjon fjalën.

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Bindet, veç, i malaziasi se si një Frat katolik mund i bâhej ndihmë Turkut, tuj lanë mbas doret kryqalít sllavë dhe Knjazin e tyne, qi, së mramit, ishte edhe ai gjys Shqíptár. Meshtari lën per një herë në heshtim pergjegjen, dhe, mbasi puna e të varrumvet s' pritëte i lutet Komandantit trim per armëpushim. Mbasi nxierr këta, i difton Kreshnikut shkjá se në Shqipní Priftën Hoxhallarë e Fretën, turq e të krishtenë janë një para Kombit e anmikut. Edhe një paralajmim i kandet me i a shti në vesh Mark Milanit: âsht parakumtimi i asajë ditë, kur Shqipnija ka per të dalë në vend, ndërsá Mali i Zí ka per t' u perpî nga Serbijanët. Duhet Françeskani nga logu malazias dhe armëpushimi fillon në të dyja anët. Meshatari nget nga logu në log per t' i u gjetë pranë atyne, qi në çasin e mramë e lypshin, per t' u rahatue me Zotin; ndersá Nikë Gjoni, me têt, kujdeset per mjekime. Nderkaq Bec Patani tërhiqet me njizet shokë dhe hajnisht merr rrugën per Mal të Zí. Mbas shum rruge kapet tek një kullë, rrethue me ara, kopështije, vathë gjâsh e koteca plot. Lehin qëjt e vathit dhe tërbohen nder hekura. Beci dihte mjete magjistore per t'u a mbyllë gojën. E i a del. Hîn kaletas në hajat, ku flente bariu plak, dhe e lidhë e i turon gojën. Zgjedhin në tufen e gjâs pjesën mâ të miren dhe, tuj vû plakun përpara, fillon per kufinin shqiptár. Si kapen në vend të sigurtë, e lëshojnë të malaziasin tuj e porositë qi, të këthyemen, të i kallxonte Knajzit per shka i kishte ngjá m' atë ditë. Nder këto fjalë qe se nga pylli u del perpara një djaloç nga Mirdita, tahë i laskruem e dihatshëm prej turrit. Ai kishte pasë hikë nga çetat malzeze, mabsi per shum dit u kishte pasë bâ shërbim, me zort, tuj u bâjtë ushqim në vîn e luftimit. Kumarë i Bec Patanit, djaloçi, ep kumtin se ushtrít malazeze shi atë natë ishin qenë bajtë kah Nokshiqi. Lajmin e papritun i a dergojnë Ali Pashës e Krenvet t' ushtrís shqipatare, të cilt me një herë fillohen per Nokshiq, tuj lanë në sutjeskë Prel Tulin per roje.

NDERMJETSIJA

Amanet, o mori hânë,
Ti qi e vjeter kè qillue
E m' i vjen tokës rreth e okolle,
Kah t' u endë shkon rrës s' hyjzueme:
T' cillen gishti i Perendis 5
T' a ravisi kupës s' Empirit,
Kur me rreze ballin t' ndriti:
Amanet, a din me m' thânë,
Se a t' ká r'qa ndo' i herë me pá
Kund mbi shekull njeksi kobi 10
Qi po t' bjen me pá ty sande
M' at të mjeren moj Sutjeskë?
Shpat, rudinë në gjak blirue
Rrah per tokë gjindja trinue
Njâni mbetë, tjetri varrue, 15
Dikush shyt, dikush cunge,
Ky tue hjekë, aj tue rektue,
Mbí tokë t' zezë shtatin pushue
E asnji gúr, jo, per nen krye:
Garraavâxh, mrrudhë kambë e krye: 20

1-5 rrës : rrugës, ravës.- T'a ravisi kupës s'Empirit : t'a caktoi, të shenjoi rrugës në kupën e qiellës.

10-15 blirue : lá.- trinue :rrzue rrah per tokë si trimat.

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Kush carrue, kush mbetë pá krye: Kush permys, a praptë mbí shpinë, Rri e perplasu nper ledinë: Perplas kambë e perplas duer Kukzò shtatin per terthuer:	25
Si njaj kau i mbajtun n' grazhd, Kur t' i mrrîje thika n' asht, Qi terhiqet e perpiqet Edhë ep per t' madh gazep Kah vjen shpirti per me dalë!	30
Ty, o Zot, të kjoshim falë: Hokubèt me sy me u pá! Ktû nji i Vûthaj në gjak lá, Dekun purë, palmuç m' nji shkjá Me nji vesh t' curruem nder dhâmë.	35
Mâ pertej nji shkjá m' dollâmë, Nji i Njegushas, djalë i rí, Me 'i t' Plavnjanë, musteqezí, Randë shosho'in varrue per dekë Tue dhânë shpírt e ashtû tue hjekë Shkelveshë ftyre, hundësh cungue Çurril gjaku rrkajë tue u shkue M' dhâmë dermishen si dy derra, Si dý shlliga neper ferra, Tuj u shkarrafendë mbi dhé:	40 45

30-40 Hokubét : K.V,146.- i Vûthaj :nga Vuthaj,fshat afër Gusîjet.¶ m'dollamë :
K.III,204.- i Njegushas :nga Njegushi,fshat ndermjet Cetinës e Kotorrit.- 'i
t'Plavnjanë :nga Plava,fshat afër Liqenit të Plavës.
40-50 Si dý shlliga : si dy gjarpij të helmatisun.

NDERMJETSIJA

N' mní t' shoshoqit ke atà lé,
Po. Edhe at herë, kúr Dekà e tmershme,
Ka' i dermon àsht n' jetë t' perhershme,
Nuk u bâhet shpírt me dhânë
Njâni tjetrit pa i a zânë 50
Frymen njak, e dekë m' e lânë.
Shum e nana, ah! Ká me kjá,
Shum e motra ká me u thá
Me u thá motra per vëllá,
Edhe nusja veshë në zí
Si n' Shqypní si n' Mal të Zí; 55
Pse s' e ké n' at fushë mejdani
Nji kaçubë, nji kep carani,
Permbas t' cillit mos t' gjimojë
Ndo'i i varruem, a mos t' eshtojë, 60
Shtangue cangull, trup i dekun:
Se edhe kamben ti me thekun
S' mundesh shpatit prej morije
T' gjindes s' mbetne, e qi mâ hije
Nuk do t' bâjn, jo, permbí dhé. 65
Lmuç per tokë Shqyptarë e Shkjé,
Shtrêmt shosho'in per t' gjallë shikjue
N' at log Dekà ká vllaznue:
Ke, herrë krenash, keq shemtue,
Trupent shyt rán krah per krah 70
Si atà cûjt e zez në rrah
Ndesa krenat, nper lugina,

50-55 pa i a zânë frymen njak : **K.I,6.**

60-70 eshtojë : **heshtojë**.- herrë krenash : **rrallue krenash,kokash,prém kokash.**

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Rrokullisun nder rudina, Po u rrin grumull mbi ledina, Si ato rosat neper glina:	75
Se edhe podit, nder plakrrica, T' janë perzi «ksula»e «kapica», T' janë kryqzue «huta»e «novica »	
Mjellë âsht qarrja me tagana, Me calina e me shejshana:	80
Ktû 'i «sylah »,atje ' i «harabi» Kndej nji strugë, ende' i xhurdi: Gjalma, opanga, edhë caruqe, Strajca buke, zhaba, duqe:	
E me poça, e me matare, E me faje e zanamare, T' mbetne shkret neper bunjet:	85
Me bujrija e lodertija, E me topa hûmë nder gropa: Dyndu tymi rê e njegull:	90
Shemu trá, cungâl e tjegull: Edhë muret t' u rrenue, Edhë ulkoja tuj ulrue Tuj ulrue e tuj ungrue	
Mbi të mjeran moj Sutjeskë,	95

NDERMJETSIJA

Qi t' âsht bâ sod zhiri e eshkë:
Me i u dhimtë minit në mûr,
Me i u dhimtë gjarpnit nen gûr !
Pater Gjoni, Zot ! ç' u bá ?
Fill te Pasha po kisht' rrâ, 100
Edhë i thâнка marë e marë,
Tue e ndie Krén e Bajraktarë:
Si, mo' Zot ! mâ keq per né,
Qi na me' n t' dekunt mbi dhé
Krye per krye Shqyptarë e Shkjé 105
Me ngranë m' ta shqarth e shkrabé,
Me ngrânë m' ta sorrë e falkue;
Qi edhë ndihen tue gjimue
Të varruemët per tokë dermue
Kush shitue, kush keq cungue, 110
Zêmra gjak, po, me t' pikue
Pa mûjtë kush nji ndihmë me u a çue:
Ke perbáll sogjet vendue
Nuk lânë vizen me kalue.
Se ata, burra, nuk janë cuba, 115
Qi kan mbetun nper kaçuba,
Krye per krye me skraptha e shlliga
Tue kerkue per punë të liga
Per hajni e per dhuni;
Por janë trimat, qi burrnisht, 120

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Kambë per kambë e gisht per gisht
Me shokë t' vet në luftë kan rrâ,
Kush si bishë, kush si luâ.
E m' kto rrege e nder kto hije,
Pa u friguem, jeten bânë flije, 125
Per mbas urdhnit, qi kan pasë.
Prá kurrkund, besa, s' ká giasë,
Edhe âsht faj, po, para Zotit
E kori perpara robit,
Me i lânë t'dekunt permbi dhé 130
N' dashtë Shqyptarë, n' dashtë të jenë shkjë;
Si edhë n' hall t' varruemët me i lânë,
Pa u lidhë varrët e ndihmë pa u dhânë.
Prandej vetë kam bâ pleqni
Po u duk juve se âsht urtí 135
E Shqyptarve u a bán shani
Fill me shkue un te Mark Milani
E nji besë me tê me vû:
Qi dér nesar, me ferfillue,
Hylli i Dritës mos t' ketë fillue, 140
Shka â Shqyptar e shkaf â Shkjá
Mos me u ngucë, as mos me u ngá;
Por me rmue t' dekunt nder vorre,
Por me bartë t' shituemët n' llogore
Në llogore t' vet se i cilli. 145

NDERMJETSIJA

At herë Pasha kuvend çili:
Besa, Uratë, fort mirë po thue;
Pse per t' dekun e t' varrue,
Gjindja motit besë kan vû
Kurdoherë, si ktu, si njeti. 150
Prandej merr kê t' dush me veti:
Krye, Vojvodë a Bajraktár,
Gjithsi t' vijë puna mâ marë:
Edhë shko te Mark Milani
E t' na thuejsh, se, n' kje qi e bâni 155
Vetë kabúll, qi t' mêjë zijani
E t' shuej pushka dër n' sabah,
Me dalë gjindja neper rrah
Pa pushkë n' dorë, pa thikë n' sylah,
Si kanû në luftë ká mbetun, 160
Per me bartë t' dekun e t' mbetun,
Na jem' gati me vû besë
Dër me dritë, pa asnji ngatrrësë.
Pater Gjoni, njeshë m' litár:
S' marr Vojvodë, as Bajraktár; 165
Por shkoj vetun me rrogtár
E me t' Lumin, kjoftë levdue !
Qi kurr doret nuk m' ká lshue.
Pse edhe hije per mue ká,
Nder dy hasem n' mjet me rá, 170
Pushkë e fjalë un per me dá:
Prandej s' mundet kush me shá
Se po lypi ndermjetsi

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Prej Shqypnis e Malit t' Zi, Dér qi drita t' nisë me gdhî. Edhé Frati m' kambë âsht çue, Mbathat kambve ká shterngue: Ká shterngue ijen m' konop E 'i rubë t' bardh lidhun mbi shkop Me rrogtár të ri mbas vetit, Ká mârrë rrugen poshtë shkorretit, Per me u pjekun m' Mark Milanin. Kur ká mrrihtë n' log t' Malazezvet, Ká bâ zâ sogjes per s' largu: Pa ndigiò moj Cernagore, Qi per trim e deileki Larg t' ká vojtë tý nami e zâni, A thue bân ti mue me m' pri Edhe shndosh me m' çue ktij logu Dér te posti i Mark Milanit: Se mue ktû më kan dergue Komandarët e ushtris shqyptare, Per nji fjalë të madhe fort Me i a thânë un Mark Milanit. Hiqi armët, per n' kjoftë se i ké,	175 180 185 190 195
---	--

NDERMJETSIJA

Edhë fill mbas mejet eja. Se ktû lajmin kush s' e vret Kush s' e vret, as kush s' e nget: S' jemi turq, por Cernagore ! Se kem' besë e kemi ndore:	200
I a kthen sogja malazeze Disi vrashtë, e i prini logut. Kur kan mrrijtë te Mark Milani, Marku mirë Fratin e priti; I dha doren, mrendë e qiti	205
Në shatorre, e i prûni kafe, Edhë çili me tê llafe, Tue e pëvetë me shum njerzi: Se a isht' shqyptár a Frat lti, se kah vite, se kah shkote,	210
Ç' zihariq te aj e çote. I u gjejj Frati marë e marë: S' jam lti, por jam Shqyptár, Edhë jam një rregulltár «Kallugjer », si ju na thoni	215
Emnit m' quejn mue: Pater Gjoni, Mârrë gjithmonë veç me pûnë feje; E ktû dalë kam para teje, Per me t' lypë n' êmen t' njerzis Edhë n' êmen t' Perendís	220

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Nji të madhe nderë bujare.
Rrege, stome, brija e çajre
Plum me t' dekun janë e t' mbetun,
E as s' po mundet kush me u gjetun,
Qi me rmue t' dekunt nder vorre, 225
Qi me bartë t' shituemët n' llogore,
Ke perbáll sogjet vendue
S' po lân vizen me kalue:
Edhë kshtû Shqyptarë e Shkjé
Kan mbetë, ofsh ! permbi dhé, 230
Me ngarnë m' ta shqarth e shkrebé
Orrla, shqype e kaçubeta.
A thue bân, pra, t' u ngiatët jeta,
Me Shqyptarë me vû nji besë,
Besë si motit: pa ngatrrësë, 235
Qi dér nesar, pa fillue
Hylli i Dritës me vezullue,
shka â Shqyptár e shkaf â shkjá
Mos me u ngucë, as mos me u ngá:
Por me dalë gjindja nper rrah, 240
Pa pushkë n' dorë, pa thikë n' sylah,
Si kanû gjithkund ka mbetun,
Per me bartë t' dekun e t' mbetun:
N' vorr të dekunt tue konisë,

NDERMJETSIJA

Të varruemët prap tue mengjisë, 245
 Tue i forcue me shûjtë e bare.
 Kjo Parija e ushtris shqyptare,
 M' a ká dhânun fjalën mue,
 Se ket besë gadi âsht m' e vû,
 Dër me nesor tuj ague. 250
 Pade ti, tash, shka po m' thue.
 T' ndihmoftë Zoti, 'or i bekue
 Qi ksajë punë i a paske hi,
 I a kthen Marku me njerzi.
 Edhé mue më ké n' ket besë, 255
 Pa ndo 'i zhibel, pa ngatrrësë.
 Veç se 'i gjâ deshta me t' pvetë,
 N'kjoftë se hatri s' ka me t' mbetë:
 Si kjo punë mundet me kênë,
 Qi, ti i kshtênë e na t' krishtênë, 260
 Me kryq n' dorë e me kryq n' ballë,
 Turkut n' ndihmë ti me na i dalë ?
 A mâ mirë ju rob nen turk,
 Qi ká kênë gjithmonë terfurk
 Me u rá shpinës e me u llomitë, 265

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Mandej gjân jue me u grabitë:

**A po ortakë me u bâ me né,
Tue rujtë doke, giûhë e Fé,
E tue njoftë per Gospodár
Knjaz Nikollen, trim bujár, 270
Dér dikû edhë ky Shqyptár ?**

**I a kthen Frati marë e marë
Si ká hije p' r 'i Meshtár
T' u ngiatët jeta, Komandár !
Se kurrkund, besa, s' âsht ngaja, 275
Me hi tash nder kso fjalësh t' mdhaja:**

**Pse ka shkue bukur do natë,
E nper shpat t' varruemët e ngratë
Janë tue u thá, ndoshta, per ujë;
Por at fjalë mue mos m' a thuej, 280
Mos m' a thuej as mue as kurrkuej,
Se un me turk kam dalë n' ushtri,
Per t' luftuem me Mal të Zi;
Se s' âsht gjâ, besa, ajo fjalë.**

**Un, zotni, n' ushtri kam dalë, 285
Jo me turq, por me Shqyptarë,
Turq a t' kshtenë, si janë gjith marë.**

**Pse, si t' kshtënë, si muhamedan,
Shqypnin s' bashkut t' gjith e kan;
E prandej t' gjith do t' qindrojm, 290
Do t' qindrojm e do t' luftojm,
Do t' bâhna kortarë - kortarë**

NDERMJETSIJA

Priften, Freten, Hoxhallarë Per Shqypni. jo, po; as ti vetë S' ké dyndë top e bajonetë, Per të zjerrun turqit «dinit »; Por per t' shtruem Shqypnin e shkretë Pak me thënë dér m'valë të Drinit. Sa per kshtû t' ngiatët Zoti jeten ! Edhë un Frati, tham t' verteten, Bashkë me turq bâj flije vehten: Varem n' krrabë, lidhem n' vargoj, E Shqypnin un nuk e lshoj: Nuk e lshoj, as shum, as pak, Per pa t' bâ tý, Karadak, Pllamë per pllamë me e lá me gjak Pale ti: kû thotë Unjilli Qi një Frat shqyptár, i cilli Të ketë pá, se një ç' do Mark Don Shqypnis m' i a vû giû' n m' bark, Aj me ngelë si pushkë pa çark: Dordolec n' mjedis t' bostanit: Si me thënë, as i taganit, As i zoti i fushës s' mejdanit; Por dishka si huti m' shpardh, Si njaj poçi vjerrë mbi gardh, Veç mos t' thohet se një Frat Paska ndêjë turkut per ngiat	295 300 305 310 315
--	--

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Edhë at herë kur ky me tjerë
Pushken n' dorë, zjarmin në gjí 320
Po luftote per Shqypni
Jo, zotni; pak mâ kadalë:
Se s' âsht gjâ, besa, ajo fjalë.
Sa per punë qi ti po m' thue,
Knjaz Nikollës na me i u shtrue, 325
Burrë i mirë pse ka qillue,
Un nji fjalë diej me t' kallzue:
Me shka m' dán neshtrasha mue,
N' mos i paça mendt mbi hatull.
Mali i Zi e ka 'i vorr m' shpatull. 330
Vênu shêj ti fjalve t' mija:
Se do t' vijë, po, lum zotnija,
Koha n' t' cillen shqyptarija
Zojë m' vedvedi ká me dalë;
Por, m' fal faj' n ti per ket fjalë, 335
Mal të Zi mâ s' ká me pasë:
Serbi vllá do t' a humbasë,
Pa kqyrë t' drejtë, pa kqyrë arsye.
Serbin shqype ké mbi krye:
Ká per t' lânë ky 'i ditë pa sý, 340
Kthellhtë në rrashtë, po, tue t' i grrye.
Se kshtû hecte n' shekull lodra:
Ulu male e çoju kodra.
Me gjithkta, tha 'i plak n' Balkan;
Fjala mort, as darsem s' ban. 345
Kshtû tha Frati, e u nis me shkue,
Mark Milani, 'i trim drangue,

NDERMJETSIJA

Atij doren ká shterngue, Me fjalë t' mira tue e pershendetë, Si zotni qi isht' kênë vetë.	350
U dha urdhni një herë sogjevet, U lshue zâni mandej logjevet, Duelen gjindja at hera podevet, Vorrue n' dekont, mbetun stomevet, M' vigj t' varruemit barten rrëgevet,	355
Shqyptarët t' vet e Shekjët të vett, Gjith se cilli n' llogor t' vet. Pater Gjoni po i vjen shpatit, Me at Nikë Gjonin e Kastratit, N' nám e n' zâ ky per mjeki:	360
Lypë e thirrë gjithkund n' Malci, Fрати rrfë e Nika pré: Vojò gjinden Pater Gjoni, Të varrumt sherò nikë Gjoni, Si të kshtënë, si muhamedan:	365
Dlirju varrë, vênju mehlêm, Pa kqyrë fort se kû po i dhêm: Per ngut P6una ndryshe s' bân. Kështû Frati tue bekue, T' gjallë e t' dekont tue ligjue,	370
T' shituemt Nika tue sherue, Forcë me fjalë gjithkuj tue i dhânë, Ulë â ushtrijsa bukë me ngrânë Staje - staje e çeta - çeta, T' gjith rreshtue mbas fiseshe t' veta:	375
N' krye të vendit Bajraktarët, Mandej Krént, mandej Gjobarët,	

NDERMJETSIJA

Me djelmni e me Vogjlí, Mbas kanunit në Malcí Xueren plloskat me rakí.	380
Tue i kaluemun dorë më dorë: Xueren bukë, xueren laknorë, Shpatlla mishi, kurmagjakë, T' kshetënët mish derri, trashë një shplakë	385
Hudra, djathë e harmagjikë, Qi nder shtrajca e nder calikë T' shpis me vedi u ki' n pasë dhânë, Edhë zunë atý me ngrânë, Shoq me shoq tue biseduem Per té vrám e per t' shituem	390
E per shka n' at ditë ki' n pá Kah dermishë ishin me Shkjá, Si atá derrat me harusha, Sa qi dridhë i' n mali e fusha. Si kan ngranë e si kan pí, Janë çue trimat e kan hî	395
Me ndreqë «tabe» edhé llogore Atý — ktû neper terthore: Me çilë gropa edhé hendiqe, Me rrxue landë e me zânë shtiqe:	400

-Me djelmni : organizimi mbishikjues së Kanunit (Shalë).

380-390 Plloskat : shpatuket, shishet a poe edhe enë druni. –kurmagjakë : bae e punueme me gjak e vjamë. – harmagjikë : një lloj ambelsine, ku djathi nxen vendin e parë. – calikë : strajca të vogla.

395-400 tabe : fortifikatë e vogël. – neper terthore : K. I, 294.

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Trimat mirë tuj u shterngue

Prap n' e nesert me luftue,

Hylli i dritës tue vezullue.

Bec Patani, 'i zog petrity,

Njizet shokë, m' anesh i qiti

405

Njizet shokë, hekur me bré,

Zânin pushkë, synin rrufë:

Mos me u a dalë per vrap shkerbé

Edhë u thotë: Na, se kem' lé

Terrnakop s' kem' ngulë kurr m' dhé,

410

As zânë shtiqe, as çilë hendiqe,

Ne vû pëmë, ne ki hardhija:

Hajrin s' na ká pá kurr shpija:

Veç se vrá me Turk e shkjá,

Edhë ndeshë gjithmonë m' belá,

415

Kahdo shteku na ká rá;

Jo po him me çilë llogore

Neper kto të gristat rrmore

Per me u strukë prej Cernagore:

Thue se vojtë Malcis ká hallí

420

Me hi Lekët në dhé per s' gjalli.

Se un nji punë e kam pleqnue:

Na 'izèt vetët, këtu bashkue,

Fill me dalë tash në Mal t' Zi,

Me rá plaçkë kund m' ndo' i bagtí,

425

Lopë a qé, a dhên a dhí,

Shkado kjoftë, edhë ndo 'i shtrri:

410-415 Terrnakop : kazëm, kazmë. – Ne...ne : as...as.

415-420 të gristat rrmore : brîja të pjerrta farete dhe të thyeshme.

425-430 shtri : berre t'imta, por ma fort të reja (ftujakë – rrunza).

NDERMJETSIJA

Gjithsi t' vijë në terezí,
Se nuk rrnohet me bukë thatë !
Pse edhe n' pasët lufta per t'' ngiatë 430
Jo mâ shum se 'i ditë a dý,
Se né ktû mâ kush me sý
S' po na shef, jo ! Pa na msý
Malazezt «tabe »e llogore,
Qi po ngrefim nper kto rmore, 435
Me gjith shtiqe edhé hendiqe
Po t' i lshojm me male e suka:
Ke né mbrapa s' na vjen buka,
S' na vjen nozull as tagji,
Porsi ushtris së Malit t' Zí. 440
Malazezt edhè n' ushtri,
Tham, kan dalë të gjith unji,
Kshtû qi mbetë veç u kan n' shpi
Pleq e plaka e rropulli.
Une vendet edhè i dí, 445
Ke do mot, kam ndêjë n' Mal t' Zi
Kur paçë rá Mbretit hasi:
Ktû edhè ká kush me punue.
Per Tynzo' n, mirë jé kah thue.
Prijna, Bec - o, pá u vonue: 450

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

S' kem' pse t' rrijm mâ ktû harû
Zhukë Isufi at hera zû,
Sýnin gacë, mustakun hû.
Edhë trimat p' r udhë janë vû.
Si lavë ujqish neper Parû. 455
Lanë suka, e lanë kodrina,
Ranë nper rrege e nper lugina,
Duelen ashten, gjeraçina
Kû bân çerdhen neper stina,
Njethet breu, ahi e çetina: 460
Kalojn mrizet e Sutjeskeës,
Shkapercejn majen e bjeshkës
E teposhtë nep' r ato rrmore
Shkojn e bin n' at Cernagore,
Kû kisht' pasun një terthore, 465
Nji terthore me 'i fushore.
N' at fushore një katund,
Isht' katundi si gjithkund,
Shpi e gji e stana. tbana,
Pleme, streme vithna, drithna: 470
E kah fundi do livadhe:
Mbi livadhe 'i shpi e madhe,
Kullë dy ketnash guri s' dhenun
Dymdhjetë pash giatë ballit endun,
Me katue e me hajat: 475
Nen hajat ndertue një shtrat;
Atý flête i zoti i shpis,
Rojë e gjindës edhë e bagtis,

NDERMJETSIJA

Para shpis, n' kallamoqishte,
Vathi n' llajka rrethuëm ishte, 480
Treqind berre mbrenda kishte:
Treqind gala peshtarake
Me njiqind dhi guracake:
Tridhetë okësh me ardhë hanori,
Qind okë tamel në ditë kjori 485
Qind barrë drithë në vjetë koteci.
Fill ket shpi mësyë ká Beci
Me shokë t' vet, kur na kan rá
Né Mal t' Zi, edhé kan pá
Per kundruell katundin shkjá, 490
Njaj fushorje njeshë per ânë,
Hija e malit qi kisht' zânë.
Atý trimat kan zânë vend
E t' kan nisë me bâ kuvend,
Shoq me shoq tue biseduem, 495
Si me i rá, si m' e rrethuëm:
Kush m' i u avitë, kush me ndêjë m' pritë:
Cillit shtek me rá me gjâ:
Kah me hikë e kah me rrâ,
Po u pûna me hikë. 500
Cingaret at herë, kan fikë,
E germuq e kamandores,
Kush zabelit e kush rrmores,

480-485 n'llajka: në trina gardhi, në nërlika. – **gala peshtarake:** dhën, dele të murrta nga Peshteri, i permendun per kullosë e gjâ të gjallë. – **hanori:** deash ase sqap i patredhun.

485-490 **kjori:** çarraniku, vendi ku ruhet tamblë; edhe kantinë, burg vene etj. – **koteci:** koshi i drithit.

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

«Kacaturrat»n'dorë shterngue,
 Kan nisë vathit me i u afrue, 505
 Dalkadalë e me shum droe,
 Si t' ki' n kënë tue shkelë mbi voe,
 Thue po shkojn hapat tue njehë.
 Kur, qe, nisin qëjt me lehë,
 Nji herë t' vogel, mandej t' madhe 510
 Posht - perpjetë np' r ato livadhe.
 Sidomos një qën «larosh »
 N' derë të vathit lidhë per hû,
 Kah ndien gjinden tuj u afrue
 T' â kerleshë, t' â krepature, 515
 T' ká nisë idhshem aj me ungrue,
 Turr tue marrë e hov tue lshue.
 Si lshon qëni naten m' nieri:
 Herë m' kambë t' mbrame ngrifu qiri,
 Hûnin n' pezm grise me dhâmë 520
 Grisi hekuratnper kâmë:
 Tash rri e hidhu edhë perhidhu
 Lsho perpara e bje permbrapa,
 Ke lidhë qafet fortë me kllapa,
 Kllapa hekrit n' farkë punue 525

NDERMJETSIJA

Nuk ká sosh si me shpëtue,
Hasmit m' shpinë aj per m' i u lshue.
Kqyr shka bâni aj Bec Patani !
Kur avitë âsht vathit t' berr' e,
Ulë kacuk permbas nji ferre, 530
Me dhâmë ksulen aj ká kapë
E tue e mbajtë naltë me grykë hapë,
Ndo 'i vizhvizhe edhë tue ndezë,
Nisë «laroshit »m' i u ngerdheshë.
Tue e pá q6eni, zên e tutet, 535
E si kij mbrendë stelit futet,
Kû, strukë m' ânesh, ndêjë kacuk,
Mâ as nuk lehi, as jashtë s' u duk.
At herë Beci e qaj Stak Breci
Hinë kaleças nen hajat, 540
Kû ken ndie se permbi shtrat,
Shtrue 'i lkurë viçi e mlue me plaf,
Fjetë dikush rrin e gerhat:
Nji Shkjá plak, i madh sa 'i trap
Shllungë lshue vetllat permbi sý, 545
Me nji hundë si shpuer ngerthye,
Qitë «zdragushë »e «allti»nen krye
Vjerrë fyshekët m' kaptuell t' katheders,
Si atà dhâmët e lmashketë t' kulsheders.
Dy langoj si lshojn m' kapruell, 550

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Kur t' a marrë pushka kundruell, Dy currilash tue i shkue gjaku: Kshtû janë lshue Beci edhe staku M' at të mjerin morë Shkjá.	
Qi gerhitte pa i a dá	555
E qi as anderr s' isht' tue pá, Se shka at herë ishte tue e gjetë. Nji herë Beci, ndersá fjetë Ishte Shkjau, armët i a ká tretë Edhë hjedhë larg n' një kaçubë.	560
Zgjohet plaku, don me britë; Por stak Breçi me një rubë Gati i rrin, n' gojë tue i a qitë, E s' e lën, jo, me piskatë.	
At herë lidhë plakut të ngratë	565
I a kan duert me brez mbas shpinës E tue i grahun m' tundë t' «martinës» E vënë para me u çilë vathin: N' fishkullim atý edhe thrrasin Shokët e vet, e mbasi dashit	570
Hojn kumonen edhe skjapit, Dhën e dhi kan lshue prej rrashit, Dá dý tufësh e drejt Sutjeskës I kan nisun hijes s' bjeshkës Neper halë e neper ah;	575

NDERMJETSIJA

Njëni prij e tjetri grah,
Rrugë mbi rrugë, e shtek pa shtek:
Si ato bishat nper shkorret,
Kur t' i marrë i ziu ezgjet.
Mbas sish shkjaue shkote tue u dridhë, 580
Me shtupë n' gojë e me duer lidhë,
Dër qi kapë ata janë n' cak
Të Shqypnis me Karadak.
Kur kan ardhë e dalë n' Shqypni
Edhë berret paten hî 585
Bukur kthelltë permbrenda n' breshtë
Prej kah Shkjaue s' kisht' pse me u dreshtë,
Bec Patani, një sý - xhixhé,
Ká thënë plakut: Halláll, mixhë !
Pse pak sande t' kem' tundue, 590
Vathin gjâjet tue t' shkretnue,
Pa na pasë ti gjak as varrë,
Ne pré mik, ne erzin marrë,
As thye vi, as luejtë kufi,
Veç e pse ti Shkjá ké lé, 595
Edhë bân hije mbi dhé,
Per shka faj kurrkund nuk ké.
Por mos kap mëni me né
Pse kjo nderë mund të gjêjë gjithkend:

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Lpýhen lopët, po thonë, me rend...	600
Veç një punë, po, mbaj n' mend:	
Se mund t' rrim na me duer m' i,	
Sa her knjazi i Malit t' Zi,	
Toçë me vënë e me raki	
E ashtu jerm edhe kllapí	605
Po ngrehë top, po dyndë ushtri	
Edhë del e bjen n' Shqypni	
Jo për t' marrun dhën e dhi,	
Si na marrë t' i kemi tý;	
Por për t' shtruemun një Shqypní.	610
Por për t' qitë Shqyptarët n' robni:	
Jo, për Zotin, lavdi Zotit !	
Se s' mund t' ketë n' mjet nesh faré godit	
Dër qi m' çika na mos' t' jesim,	
E shosho' it carâ' n e voters	615
Vendit mos t' i a kem' na shkulun,	
Edhë mbyllë deren me ferrë!	
Kshtû i ká thânë, e e ká shlirue,	
Edhë lânë e ká me shkue.	
N' ato fjalé qe se 'i djalosh	620
Del prej shkurrjet me një kosh	

NDERMJETSIJA

Ngarkue m' shpinë e 'i spatë vjerrë m' krah, Pa pushkë n' dorë pa thikë n' sylah, E pa ksulë, qyqari, m' krye: Koparanin brrylash shkye,	625
Dy kapakësh n' parzem shperthye: Plasë shallvar''rt e mârrë m' nja' n i T' pa ilik e t' pa tehri: Pulpat njeshë tanë gjalma e zhanga, Shtjerrë këputa e shtjerrë opanga:	630
Ujë djersitëe krejt llomitë, Gervishtë duer e gervishtë ftyrë: Mos me mujtë të mjerin m' e kqyrë Zemra n' bark per pa t' u lmeké Per shka date se kisht' hjekë.	635
«More»! i britten Lekët p' r' iheri. Ndore t' uej! pergjegji i mjeri Brimet t'' Lekvet ka' u trishtue, «Hutat»m' parzme q' i a ki' n vû. Se 'i i Mirditas kam qillue,	640
Lé në Mnelë, n' Bajrak të Spaçit, Ndêjë me shpi n' anë t' Kalivaçit, Mark Nkollë Gera êmnit m' quejn, Zeza e vedit, jo e tje' rkuej, Kumari me at Bec Patanin,	645

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

N' kje se ndie i a keni zânin:
Qi Ali Qorrin aj pat vrá,
Kur pat dalë ky n' vá t' pa vá
Me çue Becin lidhë nder pranga,
Por qi sod i kndohet kenga 650
Ke at ditë m' hutë i punoi çarku.
Po a thue ti jé, kumarë Marku?
Po i thotë Beci, tue i u afrue:
Kumarës doren ká shterngue,
E ç' janë falë faqe per faqe, 655
Si âsht zanati nder bajraqe
Të Shqypnis. Mande' e pëveti:
Po ç' t' ká sjellë këtij shkorreti ?
Shka t' ká hjedhë e prû n' ket dhé
Me sharrue nder ujq e Shkjé ? 660
Veç rreziku, lum kumara !
Persè sod, me kênë e mara,
Un me u gjetun në Shqypni
M' okë e m' copë, e m' plang e shpi,
Kû m' la Zoti e t' Parët e mí. 665
Por shka se rreziku i zí
M' çoi me u vrá me do shokë t' mi,
Edhë dola e ràsh n' Mal t' Zi,
Kû vendue kjeçë me 'i zotni
E kû shkue e paçë do mot... 670

NDERMJETSIJA

Shkue do mot, eh ! ndihmo, Zot !
Por as teper keq, me thënë...
Veç sa mos me mbetë pa ngrânë.
Kur, qe, tash, qi lufta u ndezka,
Vin e m' kapin rrezga - bjezga, 675
Edhë m' vënë per mbas urdis,
Per me çue zahire ushtris:
Nata e dita mue me m' shkue,
Si po m' shef, me kosh ngarkue.
Miré, po, sende un hikë u kam, 680
Jo pse lodhë e merzitë jam;
Edhë mârre kam gúr e shkam
E pershkue jam nper kto rrmore
Porsi iriqi neper shkorre,
Veç per t' ardhë e me u diftue. 685
Si Shqyptarë qi kem' qillue:
Se jue Shkjau âsht tue u rrethue:
Per mbas beset qi kje vû.
Per të dekun e t' varrue.
Mark Milani urdhen ká dhânë 690
Qi me 'i herë ushtriya e tânë
Me u dyndë sande prej Sutjesket;

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

E tue u shtrimun per rrânzë bjeshket, Para dritës me ndjehë n' Nokshiq, Per me u shti mandej n' kariq. Prande', ashtû si m' duket mue, Duen Thekë kambët edhë shpejtue, Punen Krenve m' u a diftue; Perse ndryshe, vetë po drue. Se me shkue puna fort vonë Mund t' sharrojë kjo ushtriya e jonë. Kshtû tha Marku. Me shosho' in At herë trimat bisedojn, Edhe dájñ qí Marku e Beci, Zhukë Isufi e njaj Stakë Breci, T' lëjshin shokët me plaçkë permbrapa. E t' u nisshin me t' mdhej hapa Per Sutjeskë, e ket dredhi T' Komandarit t' Malit t' Zi T' i a diftojshin me nji herë Ali Pashës e Krenve tjerë. E pse Marku s' kishte pushkë: E pa pushkë, si n' mal, si n' fushë, Sidomos në kohë të luftës, Punë e vshtirë âsht me shkue rrugës,	695 700 705 710 715
--	--

NDERMJETSIJA

Kshtû i ep staku njat «zdragushë» Me fyshekë e njat «patllake» Qi 'i herë Shkjaut per nen rradake I a muer Beci edhe u dha krah Por qi Staku n' ferrë s' i la:	720
Pse, tue u nisun shokët me berre, Pushkë e allti aj zier prej ferre, Kû ato Beci 'i herë i treti, Edhe i mêrr t' dyja me veti:	725
Pushken n' krah, alltin n' sylah. Marku at herë hjedhë koshin n' tokë, Edhe niset me tjerë shokë, Neper bjeshkë, me dalë n' Sutjeskë. Kur n' Sutjeské trimat kan mrrri	730
Te Ali pasha fill kan hî E i diftojn si Mark Milani Ushtris s' vet êmer aj bâni, Me u nisë naten per Nokshiq, per me i shti Shqyptarët n' kariq, Rruga e shtiqe tuj u zânë,	735
Tu' u a shti rrethin ânë e m' ânë.	

LAHUTA – Kangë e Njizeteparë

Ali Pasha m' kambë âsht çue
Krén e t' Parë aj ká bashkue
E t' kan nisë me kuvendue:
Si m' i a bâ e tek m' i a bâ, 740
E ne e mbramet edhe kan dá,
Per Nokshiq ata me çá;
Por tue e lânun një forcade
Treqind vetësh n' Sutjeskë dér n' nade,
Me Prêlë Tulin, Komandár: 745
Terri i natës, thonë, âsht trathtár !
Kështû punen dau Parija,
Edhe naten vija - vija
Per Nokshiq u nis ushtrijs.

740-745 Per Nokshiq ata me ça : të nisen, të drejtohen per Nokshiq. – tue e lanun një forcade : tuj lanë një fuqi ushtarake (një grup t'armatosun).

745-749 Terri i natës, thonë âsht trathtâr : dihet se në terrin e natës kur njerzija kërkon pushim, ndodhin tradhtit dhe shperdorimet tjera. – vija-vija : rreshta – reshta.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIZETEDYTË

TRINGA

ARGUMENTI

Natën Mark Milani rrethon Nokshiqin e paarmë. Ushtrijs shiptare, nga Sutjeska, është për rrugë kah pozicionet e reja. Në të zbardhun të dritës tetë taborre malazeze shpërthejnë sulmin mbi popullsin shqiptare të fshatit. Gjithkrah ushtar, qi djegin kullat e kasolla, plaqkisin e vrasin; malazeze të ngarkueme randë me rraqe të grabituna; pleq e fëmijë, që hikun; shtazë të turituna, që marrin malin. Në gjithë këtë mnerë e trishtim vetëm një kullë e bardhë dy katësh rrin në kambë e qetë dhe qetë t'ym, si përherë, në heshtimin e agimit. Një vashë që del në oborrin e shpës dhe duket ma e hieshme se drita e natjes, tërheqë vretjen e autorit. Para saj Poeti i vjen me dyshue, në mos e re tue qenë vajza, xh miqasi me ndonji shkja dhe e pret këte te dera. Kujtohet menjher se e motra e Curr Ulë Keqotës është bijë malsije dhe në zemër ndryn vrytytet mashkullore të votrës fisnike.

Tringë e quejn emnit Vashën, që jetën e rini ia kushtojë të vetmit vlla, tas një vjet në të shtrueme prej njaj varre me Shkjë. Për Currin motra blen bare e thërret doktora, mban shpën e marështron gjân, punon tokën e prwet miq. Varret ia lanë me lot të syve, por ato randohen ditë më tjetër. Ngjarja e stshme e gjen të

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

smuetin në çastet e fundit. S'din kurgja per shka âsht tuj ndodhë, sado që Tringa shef mirë fatin, që e pret ate e vendin. Kjo don të shfrejë në vajë, por dishka ia nxen frymen. Kujdesi i të vllaut, që po ia mbysin në shtratin e dekës, fati i saj robinë e shndrrueme, marrja, që do t'u sjellte eshtenvet të bekuem të dekunvet, janë kujtimet, që e ndrydhin. Ankohet per jetë që i fali Zoti, per ditë që priti; kujton nanen, që aq fortë e deshti në jetë e e thrret; përgjegjin gjamët e vllaut brì votres, zhurma e vigma e anmikut perher ,a ma afer. Hin e del prej shpijet, mshehet, mbyllë derën me drangë, turret te kryet e vllaut, dridhet, qanë, i gitet gjithëshka fjala Shkjà. Lott e nxetë të motrës bajnë të smuetin të flasë në jerem dhe të mallkojë pullaz e drrasa, që i lan cirkën me i ra mbi krye. Biseda bâhet perherë e ma e pikllueshme dhe smramit Curri merr vesh se Sllavët janë në fshat. Qon syt kah huta, por këta i terratisen. Siellet në tjetrën anë, fshan këthellë dhe me fjalet:“ Zot në doren tande paqa ra!“ ep shpirtë. Tringa i ndezë qirin, ia ven në parzëm, lutet, qanë, dihatë, e prekë, e puthë e rrokë, por vllaus'ep ma shêj jete. Tash kujtime tjera vrullen në trutë e vashës. Curri duhej lâ, e ndrrue, e vorrosë. A mujte a jo vetëm? Harron Nokshiq e Shkjè: mbytet në një oqean mendimesh. Vigma e anmikut, tashmâ tek dera, e tronditë. Qohet, puthë të vllânë per të mbramen herë, i lypë Zotit ndihmë e të falun, rrokë huden dhe del te dera. Gjuro Kokoti me një çetë Shkjè hudhet kah ajo per t'a kapë në dorë. Vasha Sokoleshë këthen huden, hjek gishtin, si burrë, dhe shkja rrzohet brìs. Tringa shtjen fishekun e dytë dhe merr të terhjek. Nji plumb mizuer ia skuq ballin e gjanë dhe bija Shqiptare, la në gjak, rrzohet te pragu i derës, por Shkjèvet s'u bie në dorë.

TRINGA

T ý, o Zot, të kjoshim falë !

Tash, qi zû drita me dalë,
Prej Nokshiqit ç' po veton,
Peja e vogel fort gjimon:
Mark Milani po lufton 5
Mark Milani, Mark Milica
Po rreh «huta»edhé «novica»
Prej Nokshiqit lak e m' lak,
Kah Shqypni e Karadak
Prap kan nisë me u lá sod n' gjak! 10
Se ky Marku, 'i trim i çartun,
Nat' n ushtrin e paska bartun
E na e qitka kah Nokshiqi,
Shkurres tue u pershkue si iriqi,
Mbasi besa 'i herë kje vû, 15
Dý ushtrit mos me u trazue,
Hylli i dritës per pa vezllue;
Edhë e derdhka staje - staje
Neper gryka e neper maje,

5-15 Prej Nokshiqit lak e m'lak: skâj më skâj të Nokshiqit.- **Shkurres tue u pershkue si iriqi:** kadalë fort prej pengesave e drojes, si iriqi qi nder shkurre pengohet nga gjembat.
15-20 pa vezllue: pa shëndritë.- **staje-staje:** K. XVII, 308.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Prej kah masandej mendote,	20
Mbasi afati i besës t' marote,	
M' shpinë m' i a lshuemun fulikare	
N' at Sutjeskë ushtris shqyptare.	
Ashtû befas: si prej s' epërit	
Ndo ' i herë orrli i lshohet lepurit,	25
Kur n' ndo' i driz t' a ketë soditë	
Ndêjë harû; edhë me i qitë	
Shqyptarët n' rreth, e si n' kariq	
Bercakë edhé krapuliq,	
Gjallë me dorë Marku me i zânë:	30
Nji me kthye n' shpi mos me lânë,	
Qi me u thânë gjindes n' Shqypni,	
Se ç' kob bâni Mali i Zi	
Mbi Shqyptarë, kur me furi	
Aj pat msý Plavë e Guci,	35
Mbasi dorë Krajlat e Mbreti	
I ki' n dhânë me i shtrue nen veti;	
Me u a vû «kapicen »m' krye,	
Gjân e mallin me u a rrmye.	
Se Shqyptarët po i qet n' dorë gjallë	40
Mark Milani, kurrkund máll	
Nuk e bâj, besa, ket fjalë:	
Se me i qitë n' dorë s' i ká dalë	
As vetë Mbreti të Stambollës,	
Jo po i del sod Knjaz Nikollës,	45

□

20-25 fulikare: K. I, 128.- befas: papritmas.

25-30 orrli: K.XIV, 143.- Kur n' ndo' i driz t'a ketë soditë: t'a ketë pá, kundrue në ndonji ferrë.- i n' kariq: K. XXI, 695.

TRINGA

Rreshkë per bukë e bâ sylah,
Priçet n' kambë e strugen m' krah.
Veç 'i frigë, po, i mjeri e kam,
Se ky Marku n' at rragam
Tash po e bân Nokshiqin dam, 50
Kû mbetë tjeterkush nuk ká,
Posë ndo' i cull, do pleq e grá
Sa per t' rujtë shpin e bagtin:
Tym per shpi pse marë burrnimi,
Mbasi u dha n' Nokshiq kushtrimi, 55
Se n' Sutjeskë shkjaun kishte dalë,
Se Shkjaut vendin i a ki' falë
N' at Berlin Krajl edhe Mbret:
Shka â m' shtatë vjet e m' shtatdhetë vjet,
Pushken n' dorë e zjarmin n' gjí 60
Në Sutjeskë rrâ kan unji,
Zot per t' dalun ksajë Shqypni,
Qi gjithmonë hoq keq e zi,
Kah po e kisht' bota lakmi.
Se as ajo ushtriya e jonë, 65
Prej Sutjesket nisë mâ vonë,
Se u nis Marku e muer perpjetë,
N' at Nokshiq s' ká enë prispjetë
Qi atý vendit zot me i dalë,
Edhë hovin me u a ndalë 70
Cetavet të Mark Milanit,

45-50 Rreshkë per bukë e bâ sylah: thá urijet e bâ barkut si rryp.- **Priçet...strugen** : opangë të grisuna...K.I,293.- **n'at rragam**: n' at shkamb , krep.

65-70 ká enë prispjetë: âsht kap endë, s' ká arrijtë akoma.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Kur të bâjë me u djergë prej planit Si lavë ujqish nper rribë t' murrarit Jo qi tham un me mend t' mija. Se edhë atý po t' ndollte ushtrijs E Shqypnis, fort punë e vshtirë Se Nokshiqi pshton pa u plirë, Shpijat djegë e gjâja rrmye, Me nji Mark shqype mbi krye, Qi m' i ká nja tetë taborre Tetë taborre, rrfé mizore, Derdhë nper mâje e strukë nder shkorre: Njerz të lém, po, me armë në dorë, regjë në diell, cangllue në borë, Të cillt per nen drrasë t' krahnorit Kan per zêmer ka 'i gúr vorrit ! Atà veç me vrà, me pré, Me rá plaçkë si ujku n' Shndré: Me t' a rrmye, po, dhén nen kâmë: Me t' lânë hû si hûnin n' lâinë; Pse edhé i moçmi 'i fjalë kuvendi: Lufton vendi e jo Kelmendi. Jo, po pra: paska kênë shkrue, Zi Nokshiqi sod me psue:	75 80 85 90
---	--

70-75 me u djegë prej planit: me u ulë nga rrafshnalta.

75-85 pa u plirë: pa u lá në gjak.- **cangllue në borë:** tëkurrë,forcue

85-95si ujku n'Shndrë: si ujku në muej të dimnit(dhjetorit).- **lufton vendi e jo**

Kelmendi: Banorët e Kelmendit janë të perme ndun per luftat me Turk;por këta per t' u a shvleftsue trimnín i a lëshshin mâ fort vendit se sá banorvet; këndej fjala e vjeter.

TRINGA

Zi me psue, keq me u shkretnue;	95
Pse sa nisi n' qiellë me ague	
Drita e bardhë e besës afati	
I maroi, se ç' t' i ndëj gati	
Mark milani, mustakgiati,	
Edhë ushtrin me 'i zâ lugati	100
N' at Nokshiq ç' t' a ká ndersye,	
Hovin aj ç' t' i a ká shperthye,	
Per me vrá, po, e per me pré,	
Per me djegun gúr e dhé:	
Fill n' Sutjeskë ata me dalë,	105
Shqyptarët per me i zânun gjallë,	
Me u hjekë armët, keq me i shnderue,	
Knjaz Nikollës rob me ja çue:	
Knjaz Nikollës, po, ke Cetina;	
E mandej aj vetë nder shkina,	110
M' sý «kapicen»petull ndê,	
Dredhë mustakun kacadrê,	
Me u levdue, fort me u krenue,	
Me zânë qiellë e me zânë dhé:	
Se mâ trim se mue nuk ké,	115
Kah bjen dielli e hâna lé.	
Si me krisme e me zhaurrimë.	
Me rropame e bumbullimë	
Shkputë një rreshpe vetlla s' malit	
Poshtë rrmores shamet zallit:	120

110-115 M'sy kapicen petull ndê: vû kapicen më njanin sy në ma dhshtí.- **Mustakun**
kacadrê: K.VII, 114.

115-125 zhaurrimë: krizma, qi ep mali, kur rrzohet.- **rreshpe vetalle s' malit:** shist qi
tërmohet (shamet) nga një strehë

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

**Kshtë ushton gjama dës e planit,
Kah ushtri e Mark Milanit
Mbi Nokshiq lshon me furi,
Vendit shkaperderdhë flauri:**

Si atá korbat nper ajri, 125
**Kur, tue i pá n' kullosë nper arë,
T' ketë qitë m' ta ndo 'i pushkatár.
E sikúr njetà gjutarë,
Me shumicë qi dalë per gjaje**

Krés njaj pyllë a njaj ograje, 130
**Larg shoshoqit hallakatë
E tue krisë e tue hukatë,
Zagarët tue ndersye pá dá,
Per rreth vendin shkojn tue e lá,**

Per me trêmë bishat nper pisha, 135
**Per me trêmë derrat nper ferra
Edhë shokvet, ngujue n' pritë,
Per shëj pushke m' shtek me u a qitë:
Malazezt kshtu krës s' Nokshiqit,**

Shpirtin ferrë si lkurë iriqit, 140
**Tue vikatë, tue hallakatë,
Hinë me djegun tbana e stana,
Me djegë shpi e me djegun gji,
Me thá vithnat me bakti,**

Çaklat me plaçkitë nper shpi: 145
Ktû nji ti, atjè 'i kusi,

shkambijsh në mal.- **dês e planit:** vrrinit e fushave.- **flaurí:** si byku, qi hjedh era.
130-135 hallakatë: K. XVI, 127.- **tue hukatë:** K. XV, 10.145-150 **Ktû nji tî:** vozgë,
kade e madhe vënet.

TRINGA

Kndej një zhangë, andej një opangë,
Tlyen e djathë, sheka t' pa rrathë,
Kallamoq, grunë e tagji:
Atý - ktû tue vrá ndo 'i fmí 150
Rát në shtrojë, a ndonji plak,
Qi s' don gjân me lshue pa gjak:
Me u vrá don me Karadak,
Me 'i kubure t' pa kandak,
Njanit sý verbue, krejt mbetë ! 155
Dyndet tymi rê perpjetë,
N' flakë e n' shkendiya lkuqë rri shpati,
Mnderet m' kambë me t' u ngri shtati !
Trêmë baktija mârrin malin,
Hikin gjindja mârrin zallin, 160
Ngasin grát neper errmore,
Djepat m' shpinë e fmin per dore:
T' mjerët e vocerr tue lotue,
Neper terr tue zânun m' thue,
Ço e rrxo, po, si njato rikat, 165
Kur bâjn hapin me shpejtue !
Randë me çakla ngarkue çikat,
T' giatë çomagen n' dorë shterngue.
Shkojn tue u grahë, qyqet, bagtivet,
Qi kan mujtë me u pshtuem urdivet 170
T' Mark Milanit. Qêjt e stanit
Para e mrapa me t'mdhej hapa
Shko e eja e gjân avit:

150-155 Me 'i kubure t' pa kandak: të pa kokë të druajtë, pa qytë

160-170 tue zânun m' thue: tuj marrë më thue.- çomangen: shkopin e barivet.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Njâ' n avit, tjetren turit, Reshi tufë, e mandej nzit Me u grahë kambve, me hitatë, Qêjt bari si e kan zanát: Thue se 'imend edhé atà vetë I' n tue e diejt, po, qêjt e shkretë, Se po mûjt tý Shkjau perdhuni Ndonji herë me t' zânë perfundi, Aj t' vên m' zêmer gúr e krep, Me gúr t' pushkës lkuren t'' a rep T' a xjerrë shpirtin per gazep ! Atý - ktû ndo 'i plak i mbetun, Bâ dyfish e m' shkop pështetun, Kaliboç ndo' i kalamâ, Shifet rrugës kah hecë tue fshâ, Me një dêm a kál per lakut, Brishtun kthetrash s' Karadakut. Edhë tash e mbasandej Prej një fshati n' fshat pertej Vrrasin grát, sa kurr kan n'krye: Ah hik, dhé, se Shkjau ká msye ! E sikur, ndo' i kalamâ Tue kthye n' mbramjet n' shpi me gjâ, Rrugës shkon lisat m' gur tue gjuejtë Mbrendë kû strukë t' jenë zogjt me bujtë, Trêmshim zogjt prej lisash dalin, E një fushen, një merr malin,	175 180 185 190 195 200
---	--

170-180 turit: frigsoje, treme (vetëm per bagtí).- Reshi tufë: bani veni para në tubë.- me hitatë: me shpejtue.

185-190 Kaliboç:më shpinë, ngarkue në qafë.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Si me gjuejtë shkerbé n' lisni !
Ktû vra 'i plak, atjè nji fmi,
Ktej nji grue, pertej nji dhi: 230
Dikê dekë, dikê varrue:
Njâ' n lsho m' prroskë e tjetrin m' prrue:
Mendt e krës me t' u dermue !
Lshojn Shqyptarët bagtin at hera,
Hjedhin plaçkat neper ferra, 235
Edhè vrap hikin si era:
Njani shkorres, tjetri rrmores,
Kush i urë e kush terthuer,
Pa kqyrë driz, pa kqyrun gúr,
Veç si t' pshtojn prej Shkjaut mizuer. 240
Se ç' t' u dha brima e ulurima !
Se ç' t' u dha gjâma e piskama !
Fmija vrrit, nanat gerthit;
Çikat kjáj e nuset fshâj,
Fshâj e kjáj pre' atij gazepit ! 245
Herë rri e struku mbas ndo 'i shkrepit,
Mbas ndo 'i stomit, mbas ndo 'i rrapit;
E prap lshou mandej n' pikë t' vrapit,
Shkapercè ledhe e gardhiqe,
Edhè zhduku neper rrmiqe, 250
Nper rreshpoja, kodra e brigje,
Pushkvet t' Shkjaut veç si me u pshtue.

235-240 Njani shkorres, tjetri rrmores: njani neuer çufrra,tjetri neuer brîja të pjerrta.- **Pa kqyrë driz:** pa këqyrë ferrë.

245-255 mbas ndo 'i rrapit: mbas ndonji çinarit (Platanus).- **ledhe:** mure.- **neuer rrmiqe:** wende thik,fort të pjerrta.- **Nper rreshpoja:** neuer rreshpe wende me rrasa.

TRINGA

Turitë gjedhet e terbue, Bishtin héll mbi shpinë shtangue, Hidhen, ngasin, mârri shpatin, Hingllojn mazat, shkrefin vrapin, Marrin malin dhên e dhi: E një plûhen nper ajri Çohet njëgull, qi, perzi Me njat tym t' agushtë, të zí Tbanash s' djeguna e mbi krye Ndê, s' të lën me pà me sý; Si na kurr me sý mos pashim, Kahdo ardhshim, kahdo rashim ! Ke, qe, sod ofshe ! me pá Po na duhet, si një Shkjá Aj po mujtka me na vrá Per shêj pushke, e flakadâ Me na djegun trollin t' onë, Me na i rryme dhênt me kumonë; Edhe shkinat e Cetinës Plaçkat t' ona m' i a vû shpinës, Porsi mushka, e lak më lak, Me i qitë tej në Karadak: E t' u tallë shoqe me shoqe, Ato mrûme Kollomoqe,	255 260 265 270 275
--	--

260-265 Me njat tym t'agusthë: qi të merr frymën: rreshtë:çohet njëgull, qi perzie me një tym t'agusthë të tbanave(kasollave) të djeguna e ndê (shtrî) mbi krye, a' të lën etj.

270-280 lak më lak: shtek më shtek, qafë më qafë. K.XVI,237.- - **Ato mrûme kollomoqe:** me fytyra të gjashme me bukët

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Me na shá, n' shpotë me na vû.	
Njana tjeters t' i u levdue:	
Se kaq shpija burri m' dogj:	
Kaq Shqypatarë kso jete m' hoq:	280
S' ká mâ trim se njiky êm - shoq !	
Por një çudë un jam tue bâ.	
Per njet shpi tej n' at shullâ,	
Mshilë dritsoret, dyert avitë,	
Qi si rishtas dán goditë	285
E po ndêjka tym tue qitë:	
Edhé m' paska 'i vathë per bri	
Plot me dhên e plot me dhi,	
Me 'i qên n' stel, uk i terbue,	
Kál e gjedhe në katue:	290
Nji pendë qé lidhë krye per krye,	
Bukuri me u pá me sý:	
Nji pash brynat hânë ngerthye:	
Nuk ká djerr, jo, as nuk ká qerr,	
S' ká tavig qi mund t' i thejë:	295
Pesmdhetë qese blé në Pejë !	
Prap, si 'i mot ç' do tjetër mot,	
Grunë n' hambár, kotecat plot,	
Si mâ i miri n' Plavë e n' Hot.	
Me gjithkta kush s' âsht t' u pá,	300

---

e mbrume të misrit.- **n' shpotë me na vû:** me na tallë, tuj na vû në lojë, me na shpotitë.

285-295 n' stel: në kaçorre të qenit.- **Kál e gjedhe në katue:** kál, lop e qm n' aher.

295-300 S'ká tevig: s' ka kulár.- **Pesmdhetë qese:** çmimi shumë i naltë (1 qese= 500 rosh) për të kallzue vlerën e qëvet.

TRINGA

Poshtë perpjetë atý tue ngá,
As me çakla m' shpinë ngarkue.
Per me hikë e per me pshtue
Dhën e dhi, lopë edhë qé:
Sado qi tash shkina e shkjë 305
Asajë shpi fort na i janë qasë:
Shkjét me armë, shkinat me thasë,
E me strajca, kosha e zhaba:
Si zanát qi u ká lânë baba,
Me mbajtë cullt me gjâ të huej, 310
Dér t' u hecë kunglli mbi ujë.
Porse kunglli, si po thonë,
Aj s' po hecë mbi ujë gjithmonë...
Veç, po, 'i vashë un jam tue pá
Vashë të ré n' xhubletë të bardhë, 315
Me një rubë rreth ballit ardhë
Qi mje m' vetlla m' i ká rá;
E derdhë flokët jashta shamis,
Dalë më paska m' dér të shpis,
Njanin brryl m' ballnik ngujue, 320
Ndêjka e kqyrka m' kâmbë harû
Si Nokshiqi rrin t' u kallë,
Plaçkë si bâhet gjâja e gjallë:
Si nper prroska, rrgallë e záll
Jesin dekun grá e fëmij 325

315-325 Vashë të ré në xhubletë të bardhë: çupë, vajzë të ré, veshë me xhubletë vajznimi të bardhë, në shêj se âsht endë e pamartueme (virgín) . - **Njanin brryl m'ballink ngujue :** pështetë me brryl në ballin e derës . - **harû:** shtang.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Per nen plume t' Malit t' Zi.
Por se prap kurrkund neshtrasha
Mue s' a dán, ka' e shof m' at derë,
Se ká menden me hikë vasha
E me u bá ajo me shokë tjerë, 330
Per t' pshtuem vetë edhé bagtija,
Pa t' cillat s' ká t' gjallë Malcija.
A thue, Zânë, mos kjoftë premtue !
E ré vasha tue qillue,
Mos të ket ajo gabue 335
Me ndo' i Shkjá me u miqasue;
E prandej, n' uzdajë të mikut,
S' dahet shpis as çarranikut
E harû m' rri pshtetë ke tbana?
Pse edhé t' mirë po e kisht' bâ nana: 340
Ardhun shtatit si «breshana»,
Sýnin hýll, ballin si hana,
Dishka njethë si molla m' rrêm,
Si ajo lulja shperthye m' gêm:
Qi ke dalë m' ká ashtû te dera, 345
Sikur bân me çilë prandvera;
Sikur bân dielli me dalë
Neper aha, brej e halë:
Kaq gjâ t' mirë Zoti e ká falë !

325-330 kurrund neshtrasha...s'm'a dán: s'm'a mehr mendja fare.

330-340 Zânë: K. II, 50. - S' dahet shpís as çarranikut: s' d. shp. As dallapit të bylmetit.

340-345 Ardhun shtatit si breshana: me trug të hjelltë die të drejtë si breshana. -

Dishka njethë: këndellë, lulzue.

TRINGA

Mos e thuej, bre burrë, at fjalë !	350
Se per lila e karajfila,	
Per zymyla e per bylbyla,	
E per gurra neper curra:	
P' r ato hije neper vrrije,	
P' r ato flutra neper zalle:	355
Pasha Orë e Shtozovalle,	
Pasha t' rijt e pasha veren,	
Per sa bjeshkë e lule bleren.	
Mâ fisnike 'i vashë s' e ké,	
Kah ndritë hâna e dielli zé !	360
Se edhë ndollë, bre, ká shqyptare.	
Fisit t' mirë, e deret bujare:	
Vetë e bija e Ulë Keqotës,	
Kênë gjithmonë ky buka e botës:	
N' zâ per pushkë, urti e fjalë,	365
Lypë n' kuvend e pvetë n' Xhibál:	
Koritë s' ká, jo, tatë e nanë	
Sa kjenë gjallë e shpirt pa dhânë,	
Jo koritë kjo sod per s' dekuni	
Tatë e nanë tue u kalbë në vorr !	370
Qi i kan lanun plang e shpi,	
Tokë në mal e tokë në vrri,	
Vathin tok me dhên e dhi,	
Si mâ i miri në Malci.	
Se as kend t' vetin Tringa s' m' ká:	375

355-360 Orë e Shtozovalle: fytyrat mitologjike bâmirëse, pranej shtoj, Zot, rrjeshtin. -
bleren: blerohen, gjelbërohen

365-370 n'Xhibál: këshilli i pleqvet, i ngarkuem prej Turqís per të pershtatë Kanunín
docketár nder Malsí.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Tringë m' i thonë, po, asaj bi malit: Veç Tynzonë edhe një vllá, Njat Curr ulen, pika e djalit, Po, me i prekun kryet më trá Qi ajo e don si sýt e ballit:	380
E qi as fat me i qitë s' desht vedit, Virgjineshë por ndêjë ká n' voter T' t' et, per t' pasun vllán per s' ngiatit, Qi m' i u bâ kjo nanë e moter.	385
Veç orzezë Tringa m' kisht' lé, Me i u dhimtë gurit e drunit; Pse i vllaj vjet, tue u gjuejtë me Shkjé Atjë n' bjeshkë per punë t'hoqunit Me dý plume kje varrue:	390
Edhë tash, qe, mbushet vjeta, Se rri n' shtroje tue lingue, Pa mujtë kurr me u çue m' kambë t' veta. Natë e ditë motra tue fshâ, S' kursen shtek as s'kursen pare:	395
I suell mjekët kû i' n kênë mâ n' zâ, Blé melhême i ká edhe bare. Por i vllaj mâ mirë nuk bâni, Fill, i mjeri, âsht shtri per dekë. Edhë jerm flet me 'i gjymsë zâni: Veç qi nisë s' ká enë me hjekë.	400

380-385 Virgjineshë: vajzë, cucë, qm i âsht kushtue Perendís per të ndejë e pamartueme. -
orzezë: fatmjere.

385-390 per punë t' hoqunit: per punë të kufinit.

395-400 melhême: mehleme: bare t' undyrta, qm zbusin varrët.- jerm: kllapí smundje,
çart.

TRINGA

Marrë mendsh Tringa asi gazepi,
Natë e ditë i rri te kryet:
Si ajo nana fmis ke djepi:
E as kurr, s' mjerës, s' i teren sýt.
S' han, as s' pin, as fjalé nuk flet; 405
Sa per t' pritë miq e kumarë,
Ndonji shoqe çon e thrret;
Gjânë raditë neper rrogtarë.
Por, kur drita at herë tue gdhi
Nisë ká Shkjau vendin me çartë, 410
Stane e tbana me i bâ hi,
Hikë kan shoqet e rrogtarët,
Vrap tue shkue nder shpija t' veta,
Gjindes s' vet per ngiat m' i u gjetë:
Edhë kshtû tash Tringa e shkreta 415
Qyqe n' shpi me t' vllán ká mbetë.
Mendsh si mârrë ishte per vllá,
M' kambë dikúr çohet e mjera,
Edhë del në derë me pá,
Palë 'i herë se ç' isht' potera. 420
E kah qiellin shef n' tym mlue,
Kah shef zjarmin poshtë tue zbritë,
Edhe pushken ndien tue vlue,
Shkjé edhëshkina shef tue u avitë:
Shef Nokshiqasit ke ngasin, 425
Rrege e prroska n' gjak t' u plirë:
Ndien si cullt e grát gerthasin,
S' epri Shkjau ka 'i gjuen pa mshirë,

405-410 Gjânë raditë: vendon, rahaton, mban gjân e gjallë.

425-435 Rrege e prroska n' gjak t'u plirë: K. III, 54, të lame në

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Edhë atý me hikë i epet,
Kamben zbathë e sido veshë, 430
Rrugë pa rrugë me kalue repat,
Me shokë t' vet ajo me u ndeshë.
Por nder mend qe po i bjen vllau:
Si un tash vllán vetun m' e lânë ?!...
M' shtroje ràt me m' a pré Shkjau, 435
Pa mûjtë kush ndihmë m' i dhânë?!
Edhë hovin ndalë e ká.
Por, kah zhduken fushës e shpatit
Vrap Nokshiqsit tue ngá,
Të perqethtë atý i bje shtatit: 440
Pse trûç para mendes s' sajë
Shtrohet kobi qi isht' tue e gjetun,
Edhé shef, po, se mâ uzdajë
Në ket jetë per tê s' kisht' mbetun.
Shokët e vet kush hikë, kush deké; 445
Zbritu s' epri shkjaui mizuer:
Vllau i vetun n' shtrojë tue hjekë;
Qilla e naltë e toka gúr,
Kuej m' i u pshtetë?... kah me shpëtue?...
N' djersë të ftoftë i rihet balli; 450
Per urë derës njâ' n brryll ngujue,
N' gjak lá i duken mali e zalli.
Don me kjá; me kjá nuk mundet:
Dishka fytin i a zû njak.

---

gjak.- me kalue repat: mundohet, rropatet të kalojë.

440-445 Pse trûç: grumbull.

450-455 i rîhet: i rîtohet, i djerset.- Per urë derës: K. V, 29.- i njak: K. I, 6.

TRINGA

Per nen parsme zêmra i lkundet, 455
Prej trishtimit i pikë gjak.
Kah t' i a majë?... shka të bâj e mjera,
Kshtû lshue dore prej gjithkuej?
Zên e yhotë me vedi at hera.
Un veç n' shkosha me u mbytë n' ujë! 460
Se Shkjau vllán tash po m' a mbytë:
Drita e sýut per dekë aj shtri!
Mue tash po m' verbon t' dy sýt,
Rob tue m' mârrun n' Mal të zi:
Me turpnue, po, un nanë e tatë, 465
Nanë e tatë n' vorr me i koritë,
Me zi ftyren vllaut të ngratë,
Marre fisit un me i qitë !...
Po si mordja me m' harrue ?!
Nanë e tatë tue u kalbë nen dhé ! 470
Vllau, qe 'i vjetë, në shpi vorrue !
Qyqja moter rob nder shkjë,
Me bâ kryq kjo në tre vend,
Vedit me i a njitun shkinë,
N' gjûhë të huej me zânë kuvend, 475
Me sherbye n' Shkjá si robinë !
Si s' u shkputka 'i buzë prej malit,
Per nen vedi mue me m' zânë;
Si s' m' gjoj moti bjeshkës a zallit,

465-475 mordja: deka (në të folun të grave). - Me bâ kryq kjo në tre vend: me ndrrue besimin tuj pranue shêjin e jashtëm të Shkjevët (Serbvet), të cilët bâjnë shêjin e krygjës në trí, e jo në katër, si katolikët.

475-480 Si s' m' gjoj moti: rufeja, vetima.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Me t' pshtue erzi, o e zeza nânë !	480
E qe tash andej pertej	
Nper do aha e lisa t' mdhej	
Zi nji tym nisë rê me u çue,	
Po nisë flaka me vezllue,	
Ndiheh shkjet si ujq tue ulrue,	485
Tue vikatë, tue u hallaktë,	
Fort tue u dhânë, fort tue u perpjekë,	
Kah i a hinë shpijat me djegë:	
Edhe shkinat poshtë - perpjetë	
Nga nper zalle e nper rrgalle.	490
Thirr shoshoqes larë e m' larë.	
Tue u zgerdhi, tue bâ poterë:	
Herë tue u shá e herë tue u tallë,	
Kah po ndjekin gjân e gjallë:	
Qi terbue hikin lak m' lak,	495
Per me i zânë e me i qitë n' lak	
E me i nisë per Karadak,	
Kû po hahej bukë e gjak.	
Si ajo suta shoqesh dá	
E n' blerim t' njethtë ajo rá,	500
Lshohet zhgjetë e turrshim futet	
Mbrendë në breshtë, tue u dridhë prej tutet,	
Kur gjuetari m' tê ketë shti,	
Per pa mûjtë por m' tokë m' e shtri:	
Njekshtû bredhë ká Tringa n' shpí	505

490-495 Thirr sh. Lerë e m' lerë: shpat më shpat, (lerë= vend me gur e koçekë). - Tue u zgerdhî: tuj u zgerdheshë.

495-505 suta: dreni. - n' blerim t' njethtë: në blerim, në livadh të gjelbëruem, në bår të njomë. - breshtë: K. IX, 250.

TRINGA

Zbé si qiri, buzet xi,
Kur ká pá zjarmin kundruell
E ká pá se Shkjau ish' hullë.
Hin me turr, e pa diejt gjâ
N' at trishtim se ç' isht' tue bâ 510
Me shul deren ká merthye:
Thue s' din Shkjau si m' e shperthye...
Qi kurr gjâ atij mâ per dore
Nuk i vjen, se dyer me thye,
Shpija e tbana me bâ rrmore: 515
E mrrudhët e m' kambë shtangue,
Djerrun sýt, t' perqethët tue i shkue
Neper shtat e tue merdhitë,
Si t' isht' plajmi borë tue qitë,
Rrin harû mbrenda shpis s' vet, 520
Porsi t' ishte nji shauret.
Veç, tue krisë zhurma e potera,
N' lak pertej, sýt hera - hera
Si hajnisht i dredhë kah dera:
Sýt i dredhë e prap i bredhë 525
Para vedit me shpejti,
Trêmshim tu' i rrot' llue np' r ajri,
Ka' ajo shef se e vetmja uzdajë
Me i pshtuem vllau e erzi i sajë,
Po ishin veç njato pak drrasa 530
T' breme krijët e t' tanë plasa:
E qi as giatë puna s' do t' vete,

515-525 me bâ rrmore: me shkretnue. - Djerrun syt: me sy të tre tun. - plajmi: K. I, 81. - shauret: lugat.

530-540 T' breme krijët: të breme tëjet, prej krymbit të drunit.-

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

E ato Shkjau do t' i shperthete !
Prej t' kobshmit trishtim qi ká,
N' shpi gjithshkafja i duket Shkjá; 535
Shkjá vargoni, e Shkjá «carani»,
Koshi Shkjá, e Shkjá kazani,
Mark Milan çarku i duhanit:
Magja shkinë, e shekat shkina,
Shkina rraqet vjerrë nper kthina. 540
E si ngusht kúr gjindet nieri,
Ati i epet si pa hiri
Me thirrë: Nanë ! kshtû Tringes s' shkretë,
Pa kend ndihmë, o zot! n' ket jetë,
Mnderet goja rreshkë e idhnue, 545
Qyqe vetun n' shpi ngujue,
Me një vllá fill tue marue
Kaherë ftofë të mjerit kama !
Atý n' mend po i bjen e ama;
Edhé i bâhet se po e shef, 550
Per urë voters zanë m' njâ' n tef
Shi kû ajo zakon dikúr
E kisht' pasë me ndêjun, kúr
Mazen m' zjarm me lugë perzite,
E qi Tringës, kur fmi enë i' te, 555
Aq fort anda pasë i a ki' te.
Edhë nisë disi m' i u njallë

Magja, shekat: orendí shpijake, ku ngjeshet e mbruhet buka: kû mbahet bylmeti.
-nper kthina: K. XI, 57.

550-555 zanë m' njâ'n tef: xanë vend m' njaneën qoshe.- Mazen m' zjarm: hae e
zgjedhun nder male, një lloj quellit i ziëm per kadalë në tlyen.

TRINGA

N' shpirt uzdaja, e me i u kallë
Rrezja n' sý e mollza m' ftyrë,
E at urë votre m' nja tue kqyrë 560
Ah, moj nanë ! po i thotë: kû jé ?!...
As s' po shef se shkina e Shkjé
Po duen Currin me na pré ?!
Por nana isht' t' u kalbë nen dhé !
Kush s' i gjegjë, jo, Tringes s' shkretë, 565
Veç se i vllaj... me í gjamë të letë !
N' at gjamë zêmra i shkrifet n' váj !
E tue dnesë, lott tue i shkue rrkajë,
Harrue vedin edhé Shkján,
S' mendon tjeter veç se vllán: 570
Edhe shkon e i rri te kryet.
Puthi ballin, puthi sýt:
Ftyren laja n' lot si rrkaja
Laja n' lot të sývet t' ballit !
Aty jemi po i del djalit, 575
E ka' ashtû ndien tue i pikue
Dishka ftyrës, rrin tue mendue,
Se po âsht cirka tue cirkue
E se jashtë isht'tue rá shi,
Me 'i zâ t' mârrët e si n' merzi 580
Vedmevedi thotë: Perzèt !
Mori shpija metshi shkret !
Urth e Lmashk per rreth u mlojshin !

565-570 tue i shkue rrkajë: tuj i u derdhë si kroni, si fiskaja e ujit
si gurra.

580-585 Perzèt: perzota = e thashtë Zoti. - Urth e Lmashk: sher
mashek, hurdhe, lerth (Hedera) e lëmyshk, myshk.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Brevë e gjarpen n' jue u perftojshin !	
Si kaq shpejt ju me pikue ?!...	585
M' voter cirken me m' a lshue ?!	
Jo, mor vllá, motra i ká thânë,	
Se ato cirka shiut nuk janë	
Qi nper hatlla pikojn m' voter:	
Por janë lott e s' ate moter !	590
At herë vllau, bâ dhé në ftyrë,	
Sý per sý motren po e kqyrë,	
Me do sý krejt cangullue!	
E letë doren tue i a lmue,	
Si n' kllapi i ká ligjirue:	595
Po ti, moter, pse me kjá ?!	
Zêmren dýsh pse me m'a dá,	
Tash qi m' erdh shpirti me dalë,	
Frýma n' zêmer tue m' u ndalë ?!	
Po a lânë t' paskam me hjekë zi ?	600
T' paskam lânë pangrânë, pa pi,	
Veshë e mbathë edhë stoli	
Jo si shoqet në Malci ?!	
A se folë t' paskam un randë:	
Persè ti 'i çikë e pa nanë,	605
Sa valë t' kênka i vetmi vllá,	
Huj' per burrë, ndoshta, me t' rá ?!	
Motra doren m' ballë i a vên,	
Amel fjalen ç' po i a kthen,	
Pastên vllaut t' i a strukun krahit:	610

590-595 cangullue: K. XI, 169.

610-615 Pastên: postêhen, batanín e punueme në vend.- moj

TRINGA

Amanèt, moj njomza e ahit,
Po kû jé ?... shka jé kah thue ?...
Po a kaq jermi t' ká ngushtue ?...
Se tý motra s' t' u martue,
Per pa u kalbë ajo nen dhé ! 615
Kurr mâ randë se sod folë s' m' ké !...
Tjeter tatë nuk kam as nanë:
Amanét, mos me m' pasë randë,
Per një fjalë qi due me t' thânë !
Qýsh, mor vllá qe, tash një vjetë 620
Nuk t' u njom ky shtat i shkretë ?!
Qysh s' t' u mkam ky trup një hera,
Sa me u çue me dalë ke dera ?!
Si s' t' u thá motra, e thafté vera !
E thafté vera, si e ká thá ! 625
Po un qýsh shkoj me ndêjë rob n' Shkjá !
Vetllat Curri atý ká vrâ,
E si 'i herë mârrtas ká fshâ,
Po i thotë moters per nen zâ:
Po ti, Tringë, shka jé kah flet ? 630
Rob në Shkjá tý shka po t' qet.
Na n' Nokshiq, Shkjau n' Karadak ?...
S' të lshon fisi, jo, pa gjak,
Me t' robitë, me t' çue nder shkjë,
Edhé pse un t' kalbem nen dhé. 635
Motra, lott me rubë tue i fshi
Ah, mor vllá ! po i thotë n' dashtni,

---

njomza e ahit: gjetht e parë t' ahit, kur ky gjelbërohet.
625-630 mârrtas: tuj i u këputë fryma.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Ndoshta jermi s' t' lën me ndi
Si vlon pushka n' mal e n' vrri:
Se sod Shkjau n' Nokshiq ka hi. 640
Ku po bân t' madhe kerdi,
Shpija e stane tue i bâ hi,
Tue plaçkitun dhên e dhi,
Tue vrá pleq, e grá, e fmi !
N'at fjalë Curri se ç' asht xi, 645
E me 'i zâ me t' zi me u ndi,
Po i thotë moters si n' kllapi:
Paska hi, thue Shkjau n' Malci ?
Po n' Nokshiq, po i thotë e motra
E shi tash zbriti nder kodra, 650
Kû po djegë aj gúr e dhé !
Atý Curri se ç' âsht zbé !
Kthelltë një herë se ç' ká gjimue !
Per rrshit «hutës»sýt i a ká lshue,
Tash një vjetë n' kûj ajo vjerrë ! 655
Edhé sýt nisin m' i u errë,
Fija e mendes nisë m' i u djerrë:
Po zên fryma me ju ndalé,
Sa me t' zi m' i u ndie kto fjalë:
Zot, mâ zi se njekshtû a ká ?... 660
Ndore t' ande paça rá !
E sjellë marë, shtrihet per dekë,
Edhé nisë ká atý me hjekë.
Tringa qirin shpejt e kallë,

655-660 m' i u djerrë: me i tretë, me i hupë, me e bjerrë fytyren e mendes.

660-665 Tringa qirin shpejt e kallë: ndezë qirin e dekës, si

TRINGA

E xi n' ftyrë, bâ karabojé, 665
Mêrr e i bân me të kryq m' ballé.
Tue thirrë Krisht e tue thirrë Zojë,
Dér qi vllaj per t' mbramen heré
Hoq e u dá kso jete s' mjerë.
Ç' po bân Tringa e mjerë t' u lvyrë 670
Rrokë ká vllán e ftyrë per ftyrë
Puth e kjáj e me lot láj;
Dnes e fshâj e shkrifu n' váj:
Dhimet zêmra ka'i pelset,
Per at kob të zi qi e gjet ! 675
Por, tue kjá, tue dnesë mbi vllá,
Nisë me vedi me mendue,
Se vllau petkash duhej ndrrue,
Se në vorr aj duhej çue,
Nanë e tatë kû i' n kênë vorrue. 680
Veç se prap ajo u mendueka:
Mirë se vllau petkash u ndrrueka,
Por si i bâhej me e shti n' dhé,
Jashta Shkjau tue djegë, tue pré,
Shokët kush mbetë, kush hikë e tretë, 685
Vetun qyqe un në ket jetë ?...
E lën vaj' n e mâ nuk kján:
Veç harû tash kqyrë të vllán,
Tash kqyrë hatllat, tash kqyrë çaklat

---

bâjnë kristjant, të cilt i vën në parzëm një qiri të ndezun atij, qi është kah des. -
bâ karabojë: ngjyrë e zezë, me të cilën ngjyhen petkat.
670-675 t' u lvyrë: tuj u përshtirë, tuj u përlëkurë, tuj u shprishë

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Para e mbrapa, e tej n' odë tjeter	690
Ndo' i figure a 'i plis të vjeter,	
Kurrkund sý 'n ajo pa e ndalë:	
Herë, harû e ashtû pa fjalë,	
Soditë oden fund e maje,	
Thue po ká kund farë uzdaje,	695
Se po âsht kush qi me i ndihmue.	
Por gjithshkafja n' odë rri shue:	
Hije deket e ká mlue,	
Si nji vorr të kisht' qillue.	
Nisë atý ajo me u frigue	700
N' at vetmi, e me mendue	
Shka per t' dekun kish' pasë ndie	
Tue kuvendë, sa kisht' kênë fmi,	
Edhë 'i djersë e ftoftë e mlon.	
M' voter flaka kah fershllon,	705
Kah ndien ûnen m' zjarm tue çijzë,	
Neper hatlla mijt tue lvizë,	
Të perqethtë asa' i shkon shtatit,	
Edhë shpinen mâ per s' ngiatit	
Murit t' vrashtë i a njeshë. Kahera	710
Asht tue u matë me u çue, e mjera,	
Me dalë n' âne, kû zanát	
Asht n' Malci me ndêjun grát,	
Per me zjerrë petkat e t' vllát	
Por me u çue nuk âsht tue mûjtë:	715
Dishka dron vendit me luejtë.	

690-695 e tej: pertej.- a 'i plis t' vjeter: plaf, shtrojë leshe e paendun por e rrahun.

TRINGA

Shkrumue buzësh, irnue në ftyrë,
Dér t' vllán âsht tue drashtë m' e kqyrë.
Harrue ká Nokshiq e Shkjá,
Shpijat djegë, vendin n' gjak lá: 720
Këq rrethuëm e ká mjerimi,
Kaq hypë tmera e hypë trishtimi !
Kúr, qe, 'i vigem ndien perjashta
Nji çetë shkjë po mlidhshin kashta,
Per me i dhânun zjarm njaj shpije 725
Pak pertej, nalt te nji hije.
Ndien at vigme e flakron m' kâinë.
Friget tue rrapllue me dhâmë,
Edhë futet n' ane tjetër,
Kû po kishte 'i kashû t' vjeter, 730
E mbi trén nalt n' hatlla t' epra
Nji gallushter, çilë nper qepra,
Aq të vogël, n' cilla t' mdhá
Me t' zi nieri mbrendë me u pá:
E fluturim ajo tue ngá, 735
Mbas kashûnit shkon me hi,
Kin' me u strukun per rranzë ti
Kin' po pshton prej Malit t' Zi:
Qi nper flakë e tym të zi
Mî as bungër pa gjetë s' lite, 740
Jo se mâ njerzit s' po i gjite,

715-720 irnue në ftyrë: nëxî në fëtyrë.

725-735 tue rrapllue me dhâmë: tuj kerçllue me dhambë.- Nji gallushter: baxhë,
dritare e vogël në pullaz, në çatí. - qepara: K. V, 473. - n' cilla t' mdhá: në
mjesditë.

740-745 Mî as bungër: mi as bukël, nuse mîsh.

LAHUTA– Kangë e Njizetedytë

Qi nper shpi mund t' strukte ezgjeti...

Por, enë pau ulë, me veti

Zên e thotë: Pásh t' Lumin Zot,

Persè t' mshifem këtû kot ?!

745

Ç' m' duhet jeta sod me sod ?!

Nanë e tatë tue u kalbë nen dhé

Vllau i vetem dekë mbi dhé:

Ç' m' duhet jeta kish t' a di ?!...

A veç sa per t' shkuem n' Mal t' Zi,

750

Faqe t' zezë vedit me i shkrue,

Fis e giûhë e Fé me ndrrue,

Nanë e tatë un me marrue:

Me i' xi ftyren vllaut të dekun

Me njiherë porsa ká hjekun?!

755

Jo, per Zotin! lavdi Zotit !

Se mâ Tringa per mbas sotit

Gjallë 'i ças s' do ajo me kênë.

Por, persé p ' r 'i nieri t' kshtênë

Me mbytë vedin s' e ep Feja,

760

Vetë do t' dal, po, gjofti rrfeja !

Ballë per ballë me u gjujtë me Shkjá,

Perdhûni m' e bâ me m' vrá:

Mue me m' vrá, po, n' gjak me m' lá:

Por jo kurr në Karadak,

765

Veç këtu, shi per nen prak

Të derës s' eme. Jam bi malit:

S' báj un marre per s' të gjallit !

Zot, mishrirë të keshë per mue,

765-770 në Karadak: nëMal tëZí.-S'bájë unë marre:s' koritem

TRINGA

Per shka vetë mund t' kém gabue	770
Në ket jetë, hiri a pa hiri	
Shtatë herë n' ditë kû fye edhë i miri !	
Ti edhé m' ep forcë e fuqi,	
T' mos t' i lâ vedit kori.	
Se un t' rijt t' êm nuk po e bâj fli,	775
Per t' m' dalë kanga n' Male t' mdhá;	
Por per erz, per Fé, per vllá,	
Dekë mbi dhé qi mbetun m' ká,	
Me m' i a pré kryet shkjaun per s' dekuni,	
Mal e fis me na i koritë !	780
Deh ! Ti doren me m' a njitë	
Në ket t' mbramen per mue ditë:	
E mos lën, jo, gjallë me m' qitë	
Shkjaun në dorë ! E fill n' odë t' burravet	
Flakron Tringa, i vllaj per s' dekuni	785
Kû ishte shtri, e «huten »s' eperi	
Hjekë prej kûj' t per nen sergji:	
Mbrendë fyshekun i a ká shti:	
Kater tjerë i qet m' nja' n bri;	
Per nen rryp njeshun per i:	790
U ep flokve nen shami:	
Edhë para se me dalë,	
«Huten»n' dorë, bâ giûnin palë,	
Asht ulë, vllán ká puthë në ballë,	
Kû po merr e i thotë me mâll:	795
Fort mos m' u merzit, mor' vllá !	

770-775 hiri e pahiri :dashtë e padashtë.- Shtatë herë :shpesh.

775-780 n'Male t'Mdhá :në Malsí të Madhe.

790-795 bâ giûnin palë : ulë në njanin gjû.

LAHUTA – Kangë e Njizetedytë

Pse, kur t' nisë dielli me rá,
Tash po vjen Tringa me t' pá:
Me ndêjë bashké moter e vllá:
Prej shosho' it m6a kurr me u dá ! 800
Edhé vasha m' kâmbë âsht çue,
Ndihmo, Zot ! Shêjti Shna Ndue !
Vetë me vedi thotë një hera,
E msýn turr drejt e kah dera.
Sa me huj deren ká hapë ! 805
Se aspak vasha nuk m' â zmbrapë !
Por sý' n zjarm, vetllat ngerthye,
Dredhun ruben urë me sý:
Si selvija shtatit ngrefë,
N' mes t' oborrit i a ká befë, 810
Per mbas ijet «huten »mshefë.
Kur qe, se njaj Gjur Kokoti,
Si me e hûmë qi kisht' nisë Zoti
Unen n' dorë tanë tym e shkndija,
Dirgjet shpatit si duhija, 815
Tue marrë shtekun me t' mdhej hapa,
Me dy t' Vasoviqas mbrapa,
E mâ larg prap me ndo' i shkinë,
Per t' ngarkue ato plaçkat m' shpiné,
Ká msý shpin m' i a djegë Curr Ulës. 820
Gjuri, menden maje ksulës,
Para shokësh pak ká shtekue,
M' sý «kapicen »petullue,

805-810 sa me huj :si me hov,sá turrshëm.- vetllat ngerthye :K.I,302.- urë me sy :deri në sy,drejt me sy.

820-830 Para shok...ká shtekue :ka prî para,ka hecë para tjerëvet.

TRINGA

Dollamës polin m' brëz ngujue,
Vjerrë «novicen »per nen krah, 825
Kthelltë taganin rrasë n' sylah:
E si 'i bishë dalun prej gurit,
Kur t' a lodhë plajmi me borë,
I âsht avitun shpis së Currit,
Sa hjedhë nieri 'i pashë mbi dorë, 830
Prej kah Tringen aj ká pá
M' kambë n' oborr ndêjë para shpis:
Si ajo Zana e bjeshkve t' mdhá,
Si aj flamuri n' ballë t' ushtris:
Edhë hapin e ká ndalë, 835
Kû habitë, po thotë kadalë:
Vall, a âsht Ora e Dormitorit ?
A por Zana e Vizitorit,
Ulë e Mira m' kto zabele,
Per me gjetë ndo' i ród sherbele 840
A ndo' i shpendme giatë luginës:
Se një vashë mâ t' mirë s' e shef,
Pasha Sh' Pjetrin e Cetinës !

- Dollamës polin m'brëz ngujue :shtë kindin, cepin e dollamës në të nëgjeshun.-
Vjerrë novicën...taganin rrasë n'sylah :me nov.(K.VI,377) e tagan në brez
(K.II,118).

835-845 Ora e Dormitorit : Vargu i maleve ndermjet dy lumenjve Komarnica e Tara.- **Zana e Vizitorit** :mal në veriperendim të Plavës ... K.XVII,525.- **zabele** :pyell i vogël. **Ród sherbele** :lloj lule erë andshme,në të cilat kullosin blëtët(selvia). **Shpendme** :lule fillestare e pranverës me lule të bardha e të vogla(galanthus).

LAHUTA –Kangë e Njizetedytë

Me i rá botës ti tef e m' tef.	
Tash po e marr e e çoj n' Mal t' Zi	845
Si ré nanës t' m' i ndihmojë n' shpi,	
Edhé qêni, i biri i qênit,	
Thekë ká hapin atij vendit,	
Drejt kah tringa tue sulmue.	
Por, kur bâ ká me i u afrue,	850
Sa shpejt Tringa 'i hap po kthen !	
Sa shpejt « huden »po e merthen !	
M' parzme Shkjaut se ç' po i a vên !	
Hiqi gisht, he bujareshë !	
Se 'imend kênke 'i bi prej fisit !	855
Bjeri Shkjaut, bre sokoleshë,	
Mu në parzme per mjedisit !	
E t' a diej Knjazi n' Cetinë,	
Se edhe n' qitët Shqyptarët aj fare,	
Pasha Zotin, n' Shqypni s' hinë,	860
Dér t' jetë gjallë ndo' i bi shqyptare,	
Qi per erz, e Besë, e Atdhé	
Kto edhe desin si me lé.	
Edhë «huta »bani «bam »!	
N' kokerr t' shpinës bjen Gjuri m' shkam:	865
I âsht derdhë mulla nper rragam,	
Pshesha n' ujë, 'dhe atá haram,	
Çika vendit por s' po lot.	
Sýnin kokerr, flakë e agzot,	
N' krisme t' pushkës kah shokët e gjurit	870

865-870 I âsht derdhë mulla nper rragam : i janë hapë përmbrendsat, neper shkamb.-
flakë e agzot : zjarm e barot.

TRINGA

Shef se vrap i' n vû atij gurit,
Sa me turr qi i a ká hjeké
«Hutës»fyshekun; veç tue u rrekë
T' dytin mbrendë ajo m' i a qitë,
Vasil Ndreka, një uk malit, 875
M' të «novicen»terezitë,
E i a njet shi n' lule t' ballit,
Dekun m' tokë bjen Tringa e mjera
Shta' n n' oborr e kryet te dera,
Mollza e faqes krejt n' gjak lá ! 880
Edhë dielli dheut i rá.
Gjallë por Tringa Shkjaut n' dorë s' rá !

870-875 veç tue u rrekë :tuj u mendue,tuj u (orvatë).

875-882 një uk malii :një ujë malit.- novicen terezitë :shënjon në novicë ven përfaqe
novicën.- Shta'n : shtatin.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIZETETRETËT

KE TBANAT E CURR ULES

ARGUMENTI

Vasil Ndreka mbasi vret Tringën, turret kah vathi i gjâs. I rrin gati në hutë Gjetë Gega i Shllakut dhe e fëtofë cubin, kur mâ pak e pritëte. Msýn per t' i pré kryet, por ndeshet në Millosh Peren, trim ky i rrebtët, harushan e i fuqishëm, i stërvitun per pushkë dhe mâ i shpejtë në tagan, me të cilin synon t' i shkurtojë kryet të Shllaksit. Gjatja, si luâni, qi tuj i qenë vû në të leta kaprollit, lën kêtê dhe lëshohet në tigër, qi don t' i a grabisë përpara prén, harron kokën e Vasilit dhe përlehet me anmikun e rí. Poetit i kandet t' i a bâjë të njoftun lexuesit fëtyren e shkjaút, prandej kënaqet në përshkrimin e tij si në paraqitja të gjáll të dyluftimit qi zhvillohet, ku fati krah - mirë i yni, fiton. Milloshi smbrapet: i merr kamba në trupin vizak të Vasil Ndrekes dhe rrxohet. I rrin gadi Bajraktari i Shllakut dhe i a ngulë këthellë taganin në bark; turret kah Vasili, i pret kryet dhe e flakon te kambët e heroinës shqiptare, Tringës. S' mbaron me kaq. Milloshi i ep vedit me fuqí, qi i shkimbeshin dhe rrshanas i a ngjet per kambet Gjetës e e rrxon; por qellimit s' a del. Flakohen atëbotë mbí të Shllakasin dý shkina, mâ t' idhta se kulshedrat, dhe kacafiten me të. Qenë tuj i lanë marre Shqipnís, sá me u këndue kanga per zi, po mos t' i a epte Zoti luftarit tonë me i vû perfundi hidrat malazeze dhe me i llomitë me një hû dllíje.

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Fjalët vonojnë. Kerstiq Vuku, qi per larg kishte pá shenën, i terezitet të Shllakasi në novicë e e rrokullisë per tokë. Léshohet per t'i a pré kryet, por fisheku i mbramë i kubures së Gjetës e fëtofi ngjat vedit. Msýjnë, nderkaq, një çetë shkjë. I pret pushka e Lucë Gjeloshit të Grudës tuj lanë dekun mâ trimin e tyne, Gjoko Ilin, të cilin aq fort e pat porositë e ama kur e nisi per Luftë. Tërbohen, atëbotë, trimat malzezë; mbushen me mní e vnér burrat shqiptarë. Pérleshja shtohet dhe arrin kulmin. Herojt ngatrrohen lamsh si gjarpíjt e njalat në mot; krenat flakojnë neper rrah si fiqi pucaleca në duhí, qi shkundë landën. Gjaku mbulon vendin Hallakaten tanët si dêmat para gjakut të ndonji kaut a lopet të therun. Poetí vazhdon të pershkrujë dyluftime e perleshje, epizode trimnije efëtyra luftarësh prej së dyja anësh. Çeta e malazezve shohen me fuqí të reja, shtohen dhe aradhat tona, shtohet lufta e zien perherë e mâ vullshëm. Mark Milani, qi ka herë kundronte luftën nga majet, i ep urdhën tanë ushtrís per msýmje e sulm. Nën Mirko Kapidanin dirgjen luftëtarët malazez si lava e ujqvet. Vendi ndezet zharí, qiella mbulohet me tym e njegull dhe Nokshiqi i bjen një lpê baruti.

Ke Tbanat e Curr Ules

Porsa u shkim tringa n' oborr,
Si ajo lulja, qi, shatorr
Çilë, prej gëmit t' a shkepusë breshri,
Vasil Ndreka sýkerveshni:
Nji hundlesh me thija n' krye, 5
Qi per tjeter vû s' kisht' sý
Veç me vrá, me pré, me grrye:
Fill prej vathit turr ká msý,
Si ajo rêja nper murrâ,
Dhend e dhi aj per me i rrmye, 10
Dhend e dhi kertyllë në vjamë.
Ah ! kû ve', bre t' kjasha t' amë !
Ká vikatë si katallâ,
Shllungë mustakun dredhë nji pllamë
Qaj Gjetë Gega m' kep pertej: 15
Befas trimi kû shperthej

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Prej njaj breshte vrap tue ngá,
 Tue dihatë e krejt n' djersë lá,
 Shi at herë kur Vasili, n' gaqe,
 Vû «novicen»per njâ' n faqe 20
 Gisht po i hiqte, e Tringa u rrxue,
 Gjaku rrkajë ballit tue i shkue.
 Se Shqyphtarët: kah per rranxë bjeshke
 Ushtri vijshin prej Sutjeske,
 Çeta - çeta e rreshta - rreshta, 25
 Tue u pershkue nper ashta e breshta,
 E nper suka, rmiqe e kreshta:
 Si kan ndeshun cull e grá.
 Pleq e çika vrap tue ngá:
 E kan ndie si hasmi Shkjá 30
 N' moh Nokshiqit i kisht' rá,
 Kû po bâte aj nam të zi.
 Se ç' janë mbushun me mëni !
 Gjak e vnér se ç' u âsht perzi !
 Atý urdhen mâ kush s' priti, 35
 T' parë as t' mbramë mâ kush s' soditi,
 Veç se u lshuen si bisha malit
 Do thik shpatit, do poshtë zallit:
 Kush n' e rrmakët e kush n' e djathtë,
 Disa t' ngathtë, disa mâ t' shkathtë: 40

Ke Tbanat e Curr Ules

Por gjith sýnin flakë e agzot, Llagam zêmren, mbushë n' barot. E kah ngasin, kah dihasin, Njani tjetrit larg ç' po i thrasin.	
Si me u zdatë, si me u tuhatë, Se ç' bajrak me zânun majet, Cilli grykat edhë zajet:	45
Kush me u shtý e kush me msý; Kush nder logje me ndêjë sogje, Kâmbët por shtekut t' gjith me i thekë Me pshtue askush: të gjith me deké, E Nokshiqin mos m' e lshue, Dý per nja per pa e pague.	50
Edhë trimat, zêmrat peshë, Po shkojn malit tue i u njeshë, Porsi njeshen Koprivnikut Ato berret e Nikë Sykut, Kur prej veret n' kullosë t' dalin, Ashtû plym tue marrun malin.	55
Qaj Gjetë Gega, kuq si shega Bajraktari n' zâ prej Shllakut, Orë e çuet e gjith bajrakut, Drang drangoni tue qillue, Para shokësh larg ká shtektue; Edhé, vrap lshue thep më thep,	60
	65

LAHUTA – Kangë e Njizetretët

Drejt shpis s' Currit del m' nji kep
Shi m' at herë, kur Tringen vrau
Vasil Ndreka, e u turrka shkjav
Fill prej vathit. Porsa e pau,
Këq me nanë Gjetja atë e shau, 70
M' t'ê edhe «huten» tereziti:
Mu m' grrêç t' krës atij i a njiti:
Tamth e m' tamth plumen i a qiti !
Ngordhi sýt Vasili e u purë
M' njânen anë e rá terthuer 75
Dekun m' shkam. At herë prej millit
Xier tagâ' n, edhë nji fillit
Msýn me pré atà krye t' Vasilit.
Por t' kisht' pasë Vasili 'i shoq
Per mbas vedi, burrë kaprroç, 80
Harushan: po, kaliboç,
Besa, 'or probe, me t' bartë m' shpinë
Prej Nokshiqit dér n' Cetinë
Per pa u lodhë aj kurnji grimé !
Kryet e tij si nji rrâjë bunge, 85
Të tanë neje e të tanë gunga
Sýnin vrangtë e hunden cunge;
Derdhë mustaqet si dý shllunga;
Me do gaqe, pak me thânë,
Pêsë koshiq miser me i zânë: 90

Ke Tbanat e Curr Ules

Edhë m' kâmbë aj mbathë do opanga
Lkure s' dhije, të tanë zhanga,
Lesh e rrypa, gjalma e vanga,
E qi at ditë, kur duel n' ushtri,
Me armë n' dorë, me zjarm në gji, 95
Bâ i a pat e shoqja shkinë.
Betêrr burrë e hardallinë,
Trim, po, shkja, por ne calinë,
Ne tagan aj në sylah;
Veç «novicen »vú mbi krah, 100
Edhë sýnin gacë prej farket,
Me do duer, çengela barket:
Millosh Pera aj 6emni i tij:
N' Vasoviq me plang e shpi.
Ky, kur pá Vasilin vrá, 105
Edhë pâ si curr më curr
Kishte marrë Gjetë Gega turr,
N' dorë taganin idhtë shterngue,
M' arrç Vasilit per t' shkurtue
Kryet per s' dekuni, «novicen » 110
Vên per faqe e, m' sý kapicen,
I hjekë gisht; por nuk e muer:
I vrau pushka si n' terthuer,
Shtatit kah Gjetë Gega u purë.
Bân me i shti fyshekun tjeter; 115

LAHUTA – Kangë e Njizetretët

Por namlija s' po i a ha' .
 I mbet mbrendë gazhota e vjeter,
 Turr karkllukut ka' ashtë i dha.
 Dhâmë e tmallë sa fort i shkrep, 120
 Lshon «novicen »rranxë një shkrep!
 E vetimë sypr Vasilit
 Flakron trimi, edhe prej millit
 Tagâ' n t' a ká xjerrë, e 'i fillit
 Ballë per ballë Gjetë Gegës kâ dalë,
 N' tagan hovin per m' i a ndalë. 125
 Me ndollë pûna se n' lisni
 Turr prej shkujkut me furi
 Leshohet luani m' një kapruell
 Qi n' kullosë t' i dalë kundruell;
 E se, para se m' i u hullë. 130
 Fulikare per poshtë trollit
 Po i bje tigma atij kaprollit:
 Harrue luâni atý at shkrebé.
 Tigers m' shpiné lshohet rrufé.
 Edhë at heré bishat perlahen, 135
 Idhtë shoqe me shoqe hahen:
 E dermishen e shkelvishen
 Me do dhâmë porsi kortela.
 Do çapoj thue janë çengela;
 E ka' ungrojn, kah ulurojn. 140

LAHUTA – Kangë e Njizetretët

Ke aj n' «novicë»gjuete fort hollë:
Me têt voen me kputë m' krye t' njerit,
Me kputë pipin njitë me mollë,
Fluturim sý' n m' i a xjerré skylferit:
Por, me u pré burras n' mejdan, 170
S' po e kisht' pasë aj fort zanát;
Pse as me sé me blé tagan
Dalë s' i kisht' Milloshit t' ngratë.
Krejtbashtina e ti 'i pendë dhé,
S' di a po a jo e ndo' i cung hardhije, 175
Se ne lopë kisht'pasë ne qé,
Posë ndo' i lukre a ndo' i kâmbë dhije.
Shpija e tij ngrefun kaçorr,
Thatë permbrenda si ' i shpellë uku,
Me 'i kotec, sa 'i kpurdhë, n' oborr; 180
Nji gomár e ndo' i brengë çuku.
Cullt e grueja në gazep:
Dikû ngranë, dikû pa ngranë;
Jeta e tij si e bishës në shkrep,
Qi prej zije luron m' hanë, 185
Me gjithkta por zogu i shkinës
M' kisht' pasë kênë zêmerfisnik:
N' bukë e n' krypë e n' kupë të shllinës,
Lête nderë aj me ç' do mik:
Si gjithmonë, maná, ket jetë 190
N' shpi të trimit. per trim njefë.

Ke Tbanat e Curr Ules

N' dashtë n' kondosh n'dashtë n' xhokë, ké gjetë
Sofren shtruet e pushken ngrefë.
Se kû gjên trimi bujár...
Se kû gjên skylferi mish... 195
I a nisë mbrapshtë, puna i del marë;
Sjellë m' të thatë, e korrë dy fish !
Edhë kshtû ky Millosh Pera
Fort zanát s' kisht pasë taganin;
Sado trim e idhtë si fjera 200
Ngurrtas dredhtë n' ajr taganin.
E prandej, sa duel me u pré
Me at Gjetë gegen ballë per ballë,
Shef, pak vonë por, se mbi dhé
S' kishte rá mâ ngusht per t' gjallë. 205
Per ket pûnë me msy nuk hapej,
Veç se vedin m' tagan mprote:
Vithambraps edhë zmbrapej,
Sa herë turrin Gjetja lshote.
Kshtû dy trimat, t' idhtë si Zana, 210
Kaperthye atá shoq me shoq,
Tue sjellë rrijshin me tagana,
Thue po korrin kallamoq:
Jo se mâ se n' at mejdan
Kryet shosho' t po duen m' i a pré: 215
Porsi t' ishte kryet bastan.
per gjith treg aj qi me u blé !

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

E kah rriijn ashtû t' u ndjekë: Gjetja shtýej, Milloshi prit; Hapu gjetja m' e bâ dekë, Ngurr Milloshi e njalë lvit: Kah Milloshi hapa - hapa, Sýnin m' Gjeton gozhdë ngujue, Rrqasin leres vithambrapa, Sjellshem s' Gjetos si me u pshtue, Don rreziku e thêmrâ i hasë M' trup t' Vasilit, zogut t' shkinës, Terthuer shkamit dekë perplasë, Edhé praptë bjen m' kokerr t' shpinës, Kryet n' teposhte e pa «kapicë » Se «kapica »nper rragam Rrotullue i ká n' një plakrricë Me gjith shkrola hupë në zdram. M' tê Gjetë Gega t' lshue rrfë, Me tagan në dorë shterngue; Veç persë me hi m' i a pré Kryet poshtë shkamit vjerrët shtangue, Puna do t' a kishtë qitë larg, E me ngiatë s' ishtë tue pasë ngae... I a ká rrasë taganin n' bark, Kund një pllammë perpjetë t' i a ça. Mbasandej per kaçirubet Kryet Vasilit, dekun shtri	220 225 230 235 240
--	---

Ke Tbanat e Curr Ules

Permbi shkam bri njaj kaçubet,
I a ká kapë, e me mëni, 245
Si kasapi e ká zanát
Kúr pret mish, aj me tagan
Ká nisë m' arrç me i a cecatë,
Dér qi i jet n' dorë si bastan:
Edhë at herë atý at rradake, 250
Arrçit t' shkputne, krah nji fillit
E flakron si kungull Vrake,
N' mes t' oborrit, terthuer t' cillit
Mbetë kisht' dekun Tringa e mjerë.
Shkon rradakja rrok më rrok, 255
Tamth e m' tamth shporue per mnderë
Tue e plirë n' gjak at patalok;
Dér qi vjen edhé zatetë
Shi te kambët e tringës. At hera
Nisë me marrë Gjetja perpjetë. 260
Veç, kqyr, ç' bâni Millosh Pera,
Shpirti mirë pa i dalë të ngratit:
Porsa Gjetja shpinen suell,
Millosh pera i ká dhânë shtatit
E permysë aj si nji buell, 265
Neper lerë rrshqanas tue u shtri,
N' moh njanës kambë Gjeton ká kapë,
Mys per toké tue e karrani;
M' tê m' tagan atý edh' âsht hapë,

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Per m' e lânë trimin pa krye.	270
Por me sjellë nuk mujt qyqani;	
Pse shi at herë i u err nder sý	
E i del shpirti, edhë tagani	
I pshton dore e i bjen nen shkam;	
E permys aj, sa gjânë - giatë,	275
Trûç bje dekun mbi rragam,	
Tue e lâné vejë t' shoqen e ngratë	
Me tre djem e kater çika.	
Se ç' janë lshue shkinat m' at hera	
Mbi Gjetë Gegen' raftu - o - pika !	280
Jânë lshue shkinat si dý fjera:	
Njana Stane, tjetra Jane:	
Dý kulshedra, njana e tjetra !	
Sypri tij purë skrraja Stane	
T' shmâjten dorë i a kapë me kthetra.	285
Ndersa Janja, e fortë si mushkë:	
Nji korume e zezë, shakshine,	
Msue me tjerrë e me qitë pushkë,	
Ardhë dika'andej prej Cetine :	
Dishkà grue kjo mashkullore:	290

Ke Tbanat e Curr Ules

Asht turrë shtriga si shkerbé, Per m' i a xjerrë taganin dore, E me tê, po, me i a pré Gjetos kryet, ajo korume, Nám të zi Shqypnis me i lânë !	295
Edhe, besa, more kume: Disi marre m' vjen me t' thanë; Por at ditë e bija e shkinës E pat pré Gjeton e shkue, Edhë kryet Knjazit t' Cetinës	300
Dhanti ajo pat per t' m' i a çue; E m' «bisht t' pelës »,manati i Zotit, Me na vû, kukú ! Shkjau né; Me kndue shkinat per t' giatë t' motit, Jana Gjeton si e pat pré:	305
Si gjak hupcë s' shkoi Gjur Kokoti: Si Milloshi s' mbet gjak falë ! Veç se Gjetos i a dha Zoti: Mbasi vedit zot me i dalë Ndryshe s' kisht' : edhë me krye	310
Sa kurr mûjt Janes i mbet Mu m' tureçka, tue i a thye Hunden cunge. N' at siklet Jana mendesh, kercuna, u muer; E mloj gjaku e mâ as me pá S' mujt me sý. Dy fish u purë	315

LAHUTA – Kangë e Njizetretët

Mbi Gjetë Gegen : veç me kja
Shtriga s' kjau. Jo, po, kisht' kênë,
Besa, or kume, një trimneshë,
Me t' ardhë keq: e kam pa rrênë: 320
Se at ditë Ora e "coi me u ndeshë
M' atà krye, një māj qillue.
Ndersa dhimet shkina kmye
Zêmers s' frýt rrin t' i u pendue,
Doren m' hundë e kuk ngerthye, 325
T' ká flakrue Gjetë gega m' kamë.
E gjak sýnin prej mënije,
Tue kercnue idhshem me dhâmë,
T' a ká shkulë një hû dullije
E t' ká nisë m' tê me sjellë m' shkina: 330
Bjeri Stanes, bjeri Janes:
Gjithsa u hate, perzet, shpina,
Per pa i mbajtun pejë kurnjanes.
Nisin shkinat me piskatë:
Gjetja m' hû se ç' po u rri gati ! 335
Shaju nanë e shaju tatë,
Dér sa u zhduken brijs s' njaj shpati.
Gjak tagani tue i kullue,
Dy kuburet rrasë n' sylah,
Turr Gjetë gega at herë â lshue 340
Me marrë «huten »mbeté mbi rrah,
Ndersa ndêj tue u kacafitë
Me dý shkinat. Kur m' «novicë»,

Ke Tbanat e Curr Ules

Qe, atý 'i shkjá e ká terezitë,
Tue e marrë is pak mbi kerthicë. 345
E shitoi qaj Kërrstiq Vuku:
Djalë me bré hekur me dhâmë,
Lesht e hundës si qyme uku,
Dredhë mustakun giatë një pllâmë:
N' daç per pushkë, në daç per krushk 350
Djalé mâ t' mirë s' ké pasë pse lypë:
Lidhë në tjegull, rritë né dushk,
P' r 'i paré armé, per bukë e krupë
Lête kryet per Knjaz të vet;
E as Fé e Atdhé s' do t' kisht' mohue, 355
Me e pasé bâ jo beg, por mbret,
N' dorë Misirin m' i a pasë lshue.
Ky, tue u djergë me 'i ká per dore
E me 'i kál ngarkuet perpara,
Kur ká dalë m' një sumullore 360
Mbi do megje e mbi do ara,
E pre' andej trimi ká pá
Vasil Ndreken mbetë pa krye,
Millosh Peren permys vrá:
E ká pá si atý, ngerthye 365
Shtatit, Gjetja ishte tue shtri
Doren m' «hutë»plandosë per lerë,
Se ç' âsht mbusshë aj me mëni !

LAHUTA – Kangë e Njizetretët

Ç' t' janë perzi atij gjak e vnerë !
 Ç' t' i kan marrun flokët perpjetë ! 370
 Edhë kán lidhë per një shkorre,
 Mbas një curri vetë zatetë,
 T' i mbet Gjetës m' «novicë »mizorre.
 U rrxue Gjetja m' shkam të gjallë.
 Lshon Kërrstiqi kryet m' i a pré: 375
 Si lshon uku neper rragllë
 M' ndonji skjap a m' ndo' i shkerbé.
 Shpejt po xjerrë Gjetja kuburen !
 Sa me shpejt zjarm qi po i ep !
 Mirë m' i a thau, Shkjaut likuren ! 380
 Ç' m' i a muer shpiertin per gazep,
 Tue i a rrasun shi në parsem,
 Letrâc m' lerë tue e hjedhë terthuer,
 M' tê çakajt qi me bâ darsem:
 Aj, qi aq trim m' mbahej dikúr ! 385
 N' atê Vuku qi nper dhé
 Po plandosej si lug trapi,
 Mendsh harlisun një çetë shkjë
 Palabardhas hap mbas hapi
 Thekte kamben nper laskár, 390
 Pushken n' dorë, në brez taganat,
 T' idhtë si helmi ruejtë n' filtár:
 Hajrin kurr mos m' u a pá nanat :
 Kush sýzi, po, e faqezi,

Ke Tbanat e Curr Ules

Kush kryet «gjog», e menden «zog», 395
Njani brac, tjetri kuprrac,
Dikush rob, dikush per kob.
Veç se trima sa t' u thuash :
Si njaj Jozja i Vukadinit,
Matiq Jure në «zdragushë » : 400
Mihajl Bozho i Bozho Ikiqit :
Spiro Neshi gerxheli,
Buka e botës e kuvendtár :
Ják Taraba kime - zi, 405
Derë e parë, e trim bujár :
Vuksan leka, mejdanxhija :
Dy djelmoça prej Nikshiqit,
Spiro Zeka e aj Gjoko Ilija.
Njiky Gjokja 'i camerdhok, 410
As dér m' giû mos me i rá deti,
Ká ashtû rrgalles lshue m' âsht trok
Larg m' i lânka shokët mbas veti:
Edhè, menden mâje ksulës,
At herë, djali, fill tue u kapë 415

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

**Ke ato tbanet e Curr Ulës,
Ká pá m' lerë si bijte prapë
Vuk kërrstiqi, e shokët pa pritë,
« Veshk»prej millit xier taganin
E lshon ngutshem m' i akrasitë 420
Gjetos kryet, edhë mejdanin
M' i a lânë vedit: qi nder shkjë
Vonë e vonë kanga m' i u kndue.
Por jetshkurtë djali m' kisht' lé :
Nuk i duel si e pat mendue ! 425
Pse, sa muer m' tagan tagan me msy ;
N' stom pertej, qe, ká shperthye
Nper çetina, si uk malit,
Nji farë Luc gjeloshi, i Grudë ;
Shpi e parë e pika e djalit, 430
Kaleshan, mustaqe rudé,
T' cillit sod e m' gjet të parë,
Si n' Malci, si n' Mal të Zi,
Pushka e fjala i pat hecë marë,
S' i u pré mik, s' i u la korí. 435
Ky kur páka shkjet tue zbritë
Edhe Gjokun lshue m' pikë t' vrapit,
Miré ká zânë trimi n' nji pritë
Mbas nji curri e bri nji rrapit :
E kúr Gjokja, hapë n' tagan, 440
Ká marrë Gjetos me i u turrë,
Per m' i a kputë kryet si bastan,**

Ke Tbanat e Curr Ules

Ç' t' i ká mbetë aj n' kacaturrë !
Per nen sjetull mirë i a njiti !
I duel plumja rranzé me vetull. 445
T' madhe Gjokja atý ç' bertiti,
Edhë lmuç per tokë bjen petull
Shi te kryet e atij Kërrstiqit,
Me ngranë m' tê, mo', Zo', mâ keq !
Qêjt e bollat e Nokshiqit : 450
Kryet, ofshe m' i a lâmun grreç !
M' i a lânë grrêç, po, njatà krye,
M' t' cillt dikur «kapica »plite :
Ani kur m' a dridhte m' sý :
Aq fort hije pasë m' i ki' te. 455
Pra edhé at ditë qi duel n' ushtri,
Veshë e mbathë e m' armé shterngue :
Pushken n' dorë, zjarmin në gjí,
N' sý «kapicen»petullue :
Bir, m' i thánka nana e shkreté, 460
Mos bân kryet poç e matare ;
Pse me pasë pa tê per t' mbeté ,
S' gjên, jo, treg m' e blé me pare !
Edhë i thánka prap kercuna :
Mos me u shtý teper, t' pasët nana ! 465
Pse Shqyptarét po ishin, Zo', ruena !
T' idhtë si gjarpni e t' rrebtë si zâna .
Por, pse i ri djali tue ndollé,

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Knjazi mendt i a bâka kubel,
Kin Shqyptarët se s' gjuejn fort hollë , 470
Se aj Shqyptarët do t' i bâjë zhubel ;
E prandej, qyqari , muer
Gjith at hov, e as s' i rá shpatit ,
Si me thânë, kryqeterthuer,
Por u lshueka zhgjetë per s' t' giatit. 475
Po, por Luci hollë kisht' gjujt,
Edhë kryet, manati i Zotit,
Aj t' i a bâni kungull ujët ,
Me e kjá e ama per t' giaté t' motit.
Kur ká mbetun Gjoko Ilija, 480
Frota e shkjevet ç' t' â lshue turr
Perposht shpatit, si duhija,
Kep mé kep e curr mé curr !
Pushken n' doré, nder dhâmë taganat,
Neper driz e neper mret 485
Ki' n marrë hovin ka' ato tbanat
E Curr Ulës, të mbetne shkret.
Lucë Gjeloshi, pika e djalit,
Fort po qet m' at «kacaturrë » :
Fort po i gjuen shkjet atij malit, 490
Atý hovin per m' u a ngurrë ;
Veç se plumet e «martinës» ,
Qi u fishkillojn per bri rradakesh ,
Máll s' m' i b6ajn, jo, zogjt e shkinës,

Ke Tbanat e Curr Ules

Porsi t' ishin shtupa takash, 495
E as m' e ndalé hovin s' ndalin :
Veç, lshue turr e krejt terbue,
me t' mdhej hapa perpijn malin,
T' vramét e t' premët per me i pague.
kur, qe, dalin do malcoré 500
prej njaj breshte, si lugeten,
Sikur t' rrahë plajmi me borë :
Lul Rapuka e pllum Gjeloshi,
Sýnin gacë; Baca Luc Dedi,
Burrë i urtë Pjeter Gjokë Toshi, 505
E aj Muç Hasi e Prêlë Mehmeti :
Maça Grizhi, Shyta Pêma ,
Ndoc Gjo' Goci e qaj Prêlë Keri :
Do djelmoça si do dêma,
Hijen veç me i u a drashtun njeri ! 510
Si aj Turk Shabi me tri zêmra,
Gjeto Marku Flakë e agzot,
Me at Tomé Dacin, t' cillit thêmra
N' sý t' shkjaút mbrapa s' i merr dot :
Vjen Jus Muça e Marash Vata, 515

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

**Shpend Delija me gjith djalë,
Si ajo nata, me shtergata,
Hovin topi mos me u a ndalë :
E t' shperthyen si uq zabeli
Cac Kaçeli, e Voc Cungeli, 520
Lul Pál Kiri, e Nishk Djalé Miri,
Dum Buzuku e Col Çamuku :
Mbandej Brahkol Demushi
Edh' aj Islam Makalushi :
Maça keqi, ' i varraslí, 525
Në sahat e në taki,
Veshë e mbathé, e burrë zotni :
Qi atjè n' Lezhe te çinari
Kû tregtari, edhé shtegtari
Vuejn per ujë dimen e verë , 530
Me gjâ t' vet, fitue me nderë,
Ndreqi kronin me ujë të gjallë ,
Sjellë nper lerë e neper rrgallë,
Prej njaj kodre nen Kalá :
Qi prandej shpirtin per s' dèkuni 535
I a bekojn gjindjen me máll.
Kta si pá ken gjinden vrá,
E t' kan pá si shkjet ki' n msye,
Per t' a lânë Gjeton pa krye,
T' janë lshue trimat turr p' r' iheri 540
Si lavé ujqish perposhtë Peshteri :
E t' u hjedhun p' r atá curra,
T' na janë ndeshë burrat me burra**

Ke Tbanat e Curr Ules

Shi kû Gjetja, purë m' nja' n anë,
N' dorë kuburen ngrefë si Zanë, 545
Gadi rrite zjarm me i dhanë,
Zjarm me i dhanë, m' parsme m' i a rrasë
T' parit shkja qi atij t' isht qasë.
E si ' i herë aty u perpojn,
Se ç' t' kan lshue trimat m' shoshojn! 550
Se ç' kan nisë trimat me u pré
Ballë per ballë Shqyptarë e Shkjé !
T' janë mberthye, t' janë kaperthye
Njani m' tjetrin terbue shqimit,
Si atá derrat n' muej t' hakrrimit ; 555
E kah sjellin me tagana :
Thue per s' tepri bâ i ka nana :
Kah orvaten e rropaten,
Shoq e m' shoq kah idhtë pëzaten,
Tue u turitë, tue u drobollitë, 560
Fytafyt tue u kacafitë :
Dikush rrokë, dikush per tokë
Rri e plandosu kryqterthuer :
Tjetri m' shpinë t' shoqit kaluer,
Zënja frymen njak me duer, 565
Trandja kryet per lerë e krep,
Xirja shpiertin per gazaep,
Me do kthetra si kulshedra :
T' janë b6a lamsh, po, n' at log Zanash

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Si gjarprij n' zgavrra muranash :	570
A, si thonë, njalat n' liqê,	
Qi, kah shkrepé moti nper rê,	
Kah i a ep naten vetima,	
Ja ep gjama e bumbullima,	
Ndermjet vedi ato kacrrue	575
Ashtû lamsh me mija e mija,	
Shkojn n' fund t' uj' t t' u rrokullue,	
Der sa qiellës t' ushtojë duhija.	
E si s' epri m' arë nper bûca	
Kputun rrêmash bijn fiqt pûca,	580
Mâ se ' i kokë, besa, mor'shokë,	
Shkepun arrçit rá per tokë,	
M' to me ngranë e m' to me krrokë	
Sorra'e korba e cilikokë,	
Sýt me u a shperthiqë me skep.	585
Edhë i mjeri, ofshe gazep !	
Kryet qi m' tokë atý rá s' parit	
Kje shi kryet e nji Shqyptarit :	
Kryet e Brahokol Demushit,	
Qi, zanë vend n' Mal t' Barbullushit,	590
Ora e qitte at ditë n' Nokshiq	
N' luftë me u pré me 'i t' Vasoviq :	

Ke Tbanat e Curr Ules

Me at Brankun e Tomo Milit,
Kryet i cilli, besa 'i fillit
I a rrumlloi trimi m' tagan, 595
Si t' kisht'kênë poç a bastan.
Trupit shyt e n' gjak krejt lá
Brahokoli dekun rá
E u plandos per tokë sa 'i trá,
Zanun parsmen m' lerë perfundi : 600
Sa qi token, thue, se lkundi
Ka' ashtu trup u sh6am per dhé.
Me pasë kush ndo ' i gjeth per t' pré
Lopë, a dêm, a ká kulari
N' ndonji moje, edhé atypari, 605
Mbasi repë t' jét gjedhi e dá
Misht n' kortarë, me pasë per t' rá
Gjedhe tjera prej pastrakut
N' shpi tue u dredhë, a se kah dalin
N' kullosë n' nadjët, m' at erë t' gjakut 610
Tranden t' gjitha: hapin ndalin
E harû rrijn e njuhasin
Kah vjen era : mandej ngasin
Trok ke vendi, kû kje therë
Lopa e kau, e atý m' at herë 615
kryet per tokë e çark rreshtue,
Dhén me kambë tue çukurmue
E me bryna tue e dermue,
Kan per t' nisë t' gjitha njiherit

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Trishtueshim me bâ një gjamë	620
Permbi at gjak derdhun aljerit,	
Mnderet nieri me u ngrijtë m' kamë:	
Kshtë Shqyphtarve, kur okolin	
Pân n' gjak plirë, e Brahokolin	
Shul për tokë mbatun pá krye,	625
U ká hypë vneri nder sye,	
Sa me idhnim edhë merthye	
Janë me Shkjé ! Mâ atý kush jeten	
Máll s' po e bân; si malukaten	
Por t' kan msý atá njani m' tjetrin :	630
Plaku m' t' rin i riu m' të vjetrin,	
Si m' kê t' ndeshte kush mâ s' pari.	
Mnijet sýt u janë ndezë zhari,	
Kallë lllagam frý ding u âsht zêmra :	
N' lerë një pllâmë u ngulet thêmra,	635
Hidhen gurt një ditë arë larg,	
U shkon buza të tanë jarg,	
Kah po msýjn e kah po shtýjn,	
Shoqisho' in kah po e ndersýjn :	
Rrin nen kambë toka t' u dridhun !	640
Maça Grishi, 'i burrë i lidhun,	
Fort po dridhtë trimi taganin	

Ke Tbanat e Curr Ules

M' at serdarin Llazo Stanin :
Idhtë shosho' it t' cillit kah po i mveshen,
Thue dy curra n' moh po ndeshen ! 645
Matiq Jure, 'i taravol,
N' sý «kapicen »e nja' n pol
Të dollamës nen brez aj zânun,
Fort po rrin trimi tue dhanun,
Shum po ká trimi zalldan, 650
Maça Keqi kah m' tagan
T' a vên para a askund aman
S' po i lën, besa, as me marrë frýmë !
Djerset balli u rrit tanë brymë.
Se ç' po hapet Ndoc Gjo' Goci 655
Mbi një shkjá prej Gjurakoci
Lé n' Kosovë ! por qi enë fmi
Paska dalë ky e ngulë n' Mal t' Zi :
Miter Spasi aj êmni i ti :
Trim si Zâna e belaçi : 660
M' trá me mrrihtë, po, kryet e ti.
Ky Ndoc Gjoni me tri zêmra,
Burrë çufrrok : shkjaút mos me i rá
As dër m' sjetull, por qi thêmra
Mbrapa n' luftë kur marrë s' i ká : 665
Sýnin gacë, zêmren barot,
Lum per tý, o i Lumi Zot !

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Se ç' i âsht furë n' frymë shkjaút mizuer :
Se ç' po e rrekë kryqeterthuer !
Fort po i hapet m' tagan Ndoci ! 670
Ah ! kadalë, bre Ndoc Gjo' Goci,
Se s' ké pá ti Shkjá me sý !
Se s' po i' n krep me u zânë dejlanash
Neper kneta t' Kakarriqit :
Por po jishin do djelm nanash, 675
Fort me t' lânë, besa, pa krye,
Po t' zate' n kund n' ndo' i log Zânash,
Si zatetë t' paskan, qe, tý
Nder kto rrgalle të Nokshiqit !
Ka vikatë, disi tue u tallë, 680
Gjeto Staka, 'i trim budallë,
Kah shperthen vetulls s' nji ahit :
«Kacaturren »m' sup të krahit,
Rrasë taganin n' fletë t' sylahit
Me do veshë si veshë harushet, 685
Permndershim kercnue belaja
Ndermjet dý kuburesh s' «Tushet »,
T' cillat kryet qitë si dý rrshaja,
Larg m' i vritshin koder m' koder :
Dymdhetë qese blé në Shkoder : 690
Njeshun vezmet njanes i,
Me atá «kunguj »sermit shkri,
Me ato tufa tjerrë tehri :

Ke Tbanat e Curr Ules

Qi edhë n' Lesh dikúr pat pré
Sufarin, pse do dit para 695
Doganisë ky i paska n' Fé
Me do fjalë per burrë t' pamara,
Ndersá aj n' Shkoder, pa armë në brez,
Per treg endej giat pazarit
Edhe trimi m' Malazez, 700
Porsi njaj ariu prej Sharit,
Ka lshue turrin fulikare
N' p' r ato rrahe e ato laskare
Idhtë taganin zjerrë prej millit :
Porsi livitë rrfeja kupës s' qiellit. 705
E si meçka kur t' i hullet
Shpellës me mjaltë, nisë bleta e vrullet
Per rreth bishës e me mëni
M' nja i bje m' thimth, por pa dobi;
Pse, turijt zhytë nder fashoje, 710
Meçka nuk po trêmej soje :
Kshtû kan nisë me u krepatue
Ndermjet vedi e me u ngashtrrue
Cerrnagorasit, kur s' èperi
T' atij rrahi nper t' thepisunat 715
Brije t' rèpuna, si pùlave
Qi u bje shqypja, ngerthye kthetrat :
I trènuni Gjeto Staka
N' at log Zanash neper çufërre

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

U dorgj turr. Trum trokollisin	720
Troç m' troç mtruhen, tranden trimat, mendsh trullue. Lamsh hamullohen	
Njani m' tjetrin; matarohen, Ngiten, nziten, me dorë njiten, Hârokuqen neper rrgallë :	725
Kush terthoras, kush perballë, Çeku qenash, quku krenash, Llanash laskarou m' tagana :	
Pergjak xhoka e xhamadana, Gozhupë, struga e koporana.	730
Hapen shkjet m' at Gjetto Staken, Hapen, zdaten, me sjellë matan, Vithambrapas trup por zmbrapen	
E as me msý zêmra s' po u bân, Kah po shofin si m' tagan	735
Asht turrë Gjetja, trimi i trimit, Si ajo rrfeja n' natë thellimit.	
Mihajl Draga, 'i burrë si motit, Shkelveshë sýnin, falme agzotit,	
Kaprroç burrë e i fort gazep, Zânë dollamen njanit skep,	740

Ke Tbanat e Curr Ules

Ká bá zêmren gúr e krep
Edhè m' Gjeton t' ká marrë hov,
Si njaj Turku me Moskov. 745
Gjeto Staka, sý bollshordja,
Se ç' t' i u hap m' tagan: si Mordja
Hapet m' kosë. Qindro, bre Mije e
Mos e lsho ! pak mâ pertej
Po i vikatë Vuko serdari. 750
Por pak vonë; persè qyqari
Fjalët s' i ndieu ! shi at herë per tokë
M' tagan kryet Gjetja i a hodh
E e la shyt: mâ kurr me i rá
N' mend, me kthye te cullt e grueja,
Qi n' Njegùsh po i lodhte ûja ! 755
At herë Gjetja, tue vikatë
Tue vikatë, tue u hallakatë :
Thue po shkon me u njitë aj valle !
T' i â lshue m' shpinë Vuko serdarit,
Dorë e djathtë e Gospodarit. 760
Trim pra Vuku e 'i zog petrìti,
Por m' e pritë Gjeton s' e priti:
Veç se u shmang, e neper shokë,
Si njala tue depertue,
Ká marrë shpatin thik perpjetë, 765
Kin ushtris aj me i bâ zâ
Shkove n' ndihmë atý me u rrâ,
Msý qi 'i kisht' nji katallâ,
Mos m' i u pá, besa, kund halli.

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Veç fort nalt s' u njit, zavalli,	770
Lucë Gjeloshi, pse, zânë n' pritë,	
M' «kacaturrë»m' tê hollë ká shti,	
Per rranxë vithes tue i a njitë,	
Dekun m' tokë tue e karrani,	
Me e kjá e shoqja hollë e giatë,	775
Si ajo qyqja m' rrêm të thatë.	
Porsa dekë u plandos Vuku,	
T' ká lshue turr njaj Lul Çamuku:	
Lutrâ burrë ky prej Merturit :	
Si harushë dalun prej gurit :	780
E tue ngá ashtû troç më troç,	
Merr Gjetë Gegen kaliboç,	
E me të ngarkuet lshon vrap,	
Si vên ujku 'i ftujë mbi shpinë,	
Dér qi dalë ká te 'i luginë,	785
Te një gurrë e nen një rrap,	
Kah Shqyptarët vijshin tue rrâ	
Porsi breshni me murrâ.	
Atý m' tokë trimi e ká ulë :	
I ka dhânun ujë me ksulë ;	790
Brezin shtatit i a ká zgidhë ;	
U ká vû varrve duhan,	

Ke Tbanat e Curr Ules

Me i zanë gjakun, e i a lidhë
Prap me brez; edhë i a bân
Nji cingare. Gúr e unuer 795
At herë xier, e si n' t' terthuer
Nisé me shkrepë ; e mbasi muer
Kafi zjarm, me tê cingaren
I a ká ndezë. Mandej mataren
Aj ká xjerrë plot me raki 800
E i a ep atý me pi :
Pse rakija, thonë, bân mirë
Per varrë t' pushkës. Aj prap por xier
Prej terçukut nji kaptinë
Hudre s' thatë, e per nen krye 805
I a qet Gjetos. Hudra vin
Me pritë shtrigat e per sý
T' keq, si fjalë e lané të Parët.
Ndersa Luli m' shpinë ká bartë
Njat Gjetë Gegen e ktij varrët 810
Po i a lidhte, mâ se 'i kokë
Rrotullue ká, ofshe ! per tokë,
Idhtë ka' ashtû rrijshin tue u pré
Shoq me shoq shqyptarë e shkjë.
Atý, 'i herë, mbet Arif Bishi, 815
Shyta Pema e Lano Grishi,
Edhë a' i biri i Let Putanit,
M' arrç qi kryet më tef t' taganit
I a preu Ristja i Savo Sulës

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Mu ke tbanat e Curr Ulës.	820
Gjeto Staka pret Mhill Dragen	
Burrë i fortë ky e belaçi	
Shkove t' vet qi u a lute shtagen,	
Sa herë mbushej mendja atij;	
Mandej preu Petko Babiqin,	825
Tverdko Illin, Trifon Mandiqin,	
Edhë Jovo Nevjestiqin :	
Ani Jovo, qi djalë tjeter	
Pasë s' m' i kisht'kercnua loke !	
Po, por Gjetja, bishë e vjeter,	830
Aq giatë pûnen s' po e mendoke	
Giatë s' po e tierte, jo, gajtan,	
Edhë i mbetka atý m' tagan	
Mu n' butë t' krës e m' vesh të shmangët,	
Njanit sý tue e lanë të mangët,	835
T' i a lânë rrashten haptë si boskë,	
Largkapola e krës hjedhë n' prroskë,	
M' tê me lype qêjt e Nokshiqit.	
Por, manà, 'i farë Vuçeniqit	
Atý gjakun mirë i a muer,	840
Njat Cac Deden, belaçuer,	
Shyt per tokë tue e lshue terthuer,	
M' tê me ngrânë orrla e sokola,	

Ke Tbanat e Curr Ules

Me i ardhë shqarthat rreth e okolla
Neper rreze qi lshon hâna. 845
Kadiq pera, 'i uk zabelit,
Burrë i lidhtë e trim si Zâna,
Se ç' t' i â lshue m' shpinë Voc Cungelit !
Se ç' t' i a preu aj t' mjerit kryet !
S'' t' shoqes ç' i a verboi t' dy syet. 850
Tue e lânë vejë me kater fmi,
Ne stan n' bjeshkë, ne tokë në vrri :
Me i ankue gjarpen e mi !
Njaj Muçë Hasi, 'i derë bujare,
Ç' t' a ká bâ aty aj kryet matare, 855
Edhé lshue ç' t' âsht fulikare
M' shpinë t' atij Jovo Sokolit:
Besa, ky 'i farë taravolit
Me bré, po, hekur me dhâmë
Lutrâ burrë e kryet sa 'i shtâmë : 860
E m' tagan kryet m' arrç qyqarit
Dýsh i a dau si shegë Tivarit.
Atý at herë Pipo Gërrzhiqi,
Mustak shtupa, flok - iriqi,
Qi at Tungj Pepen la pa krye, 865
Kúr ká pá trimi me sye
Kryet dý felesh Jovos thye,
Delli i ballit ç' i ká keye !

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Se edhë m' Muçon idhtë ç' t' ká msye,
Mos me e lanë Jovon gjakhupës; 870
Shtri më rrgallë trimi pikë gjallë,
Mbi të sorrat me keye pupsë !
Gjygjin kokës por kopilani
mirë, sa duhej, nuk m' i a bâni,
Besa, atý; pse Lul Kapuka, 875
Trim mbi trima, m' shpinë i u lshueka
Turr e vrap n' per at mejdan,
Porsi deti çue tallaz,
Edhé i mbetka, ofshe ! m' tagan
M' arrç të qafës e dér m' germaz, 880
por pa mujtë krejt m' i a rrumllue,
Njitun kryet p' r at fije lkurë,
Permbi parsme erdh e i u vuer,
porsi t' ishte strajcë tagjije :
Nper gerglâc tue i gurgullue 885
Gjaku t' mjerit gulfa - gulfa,
Si atá ujët nper lug t' mullinit.
Ashtû trimat idhtë mberthye
Shoq me shoq e kaperthye,
Kah n' mjet vedit rrin tue msye 890
Si lutrâj si katallâj,
N' bokë pertej një çetë shqyptare
Ç' e ka nisë pushken batore
M' një lavë Shkjé, qi kep më kep,

Ke Tbanat e Curr Ules

Marrun hovin hallagrep :	895
Do djelm t' ri mendt maje ksulës :	
Rrâjshin n' ndihmë shokve me u shkue	
Ke ato tbanet e Curr Ulës,	
Me Shqyptarë kû kta taku,	
Rrijshin krenash tue u krekcue :	900
Thue se lé kishin per s' tepërmi,	
E se ' imend rreth asajë tbane	
Po ishte çilë ndo' i kasaphane	
Per mish t' nierit, e prandej	
rrin tue sjellë m' shosho' in pa dá!	905
kur Shqyptarët m' at bokë pertej	
Kan dalë trimat e t' kan pá	
Per kundruell, si rrash per tokë	
I' n shtri gjindja : kush pa kokë,	
Kush varrue, kush keq cungue,	910
Njani vrá, tjetri prap çá ;	
E t' kan pá si Cërrnagorasit	
Qi aq zanát e kan mejdanin,	
Rê me breshen shpatit dirgjeshin,	
Pushken n' dorë, nder dhâmë taganin:	915
Zdap, lutrâ edhe katallâ :	

LAHUTA – Kangë e Njizetretët

Lshue per vrap gjithsa i' n tue mûjtë,
Shkove n' ndihmë atá me u rrâ,
T' i a kan nisë atý me gjuejtë
M' « huta»shkjét, per me ja u pré 920
Rrugen para. Mys per dhé
Shtri janë shkjet n' flakë t' « kacaturravet»,
Edhë kryet strukun mbas curravet,
Larg shosho' it derdhë atij shpati
T' u kan ndêjë m' «novica»gati, 925
E t' ká nisë pushka me krisë
N' p' r ato repe e n' p' r ato brija,
Si në zjarm kerset dullija.
Atà qit, e këta qit ;
Kta levdoju, e atà levdoju ; 930
Haju, shaju koder m' koder
Thue po duen me bâ ndo' i loder :
Jo se mâ krenash me u herrë,
Shoqishojt shpiertin m' i a zjerrë,
M' i a zjerrë shpiertin per gazep. 935
Maça Grizhi, 'i shqype m' krep :
Ah ! kadalë, moj Cërrnagore !
Se ktû i thonë Shqypni mizore !
Se s' ké besë as nuk ké ndore,
Per pa t' hjedhë un te Cetina, 940
Pa t' i herrë treqind kaptina,
N' zi pa t' pshtjellë nja tri mij shkina,
Per njat vashë qi më ké vrá,

Ke Tbanat e Curr Ules

T' rijt e veren m' i a ké thá,
Si punue s' ká Turk as Shkjá : 945
Trimi pushken me sjellë m' grá !
Gjokë Serdari, 'i sý - harushë :
Byrm, Shqypni, gjithkúr të duesh
N' plum të randë n' barot të zi !
Se mâ gadi kurr s' e di, 950
Manà, vedin se jam gjallë.
Se edhë un ktej, besa, s' kam dalë
As per krushk as per kumarë,
As per t' sjellë un ndo' i punë marë ;
Por me vrá, po, e por me pré, 955
Por me djegun gur e dhé
N' mal e m' mal e koder m' koder,
Dér qi t' bij një ditë në Shkoder :
Edhë atý, po, « trobojnicen»
T' a zhvilloj m' Kalá, e « kapicen» 960
Tý Shqypni, t' a vë un m' krye,
Tue t' a dredhë disi m' nja' n sye,
Bota marë me qeshë me ty !
Edhë kshtû, herë lavd tue qitë
Shoqish' it, herë tue u shpotitë, 965
Tuj u shá, me fjalë t' u nzitë,
Ç' janë terbue trimat m' at hera !
Se ç' t' âsht dhânë vigma e potera !
Fort po ushtojn « huta» e «novica »:

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Ká marrë gjâmë larg Drezovica,	970
Kumarusha e Treskavica !	
Mark Milani, trim i trimit,	
Kur ká pá si rêja timit	
Mbi Nokshiq qiellen kisht' mlue,	
Si isht' kênë trimi tue pushue,	975
Mirë m' â njeshë, mirë m' â shternue:	
Ká mbathë çizmet dér mbi giû	
M' kambe ushtrin edhë e ká çue,	
Per rreth vedi n' bjeshkë ndalue :	
Gjashtë taborre malazez,	980
Njani i rêmtë, tjetri kermez,	
Kush mustaqet lshua dér m' brez,	
Disa pleq, shumica t' ri,	
Të gjith gati n' luftë me u shkri	
Per Knjaz t' vet e Mal të Zi :	985
Ká zjerrë gjogun pullali,	
I a njet frê' n dore sé Ltinit,	
I a shkundë shalen telatinit,	
I a shterngon me tre kollana :	
hidhet gjogu porsi Zana ;	990
Fort hingllon i biri i atkinës,	

Ke Tbanat e Curr Ules

Si t' gjith faj' n qi e ká tagija ! I a ká falë Knjazi i Cetinës. Kur po e niste kah Shqypnija. Edhé Marku, sý - duhija,	995
M' zenji kamben, bân me i hypë, Nper Nokshiq m' shpinë t' tij me zdrypë E udhë mbi udhë e per nen bjeshkë Fill m' e qitë ushtrin n' Sutjeskë: Kû mendon se ká per t' gjetë	1000
Ndêjë Shqyptarët as çuet as fjetë, Harû kta tue bâ çudi P' r at ushtrin e Malit t' Zi : Kah ká mbajtë, se kah ká rá, Qi me sý mâ s' i' n tue pá.	1005
E atý atbotë aj fulikare N' shpinë me i ramë ushtris shqyptare, Ashtû befas: si prej s' epërit Ndo' iherë orrli i lshohet lèpurit, Kur n' ndo' i driz t' a ketë soditë	1010
Ndêjë harû : edhë me i qitë Shqyptarët n' rreth, e si n' kariq Mlysha, njala e krapuliq, Gjallë me dorë trimi me i zânë : Nji me kthye n' shpi mos me lânë, Qi me u thânë gjindes n' Shqypni, Se ç' kob bâni Mali i Zi Mbi Shqyptarë, kur me furi	1015

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

Ky pat msý Plavë e Guci; Edhë para rresht me i vû, Si bagtin, e fill m' i a çue Per mâ t' madhin morë kob Knjaz Nikollës t' gjith lidhun rob. Kur, shi at herë tue i dhânun shtatit, Per me u hjedhë trimi m' shpinë t' atit, Po ndien malet tue gjimue Po ndien pushken flakë tue vlue Poshtë n' Nokshiq, e prej zenjijet Kamben hjekë. Krejt prej habijet Trullue n' mend, âsht lshue atý turr, Edhë daLé ká tej m' një curr Kû po rrin e kqyrë n' turbi Rreth e rrotull mal e vrri; E kur pá trimi tuj ardhë Prej Sutjeske ushtrin shqyptare: Pá Nokshiqin si ishte lbardhë Me Shqyptarë, e se batare Atý luften kta ki' n nisë: Pá si n' diell ndritshin taganat. E sa nieri ishte permysë Shyt per tokë atje ke tbanat E Curr Ulës, se ç' i ká rá Koshës me dorë ! E porsi mzati Qi perlyket fushës t' u ngá,	1020 1025 1030 1035 1040
---	---

Ke Tbanat e Curr Ules

Sa të madhe atý aj vikati	1045
Atij Mirkos gerxheli,	
Kapitanit me kondosh,	
N' zâ per pushkë ky e bujari:	
Kû jé, Mirko, eh ti mos kjosh !	
Se dikush paska tradhtue !	1050
Shkimja, Zot, hisen e diellit !	
Se, pa pritë e pa kujtue	
Prej Sutjesket ardhë nji fillit,	
Plym Shqyptarët paskan prispjetë	
N' Nokshiq t' gjith n' xhurdi a n' gunë	1055
Tuhatë m' záll e ç' merr perpjetë,	
Si ajo miza per kercunë !	
Zgidh, bre Mirko, do taborre:	
Gjithkû t' jét, po, pika e djalit	
E t' mos dijn shka âsht besë as ndore:	1060
E me to dirgju poshtë malit,	
Ushtris s' onë me i vojtë ti n' ndihmë,	
Per mbas plaçkat kjo hutue;	
Se, per Zotin, ngusht do t' bijmë,	
Me shka m' dán neshtrasha mue !	1065
Se ç' t' ká krisë at herë bujrija !	
Se ç' t' ká rrahë lodra e trompeta !	
Mirë shterngue t' âsht m' armë ushtrijs	
Me bukë n' strajcë e peksimeta !	

LAHUTA — Kangë e Njizetetretët

E t' u ngref top e havan	1070
Vetulls s' malit mbi Nokshiq !	
Kerkserdár e kapitan	
Ç' t' kan njeshë shpatë e ç' t' kan njeshë klliç !	
E sikur, mbasi prej vjeshtet	
Zbrû t' jët toka shinash s' randë,	1075
Shkputë ndo' i rreshpe buzë njaj kreshte,	
Termegshim bân dhén me u trandë,	
Kah, tue brishtë me t' rrebtë zhumhúr	
Poshtë rrmores, shamet n' fund:	
Kshtû ushtoi breshtë e terratuer,	1080
Vetë po, mali thue se u lkund,	
Kur ushtriya e Mark Milanit,	
Lshue prej s' epri fulikare,	
Per mbas Mirko Kapitanit	
Turr sulmoi m' ushtri shqyptare.	1085
Lum e lum per t' Madhin Zot !	
Kur janë ndeshë Shqypatrë e Shkjé	
Kur janë ndeshun flakë e agzot :	
N' mni t' shoshoqit atà lé :	
Se ç' âsht ndezë lufta m' at hera !	1090
Fort t' ká vlue «huta »e «novica !»	

Ke Tbanat e Curr Ules

**Ç' t' ká plasë vigma edhè potera !
Ç' t' janë perzi «ksula »e «kapica !»
Edhè topat tue bumllue !
Shprazu gjylet flakë e shkendija ! 1095
Larg Trojani ç' t' ká gjimue !
Ç' ká shungllue kjo Metohija !
Nen kambë toka tue lkundé shrregull,
Asht dyndë pluhni rê mbi krye,
Muzë âsht qiella n' tym e njegull: 1100
Mâ Nokshiq s' pá kush me sye !**

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIZETEKATËRT

ZANA E VIZITORIT

ARGUMENTI

Zana e Vizitorit, prej se naltit, kundron luftën, që zhvillohej në Nokshiq. Heton n'oborrin e Curr Ulës Tringën e dekun, të cilën e Bukura e Dheut kahmot e njipte, kur vasha ende e vogël kullotte (bagtin) rrunzat, bante çorapë, këcente me shoqe a ladronte ase njihte fjalët, kinse në vajtim, si vajtores e malit. Q' atëhere Zana u lavdohej Orëvet tjera bashkëmotra per bukurinë e Tringës dhe shi këtyne u a pat porositë vafzën, yll Malsije, t'a mbrojshin nga shtrigat e syni i keq magjistar. Ajo vetë, mandej, s'iu nda kurr dhe e ruejti nga moti e rrufeja, nga zhegu e gjaeja. Ishte, këndej, e pamujtun t'u besonte syvet ma se parit, si e pamujtun asht, që nana t'i nxajë besë menjitherë kumtimit të trishtueshëm të dekes së djalit në luftë. Për t'u sigurue ma mirë Hija rreshtmirë e Vizitorit lëshohet n'ajri dhe, me të rrahun të çerpikut, ia behë n'oborr të Curr Ulës. Sheh e verteton shka s'deshti të nxajë besë: Currin të vdekun, Tringën të lame në gjak të vet. Harron luftën, dhe tuj e kapë ngrykë vashën, neper plumba e gjyle topash e bân në rudina të Vizitorit, ku ajo kishte ndejën e ku Orë e Zana tjera kishin logun e vallzimit. E ulë në barë të njomë, këputun dhimbje, dihatë të madhe. E ndëgjojnë si motrat e

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Bjeshkëvet dhe me shpejtën e rrufesë kapen tek ajo e fillojnë vajin. Zana e madhe i këshillon të i terin lotët, të emndojnë me e veshë e me e ndrrue Tringën e mandej me e vorrue. Ajo vetë zotnohet t'a lajë. Orët pergadisnin petkat: këmishë deke, rizë për krye, ndjesë e vargoj ari. Nga ashta dalin dy ulkoja për të çilë vorrin, Qajnë e dihasin Orët, cicron permallshëm zogu, që Tringës, dikur i pat qenë shoq argtimi. Vajton Zana e Vizitorit, me fjalë, që vetëm ajo, gjysë hyjnie, dinë të gershetojë. E fton Tringën e ngratë të flasë me të, t'i pergjegj, të bisedojë mbi kohen e kalueme bashkë, mbi punen e dorës, mbi gëzimet e blegtorisë dhe mbi argtimet në barë të njomë e lule pranverore. Dallon mbi ballin e gjanë të Vashës një njollë të purputë dhe at – botë njofton si motrat se Tringën s'kann për t'a gjetun ma, përveç se në vorrin e errët. Zhgrehen në vaj Hijet rreshtmira, hungrojnë ulkojat, jehojnë bjeshkët që me Trojan deri te Maja e Hekuravet. Ora e Madhe e Trojanit veshtron vajin dhe merr fluturim. Ia behë në log të vajtimit. Vehet të ngushllojë Zanën, së cilës i paraqet deken heroike të Vashës shqiptare dhe e siguron se, deri sa gjuha shqiptare ka për t'u folë, emni i Tringës s'ka për t'u qitë në harresë.. E vorrojnë Tringën. Te kryet i venë një mriç degagjanë blini, ndersa Zana falenderon Orën e Trojanit e Orët tjera të bjeshkëvet dhe u premtun se, ajo e gjallë, t'ia merrte gjakun Vashës së vrave. Këtij mendimi është edhe Ora e Trojanit, me të cilën dalin në Kapë të Brojës, në Bigë të Shalës, në Qafë të Diellit dhe u lajmon fiseve tana për të ranë luftë kundra Shkjaut. Në za të tyre rrâjnë herojt e Veriut.

ZANA E VIZITORIT

Kshtù n'Nokshiq lufta po vlote,
Zana e Madhe e Vizitorit
Më kisht'dalë ajo n'nji kep,
Prej ka', e Mira, po kundrote
Si terthores së Nokshiqit 5
Rrihte «huta »edhë «novica »;
Si flakojshin n'diell taganat
E si grîheshin n' mjet vedi
T' idhtë Shqyptarët e Cernagorasit:
Një grusht trima kta, qi Mbretit 10
Të Stambollës, manati i Zotit,
Pesqind vjet kokerr m' i ndêjen
E askurr pushkën dá s'm'i a kan.
T' lirë nepr krepa tue e shkue jeten,
Si ajo shqypja skepkurreta; 15
Ndersa Serbi 'i belaçi,
Me Turk nisë kishte krushqi
E po rrite aj me dorë m' ballë

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Tue i bâ Turkut «tungjatëjeta», Turkut tue i lá pagë e t' dheta: Pesqind vjet harap i shitun! E ashtû ndêjë e Bukura e Dheut M' at t'thepsinen maje kepi, Rreth e rrotull rrokullote Synin flakë, si flaka e diellit, Tue kundruem e, shêj tue vûm Se kujë pushka mâ hollë vritte, Kujë mâ ters tagani ndritte: Kush po hapej, kush po zmbrapej, Kush po msýte mâ furishem Malazezet a po Shqyptarët: T' cillve n' mní, kishe me thânë, Se edhë fort vehtja i kisht' ardhë, Q' se atý jeten, sado e ambel, Kurrkush máll, besa, s' po e bâte: Rrezja e sýnit, kur, i prirte Ka' ato tbanet e Curr Ulës, Kû të mjerren Tringë per s' dekuni Ká pá shtrî terthuer oborrit, N' nji hurdhë gjaku kryet sharrue Shi te praku i derës së vet. Pse të mjerren mori Tringë	20 25 30 35 40
---	---

ZANA E VIZITORIT

Edhë mirë, manà, ajo e Mira	
Njoftë m' a ki'te prej kahmotit:	
Q' se kjo, vajzë e enë fëmij,	45
Flokët rreth ballit rrumullue	
E nder mrize t' Vizitorit	
Reshun rrunzat me mrizue,	
Bâte kputa: a se me shoqe	
Brite hijes tue këcye,	50
Me u stervitë, po, jetshkurtumja,	
Si dikur kjo, vetë, bâ nuse,	
Me këcye me nuse tjera	
N' ato okollet e Malcís;	
Ase, ulë ruben nen vetlla	55
E tue bâ kinsë po kjate	
Mbí ndoí rrunzë e cungë shtrî para,	
Njifte fjalë tue dnesë, tue fshâ,	
Per me dijtë mandej, si grue.	
Me vajtue burrat e dheut,	60
Ndér qi fisit t' i ki'n lanun	
A per gjýgj e per pleqní,	
A per bukë e bujarí,	
A per besë e per burrní,	
Per urtí, per trimëní,	65
Vrá me Turk kta, e vrá me Shkjá;	
Jo se kur, per brî ndo'i gurre	
A ndo'i çutrrí ujnash akull	
Bashkue blegat me u freskue,	
I a nisshin atý, çerdhùkullat,	70

LAHUTA – Kangë e Njizetekatërt

Me u ngallitë njana me tjetren:
Tash dynd skllafat me shplakë t' dorës
E sterpik ftyren shoshoqes,
A se qite me kambë n'ujë:
Njana tjetres m' shpinë tash leshoju 75
Poshtë perpjetë stomeve t' blera:
Guga fmijs, per t' kalue motin,
Verës mbas gjâjet m' bjeshkë kur dalin.
Zana e Madhe, strukë nder zgevrra
Gvêjsh jetikë, a nper gallushtra 80
Bigash s' mrazta, çilun m' karpa
Prej rrufejet bumbulluese,
Rrite e Mira e po i skjyrote,
Krye per krye me Motra tjera,
Me ato t' bukurat Shtozovallet! 85
Orë e Zana t' Vizitorit:
Fol e qesh kto ndermjet vedit,
P'r ato argtime e lojë fminije,
Krejt pa t' keq e tanë fjeshtsi.
E kur ndollte sè ndo'i shoqe, 90
Ftyret Tringen n' moh po e lagte,
Pa rubë m' krye, llanash shpervjelë,
Amel n' gaz tue gurgullue
Si t' këndojshe n' mal bylbylat,
Edhë ashtû ftyret priskue 95
N' ujna t' gurravet t' argjenta:
Si e kerthnesta drandofille
Rîhet n' voes n' at ag të Dritës:

ZANA E VIZITORIT

E fulqîjsh n' ujë bushurdisun,
M' shpinë kjo shoqes vrap vervitej, 100
Tuj u ndjekë n'p'r ato blerime,
Si dý flutra t' bardha, t' bardha:
Zana e Madhe, kah po e shifte
Ashtû t' njethë e të kerthnestë,
Bardh e njomë si ajo prandvera, 105
Edhë fort, po, e Bukra e Dheut,
Manà, knaqej vetë me vedi;
E tue folë me Shtozovallet
Bashkë tue folë, bashkë tue ligjrue,
Merrte, e Mira, edhë po thote: 110
Pa ndigioni, moj sýgrizha,
Moj pinjolla rritë nder molla:
Pásh at t' Lum, qi vrân e kthiell,
A u ká rá ndo'i herë me pá,
Nen ket hanë e nen ket diell, 115
Fmij me 'i hije mâ të kandshme
Se Tringë Ulja e Ulë Keqotës,
Burrë i dheut ky, e buka e botës,
N' nám e n'zâ nder Male t' Mdhá.
Kqyrnje 'i herë, he i raftë e mira! 120
Si i ep shtatit m' shpinë ka' i lshohet
Bleges shoqe n'p'r at rudinë;
Si njaj hylli, qi n' natë vere,

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Zhgjetë i bjen të mraztë Empirit. Tue lânë mbrapa 'i hullí drite!	125
Jo, po prá, mirë jé ka thue, Njana Orësh fjalën i a kthete: Sýni i keq veç mos e pát, Se kjo mue, manati i Zotit.	130
Me njat shtat filiz çetine, Me ato vetlla si fiskaja Me atà sye kokrra qershije, Me atà dhâmë si gurt e zallit, Fíll mbas shiut kur t' u bjerë dielli, Dishka m' dán, po, si 'i cirkë voese M'gjith t' një lili, kur mâ s' pari T' shkrepë m' të rrezja e nadjes s' ré. Si veç, Zot, rueja nanës s' vet! Se, manà. kur t' bâhet nuse, Shoqja kund s' ká per t' i dalë	135
As n' Malcí, as n' Shllak, as n' Shalë. Sa mirë s'Bukures s'Dheut m' i rá, Per at fjalë qi i foli Ora, Edhë, e Mira, buzen n' gaz, Kshtû ká marrë e ligjiron:	140
Animâ, moj Orë e Zana, Tringen ju fort me m' a dshtë, Me m' a dashtë, n'kujdes m'e pasë: Me m'a ruejt si sýt e ballit, Kurdoherë t' dalë me verue	145
	150

ZANA E VIZITORIT

Nder kto vise t' Vizitorit,
Qi ktê shtriga t' mos m' a ngase,
Sýni i keq t' mos m' a peçase,
N' moh m' mní kamba t' mos m' i shklase:
Larg «gojlidhnin» me m' i a mbajtë 155
Zhegut t' ditës me m' i bâ hije,
Me m' i a bâ ju dimnin verë;
Me m' a ruejtë të njethtë perherë,
Si ato lulet në prandverë,
Mbasì lule e falka Zoti. 160
Se, q'm'at ditë qi e pava s' pari
M'breg t'Gradinës tue u dhânë ujë rrunzave,
E vetë ftyret tue u fladitun.
Mue kjo krejt m' âsht njitë per zêmer.
Edhë e due, moj, pásha t' Lumin! 165
Si driten e sývet t' mí.
Se edhë vetë, po, Zana e Madhe,
Kur më dilte Tringa n'bjeshkë.
Ajo ksajë m' i bâhej hije
Kahdo shkote, kahdo vîte, 170
Tue m'i ndêjë gjithkund perane
Qi ndo' e keqe t' mos t' i a gjîte:
Motra e madhe strehë si i bâhet
Njâj mâ s' vogle motre s'vet.
Shkrepte rêja nalt prej qiullet, 175
Edhë rrfeja me rropame
Blî'n shinote rrêmash s'hapun,
Per nen t' cillin, furís s'mndershme
Per m' i u shmangun t' rrebtë thellimit,

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Strukë t' isht' Tringa: sa shpejt gati	180
Atý i rrite e bardha Zanë,	
Edhë, e Mira, me at t' fuqishmen	
Dorë të vet rrfës, po, kokrren	
Larg ajo kisht'per t' i a bredhun,	
Tuj u a lshuem karmave t' rryeshme.	185
Msýte ujku m' rrunza t' Tringës,	
Jo pse ky kishte qitë ceken	
Kund tufë dhênshe me vû per vedi	
E me u bgatë me to: si nieri,	
Qi, mâ i fortë tue ndollë, mâ t' ligshtit	190
I mbetë m' qafë, e bishë mbí bisha.	
I a xjerrë shpirtin per gazep	
Jo per tjeter, veç per t' hîmë	
N' okë e n' copë të tij, e barkun	
Me e kertylë mâ teper n'vjam:	195
Por, pse zijet n' breshtë molisun,	
E rreshkë ûjet, barku petull	
Per kurríz i isht' njitë qyqarit,	
Tue mos pá kund maje vedit,	
Lshote m' rrunza t' Tringës së ngratë,	200
Gjallë sa frýmen aj per t' mbajtë:	
N' ndesh t' tij Zana per t' dalë kishte,	
E atý gojen me i a lidhun,	
M' rrunza t' Tringës qi aj mos me prekë.	

ZANA E VIZITORIT

Edhë ujku, sado i unshem,	205
Kryet per dhé, bishtin nder kâmë	
Per t' kaluem kisht' ndermjet rrunzavet,	
Per pa i prishë e dam pa i bâmë:	
Si t' kish' kënë qêni barí	
Tue ruejtë rrunzat bashkë me Tringen!	210
Kaq fort Zana, Shtozovallet!	
M' a kisht' dashtë Tringn e mjerë:	
Por qi sod i a bâni t' dekun	
Vasil Ndreka sýkerveshni!	
Prandej, kur m' at maje kepi	215
Ndêjë, e Mira, tue soditun	
Si n' Nokshiq po vlote lufta,	
I shkojn sýt n' oborr t' Curr Ulës,	
Edhë shef: shka ajo me pá	
S'do t'kisht' dashtë me sa vedvedin	220
Errë s' dy sýsh: shef Trinen dekun	
Gjatë oborrit shtrî terthuer,	
Kryet te praku i derës sharrue	
N' një hurdhë gjaku. Mnderet shtati	
I u perqeth atý një herë;	225
Por, ka' e Mira me mendue	
Nuk po don, se ndonji e keqe	
Ká mûjtë Tringen me i a gjetun,	
Sýve t' vet besë s' do me u zânun;	
Edhë shplaken, bardh si drita,	230

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Vendue strehë mbí vetlla t' holla E dhânë shtatit si n' perpjete M' at shkam t' gjallë, e ço e ul kryet, Ngerthye m' ballë vetllat si rrfeja, Mâ pingul rrexet e sývet	235
Po i a lshote. Si ajo mjera Morì nanë, së cilles djalin N' mal a n' fushë hasmi i a vrau, Ndo'i rrezik a se i a gjetka: E qi gjindja, shqymit zêmren	240
S' mjerës me'i herë mos m' i a rrenue, Si me ndoshta t' zí kumetin I a apin s' pari: flakron m' kambë N'at lajm nana, e rrugës tue thekun Moshet kamba nisë me i mbetun,	245
Shkon n' mend vedin tue e mahitun, Se s' do t'jët, jo, djali i vet Qi ká mbetë, por ndokush tjeter Me tê 'i êmni ndollë si gand: Amostjetr, se asa' i biri	250
N'' rrezik jete nuk do t' ishte: Por, kur t' mrrîmen n'vend t' shemtuem, Shef se djalë mâ nuk po ká, «Ahi !» gerthet t' madhe me vedi, Grushta krés tue i rá kercuna,	255
Dhîmet zêmra ka' i pelset; Kshtû gerthitë ká e bardha Zânë, Kur ká pá se mbetë kisht' Tringa.	

ZANA E VIZITORIT

Edhë e Mira, nalt prej kepit	
Kû kisht' zanë, e thik perpjetë	260
Ndê ajo flatrat e prarume:	
Si atà pllumat kur prej s' epëri	
Pingul lshohen m' ndo'i lamë gruni:	
Zhgjetë n' teposhtë âsht lshue n'p'r ajrí	
Drejt oborrit të Curr Ulës:	265
Curri dekun shtrî te votra,	
Dekun shtrî n' oborr e motra.	
Si ajo nana fmín, qi gjumi	
T'i a ketë zanë prej mremjet n' voter,	
E merr pezull para duerve	270
Edhë e çon fjetë ke shtroja:	
Kështú Zâna pezull Tringen	
Para duerve ajo e ká rrokun,	
E ndê çark llanen si bora	
Nen krye t' sajë e njanit krah:	275
Si po t' drote se i del gjûmi...	
T'amlen pashë edhë shterngue	
Mirë per persme, e Bukura e Dheut	
Nçohet ajrit tue flutruë	
Neper plume e gjyle topash	280
Drejt kah kreshta e Vizitorit,	
Kû m' një bigë kisht' ngulë e Mira.	
Nen at bigë e te një breshtë	

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Po kisht' pasun një rudinë.	
Isht' rudina e e gjanë e giatë,	285
Sa hjedhë nieri 'i pashë nen dorë,	
Tanë blerim e lule t' njoma;	
N' mes t' rudinës një shkam i gjallë,	
Nen at shkam një gurrë prej akullit.	
Gurra jishte, ujë po kishte,	290
Sa me blue një gúr mullîni.	
Atý dilshin Orë e Zâna,	
Per me u lá, per me u fladitë,	
E neper rreze qi lshon hana	
Dorë per dorë valle me u njitë	295
Me u njitë valle e me lodrue,	
Me lodrue, po, e me këndue	
Me këndue e me vallëzue	
Me bylbyla t' verës - ó,	300
Dér nper ag të Dritës - ó!	
Mbí at rudinë e te ajo gurrë,	
Zana e madhe, Shtojzovallet!	
Ká ulë Tringën n' bår të njomë,	
Edhë fshâ ká ajo të madhe.	305
Kur ká fshâ një herë të madhe,	
Ká piskatë fort mâ të madhe:	
Ç' ká ushtue bjeshka e Vizitorit!	
E kan ndie Motrat e veta,	
Orë e Zâna t' Vizitorit:	310

ZANA E VIZITORIT

E kan ndië ato e gjithsa kjenë, Gjithsa kjenë, po, te kû kjenë Shkaperderdhë gjatë Vizitorit Neper kerma, currina e krepa, Luften tue soditë të Lumet,	315
I a kan behë ato vetimë, Disa vetmas, tjerat plimë, Tue rrahë fletrat nper ajri: Si atà pllumat, qi prej mbarmjet, Enë dielli pa prendue,	320
Shkaperderdhë si t' janë pullazesh, Nper kopshtëje a skâj't t' oborrit, Kur t' ndiejn zânin e zojës s' shpís Se i ndiell m' kokrra, fluturim ajrit Per t' u lshue kan, tok a dâmas,	325
Zâni i njoftun kah t' i grishe: E si ato qi s' kan mot t' keq, Fol e qesh t' Lumet n' mes t' vedit, Ka' i bijn ajrit tue fluttrue, Por kur mrríjtë kan mbí at rudinë	330
E kan pá shtrí m' bár të njomë Trupin dekun t' Tringes s' mjerë, «Kuku!» t' madhe fort gerthiten. Rrah shuplakë e lviru ftyret. Lnuru flokësh fijesh s' mundashit, Njana dnes e tjetra fshâj: Fshâj e kjáj e shkrifu n' váj,	335

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Rá permys rreth trupit t' sajë, Dhîmet zêmra gjak u pikë. Mjaft tash, Varza; mêni vajin!	340
Kem' me pasë se kur me kjá, Zana e Madhe merr e u thotë. Se edhe n' vend qillue po kemi, Kú rri bari r&i në lot,	
Kú rreth toka &asht mrú me gjak, Me gjak nierit, e kú, besa, Nji Shqyptár, n' dashtë burrë, n' dashtë grue, Qi per zêmer Orë e Zana	345
T' a kenë pasë, aj, t' thuesh, gjithmonë Ká hjekë zi, keq ká mbarue:	350
Q' se kjo e mjera moj Shqypní Ká per brî, nji dreq të zí, E në gjí, nji dreq mâ t' zí, Ká per brî kjo Karadakun,	355
E në gjí ká Turkoshakun, Qi veç e me agor të vetin Hije t' zezë me i lshue ky diellit, E si vetë aj gjarpin «zilesh » Veç me sý dhén me e helmuem. PorT' i lâjm kto fjalë. Tash Tringa	360
Do bâ gati me u rmue n' dhé. Kjo do lá nji herë mâ para, Mbasandej do veshë per dekë;	

ZANA E VIZITORIT

Do çilë vorri. Sa me e lá	
Tash po e láj un vetë; por petka	365
Deke s' kem' per tē. Ndigioni,	
Jere Lere, Tere, Gere,	
Ti Culinë e ti Dalinë,	
Tile, Gile, Tale, Gale,	
Bashkë me Donen e Berdonen,	370
Beken, Çeken e Cerrleken,	
Shpejt me m' endë ju një kmishë deke	
T' bardhë si drita, edhë një vashë	
Si e bájn varzat e Malcis.	
E ju Care, Nare, Dare	375
Një rizë t' gjanë, të bardhë e t' hollë,	
Si ato rrezet, për t' m'endë kini	
E m' s' mirit me e qendisë,	
Për m' i a vû sé mjeret m' krye.	380
Ti Fatale, Naze, Raze,	
Një «ndjesë» arit shpejt m' i a shkrîni,	
Krejt me lajle, shkrola e ftyra	
Si i ká kjo, qí bajtë ká n' fyt:	
T' lumet shêje t' shpensës s' njerzimit:	
E 'i parë vargj, prap, prej florinit,	385
«Ndjesen» m' qafë m' i a vjerrë së mjeret.	
Zhdukë vetimë janë shtozovallet.	
Punës se e cilla tuj i a hî	
Me kujdes e t' madhe cenë,	
Zana e Madhe urdhnue si kishte.	390

LAHUTA – Kangë e Njizetekatërt

Kur, qe, prap e bukura Dheut
Po piskatë atý të madhe:
Larg ushtue ká Metohija:
Edhë kthelltë at herë prej breshtet
Nisen vrap dý ulkonja t' murrme, 395
N' at rudinë t' cillat si mrrîjten
E pá kan Zanen e Madhe,
Trok m' trok m' t' katrat tue i rá podit
E andej - kndej bishtin tue i dhânun,
Fíll ka' ajo kan marrë e shkue; 400
E si kênë t' i'n dý kalina
T' buta - t' buta, per rreth sajë
Nji herë hjedhë janë e perhjedhë.
Tanë gëzim e tanë endire:
Lpýja doren, lpýja kamben, 405
Çou m' kambë t' mbrame me i lpý ftyren;
Masandej perpara sajë
Janë ulë t' dyja e ndêjë kacuk,
Giûhen jashtë e veshët currue,
Sý per sý m' tê tue soditun 410
Edhë t' dyja atý tue pritun
Se ç' punë dote ajo m' u urdhnue,
Qi aq të madhe u bâni zâ.
Edhë e Mira, lott per faqe,
U ká prî e i ká çue te vendi, 415
Per krah shkamit n' anë prej diellit
Vorri Tringës kû do t' i u çilte:
E kû ato, me do çapokë
N' thoj - çengela mirë t' forcuem,

ZANA E VIZITORIT

Hinë me 'i herë m' tē me gropue, 420
Mje m' brez kthelltë edhë e kan çue.
Nderkaq mrrîjtë kan Orë e Zana
Me pajë deke fringu t' ré:
Endë e mlue, e at herë bâ vekë,
Prë e qepë, edhë qendisë, 425
Si veç Zanat mund t' qenbdisin.
Nazja, Razja e ajo Fatalja
Prune «ndjesen »ár floriní,
Me 'i parë vargj per bukurí,
Arit t' shkrîm e t' trashë sa gishti: 430
M' njanen faqe 'i Zêmer Krishti,
M' tjetren ânë nji Shëna Ndue,
Me nji lil në dorë shterngue:
Imë punue, mîrë sendergjue.
Zotnja Zanë si e kisht' urdhnue, 435
Edhë, at herë, vetë Zana e Madhe
Shtozovallet n' bjeshkë e n' vrrî !
Asht ulë Tringen per me e lá
Me bár «shkumëz »e ujë prej gurre,
Kû ajo vetë, e Mira, lahej 440
Neper rreze qi lshon hana;
Po i ndihmojshin Orë e Zana.
Nder mâ t' parat permbas soje,
Tjerat ndêjë ki' n rreth e rrotull,
Shkatrrue flokësh, mollzat n' lot rî; 445

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Disa m' kambë, disa m' ledinë
Ulë nja'n giû, e m' tjetrin duert,
Merthye gishtash, pshtetë kaluer,
Tue dënesë, dhimshem tue kjá
M' t'ngraten Tringë. Nder to mâ e vogla, 450
Njajo Dardhamoskadale,
Qi m' kisht' kënë shoqe me Tringen,
M' anesh dalë e nja'n sup t' krahit
Njeshë, e njomja, shkamit t' gjallë,
Kjatë, dnestë, shkrifej n' váj, 455
Dhimet zêmra dýsh ka' i dahej;
Ndersa nja dý Motra tjera,
Tue e dashtë mirë, flokët tue i a lmue,
Kryet nen sjetlla t' i a shterngue:
Tjera lott me riza t' holla, 460
Lshoi në dorë urtyta e molla:
Bâjshin ç' mos per m' e pajtue
T' mjerën Dardhamoskadale !
Ballehana, e Shtatzarana,
Me at Shtrumoren, e Vathnoren, 465
Kishin dalë t' mirat per lule,
Me to vorrin per me shtrue,
Trupi i Tringës m' to me pushue.
Edhë Syne, Lore, Loshe,
Mine, Mile, Mele, Groshe, 470
Para duersh atý po bijshin
Mirë të lmueme 'i rrasë mermerit.
Gjanë e gjatë per masë të vorrit,
M' llastra gurit per me e pshtetun

ZANA E VIZITORIT

Mbrenda vorrit: dheu qi ftyren	475
T' mos i a prishte Tringës së mjerë.	
Prap mâ jashtë, disí m' nja' n anë,	
Ofshe ! ulkojat vend ki'n zanë,	
Kacuk t' dyja, e per nen zâ	
Tuj ungruem tash e mâ vonë.	480
Nji zog vere, m' rrêm t' nji lisi	
Zanë nder thepa t' shkamit t' gjallë,	
Dhimshim rrite tue gurgullue,	
Kurr pa prâ, kurr pa pushue,	
Ujë e shûjtë aj krejt harrue,	485
Kah po dote me i ndihmue	
Zanës së Madhe me vajtue	
Hollë e giatë, Tringen e ngratë:	
Vasil Ndreka, i patynzoni,	
Qi i a vrau, i a thau të rijt,	490
I a verboi, oh ! të dy sýt.	
Zana e Madhe, shpervjellë llanash	
E dhanë rizës ajo mbas shpinet,	
T' mjerem Tringë se mirë po e láte	
Me ujë gurre e lot të sývet !	495
Mirë po e láte, hollë po e kjáte,	
Me i u dhimët gurit e drunit:	
Anì, Tringë fort m' kênke idhnue,	
Qi me sý s' don me m' shikjue	
E as nuk flet e as s' qeshë me mue ? ! ...	500

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Po pse kshtû, moj hajmalí,
Morì rrezja nper frangí,
Me m' a marrë gjith ket mëní ?
Qi pa tý s' m'ká çilë prandvera,
Pa tý lules s' m' i erdh era: 505
S' m' kan argtue jo kangë e valle,
S' m' kan freskue gurrat prej akullit,
As bâ dritë s' m' kan sýt e ballit !
Çili sýt, moj drita e sývet ! ....
Shka t' ká rá kjo bije e randë ?!... 510
A s' po shef kush â tue t' lá ?....
Asht tue t' lá, moj, Zana e Madhe:
Ksajë m' i raftë - o 'i pikë e madhe !
Asht tue lá, me ujë prej akullit
E me lot të sývet t' ballit ! 515
Se as, kur m' dilshe n' Bieshkë të Mdhá,
Manà, tejet kurr s' jam dá:
T' kam ndëjë pranesh bjeshkës e vrrínit,
Si ajo hâna per nget hyllit,
Kur bân dielli me prendue. 520
A t' bjen n' mend, moj rrexigí,
Si, kur ishe ti enè fmi,
Flokët rreth ballit rrumullue,
Bâjshim zheg na t' dyja bashkë
N' p' r ato mrize t' Vizitorit ? 525
Kû un, marrë hijen e ndo'i vashe
Me tý shoqe ase kushrinë,
T' msojshe kputat si me nisë,
Si me qapë, si me qendisë ?

ZANA E VIZITORIT

E si, kur nper hije t' breshtës	530
Niste kangen zogu i verës,	
Amel - amel tue këndue:	
Si veç aj qi din me këndue:	
Mue m' â dashtë, po, mâ se 'i herë	
Me t' a zânë zogun e verës;	535
Me t' a zânë t' mjerën e vocerr,	
Edhë gjallë n' dorë me t' a prû:	
Kah të kapej mendja tÿ	
Se edhë n' dorë këndon zogu i verës,	
E ti s' kishe enë dijnë	540
Se s' del kanga në robni ?...	
Hajde, Tringë, tash me pajtue !	
Ti me folë, me qeshë me mue,	
Folë e qeshë si kem ' perhera !	
Se tash del, po, prap prendvera,	545
Prap tash njethen gjeth e lule,	
E me u dê ká bora malit,	
Me rrëmye kan prrojet zallit:	
Prap tash këndon aj zogu i verës,	
E tash dalin gjâja e bjeshkës,	550
E tash bijn fej e zamare,	
Tash tingllojn linge e koçana,	
Tash këndojn barí e blega:	
Blegt mollzat kuq si shega:	
E un e ti prap dora - dora,	555

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Dora - dora bardh si bora
Mriz e m' mriz bashkë me mrizue,
Gurrë e m' gurrë bashkë me u freskue:
Hijes mlidh lule të njoma,
Mlidh urtyta, dardha e molla, 560
Lule, lila, karajfila,
Drandofille me zymyla:
Darkë e drekë tamel e borë,
Borë e tamel ciela e zamer:
N' shndet si bryma mbí rudina 565
Menden kthielltë e zemren dlirtë,
Mirë me Zotin, mirë me robin:
E n' at t' amlen giûhë shqyptare
Te një lis a nen ndo' i dardhë
Un këndo, po, e ti këndo, 570
Si kndon zogu i veres - o,
Morì drandofillja e bardhë !...
Por, e mjera, ç' jam tue pá ?!...
Eh me sý kurr un mos pasha !
Ç' është kjo njollë, thue, Tringë, më ballë ? 575
Qi ndryshe s' po m' dán nder sý,
Veç si njaj lugat i zí,
Qi hanen ndo 'i herë zên naten ? ...
Uh «kukú »per mue kercunen !
Se kjo kênkë 'i varrë prej pushket 580
Varrë prej pushket mu në ballë
Mu në ballë shi m' lule t' ballit,

ZANA E VIZITORIT

**Kû mâ fort shpirti po dhimte !
Se Tringen m' a paskan vrá !
Vrá m' a paskan, he i vraftë Zoti ! 585
Edhë thá m' i a paskan t' rijt
Thá të rijt, verbue t' dy sýt,
Tue i pshtjellë n' zí gjak e gjiní,
Tue i mjeruem miq e kumarë:
E Orë e Zana e Shtozovalle 590
Tue i shkretnuem, tue i pezmatuem,
Sa kû janë e te kû janë
M' Qafë të Djellit e m' Bisht - Muzhel !
Jo, po, pra, besa, ju Motra,
Se per Tringen mâ mbas sodit 595
Udhë as shtek s' kem' pse kundrojm,
As nper mrize pse e kerkojm,
Koder m' koder zâ pse i lshojm;
Pse kjo mâ morekujé !
S' ká me bâ híje mbí dhé ! 600
Ká me u kalbë, qyqja, nen dhé !
Kur ndo' i hera n' atê dimen,
Rêsh së murrta qiella kthiullun,
E m' ranë t' hjedhme t' ndrise dielli,**

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Kan me dalë t' Bukrat e detit E giatë bregut, Shtouzovallet ! Kah mue Tringa m' dímënote, Tue flakue ato e tue lodrue, Njitun valle tue këndue,	605
Kan me ì lodhun sýt, të Mirat, Palè a Tringen kund po e shofin , Kah reshë lukurt m' kullosë n' megje, Qi aq per zemer pasë m' a kinin, E per t' pvetë ká shoqja shoqen:	610
Vall, po Tringa si s' po shifet ? A mos rá, ndoshta kund njeti, Gjân e gjallë me dimënue ? Ká me u thânë pulbardha e detít, Manà, ju t' Bukrat e detít,	615
Sýt per Tringen mos m' i lodhni; Se ajo dalë ká me dimnue Sivjet n' bjeshkë të Vizitorit, Te një gurrë e nen një blî ...	620
Mbrendé një vorri, e mjera, shtrî, Tue ngranë m' të skraptha edhë bolla !...	625
Tash hecë moti, tash ndrron stina, Tash kthen prap festa e Bajrakut, E ke tbanet e Curr Ulës Kan per t' rá miq e kumarë, Kan per t' rá ndriklla e mikesha,	630

ZANA E VIZITORIT

Vjetë per vjetë si atý kan rá:
E kur t' shofin zjarmin shkimë,
Deren mbyllë , ofshe ! me ferrë,
Kan per t' pvetun shokët per brî:
Amanèt, njehshi t' mirë mot ! 635
Po a Curr Ula shkulë â trollit ?
A thue Tringa na âsht martue ?
Faqebardhë, burra të dheut,
Faqebardha, oj bujaresha,
Miq e babës qi s' i harruek' i , 640
Kan me u thânun shokët per brî;
Se, manà, Curri ká dekë,
Edhë Tringa na âsht martue:
Na âsht martue, po, me tokë t' zezë,
Ke qaj blini i Vizitorit ... 645
E vrau Shkjau, he atê e vraftë Zoti !
Kur u bâ lûfta n' Nokshiq.
Mjera un, moj Tringë, per tý !
E ktû lmekë âsht Zana e madhe,
Ftyrë per ftyrë ká rá mbí Tringen. 650
Orë e Zana at herë nji zani
Se të madhe ç' kan piskatë !
Kä jehue bjeshka e Trojanit,
Maja e Hekrave e Vermoshi,
E ajo Mokra e Shekullarit. 655
Idhtë dý ulkojat zûn me ulrue,
Pika - pika lott tue u shkue.
Nalt prej shkamit zogu i verës

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Cangull m' tokë i vocrri rá:
Dhimet zêmra dýsh i u dá: 660
E rrmej gjak gurra prej akullit.
Ora e bardhë e bjeshkës s' Trrojanit:
Dalë, e Mira, me do Motra
T' veta mâje një carani
T' rryeshemm t' bjeshkës, për me soditun 665
Si n' Nokshiq lufta po vete:
Ká ndie vigmen e piskamen,
Trishtueshim kah Orë e Zana
Pingrue kan n' bjeshkë t' Vizitorit;
Edhë mirë atý âsht kujtue, 670
Se bel - holla, rritë nder molla,
Zana e Madhe e Vizitorit
Me ato tjerat flok - prarueme
Motra t' veta, Shtouzovallet !
M' shtek të vshtirë po ki'n takue. 675
Prande' u thotë shoqeve t' veta:
Besa, pra, mori ju Motra,
Njajo vigem e piskame,
Qi pingroi kah Vizitori,
Kish' me thânë, se shêj hareje, 680
Manà, s'âsht, por shêj një kobi
Të trishtueshem edhë fort.
S' bâjm, tham, keq, kshtû tok si jemi,
Me kalue 'i herë m' Vizitor,

ZANA E VIZITORIT

Per me pá, palè, ç'ká ndollë	685
E a i kem' shndosh Motrat e atjeshme.	
Edhë t' mirat - raftu e mira !	
Janë lshue ajrit plima - plima,	
Tue rrahë flatrat e prarueme	
Drejt prej bjeshket t' Vizitorit.	690
Si m' at bjeshkë vetimë janë kapun	
Plantë ndê flatrat e prarume:	
Si ato shqypet ktheterkuksa,	
Kur me sý pingul prej s' eperi	
Shkojn tue lá çufra e zabele,	695
Per t' rám pré ndonjâj shkrebeje:	
Pezull ajrit zûnë të Bukrat	
Me i ardhë çark bjeshkës s' Vizitorit,	
Pingul prirë rrezet e sýve,	
Palè a kund po mund dallisin	700
Orë a Zanë. Kur qe se Orës s' Madhe	
Rrezja e sývet fill po i shkueka	
Mbí at rudinë, kû Shtozovallet	
E bjeshkës s' madhe t' Vizitorit	
Po ki' n ndêjun rreth e rrotull	705
Trupit t'Tringës, idhshim tue e lvyrë,	
Tue u lnurë flokësh, e Zana e Madhe	
Pakë e lmekë mbí ftyrë të sajë,	
Dnes e fshâj e shkrifu n' váj;	

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Edhë zhgjetë t' Bukurat e dheut	710
Pingul lshue janë m'at rudinë:	
Në fllad t' amel t' fletvet t' tyne,	
Kah po dirgjeshin flaurí,	
Ká ferflue njaj gjethi i ahit.	
E kur rá kan m' at rudinë	715
E t' kan pá Zanat tue kjá,	
Tue dënesë, ftyrat tue u lvyrë,	
E mbí Tringen ftyrë per ftyrë	
Pakë e lmekë Zanen e Madhe:	
Edhë fort, manà, të Mirat	720
Janë mjerue, janë pezmatue:	
Rrkajë volísh lott u kan shkue.	
Ora e Madhe e bjeshkës s' Trojanit,	
Ardhë si rrezja e nadjës s'ré,	
Me një hýll t' shkelxyeshem m' ballë,	725
Shllungës së flokvet, fijos s' mndashit,	
Per mbas shpinet dhânë suvalë:	
Avra - avra edhë derdhë shtatit	
Veshen bardh si bora shpatit,	
Kur t' i bjerë dielli kundruell :	730
Njeshë nen parzme me 'i trîzë arit,	
Kamben mbathë n' ndalla t' prarueme:	
E si hana katermdheçe,	
Në ndo 'i mbrame t' asajë vere	
Qitun ballin, qêth argjani,	735

ZANA E VIZITORIT

**Permbí vetulla t' ndo i' Empirit
Nper mes t' hyjvet bjen madhnueshim;
Rudinës s' blerë, në lule shtrue,
Kshtû madhnueshim bjen e Mira, 740
Aq kaleças kamben matun
Per mbas gjethit të ndo í lili,
Udhës tue ndrrue, porsá m' boçë lulet
Me i perkulë; edhë një filli
Drejt ká shkue ke Zana e Madhe, 745
Kû, qitë duert asajë nen sjetulla,
Si perdhûni e çon më kambë:
E me t' shmajten llanë eburne
Çark tue u ardhë lilave t' njomë
T' ijes s' sajë, e mi dashtní 750
Tue e shternguem amel per parzme:
Ndersa e Bekuara me dorë tjetër,
Flokët, dredhë ballit edhë çenash,
Me shum máll po i a shestote
Per nen rezë, ká mârrë e i thotë, 755
Lott poshtë mollzash ka' i rigojn:
Po ti, Moter ... mos kështû !...
Qindro pak, he bujareshë !...
Se ti kshtû, manatí i Zotit,
Cok po e çueke vedin dam ... 760
Mjaft tash mâ ... të kjofsha true !
Lêne vaj' n një herë, se plase !
Zana e Madhe, kryet pështetun**

LAHUTA – Kangë e Njizetekatërt

M' borë të gjallë t' Motres trojane,
E tue dnesë, dhimshim tue fshâ, 765
Merr e i thotë me fjalë t' këputuna:
Qyqja, Moter, se ç ' m'ká gjetë !
Se un mâ t' gjalltë nuk kam shka e bâj!
Se mue Tringen m' a kan vrá!
Se mue t' rijt - o m' a kan thá! 770
Të dy sýt m' i kan verbue!
Bjeshkë e vrrî m' i kan shkrûmue!
Gurrë e prrue m' i kan helmue!
As nuk kam pse t' hî nder valle! ...
As nuk kam pse t' bij nder zalle!... 775
Pse t' kerkoj hije edhë mriza...
Pse t' kerkoj gurra e çurrila...
T' kerkoj lila e drandofille,
T' ndjeki flutra neper shtoja,
Mollakuqe e xhixhilloja: 780
Të prigioj un zogjt bylbyla !
Kta per mue, Zot, u farojshin !
Kurr mos kndojshin ! mos vallzojshin !
Kurr mos dalët per mue prendverë,
Tash qi m' vrán Tringen e mjerë, 785
Qi e kam dashtë si sý e ballit:
He mue m' gjoftë moti per s'kthiellti !
Orë e Zana prap piskaten;
Prap ulkojat uluruen :
Bjeshkë e male larg ushtuen. 790

ZANA E VIZITORIT

Ora e bardhë herë tue i a Imue
Me dorë ftyren, herë me rizë
Lott prej sývet tue i a terun
Se sa amel po i a kthen:
Po ti jo, moj rrezja e bardhë, 795
Moj shtatrrituna në mjaltë !
Se tý Tringa nuk t' ká dekë:
Nuk t' ká dekë, moj, pasha veren!
Pasha voesen, qi rigë Drita,
Kur vegon m' at buzë të malit! 800
Nuk t' ká dekë, moj, por t' ká lé
Sod per s' dyti: se n' Nokshiq
Shqyptarís i a la ajo nám!
Se kur sod nper buzë t'agimit
Krisi pushka në Nokshiq 805
E zû shkja me djegë, me pjekë,
Me vrá gjind, e me rá pré
M' dhên e dhí e m' lopë e qé:
Si atij p' rherë i a ká hjkë dera:
Cull e mullë, shka i kisht' shpëtue, 810
U vû m't' hikun, e muer rreget
Rrezga - bjezga drejt Sutjesket,
E as rob nierit s' mbet n' Bajrak;
Veç se Tringa me t' vëllán,
Me at Curr Ulen shtrî per dekë: 815
Shtrî per dekë kah nisë me hjekë.
Anë e kand visesh s' Nokshiqit

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Rrihte pushka kurr pa prâ: Stane e tbana i' n flakadâ: N' tym t' agushtë qiella merthye, Mos me u pá shoqi per brî: Tue lurue shkina edhë shkjë, Si lavë uqsh zijet në Shndrë, Kah robitchin, kah plaçkitshin, Pleq e cull e grá kah vritshin: Me gjith kta kjo e bija e botës, Tringe Ulja e Ulë Keqotës, Vllaut, fisnikja, nuk u dá, Dér qi sýt ktij mbyllë s' i a ká. E ká ndie si Shkjau po rrâte Drejt kah tbani i sajë, kqyr ç' bâni Tringa at herë. Në kambë âsht çue, Edhë atý, mbí vllá të dekun, Ká zânë vasha 'i bé të madhe: Ká bâ Zotin - kjoftë levdue ! - Gjallë Shkjaut n' dorë se s' do t' i bijte, Tatë e nanë se s' do t' koritte, S' do t' koritte vllán per s' dekuni, Fisit marre s' do t' i lête: Edhë, kapë «huten »e vllaut, Fill n' oborr vasha ká dalë. E ká pá, nji Shkjá kryekcyem; E ká pá, keq ká mendue, Fort mâ keq desht me punue:	820 825 830 835 840 845
---	--

ZANA E VIZITORIT

Me e çue rob per vedi n' shpí.
Por, kur, qêni i biri qênit,
Ká marrë turrin me e robitë,
Sa shpejt Tringa atý i ndêj gati,
Edhé m' «hutë »po, sokolesha 850
Mu në parzme shkjaút i a njiú,
M' rragam dekun edhe e qiti.
At herë shkjet Tringen kan vrá.
Nuk ké, Zânë, pra pse me kjá;
Se, manà, bija e malcores 855
Ká qindrue si t' gjith fisniket:
Per të gjallë nuk u dá vllaut,
Gjallë në dorë nuk i rá shkjaút;
Edhë vedin ká pague
Si mâ i miri burrë n' Malcí; 860
S'ká koritë as t' parë as t' mbramë:
Shqypтары i a la ajo nám !
Ká me dalë kanga dikúr,
E kahdo qi shqypja t' flitet
- Kjo e mashkulla giûhë hyjnísh - 865
Ká me u kndue nder burra t' dheut
Per shka bâni e bija e botës
Tringe Ulja e Ulë Keqotës,
Kur pat krisë lufta n' Nokshiq;
E dér rrezja shekllit t' endet, 870
Emni i Tringës larg do t'permendet !
Shka i ká thânë, vall, Zana e Madhe:

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

T'paçim, Orë, sa gjith kto male ! Morì e mbrûmja me voesë qiellit, Morì, e njeshmja me gjith lilit, Mirë shartue me rreze t' diellit: Qi m' a ké sýnin si hýll, Qi m' a çilë e qi m' a mbyllë Si ajo hâna neper pyllë: Se mue shpirtin m' a freskove, Se mue zêmren m' a balçmove Me kto fjalë, moj, t' u ngjatët jeta ! Moj pinjolla, vetull - holla. Se, manà, tash kurnnji grimë Un per Tringen s'po kam dhimë; Ke ajo, lule në ket jetë, Lule paska shkue n' at jetë, Edhë faqe t' bardhë Malcís Lânnë i paska, e 'i nám Shqypnís. Animâ, moj Bujareshtë, Tash ti Tringen me m' a veshë, Me m' a veshë e me m' a njeshë, Me m' a bâ gati per dhé; Se, manà,zêmra s' po m' bân, M' i a veshë un pajen e dekës. E kam dashtë, moj Ora e Madhe, Si driten e sývet t' mí ! Sá mirë Ora veshë e ká ! Sa e mirë Tringa atý m' ká dá ! Zana e Madhe se ç' ká kjá !	875 880 885 890 895 900
--	---

ZANA E VIZITORIT

Edhë ulkojat, manà t' Zotit,
Rrijn e e kqyrin si per máll.
Mbasì veshë e ká e stolisë,
Si ato virgjnat e Malcís,
«Ndjesen »arit m' varg florinit 905
M'fyt i a njet e bukura e dheut.
T' dyja duert mandje mbí zêmer,
Njanen m'tjetren kryq, vendue
I a ká e Mira, e me 'i parë rruza,
rreth per rreth tue u ardhë, i a lidhë: 910
Si Shqyptarve t' dý mij vjetvet
Doke lânë u a kan të Parët.
Nderkaq Zana Shtatzarana,
Me at Shtrumoren e Vathnoren,
Vorrin n' lila e drandofille 915
E kan shtrue. Si a bâne gati
Me e shtë n' dhé, kjo Zana e Madhe
Po i bjen syfri, e puth e kjáj,
Dnes e fshâj e shkrifu n' váj,
Fryma s' mjeret n' fyt ka' i zêhet. 920
Por si Ora e bardhë trojane
Me shum mûnd e ká shkepë soje
E per zêmer pshtetë po e mbate,
Orë e Zana Tringen pezull
Para duersh e çuen, kaleçes 925
Edhë m' vorr e shtrîjn mbí lule

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

**Drandofille. Zana e vogel,
Njajo Dardhamoskadele,
Tue dënesë, qyqja, e tue u lvyrë,
Shkon e merr zogun e veres 930
Dhimet dekë nen shkam rá i vocrri,
E e shtje n' vorr me Tringen bashkë:
Qi per s' gjalli aq fort, e mjera,
Dashtë m' i kishte zogjt e veres !
Aty, Sýne, Lore, Loshe, 935
Mine, Mile, Mele, Groshe
Kapin rrasen prej mermerit
E e vendojn mbí llastra gurit
mrenda vorrit rreth per anë
Thikë ngujuemun. N'shêj t'Ores s'Madhe 940
Shpejt dý ulkojat i a kan hî
Mbí vorr dhén me shóamë m' capokë,
Qi edhë e bàne, rrash me tokë,
Ato vetë tue kjá, po, bishat.
Edhë qe se, syfri vorrit 945
At herë dheu pre' ulkojash lshue,
vjen e vesht vedit n' lule,
Lule t' bardha, t' bardha, t'bardha,
Mos me i prishë as zhegu as mardha.
Ora e Madhe e bjeshkës s' Trojanit 950
Kur qe urdhnon ato sýgrizhat
Motra t' veta: Bjeshkë e Borë,
Thrake, Dake, Vace, Grece,**

ZANA E VIZITORIT

Lali. Lice, Like, Dike	
E sa jeni Motra t' mija,	955
Shpejt n' Trojan ju tash me m' shkue	
E me shkulë blinin e mrizit.	
Kû mrizojn gjâja e Muç Hasit,	
Edhé ktu ju me na prû	
E t' a ngulni m' krye të vorrit	960
Le t' na bâjë Tringës hije veres.	
Sa shpejt Orët janë nisë e shkue,	
Sa me t' shpejtë ato janë kthye:	
Sa veton dý herë me sý!	
Edhë e prûn blinin e mrizit;	965
E me 'i t' mshâme Shtozovallet	
E kan ngulë tre pash në dhé.	
Se sa i madh - o blini ishte,	
Sa të madhe hije kishte:	
Me mrizue nja treqind dele!	970
Kthelltë prej breshtet një zog vere	
Vjen fluitrim e zên mbí blî,	
Kû, me 'i zâ, si tue vajtue,	
I a ká hî me vallëzue	
Dhimet n' zêmer me t' pikllue.	975
Zana e Madhe, lott per faqe,	

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Merr e i thotë ksajë Orës s' Trojanit: Faqebardhë, Orë e Trojanit, Faqebardha Motra t' saja, Qi m' u gjetët n' ket ditë t' shemtueme; Se, manà, kan kënë kah m' losin Dhimet t, zemers mendt e krës ! Veç ndigjoni, oj Orë e Zana, Se me zanë due bét e mdhana: Pasha rrezet qi lshon hana! Pasha voesen mbí ledina! Pasha brej, aha e çetina! E per mriza e qepariza! E per gurra neper curra! E per lila e per bylbyla! Pasha t' rijt e pasha veren! Mos e pritsha kurr prandveren! E as mâ Zanë mos m' thaçin mue, Se un dér neser, pa marrë dielli, S' e lâ Tringen pa pague! Do t' i marr, po, treqind krena; Treqind shkjë rob kam me i zanun: Trí mij çikë e nuse t' reja: Po, trí mij, moj, pasha Zotin ! Trí mij çika e nuse t' reja Para kohës kam me i lânë t' veja. Me kjá ato, po, si gjith qyqet	980 985 990 995 1000
---	---

ZANA E VIZITORIT

Nper kasolla t' Karadakut,
Si ato bubat pshtjellë në zí.
Se as e mjera kjo Shqypní 1005
Kurr tue pá s' âsht dritë me sý,
Ke ksajë Shkjau, ndêjë orrl mbí krye,
Kurr të keqen s'm' i a ká dá:
Vidh, robit, plaçkit, bje pré;
Këtu luej gúr e kufí, 1010
Atje vrà bulq e barí,
Veç pse bâjn hije mbí dhé !
Sod mâ teper vraja çikat,
Nderës e jetës kah zot me i dalun
Duen fisniket ! Mlidhu çetë, 1015
Dyndu ushtrí, ngref pushkë e top,
Edhë dil e bje n' Shqypní,
Si me rá n' tokë t' Parvet t' vet:
Thue se i Lumi Perendí
Per Shqyptarë Shqypnín s'e fali, 1020
Por per Shkjá. Medjë, mâ teper
Krajl e Mbret n' kuvend bashkue
N' at Berlin: jo per t'drejtue
A per t' sjellë ndo' i punë per s' mari,
Se kta t' maren kû m'a kan?! 1025
Kta, qi, shpirtin jahudí,
Zêmren pus, rrênen kanû,

LAHUTA – Kangë e Njizetekatërt

Besë e fé qitun mbas shpine,
S' kqyrin erz, s' kqyrin drejtsi:
E qi n' luftë qesin me u grî, 1030
Ndermjet vedi djelmt e rí
P'e 'i top basme per dimí !
Por se i cilli me ngopë barkun
Sa mâ ding me gjâ t' mâ t' ligshtit:
Si atà derrat n' kallamoq: 1035
E rri e haju shoq me shoq,
Si ato kurvat n' punë kopilash,
Veç per t' hypë sho'it kaliboç
Edhë shpirtin ktij m'i a xjerrun
Per gazep, po: dorë i dhankan 1040
— He atà Zoti m'i marroftë ! —
Knjaz Nikollës me hî n' Shqypnì,
Dér kû vendi me Drî:
Dér m' kështjell të Rozafatit
N'at mollë Shkodre, m'krye t' Shqypnís. 1045
Por nuk hîn, moj, êmni i Zotit !
Dér t'jët gjallë nji nip Kastriotit;
Pse Shqyphtarët as sod as motit
Sa me dhûnë, s' ká mûjtë me i shtrue
Kurr i huej. Po, Mali i Zi 1050
Para hupë — e hupët !—se Knjazit
I bjen n' dorë Shkodra mizore.
Un, po, vetë, un do t' u a kalli
N' zêmer burrave t' Malcís
T' hershem flakë të trimënis 1055

ZANA E VIZITORIT

**T'besës shqyptare e të burrnís;
E s' lâ kurr e per ket jetë,
Pasha tokë e pasha dét !
Fjalen Krajlave pa u a thye :
Per pa e thy, per pa e poshtnue, 1060
Edhë Tringen pa e pague !
Të lumët goja, eh sokoleshë,
Merr e i thotë Ora trojane;
Se edhë mue me vedi m' ké
Me sa Motra kam mbas vedi. 1065
Edhë t' Mirat çue flauri,
Kan rrahë fletrat nper ajrí
E sa bredhë aj jehi i zanit,
I a kan behë mbí bjeshkë t' Trojanit.
Zana e Madhe, at herë, rrfë 1070
Asht lshue ajrit tue flutruë,
Edhë behë ká m' Kapë të Brojës.
Kur ká behë m' at Kapë të Brojës
Se ç' piskatë ká ajo të madhe !
Kan ushtue bjeshkë edhë male, 1075
Kan shungllue fushë edhë zalle.
E kan ndie burrat e dheut:
Atà Lekët e Malcís s' Madhe,
Qi aq zanát luften m'a kinin:
E kan ndie, mirë janë kujtue, 1080
Se n' Nokshiq ushtriya e jonë
Ajo ngusht po ká qillue;
Edhë trimat m' kambë janë çue,**

LAHUTA — Kangë e Njizetekatërt

Kan njeshë armët, mirë janë shterngue, E t' kan marrë malin perpjetë Po fluturojn, thue ti, me fletë! Mandej dalë ká m' Bigë të Shalës. Kur ká dalë m' at Bigë të Shalës, Sa të madhe atý piskati ! Ká shungllue marë Dukagjini. E kan ndie burrat e dheut, Shalë e Shosh, Shllak e Temal, Me Mertúr, Gjâj e Dushman, Qi aq të fortë besen m' a kan: E kan ndie, mirë janë kujtue. Se n' Nokshiq ushtriya e jonë Ajo ngusht po ká qillue, Edhë trimat m' kambë janë çue, Kan njeshë armët, mirë janë shterngue, Malit thik na janë fillue Si lavë uqsh nper plajm e borë: M'sý kapuçat, «hutat »n' dorë. Edhë del m' at Qafë të Diellit, Se të madhe atý ç' piskati ! Bjeshkë e vrrî se ç' kan ushtue, Ç' kan ushtue ç' kan shungullue ! E kan ndie Pejë e Gjakovë.	1085 1090 1095 1100 1105
--	---

ZANA E VIZITORIT

E kan ndie Rekë e Rrogovë:	
E kan ndie, mirë janë kujtue,	1110
Se n' Nokshiq ushtrija e jonë	
Ngusht ajo po ká qillue;	
E t' kan msý Rekë e Rrogovë	
E t' kan rrâ Pejë e Gjakovë	
T' kan rrâ trimat m'armë shterngue.	1115
Sýnin gacë, zëmren agzot:	
Lum per Tý, o i Lumi Zot !	
Kund pa u ndalë, kund pa pushue:	
Thue se krushq po janë tue shkue,	
Per t' marrë nuse nen duvak.	1120
Jo mâ krenash me u krekcue	
Ballë per ballë me Karadak !	
Kur, qe, nisë era me frý,	
Zbardhë âsht deti prej tallazit,	
Sa shpejt qiellin po e zîn rêja;	1125
Prej Rumije zê e veton,	
Kah Cetina po gjimon.	
Shum do t' zâjë shiu e shtergata	
Shum do t' lshojë, tham, sheu e brraka.	
Si mjerë kush të jét ngushtue	1130
Neser kâmbë ujë me kalue;	
Se, manà, fort un po drue,	
Se s' do t' mûjë aj me kalue!	

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NIZETEPËSTË

GJAKU I MARRUN

ARGUMENTI

ZANA e Malit të Zi ndëgjon prej shkambijve të Durmitorit piskamen e Zanës së Madhe të Vizitorit. Edhe ajo merr fluturimin, prej t'u ardhë në ndihmë të vetëve. Kapet, hajnisht, mbi Nokshiq, ku tashma vlonte pushka dhe gjimonte topi. Merr trajten e shkrimtarit të përmendun malazias, Petar Njegushit dhe I qaset Mark Milanit, të cilit I lajmon rrezikun, që i kercnohej nga ushtrit Shqiptare dhe e ngacmon të sulmojë perpara se çetat malsore të shtoheshin. Këcen në kambë komandanti dhe me fjalë të zjarra zemron luftarët për msymje. Zani i buris, krizma e trumpetës e urdhni i Mark Milanit, shperthen luften në të katër anët e fshatit. Ushtrit shqiptare jo veç s'topiten para moris së forcave malazeze, por nxehen edhe ma teper e egersohen. Hallakaten luftarët, bertasin, ngatrrohen shoq me shoq, kacafyten; fishkullojnë plumbat, gjimojnë topat, shungullon bjeshka, dridhen malet. Perleshen Hot e Grudë me të Vasoviqas; lëshohen Shkrel e Kastrat me herojtë e vet; rrân Kelmendi, mësue përherë me u dà në shej nder beteja. Poeti, këtu, shenjon dyluftimin e të malaziasit, **Vuka Lekë Dravës me **Prelë Memen**, nga Vukli, me fitimin e këtij të mramit. Para korisë, që mbulon ushtrin karadake, lëshohet Mark Milani dhe me fjalë zjarm i nxit**

LAHUTA – Kangë e Nizetepêstë

Teë vett me u çue nderen në vend. Nder heroj malazez dahet në shej Kik Mëhilli, që në Hercegovinë pat vra Smajl Agën Qengiq, e sa tjerë; u rrijnë përballë kreshnikët shqiptarë me Turk Shabin, Masha Cokun, Muç Hasin, Prelë Marin, Dedë Ivanin etj. Hin në veprim taborri I Biocavet: ndeshen nder parzme të tanëvet dhe thehen, si tallazet e Drinit nder kambet e urës graniti. Arrijnë fuqitë e freskta shqiptare nën Prelë Tulin; rrâjn Malsi e Madhe, Dukagjin Has e Rekë, Postripë e Shllak. Mark Milani e shef vedin ngusht. Perpiqet me kapidan Mirkon, I cili e ke'shillon, sà pernjiherë, të tërhjekë ushtrinë, dhe natën, për Qafë Morinë, të kthehej në Mal të Zi. Kështu edhe u dha urdhni. Kah gjysma e natës shpërthen një shterngatë; çohen prrojet e fryhen lumej, fishkullon një erë, thue, thue po rrotullohet bota. Në të zbardhun të dritës ushtritë e Mark Milanit në terheqje ndeshen në rojet e Rugosve: është mbrojtja e Zanës së tyne, që I ban të shpëtojnë. Kacafyten, tashti, dy Zanat e ushtrive kundershatare. Marrin pjesë në luftim Orët e dyjave anëve. Dikur në ndihmen e Zanës shqiptare rrâjnë dy shtrigat e Iballës, kalorse mbi breshka detit. E lidhin Zanën e Malit të Zi dhe, rob të nxanun, e dergojnë në Vizitor, ku, pengue mirë per blinin e vorrit të Tringës, e rrahin me kamxhikë gjarpijsh deri sa ke'saj I bajti shpinda. Ushtrive malazeze, tashti, u liget Ora definitivisht vehen në të hikun, tuj lanë shumë të dekun.

Zana shqiptare lumnon, perse I a mrrîjti qellimit, muer gjakun e Tringës.

GJAKU I MARRUN

Fort gjimue kan bjeshkë e male,
Fort shungllue kan prroje e zalle,
Prroje e zalle edhë livadhe,
Kur piskatë ká Zana e Madhe,
Zana e Madhe e Vizitorit: 5
Ushtoi bjeshka e Durmitorit!
Larg piskamen e paska ndie
Ora thepe e Malit t' Zí,
N' Durmitor qi m' a ká, shkina,
Bigen nalt mbrendë nder do stiena, 10
Tanë lëmashk, tanë lerë e rrgallë:
Kû bîjtë hala m' shkam të gjallë,
Hellë, ngallitë, thue po do qiellen
Me pershkuem, mbí të cillen
Çilë syzhgjeta shqype zogat, 15

1-10 Zana e Madhe e Vizitorit: K. II, 50; XVII, 525. - **bjeshka e Dormitorit:** vargu i malevet me këtë emën ndermjet lumit Komarnica e Tara e qi kapet deri në Vizitor. - **Ora thepe:** Ora e idhtë, qi jeton në thepa.

10-15 Bigen nalt.. nder do stina: majen ku rrin nder do thepa, krepa. - **lerë e rrgallë:** vend me gur, vend I rrëpët e i thyeshëm, i rrxuem. - **Hellë, ngallitë:** e rritun fillakçe si helli.

LAHUTA – Kangë e Nizetepêstë

Ku edhë sutat kerkojn llogat, E as Shnaprendjet s' dêhet bora. Piskamen ká ndie, po, Ora N' Durmitor , edhë sa ndora N' tingell zânin njoftë e ká: 20 Njoftë e ká, mirë m' tê I ká rá, Se sygrizha e Vizitorit, Si njaj plajmi n' muej t' Brymorit, Po i bijte ajo rrfé Shqypnís, Per t' grishë burrat e Malcís, 25 Me i rrâ ndihmë ushtrís shqyptare N' at Nokshiq: ku tash batore Pushkë e top po rri tue vlue, Gjylja e plumja tue vringllue, Porsì breshni me murrâ. 30 Edhë kqyr at herë ç' ká bâ Njeko Ora malazeze, Njanit sy si e vangtë, po, shtriga; Por e fortë, e idhtë si shlliga, 35 E e pabesë, gjithmonë belá, Kurrkund halli mos m' i u pá, Kur po bâte mendsh ndojhera
---

15-20 **Ku...sutat kerkojn llogat:** ku drêjet kerkojnë ndejen, strehimin. - **E as Shnaprendjet:** e as në pikë të verës 26 korrik). - **sa ndora:** me një herë, me të shpejtë.

20|| 25 **Si...plajmi n' m. t'Brymorit:** posi bora në nanduer.

30-40 **Vetullreptë e ftyrkermeze:** me vetulla, qi në hijeshí femnore apinriljev të madh, pa qime të dukshme e me fëtyrë alle. - **si e vangtë:** K .XXIII, 87. - **Me u trenue:** si fjera : K.

GJAKU I MARRUN

Me u trenue: t' u hodh si fjera	
Porsa aty vigmen ká ndie	40
E kallë zëmëret me mní,	
T' ásht lshue fluturim n'p'r ajrí	
Kah Nokshiqi, drejt njâj mâje,	
Shpatit s' cilles, staje - staje	
Derdhë nper çufra e ndêtë mbas lakut,	45
Forca e urdivet t' Karadakut	
Urdhnin pritte t' Mark Milanit,	
Me u flakruem trimat rrfé	
M' llogje t' grisuna t' mejdanit	
E me u vrá atà dhè me u pré	50
Me Shqyptarë, e n' gjak me u lá:	
Si gjithmonë Shqyptár e Shkjá	
Janë lá n' gjak, q' se fati i zí	
Flakë e agzot vûni per brî:	
Vû per brî Shqypní e Mal t' Zí!	55
Manà, pra edhè fort dinake	
Njekjo Ora karadake	
Qi: kah m' doren se nalt nen rê	
Me pasë ajrit fletët me i ndê,	
Do t' a shifte vetullholla	60
   Zana e Madhe, rritë nder molla:	
E se m' shpinë kjo do t' i shtrîhej,	
Edhè me tê rrebtë do t' grîhej,	
Kudo ajo fluturim t' a ndeshte:	

XXIII, 718; 200.

45-50 ndêtë mbas lakut: ulë mbas pritash. - F. e urdivet t' Karadakut: fuqija e ushtrive malazeze. - M'llogje t'grisuna t'mejdanit: nder prita e logje të thyeshme të betës.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Jo nalt ajrit syfri kreshte	65
Malesh flatrat valvitë, shkina;	
Por nper gryka e nper lugina	
T' grisuna, tanë karma e stina	
T' Malit t' Zí, tue fluturue	
Plantë mbí lerë e rrgallë tue e prrue,	70
Urë per tokë rrashit tue shkue:	
Si 'i çapthîme dalë me gjue	
Peshk n' liqê, n' ndo 'i glinë a hurdhë:	
Tinzë kalon e disì shurdhë,	
Dér qi kapë â ajo dikúr	75
Mbi Nokshiq, ku per terthuer	
Shpatit tej, si rê zhgjetuese,	
Isht' perhapë ushtria sulmuese e	
Malit t' Zí; e Mark Milani	
Ku, zatetë mâje 'i carani:	80
Si një shqype e murrte: n' turbí	
Kqyrte, trimi, si i'n tue u grí	
Poshtë n' Nokshiq Shqyptarë e Shkjé,	
Me shosho'in krenash t' u pré,	
Thue ti, po krasisin landë.	85
Ora, at herë, hijen e randë	
Marrë të Petar Njegosh: motit	
N' at Cetinë, n' at falme agzotit,	
Kênë Vlladikë, mjekrren dý pllamë,	

65-75 **tanë karma e stina:** tanë shkamij e thepa krepa.-**Plantë mbí...:** poshtë(urë per ...tokë) mbi....-
çapthîme: gatë,çafkë,çapkë (Ardea cinerea).- **glinë:** K. XVII, 183.

85-95 **po krasisin landë:** po presin, dërmojnë, krekojnë landë.- **n' at falme agzotit:** K. XXIII, 739.-
Vlladikë: kryepeshkop.

GJAKU I MARRUN

E qi larg edhë n' ditë t' sotit	90
Aj permendetr rrokullís	
Per njat « Kezen e Malcís »:	
Kangë hynere, kangë me nám,	
Shkrue me lot e thkndiell barotit:	
Edhë avitë âsht Mark Milanit,	95
Kû po 'i flet me 'i fije zanit:	
Ndigio, Mark! Porsí stuhija	
T' a ká msy, manà, Malcija,	
E fort drue, se tý Shqiptarët,	
T' idhtë si helmi, kan me t' çartë	100
Sa, qi s' dij a pshton me krye;	
Edhë ushtrín kan me t' a thye,	
Po nuk luejte ti per s' gjalli.	
Ushtue ká, po, bjeshka e zalli,	
Kan shunglluem rrgallë e lerë	105
Në kushtrim, qi âsht lshue kaherë	
Malcís s' Madhe e Dukagjinit,	
M' Qafë të Diellit n' Breg të Drinit,	
N' Pejë, n' Gjakovë, Rekë e Rogovë:	
Gjithkû â lulja e trimënís:	110
Shka â m' shtatë vjet e m' shtatdhetë vjet,	
N' dihmë n' Nokshiq me I vojtë ushtrís.	
E t' kan rrâ Shqyptarët n' at zâ	
Plak, i rí e kalamâ,	
Kush n' xhurđi e kush në gunë,	115

---

argjipeshkëv, (nder Slav).- Kezen e Malcís: kryvepra letrare e Njegoshit: «Gorski Vjenac».- **Kangë hynere**: kangë e cillsueme, e dame në shêj, në zâ.
115-125 **xhurđi e në gunë**: në kapotë të zezë leshi me mangë të

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Porsi miza nper kercunë;
E dér mbrama, pa marrë dielli,
Tham, ktû t' a kan befë një filli.
Shka pret mâ prandej nuk ké,
M' Shqyptarë por sulmò ti rrfë, 120
Me sá ushtrí të keshë mbas veti,
Sa ené ktyne s' u prispjeti
Ndihma e pritun. Kshtû tha Ora,
Edhè âsht zhdukë aty sa ndora.
« Braf » i a bâni Marku m' kamë: 125
Lesht e krés ngrehun një pllamë,
Porsí kreshtë derri bugár,
E vetllat ngerthye kulár:
M' kambë, sokola, t' Karadakut!
Ká bulrue me 'i zâ tarakut; 130
Perse ju: po n' patët qillue
P'r'imend bijt e t' Parvet t' ue,
Qi s' kan bartë kurr zgiedhë të huej,
Pagë e t' dheta s' kan lá kujë;
Kurdoherë qi edhè n' fjalë t' Knjazit 135
Janë hjedhë n' zjarm e n' shkulm t' tallazit:
Ju, po, djelm tash fulikare
Me sulmue m' ushtrí shqyptare,
E dér mbrama pá marrë dielli,

---

shkurta me jakë e thekë mbas, e në një farë kapote, si e para por me lesh dhije e me kapole
gunë).- Porsi miza nper kercunë: K. X, 170.- s'u prispjeti: s' arrijti, s'u mri ni, s' u erdh.
125-135 Porsi kreshtë derri bugár: K. I, 303.- me 'izâ tarakut: me një zâ kaut, taroçit.

GJAKU I MARRUN

Me m'a thye, e rob me zanë	140
Shka t' pshtojë gjallë: edhë një filli	
Ju mandej neser me ngranë,	
N' saje t' t' Lumit Perendí,	
Cilen n' Plavë, dreken n' Gusí:	
Zamren n' Hot e darken n' Shkoder,	145
Mu n' Kalá të Rozafatit,	
Perbindsh mndere ngrefë m' at koder;	
Pse, shka merr Drinit per s' t' gjatit,	
M' Shkam të Pejës e kû rreh deti,	
Atá né, me gisht e leter,	150
Na e kan falë Krajlat e Mbreti.	
Prandej sod nuk ká Zot tjeter	
Kjo Shqypní këtu e dér m' Drî,	
Per posë Knjazit t' Malit t' Zí:	
Knjaz Nikollës rriti, Zot, jeten!	155
Qi na e duen Krajla edhë Mbreten.	
Per bukë të thatë jue cullt e grueja	
Sod te shpija u rrín tue u ankue:	
Qe Shqypnija; âsht tokë e jueja,	
Mjaft qi t' doni me e pushtue.	160
M' tēni, burra, e mos e lshoni!	
Token t' uej €sod t' a pushtoni!	
Grát e fmijn zijet shpëtoni!	
   Kshtu tha Marku. Bjen bujrija,	
Troklon lodra e rreh trompeta;	165
Mirë shtergohet m' armë ushtrijs,	

140-150 Cilen... zamren: K. XXIV, 564 shka merr Drinit...M'shk am të Pejës e ku rreh deti:
tokën që nga Peja, ku buron Drini, deri në Lezh, ku derdhet në dé.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Dá n' taborre e çeta-çeta.
Prîjn Vojvodë e Kerksedarë,
Krah-e-qafë kta pallat qorde,
Qi, kercnueshim ardhë kulár, 170
Is u vjeken si bollshorde.
Vendojn majesh Kapitanat
Ktej henikë, andej gopedra;
Ngrefin shpatit t' randë havanat
Perhapë grykash si kulshedra. 175
Mark Milani ká hypë atit:
Nji kál gjog sa voeja kryet,
Parzmen mal e qefull shtatit,
Vithet drejt, bishtin ngrthyet.
Edhë at herë: po, me at zhumhúr 180
Qi bâjn currat, shkepë s' perpjeti,
Rrgalles hov kah lshohen, kúr
Termegshim t' a trnadë termeti
Token: turr urdija e Knjazit
Mbí Nokshiq ká msy s' termali. 185
E si skllafat e tallazit
Dyndë, kah s' epëri 'I kep mali
Kulihum brishti m' pellg t' detit,
Shkumet bardh e lshue kurnnî,

165-175 pallat qorde: shpatat lidhë në kordha.- ís u vjeken si bollsh
orde: u rríjn vár m'anesh,per brijet (ís) porsi gjarpnusha. - henikë,gopedra,havanat: top i vogël me grykë të gjanë; K. XVI, 501; VI, 333.

175-180 qefull shtatit: i lëmuet, më qeft e i hajshëm.

185-190 s'termalî: s'nalti, nga naltsija.- **skllafat:** K. XXIV, 72.- Kulihum brishti m' pellg: rá, u
plandos në humneren e detit - **kurrnî:** me hov, me turr.

GJAKU I MARRUN

Gallamarde kthelltë bunjetit	190
Bregut të njelmtë tue kaperdî,	
Zhbîjn, rroposin shka t' gjêjn para,	
Tbana, gjind e gjâ të gjallë:	
Njekshtû Shkjau - he atij i hupët fara!	
U rras n' luftë nper mal e záll.	195
Porsì zjarm kur t' marre shpija,	
Fjollë nper hatlla tymi s' pari	
Deporton: e nper frangija,	
Nper balkoj, si giûhë ndezë zharri,	
Ferfillon flaka: por kur t' shâmet	200
Mbrendë pullazi, nalt n'p'r ajrí	
Flaka rrmën, e si hjedhë lâmet	
Shkrepin shkndijat: shkulm i zí	
Dyndet tymi nalt si rêja,	
Ndersa mbrendë n' at furrë gelqeret	205
Gurt pelsasin porsì kshtêja,	
Shamen ledhet, sa qi mnderet	
Jeta krejt me t' u trishtue:	
Gjindja edhë kah thrasin, vrrasin,	
Vrap shko e eja, kush per t' shue	210
Zjárr, tjerët çaklat mos t' humasin:	
Kshtû e pergjakshme lufta at hera	
Erdh tue u ndezë, e t' krisi brima,	
T' u dha vigma edhë potera,	

190-195 Gallamarde kthelltë bunjetit: tuj shungullue neper bungajë vjen e kaperdîhet në bregun e njelmtë (t' ujit të detit).

195-200 Fjollë nper hatlla: (pershkohet = deperton) gyp neper trapazan (pullaz).- nper frangija: K. V, 457.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Larg e larg ushtoi bumllima	215
Kah urdija e Mark Milanit	
Sulmin lshoi m' ushtrí shqyptare	
N' flakë të pushkës, n' vetimë t' taganit,	
Topàt tue gjimue batare.	
Amanèt, ti 'or Llesh Nikë Daka:	220
Qi aq të madhe m' bâne 'i bé	
N' urë t' Sutjeskes mbí ato brraka,	
Se nandë krena do t' m' kish' pré,	
Do t' m' kish marrë nandë krena Shkjá:	
Q' se ké e dalë n' ket jetë,	225
Mâ ngusht vedin a e ké pá?	
Alush Smajli po e pëvetë.	
Hajt Alush, Lleshi po I thotë:	
Se 'I Shqyptár, zemer çeliku,	
Aj veç ngusht bjen mbí ket botë,	230
Pa bukë n' shpíll kur t' a gjêjë miku:	
Kur t' a ketë, po gruen divane,	
Shpín n' rrugë t' madhe, dre'in kojshí,	
Oren fjetë, pushken jellane,	
« Dorë të keqe » mbrendë në shpí;	235
Se, per n' luftë, manati i Zotit,	
Porsì n' darsme e kujton vetin:	
Mirë ushtrue në flakë t' barotit	
S't' duron t' shtatë Krajlat, nuk t' duron Mbretin,	
Jo mâ Knjazin. Na s' kem' dalë	240

230-235 gruen divane: gruen demele, pritace.- Oren fjetë, pushken jallane: fatin e pakët ,pushkën e mangët, qi s' punon, të ndryshkun. - Dorë të keqe: ndokend qi bân hajní, vjedhë.

GJAKU I MARRUN

Ktû me vjedhë as me plaçkitun;
Shkjaut por hovin me i a ndalë,
Vendit t' onë larg tue e turitun.
Edhë grêthat n' at birucë
Ki'n me msy si 'i kalamâ 245
Si një qind, n' shkuen kta me i ngucë:
T' lshojë prá Shkjau kaq edhë mâ:
Sa gjithkû aj burrë e grue:
Se Shqypnín na kun i a lshojm.
Vetë Moskovi m' kambë me u çue, 250
« Kapticë » m' krye nuk petullojm!
Llesh Nikë Daka, pelivani,
Burrë i urtë e flet arsyë;
Paj n' sa lot vendit carani,
N' pellg të detit div shperthye, 255
Kur, dyndë mal, vala shkumuese
M' tē t' plandoset fulikare,
Me fuqí të rrebtë, dermuese:
Aq t' ká luejtë ushtriya shqyptare
M' sulm t' urdivet t' Malit t' Zí. 260
Veç t' âsht ndezë, po, vendi flakë,
Veç t' ká ndêjë pushka tue zí,
Gjaku i nierit rremej brrakë,
U dredh toka per nen kamë,
Kah janë ndeshë Shqyptarë e Shkjé: 265
Kryet e tyne thue po âsdht shtamë,
Per gjith treg me dalë me u blé!

240-245 tue e turitun: tuj e trembë, tuj e mbajtë larg.

250-255 pelivani: sokol - djalë. - paj n' sa lot etj.: me sá luen vendit shkambi, qi qet kryet, si katallâ, në gjirë të detit.

LAHUTA - Kangë e Njizetepêstë

Ç' t' janë bâ lamsh, po, neper plan,
 Tue i a dhânë m' «hutë» e m' «novicë»,
 Tue i a dhânë mndershim m' tagan 270
 Kush në ksulë e kush n' «kopicë»:
 Njani rueju, tjetri mtrueju,
 Kush lshou vrap, kush ndiq per hap,
 Aj perpjetë e ky tatpjetë,
 Atà shaju këta çaju, 275
 Këtej vritu pertej pritu:
 Pritu, vritu idhshim nzitu,
 Brit, gerthit e mbush e qit,
 Koder m' koder shoqit thrrit:
 Thrrit, vërrit «ah-ha-ha-há», 280
 Si atà mazat fushës tue ngá:
 Dnes t' varruemt, gjimo t' gjymtuemt,
 Turru, gurru, matu, shmatu,
 Duku, thuku, struku, zhduku,
 Aj pa vesh e ky pa fregull, 285
 Neper karpa, cunga e bunga
 N' plûhen pshtjellë e n' tym, qi njegull
 Ndêhet ajrit shllunga-shllunga.
 T' dridhet kmisha m' shtat, taganat,
 Kah vezllojn ajrit per mnderë; 290
 Idhtë kur vrrasin Kapitanat,
 Thue lavë uqsh po uluron n' Peshtër.

270-275 mtrueju: msyj, deli para.- tatpjetë: teposhtë.

280-285 Turru, gurr, etj. thuku: turru; ndalu; rrasu, shtypu etj.vro
gjallsín e pershkrimt dhe gjasimin e veprimit.- **e ky pa fre**
gull: pa flegër të hundës, pa hundë.

290-300 Thue lavë ujqish...n' Peshtër: tufë ujqsh në bjeshkët e Peshterit. - **laskár:** pjesë e shembun e një mali.

GJAKU I MARRUN

Fort perlyken si Taroça, Bajraktarët e Krenët shqypetarë! Plasun gjylet plloça-plloça, Lerës Vringllojn e nper laskár; E kaq brima e bubullima, I âsht dhânë vendit per terthuer, Kaq vërrima e shungullima, E batarja me zhumhúr, Sá qi topat n' mes t' poteres Disi shurdhë e thatë gersasin: Si atá gurt në furrë t' gelqeres Vapet t' zjarmit kah pelsasin.	295
Proh ti o Zot, por ç' t' janë merthye Dikû atje nalt mbí Nokshiq Ç' t' janë merthye , ç' t' janë kaperthye Hot e Grudë e Vasoviq! T' dyja palët, po, trima n' zâ, Ka tri zêmra atà nen parsem: Mâ se 'i nanë, thamë, ká me fshâ, Mâ se 'i çikë me u plakë pa darsem, Edhë nusja pshtjellë në zí; Kaq âsht dhânë aty piskama, Kaq shum nigu âsht nçue n'p'r' ajrí, E nper nig flaka e rropama! Qaj Çun Mula vrret per çudë, Shallin dredhë, taganin në dorë: Bini, Hot! E bini, Grudë!	305 310 315

315-320 nigu: tymi mjegulla.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Trima, mbrendë! Me dorë! Me dorë!	320
Idhtë ç' t' â lshue Hoti si fjera,	
Ç' t' âsht shpervjelë Gruda m' tagan!	
Vasoviqt ç' i mloi potera,	
Fort gjimuen top e havan!	
Nziten, njiten, kacafiten,	325
Keq dermishen, idhtë shkëlqishen,	
Lshohen, vriten, dbohen, priten,	
Desin, mesin, prishen, çprishen	
Gjithkû ndollë ká pika e djalit	
Nder Shqyptarë edhë nder Shkjé,	330
Me i u dhimët lisave t' malit,	
Me i u dhimët gjarpnit nen dhé.	
Lul Rapuka, 'i arí shkorreti:	
Nji kasap m' âsht bâ mbí Shkjá!	
Kah po siell Baca Lucë Deti,	335
Ç' po bân shkinat n' mal me kjá!	
Por kur lshon Nikë Gjelosht Luli,	
Trim me bré hekur me dhâmë,	
Qafen trup, llanen sa shuli,	
Dredhet toka per nen kâmë.	340
Fort turflon Gjeto Mark Ujka,	
Kaq me idhnim qi trimi jep:	
N' sulme t' Shkjaut vendit s' po luejka,	
Me sa lot vendit nji krep!	
Alush Smajli, i Hotit t' Kûjit,	345
Sod mbí Shkjá m' âsht çue lugat	

325-335 shkëlqishen : K. XXIII, 137. - shkorreti: shkorresh,
landësh ulta e të ngatrueme.

GJAKU I MARRUN

Siell m' tagan sa kû âsht tue muejtë,
Si po t' xierte hûj nper shpat.
Lulash Nika, n' krye t' gajushit,
Gjithmonë Pashkë, gjithmonë Bajram, 350
Po i bân zâ Islam Makalushit:
Hajde, hajde, morë Islam.
Se so' 'i javë, po, n' saje t' Zotit
N' at Cetinë kemi me hî,
Me qitë rrojme e' si n' Tuz motit, 355
Prap me u toçë na me rakí:
Edhë Lùlashi si zhgheta
Po merr turr e bjen mbí Shkjá:
Lshon Islami neper çeta,
N' dorë tagani tue i shkelqá. 360
Maça Grishi, nji kulsheder,
Ç' po m' i lshohet m' shpinë «Milloshit! »
Nuk ká top, nuk ká gopedër,
Q' i a ndalë hovin Lucë Gjeloshit.
Burrë i fortë Osman Hxhija, 365
Vojvodë n' Bajrak t' Nokshiqit:
Me do sy porsì duhija,
Musteqet si shllungë ogiqit:
Fort po rri trimi tue u zhdatë,
Me atà Cucajt t' Karadakut, 370

345-350 n'krye t' gujashit: në krye të shkorretit.

355-360 Me qitë rrojme: me qitë, me kuvendë prralla.- **si n'Tuz moti ...me u toçë:** fshat në fushën me ketë emën,afër kufinit të
soçëm,ku malsorët uleshin nder festa e shtigje dhe pijshin
nder mejhana sá gadi me u dejë.

365-375 si shllungë ogiqit: si lesh dashit të kumbonës (të mdhaj).

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Qi me pushkë, tagan e shpatë, T' madh zijan apin Bajrakut. M' i ndihmon Sadri Mehmeti, Bajraktari i fortë i Gashit, Me Adem Çelen djalë mbas veti, Qi m' bjen m' Shkjá si m' mish të dashit. Jakup Feri, 'i zog skyferit, Lshon me Plavë e me Gusí, Shkulm si lshon çuturri Peshterit Mbas një shiu rá me stuhí.	375
Shka ká thânë, vall Bec Patani, Ardhun shtatit, «xhevardare: » Pa ndigio, 'or Rushman Hasani: Se kta Zubcit-dalshin fare! Per Tynzonë, po e çarsin Shkrelin, Ke per plume dert s' po kan E askund kamben nuk po e ngelin: A t'— i msyjm, Rusho, m' tagan? M' kambë Rushmani çohet filli, Si lugat dalun prej vorrit, Rrfé taganin xier prej milli E nper reshpe të Çakorrit: Si ajo rêja e një thellimit, Qi u — bjen qiellve tue vetue: M' Shkjá turr lshohet trimi i trimit, N' dorë tagani tue vezllue	385 390 395

- zijan: zalldanin, i a bienë ngusht.
375-380 mish të dashit: mishi mâ I kërkuemi. - çuturri: prroni.
390-395 xier prej milli: K III, 262. - E nper reshpe t'Çakorrit:
nper shkambij të malit ndermjet Pejës e Velikës.

GJAKU I MARRUN

N'p'r ato rreshpe e n' p'r ato rrmore:
Shum do t' kn DOJË qyqja n' Mal t' Zí!
Per mbas tij Shkrel e Zagore,
N' zâ per pushkë e dejlekí 400
Me atà Ducajt, Xhâj e Bzhetë,
T' kan msy Zubcit fyt-a-fyt.
Dy Patâjt, shqype me fletë,
Çuli e Beci, zhyt-e-mbyt,
Se ç' po i furen Shkjaut n' aradhe, 405
Idhtë m' tagan kta tue i a dhânë.
Gjeto Staka, hidra e madhe,
Dhânun vezmeve m' nja'n anë:
Sì turflon rosa m' shirok,
Tue rrahë flatrat neper Drî: 410
Po lshon trimi trok më trok,
Per me u pré me Mal të Zí.
Marash Vata, 'i drang drangonit,
Shkon e vjen porsì duhija;
Nuk han bukë mâ as s' pin ujë kronit, 415
Kushdo bje nder kthetra t' tija.
Por Çakorri ndezë t' â zhari,
Mirë shpervjelë €tash €qi €m' €tagan
Msyn Dodë Prêçi, Bajraktari,
Me Kastrat e Petrushan. 420
Kallzit grunit ktej e andej
Si lakohen, kur nper arë

400-405 Ducajt, Xhâjt e Bzhetë: fshate të Shkrelit(Malsi e Madhe).

405-410 hidra e madhe: kulshedër ujit. - vezmeve: K.V, 39. -
drangonit: K. XXIII, 63.

420-425 e Petrushan: Pjetrashan: lagje e Bajzës së Kastratit.

GJAKU I MARRUN

Si ajo e lashta këndon shkrola,
Me luftue me Turk e Shkjá,
Nder t' shtatë Krajlat nám la vetit: **450**
Bâni shkinat idhtë me kjá,
Trazim t' madh i qiti Mbretit;
Veç një shkjá, Vuksa' Lekë Drava:
Beter burrë, i madh sa 'i trap,
Me do krye tanë raava rava **455**
Varrësh s' tagani, edhë 'i zdap
I gjatë, m' trá me i prekë, po, kryet,
Me 'i mullâ, sa 'i grusht, m' nja'n faqe,
Vetllat shllungë, me i zânë t' dy syt:
Pré n' terzî dollamë e gaqe, **460**
Si mâ i miri n' Karadak:
Rubë të bardhë çue shêj per dore;
N' grusht taganin lá me gjak,
M' krah «novicen» vjerrë mizore,
Del m' një pod e u ëthotë Kelmendit: **465**
Ju, Kelmend, me shka flet bota
Po ishî t' pushkës edhë t' kuvendit:
Plot kotecat, shekat t' plotat:
A mos bâ ká nana 'i djalë
N' Bajrak t' uej, djalë trim rrfë, **470**
Qi mue ktu n' mejdan me m' dalë
E m' tagan burras me u pré?
Mê ká pushka. T' flakron m' kâmë

450-455 Beter burrë: burrë i madh tejët. - tanë rava rava: tanë vija vija. - zdap: shul i gjatë.

460-465 Rubë të bardhë çue shêj per dore: me një shamí të bardhë në dorë në shêj paqe, lajmi, ndermjetsije...

LAHUTA - Kangë e njizetepêstë

Qaj Prêlë Mema: sa per sy	
Mos me pasë shka e thrret per n' lâmë,	475
As per krushk, as n' luftë me msy,	
Aq i hajm e çufrak shtatit	
Ardhë, e i thatë si cung në záll:	
Thue ti, po, aj farë malukatit	
Shkjaut po i han nja dý herë gjallë.	480
Por ndollë Prêla m' ká 'i farë derrit,	
Me trí zemra e trim si Zana,	
Mos me I hikë belás as sherrit,	
Edhë i shkarthë porsì zarana:	
Ky i del para Shkjaut n' dervend.	485
Vuksa' Leka fort ká qeshë:	
Páshi Zotin, 'or Kelmend,	
Pse m' a qitët para ket teshë?	
A mos doni m'e vendue	
Me mue n' rrogë, per t' m' ruejtë do lopë	490
N' Palabardhaj?... Mjaft po drue	
Se m' i darë, orë-ligu, n' shkjopë...	
Perrçik burrë ky permbí dhé,	
Pásha Sh' Pjetrin e Cetinës,	
S' âsht i zoti as me m' a bré,	495

475-480 **sá per sý mos me pasë etj.:** sá per dokë mos me t' a mbushë synin per t'a qitë në log, - **persé i hajm:** i thatë e i shkurtë (çuf rrak). - **aj farë malukatit:** aj farë përbindshi.

480-485 **shkarthë porsi zarana:** n' dervend: I zhdërvjelltë porsi djalë i rí... në log të betës.

490-495 **Se m' i darë, orë-ligu n' shkjopë:** se m' i tretë, m'I bjerrë, m'I lën, fatziu, në mal (vend ku rriten shëlq, shîsa e bimë knetash).

GJAKU I MARRUN

N' gojë m' i a shtî gishtin e shllinës!
Shka ká thânë Prelë Mema i Vukel;
Ngul! Vuksan; pse 'i tash si brâsh
Ta kam hjedhë tý kryet nper çukel. 500
Edhë Pêla, permbledhë lâsh,
T' flakron m' Shkjá atý, e m' herë të parë
Kryet e tij sa një «karricë»
Tue u kundrue rreth Shkjé e Shqyptarë
I a hjedhë m' tokë me gjith «kapticë». 505
Si një rrap i haptë me gëma,
Shkjau plandoset sa gjanë gjatë,
Tue i shkue gjaku rrêma rrêma,
Shalë e krahë aj tue luhatë.
Zên Prêlë Mema n' shpotë me i thânë:
Po a m' thue Vuko, or samadak, 510
Sa rrogë n' vjetë ti don me m' dhânë,
Me t' ruejt lopët un n' Karadak?...
Ah! kadalë, moj Cernagore:
Se s' ké pá Shqyptarë me sy!
Se ktû i thonë Shqypní mizore, 515
Fort me t' lânë, besa, pa krye.
Se per dukë s' peshohet burri,
Veç per zêmer e trimní:
Se mbas hapit matet turri:
Fjala e lashtë duhet perdî. 520

495-505 gishtin e shllinës: gishtin diftues. - nper çukel: neper aher, ku qiten sendet e pavlefshme (it.ripostiglio). - karricë: karroqe: masë drithi (misri) qe nxen 8-10 kg.

510-515 samadak: djalë I rí e I zoti.

520-530 Fjala e lashtë duhet perdî: duhet peshue fjala e vjetër.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Mark Milani kur ká pá
Vuksa' Leken shyt per tokë,
Fort â idhnue, veç se s' ká kjá,
E t' ká britë, disì tue krrokë:
Bini, qêna, bre!... Kû jini! 525
He domuza t' kqí... he zgieba!
Shka harû tash ju po rrini?!
Mtani! Pas vam nanu greba !
Po t' ketë nisë n' voter me u shue
Zjarmi, e buzmi ndê terthuer 530
T' rrijë tue çizë e tym tue çue:
Zotishpís, zanë vend per urë
Voters, m' mâshna a m' ndo'i ûnë t' zezë
Turrshim buzmin shkundullitë
N' anë prej kah ky zû me u ndezë, 535
Tjera drû nen tê tue avitë:
Shkrepin shkndijat n' ajr flaurí
E pse m' prush, aj frýn pa prâ,
Ferflon flaka e me shpejtí
Ndezet zjarmi flakadâ: 540
Kshtû në vrrimë të Mark Milanit
T' u kallë lufta flakë n' dervend,
Kah lshojn turr si uq prej planit

- He domuza...zgieba: he derra... he ~~€~~kromana (me kromë)të shame e të perbuzuna. - **Pas vam greba:** shame banale

530-535 **buzmi:** një trup që natën e Krishtlindjes vëhet në zjarm me disa sjellje të posaçme rituale. - **shkundullitë:** shkundë, e ngaçmon, e shprishë me... qitë ndizet.

540-545 **flakadâ:** flakë e gjallë.

GJAKU I MARRUN

Palabardhajt mbí Kelmend.	
Lum per Tý, o Zot i Lum,	545
Fort-I trim Vllaho Serdari!	
Se ç' ká msý hallakatrum	
N' çetë të vet gjithmonë mâ i pari!	
Shungllon Qafa lak e m' lak,	
Kah si bisha turret Vllahi:	550
N' dorë taganin sýnin gjak,	
T' trashë mustakun porsá krahi.	
Si dý rrfé, qi shkrepë njâjë rêje,	
Pllojcë zhigasin hausit t' qiellit,	
Kshtû sulmue t' kan t' thuer njâjë dêje,	555
Gjoka i Vasës e Kiku i Mhillit.	
Kiku i mhillit, derë jetike,	
Burrë i pushkës edhë i taganit,	
M' ki' pa' ndollë me at çetë fisnike,	
Qi, mbas Mirko Kapidanit,	560
N' at Stolac, n' Hercegovinë,	
Vrau Smajl Agen e Çengiqit:	
Ndersa ky, frymen qelbsinë,	
Shpirtin lesh, si lkurë iriqit,	
Kishte dalë me mbledhë haraçin	565

545-555 hallakatrum: kudo rasha, mos u vrasha, pa peshue gjâ.

555-560 Pllojcë zhigasin hausit t' qiellit: shkojnë tue lanë ví të dyfish të nper hapsí të qiellit. - **njâjë dêje:** njaj brije, njaj vendi të pa borë).

560-570 Smajl Agen e Çengiqit: mbi të cilin këndon shkrimtari Mazhuraniq : «smrt Smail-age Çengiq». - **Shpirtin lesh si..zemer egër:** zemër fortë ,I pashpirtë. - **harçin:** të dhetat, taksat. -

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Neper «rajë», e njânin m' shkop Rrah e mbyt: tjetrit kerbaçin Njeshja ftyrës e varë m' konop: Shnjerzo çika e turpno nana, Si e kndon kanga gjatë e gjatë.	570
Shka ká thânë vall, Tverrdko Stana: Hallallë, nanë, e hallallë, tatë! Se, manà, me ç' m' duket mue, Vshtirë se kthej un mâ n' at dhé: N' shtek të vshtirë po kam qillue:	575
Me ksi trimash kurr s' jam pré! Udri, Tvrdko, Bog te ubijo! Me një zâ sa ká n' gabzherr, Mbrapa i vret Vukotiq Mijo, Kah lshon turrin nper një djerr.	580
Rakiq Pera, me trí zêmra, Po bjen n' luftë si një kulsheder: Se atij mbrapa si merr thêmra, Me e gjuejtë m' top, me e gjuejtë m' kopeder. Se edhë Pavle Vuçeniqi	585
Maná, m' kenka 'i shpatë e gjallë! Shum do krena Turqsh shperthiqi, Kur me Turk lufta kje kallë. Lshon Gjur Draga hallagrep, Me do krye tanë gunga gunga:	590

---

rajë: neper popull të robnuem. - kerbaçin: kamxhikun.
575-580 Udri, Tvrdko, Bog te ubijo!: Mëtâ, Tvrdko, he Zoti të vraftë!
585-590 hallagrep: urysh, tuj e qitë vedin telef.

GJAKU I MARRUN

Se m' tagan trimi ç' po i ep,
Thue kund rrahit po siell m' cunga!
Qaj Turk shabi thotë një fjalë:
Ndiemo, Krisht, e ndiemo, Zojë,
Ç' po mësyn Shkjaun suvalë, suvalë, 595
Pushken në dorë, taganin në gojë.
Shka po ulron krës së një cabokut,
Si harusha në at bjeshkë të Krrabit?
Trimi i trimit Mashi i Cokut
Po I lshon zë njëti Turk Shabit: 600
Më kambë, Turk Shabi, derr i derrit!
Se nam të zë Shkjaun më në po bën!
S' na bën kryet më as sa 'i krye berrit,
Po s' i a them hovin më tagan.
Lshon Turk Shabi porsë fjerë; 605
Mësyn Muç Hasi si duhija;
Kaq të është dhënë zurma e potera
Edhë ushtue të ká Metohija,
Kah lshon turrin Mëmi i Smalit
Me at Prëlë Mirin krah për krah: 610
Gurgllon gjaku rrkajë poshtë malit,
Shakull gjindja bijn për rrah!
Ujë kovaçi pse taganit
Të Prëlë Mirit dhënë më i k'ite
Me helm të shllingës e tamth të luanit 615

595-600 suvalë-suvalë: valë-valë, tallaze-tallaze. - **krës s' nji cabokut:** krës së njaj kërcune (vend me cûngj).

605-615 porsì fjera: K.XXIII, 200. - **Ujë kovaçi etj.:** rreshto: Pse kovaçi (farkatari) m'I
ki'te (kishte) dhanë ujë taganit të P.Mirit...

615-625 Me helm t' shlligës e tamth t' luanit: per të diftue se

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

«Fjalët» tue I thanë qi aj veç por dihte.
Paj ky Prêla, manà t' Zotit,
N' at mollë Shkodre nder Parí
Javë per javë, ç' do javë t' motmotit,
Ká 'i krye Shkjaut çote dhantí. 620
Dedë Ivani: Raznajsh s' vendit,
Qi, në zâ per «gojë» e «gisht»,
Shkapercete vrap një rendit
Tre kual rresht, lidhë bisht në bishtë:
Turr ka' â lshue trimi mbi Shkjá, 625
Ora thepe e Karadakut
Prej gazepit nisë me kjá,
Rrkajë volísh tue i shkue lot gjakut;
Mirë ke e diejte, manà, shkina,
Se kû hovin shperthen Deda, 630
Atý krenat nper ledina
Rrokullisen reda reda,
Qaj Gjokë Marku e qaj Djalë Miri
Sa herë sjellin me tagana,
N' Karadak fiket ka' i qiri, 635
N' zí pështillen njaq do nana.
Mashi i Cakut, sýn sa kau,
Kur merr turrin per me lshue,
Se ç' perpushet atý Shkjau,

---

sá i idhtë ishte tagani i tij (ujtisë me helm gjarpni e tamth luani). - N'at mollë Shkodre: K.XIII,256. – Raznajsh s'vendit: nga Razna e Kastratit. – në zâ per gojë e gisht: per mikpritje e per trimní. - Shkapercete vrap një rendit: me një të dhanun, me një turr, njëherit.
625-630 Rrkajë volísh etj.: K. XXIV, 722.

GJAKI I MARRUN

Si ajo shlliga n' zjarm vallue.	640
Vigmat, krismet e poteret	
Shungullon Qafa e Çakorrit,	
Tmershim po gjimojn humneret,	
Ushton bjeshka e Pernjavorit.	
Kur, qe, s' epërmi po lshohet	645
Nji taborr Bijocash s' rí:	
Si lèpuret poshtë hudhrohet	
Rreshmja barot në malsí.	
Trima t' çartun, hajna, cuba,	
T' idhtë si helmi ruejtë n' gastare:	650
Si atà skrapthat nper kaçuba:	
N' luftë t' janë hjedhun fulikare.	
Porsì kur në flakadâ	
T' hjedhë bariu 'i vandak dullîja,	
Krepaton flaka pa prâ,	655
Shkrepin shkndijat mija mija:	
Kshtû t' u ndez lufta aty zhari,	
Kur tue lvitë e tue uluruem	
Turr Bijòcasit pik s' pari	
Msýn m' Shqiptarë porsi t' terbuem.	660
Jo, po, besa, more brobe,	
Veç n' ardhsh vetë ti e t' shifsh me sy	
E të ndiejsh me veshë; se, tobe!	

640-650 n' zjarm vallue: K. XX, 208. - Ushton bjeshka e Pernjavorit: fshat ndermjet
Plavës e Komarushës: - Si lèpuret poshtë hu drohet: si lëshohet me vrull në
teposhtë nga kreshta e malit (lèpuret).

650-655 si helmi ruejtë n' gastare: K..XVII,376. - 'i vandak dullîje: një barrë dyllijash, një
krah dull. - Krepaton: gërset.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Ne din gjûha me shperblye,
Sa me t' madhe nji uturimë 665
Janë perlâm Shqyptâr e Shkjá,
Tash qi, breshen me vetimë,
Bijócasit n' luftë kan rá.
Vrrimet t' kobshme, m' nja perzí
S' fshamesh s' mbetunvet shitue, 670
Edhë hajke, n' brohorí
Qi bâjn trimat m' luftë tue lshue,
Kthellhtë, mjerueshim t' tingllon veshi,
Tmeret të perqethët t' bjen shtatit;
Trandet rrahi edhe bushnjeshi, 675
Topat kah gjimojn nalt shpatit.
Se kahdo qi syni t' priret,
M' mal a m' fushë, a m' shpat a m' lak,
Ké per t' párm, ofshe! si pliret
Anë e kand vendi në gjak. 680
Atje lshue Shqyptarët €€rrfé,
Si zanát luften qi e kan,
Vû t' kan para nji çetë Shkjé,
Lehtë tue i ndjekun neper plan.
Trimat Shkjét e mâ se guri 685
T' fortë, kan dyndë kah Kumurasha,
Shqyptarët pritët, e nper zhuri
M' shpinë po u lshohen si harusha.
Aty-ktû por mâ perkrejti
Njanes lagje ke s' po I del 690

665-675 ulurimë: gjamë, ofshamë, ushtimë. - **hajke:** namë.

675-680 bushnjeshti: K.XX,331. - pliret: K.XXIII,275.

685-690 pot m^ë perkrejtⁱ: kah s' po I del në krye.

GJAKU I MARRUN

Me thye tjetren ndermjet veti
Mberthye gjindja kacagjel:
Mbrapa kamba kah s' i rrshet
Kujë, veç ndiqet rreth e okolla,
Çeta çetës rreth po i permveshet, 695
Si kulaç qi mblidhet bolla:
A si vala e Drinit, kúr
T' dêhet bora, shkulum tue rrmye
E bardh shkumet, me zhumhúr
M' kamba t' urës t' vîjë shul me u thye: 700
Gallamarde qi tue vlue,
Per rreth vedit rrëmën gjiri,
Rozafati kthelltë tue ushtue,
Friget m' kambë me ngujue nieri
Edhë kshtu tue u kacafitun 705
Shoq me shoq, e me tagana
Krahësh e krenash tue u krasitun,
Idhshem tue u shemtuem m' shejshana,
Atà dêjen, dér qi dita
Shtekut t' vet në t' sosun mrrîni, 710
Edhë muzgu, si u muer drita,
T' zezë pelhuren dheut i a shtrîni.
Prani pushka e topi lakut,
Shukë âsht zâni, e 'i eshtim vorrit
Dhén perlau; nper hurdha gjakut 715
Veç t' varruemt terthuer Çakorrit
Atý-ktû tue lvitë rrshanë:

705-715 tue u krasitun: K.XXIII,420. - lakut: nder qafa të malit. - Shukë âsht zani e
eshtim vorrit: ka mê z.e një heshtim.....

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Si ato rrajzat n' pleh: trishtueshim Fshâjn. gjimojn, kush shpírt tue dhânë, Kush per ndihmë tue thirrë mjerueshim.	720
Nderkaq era edhe ká mê, Qi kisht' fry ditën pa dá, E merthye si isht' qiella n' rê, Shiu me rshekë i a nisë me rá.	
Kúr qe nisë muzgut nper shí Ushtris s' onë ndihma me i ardhë, Çeta çeta e vija e ví, Si ato ulkojat neper mardhë. Me ushtrí t' vet lshue vrap Prêlë Tuli Prej Sutjesket i a prispjeti.	725
Kulmit t' kreshtës trimi edhë dueli, Per nen t' cillen ndermjet veti I'n grî at ditë, si tue qitë adra, Hot e Grudë e Vasoviq: Preu n' tagana, thue janë badra, Gjueju m' plumbe, si m' guriq. Si 'i kulsheder, nder Elbnishta I a ká befë Malsija e Madhe; Âsht kapë Reka te Kuqishta Kokrra kokrra e arradhe arradhe.	730
Dukagjini, porsi rrfeja,	735
	740

720-730 Shiu me rrshekë: shí I madh si të derdhej nga rrëshekët, rrëshiqat. - neper mardhë: neper cegëm, akull.

730-740 si tue qitë adra: si tuj u tallë. - thue janë badra: thuej janë-badhëra (Asphodelus). - si m' guriq : si të tallëshin me guraleca. Nder Elbnishta: në vendin e bjeshkës kah Çakorri (Jegenishte) ku miellen ara elbi. - te Kuqishta: fshati i parë nen Qafën e Çakorrit, n' anë prej Nokshiqit.

GJAKU I MARRUN

**Ká kalue Qafen e Diellit;
Has e Nikaj kah Meteja
Me Mertúr i a mrrîjn nji fillit.**
Si bjen breshni hova hova 745
**E thán djersët e katundarit,
Kshtû t' kan rá Shtrelci e Rrugova
Ka' ajo Mokra e Shekullarit.**
Rrâ Postrripa kah Gradina,
Zûni pritrat per urë bregut; 750
**Nguli Shllaku kah Marina,
Mveshë janë Gjâjt Majes s' Lejlekut:
Zana e Madhe gjithsi e Mira**
U ká prî nper at terrinë,
Kê ngujo nder shtiqe t' vshtira, 755
Njanin m' shpat, tjetrin m' ledinë.
**Edhë Shkjaut rrethin i a qiten
Anekand, si mbrendë nder dana,
E me t' zì tue pritë i'n driten,**
Per t' a msý m' pushkë e m' tagana. 760
**Vojtun sogjet rend mbas rendi,
Mark Milanit kan diftue,
Si n' Shqyptarë merthye isht' krejt vendi,
Si edhë ushtriya isht' mbetë rrethue.**
Mark Milani dredhë mustakun: 765
**Fort ká rá trimi n' kujtim,
E as s' I del me hjekë mendsh Plakun,**

740-745 Meteja: Fshat jo larg nga lumi I Kamarushës.

745-755 Mokra e Shekullarit: Pjesa e perendimit e Shekullarit. - **Ma- rina:** Morina: në breg të lumit Lim ndermjet Plavës e Andrijevicës.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Qi e pat pá n' nadje n' vegim...
Si âsht mendue ashtû 'i herë me veti,
Ç' e ká hanger buzen m' dhamë! 770
Se edhe ftyra fort I treti!
Ká marrë trimi e âsht çue në kamë;
E si shpatit nji barí:
Kúr ndoj gjedh a dhen a dhí,
Tufet dá e m' kullosë hutue, 775
N' mbramjet nuk i kthen n' katue
Ase n' vathë: poshtë e perpjeta
Nper zabele e nper shkorreta
Shkon e vjen, e nper orgaja,
Kahdo qi t' a mbajë uzdaja, 780
Se do t' hasë m' bagtí të tretun:
Marku kshtû fillikat vetun,
Ngethye vetllat shllungë n' mes t' ballit!
Thekatueshim po i bjen malit
Neper terr e shí me rrshekë 785
M' nja tue rá, aj per me u pjekë
Me qat Mirkon Kapidanin,
T' cillit ndî i a kishin zanin
Krali I Nemsës edhë Mreti;
E mbasî dikúr e gjeti, 790
Ká marrë trimi e kshtû po i thotë:
Se, per Zotin, Kapidan,
Q' se kam lé e rá m' ket botë,
S' dij se ngelë kam mâ n' zalldan
Se n' ket natë. Neve Shqyptarët 795

775-785 n' katue: K. VIII, 6. - Thekatueshim: K. V, 181.

785-790 Krajli i Nemsës: Perandori i Austrís.

GJAKU I MARRUN

Çark na bâkan. Fort kam frigë,
Se né ushtrín kan me na çartë;
Pse edhë 'i natë kjo âsht fort e ligë:
Si thue hallin me i a bâ?

Besa, pra, shka t' tham s' po dij, 800

I a kthen Mirkja si nen zâ;
Veç, q' se dalë kemi n' ushtrí
Edhë n' luftë kem' rá n' kto vende,
Jo n'e Marte: si qi motit

Ká kânë doke: por n' e Prende, 805

Zêmra keq, manati i Zotit,

Kaq m' ká ndî, sa s' thohet dot,

E as s' dij se kû kem' me dalë.

Por pse ngaeja s' âsht ktu kot

Me ndêjë na tue tjerrun fjalë, 810

Kish' me thânë, lum Komandari,

Si ashtû mendja mue m' a pret,

Se t' del puna mâ per s' mari:

Shi njitash, nper shkurre e mret

E tue rrahë shiu e shtergata, 815

Ushtrín m' e lshue bregut t' Limit;

Qi nper terr e pa u sosë nata,

Me u rrqasë tinzi, e para agimit,

Urë pa urë e trap pa trap,

Fill me dalë n' at Qafë Marinë; 820

E mandej, tue u lshue na vrap,

Me marrë rrugen per Cetinë.

Se per ndryshe, mana t' Zotit,

815-820 bregut t' Limit: per të gjatë të lumit Lim, qi ndjek luginen Andrijevicë-Plavë. -
Qafë Marinë : Qafë Morinë...

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Né tash po na hupë ushtrija.	
M' shpinë Shqyptarët e ket farë motit,	825
S' dahna shndosh, tham, lum zotnija.	
Marku at herë urdhen ká dhânë,	
Marë ushtrija me u dyndë vendit,	
E poshtë malit per m' at anë	
Me u ndê Limit rend mbas rendit.	830
Kthye nderkaq pergjysmë ká nata,	
Edhë « Shêjzat » ki'n prendue;	
Mê ká shiu edhë shtergata,	
P'r 'i herë gjama edhë âsht ndalue.	
Kur, qe, 'i rê, si pezhgvja zí,	835
Niset fill prej Durmitorit,	
Qi, tue i rá qillës me furí,	
Vjen e ndêhet kreshtës s' Çakorrit.	
M' Çakorr rêja si ká dalë,	
Lum e lum per t' Madhin Zot!	840
Qi s' kem' kênë e na ká falë!	
Se ç' ká shkrefë atý nji mot,	
Se ç' t' i a dha flaka e vetima,	
Se ç' t' i a dha krizma edhë gjama:	
Ç' t' i a dha ushtima e bumbullima,	845
Shungullima edhë rropama!	
Flakë per flakë, po, e kurr pa dá	
Shkrepte rrfeja kryq terthuer,	
Aha e brej bjeshkve tue çá,	
E harmote me zhumhúr	850
Kepash s' eper t' gristat karpa:	

830-835 Shêjzat: K. V, 199. - si pezhgvja zí: zí si pisa, si korbi.

850-855 E harmote: coptonte, grimconte me krizëm shkambijt.

GJAKU I MARRUN

Pod e m' pod qi, poshtë rrmorevet
Tue balcue e shpardha m' shpardha,
Kulihum turr gorromiseshin
N' gurrnî t' prrojevet shkumuese. 855
E t'u shkref atý 'i stuhí
Erësh s' perzijta, shungulluese,
Rriba e s' cilles, me furí
Kah pershkohej bjeshkës e vrrinit,
Shkulte bungat qindvjeçare, 860
Si me shkulë ndoj kallm purrinit;
E si kënë t' ishin bazhgare,
Duhmja i dyndte, e me uturimë
T' perfrigueshme, i shakullote,
Nder humnere. Nji zhaurrimë 865
E pa preme bjeshkve ushtonte;
Kthelltë, termegshim buluritte
Toka, e lkundej shrregull; kreshta
E Çakorrit flakë zharritte,
Edhë duhmet e rrfësh s' shpeshta, 870
Njizet pash, po, u sham, e ngeli
Shyt, porsí nji kyç Gojanit,
E u perzhit per rreth zabeli
N' Koprivnik e m' bjeshkë t' Tropojanit:

- **Tue balcue:** tuj këcye, tuj u hjedhë. - **shpardha m' shpardha:** tue këcye e ah m' ah. - **gorromiseshin n' gurrnî:** plandoseshin në humnere, në shtreten gurorë të prrojevet nder male. - **Rriba:** K. IX, 266.

860-865 bazhgare: hjedhë, bëzhdile. - **i shakullote:** i hidhte tuj i lanë shakull.

870-875 porsí nji kyç Gojanit: porsí nji vorbë (poç) nga fshati I Gojanit (I permendun per ta) në Merditë.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Gjithkû kjenë prozhme e dushknajë, 875
Hije, pyje e megje t' dâme.
E një nig e një tymtajë,
Era surfull, e 'i zhigame,
Një zhaurrinë, një suzhë e 'i vapë:
Sa qi shkulm ká nisë me vlue 880
Lqeni i Plavës, e nalt mbí kapë
T' Zeletinit, tue vetue
E pa dá tue shkrep rrfeja,
Merr zjarm ashta, e flakadâ
Ndeze pylla kah Meteja. 885
N' at thellim, po, e n' at tufâ
Qiella e toka ashtû perzî,
Kishte thânë, se rruzullimi
N' flaurí e n' leskra po shkatrrohet,
Edhë n' Kaos t' pa skáj shqimi 890
Po sodomët e dermoheh.
Per mbas malit por në qiell
Hylli i Dritës si vezulloi,
U shuk plajmi e moti u kthiell,
Si cirkë voese n' perivoj. 895
Veç se bjeshkët, po, kthellhtë ushtojshin,
Brraka, çutrra, prroje e shé
Gallamarde ka' u dikojshin
Neper rrash, tanë shkumë e dhé.

875-885 **suzhë**: të nxët, vapë qi të merr frymën. - **e nalt mbí kapë t' Zeletinit**: mbi maje të Z., varg malesh në prenim të lumit Lim.

885-895 **tufâ**: turfâ, shtërngatë me erë të pështjellueme. - **Po sodomët**: po zhgatrohet, poshqimet faret, po rroposet në rrëmuje - (kaos). - **perivoj**: në kopështë, në lulishtë.

GJAKU I MARRUN

Amet Limi kishte dalë	900
E askund lânë nuk kishte vá:	
Si mjerë kush qi nper at valë	
T' jetë ngushtue sod kambë me rá...	
At herë Drita tuj ague,	
Mark Milani, trimi i trimit,	905
Marë ushtrín në kambë ká çue,	
Edhë prî i ká per urë të Limit:	
Kû, ashtu shurdhë e kush pa e mdî,	
Tue rrahë dromin me t' mdhej hapa,	
Do m' e qitë shndosh në Mal t' Zí,	910
Topa e nozull lânë permbrapa.	
Veç se uren mjeshtri motit	
T' ngushtë e drunit lshue ekisht' pasë:	
Kshtu qi frigë kam, manà t' Zotit,	
Mos t' a lshojë Markun ndoj drrasë...	915
Po isht' Shqypnija 'i vend belá,	
Kû s' bân kryet mâ shtrêjt se 'i shtamë:	
Vshtirë se Marku ká me u dá,	
Pa I u njitë ndoj ferrë m' dollamë.	
Pse edhë, qe, tej n' at báll ure	920
Vend Rrogòvasit kan zanë,	
Menden qi m' a ki'n kubure:	
Zog mbí urë me flutruë s' lânë.	
Prandej m' urë kúr mrrini ushtriya,	
Ç' ushtoi Mokrra e Shekullarit,	925
Larg gjimue ç' ká Metohija,	
Ç' t' âsht tremë kali i Komandarit,	
Kaq zû pushka aty me zí,	

910-915 nozull: ushqime. - uren t'ngushtë etj.: të pasigurtë, etj...

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Kaq zû plumja me fishkllue;
Si njaj breshni me ÷ duhí: 930
Malazezt per dhé tue i shtrue.
Flakë per flakë ushtria shqyptare,
Rreth e çark shtrî Markut m' shpinë
T' i a ká vû pushken batare
Shpat e m' shpat, luginë m' luginë. 935
Priten n' báll e Limin dét,
Prej Shqyptarësh futë mbrenda ÷ 'i rreti,
Kah t' i a mbajë, tash, Marku i shkreti?
Ç' do t' mendojë, vall, vetmeveti?
Me qindrue, si e ká zanát, 940
Qe shka Marku ká nder mend.
N' Mal të Zí luftojn 'dhè grát
Per lirí, per fé e per vend:
Jo s' qindron nji Mark Milani,
Derë bujare gjet me gjet, 945
Larg n' Europë qi i ká vojtë zani,
E i druen sherrin Krajl e Mbret.
Mark Milani, kur ká pá,
Se isht' rrethue n' mjet uj't e shpatit,
Ç' ásht berlykë aty si ká, 950
Tue britë t' madhe mâje atit:
M' kambë, sokola t' Malit t' Zí,
Me çilë shtek per Karadak!
M' tani, djelm, ju me furí,
T' rrjedhë sod Limi shkumë e gjak! 955
Edhë at herë, si 'i gropë ÷ €€gelqere
Atý vendi t' u ndez zhari;

945-950 Derë bujare gjet me gjet: K IX 220.

GJAKU I MARRUN

Vojti krisma dér m' pelqere, Ka' u perlanë Shkjau e Shqyptari. E papreme 'i shungullimë Ishte mali, ka' ashtû zijte, Vlote pushka, e me vërrimë Të shituemve ajo u perzijte. Edhë Shkjau, ashtû tue msy, Pa kqyrë shtek pa kqyrë handek, Bukur nalt aj erdh e u shtý: Sa, medjë, shum herë u rrek, Me shperthye neper ushtri E me u nisun kah Çetina. Ora thepe e Malit t' Zí Shum gajret po u epte, shlina, Malazezve e mirë po I msote. Shtîju i rí, herë shtîju plak: Gjithnji sulmin u a drejtote Qandra e jonë kû bâte lak.	960 965 970 975
Zâna e Madhe atê e ká pá: E ká pá, 'dhë njoftë e ká: Synin kurr nuk i a ká dá, Edhë e Mira, n' shllungë tue u strukun Të një rëje, âsht bâ e pa edukun; Edhë pritte qi t' i vîjte Per nen hov e m' shpinë t' i bijte, Me tê bashkë t' u kacafitte, Edhë shkinen mos t'a lîjte: Mirë nder kthetra atê shterngue:	980 985

955-960 dér m' pelqere: deri n'angrra të dheut, deri në antipod. - Qandra e jonë kû bâte lak: ku përkulej, lakohej.

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Malazezve me u ndihmue
N' at shtek t' vshtirë. Kúr, qe, fluturim,
Tue u ra qiellve nper agim
Ora shkinë vjen e pershkohet
Zhgjetë perpara Zanës. Ç' t'i lshohet 990
Fulikare Zana m' shpinë:
Si njaj orli-gjeraçinë
Lshon m' bollshotde, si t' két pá,
Se don zogjt n' çerdhe m' I a ngá.
Kúr ká pá njajo syvrangta 995
Ora thepe e Dormitorit,
Si ashtû rrfé po I shtrîhej mbrapa
Zana e Madhe e Vizitorit,
Se ç' ká nisë ajo me dredhë
Poshtë perpjetë, kryq e terthuer: 1000
Herë n' një ré, herë n' tjetren struku,
Tash mbas malit tash mbas suket:
Rrash per tokë herë rrahi flatrat,
Prap pingul fluturo perpjeta,
Veç si t' mûjë soje me pshtue. 1005
Por, si pá ká ajo, se vrap
Zanes s' Madhe s' mund t' i hike,
Asht sjellë shtriga e fyt-a-fyt
Me Zanen aty âsht perlá:
Sa per kshtû, isht' kênë trimneshë, 1010
Edhë, besa, fort belá,
E pa qander nuk po lidhej:
Me sa êasht lidhë ajo ndoj herë
Q' se zanë vend ká n' Karadak.

995-1000 syvragata: K.XXIII, 87

GJAKU I MARRUN

Grykë per grykë e flok per flok	1015
Ora e Zana ashtû perlá,	
Ç' t' janë dermishë shoqe me shoqe!	
M' dhamë e m' thoj se ç' janë lvyrë!	
Ç' po u shkon gjaku rrkajë nper ftyrë!	
Fluturim neper ajrí,	1020
Idhtë n' mjet vedit kaperthye,	
Haju, shaju me mëní,	
Vrrit, piskat sa kurr ki'n n' krye:	
Fort po u ndiqshin e u perpiqshin	
Po u shkelvitshin e u llomitshin,	1025
Herë dér m' rê tue zgjatun shtatin,	
Herë tue hî si xhixhilloja;	
Tash nper tokë, porsì dý bolla,	
Shkarrafendu: mbandej shrregull	
Prap nper ajr kacrrue n' mjet vedit,	1030
Porsì verës dy pilivoesa,	
Kúr shoqe me shoqe hahen:	
Siell e bje ato njana tjetres,	
Me një pezm, me një mëní,	
Mendt e krës me t' pasë merzì;	1035
Veç kurnjanes nuk po i del	
Me u ngrefë m' shoqe kacagjel.	
Por se, neper ajrí,	
Dikû andej prej Fushës s' Iballes,	
Vîjn dý shtriga, hypë m' dý breshka:	1040
Njana Sutë, tjetra Pasutë.	

1025-1035 Shkarrafendu : shkërreu neper tokë. - kacrrue : përleshë kacambytë, kaliboçue.
– pilivoesa : kumahark.

1035-1045 prej Fushës s' Iballes : nga fusha e fshatit Iballe në krah-

LAHUTA – Kangë e Njizetepêstë

Ishin breshkat, breshka detit,
Aq të mdhaja, sa 'i samar;
Ishin Shtrigat si dy grreça
Kjumshtit hjedhë nen çarranik: 1045
Koc e lkurë e t' kthyeme kuk,
Si dy drapna ngulë nder hatlla;
Veç se t' idhta e gazeppqare
Kurrkund halli mos m'I u pá:
Qi nder shtatë Bajrakët e Pukës 1050
Lânë nuk ki'n me u shndoshë varrë pushke,
Me gjith hudra, pê e gershanë
Mbí t' varruemin pezull vjerrë;
Nuk lanë fmij me u rritë per s' mari;
Garravâxh bânë djelmt e rí, 1055
Nuseve edhë lshoju « zvercen :»
Bâni, qyqet, si çapini!
Shtatë pash punët bâni mbí dhé,
E hupi shtatë pash nen dhé:
Si - Zo', ruena! - puna e tyne. 1060
Kto i'n kênë nisë per n' nji log Shtrigash
Dika' andej n' Kotorre t' Reja,
E zanë Drita i paska shtekut,
Ke hutue ki'n kênë te shpija,
Tuj u lye, po, me do «gjellë» 1065
Vetë e breshkat, qi të mûjshin
Pezull ajrit me u pershkue.
Ajrit Shtrigat tue kalue

---

inën e Thaçit. – grreça kjumshtit : si kunguj qumshtit.

1055-1065 zvercen : nji smundje qi këthen ngjyrën e njeriut në të verdhë. - n' Kotorre t'

Reja :në rrapsodi: krahinat e grykave të Kotorrit.-gjellë :nji llojë brumi magjstár.

GJAKU I MARRUN

Breshkave kaluar mbí shpinë,
Kúr kan rá drejt Metohís 1070
E nper ag t' kuqlimtë të Dritës
Kan soditë, si Ora shkinë
Edhë Zana e Shqyptarís
Fyt-a-fyt ishin perlá:
Ftyrës e parsmes krejt n' gjak lá, 1075
Fort ka' ipshin m' dhêmë e m' kthetra:
Kryet breshkave andej kan reshë,
Ato rrole Shtriga t' vjetra;
Edhë lshue t' janë m' Oren shkinë,
Porsì kênë t' ki'n dý kulshedra, 1080
Njana, po, mâ e idhtë se tjetra.
T' i u hodh Suta per mbas shpinet
Edhë flokve ajo i a njiti:
Arrçit kryet gati i a qiti,
Kah I a ngifte pa farë dhimet, 1085
Si me shkulë kund lî Zadrimet.
Ftyrës Pasuta si kusija,
Me 'I dhâm n' gojë ngerthye si capë,
Ajrit flokët lshue leqe leqe
E ardhë shtatit si 'I ngaskeqe, 1090
N' thoj i a njet me njanen dorë,
Mu n' gelâc, m' nja tue u mundue
Me i a zanun frymen njak:
Nsa me tjetren, si m' gerhanë,
Nisë ká trupin me i a lnuer 1095
Poshtë perpjetë, kryq e terthuer,
Me do thoj të mpreftë si sorrë,

1085-1090 E ardhë shtatit si 'i ngaskeqe : krrut si çarku i pushkës.

LAHUTA – Kangë e Nizetepêstë

Per mâ r' madhin, mor', gazez.

Ora shkinë se fort po ep

Fort po ep, qyqja, e ç' po vrret, 1100

Se edhë shtjelmat shum po I qet!

Veç se kot; pse Zana e Madhe,

Me njat Suten e Pasuten,

Ashtû pezull nper ajrí,

T' a kan çue dér m' Vizitor, 1105

Shi te vorri i s' mjeret Tringë,

Edhë lidhë t' a kan per blî:

Qi ato Orët e bjeshkës s' Trojanit

Prej një mritzit të Muç Hasit

Bartë e paten m' Vizitor, 1110

E qi, t' Lumet, edhë e ngulen

Tre pash n' dhë n' krye t' vorrit t' Tringës.

Mbasí e lidhen per at blî,

Ká marrë Zana e €€kthen n' Nokshiq,

Kû po grîheshin n' mjet vedit 1115

Malazez edhë Shqyptarë.

Aty, at herë, Suta e Pasuta

T' a kan kapë ka' I gjarpen n' dorë:

Shlligë të gjallë, tanë helm e vnër:

E me ta t' kan hî me e rrafë 1120

T' mjeret Orë të Karadakut,

Per pa kqyrë, mor' probja I êm,

Se kû i djegë as se kû I dhêm.

Lshue m' të breshkat si t' terbueme,

M' dhamë i a grizshin misht e shtatit 1125

Per gazez. Gerthitte Ora

1120-1125 M' dhamë I a grizshin : i a grimcojshin mishin.

GJAKU I MARRUN

M' kupë të qiellës,sa gjithkû mûjte, Tue i dhânë shtatit per me pshtue. Ah! kadalë, eh pitigonë! Zên Pasuta si tue e shá;	1130
Se s' të lshoj, jo, per Tynzonë! Shtatin n' gjak krejt pa t' a lá. Hider, bre! Ti me i ndihmue Mark Milanit t' birit t' shkinës, Qi Shqypnín aj rreth m' e shtrúe	1135
Per nen kambë t' Knjazit t' Cetinës... Po a kujton, mori gabele, Se Shqyptarët kan dalun fare, Qi me ardhë Knazi, me 'i kál zhele, Per t' sunduem mbí tokë shqyptare?	1140
Edhë at herë, me at shlligë në dorë, Siell e bjeri, tanë maraz; Brit, gerthit e ngata Orë, Si macë Frorit mbí pullaz.	
Ora shkinë e Durmitorit	1145
Mbasì lidhë kje ajo per blí, Lidhë prej Zanet t' Vizitorit: Njat ushtrín e Malit t' Zí E lshoi zêmra gjithunjí, E muer hiken. Fulikare	1150
I u shtrí m' shpinë ushtria shqyptare, Me një brimë qi me t' shurdhue: Kê tue vrá, kê tue shitue, Dikê krejet tue shkurtue:	
Tjerët në Lim vojte e sharrue,	1155

1125-1130 pitigonë : grue llapazane, gojërlashtë dhe e lehtë.

LAHUTA - Kangë e Njizetepêstë

Trí taborre Mark Milanit	
Hupë i kan n' at log mejdanit,	
Treqind krena edhë i kjen pré,	
Rob jan zanun treqind Shkjé!	
   Zana e Madhe ç' po lumnon;	1160
Kep më kep po fluturon;	
Ká marrë kangën e po kndon;	
Po këndon m' kep t' Vizitorit,	
Larg me u ndî m' Boka t' Kotorrit:	
A t' kam thânë, 'or Knjaz Nikolla,	1165
Se un, dér sande pa marrë dielli,	
Tringen do t' a kish' pague:	
Treqind krena un tue t' i pré,	
Treqind rob un tue t' i zanun,	
Trí mij çika e nuse t' reja	1170
Para kohës tue t' I lânë veja:	
Me kjá ato, po, si gjith qyqet	
Nper kasolla t' Karadakut,	
Si ato bubat pshtjellë në zí?	
Po m'a pvet njat Mark Milanin,	1175
E aj, po, ty ká me t' kallxue,	
Ká me t' dhânë t' zín zihariq,	
Se sa ushtriya t' met n' Nokshiq:	
Oren çuet se e ká Shqyptari,	
Qi «Shqyptár» vedit i thotë:	1180
Se atje lufta ndezet zhari,	
Breshen krenat bijn per tokë,	
Kúr t' i mbushet mendja e vet	
Me qindrue p'r Atdhé e Mbret.	

1175-1180 zihariq : lajm. - Oren çuet : K. XII, 164.

LAHUTA E MALCËS

LAHUTA — Kangë e Njizetegjashtët

KOHA E RE

ARGUMENTI

Poeti, që tashma e ndien afer kalimin në jetë të vërtetë, grishë Zanën e vet t'i lajë për pak kohë argtimet bjeshkatore dhe atje në Lissus t'i shkojë pranë për t'i shëndritë mendën në përfundimin e Lahutës së Malcës. Vetëm kangët e frymzueme nga Zana kanë për të përfutue ndër zeme të ardhshme (mbasardhsave) e nipa. Ata shka dòn Autori: dishirin me hecë përpara tuj ruejt Fë e Atdhë të paprekuna. Shkrimtari e merr me të mirë rreshtmiren Hije, tuj i paraqitë bukuritë pranverore të fushës e të kodrave, të pemoreve e maleve, që e rrethojnë kalanë titanike të LEZHËS, ku ku lanë shejet e pashlyeshme Kastrioti, Bardhyli, Kliniku, Pleurati, Hylli, Agroni e Genci i pafat. Këtu — vazhdon Poeti — kaluen Romakë, Gal, Sllav e Turq; këtu s'mungon gjaeja e malit as naltsit bjeshkore të Molungut e të Majes së Velës. Por, prej se rreziku mund të bij kudo, e porositë Zanën, që aq fort e don, t'ia vejë mendën në kalim kah Vela, ku edhe sod gjendej shpella, në të

LAHUTA– Kangë e Njizetegjashtë

Cilen Lleshi i Zi i Gjomarkajve, dikur, patë lidhë më vargojë Kulshedrën. E këshillon, në rasë se i teket me hy në shpellë e mbasi edhe padashtas mund do të takonte në shtriga të Kthellës, të Mirditës, të Zhubës a të Celitës. Në qe, mandej, se e lodhun nder male, donte brigje deti me sa janë floçka e Kshetza, le t’ulej gjithkund rrjedhës së Drinit në shpinën e ndonji pulëbardhe. Këtu Poeti merr rasë (rast) me i kallzue Zanës historinë legjendare t’asaj Floçke, që tuj qenë martue me një të kelmend, i vuni temelet njaj nipnije së ndalueme nder tana fiset e Malcìs. Mbi një gja ma me randesi i ban me dije Zanës d.m.th. se Zanat e Helikonës e Shtozovallet Greke kishin braktisë Grekin, tash së voni, dhe nxan vend në Shqipni për të nxitë banorët e kësaj me shkruar shqip, me çilë shkolla, me hecë përpara e deri me kërkue pavarësi kombtare. Në rasë, veç, - perfundon Autori – se Zana e tij ka për t’u merzitë edhe në Lissus at-herë I jet të marrë fluturim kah Rozafati për t’u bashkue me Zanat Helene e Orët shqiptare e për të vallzue me to si motrat. Kujtohet se këshilli I fundit mund t’I pelqente tepër Zanës e prandej dron se do të habitej gjatë kah Rozafati. Këndeje e porositë edhe një herë që edhe në qe se shkon, mos të vonoj tepër, perse kanga pa te nuk hecë as LAHUTA s’bjen si don Poeti.

KOHA E RÉ

H ej, moj Zânë, t' kjoſsha true,	
Si s' po t' bje nder mend per mue,	
Punë të herſhme me m' kumtue;	
Kangë e valle me m' fillue;	
Por më rrin tue fluturue	5
Mollë më mollë e ftue më ftue	
Me ato ſhoqe tue këndue,	
Me ato ſhoqe tue vallzue,	
Tue vallzue, moj tue lodrue	
Nper ledina e nper rudina,	10
Np'r ata brej, aha e çetina,	
Kû bân çerdhen gjeraçina,	
Bulon molla e lulzon thâna	
E prîjn valle Orë e Zâna	
Neper rreze qi lſhon hana.	15
Ardhun ſhtatit ſi « breſhana »	
Rreze dielli dora e llana,	
Ftyra ſhtrue n' fletë t' drandofillit,	
Kamba matë per gjeth të lilit,	
Shartue zâni m' zâ t' bylbylit,	20
Dishka borë e dishka brymë	
Si njaj hylli me ferflimë:	

1-5 ty t' kjoſsha true: K. XIV, 53.- kumtue: lajmërue.

15-20 Ardh.ſhtat.ſi breſhana: K. III, 37.: me ſhtat të drejtë.

LAHUTA– Kangë e Njizetegjashtë

Mori sumlla sumullore, Mori dardha dimënore, Si t' shkoi moti kangë e valle Kangë e valle e zanamare: Tash mbasi flutrash neper zalle Tash mbas lulesh nper livadhe Herë ndiq sutat neper curra, Zhytu e mbytu neper gurra, Ngallít shoqet n' shtigje t' vshtira: Si, perzèt, ty t' raftë e mira! T' raftë e mira si t' ká rá, Bjeshkë e vrrî qi m' ké shkelqá! A din shka moj gerxhelí, Mori rrezja nper frangí: Se mue kripit m' i rá bora, Se kah m' lën âsht kamba e dora, Se edhë as vonë, tham, s' ká me shkue, N' njetë pertej un pa u kalue, Prej kah s' lânë kend me u kthye dalë... Pra ndîgjoma ktû nji fjalë: Lêni sod, moj Shtozovallet, Lêni flutrat t' marrin zallet, Lêni sutat t' marrin malet: Shporru vjollcash edhe lisash, Shporru gurrashh e çurrilash: Se, perzèt, kshtû, moj petritë, Tuj m' u lá, tuj m' u fladitë, Herë nper hanë e herë nper dritë,	25 30 35 40 45 50
---	--

30-40 Ngallít: ngacmo, percielli.- gerxhelí –frangí: K. I,50;V,457

- Se mue kripit m'i rá bora: K. XII, 27.

KOHA E RÉ

Drue po m' ngrîhesh akull-ó
Drue po fikë mue e vedin-ó;
Edhe lshou prej D u k a g j i n i t,
Kû ma shkon të cemtët e dimnit
Neper biga e zgavra blinit, 55
E flutrim neper ajrí,
Si njaj hylli qi shkëndí
Shkrepë prej mramjet neper eter,
Behma ktû n' ket Lissus t' vjeter,
Kû, larg zhurmet e poteret, 60
Dola edh' un n' ket buzë Prendveret,
Per me kndue m' Lahutë t'– Malcís,
Se si u end fati i Shqypnís,
Kûr pshtoi kthetrave t'Shkjenís
E duel zgjedhet të Turkís: 65
Perendija si e kisht' shkrue:
E zojë m' vedi edhe u ndertue,
Mbas sa gjakut qi pat dkue.
Pse kaq njerzit po i'n të kqí,
Sa qi askund m' ket shekull t' zí 70
Pá shkue gjaku ví e ví,
Nuk po gzohej, jo, lírí.
Prandej sod tý t' kjosha falë!
Morí e mira rritë në halë,
Dér në Lissus ti me m' dalë, 75
Per me vû kangen per fille,
E tue m' dritë menden me kshille,

50-60 t' cemtët e dimnit: të cegmët, të ftoftit, acarimin e dimnit.- Lissus : Lezhja (qyteti i vorrit të Skanderbegut).

65-70 qi pat dkue: pat dikue, rrjedhë.- po i'n: po ishin.

LAHUTA – Kangë e Njizetegjashtë

E tue m' majtë mbrenda hullís	
Së burrnís e t' bujarís,	
T' bâjsh qi fjala: e butë herherë	80
Si njaj fladi në Prendverë:	
Tash e fortë, e rrebtë dermuese,	
Si duhija shungulluese:	
T' m' rrjedhë e marë e kund pa neje,	
Qi t' rysë mendet, zemrat t' theje,	85
T' i rreshë gjinden kah e mara,	
Fén e Atdhén t' i lvisë perpara.	
Pse, po m' u end kanga per s' marit,	
Vonë e vonë fisi i Shqyptarit,	
Manà tý ká me t' urue,	90
Bjeshkë e vrrî me t' u lulzue,	
Si don vetë moti me t' shkue:	
Kangë nper hanë e kangë nper dritë.	
Se edhe as ktû s' ké me u merzitë:	
Me u merzitë, jo, cok muk ké,	95
Ke në fllad t' ksaj stine s' ré,	
N' jetë natyra tue shperthye,	
Këtû gjên shka t' kande tý:	
Vezullime e xhixhillime,	
Gurgullime edhe blerime,	100
Me lugina e me kodrina,	
Me ledina e me rudina,	
Hije, kroje edhë çurrila,	
Dejke, mjellme e n' shtek kojrla,	
Vjollca, lila e karajfila,	105

85-90 Qi t' rysë mendet: K. IX, 275. - T'i reshë: t' i drejtojë.

100-105 Dejka, mjellme: dallëndyshe, kanusha (Cygnus olor).

KOHA E RÉ

Drandofille në bubuqe, Flutra t' larme e mollakuqe: Kndo bylbylat nper filiza Këcè dhijzit neper driza Tue blegrue kingjat nper mriza:	110
Endë hardhija m' qeperiza, Lulzon pjeshka e zerdelija, Me u shêjë matet m' gem qershija; Bleron bungu e bleron vidhi Shatorr fiku kokrrat lidhi;	115
Njethet plepi bregut t' Drinit Rahá t' mirë ep lulja e blinit, Kerset fyell e zanamare, Ushtojnë hijes kangë shqyptare Qiella kalter, toka blerë	120
Njeti dimen ktû Prendverë: Njimend stinë per Orë e Zana, Me prî vallet, tue ndritë hana, Mal e n' mal, rudinë m' rudinë, Jo qi ktû në ket krahinë,	125
Kû nper molla gêmeholla, Kû nper male e mriza hale, E nper zalle e nper hamalle Shum po i kisht' do Shtozovalle Shoqe t' ua, qi po kndojshin:	130
Qi po kndojshin e lodrojshin, Larg e larg m' i u ndî jehona,	

105-115 Bleron: gjelbëron, ngjethet, njethet. - **bubuqe**: ganxhe

120-130 Qiella kalter: kthjelltë. - **rudinë**: livadh i vogël a kodrinë me bër në mjes të pyllit. - **hamalle**: orgaja.

LAHUTA –Kangë e Njizetegjashtë

Bâne bén, si kah Valbona;
Se ky vend, se mahet n' mend,
Po kisht' kênun një dervend: 135
Një log Zânash m' nám e n' zâ,
Kâ vigâ e katallâ:
Edhë n' kohë para se Iliri
Ven ktû zû e Arbnori i-ëbiri:
Na i'n ndeshë, na i'n shkëlveshë, 140
Dikúr heret m' dhâmë tu' u shkye,
Mâ vonë s' largu tuj u msy
Kush me zhgjetë, kush me baëtë,
Njëni m' mzdrak, tjetri m' çomak,
E me lata, e me supata, 145
Me tagana e pushkë të gjata:
Edhë rán shakull për dhé,
Kush për Atme e kush për Fé,
Njëni cub, tjetri dishmuer,
Kush gjaksuer, kush simahuer. 150
Jo, po, ktû edhë ké me pá,
Ké me pá, po, njëat kalá,
Qi, m' një koder titanike
Ngrefë mbi ledhe cyklopike,

130-135 si kah Valbona: bjeshkë e permendun në Veri, ku ká ndejn Ora e Shqipnís.

135-145 dervend: K. XIX, 117. - **baëtë**: hobé, sabé. - **mzdrak**; çomak: mëzdrak, topuz; çomagë, topurre shkop barísh me krye të trashë.

150-155 simahuer: në Kanú: ata qi i bâhen ndihmë e krah cubit a hajnit. - **titanike**: mbiemën ase cillsuer i ardhun prej Titajvet, fytyra mitologjike greke: bijt e Qiellit e të Tokës qi i çpallen luftë Xeusit. -**ledhe cyklopike** :

KOHA E RÉ

Per trí mij e kusúr vjet	155
T' u kercnue ndêi, si shauret,	
Mbí ç' do forca kundershatare,	
Qi me mende grabitçare,	
Deshten ksajt me kalue ván.	
Ké me ndî edhè si kján	160
Vala e Drinit prap n' ditë t' sotit	
Per urë vorrit t' Gjergj Kastrjotit,	
Shpata e t' cillit, dikúr motit,	
Vezulloi m' hasem t' Shqypnís,	
Si ajo rrfeja e Perendís.	165
Pse dikúr ktû edhè Berdyli	
Me gjak hasemsh dhén kertyli;	
E ajo Teuta mbretëneshë,	
Vashë Ilire sokoleshë,	
Qi nuk dihte se shka â Etuta:	170
Si ajo Shqypja skepekrruta,	
Lshote hovin mbí Rromakë,	
Pá dhimë Adrjen tue pergjakë;	
Prap Kliniku ktû e Pleurati,	
Hila, Agroni e Genci i ngrati	175
Kan jetue ktû e kan lulzue,	
Mirë a keq atà tue psue;	

---

mure bâ me gur të mdhaj fort si muret e Katallajvet të mitologjisë greke.
160-165 Vala e Drinit...per urë vorrit: rrjedha e Drinit brî vorrit..... në Lezhë.
165-170 Berdyli: Bardyli, mbreti i Ilirvet. - dhén kertyli: tokën .-ke rtylli: zbuti. -
Adrjen: Adriatikun. - Kliniku, Pleurati,Hi la (Hylli), Agroni, Genci: të gjithë
mbreten t' Ilirve të moçëm. - Gen. i ngati :pse qe xanë rob.

LAHUTA – Kangë e Njizetegjashtë

Kush tue mbetë, kush tue fitue.
Se ktej Gali ka kalue,
Ktej Rromaku, po, âsht pershkue, 180
Slav e Turq ket trull t' bekue
Me agor t' vet e kan mnerue.
Prandej n' mbamje tue rá hana
Mlidhen tubë Orë edhë Zâna,
Edhë kapen dora dora: 185
Dora dora, bardhë si bora:
Ambel zânin tue dredhue,
Nisin vallen me këndue,
Tash si t' Parët na pa'n luftue,
Atà Ilirt e kohës s' kalue: 190
Tash idhtë fatin tue lotue
T' ksajë €€së mjerës moj Shqypní:
Se si u pshtuell e mjera n' zí,
Mbasi Turku mbrendë pat hî:
Turku, shplaka e randë e Zotit: 195
Per mbas deket t' Gjergj Kastrjotit.
E jehojn male edhë zalle
N' ato kangë e n' ato valle.
Pra, po t' kapi tý merzija,
A se t' lodhen kangët e mija: 200
Se pa tý, besa, moj Zanë,
Vshtirë se 'i fjalë un mûj m' e thanë:
Fjalë qi t' jetë n' gojë per t' u zanë:
Ti' po, del naten nper hanë
A nper zheg si t' kape zusha, 205

180-190 agor: K. XXIV, 356. - **zânin tue dredh.:** tuj luejtë zanin
200-205 n' gojë per t' u zanë: fjalë me vend.- **zusha** : K.XXV,879

KOHA E RÊ

E n' daç malit, n' daç kah fusha
Bâhe bashkë me shoqe t' ueja,
Edhë atý, at herë, ti thueja,
Kangës e vallës sa t' keshë n' krye,
Doradorës tue këcye, 210
Gjithsesí të kandet tý.
Por po deshte ti ndojhera
Me ndjekë suta, a gjaeje tjera,
Me ato shoqe ti, po, del
Nper Molung a se nper Vel; 215
Se atjê gjêni drêj e derra,
Molla, urtyta e mandaferra;
Mjaltë nder zgavrra, e gurra t' ngrîjta;
Mrize t' flladta e hije t' r'ijta,
Me blegrime e me çokana, 220
Qi tý aq fort po t' i kisht anda.
Veç se shka, moj qiftelí,
Me t' a vû due 'i porosí,
Per kúr t' dilni ju në Vel.
Kúr te dilni ju në Vel, 225
Per t' a hasë kini një shpellë,
N' anë prej Rrêje, t' errtë e t' kthellë,
Me një grykë porsi një furrë,

215-220 Nper Molung a se... Vel: dy malet qi Lezhës i rrinë sipri kah verilindja. -
urtyta: K. XXIV, 461. -hije t' rijta :hije të flladitshme, të freskta.

220-225 Me blegrime e me çokana: ne brimë të deleve e me kumbonë të dhenvet. - moj
qiftelí: moj karadzyene,në zbu nim=përkëdhelje .

225-230 n' anë prej Rrêje: fshat kah lindja e Velës.

LAHUTA – Kangë e Njizetegjashtë

Prej së cilles rrjedhë një gurrë, Sa me blue, po një mullí:	230
Aty mbrendë ti mos me hî! Asi uj', jo, aty me pî! Pse n' at shpellë qaj Lleshi i Zí, Një i Gjomarkaj, kefalí:	235
Vesh e m' vesh mustaku i tí: Një natë gjamet e vetimet: Me u dridhë toka prej bumllimet: T' rrebtë kulshedren paska msy, Edhe m' qafë i a ká merthy Një parë dana e t' gjata e t' randa,	240
Mirë nen allkë aj tue i ngujue, Qi për t' gjallë me u shkapullue Mos te mûjtte, edhë e branisë Poshtë nper shpellë n' do ujë të kthelltë: Edhë sod ndîhen tue krisë	245
Ato dana, sa herë t' luej Shta'n kulshedra neper ujë; Ke i kan mbetun ato dana Vjerrë për qafë, porsi çokana N' qafë t' një skjapit brynatak.	250
Prandej shpesh rrjedhë gurra gjak: Si shumë kushi qi e ká pá: Persë danat, m' qafë tue e vrá, S' i a lân varren me u perthá, Qi i a çeli Lleshi i Zí,	255

230-235 i Gjomarkaj Kefelí: nga dera e Kapidanave të Mirditës;K.IX, 187.

240-245 allkë: ledh arash. - e branisë: ngrehtë zharg, rrëshanas. - Edhë sod :simbas besimit prralluer.

KOHA E RÉ

Kúr i u turr nper at duhí.
Asì uj' ti, jo, me pí!
Por as n' shpellë, jo, mbrendë me hî;
Pse aty sod, permbrenda shpellës,
Dájn orok Shtrigat e Kthellës 260
Me ato Shtrigat e Mirditës,
E me ato t' Zhubës e t' Selitës,
Kurdoherë duen me u bashkue,
Ndoj déll ujkut per t' fergue,
Qi me bâ ndokand gjytrym; 265
A me zí ndoj gjellë nper tym,
Per të lye me tê ndoj shpí,
Qi me i lshue dam e morí
Si nder rob, si nder bagtí:
Mos me lânë me rritun fmí, 270
Tuj u ngranë zemrë e mushkní.
Kurrsesi ti mbrendë me hî;
Persè gjallë k'in me t' perpî.
E po bâni e t' kcej dalldí
Bregut detit me u baritë, 275
Per me u lá, per me u flladitë,
Per n' mos daç kaluer me shkue
M' bedeví, qi kem' n' katue:
Bishtalec kripin trimnue:

260-270 Shtrigat e Kthellës, t'Zhubës e t'Selitës: nga fiset në Mal të Lezhës e t' Ohrit të Vogël. - Ndoj déll ujkut per t'fergue: per të bâ mandej mgji me tê.- dam morí: dam vdekje.

270-275 t'kcej dalldí: të këcej qefi, dishiri, anda.

275-280 me u baritë: me shetitë, me gjesdisë, hecë. - M'bedevi : në kál Harabijet. n'katue :K. VIII, 6.

LAHUTA - Kangë e Njizetegjashtë

Janë pulbardhat neper Drî,	280
Bardh si bora n' Haramí,	
M' shpinë ndonjanes ke me i kcyë...	
Por, aman tý t' kjosha true,	
Per qafë t' sajë mirë me u shterngue...	
Se ti jë një rreze drite,	285
S' të ká randë pulbardha tý:	
E mbi të mandej vozite	
Rrjedhes s' Drinit dér në dét.	
Kúr të dalish n' atê dét,	
Aty bregut ké me pá	290
Floçka e Kshetza ndêjë n' shullâ,	
Tuj u krefë, tuj u bubitë,	
Shoqja shoqen tue ngallitë	
Turr e vrap nper ranë të hjedhne:	
Shkaterr flokësh, rizat e zhdredhne,	295
Kmishat kapë me trîza t' dredhne.	
Se ato janë do grá të detit,	
Qi, si ushujzat e breshkujzat,	
Po jetojshin n' ujë e m' tokë,	
E po flitshin si tue krrokë,	300
Si tue krrokë, si tue gervallë.	
Por me pasë per t' i zânë gjallë	
E me i mbajtë te shpija niri,	
Me folë shqyp zêjshin mâ s' miri.	
Se një djalë, fisit t' Kelmendit,	305
Djalë i pushkës edhë i kuvendit,	

290-295 Floçka e Kshetza: dy llojet e nuseve mitologjike t' ujnave. - **tuj u bubitë:** tuj u pastrue, dliërë krejet. - rizat.... -**trîza:** shamijat e krës...gjalma. (me bár tel).

KOHA E RÉ

Si dishmí bajn gjindja e vendit
Nji kso Floçkash paska zânë,
Edhè n' shpî e paska çue:
Kû 'i herë shqyp atê e ká msue, 310
Mandej marrë e ká per grue,
Me tê bashkë kunorë tue vû.
Edhè u bâka shpijanike,
Tue rrritë fmí, tue u majtë fisnike.
Me xhubletë e me shtjellak, 315
Si t' gjith shoqet n' at bajrak.
Veç se shka binín e sajë
Létas nieri mund t' a dajë:
Ke i kan syt si picagiatë
Edhè flasin per pá u matë; 320
Porsì me branisë zhamella
Ndokund malit neper shpella.
Veç se shka, moj ti belholla;
Ti belholla, rritë nder molla
Ktû edhè 'i punë due me t' kallzue, 325
Ktû edhè 'i shpírt ká me t' galdue.
Ká do kohë, qi t' bardhat Zana:
Shtozovallet! qi nper thâna
T' Elikonës prîjn kangë e valle
E pijn ujë n' at Gurrë Kashtalle: 330
Kan lânë bjeshkë e vrrîje e zalle
Të Grekís e dalë n' Shqypní,

315-320 Me xhubletë e me shtjellak: kostumi i grave të Veriut.

320-330 Porsi me branisë zhamella: s të ngrehshin rrëshanë koçekë, gurë të mdhaj. -

Elikonës: mal në Boëcie (Greqi), qi i ishte kushtue Muzavet.

LAHUTA – Kangë e Njizetegjashtë

Kû, n' gjûhë shqype — bukurí!
Herë tue folë, herë tue këndue,
Kann rysë gjinden me feksue: 335
Se Shqyphtar s' âshht gabel,
S' âshht shkerbé pjellun n' zabel,
Mos me pasë aj fis e Atdhé,
Veç me shkelë m' tê Turq e Shkjé:
Jashtë Shqypnijet se Osmanllija 340
Duhej dbue: se vetë Shqypnija
Duhej qitë ajo zojë m' vedi:
M' tê mos me sundue kurr Mbreti
I Stambollës e se të huejët
Do t' shkojnë gjûhen tuj e ruejtë 345
Pijt nder dhâmë, per kto punët t' ona.
Edhë kshtû, njitash n' e vona,
Nisë Shqyphtarët kann me mendue
Per punë t' veta, e shqyp me shkruë:
Shqyp me shkruë, po, e shqyp me msue 350
Neper shkolla; pse të holla
Mendt po i ki'n, e kryet jo shtamë,
Kta per fije janë vû n lamë
T' ditunís e t' gjytetnís:
E madjë, sod prej Turkís 355
Janë tue lypë autonomín:
Se per ndryshe, thonë, lirín
Me armë n' dorë do t' a fitojn:
Nen kambë t' huej gjallë mâ s' rrogojn.

335-340 Kann rysë gjinden me feksue: kanë msue njerzín të perparojnë.-s' âshht gabel :i
pa rod.

355-360 autonomín : pavarsín, vetëqeverisjen.

KOHA E RÉ

Tashti, un, moj sy-qershí:	360
Besa, po: fort mirë e dij,	
Se ty t' kandet me kerkue	
Mriz e m' mriz e krue me krue:	
M' shoqe t' ua me u takue,	
Bashkë me folë, bashkë me ligjrue,	365
Me u njitë valle e me këndue:	
Me këndue, po, e me lodrue,	
Si mot t' keq qi kurr nuk m' ké:	
Prendverë m' Shnjergj e prendverë m' Shndré!	
Ani pra, moj rrezegí,	370
Mori rrezja nper frangí,	
Po të kapi tý dalldí	
Per shoqni e leverdâ:	
Eh! po, i mjeri, shka me bâ?	
Kshtû po i kishe ti do mend:	375
Mos me t' zanë kurr vendi vend:	
Sod nji send, neser nji send	
Del e merr ti fush e shpat,	
Vel, m' Kodhel, e m' Krye-Bushat:	
M' Krye-Bushat --- pllammë e « dukat »,	380
Edhë kapu m' Rozafat 	
M' at kalá t' Shkoders mizore:	
Ndera e nami i tokës arbnore;	
Persè aty Zanat i ké,	
Pre' Elikonet bartë n' ket dhé,	385
Si të bâjë hana me dalë,	

370-380 leverdâ :lirí vendi, vardé, lavërdâ. - Kodhel e m' Krye - **Bushat**: dy fshate në fushën e plleshme të Zadrimës,ku toka âsht e kushtueshme (pllammë e dukat).

LAHUTA – Kangë e Njizetegjashtë

**Nisin vallet palë e palë
Me ato motrat shqyptëare,
Tue rá fýll e zanamare. 390
Aty njitu edhe ti valle,
E pa derte kund e halle,
Tue lodrue ti, e tue këcye,
Thueja kangës gjith sa t' keshë– n' krye.
Veç se prap ti ktu me kthye;
Perse kanga, endë pa tý, 395
Ajo âsht váj e tym nder sy.
Edhë kshtu, nper hanë nper dritë
Tuj u argtue, s' ké me u merzitë;
E tý moti ká me t' shkue
Si don vetë, e pa u kujtue. 400
' Qe Lahuta, vjerrë n' sergjí.
Eja pra, moj sy-qershí,
Moj bel-holla, rritë nder molla,
Edhë kangen m' a fillo:
E un këndo, mbande', e ti knodo, 405
Si knndon zogu i veres-o!**

400-405 vjerrë n' sergjí: . I, 376.

LAHUTA E MALCËS

LAHUTA — Kangë e Njizeteshtatët

XHEMJETI

ARGUMENTI

Skena zhvillohet në Babi Ali të Stambollës në vjetin 1908, kur Erven Pasha mbledhë parin e Turqisë për reformë. Ai urdhnon, që tana fiset nën hanë e h`yll, aty e mbrapa, të quheshin me një emen të vetëm: osmanllë. Këtij urdhni i shtrohen tana fiset turke. Përkundra, Shqiptarët, jo veç s`duen të dijnë gjë për këtë vendim, por për më tepër nisen të zgjohen për kah gjuha dhe të emendojnë për vetqeverisje. Në kundërshtim me aspiratat e shqiptarëve Xhavit Pasha, nga lëvizja e Turqve të Ri, parashtron nevojën e përdorimit të forcës për këta rebelë. Sinan Pasha, përkundra është liberal se të parët dhe kishte për të qenë i mendimit të lehtë në qetësi Shqiptarët, mbasi – për sa gjikon ai – kanë të drejtë të plotë, përse gjatë historisë kurrë nuk na kanë të mirën. Në këto fjalë nxehet Turgut Pasha, i cili lypë të shenohen jo më pak se njëqind taborë dhe të dërgohen në Shqipëri për të

LAHUTA – Kangë e Njizeteshtatët

Shue qëdo kryengritje a pandigjesë. Parija, një zani, pranon fjalën e Turgutit dhe e shenjon këtë komandant të pergjithtë për misionin e ri. Nisen, prandej, forcat anadollake për vendet tana. Epen urdhna të ri: kurkush s'do t'emnohej ma shqiptar; s'njifshin doke kombtare as kanû; mohohej gjuha dhe Shqipnija shterngohej t'ap ushtarë e të paguej dhetëta, si popujt tjerë. Para çdo kundërshtimi ushtria e Turgutit shkretnon gjithshkafen, si kacaleci, që merr me rend arën. Vendimet e Pashës dhe mizorja e tij mbërrijnë në Veri. Bajraktarë e Krenë disesh mblidhen në kuvend, dhe mbasi peshohen mirë, I apin pergjigje perfaqsesit të Stambollës, pergjegje e cila egërson edhe ma teper Turgutin. Në mnë të vet ky ep urdhën të burgoseshin lajmtarët e Maleve, të rrenohej e vetmja shkollë e Elbasanit, mos të shtypej as mos të shkruhej shqip. Për të çue në vend këto masa, Pasha zgjedhë një pari Shqiptarë rinegate, burgosëkëdo I kundërshton ma se pari, si Hafiz Myslimin e sa tjerë.

Mbasi në mende të tij vuni qetësi në Shqipni, Turguti këthen në Stambollë pa mendue aspak, se Shqipnija është një enigmë, që s'zhvillohej aq lehtas.

XHEMJETI

Erven Pasha, 'i Xhemjetlí,
Mledhë mishlizin n' Babi-Alí,
Edhë u thotë: Zotní të mí,
Mbasi duel êmri i Xhemjetit, 5
Qi shkaf âsht te bajë e Mbretit,
T' jetë kush t' jetë, mashkull a fêmen:
« Osmanlí » me u quejtë me êmen;
E si t' gjith atà mbas sodit, 10
Prej të cillit kishin dalë.
Ylqja e Mbretit marë n' at fjalë
Uli kryet e pa u trazue,
Fis e giûhë zû me i harrue,
« Osmanlí » tue quejtun vehten. 15
Edhë kshtû, u ngjatët Zoti jeten!
U shkrîn m' njâ Turk e Zejbek ,
Lacë, Harapë, Armen e Grekë,
Beduín e Jahudí,
E sá janë kombe n' Turkí, 20
Kush pa u ankue, kush pa bâ zâ,
Thue si 'i nanë t' gjith i kuisht' bâ.

1-5 Mledhë mishlizí n' Babi-Alí :bashkon këshillin në... -ëmri i Xhemjetit: urdhni, ligji i Turqve të Rí nën Abdyl Hamidin (1908). - **tebajë:** nenshtetas.

LAHUTA – Kangë e Njizeteshtatët

Veç Shqyptarve s' po u hî n' kokë	
Me u bâ vllazen me tjerë shokë	
E « Osmanlí » me quejtun vedin.	
Kta Turkín njofin e Mbretin:	25
Dér dikû edhe Xhemjetin;	
Por kombsín nuk duen me ndrrue,	
Giûhë as doke me harrue;	
E kristjan e muhamedan,	
Gegë e Toskë, Shqypnija marë	30
Prap se prap quhen « Shqyptarë ».	
Medjë kta, zotní të mí,	
Njitash voni i a kan hî	
Me shkrue shqyp libra e fletore,	
Me çilë shkolla n' giûhë arbnore:	35
E mâ teper, si nper dhamë,	
Posë se s' duen me dhânë nizamë,	
Janë tue lypë autonomín,	
Per me qitë m' vedi Shqypnín,	
Edhë Turkut mâ mbas sotit	40
Mos me i lá t' dheta si motit;	
Veç me ngrefë ata 'i farë Shtetit:	
Po e jo nen hije t' Mbretit:	
E m' vedvedi me u sundue,	
Pashë as beg mos me ndigiue:	45
Si t' i a bajm hallit s' e dí...	
Xhavit Pasha, 'i Turk i Rí,	
Kqyr ç' ká mârrë trimi e ç' ká thânë:	
Nji, per bé, gjallë nuk do lânë!	
Se Shqyptarët po ishin belá,	50

20-25 Veç Shqyptarve s'po u hî n'kokë: s' po u mbushet mendja

XHEMJETI

Hjrin kush kurr mos me u a pá,
Veç se sherrin. S' dí a e dini,
Se, q' se Turku s' pari hini
Në Shqypní e dér më sot,
Jo mâ¹ pak: po e tham me lot! 55
Se pësdhetekater herë
M' né Shqyphtarët t' janë lshue poterë
Me armë n' dorë, e t' na kan rá,
Ballë per ballë me né t' u vrá,
Si t' isht' kënë Turku me Shkjá. 60
Medjë ngusht shum herë na e prûne,
Pse zanát pushken po e kishin.
Prandej hundët m' grusht u duen shtypë,
Qi kurr n' mend mâ mos t' u bjere,
Pis Arnaut ata tue kënë, 65
Xhemjetit me I qitë telashe.
Sinan Pasha, 'i plak me mjekerr:
Javash burra, zên e u thotë:
Se Shqyphtarët janë fis I vjeter:
S' merren grushta si « manovët ». 70
Katerqind e disa vjet
Janë, qi hîmë na në Shqypní:
Kush ká bâ mâ shum gajret
Se Shqypтари per Turkí?
Në Jemen kan ardhë me né, 75
N' Sebastopull kann derdhë gjak;

65-70 Pis Arnaut: në përbuzje e shamje: Shqiptarë pisa, të ndytë- Javash: kadalë. - S' merren grushta: s' rrahen si ....

70-80 manovët: K. I, 105. - Në Jemen: K. X, 68. - N' Sebastopull: limâni mâ me randsí i Krimés, ku u zhvilluen

LAHUTA – Kangë e Njizeshtatët

F yt-a-fyt janë prë me Shkjë:
 Kan mârre krena n' Karadak.
 N' luftë uXHunin kta e kann bâ;
 T' mbramët te hika e t' parët te meta 80
 Janë pjekë n' diell janë nrî n' murra:
 Per Daulet s' u âsht dhimtun jeta.
 E po ç' bâmë na per Shqyptarë?
 Ç' t' mira na atyne u kem' pertrî?...
 Cilla punë, thoni, u kthye marë 85
 Ç' se na gjindemi n' Shqypnî?...
 Na i kem' djegë e i kemi pjekë,
 I kem' zjerrë shpijet e toket;
 Vjerrë m' konop, i bâmë me dekë,
 U kem' prishë kanû'n e doket. 90
 I kem' rrahë nper milazima,
 Shnjerzue i kem' nper agallarë:
 I kem' fikë nper myltezima
 Repë i kem' nper tasildarë.
 Kund ndo'i urë a u kemi lshue? 95
 Sa janë rrugat qi u kem' çilë?
 Ndonji shkollë a u kem' ndertue?
 Shtek t' shperthyem a u kemi mshilë?...
 Kuerdo t' jetë kysmet me i dalë
 Turkut dore Shqyptarija, 100
 Posë faltoresh, ku me u falë,
 N' Shqypnî 'I shêj a e lën Turkija?...

lufta të rrebta ndermjet Turqijet e Rusís.- **uxhunin:** sulmin, të msymen tuj qenë përherë në rresht të parë.

80-85 Per Daulet: K. II, 32.

90-95 nper milazima: me anën e ofícjerave (tograve).- **myltezima:** tagermbëledhsa. - **tasildarë:** nëpunsa taksash.

XHEMJETI

Pse m' at here duem qi Shqyptari Gjithmonë rob të rrijë nen né, T' harrojë gjûhen qi i lá i Pari, T' mohojë vendin ku ka lé? Por me folë kah shpirti del, Faj Shqyptarit nuk i vîhet, Pse me Turk sod kapet tel, Vendi vend pse nuk i zîhet.	105
Me topuz, mor faqja e bardhë, Me Shqyptarë nuk ndreqet gjâ; Veç me t' amel rreth tue i ardhë, Per tý e shtyn deken me bâ. Prandej vetë kishte me thânë, Se s' âsht mire Shqyptarët me i ngá: Le t' a lâjm ket punë m' nja'n anë E mos t' sjellim kot belá.	110
At here çue âsht Turgut Pasha, Strehë ngerthye do vetlla t' trasha, E t' ka nisë me ligjirue, Mirë tue u matë, fort tue u mendue: I u ngjatët jeta zotnis s' uej! Per mos daçim me mifë n' ujë E Turkín m' vû n' rrezik, Qi m' u dá pllamë e perçik, Kish' me thânë, zotni të mí, Se do shtrue 'i here kjo Shqypní: Se Shqyptarvee m' drû u do hypë Mirë per veshësh, edhè, me i zhdrypë: Mirë me i zhdrypë e mire me i shtypë,	115
	120
	125
	130

110-115 Me topuz: K V, 134 .- .... Veç me t'amel: jo me të keq por...]

LAHUTA – Kangë e Njizetegjashtët

Qi m' u a zjerrë at zburth liri je
 E at kllapí autonomije,
 Qi pat nisë ka pak me i zânë,
 Qýsh se dorë Mbreti u pat dhânë, 135
 Tash do vjet, me u ba « millet »:
 Kuer Kongresit të Berlinit,
 Stambolla tue kênë rrethue,
 Na bîn fjalë per punë t' kufinit
 E gaperr Europa u çue, 140
 Me i a lshue Malit të Zí
 Hot e Grudë, Plavë e Gusí.
 Jo, po, besa zitëní,
 Q' se «milet» u bâ Shqypnija
 Edhë dorë dha ksajë Turkija: 145
 Per nji idare masllahat:
 Me rrokë armët me dale në shpat
 Bregut t' Cemit, e me u vrá
 Ballë per ballë me hasmin Shkjá
 Si t' kisht' kênë Shteti me Shtet, 150
 Kan marrë, po, Shqyptarët gajret
 Me mendue, se edhe pa né
 Mund të rrnohej gjallë mbí dhé:
 Se mos heret, sado vonë:
 N' per miq t' vet e hasem t' onë: 155
 Mund t' u shkepshin prej Sulltanit,
 Si do tjerë Shteten t' Ballkanit,

130-140 zburth: smundje qi u del kualëvet e gomarëvet në qellëz të gojës dhe s' i lën të hanë:

këtu: atë dishír. – **millet** kombësí (shtet)

140-150 E gaperr...u çue: u çue lugat, i u vardís. - **idare masllahat:** punë me pakë randsí.-
Bregut t'Cemit: K. I, 83.

XHEMJETI

Edhë m'vedi me u sundue,
Pashë as beg per pa ndigjue.
E kë t' vshtirë nje here me reshtë 160
Harushen me krye n' qyp t' mjaltit;
Se mandej i a shkulë ti veshët,
Por qypit s' e shkepë per s' t gjallit.
Prandej vetë kishe me thënë,
Se kjo punë fjetë nuk do lânë. 165
Se t' bjerë mini neper mjekerr
Anishkà, tha 'i burrë I vjeter,
Po mos t' çilte shtekun tjerve...
Posë Shqyptarësh: manje mire n' mend:
Kem' Jemen e kem' Armen, 170
Kemi Grekë e kem' Zejbekë,
Me Qerkez me Lkurazez,
Me Bullgarë grêtha luftarë,
Qi po i lshuem na pê Shqypnís
N' punë të gjuhës e të kombsís 175
Veç me e dá Turkín e mjerë,
Se t' jet tjeter tash nji herë.
Pse të gjitha këto kombe
Ki'n me lypun Frone e Dhome,
« Koçobash » me mbetun Mbreti... 180
Tash zotní, kjo punë nuk ban.
Pra nuk ká çajre as derman
Per pa i çue n' Shqypní mizore,
Pak me thënë, njiqind taborre,

160-165 me reshtë: me vu para, me msue.

175-185 Frone e Dhome: kunorë mbretensh, selí e Dhoma Deputetensh.- **Koçobash:** kryeplak, qefalija i katundit,kryetari i keshillit.- taborre: K. VI, 90.

LAHUTA — Kangë e Njizeteshtatët

Qi një herë e pikë më s' parit:	185
Per me e nisë punen per s' marit:	
Sylahin m' i a hjekë Shqyptarit;	
Mandej m' të me kapë një drû	
Edhë shpinen me i a zbrû,	
Qi të bindet fill prej vetit;	190
Persë aj cub tuj kë në shkorretit,	
Guzon t' dalë karshi një Mbretit:	
Karshi Mbretit e Xhemjetit.	
Mbretni, do me thane fuqi.	
Pa fuqi, nuk ka mbretni.	195
Ma fuqi, u mkam Turkija;	
Pa fuqi na hupë Shqypnija:	
Hupë Shqypnija e Arabija,	
Si na hupi, ofshe! Ballkani.	
Turkut m' shpinë i hype dushmani!	200
Kshtu ka folë qaj Turgut Pasha,	
« Aferim »! i thotë Mishlizi,	
Komandár edhë e ka vû	
Mbi njëqind taborre t' zgjedhuna,	
Per Shqypni tue e nisun filli	205
Qi t' ngushtote shka është Shqyptár	
Me quejtë vedin « Osmanli »	
Per mbas « qefit » t' Turqvet t' Ri.	
Kah merr dielli e hana lé,	
Si Shqypnija 'i vend s' e ké,	210
N' daç per male e per kodrina,	

185-190 Sylahin: rrypin e fyshekve ase si në K. II, 43; këtu: me i sharmatosë. - **me i a zbrû:** me i a zbutë.

190-195 cub...shkorretit: cub I egër, cub malit, pyllit, shkorresh.

XHEMJETI

N' daç per fusha e per rudina, Bjeshkë e vrrî edhë zallina, Me kullosa e tokë t' punueme Me liqêj, me prroje e lume:	215
Kroje fushës e gurra shpatit: E puthë deti per s' të giatit: Peshku plymë nder kalimere: Gjâja e gjallë reshë shqere shqere:	220
Endë mëndashi e endë hardhija: Ambel synin t' mushë robnija: N' shndet kerthneset mare natyra, Qiella kthiellet si pasqyra: Sh' Ndré në bjeshkë e Sh' Gjergj në vrrî:	225
S' ká mâ bukur n' rrokullí. Me na pasë gjithkush lakmí. Por ç' e ban? Se sod, or probe, Me t' a falë Shqypnin, kush, tobe, N' e shikojn dý herë me sy, Kaq per kob qi t' a ká msy,	230
Turgut Pasha, 'i turçelí Me njiqind taborre ushtrí, Tanë Çerkez e Lkurazez Turkoshekë e Anadollakë Manovë, Jevk, Lacë e Zejbek Kurd, Harapë edhë Felah Me pushkë n' krah, me zjarm n' sylah	235

215-220 Peshku plymë nder kalimere: pesh. Mënji me sasí të ma
dhe.- shqere-shqere: tuba-tuba (shtjerrash).

220- 225 Sh' Ndré në bjeshkë e Sh' Gjergj në vrrî: dimën në bjeshkë e pranverë në vrrî.

LAHUTA —Kangë e Njizeteshtatët

Njani n' « fes » tjetri n' « qylah » Toka e zezë me 'i pasë qirah; Edhë m' shpinë aj i a ka lshue, Me Moskov, thue, âsht tue luftue.	240
Kacaleci si lshon m' arë, Fund e maje tue e mshî mbarë, Kshtû Shqypnís i u rras asqeri Ç' merr prej Jugut der ke Veri; Edhë Pasha Turgut Pasha, Idhtë ngerthye ato vetlla t' trasha T' ká ngrefë top, t' ká ngrefë havan, Edhë qitë ká një « ferman », E pa i lânë kund kujë derman Lypë një herë e pikë mâ s' pari: Sylahin me hjekë Shqyptari Edhë armët aj me i dorzue: Mbasandej mos me guzue Kush « Shqyptár » vedit me i thânë, As me majtë doke e kanue As nder shkolla shqyp me zanë; Shqypen shqyp jo mâ m' e shkrue, Por turqisht: ká lypë mâ teper Qi Shqypnija e poshtme e eper T' epte asqer, edhë të late Pagë e t' dheta e begajate, Gjithsi isht' êmri i Turqve t' Rí, Ase e bân vendin faní.	245 250 255 260

230-240 Toka e zezë me i pasë qirah: me i pasë randë, havale.

240-250 kacaleci: karkaleci.- ferman: K. II, 133.

260-265 begajate: taksat, qi u perkithshin sundimtarëvet të vendit.

XHEMJETI

Kúr ká ardhë rendi i M a l c í s	265
E t' kann ndie ata Krenët e Malevet,	
Jânë bashkue, kuvend kann dalë:	
Per jetë t' ande, Pasha i Mbretit;	
Fort n' gazep mos me na mârre,	
Né 'dhë me na lânë sylahin;	270
Se kem' ndollë disì n' kufi	
E shpesh po na bje me u vrá	
Kû me Urum e kû me Shkjá.	
Mbasandej ti po na thue	
« Shqyptár » mos me quejtë na vedin	275
Por m' i a njitun « Osmanlí »,	
Edhë shqypen me harrue.	
Vargjeç, Pashë t' ngjatët Zoti jetën!	
Se kto punë n' perde nuk hînë.	
Kúr na t' mbajm ligjen e Mbretit:	280
Por të preme per mbas vendit:	
E t' lájm pagë edhë të dheta,	
Mbas zanatit qi kem' pasë	
E si t' shifet se Dauleti	
Vendin t' onë e bân mahmúr,	285
E jo kshtû me e lânë harabë,	
At herë na, Shqyptarë me gjak,	
« Osmanlí » bâhna me pûnë.	
Kaq âsht mjaft, kishim me thânë;	
E kurrkund nuk âsht nevoja	290
T' hîjm nder kso maklladesh t' kthella:	

270-280 Urum: Grekë.- Vargjeç: prite Zot!

285-295 e bân mahmúr: e ven në paqë, në qetsí, e rahaton.-maklladesh: pallavra, dokrra, bisedë, fjalë të kota.

LAHUTA —Kangë e Njizeteshtetët

Jo « Osmanlí », jo « turçeli »
Ky « Çerkez » aj « Jahudí »
Po Shqyptarë jemi, zotní,
E Shqyptarë prap duem me mbetë: 295
Kështû, Pashë, na e kemi gjetë,
Perzèt kshtû edhë do t' a lâinë.
E per punë, qi lypë nizamë
Na s' kém djelm me çue n' Jemen .
A si u thonë ylqeve t' Mbretit. 300
Na ktu vetë vritu me Shkjá,
Djalín çoe me u vrrá me Turk
Pasha Zotin, more Pashë,
Kurrresi kjo pûnë nuk bâin.
Ti ké ngrefë top e havan: 305
Perzèt mshoj, t' lumshin t' dy krahët;
Se edhë kshtû s' u rrnueka gjallë.
Kështû Krenët kan ligjirue.
Turgut Pasha fort â idhnue,
Fort â idhnue, t' madhe ká britë: 310
« Haps qafirát tash me i qitë »!
E t a dijn, se në Turkí
S' ká Shqyptarë, as s' ká Shqypní,
Veç ká Mbret e ká Xhemjet !
Haps i bâinë Krenët e Malcís 315
Qi per Mbret n' kufi t' Shqypnís,
Ballë per ballë tue u vrá me Shkjá,
Vendin n' gjak krejt e pa'n lá.
At herë Pasha vû leçí
Mos me çilë kurrkund n' Shqypní 320

305-315 mshoj: grahja, epi. – **Haps qafirat:** shif: K. X, 100.

XHEMJETI

Shkolla shqype, edhë me shâmë
Njat të vetmen qi ishte n' kâmë
N'Elbasan, e m' e bâ lâinë;
E po u gjet kush nder Shqyptarë,
Qi me u marrë me gazetarë, 325
A me qitë shqyp ndoj fletore,
Tha, pa e çue nder gjykatore,
Sa gjânë gjatë m' e shtrî n' sokak,
E me e rrahun me dajak,
Dër qi lkura t' i plasë gjak, 330
Tue i rá fyellit e bylbylit.
Por pse atí i duhej me u ndollë
Sá mâ para në Stambollë,
Kshtû mbasi mendue kje hollë
Per t' çue m' vend « fermane » e « irade » 335
Hini e zgodh per veqilade,
D Shqyptarë: do kallavarde,
Hasem t' lemë të gjytetnís.
T' cillët as êmnin e Shqypnís
Kurr me e ndie nuk kan pasë dashtë: 340
Pleh i ndyt i mluem me kashtë.
Si, bje fjala, kur terthuer
Jashtë n' sokak me ftyrë per gúr
Shtrînë t' ngratin Hafiz Myslimin,
Edhë m' drû e rrahen trimin, 345
Tue krisë lodra e tue ra fyelli,
Dër qi i kambës i u thye kerçyelli,
E me gand gjith jeten mbet,

335-340 irade: vendime.- veqilade: K. X, 24.- kallavrade: bihude,qorra.

LAHUTA — Kangë e Njizeteshtatët

Jo per tjeter « xhinajet »;	
Veç pse pvetë në hyqamet:	350
A isht' « Shqyptár » a po « Osmanlí »,	
I pergjegjë me trimëni:	
Sado qi ishte nji « hafiz » :	
Jam Shqyptár me gjûhë e fis.	
Por edhë kur shtrî m' sokak	355
E tue i rá ishin m' dajak,	
Sa herë pvette kajmekami,	
Thuej shka jé? Permbysë per dhé	
Jâm shqyptár pergjegjte afizi,	
Dér qi ashti i kambës s' i krisi:	360
At here t' lire e la me shkue:	
Faqe t' ngrîtë vedit tue i shkrue.	
Mbasi kshtû t' mjeran Shqypni	
E poshtnoi e e pshtuell në zí,	
Turgut Pasha, i gjatë e i hollë,	365
Mori rrugen per Stambollë,	
Ngrefë mustakun, ksulen n' sy,	
Të shtatë krajlat si t' kisht' thye,	
E jo mâ nji grusht Shqyptarë,	
Ndollë t' pá fis e t' pá kumarë:	370
Thue, plasë toka i qiti jashtë.	
Veç se shka, kishte me dashtë,	
Turgut Pashës m' i a shtrî në rrashtë,	
Se Shqypnija â 'i kasha e lashë:	
Me çue 'i kashtë e me t' dale gjashtë	375

345-350 xhinajet:faj, gabim.

355-360 kajmekami:xevendsi.

370-375 â 'i kashë e lashë: enigmë, gjezë e gjezë.

LAHUTA E MALCËS

KANGË E NJIZETETETËT

DEDË GJO' LULI

ARGUMENTI

Jemi në vjetin 1911-12. Dedë Gjo' Lulu me një grusht Malsorë niset për Rapshë të Hotit për t'u takue me Marash Ucin, tashmë në mosgë të shtyme. I kallxon se me ata njerz, që kishte me vëdi, kishte dë me i rë Turkut për afatit të caktuem nga Parija e Qafë . Kishës. Merr pelqimin e Mashit, i cili ngarkohet të kumtojë Shkrel e Kastrat. Gërset e për pushkë në Rapshë. Njizet vetë me të njehun janë luftetarët e Dedës; shtat janë pushkët në durr të tyre e një allti. Marrin dy postat e Mbretir dhe nxanë rob gjashtëdhjetë ushtarë anadollakë, të cilvet u hjekin armët dhe i nisin për Shkodër. Luftimet ndezen aty – këtu , si flakadajt e Shën Gjorit. Rojet turke bienë njana mbas tjetrës gadi në tanë Malsin. Gruda merr Deçiqin, Hoti Krevenicën; bjen Tuzi, rrethohet Shipshaniku, vija e kufinit lirohet që nga Tuzi e deri në Gusë.

LAHUTA   Kangë e Njizetetetët

Kryengritja I shkon në vesh Bedri Pashës, i cili thërret Parin në kalà të Shkodrës dhe, me anen e tallallit, çpall në qytet luftën fetare per Dinin. Në thirrje të tij dymijë ushtarë e vullnetarë t'armatosun fillohen per Suka të Moksetit. Marrin Drumen e Deçiqin. Dedë Gjo' Luli me Grudë e Hot i pret në Dinoshë, ku kallet lufta. Ushtritë e Pashës smrapen në Rrasë – Fik. Nikë Gjeloši me djelmt e vet msyn Deçiqin dhe mbas luftimevet të përgjakshme kapet në maje, ku ngrehë flamurin e Shqipnìs. Fuqi të reja qeveritare arrijnë në Shipshanik, por Malsorët nuk thehen.

Nderkaq në Breg të Matit Dedë Coku i ven pushkën fuqive turke, tuj vrà Kajmekamin e Lezhës. Me vullnertarë kryengritsa drejtohet kah Durrsi. Në Rrushkull ndeshen me ushtrìn e Mbretit e me vullnetarë të vendit në krahun e Sulltanit. Vlon edhe këtu lufta. Bien dëshmorë prej Malsorëvet Kolec Marku e Zef Harapi nga Shkodra, varrohet randë Llesh Nikë Daka. Ky i fundit porosit shokët, para deket, t'a bājnë në Rrubig, ku P.Pal Dedaj kishte ndezë votrën e levizjevet kombtare e rreth së cilës nxeheshin luftarët e shkrimtarët e Lirìs nga Kurbini, Mirdita, Zadrìma, Krùja, Zhuba e Llezha.

Para këtyne ngjarjeve Sulltani dërgon në Shkodër shtatëdhjet taborre, nën Turgut Pashën. Të mrrijtmen në qytet, Turguti çon fjalë Malsorëvet të dorzojshin armët. Parija e Lekëvet mlidhen, me Luigj Gurakuqin në krye, dhe vendosin me i përgjegj Pashës me barut. Lufta ndezet mà e mëndershme se kurr. Msyn Turku me furì, e pret Malsija me trimnì. Vendi kallet flakë: gjimojnë male e kodra, ushtojnë gryka e humnere, fishkullojnë plumba e gjyle topash. Et-hem Pasha msyn Kelmendin nga ana e Gusis dhe Malsorët gjinden në mjes dý zjarmijeve, por s'ligshtohen. Shumica e tepërt e fuqive anadollake fiton, por toka shtrohet pllambë për pllambë në trupën ushtarësh. Europa habitet para gjith kësaj trimnije e merr shênjim punen e SHQIPTARËVET.

DEDË GJO' LULI

T ë shtatë Krajlat çue janë m' kâmë:

Kah ká rá, medet! kjo gjamë?

N' at Malcí, n' at Rrapshë të Hotit

Dedë Gjo' Luli, burrë si motit,

Me 'i çetë Lekë, bisha shkorretit,

Ká nisë pushken m' askjer t' Mbretit!

Dedë Gjo' Luli, 'i shpatë e gjallë,

Shtremnon ksulen, del në shkallë,

Bedri Pashës po i çon fjalë:

Mirë nenshtrasha, or' Bedri Pasha!

Amanet jam tue t' a lâně,

Ket fjalë Mbretit me m' I a thënë:

Se me sodjet, êmni iZotit!

Shka jem' nipash s' Gjergj Kastriotit

E « Shqypetarë » qi i thomë na vedit,

Mâ duvá nuk i bâjm Mbretit.

E as s' e njofim mâ per Mbret.

Rrash po mbushen pesqind vjet,

Qi na I bâjm atij hysmet

E per tē na thyem rradaket,

Si t' ki'n kêně kto poça Vraket,

Nji të mire pá pesë prej tí.

1-5 Me 'i çetë Lekë: me një çetë Malsorë të Malcís së Madhe.

10-20 Mirë nenshtrasha: K. VI,102.- **mâ duvâ:** s'i nenshtrohem, s'i lutena. **Poça Vraket:** K. X.332.

LAHUTA Kangë e Njizetetetët

Na shkoi moti si â mâ zí: Ngranë pa ngranë, e kryet m' gershanë, Bje prej sherrit m' taksirát.	25
Se aj s' po kisht' tjeter zanát, Veç pre e rip, e digj e piq: Rrxo, rreno, e vendin flligj Me mehmurë e me agallarë, Qi 'i punë kta kurr s' kan sjellë marë;	30
Veç rrah m' shkop, e vár m' konop: Vidh, robít, e tokët plaçkit: Si mo' Zo' mâ keq per né, Qi a ndopak n' Shqypní kem' lé. Pasha Zotin: kjoftë levdue!	35
Edhë kshtu s' mûjm me durue. Pushken sod un i a kam vû, Mandej dalët si kjoftë gjikue. Kshtû tha Deda, e si shterngue, Veshë e mbathë kishte qillue,	40
Njet « alltín » në fletë t' sylahit Vên «mauzerren » mbi sup t' krahít, E me 'i çetë djelmoça mbrapa Ká marrë rrugen me t' mdhej hapa: Si njaj plajmi me duhí;	45
Drejt kah Rapsha edhë u ká prî. Drejt kah Rapsha, Rapsha e Hotít, Qi, si heret si n' ditë t' sotít,	

20-30 e kryet m'gershanë: kryet në rrezik.– Bje prej sherrit n' taksirát: bje prej shiut në breshën, prej sherrit në rrezik. Me mehmurë: K. X, 24.

40-50 alltín në fletë t'sylahit: K.II,43.plajmi: K. I, 81.

DEDË GJO' LULI

Kjo po m' ishte 'i falme agzotit: Se aty vendi t' âsht ndezë zhari, T' janë herrë krenat porsi bari, Sa herë Lekët na janë perlá Grykë per grykë me Turk e Shkjá, Idhtë tue i bâ shkinat me kjá, Idhtë tue i bâ me fshâ turkinat, Kah n' dorë flakë u rín «martinat».	50
Kur janë kapë m' at Brigje t' Hotit: At herë «Shêjzat» tue prendue: Dedë Gjo' Luli, flakë barotit, Marash Ucit n' derë ká shkue, Kû I trakllon edhe po i thotë: Çou, bre Masho! Sod s' âsht ngaja As me fjetë, besa, as me u kotë; Pse me Turk kem' do fjalë t' mdhaja. Mashi, rát si kishte kanë Mbí lkurë viçi, â çue mejhera, E vû krahve 'i gozhup t' randë, Jashtë ká dalë trimi ke dera: Po a me msy po do Stambollen Me kta djelm, 'or Dedë, mbas veti? Se, kudo qi këta ndollen, Aty gjâmë muer toka e deti. Mos më nguc, Masho, me fjalë, Se merzitshem kam qillue,	60 65 70

- i falme agzotit : K.XXIII,739.- zhari :flakë.

50-60 t' janë herrë :t' janë kositë, heqë...: K.XXIII, 933. – martinat : K. XIII, 25.- Shêjzat :K. V, 199.

60-70 s' âsht ngaja : K. V,121.- 'i gozhup t' randë : një gzoft me leshë për së jashtmi, të randë.

LAHUTA   Kangë e Njizetetetët

Po i a kthen Deda kadalë, Mashit doren tue i shterngue. Edhë m' anesh shmangë pak gjâ, Ulun trimat kann zânë vend; Bâjn duhan, e at herë nen zâ Ká nisë Deda e çilë kuvend; N' at Qafë-Kishë mledhun Parija, Kuvendisht aty e pa'n dá, Burrë per shpí me dalë Malsija E so' 'i javë Turkut me irá. Po; por fort mue âsht tue m' u ngjatë, Edhë mendja m' kapet tel, Me i rá Turkut shi n' ket natë: Si, thue ti, puna na del? Osmanlís me i ra s' âsht heret Kurr, tha Mashi me fjalë të mara, Mos per deret, per penxheret Do qitë jashtë aj sa mâ para; Me t' a thânë pse due edhë 'I fjalë: Vetë na, po, e provojm mbi rrashtë, Se aj n' Shqypní t' ká ngulë, si halë Qi ngelë n' fyt, e s' zieret jashtë. Don dajak!... Mirë se po i bini Sande askjerit; por nuk dí Armë me vedi sa mund t' kini? Shtatë «mauxerre» e kjo «alltí» Qi kam n' brez, tha Dedë Gjo' Luli.	75 80 85 90 95 100
---	--

80-85 N' at Qafë-Kishë...kuvendisht : në vendin e mbledhjes të quejtun Qafë Kishë mbi Vuksalekaj, tuj pasë rá në godi, me pleqní të përbashkët.

DEDË GJO' LULI

Me aq pushkë, thom un,[] armët askjerit
T' Rapshës u mirren, Marash Uci
I a kthei Dedës. Un me niherit
Po kumtoj Shkrel e Kastrat, 105
Po çoj fjalë edhë n' Kelmend
Gjâs e gjindes me i dhan shpat,
N' qafa burrat me zanë vend.
M' tani, djelm! se, me ndihmë t' Zotit,
Ksaj herë[] Turkun e kem' thye. 110
Zbardhnja faqet gjithkund Hotit!
Briti Mashi, e n' shpí u kthye.
Ç' janë do pushkë n' at Rapshë të Hotit?
Dedë Gjo' Luli, si i u lut[] Zotit,
Sod prej nadjet, pa[] zbardhë drita, 115
Me 'izet djelm, po, 'izet petrira:
Synin gacë, zëmren duhí,
N' shtatë «mauxerre» e në një «alltí»:
M' askjer t' Mbretit ká sulmue,
N' dý «kausha» kta ngujue: 120
T' njehun[] rrafsh gjashtdhëtë «nizamë».
Fasha e Rapshës se ç' ká marrë gjamë;
Veleçiku fort ká ushtue,
Shtatë[] «mauxerret» rrebtë tue vlue,
Kurr pa prâ, kurr pa pushue: 125
Thue 'I taborr po ká qillue!

105-110 Po kumtoj Shkrel e Kastrat..Kelmend : po lajmoj Shkrel etj.[] fise të Malsís së
Madhe me I dhanë shpat :me i largue prej shpijave, si bahet në kohë të luftës.

120-125 N'dý[] kausha : në dy posta rojet, kufinit, katundit. Veleçikut :K. XIII, 2.tue vlue :
tuj qitë padá.

LAHUTA Kangë e Njizetetetët

Se me djelm qi ká mbas veti Dedë Gjo' Luli. kaçabeti, S' i ká Krajli, s' i ká Mbreti, S' i ká toka, s'i ká deti:	130
Mjaft me thânë Kolë Marash Vata, Qi, si plajmi me shtergata, Me at Prêlë Kerin kaq t' kann msy M' dý «kaushat» n' askjer ndrý, Thue janë çerdhe cilikokash:	135
Ke aspak gjygjin s' i a bâjn kokes. Kaq kje vrrima, po, e uturima, Kaq vikama edhë piskama, Kú t' janë lshue Lekët e Malcís Mbí atà shkretët «nizamë» t' Turkís,	140
N' ato kulla kthelltë ngujue: Dy tue vrá, dy tue shitue: Sa qi t' mjerët zêmra I ká lshue 'Dhe malcorve n' dorë u rane, Me gjithë armë e xhebehane.	145
Mbsì 'i herë rane në dorë, Atý prî u kan dy malcorë, E shtek m' shtek e koder m' koder, I percollen me kthye n' Shkoder. Nji ç' do burrë, qi din shk' â ndera, Hasmi armët mbasì t'i hjekë,	150

125-130 kaçabet :K. I, 89.

130-140 çerdhe cilikokesh : stërqokash, galash.gjygjin s' i a bâjn kokes : se marrin para sýsh
dekën.- uturima : K.XXV,665

145-150 xhebehane : municjon.

DEDE GJO' LULI

Faqe t' zezë aj çon te dera, Po guzoi m' tê mâ me prekë, Mbas kanûs s' Lekë Dukagjinit.	
Porsì kúr naten e Sh' Gjinit	155
Flakadanet shkojn tu' u kallë Jo p'r 'iherë, por kû mâ rrallë, Kû mâ shpesh e dorë mbas dore Atý-ktû neper terthore:	
Kshtu, si zhiri u bânë nji herë	160
Dý «kaushat» n' Rapshë të blerë, Shì n'e nesre e pushkë pa shtî, Gjith «kaushat» në Malcí, Urë kufinit me Mal t' Zí;	
Kû mâ t' vogla e kû mâ t' mdhá:	165
Nji mas nji në dorë kann rá. Mandej Grudës I a dhânka Zoti Prej Deçiqit turqt me I dbue; Krevenicen e muer Hoti ;	
Hyqameti n' Tuz u rrxue.	170
Rrethue atherë t' a kan «nizamin», N' Shipshanik qi kisht' ngujue,	

155-165 Porsi kúr naten e Sh'Gjinit flakadanet etj. : është doke në banorët kristjanë të Veriut me ndezë zjarmije,flakadâj, neper ara e kodra,naten e Shën Gjinit (29 gusht).
Neper terthore :K. II, 5 .-si xhiri :si zhiri,si shkrumbi. **Urë kufinit** :gjatë kufinit.
165-170 Krevenicen: Krevenica e Hotit në drejtim të Selcës.
170-175 Hyqameti n' Tuz u rrxue : në Tuz, fshat ndermjet kufinit të Shqipnisë së soçme e Titogradit (Podgoricës), -u rrxue qeverija. **n' Shipshanik** : kodër afër Tuzit, kundruell Deçiqit.

LAHUTA □ Kangë e Njizetetetë

Si edhë askjerin, qi «istiqamin», N' Dushkakuq kisht' pasë ndertue: E s' lanë zog ajrit me dalë, Jo mâ Turk me kalue gjallë. Kshtû p'r 'i herë, u zhduk Turkija Q' merr prej Tuzit te Gusija: Me pushkë n' faqe e dboi Malcuja.	175
Bedri Pasha, kúr ká ndî Se ç' po bâte ajo Malcí, Per liri e per at Shqypní, Fort âsht mbushë aj me mënî, Grushta krës, besa tue i rá, Askjer n' Shkoder ke s' po ká, Fesatin n' Malcí me dá. Thrret mishlicin, bâjn shurá: Si t' i a bâjm e tek t' i a bâjm? Kah të çajm e kah t' i a mbajm? Se Malcija âsht çue lugat Me dalë nesar m' Rozafat: Edhë ktu, po, n' kalá t' Shkodres, Tue i rá surles edhë lodres, N' sy t' Europës e t' marë njerzís, Me ngrefë flamurin e Shqypnís: Shqypnín m' e qitë zojë më veti, Qi mâ kurr m' tê me urdhnue Mbreti: Se lê Pashë e veqilade,	180 185 190 195

---

istiqamin : llogorin. N'Dushkakuq : ku Turqija pat bâ fortifikime.
185-190 Fesatin : kryengritjen. Thrret mishlizin, bâjn shurá : K. XXVII, 2; bâjnë këshíll.

DEDË GJO' LULI

Lê mehmurë e kallavrade,
 Qi m' konop tash po t' i vjerrin, 200
 Njashtë si per kambet berrin!
 Hollë e gjatë si janë mendue,
 Si kann folë e bisedue,
 Se si punës me I a bâ hallin,
 S' mbrami t' gjith e kan pleqnue, 205
 Me një herë me qitë tellallin:
 Qi, shk' â turk, me dalë n' Koplik,
 Pse po ishtë një i madh rrezik:
 Shqypniet me u dbue Turkija:
 Shtet m' vedi me u ngrefë Shqypnija! 210
 N' at mbasdite n' «iqindí»
 Thrret «tellalli» sa ká n' krye:
 Kush âshtë turk bashibuzuk,
 Me njëshë armët e n' luftë me dalë,
 Malcís hovin me i a ndalë; 215
 Persë dini â në rrezik,
 Ke s' po ká Shkodra «nizamë»
 Kshtu tellalli. Trup në kamë
 I a kan bâ nja dý mij vetë,

195-200 kallavarde : gjind me një lloj shallit bezje e vija¹ vija a shirita, që bajshin krahinat tyrke të Persisë.

205-215 me qitë tellallin :me qitë lajmin me anën e një të ngarkuemit i cili, tuj rrahë një lodertí (daullen), ndalet ndër sheshe të qytetit e ndër rruga dhe me zâ të naltë ep lajmet e ditës. **Me dalë n' Kaplik** : qandrra e Malsís së Madhe, në fushën e Bajzës .- **n'iqindí** :n' zëmërherë, në zamër,ndermjete drekës darkës. **Bashibuzuk** :bashibozuk:ushtár Turqijet i pàrregullt.

215-220 Persè dini : persè feja muslimane.

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Muhamedan, e pa marrë dielli, Vrap: thue u kan vû fletë: Per báll t' luftës janë nisun filli. Ç' po shkojn Turqit tue vikatë! Tue vikatë, tue u hallakatë! Kan dalë m' suka të Moksetit, Kann pushtue Drume e Deçiq: Mirë kann ngrefë topat e Mbretit: Me hjedhë gjylet m' Bukoviq! N' at Dinoshë na janë ngujue; Kan ngefë «tabe» edhë «istiqame» «Maje krahit» tue këndue, Tue prî vallet per gjith mbrame. Shka ká thânë njaj Dedë Gjo' Luli, M' kep t' njij shkami dalë s' kundruelli: Hajde, hajde o mori Shkoder Se na njifna prej q' kah motit; Se me surle edhë me loder, S' shtron Malcí ti, manà t' Zotit. Na â rreshkë shtati n' flakë t' barotit, Tuj u grî na e tuj u vrá Herë me Turk e herë me Shkjá. Kqyr, t' mos bijsh nper né n' belá; Se né hajrin s' na ká pá,	220 225 230 235 240
---	---

220-230 tue u hallakatë :K. XVI, 127. m'suka t'Moksetit : këndej Hanit të Hotit, në kufi me Bajzë. Drume :fshat në malin e Hotit dhe në prenim të Ligenit të Hotit.
Bukoviq :sukë në Hot, në drejtim të Selcës.- Dinoshë : fshat në verí të Tuzit, mbi Cem .

230-235 tabe : prita, llogore, handiqe lufte. Maje krahit :mënyrë kange festimi e harëje, me pak fjalë perherë të njajta.

DEDË GJO' LULI

Veç kush n' shpí per mik na rá. Kshtû tha Deda m' at rragam. Edhë pushka bâni «bam».	245
Falë I kjofshin t' Madhit Zot! Kúr janë lshue Grudë edhë Hot N' at Dinoshë m' bashibuzukë, Ç' ká ushtue mal e ç' t' â trandë sukë, Edhë toka ç' t' ká bumllue: Kaq pemnershem t' janë perlá, Si me u grî Turku me Shkjá: Jo ma t' gjith Shqyptár nji vllá! Shoq me shoq miq e kumarë, T' gjith bujarë, t' gjith pushkatarë, Kundra Shkjaut qi sa e sa herë Krah per krah kann rrâ n' poterë, E s' bashku kann derdhun gjak, Tuj u grî me Karadak.	250
Perzet-a, t' dy krahët na thashin Né Shqyptarve: «turq» na thaçin, «Ortodoks» ase të «kshtênë»: Msue gjithmonë qi kemi kênë A me thye per t' huej'n rradaket: Edhë hor, pa farë nafaket: Ase, neper sherr të tí, Ndermjet vedit na me u grî!... Sido kjoftë, por turqt shkodranë At ditë thye kjenë në Finoshë: Disá u vrán, do rob kjenë zanë,	255
265	260
265	270

245-250 rragam : shkamb.

255-265 poterë : luftë. Perzet-a : në vend qi:Zotin sakt...

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Hiken tjerët në gjak perloshë.
Veç nder suka të Moksetit
Fort mâ shum zianë    sht bâ
K  mb  turq k  m' askjer t' Mbretit, 275
Qi n' Malc  jyrish kin rr ;
Rreth e okolle pse atij shpati
Ms  kann Hot, Shkrel e Kastrat,
Edh  lufta, man , ngjati
Rrash tridhetë e gjashtë sahat. 280
S' mbrami turqit kjen thye
E m' Rrasë-Fik shkuem me zatetë,
Tue lanë dekun krye m  krye
Kund njiqind e p sdhet  vetë.
Si 'i lav  ujqish, qi mardha e  ja 285
T' a ketë lodhë atj  në Shndr ,
Kndej lshon m' dh n, andej bjen m' ftuja,
Kt  tue shkye, atj  tue pr :
Kshtu, nji herë mbas  u a dhe Zoti
M' u a shperthye turqve  istiqamin  290
Gruda shllig , e gjarpen Hoti,
Mb  De iq t' kann ms  nizamë.
U k  pr  Nik  Gjelosh Luli:
Vesh e m' vesh mustaku I të:
Qi veç p  t' a kish' s' kundruelli, 295

270-275 në gjak perloshë : të lám në gjak. **Zianë âsht bâ** : âsht bâ gazeþ, â bâ nami nga përleshja.

280-285 E m' Rrasë-Fik : në Bajzë të Kastratit para Sukave të Moksetit .

285-290 Si 'i lavë ujqsh, qi mardha : posi tubë ujqsh, të cilt ngrija, të ftoftit e uriqe. Në Shndré : K. XXII,88.-ftuja :edhe femën një vjetet.

DEDË GJO' LULI

Se edhë shum do tutë t' kisht' shtî.
Njitë mbas tij vjen njaj Mark Gjeka,
Trimi n' zâ Pjeter Nikë Daku,
Maço Grizhi e Lulash Zeka,
Qi, kû ndodhne, atjè rrmei gjaku. 300
M' mitraljoz ç' t' i a dha atý askjeri,
Ç' t' i a dha m' pushkë bashibuzuku,
Rrfë kúr msý ká njaj Zef Peri,
Prelë Kolë Shyti e Mirot Çuku:
Burrë i fortë Pjeter Gjokë Toshi, 305
Lucë Prêlë Nishku e Gjelosh Gjoka,
Prelot Keqi e aj Ujkë Gjeloshi,
Dedë Gjon Ujka e Marash Doka:
Burra lé per çark t' «martinës»,
Fjalën fjalë, besen çelikut, 310
Ballë per ballë e jo mbas shpinës
Msue me I rá në luftë anmikut.
Nikë Gjeloshi m' nja tue msý,
N' nja tue u njitë malit perpjeta,
N' llogor t' turqvet mbrendë ká kcyë, 315
Si kulshedra bjen nder kneta.
Lum per Tý, o I lumi Zot,
Se ç' ká krisun m' at Deçiq,
Idhtë tue u grî turq, Grudë e Hot,
M' pushkë, m' singija¹ edhë me¹ klliç! 320
Kambë per kambë por me malcorë,
M' Deçiq rrâ ká 'i djalë I rí:
Qaj Hilë Mosi, pushken n' dorë,
N' parsme flamurin « kuq e zí ».

320-325 m'singija... me klliç : më bajoneta e këlleça, armë e bardhë.

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Se ky Hila, djalë shkodranë, Per liri të ksajë Shqypnije: Mbathë e dathë, ngranë e pa ngranë: T' rít e jeten bâ kisht' flije. Gjindja ashtû sa i'n tue u coptue, Tuj u bâ atà paçariz, Asht turrë djali e t' ká flakrue, Porsì gjarpen, mu n' mjedis; E tuj i dhânë aj zjarm «alltís» M' nji «manov» vjellun nga azija, Zhvillon flamurin e Shqypnís E vrret t' madhe: Rrnoftë Shqypnija! N' at zâ turqt u vûnë me hikë, Pêsdhetë t' vramë tue lanë mbí dhé, Djelm të zgjedhun pikë e pikë: Per t' shituem pse pvetë nuk ké. Ofshe i mjeri! Por ká mbetë Vetë i shtati Nikë Gjelosh Luli, trim si aj mos me u gjetë, Marë Shqypnín ti n' e kerkosh. At herë n' qiell prej Veleçikut Tue lé dielli me msdhní, Dishka ushton drejt Shipshanikut: Shka do t' jetë un kish' t' a dij? Tue vozitë naten pa hanë, Diku atjè në Samoborr: M' breg t' liqênit per n' m' at anë:	325 330 335 340 345 350
---	--

330-335 paçariz : tuj u perzie, tuj u bâ rrëmuje, tuj u pështjellue.- **Manov** : K. I,105.

350-360 Samoborr : kalá në breg të Liqenit (?), kalá në Hot.

DEDË GJO' LULI

Paska zbritun një taborr:
Rrash një mij dyqind nizamë,
N' «peksimet» e n' armë mberthye;
Djelm me brë hekur me dhâmë: 355
Edhë fill na paskan msy:
Njani mbathë e tjetri dathë:
N' Shipshanik atà me shkue
N' dihmë do askjerit, qi si n' vathë
Berret, mbetë kishin rrethue. 360
Porsì lshojn orlat m' stervinë,
Hot e Grudë, lshue fulikare,
T' i kan rá nizamit m' shpinë,
Tue i dhânë hiken n'p'r ato qare.
Bedri Pasha, vall, shka ká, 365
Qi rri e ndukë mjekrren pa dá?
Gjithky idhnim kah thue iká rá?
Kajmekami i Lezhës âsht vrá!
Pushkë e top n' Malcí tue vlue,
Kajmekami kênka çue, 370
Në Breg t' Matës aj per me shkue:
Me 'i taborr nizamë rrethue,
Ngarkue mushkat n' xhebehane,
N' «peksimet» e n' «karramane»;
Edhë dalka n'p'r ato kneta, 375

□ peksimet : kuleç të pjekun dy herë. Mbetë kishin rrethue : kishin mbetur rreth.
360-370 orlat n' stervinë : K. XVI, 64 në ngordhsirë, kërmë, në cof tinë. **Fulikare** : K, I, 187. qare : bungajë.
370-380 Në breg t' Matës : Bregu i Macës:fusha qi nga Ura e Matit shtrihet deri n'Ishem.
Karramane :bukë grunit,franxhollë.

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Per me mledhë xhelep e t' dheta,
Bregut t' Matës e dér m' Patok,
Pa dhânë vade, afat a orok.

Deda i Cokut, kúr ká ndîe
Se prej Lezhjet kaluer atit, 380

Kajmekami vjen me ushtrí,
Grue e fmij ká qitë aj shpatit,
E me shokë e me «komitë»:

Pika e djalit kû isht' qillue:
Ka vojtë trimi e zanë në pritë; 385

Mirë kû n' armë atà shterngue,

Kann dhânë fjalën, jan betue,

Pushken Turkut me i a vû,

Prej Shqypnís Turkun me dbue.

Ç' po shkon ati tue hingllue, 390

Qafen kuk, bishtin ngerthye,

Shkumë e verdhë nper gojë tue i shkue,

«Shah» tue u hjedhë e tue këcye:

Bardh trí kambët, në ballë «nishan»;

Kajmekami pin duhan: 395

Sy'n murtat, menden hajvan:

Para e mbas ushtrín karvan:

Ngarkuet mushkat varg permbrapa,

---

xhelep : taksa. Patok : vend kah Ishmi,në breg të detit
vade, afat, orok : (fjalë në kuptim t' afërm) ndermjetsí
kohe, kohë të vlefshme, ditë të caktueme.

380-385 ká qitë aj shpatit : ka qitë në mal. Komitë :t' arratisun.

390-400 Shah : thik përpjetë. Nishan : shëj të bardhë, balushë. Sy'n mzurtat, menden hajvan : synin mizuer, mend të trasha si hajvani (mushkat).

DEDË GJO' LULI

Vithet mal, shkojn hapa hapa.
Kúr janë kapun n' një shêj vendit, 400
Dikû andej per ballë Zejmenit,
Bregut t' Matës teposhtë tue shkue,
Prej pisis, kû isht' kënë ngujue,
T' madhe Deda i bzân askjerit:
Kushdo jush «Shqyptár» ká ndollë, 405
T' shmanget m' anesh me një herit;
Pse luftë kem' veç me Stambollë.
Edhë pushkët krisen batore.
Kajmekami u vrá pikë s' parit,
E rá dekun n' do zhavare: 410
Kurr mâ n' mend me I rá qyqarit,
Me lypë t' dheta neper Tale,
Se atà Lekët po i'n fort havale...
Fort u ndez lufta m' at hera,
Shum u dha zhurma e potera, 415
Shungullue ç' ká bregu i detit
Kúr Malcorët msyn m' askjer t' Mbretit,
Si ato bishat e shkorretit!
Mbe'n nizamët e ngratë gardhiqueve,
Mbe'n, po, knetave e hendiqeve, 420
Vrap kah prroskave edhë shtiqeve
I'n vû m' t'hikun poshtë perpjeta,
N' zí tue pshtjellë nanat e veta.
At herë mushkat plaçkë u bâne

400-410 Zejmenit : fshat afër Kodrave të Pllanës.

410-415 zhareve : vend me bimë knetash.- neper Tale : neper fushën me të njejtin emën,
mbi lumin e Matit, kah bregu i detit.- havale : belá, qi sjellin dam, rrezik.

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Randë ngarkue me xhebehane, 425
N' peksimet e n' karramane.
Shum u bâ por m' turq zijani,
Llesh Nikë Daka, pehlivani,
Kúr, ngujue n' mjedis t' aljerit,
Nisi pushken kundra askjerit! 430
Jo, po: mirë m' i ká pague
Nji Búlk t' ve'n, kunatë e bí,
Qi nizami a vrá a shitue
I a pat Lleshit mu në shpí.
N' at luftim rane dishmorë 435
Per Shqypní nandmdhetë malcorë;
Prej nizamësh m' aljer të thatë
Mbe'n njiqind tetdheteshtatë.
Por, medet e treqin halle!
Punë m' e kjá me lot Shqypnija! 440
Se nizamit, mbetë në Tale,
U a muer gjakun n' Durrës «jallija».
Kta malcorët e Bregut t' Matës,
Per mbas Dedës e Llesh Nikë Dakës,
Kênkan nisë per muzgut t' natës, 445
Poshtë n' at Durrës atà me rá,
Per t' dbuem Turkun, e m' kalá:
Si lidhë besë ki'n me «jallí»:
Me ngrefë flamurin «kuq e zí».
Por n' at Rrushkull si kan mrrî, 450
Atý rá kan në pusí:

425-430 n' mjedis t' aljerit : t' ushtrís.

440-445 jallija : fushë bregdetare:këtu banorët e fushës.

450-455 Rrushkull :fshat afër detit mbi lumin Erzen.

DEDË GJO' LULI

Isht' kënë çue «jallija» m' kamë,
Me t' cillt besë ki'n lidhë e fé,
E bâ bashkë me turq nizamë,
Per mbas vedi atý i ká pré. 455
Por, «jallija», n' besë e fé,
Ofshe! at ditë preu malcorët udhës,
Per t' a lânë prap Turkun n' Durrës!
Per liri të ksaj Shqypnije
At ditë vedin bâne flije: 460
Kolec Marku, shqype malit,
Njaj Gjokë Doda, pika e djalit:
Zef Harapi, bilbil n' Shkodrë,
Mirë pa rritë qi shtatin n' votrë,
Rroki armët e per Atdhé 465
Mik mbas vedi rrugës u pré:
Prêlë Delija, trim rrfé:
Njaj Tomë Gjogji e Mark Prengë Dudi,
Preng Nikollë Gjeçi e Mark Per Zefi,
Me të cillt Gjekë Marash Haka, 470
Pehlivana t' fortë si Zana:
Trim mbí trima Llesh Nikë Daka
Si kulshedra me shtatë krena,
Qi turflon neper boëna,
Ky Llesh Nika shitue randë 475
Me trí plume anë per anë,
Shokve t' vet aj m' u ká thânë,
Kryet m' «mauzerre» e shta'n per tokë:
Amanet, o morë shokë!

470-475 neper boëna : boëna, stuhí me shí të madh e ujna të çuem.

475-480 shitue randë : varrue, plagosë randë, per dekë.

LAHUTA   Kangë e Njizetetetët

Me m' a xjerrë ju ktû një vig,	480
E n' kishë t' Fretenvet në Rrbig	
Ju me m' bartë e atjê me m' çue:	
Due me u rrfye, due me u vojue.	
N' hije t' kishës due me u vrrue.	
E kann bartë e atje e kann çue.	485
Pater Pali ç' âsht mjerue!	
Me dorë ballit ç' i ká rá:	
E po thotë gati tue kjá:	
Oj Shqypní, e mjera Shqypní,	
Mjaft po drue, se me krye n' hî	490
Per gjithmonë per t' mbetun ké,	
N' prêhen t'and q' se mûjn me lé	
Ksi gjarpîjsh, qi, besë e fé	
Lânë mbas dore, me trathí	
Mund t' bâjn m'vllazen kshtu kerdí,	495
Veç per t' lânë të huj'n n'Shqypní:	
Në Shqypní Turkun me lânë,	
Qi, q' se jeta e sheklli âsht zânë,	
S'ká bâ tjeter veç rrenue,	
Prishë, e çartë e rrotullue	500
N' ujë t' pa fund, këtu e gjithkund.	
At-herë mjekun i a ká prû	
Larg prej Dibret, me e sherue	
Por jetë-shkurtë Lleshi ishtë qillue,	

480-485 një vig : një shkalle, mbi të cilin bahen të smuetit.-**E n'kish t'Fretenvet në Rrbig :**në kuvendin e kishave të Françeskajvet, në Rrubig çerdhe e parë dhe votër në lvizjet per pavarí.- **Me u rrfye... vojue :** shartet e mrame fetare të kristjanvet.

DEDË GJO' LULI

E si u rrfye edhë u ligjue, 505
Atý trimi ká marue.
Kúr ká dekë e ká marue,
I kshtënë, po, e nip Skanderbeut,
Dalë ká atý fisnikja e dheut:
Me dorë ballin ç' po i a lmon, 510
Hollë e gjatë ç' po e vajton:
T' janë mbledhë miqt prej s' dij se kahit:
Pse m' rri shtrî si drû prej ahit?
Çou një herë, per me ligjrue:
Çou, djelmnín per me trimnue! 515
Folja 'i fjalë babë Nikë t' motnue.
Ty nuk t' trêmi gjylja e topit,
Nuk t' ligshtoi duhmja e barotit,
Kúr mbí turq msyne rrfé motit;
Por, kúr ndeshe në t' ue vllazen, 520
Shum bataren mbí tý shprazen:
Atà s' t' vrán, por zemren t' plasen!
Dýsh tý zemren t' a coptuen:
Vllá tue t' pasun, të trathtuen!
At herë trimin e vorruen. 525
E vorruen m' at maje krepit
Kû «komita», lodhë gazepit
T' Shkjaut a t' Turkut, gjêjshin mproje,
Strehë, pushim, e prap ndoj koje
Bukë e zemer; e kû Frati 530
Të vorruemve u rrite gati,
Varrët tue u a lá edhë tue u a ndrrue:
Krént me kshille tue i drejtue.

505-510   **edhè u ligjue :** kreu sjelljet ligjore të fës.

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Persè, ç' merr prej Sallsatikut	
E del m' Sh' Mark, n' Kuvend të Rrbigut	535
E ki'n strofflin t' gjith njatà,	
Qi me puplë a me pushkë m' krah,	
T' kshtënë a turq, ishin betue,	
Jashtë Shqypnís Turkun m' e dbue:	
Kthellë, Mirditë, Kurbin e Krue,	540
Me Zhubë t' Lezhës e me Zadrinë:	
Me Zadrinë, qi me marrë frymë	
S' e la Turku; gjithmonë «rajë»,	
Persè e kshtënë, e qi në vāj	
Moti i shkon: por qi n' ditë t' sotit,	545
Qi po lypet me ngrefë krye	
Kundra Turkut, e me msye	
Me armë n' dorë, Krén e të Parë	
Të Zadrinës, sa kjenë gjith marë,	
Kan lânë shpijat me hambarë:	550
Kan lânë kualt atà me shalë:	
Shekat plot, kotecat plot:	
Drithë në arë të bâm me u pré:	
Burgun ding me lopë e qé:	
Dhén e dhí, e lesh e lí:	555
Qitu buken n' mal «komitës»	
Struki n' shpija zhegut t' ditës,	
Edhë n' mal «komitë» kann dalë:	
Kush me djalë, kush me mahallë:	
Ka rá n' mal, po, Mati Gjoka,	560

535-540 ç' merr prej Sallsatikut del m' Sh' Mark :që na Sallsatiku në afersí të Krus deri në Sh' Mark.

550-555 kotecat : koshat, koshtarët e misrit. Drithë ne arë :kollomoqin, arat e kollomoqit të pjekuna. Ding : rrastë.

DEDË □ GJO' LULI

Prenkë Matija, i shpís s' Milotit, Qaj Zef Prêçi e qaj Lekë Ndoka: Gjo' Ndue Vokrri, burrë si motit, Marka Tuku, uk shkorretit: Mark Pashuku e Shtjef' Haberi	565
Qaj Kin Ndoci e Gjokë Dedë Goshi Gjoka i Tukut e Ndrecë Leci, Qi n' Hajmel, Rroboshtë, Kallmet Shum m' askjer bân do adalet.	
Nderkaq n' Shkoder I a ká befun	570
Turgut Pasha, 'i xhemjetlí, Me shtatdhetë taborre t' njefun; E si mrrini nji herë n' Shkoder, Bujrí tue kersitë e loder, Fjalë malcorve aj u ká çue:	575
Krye pêsë ditsh, si t' shkojn pêsë dit, Me rá n' Shkoder, me u dorzue Me gjithë armë; ase «gjilit» M' shpinë me askjer do t' u kisht' hypë, Hundë e buzë m' grushta me u shtypë,	580
Me u zhbî trollin me temel M' «carâ t' votres» dér në stel, Mos me u kndue mâ as pulë as gjel, E atà vetë me i vjerrë m' çengel.	
Kúr kan ndîe Krént e Malcís	585
Per lírí qi të Shqipnís I a ki'n vû pushken Turkís: Dedë Gjo' Luli, kuvendtár, Sokol Baci, mendeqár,	

565-580 adalet : kerdí. –loder :daullë. –gjilit :yrysh, si shigjeta.

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Mirash Luca pushkatár,	590
Mehmet Shpendi, bishë dervnedi;	
Frano Pali e Mirash Pali,	
Si dý plume n' «xheverdare»,	
Me at Tomë Niken, harushë mali:	
Qaj Lukë Marku, rrfé zhgjetare,	595
Me at Islamin Makalushi:	
Prej Shkodranësh, Luigj Gurakuqi:	
Edhë trimat janë bashkue,	
E ashtû m' kambë e pa e ngjatë tortë,	
Fjalë Turgutit kshtu i kan çue:	600
Perzë, Pashë, boll burrë i fortë	
Mbahe e jé; veç shka se na	
Kurrkund, besa, s'e kem' n' mend	
Me rá n' godi me tý. Na	
S' thomë, si 'I palë, prap në ket vend	605
Me ndêjë Turku; veç, si na	
Qi t' kem' qéf, me sundue aj.	
Ajo fjalë s' â gjâ, jo. Na	
Duem qi Turku t' hiqet kndej,	
E n' Shqypní t' jesim veç na	610
Per me mûjtë, kshtû, mbasandej,	
Në Shqypní me sundue na,	
Gjithsesi t' kem' qefin na.	
Prandej, Pashë, der sa qi ti	
Mos t' thejsh zverkun prej ktij vend,	615
Godi s' ká, jo, ndermjet nesh,	

590-600 bishë dervendi : K. XIX, 117. - pa e ngjatë tortë :pa e ngjatë tepër, pa e tjerrë spik.
615-620 Mos t' thejsh zverkun : mos të thejsh qafën.

DEDE Ì GJO' LULI

Me shoshojn pa u bâ na pshesh;

Pse na t' njoftim kush jé ti.

Turgut Pasha fort â idhnue:

M' kambë ushtrín aj e ká çue, 620

Malcís m' shpinë 'dhe i a ká lshue:

Njanin krah drejt Veleçikut,

Tjetrin nisë prej Shipshanikut.

Si tallazi, qi, tanë shkumë,

Vjen plandoset per ndoj gumë, 625

E me ushtimë e me furí

I dyndë skllafat per ajrí:

Njikshtu atbotë ushtria e Turkís

T' i u rras mbremdë ajo Malcís,

Pushkë e top tue bumbullue, 630

Mendt e krés me t' u trenue.

Ah! kadalë, bre Dedë Gjo' Luli,

Se njikjo âsht duhmja e Dauletit,

E njikjo âsht dita e kjahmetit,

Mâje mos me i pá ti vedit. 635

Po a nuk ndîen? a s' shef me sy

Sa nizami, korb i zí,

Per gjith anësh tý të ka msy?

Se kjo s' âsht ushtria e Shkjaut,

Por e Mbretit të Stabollës: 640

Qi veç n' hîsh ti n' bryne t' kaut,

Perse ndryshe hallin kokes,

Manà pra, si i a bân nuk ké.

Turgut Pasha ka bâ bé,

625-635 gumë : K. IX, 309.- skllafat :K. XXIV, 72. - me t'u trenue : K. XXIII, 718.

665

LAHUTA – Kangë e Njizetetetët

Me të djegë me gúr e dhé: 645
Fort ká vrâ ato vetlla t' trasha!

Hajde, hajde, 'or' Turgut Pasha!
Se me ndihmë të Perendís,
Të kam xjerrë, bre, prej Malcís...
Prej Malcís edhë Shqypnís! 650

S' ká me thanë tash ktû fjalë boshe,
Per shka don me bâ adalet:
S' trêmet ujku, jo, prej shoshe!
Mshoj, perzet, sa t' keshë kyvet;
Pse edh' âsht kjo mâ e mbramja herë, 655

Qi po t' bje me u pré e me u therë
Me Shqyptarë njimend Shqyptarë,
Qi mohue s' kan fis as t' Parë;
E qi m' tý, besa, lum Pasha,
Kann me xjerrë do dredha t' trasha: 660
Palè, at herë, ku t' qet neshtrasha.

Msyni Turku me furí,
Lshoi Malcija me trimní
E ka' u ndeshen me mëní,
Veleçiku, thue, u turshî: 665

Kaq me t' madhe një uturimë,
Kaq me rrpame e me zhaurrimë
Turr m' shoshojn qi kan sulmue,
Ushtimë pushka aty tue vlue,
Kobshim topi tue bumbullue, 670
Edhe gjindja tue sharrue:

660-670 do dredha :do gjalma. **U turshî :** u thermue, coptue, rrenue rrpamë e zhaurrimë
:(gadi baras) zhurmë e madhe me krizëm të dêt.

DEDË GJO' LULI

Tue sharrue per t' madh gazep,
Kush mbí curr e kush nen krep:
Njani fushës e tjetri shpatit,
Rreshkë per shûjtë e rreshkë per ujë: 675
Çurril gjaku shkoju shtatit,
Kush fjalë t' ambel mos u thuej!
    Aloberta flakë e zhig,
Tranden shtojet kah Vitoja;
Suka e Napllit të tanë nig, 680
Veleçiku ushton e Broja.
Ká marrë gjamë larg Bukoviqi,
Tym e njegull maja e Qurkut,
Tue msy Turku kah Deçiqi,
Marrë aj turrin prej Kalturkut. 685
Prêlë Nikë Prêtashi prej Kushet
Fort po bân, trimi, gajret;
Qaj Zef Peri, 'i drang harushet,
Se ç' po qet, sa mirë i a njet:
Sa mirë, trimi, krës i a njeti 690
Atí yzbashit Saladinit:
Tamth e m' tamth plumen I a qiti
E e la shakull prroskës s' njij vrrinit.
Shka ká thânë Pjeter Nikë Daku:
Mirë e pat qaj Sinan Aja: 695
Dy çurrilash po i shkon gjaku:

675-685 Aloberta :oloberda: vend në Kastrat.-Shtojet kah Vitoja : fushat kah Vit. Qi gjinden nen Vuksnlekaj kah syni i Hotit. Suka e Napllit : kodra e Napujevet (Napujt) në Kastrat. Bukoviqi : ndermjet Hotit e Grudës.
685-690 prej Kushet : nga Kusha e Hotit (Rapshës).
690-695 yzbashit : kryetár mbi njiqind vetë.

LAHUTA Kangë e Njizetetetët

Se kthen n' shpí s' e mban mâ uzdaja;
Qaj Prêlë Keri, me trí zêmra,
Shkon e vjen porsì duhija;
Se atij lak nuk i bân thêmbra 700
As nder plume as nder «singija».
Si 'i kulsheder dalë prej detit,
Maça Grizhi t' madhe bzâni:
Bini, djelm, m' askjer të Mbretit,
Se ká mbetë, ofshe! Dokë Lani. 705
Qaj Kolë Zefi, e forta skile:
Me sa gjarpnit s' i a dán gjurmen:
Me Kolë Kurtin zanë m' Bratile,
Ç' po e perzÿj n' askjer aj turmen;
Ke pa dhimë nizamët po i vret 710
E i lshon rreges dujë e dujë:
Me bâ turket shum medet,
Ke u mbe'n burrat n' dhé të huej.
Ç' ká qi rreh topi e gopedra
N' at Qafë-Ungrej, zjarr' pa e ndalë? 715
Gjet' Mark Ujka, si kulshedra,
Thonë ká msy aty me gjith djalë.
Mbaja mirë, topçija i Mbretit!
Ké verbue? As s' shef me sy
Ç' po bâhet m' askjer t' Dauletit, 720
Tash qi Gjetja andej ká msy?
Si nji búlk, qi, gjetë n' hambar
Nji frotë mÿjsh, kapë n' dorë nji shkop

700-710 lak nuk i bân thêmrâ : s' i drdhet kamba nga friga.

710-720 rreges dujë e dujë :neper një rryp toke së papunueme si duejtë e gjithit.- **gopedra** : K. XVI,501.

DEDË GJO' LULI

E me tē, ashtû pa kandar
Tue sjellë n' mîj, t' i bân aj sklllop: 725
Gjeto Marku me të birin
Kshtû po i lshon «manovët» per dhé,
Pa i a kqyrë kurnjanit hirin,
Veç qit m' ta porsì m' shkerbë.
Por, rrezik! Se 'I nishanxhí 730
Po kisht' kê në, besa, topçiu;
Pse, vû topin m' terezí,
Me gjith t' bir' dikúr e mshiu.
Ç' t' ká lshue at here Gjon Ujk Miculi,
Lulash Zeka e qaj Stakë Breçi, 735
Lik Mirashi e Gjok Dedë Luli,
Gjon Ujk Çeku, e Kolë Gjo' Leci;
Lucë Gjelo shi, 'i bishë prej malit,
Dasha Nika e Pjeter Uci,
Smajl Mustafa e Sokol Mali, 740
Gjokë Dedë Luli, e Gjo' Nik Plluci:
Edhè trimat, tue u berlykë,
Si atà dêmat neper djerre,
T' flakruen m' turq e grykë per grykë
I a kan dhânë aty m' «mauzerre». 745
Ilerí! Vrrer komandari,
Edhè turqit fulikare
Msynë m' shqyptarë, e aty at herë, zhari
Ndezë, «mauzerret» vlojn batare.
M' Samoborr e në Zagore 750
Të tanë vendi â 'i gropë gelqere;

725-730 I bâ...skllop :I shtypë tue i bâ si... – **hirin :**Hatrin.
745-750 Ilerì : mëtani, sulm!

LAHUTA   **Kangë e**   **Njizetetetët**

Gjimon mal, ushton terthore,
Shungullojn gryka e humnere.
Fort po rreh topi e havani,
Edhë gjylja derdhun breshen 755
Dikû andejna kah Dragoni,
Tash qi turqit m' malsorë u ndeshen.
Et-hem Pasha prej Gusîjet
Merr e msyn me askjer Kelmendin,
Nsa Turguti atje prej shpîjet 760
Flakadâ po e kallë t' tanë vendin.
Tymi dyndet rë n' ajrí,
Shamet trojet me temel;
Kahdo bjen duhmani I tij,
Aty s' kndon mâ as pulë as gjel. 765
Shtyhen para turqt kamë kamë,
Pushtojn vend ka pak ka pak:
Por tue e shtrue vendin n' nizamë,
Pllamë per pllamë por tue e lá n' gjak.
N' mend habitun kqyrë Europa 770
Si njikjo Malcia mixorre
Veç me 'I pushkë, pa shûjtë pa topa,
Mazull mban shtatdhetë taborre?!

755-765 kah Drogani ─ mal në Shkrel, ndermjet Ducajve e Vrrîthit prej **Spijet** : në prenim të Malit të Hotit.

770-773 Mazull mban : mban pezull.

LUFTA E MALCÍS

KANGË E NIZETENANDËT

LUFTA E BALLKANIT

ARGUMENTI

Jemi në vjetin 1912. Perandori i Austrís, Franc Jo zefi, me anën e njaj letre e këshillon Sulltanin mos të i marrë aq me të keq Shqiptarët, mbasi prej tyne mund do të kishte mâ tepër sherr se sá dobí. I paraqet si arsye të kryengritjes shqiptare sjelljet e pamira të Derës së Naltë per shum qinda vjetësh. Sulltani duket si të hante arsye; vetëm ngulë kambë në besimin muhamedan të shumicës së banorëvet në Shqipnî. Gjitjnji vendosë me e peshue punën mirë me vedi.

Nderkaq Cari i Rusís nxitë Sllavët e Ballkanit të bashkohen dhe t' i vënë pushkën Turqís. Në thirrjen e tij çohen në kambë shtetet e gadishullit dhe i çpallin luftë Sulltanit Nxën fill, kështu, lufta e Ballkani. Bullgarët drejtohen per Stambollë. Ndezë flakë Rumelija. Msyjnë me furí Sllavët e jugut; qindrojnë me fanatizëm e trimnî ushtarët e Perandorís otomane. Gërset topi e havani, gjindja korren krenash. Turqët tërhiqen, Bullgarët kapen në Çataltshá. Malazezët i rrasen Shqipnís.

LAHUTA - Kangë e Njizetenandët

**Franc Jozefi e ndien ketë gjâ dhe me tetëqind ta borre, të
pergadituna per luftë, u urdhnon klyshve të Rusís të dalin prej
Shqypnijet. Paqa e pergjithtë vëhet në rrezik per tanë
Europën. Këndeje Krajli i Hinglizit i ba në thirrje Fuqive të Mdhá
të mblidhen në London per të pushue ngjarjet e ditës dhe per të
hî ndermjet në perleshje të shkaktueme nga lufta ballkanike.**

Lufta e Ballkanit

Franc Jozefi n' divanhane:

Padishah, pásh jeten t' ande,
Mos me t' keq me i marrë Shqypatrët,
Mos me u lshue m' qafë Pashallarët,
Qi me i prishë e kshtû me i çartë, 5
Si tash s' voni i a ké hí
N' at të mjeren moj Malcí:
Se, manà, kta po i'n do njerz,
Qi po i more teper terz:
Me shka m' dán neshtrasha mue: 10
S' kan me u pritë, jo, pa t' trazue,
Pa t' i qitë do t' çame krejt.
Se ti kta dije prej mejet,
Fort per hajr. ndoshta, s'i ké.
E mâ lirë i shet se i blé: 15

LAHUTA - Kangë e Njizetenandët

Se as per hajr, drue, nuk kan lé; Veç se, besa, sa per sherr S' ké per t' gjet kund fis mâ derr. Mâ kryekcyem e mâ belá.	
Qi, 'i grusht gjind e fukará, Fytafyt kta me u perlá N'daç me Krajl e n' daç me Mbret, Si t' u kcejë aj zekthi i vet. Këta sod lypín lirín, Lypin t' lirë me pasë Shqypnín, E krejt m' vedi me u sundue, T' huej't mbas sodit jo m' i u shtrue, Pagë as t' dheta me i pague, E s' kan faj; pse tash sa mot, T' thuesh, Shqyptarët lshue i ké pa zot; E lshue u ké ti m' qafë xhahilat, N' krye t' vendit vû u ké katilat, E as per t' mjerem moj Shqypní, Qi nder lufta per tý âsht shkrî, Turk e i kshtênë, po, gjâ ndertue S' ké dér m' sod; veç se rrenue, Djegë e pjekë edhë shkretnue, Me i u dhimtun minit n' mûr E atij gjarpnit per nen gûr. Prandej vetë kishe me thânë, Se s' bân keq lirín m' u a dhânë:	<div>20</div> <div>25</div> <div>30</div> <div>35</div> <div>40</div>

Lufta e Ballkanit

Asht mâ mirë me i pasun miq
E të lirë, se rob e anmiq;
Pse dishka edhë jam tue drashtë,
Se kta 'i ditë kan me t' u dashtë 45
Né mos sod sugure mot:
Dishka ndiej era barot...
Padishai n' at harem:
T' u ngjatët jeta, 'or miku i êm,
Se, manà, mirë jé kah thue: 50
Ashtû m' dán puna edhe mue.
Veç â 'i hall, 'or t' u ngjatët jeta,
Se n' Shqypní, të thuejsh, dý t' treta
Të halís janë muamedan;
E prandej kjo punë nuk bân. 55
Pse edhë as «dini »nuk e ep,
Per pa pasë një t' madh gazep,
Nji zalldan, nji farë sikletit,
Me u shkepë turku ylqet t' Mbretit
E me u ngrefë aj davlet m' vedi. 60
Me gjith kta vedimvedi,
Mirë t' u matë e per kadalë,
Do t' a bâj pleqní ket fjalë,
Palë 'i herë si mund t' na dalë;
Se me u ngutë s' e kam zanát. 65
Sa rrín Mbreti tuj u matë,
Tuj u matë e tuj u shmatë,
N' at harem aj tue gerhatë:
Si tash s' voni e ká zanát:

LAHUTA - Kangë e Njizetenandët

Fjala Carit ká shkue n' vesh;	70
Edhë besa, ky hundlesh	
Nji as dý nuk i a ká bâ,	
Por t' âsht ngrefë si katallâ,	
E u ká bzá shkjeve t' Balkanit:	
Sod a kurr me i rá Sulltanit !	75
Sod a kurr turkut me i rá,	
Turk e Shkjá sod me u perlá;	
Se per ndryshe jue Shqypnija	
E per rreth Maçedonija,	
Me sa turku ká terthore	80
Ktû n' Europë, kan me u dalë dore.	
Krajli i Nemces, nji kryetollë:	
Nji kryetollë, por mendehollë	
Ká çue fjalë Mbretit n' Stambollë,	
Shqyptarve me u dhânë lirín,	85
Zojë m' veti me qitë Shqypnín.	
E po duel Shqypnija m' veti	
Atjè n' Beçë si po ishte njeti,	
At herë ju, të gjith si jini	
N' at Balkan, per t' ngelun kini	90
Me ka 'i ngordhe n' dorë, e mue	
Hije t' zezë kini me m' lshue.	

Lufta e Ballkanit

Me ndollë puna qi n' ndo'i fshat
Epet zâni, se nper shpat
A se n' fushë nper ndo'i gajush 95
Derr të eger ká pá kush,
Trup në kambë çohen fshatarët,
Rrokun armët, ndjellin zagarët,
E shoshojt tue lshue kta zâ, 100
Kan, me brimë e me haré,
Kah t' jét dukë ajo shkerbé:
Kshtû Balkanasit atbotë,
Ndermjet vedi lidhë kta frotë,
Rrezga - bjezga m' kambë janë çue, 105
Kan njeshë armët e janë shterngue:
Kan ngrefë top e mitraljoz,
Kan hjekë korsull e bajloz,
Ndermjetsí as peng nuk priten,
Veç se luftë Turkut i qiten. 110
Por as Turku nuk ndêj fjetë,
Me duer m' í, me sý perpjjetë,
Se aj per luftë po isht' taravol;
Prandej erdh e t' u shpervol,
Mlodh nizamin n' Anadoll, 115
Bashkoi Llapë, bashkoi Harapë,
Toskë, Çerkez, e lkurazez:
Mrefi qordë, mrefi tagan,
E t' i qiti n' log t' mejdanit
Per ballë Mbretneve t' Balkanit. 120

LAHUTA - Kangë e Njizetenandët

Manà t' Zotit, morè vllá,
Po t' kisht' qitë shteku me pá
Se si ndeshë janë Turk e Shkjá,
Turk e Shkjá, si janë perlá:
Katallâ e malukat 125
Idhtë m' shoshoqin çue lugat
T' ishte dridhë, po, kmisha m' shtat!
Kah rreh topi shpat e m' shpat,
Kah vlon pushkë e mitraljoz
Ashtë ushtimë e vijanos: 130
E kambsí, e kalorí
Turr kah lshohet me furí,
Kush me shpatë kush me singí,
Tue vikatë, tue hallakatë,
Turk e Shkjá si e kan zanát, 135
Marë Balkani ndezë â flakë.
Gjaku i nierit derdhet brrakë:
Tym e pluhun dynden njegull,
Nen kambë toka lkundet shrregull,
Thue po shamen qiell e dhé. 140
Me t' ardhë keq, po, se ké lé!
Njani hapu, tjetri zmbrapu,
Shkjavi msýj, e Turku shtýj:
Shtýju, msýju, nzitu, lvitu,
Nzitu e lvitu e kacafytu, 145
kacafytu turk e Shkjá,
Fytafyt tuj u perlá,

Lufta e Ballkanit

**Tuj u grî, m'dhamë tuj u shkye,
Shoq më shoq lamsh kaperthye,
Si ato bollat neper ferra: 150
A si atà derrat me derra,
Qi dermishen, e shkelvishen,
Tue i a dhânë m' turîj e m' dhâmë,
Kerleshë kreshten gjatë një pllammë,
Mneret nieri me u ngrî m' kamë. 155
Ashtû lufta idhtë tue vlue,
Qaj Bulgari fort u idhnue,
Dhamë e tmallë ç' i ká kercnue,
Se edhë t' madhe aj ç' ká ulrue:
Hâni! burra, per n' Stambollë! 160
Trima mrendë! Me dorë! Me dorë!
E si 'i shkam, qi shkrepë prej s' naltit
Të një majes s' gristë s' ndo'i malit,
Me zhaurrimë, e shungullimë
Poshtë rrmores shamet turr, 165
E pod m' pod, e curr më curr,
Tue balcue, tue u rrokullue
Landë e gúr shkon tue dermue;
Tue turshî shkon ledhe e gjí,
Dér qi s' mrami me furí 170
Mos t' plandoset kulihum
Kund m' ndo'i prroskë a m' ndonjí lum,
Tue dyndë skllafat n' ajr per mnerë;**

LAHUTA - Kangë e Njizetenandët

Idhtë Bulgari kshtû m' at herë	
Perzí gjak e perzí vnër,	175
Synin gacë zêmren batore	
M' Turk sulmue ká fulikare,	
Lum per Tý, o i Lumi Zot!	
Kúr janë ndeshun flakë e agzot,	
Kúr janë ndeshë Turku e Bulgari,	180
Se ç' âsht ndezë - o lufta zhari	
Se ç' ká vlue pushka m' at hera	
Se ç' ká krisë zhurma e potera,	
Vigma, brima, bumbullima,	
Edhë plajmi me stuhí!	185
Rrebtë gjímue ká Deti i Zí,	
Ká ushtue Beçë e Bukureshë,	
N' moh dý male si t' i' n ndeshë,	
Ngasin, vrrasin Kapitanat,	
Hingllojn kualt, turfllojn katanat,	190
Gjimojn topat e havanat,	
Shprazen gjylet breshen lshue,	
Si ajo rrfeja tue bumbllue,	
Mêt e krës me t' u dermue!	
I u dha zjarmi Rumelís	195
'Dhë prej flaket e stuhís	
Ulurojn nierz e shkrebé,	
Shamë rroposen rrash per dhé	
Ledhe, pleme, fshate e tbâna,	

Lufta e Ballkanit

Gjytetet janë bâ murana.	200
Me çilë bollat mrendë dikúr:	
Edhe u dha atý një zhumhúr,	
Nji piskamë, një vikame,	
E një erë, e një poterë,	
Vrrimë, e krísme, edhë zhaurrí,	205
N' vend Balkani, thue, u turrshî.	
Të varruemt, trinue për dhé.	
Mbetë e lmekë, e ftyren zbë,	
N' hurdhë të gjakut t' vet humue,	
Pijt me dorë rreth tue ravkue,	210
Tuj u lvitë, randë tue livrue,	
Si atà krymalesht m' drû,	
Se ç' gerthasin, se ç' piskasin,	
Kualt katana m' ta kah shkasin,	
Kah të mathtat rrota t' topavet	215
Angrra e trû larg u a sterklasin,	
Tuj i a njeshun landve e krepave,	
Me i u dhîmtë gurit e drûnit!	
Kuq «Marica»gjaku s' nieri	
Leqe - leqe rrmën kurrnê;	220
Po vlon «Tuna»gjiri m' gjiri,	
Dyndet tymi nalt mbí rê.	
Muzë âsht qiella; për nën kamë	
Trandet toka e ushton një gjamë,	
Thue, termeti shungullues	225
Po shperthen anrrat e dheut.	

LAHUTA - Kangë e Njizetenandët

Vapa e tymi terratues Anë e kand kobshim mbertheu Dy lutrâjt e rrebtë t' Balkanit Trim Bulgarin, Turkun t' eger:	230
T' cillt pa rrâ m' at log mejdanit, Pa i a nisë me u bâ atà fleger, Nji bé t' madhe po e ki'n bâ: M' qitáp Turku, m' Kryq Bulgari:	235
Se gjallë pushken s' ki'n m' e prâ, Per pa e ndezë Balkanin zhari, Furrë gelqerje rreth e çark Njani shojn pa vû perfundi Pa i a vûmun shtjelmat m' bark, Shpirtin pa i xjerrë perdhuni!	240
Si dý rê qi 'i natë dimnore, Njana shkputë prej jugut fill, Turr lshue tjetra rribës verjore, Vîn e ndeshen per nen qiell: E kû t' ndeshen nper ajrí,	245
Per mbas rrymet qi i ngarmon, Si kulshedrat me furí, Njana m' tjetren rrebtë sulmon: Edhë at herë, ashtû t' u bue, Flakë per flakë i a ep vetima,	250
Lvitë rrfeja tue vershllue, Rreh permnershim bumbullima, Ushton toka, gjimon deti,	

Lufta e Ballkanit

Edhë brej, aha e çetina	
Rriba e erës i rrmën me veti	255
Si ato coklat nper zallina:	
T' i a ep breshni edhë shtergata,	
Shamen currat gjatë rrmoreve,	
Prroje e shë nper gryka t' thata	
Gallamarde rrmejn fushoreve:	260
Kshtû Bulgari e Turku perlâ,	
Rrijn shoshojn tue e shtý pa dá,	
Njani tjetrin n' gjak tue e lá.	
Plûhen, flakë e tym i zí	
Rreth per çark i kà pershî;	265
E kah hapen me furí	
M' kambë shoshoqin per t' perpî,	
Pushka e topi edhë tue zí,	
Kobshim qiella rrin tue ushtue,	
Thue mbí tokë po don me u lshue,	270
Avra - avra ajo shperthye.	
Kúr qe Turku erdh e u thye,	
E u terhoq e u vû me kthye	
Krejt lá m' gjak e keq shemtuem,	
N' at Stambollë per t' u ngujuem.	275
M' shpinë Bulgari atbotë i u shtrî;	
M' pushkë e m' top m'tê m' nja tue shtî,	
Dér n' Çatallxhe qi ká mrrî,	
Prej kah nieri per nen dorë	
Lehtë hjedhë peshen mbrendë n'Stambollë.	280

Lufta e Ballkanit

Franc Jozefit fjalë ká çue:	
Se edhè mue me vedi m' ké,	
Per t' i rysun kètà Shkjé:	310
Këta slav, qi kan marrë krye,	
Edhè m' shpinë duen me na kcyë,	
Me na lânë t' dyve pa sý.	
Se as e mjera moj Shqypní	
S' ká kend mik as kumarí.	315
Qi me hî asaj zot me i dalë	
Turrin Shkajut per me i a ndalë	
Qi, i terbuem gjithmonë e i eger,	
Po don sod m' e bâ krejt fleger	
Thue se aj zot âsht bâ m' Europë.	320
Krajli i Inglizit se ç' âsht vrâ;	
Zâ t' gjashtë Krajlave u ká bá:	
Amanet, mos me pritue	
Në London na me u bashkue,	
Per me folë, me kuvendue;	325
Se Balkani âsht tym e njegull,	
E po bân, prit, Zot! ndoj tjegull	
Me na rá krés edhè né...	
Prej Balkanit hajr nuk ké!	

LAHUTA E MALCËS

KANGË E TRIDHETËT

Konferenca e Londonit

ARGUMENTI

Mbas tridhetë vjetve punë, kushtue Lahutës , Poeti mbyllë poemën me thirrjen e Zanës që për kaq mote e përcuell pa i u dë kurr krahit. Kujtohet Fishta se me ndihmën e sajë tashmë ka ndërtue një pomendore të parrenueshme dhe e grishë Rresht-mirën të këpusë fijen e kangës. Hin, mandej në temë të Konferencës së Londonit, ku marrin pjesë shtatë Fuqitë e Mdhë Europjane. Auktori i gjenë të mdhaja në bisedën e çashtjes së Shqipnis. Flet, sëpari, Krajli i Hinglitrës, që kryesonte mbledhjen. Ai paraqet gjendjen dhe pohon se çashtja e kombit shqitar u ish te lanë të pranishëmvet e se kjo çashtje paraqitëte dy zgjidhje: ase me e njof në shtet më vedi, ase me u a dë fqijvet shjë. Mbreti i Italis, tuj ndie këto fjalë, merr anë shqiptare ndërsá ai i Rusis atë të Sllavëvet; Franc Jozefi mbron Shqipnin ndërsá kryetari i Francës, përherë me Serb, pohon se Shqiptarët kishin bjerrë vetë të drejtën e vetëqeverisjes, mbasi ata i kishin rá mohit Fës kristjane

LAHUTA – Kangë e Tridhetët

**e tash luftojshin,si muhamedanë të mirë për të mbajtë në kambë
nji Turqí ballkanike.Merr fjalën rishtas Mbreti Italjan dhe me
fakte konkrete rrxon arsyetimin e të Parit të Francës,ndersá
Franc Jozefi, tuj i rá grushtë tavolinës,vendosë të shtijë në
veprim fiqít e veta ushtarake ase të nxjerrë,me të mirë,shi prej
asaj njoftimin shtetit Shqiptár. Bâ helm prej idhnimit,çohet
perandori dhe don të dalë prej kuvendit.Vilhelmi i Gjermanís
e ndalë.Zbutë këtë, merr me të mirë të tjerët, dhe, në fund, i a
mrrîn qellimit. Fuqít europjane nenshkruejnë– vendimin:
Shqypnija njifet shtet në– vedi(autonom) Mbasi Krajl Nikolla,
kokëfortë, si perherë, s'digjon të dalë nga Shkodra, shtetet e
Mbledhjes dergojnë danamët e perbashkëta nder brigje të
Shqipnís dhe kështu,e perxanë Knjazin e Malit të Zí me nji
grusht miza.**

**Në marë Shqypnín gërset pushka e gëzimit, shperthen
hareja, ushtojnë topat nder kalá dhe Flamuri kombtár valvitë
madhnueshëm «Porsi fleta e Engllit t'Zotit». Brohorisin fusha e
male persë « Si premtue kisht' Perendija-prap zojë m'vedi duel
Shqypnija ».**

KONFERENCA E LONDONIT

Hej, moj Zânë, ti kjosh e bardhë!

Tridhetë herë, mana, rreth diellit
Hausit t' qiellës toka ká ardhë,
E aq herë lulet njethë janë Prillit,
Se ti, purë m' « Lahutë t' Malcís » , 5
N' hullí menden mbajtë m' a ké,
Qi të mûjshe vetë nipnís
S' kohve t' vona enë per t' lé,
Me u kumtue me 'i kangë kreshnike,
Si erdh t' u regjë mendja e Shqyptarit, 10
Prap per t' gzuem lirín jetike,
Trashigim lânë atij prej t' Parit:
E sa u bâ gjaku e medeti,
Sa u turrm rrêna edhë trathitja,
Dër qi duel Shqypnija m' veti, 15
Si premtue kisht' Perendija.
Por, qe, tash na u kapem m' cak:
Gjatë Parnasit mjaft m' ké rrekun
Mriz e m' mriz, e lak më lak:
Kangës ktu spiku tash do hjekun. 20

1-10 Hausit t' qiellës: kupës, hapsís së qiellit.- purë m'– Lahutë t' Malcís: kukzue, perkulë më Lahutë t' Malcís.

15-25 Gjatë Parnasit: per të gjatë të malit mitologjik të Zanave– Orëvet.-
Kangës...spiku...do hjekun: duhet këputë fija, duh et përfundue.

LAHUTA – Kangë e Tridhetët

Veç se po, moj bjeshkatare, Krah m' krah bashkë na tue këndue, Ndertue kemi 'i pomendare, Rrfë as mot mos m' e dermue.	
N' at London, larg n' at dervend	25
Të shtatë Krajlat bâjn kuvend, Bâjn kuvend me shoqishojn: Per Shqypní po bisedojn: Ashtû ndêjun rend mbas rendit Me at Inglizin n' krye t' kuvendit.	30
Prá,per Zotin, moj Shqypní, Oren çuet, tham, ti m'a ké! Nji pllamë vend, nji grusht njerzí, Vllá as fis kurrkand mbí dhé, Bukë pa bukë, e qe se prap	35
Të shtatë Krajlat çue ké peshë; T' cillt po ngasin turr e vrap N' at London m' shoshojn me u ndeshë, Per me folë, me bisedue, Nji zojë m' vedi tý me t' qitë,	40
Shkjaut e Turkut me t' lirue: Prap Kunora m' báll me t' ndritë, Porsí t' ndriti dikur motit. Me gjithkta, por larg nuk shkon E me i vrá ká rrfeja e Zotit	45
T' shtatëtít, mledhë si janë n' London; Persè rrumbull pesqind vjet	

---

bjeshkatare: qi banon në bjeshkë.

25-30 dervend: K. XIX,117.- Të shtatë Krajlat: K.I,66

30-35 Oren çuet: K.XII,169.- kurrkand: asnjëri.

KONFERENCA E LONDONIT

Të randë Turkun lanë me t' shtypë, Me t' thá n' shpírt, der qi simjet M' shtjelma Shkjau atij s' ká hypë.	50
Jo, po, gjaku i bijve t' ue, Moj lum nana, e njatà lot Qi ti derdhe, janë tue vlue E gjýgj lypin prej s' Tynzot.	
Krajli i Inglizit, një telbis:	55
Me çá qymen per mjedis: Veç me gjasë, pak si i pabesë Ç' i a ká vû aj gishtin krés Se edhë fjalët fort po i peshon, Kah ká €mârrë e ligjiron:	60
Si i a bâjm e tek t' i a bâjm; Se na pykë, trima kem' rá Me Shqypní, sa mâ nuk ká! Porsa krisi n' at Balkan Pushkë, e top, edhë havan,	65
E i a nisen me u shemtuem Turk e Shkjá idhtë tue luftuem, Tue pá Turkun se per ballë T' Shkjaut, qi luften kishte kallë, Zot Shqypnís s' po mund t' i dalë,	70
E ká bâ pleqní n' Stambollë Né Shqypnín me na e lshue n' dorë, Qi, pa mbajtë na krah as pajë, Ktû t' a dáj m fatin e sajë;	

55-60 telbis: dinak, sherr,dhëlpnak.

60-65 pykë...kem rá: s' dijm me i a gjet fillen,kemi ngelë.

70-75 Qi,pa mbajtë...pajë: pa mbajtë anën.

LAHUTA – Kangë e Tridhetët

A tue njoftë si shtet të lirë	75
E krejt m' vedi: s se mâ mirë,	
Ndoshta, Shkjaut na tue i a dá,	
Si bashtinen-vllá per vllá,	
Si me thânë, në kater pjesë,	
Per mos t' lânë mâ asnji ngatrrësë.	80
Pse, medjë, edhë fort po drue,	
Se, kokë-fortë Shkjua tue qillue,	
S' ká me u rysë pa pushkë m' e lshue,	
Mbasi aj mbrendë sod ká ngujue.	
Prandej vetë u çova fjalë	85
Dër n' London nji herë me dalë,	
Na ktû s' bashku me vendue,	
Ket shqypní si m'e shestue,	
Qi n' dorë Turku na ká lshue,	
Me e vû n' sheste sido kjoftë.	90
He! Atê Zoti m' a marroftë,	
Krajli i Itales zû t' u idhnue;	
Se, per Zotin, kjoftë levdue!	
Cok kjo punë kurrkund s' ka gjasë.	
Jo mâ pak se pësquind vjet	95
Rresht Shqyptarët e ngratë kan plasë	
Sulltanit tue i bâm hysmet,	
Kush tue– i lá atij pagë e t' dheta,	
Kush tue e vûmun kryet n' rrezik:	
Jo, per têt nuk u âsht dhimët jeta,	100
E perrçik, po, per perrçik	
Me gjak t' vet lá e kan Turkín:	

85-90 si m' e shestue: si me e rregullue= me e vû n' sheste.

90-95 Cok: sakt

KONFERENCA E LONDONIT

E qe sod, qi s' po i de mâ
Nen zgiedhë t' vet me mbajtë Shqypnín
Ke aj nji hajr kurr s' e ká bâ 105
E as nuk mbahet n' mend se mkambë
Fis a popull t' ketë mbí dhé
Veç shka shkelë e ndrydhë nen kambë,
Veç shka djegë, e pjegë, e pré:
N' vend me i dhânë lirín Shqypnís, 110
Para se me u ndeshë me Shkjá,
I a lshon n' dorë diplomacís,
Veç të lirë per mos m' e pá!
Vall ç' ká thânë Krajli i Moskovit:
Jo, po pra, Turku i Stambollit 115
N' daç thuej motit, n' daç n' ditë t' sodit
P'rherë ká kênë rrezik i zí
Per líri e gjytetní:
Sa qi thonë, se as bár s' ká bî
Kahdo shkelë ká kamba e tij... 120
Por un deshta ktû me u thânë,
Se na s' kem' kurrkund nevojë
Punë Shqypnijet n' gojë me zânë:
Ajo â e ndreqne e hi n' tebojë:
T' a ká ndrequn Shkjau i Balkanit 125
Me grykë t' pushkës, me tef t' taganit,
Qi mâ mirë nuk ké shka i thue,
Q' se, si burrat tue luftue,

100-105 Nen zgjedhë t' vet me mbajtë...: me e mbajtë nën sundim, në robni.

120-125 e hî n' tebojë: (vendi ku mbaheshin armët në shpî) e ká marrë fund një herë e përgjithmonë.

LAHUTA – Kangë e Tridhetët

Turkut shtjelmat m' bark ká vû Edhë e lshoi shakull per tokë; Kû, zavalli rrin tue krrokë, Si njaj korbi nder sterçokë. Prej gazepit çì e ká rrokë E s' po din mâ kû âsht me kokë. Jo çì vetë, besa, 'or ju! €€shokë Jam tue bâ, po, shum çudí: Kah na duel sod kjo shqypní, S' cilles êmni nuk i âsht ndîe Kurr n' Europë? Prandej s' e dij, Kot pse t' rrahim uje n' havan?..., Pse t' i a vëm gacen agzotit?... Se i Turkí ká pasë n' Balkan, Sod qi Shkjau, berqavers Zotit! T' a shemtoi, n' gjak t' a ká lá, Kta e kam dijtë , po; por se ká Kund Shçypní n' fushë a n' rragam, Kta, vallahi dijtë s' e kam. Franz Jozefi ndêjë pështetë: N' mos e dijsh t' a kallxoj vetë. Turku motit njat krahinë Ç' merr prej Shkodret del n' Janinë Per urë detit ajo shtrî, N' dorë me pushkë nuk e pat shtî,	130 135 140 145 150
--	--

130-135 Shakull: dekun të ngrîm, pa jetë.- Zavalli: i mjeri, i gjeri.- sterçokë: cilikokë.-
qi e ká rrokë: qi e ká mbulue(në të folun kosovarçe).

140-145 t' rrahim ujë n' havan: të mifim- n'ujë,të bajmë një punë kot agzotit: K.I,80.-
shemtoi: shkretnoi.

145-150 n'rragam: në mal.- Per urë deti: gjatë detit.

KONFERENCA E LONDONIT

Si Greqín e njat Serbín	
Cilla âsht çue lugat n' ditë t' sodit	155
M' Europë marë; por mbas nji godit	
Me Shqyptarë, e tue lidhë besë	
Me i njoftë t' lirë, e n' punë të Fés,	
M' gjuhë, e m' doke edhë m' kanû	
Mos me u prekë, veç me u sundue	160
Kta krejt m' vedi: si dishmue	
Mâ se 'i herë vetë Turku e ká:	
E si puna flet n' ditë t' sotit	
N' at Gegní nder Male t' Mdhá,	
N' dorë sundimin kû, si motit	165
E ká vendi: edhë u vendue	
Shqyptarët Turkut n' luftë me i shkue	
E mâ teper vjetë per vjetë	
Me i lá ktí 'i porez të lehtë.	
E pse Turku dalkadalë	170
Besen thei e s' u ndêi n' fjalë	
Ashtû krejt si isht' bâ kuvendi,	
S' donme thânë, or shoq, se vendi,	
N'sý t arsyen e të drejtsís	
Ká djerrë tagrin e liris,	175
Qi i kje njoftë prej vet Turkís.	
Ket krahinë,– tash,t' u ngjatët jeta,	
Quejtë Shqypní e ká rrotull jeta.	
Pra, n' Balkan, posë se 'i Turkí,	
Po kisht' pasë edhë 'i Shqypní:	180
N' t' cillen Nemse e Italí,	
Pasha t' Lumin Perendí,	

165-175 porez: K. V, 65.- N' sý t' arsyen... ka djerrë: në bazë t' arsyen ka humbatë.

LAHUTA – Kangë e Tridhetët

S' kan per t' lânë kurr Shkján me hî, M' i u bâ dhâmi ktij sa derrit.	
Qaj Kreu i Frances, një farë sherrit	185
Kênë gjithmonë, kshtû e ká nisë, Si nper hundë aj me angllatisë: Jo, po, ashtû âsht kênë puna motit, Si thue ti; veç se n' ditë t' sotit	
Krejt ká ndrrue. At herë e kshtênë	190
Marë Shqypnija ká pasë kênë, Qi, per shpírt, jo veçse vû S' do t' kisht besë ajo me Turk; Por kulsheder mbí tē lshue, N' fyt do t' i a kisht' njitë m' terfurk	195
E si 'i gjarpen, si një bollë, Krah me i dhânë n' karadreqollë. Po, por sod puna ká ndrrue, Pse n' Shqypní t' kshtênët janë pakue...	
Prandej pra; t' ngjatët Zoti jeten!	200
Per me dashtë me thânë t' verteten: Sod me sod njojo krahinë, Qi prej Shkodret del n' Janinë, S' ká si quhet mâ Shqypní:	
Si kje quejtun, ndoshta motit	205
N' ato kohët e Gjergj Kastrjotit... Pse edhë sod t' thuesh, marë Shqypnija Ká rrokë armët e n' luftë ká dalë, E tue rrahë plajmi e duhija,	

185-190 Si nper hundë...me angllatisë: (mbasi gjuha frenge ká shum hundore): K. I,209.
195-200 n' karadreqollë: n' pus të pafund,ku s'gjindet mâ.

KONFERENCA E LONDONIT

Shí e borë edhè tue rá, 210
S' keqje thá e bâ terjurk,
Rrin T' u grî enè me Shkjá,
Veç per t' lânë Shqypnín nen Turk.
Kta veç tash, qi Bulgarija
Duel n' Çatallxhe e u thye Turkija, 215
Varg e vister dalë kann në Vlonë:
Shty prej tejet, si po thonë...
E 'i paçaver kuq e zí
Vjerrë na e paskan per nji hû,
Edhè huni ngulë m' nji shpí 220
T' madhe, niskan me këndue
Kin demëk po duem Shqypní,
Kinsë kshtû na jem' Shqgyptarë!
Eh Madhní, as na s'hám bár;
Na edhè 'i kem', po, mêt n' kandár, 225
E kem' sý edhè me pá...
Rregji i Itales se ç' i âsht furë:
Edhè ju Fravçezt dikúr
Jeni vrá, po, vllá;
Shoqishojn - ojshe edhè grá! 230
Ndezë i kini flakadâ,
Edhè jo per tjeter gjâ:
Per Fè t' lume, a besë t' harrueme,
A per erz t' moters e t' nanës:
Por per t' lanë Inglizin n' Francë! 235
Po a per kta tash na m' i a hî,

215-225 paçaver: K.IX,440.- **Kin demèk:** gjojà, ban se... as na s'hám báy: s'jemi të çmendun sá mos me dijtë gjâ.

220-230 mêt n'kandár: menden, trût në vend, sá me gjikue.

LAHUTA - Kangë e Tridhetët

**Me dá Francen me kujt,
Per m' u a Ishue fqîjve per brî?
Jo, Zotní; s'âsht gjâ ajo fjalë.
Pse edhë â 'i punë, mor t' u ngjatët jeta: 240
Muamedant në luftë s' kan kalë,
Veç per t' shitun faculeta
Sa mâ shum... si na një palë
Sod n' Europë; por veç per fé.
Por nder lufta fjesht fetare, 245
Ti e din vetë, se fis e Atdhé,
Gjûhë a koke s' kqyren fare;
Veç ngallnimi i njaj ideje,
Veç triumfi i njasaj feje,
N' luftë per t' cillen nieri del: 250
Pra nuk ké pse kapesht tel,
Mos me qitë m' vedi Shqypnín,
Mos m' i a dhânë asajë lirín,
Pse muhamedant shqyptarë,
N' daç nizamë, n' daç vullndetarë, 255
S' kan luftue atà per Shqypní;
Por per Mbret e per Turkí,
Atà me të cillin Shtet
Mvedvedsue di'n fén e vet.
Jo qi pasë ka muamedan 260
P' rherë n' Shqypní, qi shum zalldan,
Manà, hjekë kan prej Turkís
Per lírí e nám t' Shqypnís;**

250-255 Pra nuk ké pse kapesht tel: nuk ké pse kapesht per s'tepermi pse ngulë si
mushku,pa lëshue pë.

255-260 Atà me të cillin Shtet mvedvedsue ki'n fén e vet: ata,t cilt kishin bâ më një shtet
fé.

KONFERENCA E LONDONIT

Dbue, plaçkitë e m' dajak shtrue,
Dush me pushkë, kush me helm shue, 265
Por mohue Shqypnín s' e kan:
Jetë e gjâ i a bânë kurban.

Franz Jozejit s' i u durue;
Tryezës me grusht fort i ká mshue,
Se edhë t' madhe ç' ká ligjrue: 270
Nji qind fjalë, burra, p'r 'i pare!

A me mkambë mbretnín shqyptare,
A se n' Beçë tash ktheva filli,
E dér nesor tue marrë dielli
Lshue i a kam ushtrín Balkanit: 275

E me maje t' mreftë t' taganit,
Me ndihmë t' Zotit e t' Taljanit,
I a vë vetë kufijt Shqypnís,
E s' ká burrë, jo, qi m' i lot.
Se ato fjalë t' Francës e t' Rusís, 280

Qi na i qiten ktû per pod,
Ato janë, po, do fjalë t' shkreta,
Thasha e thâna per gazeta,
E jo per kuvend të Mbretenvet
Kû do t' dahet fati i Shtetenvet: 285

Si njiky kuvendi i ynë,
M' t' cillin bota ngulë ká sýn,
Edhë prët qi na n' Balkan
T' shkretim pushkë, top e havan,

265-270 me helm shue: mbytë me helm.- i ká mshue: i ka rá.

280-285 Qi na i qiten ktû per pod: na i çfaqen, na i qiten sheshas.-

Thasha e thâna: thana e thasha: rrojme, kallzime të parandsí, lajme të kota, të patemel...

LAHUTA - Kangë e Tridhetët

E me urtí, e me drejtsí, 290
 Tue shue resë, tue shkimë mëní,
 T' sjellim paq edhë vllazní.
 Edhë trimi at herë âsht çue,
 Ká msý deren per— me dalë.
 M' kambë Wilhemi ká flakrue, 295
 Ka dalë para edhë e ka ndalë,
 E ka ndalë qaj miku i vet;
 Mbreti i fortë i Germanís,
 Cilli u hînë atý ndermjet,
 Si me i ardhë qi din burrnís, 300
 E krye m' duye me Krajl t' Inglizit,
 Herë ul Francë, herë ul Rusí,
 Bjeru punve per midisit,
 Pajto Nemse edhë Italí,
 Ktij Ishoj Zot, atij Ishoj orë, 305
 Dér qi s' mbrami i u ghet fíja
 Edhë t' shtatëtít vûne dorë,
 Zofë m' vedi me dalë Shqypnija.
 E, kokë-fortë, kúr Knjaz Nikolla:
 Kû me pushkë e kû me t'holla 310
 S' po ko Shkodren me lirue,
 Të shtatë Krajlat ç' janë idhnue!
 Donamet n' Shqypní kann çue,
 Kû Admiralat m' breg sa dolen,

290-295 Tue shue resë...mëni: K.VI,168.

305-310 Ishoj Zot...orë: perbétoje në Perendí,kush beson më të;orë, per ata qi s' besojnë.

310-315 Donamet: anijet e luftës.- **Admiralat:** kryekomandantat e flotave

KONFERENCA E LONDONIT

Kapë per veshit Knjaz Nikollen,
Fíll prej Shkodret jashtë e zoren,
Edhë i dhanë m' shtjelmCernagoren.

**N' at Shqypni ká rá nji gjamë:
Padishahi âsht çue në kamë:
Vall a rrfeja âsht tue bumbllue,** 320

**A se lufta âsht kund tue vlue,
Qi po rrin kshtû tue gjimue
Thue po bâhet ndokah nami:
Shka ká thânë Shehyl Islami?**

Per jetë t' ande,as s' ká rá rrfé, **325**
As s' âsht ndezë kund luftë e ré,
Qi po ndîhet gjithkjo gjamë:

**Janë Shqyptarët qi bâjn do nám!
N' at London, larg n' at dervend,
Të shtatë Krajlat mbledhë kuvend,**

**Me shoshojn tue bisedue,
S' mbrami atà paskan vendue,
Shqyptarve me u dânë lirín,
Zojë m' vedi me qitë Shqypnín.**

E prandej n' Shqypni pa dá **335**
Rrahin topat nder kalá;

Persè flamuri kuq e zí,
Sod mâ s' pari, bukurí
Porsì fleta e Engllit t' Zotit,
Po valvitë mbí tokë t' Kastrjotit,
Si valviti dikúr motit;

315 – 320 Cernagoren: K. I,295. - Padishahi: K.XXIX,2.

325 – 330 **qi bâjn donám:** qi bajně festě,haré, festim.

335 – 345 Porsí fleta e Engllit t' Zotit: K.I,46

LAHUTA - Kangë e Tridhetët

E dér m'qiellë ushto brohrija, Kah gerthet fusha e malcija: Per jetë t' jetës rroftë Shqypnija! Edhë kshtû, mbas sa mjerimit Mbas sa gjakut e shemtimit, E p'r inát t' Shkjevet t' Ballkanit Per gazep t' atij Sulltanit: Si premtue kisht' perendija: Prap zojë m' vedi duel Shqypnija.	345 350
---	--

340-345 E dér m' qiell ushton brohrija: hareja, gëzimi (K.V,454) arrdh
deri në kupën e qiellit. – **fusha e malcija**: banorët e fushës e të malit

DIFTOJSI

	faze
Parathanje : Lahuta e Malsisë	VII
<i>Kangë e Parë</i> : Cubat.....	1
<i>Kangë e Dytë</i> : Oso Kuka.....	23
<i>Kangë e Tretë</i> : Preja	35
<i>Kangë e Katërt</i> : Vranina	53
<i>Kangë e Pestë</i> : Deka	67
<i>Kangë e Gjashtë</i> : Dervish Pasha	91
<i>Kangë e Shtatë</i> : Kuvendi i Berlinit	113
<i>Kangë e Tetë</i> : Ali Pasha i Gusisë.....	125
<i>Kangë e Nandë</i> : Lidhja e Prizrenit.....	139
<i>Kangë e Dhetë</i> : Mehmet Ali Pasha.....	163
<i>Kangë e Njimbëdhetë</i> : Lugati.....	181
<i>Kangë e Dymbëdhetë</i> : Marash Uci	197
<i>Kangë e Trembëdhetë</i> : Te Kisha e Shnjonit.....	207
<i>Kangë e Katërbëdhetë</i> : Te Ura e Rrzhanicës.	221
<i>Kangë e Pesëmbëdhetë</i> : Kasneci.....	237
<i>Kangë e Gjashtëmbëdhetë</i> : Kulshedra.....	247
<i>Kangë e Shtatëmbëdhetë</i> : Në Qafë – Hardhi	273
<i>Kangë e Tetëmbëdhetë</i> : Te Ura e Sutjeskës	299
<i>Kangë e Nandëmbëdhetë</i> : Pater Gjoni	335
<i>Kangë e Njizetë</i> : Lekët.....	357
<i>Kangë e Njizete parë</i> : Ndërmjësia.....	394
<i>Kangë e Njizete dytë</i> : Tringa.....	427

DIFTOJSI

	faqe
<i>Kangë e Njizetetretë : Te Tbanat e Curr Ulës.....»</i>	416
<i>Kangë e Njizetekatërt : Zana e Vizitorit .....»</i>	511
<i>Kangë e Njizetepestë : Gjaku i Marrun..... »</i>	557
<i>Kangë e Njizetegjashtë : Koha e Ré.....»</i>	606
<i>Kangë e Njizeteshtatë : Xhemjeti .....»</i>	623
<i>Kangë e Njizetetetë : Dedë Gjo' Luli.....»</i>	639
<i>Kangë e Njizete nandët : Lufta e ballkanit .....»</i>	671
<i>Kangë e Tridhetët : Konferenca e Londonit..... »</i>	687

Gjergj Fishta

Lindi në fshatin Fishtë të Zadrimës me 23 Tetuer(tetor) 1871. Ndoq Mësimet e para në Kolegjën e Troshanit, filozofinë e teologjinë në Bosnie. I qe shugurue Meshtàr në 1894 kthei në Atdhë dhe në shkurt (me 25) tha Meshën e Parë. Me një herë qe shenjue mësimdhanës në Kolegjën e Troshanit. Pak prapa e gjejmë famullitàr në Gomsiqe. Këtu u njoht me Imzot Preng Doçin, abatin e Mirditës, me të cilin bashkëpunoi për të formue Shoqninë letrare « **Bashkimi** ». Në vjetin 19002 merr drejtimin e Shkollës Françeskiane në Shkodër dhe i pari vën gjuhën shqipe posi gjuhë mësimi. Në 1905 në Zadar boton blenin e parë të « **Lahutës së Malsisë** » dhe vjetin që ndjek po në at qytet blenin e dytë. Në 1907 në Sarajevë sheh dritën vepra e parë satirike « **Anzat e Parnasit** ».

Në 1908 merr pjesë në Kongresin e Monastirit, ku emnohet gati një zani kryetar i Komisionit për Caktimin e Alfabetit të shoqë. Në 1909 rishtas në Zadar botoi librin « [Pikat voeset](#) », që në botime tjera ka për t'u thirrë « [Vallja e Parrizit](#) ». Në vjetin 1911 çfaqë melodramin, zjarm për atë kohë, « Shqiptari i qytetnuem » e vjetin mbas melodramin « [Vllaznia ase Shën Françesku i Assisi-t](#) »

Në vjetin 1913 themeloi revistën e përmendun « [Hyllin e Dritës](#) » me të cilën identifikohet këtu e mbrapa jeta, e veprimtaria fishtjane.. Më këtë vjet, kundra Fuqive Ndërkombëtare, në duerë të cilëve ishte Shkodra, ngreh flamurin e Shqipnisë në Kishën e Gjuhadolit, të lidhun në këtë rast me drita me minaren e Xhamisë së Fushës së Çelës në shëj bashkimi ndërmjet Kristianëve e Muslimanëve. Vjetin 1914 shkruen të paren tragjedi, që i del kryevepër në këtë gjini, « [Judën Makabë](#) ». Në 1916 themelon Shtypshkrojtën Françeskane, nga e cila botohet « [Posta e Shqipnisë](#) » tue mbajt ai vetë drejtimin e pjesës shqipe. Mer pjesë kudo e me të gjithë të Mëdhajtë e Rilindjes Kombëtare me shkrime e me vepra. Në bashkëpunim me Luigj Gurakuqin formon « Komisionin Letrar » të gjuhës shqipe. Në 1919 merr pjesë si ekspert në Konferencën e Paqës e mbrapa zgjidhet Sekretar i [Imzot Brumçit](#), kur ky emnohet Kryetar i Delegatës sonë në Versailles. Vjetin 1921 zgjidhet deputet i Shkodrës në Parlamentin e Parë të Legjislaturës shqiptare : emnohet Nënkryetar i Dhomës, Kryetar i Komisionit të Arsimit e i Komisionit Të Bilançit. Në Tetuer të njajtit vjet çilë Gimnazin-Liçë « Illyricum » nën drejtimin e Françeskajve. Në vjetin 1922 e gjejmë në London e fill mbas në Shtetet e Bashkuem të Amerikës, ku ia del të nxjerrë

njohjen e Shqipnisë. Në 1923 boton në Shkodë «**Gomarin e Babatasit**»; në 1924 «**Mrizin e Zanave**» e vjetin mbrapa «**Vallen e Parrizit**». Në 1927 shkruen melodramin «**Shë Luigj Gonzaga**». Në vjetin 1930 nga urdhni Françeskan emnohet «**Lector Iubilatus honoris causa**» dhe po në këtë vjet përfaqëson Shqipninë në Konferencën Interballkanike në Athinë, më vonë në Stambollë (1931) e prap në Bukuresht (1932). Vjetin 1935 zgjidhet Provincial i Françeskajve të Shqipnisë. Në vjetin 1937 boton kryeveprën epike «**LAHUTËN E MALSISË**» në edicionin definitiv. Des me 30 Dhetuer(dhjetor) 1940 dhe vorroset në Kishën e Gjuhadollit në Shkodër, prej kah pret lirinë e Kombit, për të cilin veptoi sa që gjallë.

U mbarue së shtypuni
në Shtypshkronjën Porziuncola në
S. Maria degli Angli pranë Assisi – t
Në mojin dhëtor 1991